

## Diasporlarımızın fəaliyyəti

2009-cu il

- **Bədəlov, Əliqismət.** Azərbaycanın dünyada təbliğ olunmasında diasporun çox böyük rolu var // Xalq qəzeti.-2009.-6 yanvar.-№ 2.-S.2.
- **İqor Çernişenko: “Diasporun Azərbaycan ilə birbaşa əlaqələr yaratmaq təşəbbüsünü təkcə vilayət hakimiyyəti deyil, Rusiya Dövlət Duması da dəstəkləyə bilər”** // Xalq qəzeti.-2009.-6 yanvar.-№ 2.-S.2.
- **Canbaxışlı, Nahid.**"Diasporlar ölkəmizin xaricdə uçan qanadlarıdır" Soydaşlarımız Komidə və Ryazanda ermənilərin fəaliyyətini heçə endiriblər // Həftə içi.-2009.-7 yanvar.-№ 2.-S.1, 3.
- **Əliyeva, Elmira.** Azərbaycan Şərqi dünyaya açılan pəncərəsidir // Azərbaycan və dünya. - 2009. - №1. S. 12-17.
- **Məmmədli, Hülya.** Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi və “Azərbaycançılıq” ideologiyası // Yeni Azərbaycan.-2009.-7 yanvar.-№ 2.-S.4.
- **Əhmədova, Gülər.** Azərbaycanın diaspor siyasəti // Milli Məclis.-2009.-№1.-S.62-65.
- **Abdullayeva, Nigar.** Kanada parlamentinə azərbaycanlıların seçilməsinə çalışırıq Aslan Xalidi:“Bu gün oradakı diasporumuzun fəaliyyəti qənaətbəxşdir, amma əlimizdən gələni etməliyik ki, bundan daha da yaxşı olsun” // Palitra.-2009.- 9 yanvar.-№ 03.-S.5.
- **Sultanova, P.** Nadir Hollanbrand: "Artıq biz İsveçin siyasi həyatında da varıq" // 525-ci qəzet. - 2009. 14 yanvar - № 7.-S. 3.
- **Abdullayeva, Nigar.** "Belçikada keçirilən seçkilərə təsir göstərə bilirik" "Belçika-Azərbaycan Evi"nin sədri Bülənt Gürcəm: "İstanbulda fəaliyyət göstərən film şirkəti Amerika şirkəti ilə birgə Xocalı faciəsi ilə bağlı film çəkməyə hazırlaşır" // Palitra.-2009.-23 yanvar.-№ 8.-S.5.
- **Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Rusiyada fəaliyyətini gücləndirir** // Azad Azərbaycan.-2009.-27 yanvar.-№ 12.-S.4.
- **Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının son variantı tezliklə hazır olacaqdır** // Xalq qəzeti.-2009.-5 fevral.-№ 27.-S.1.
- **Həmid, Səxavət.** “Diaspor təşkilatları külüngü bir yerə vurmalıdır” // Mərkəz.-2009.-4 mart.-№ 41.-S.5.
- **Hacıyev, Rüstəm .** Biz Azərbaycanı təmsil edirik // Ədalət.-2009.-7 mart.-№ 43.-S.10.
- **Əliyərli, Kübra .** Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayı keçirilib // Səs.-2009.-12 mart.-№ 48.-S.19.
- **Hacıyev, K.** "Diaspor təşkilatlarının gördüyü işlər əvəzsizdir" // Səs.-2009.-1 aprel.-№ 58.-S.5.
- **Diaspor təşkilatlarının vahid informasiya portalı yaradılır** // Palitra.-2009.-1 aprel.-№ 33.-S.2.
- **Vüsalə.** Diasporamız da narahatdır // Şərq.-2009.-9 aprel.-№ 61.-S.6.

- **Sultanova, P.** Diaspor təşkilatları Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması xəbərlərinə etiraz edirlər // 525-ci qəzet.-2009.-11 aprel.-№ 63.-S.8.
- **Hacıaliyev, Elnur.** Avropa azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesində yeni mərhələ // Azərbaycan.-2009.-14 aprel.-№ 78.-S.3.
- **Sənan.** Avropa azərbaycanlıları Frankfurtda toplaşib // Kaspi.-2009.-15 aprel.-№ 64.-S.5.
- **Bayramlı, Nardar.** Almaniya da Azərbaycan da ki demokratik inkişafı yüksək qiymətləndirirlər // Yeni Azərbaycan.-2009.-15 aprel.-№ 68.-S.6.
- **Rafiqqızı, Vüsalə.** Avropa Azərbaycanlılarının növbəti qurultayı başa çatıb // Şərq.-2009.-16 aprel.-№ 66.-S.4.
- **Bünyadzadə, G.** Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin strukturunda dəyişiklik edilib // Paritet.-2009.-16-17 aprel.-№ 39.-S.1, 4.
- **Miriyev, Anar.** Azərbaycan diasporunun inkişafında yeni mərhələ // Palitra.- 2009.- 21 aprel.- № 41.-S. 4.
- **Zümrüd.** “Azərbaycanlılar” kitabı işıq üzü görüb // Səs.-2009.-25 aprel.- № 76.-S.12.
- **Seyidova, Vüsalə.** Aslan Xalidi: ermənilər xristianlığa qara ləkədir // Euroxəbər.- 2009.- 29 aprel- №07 (99)- S. 5.
- **Həmid, Səxavət.** «Diaspor təşkilatlarımızda savadlı insanlar azdır» // Mərkəz.-2009.-1 may.-№ 74.-S.5.
- **Şəmsizadə, Nizaməddin.** Heydər Əliyev və azərbaycançılıq // Xalq qəzeti.-2009.-5 may.- № 96.-S.4.
- **Aydınöglü, Tahir.** Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının banisidir // Xalq qəzeti.-2009.-8 may.-№ 99.-S.3.
- **Avropa Azərbaycanlıları Konqresi** // Euroxəbər.- 2009.- 13-27 may.- № 08.- S. 3.
- **Rasimoğlu, Anar.** Kanadada diasporumuzun təşkilatlanması başa çatıb // Azərbaycan.-2009.-21 may.-№ 108.-S.7.
- **Əliyeva, Yeganə.** Diaspor quruculuğu prosesinin sürətlənməsi diplomat mübarizə üçün başlıca amildir // İki sahil.-2009.-21 may.-№ 93.-S.5.
- **Quliyev, İlham.** Gürcüstan azərbaycanlıları vahid diaspor təşkilatında birləşəcək // Kaspi.-2009.-28-29 may.-№ 94.-S.6.
- **Azərbaycançılıq - bizi birləşdirən dəyər** // 525-ci qəzet.-2009.-30 may.-№ 96.-S.6.
- **Hüseynzadə, F.** Diaspor siyasəti dövlətin bizim qarşımıza qoyduğu məqsədə uyğun şəkildə davam etdirilir // Paritet.-2009.-4-5 iyun.-№ 59.-S.4.
- **Sultanova, P.** "Məqsədimiz Azərbaycan-Özbəkistan mədəni-ədəbi əlaqələrini inkişaf etdirməkdir" // 525-ci qəzet.-2009.-9 iyun.-№ 102.-S.5.
- **Babanlı, Yahya.** Heydər ƏLİYEV və Azərbaycan diasporu // İki sahil.-2009.-13 iyun.-№109.-S.8.
- **Süleyman.** Diaspora fəaliyyətini lobbçiliyə çevirməliyik // Olaylar.-2009.-17 iyun.-№ 105.-S.10.

- **Abdullayeva, Nigar.** "Kanadada yaşayan gənclərimizi ictimai siyasi işlərə cəlb etməyə çalışırıq" // Palitra.-2009.-23 iyun.-№ 65 (1353).-S.5.
- **Məmmədov, Fərhad.** Bir-iki fədakar insanın çiyindəki diasporumuz // Yeni Müsavat-. 2009 – 30 iyun. - № 166. - S. 11.
- **Bağirov, Məmməd.** Dünya azərbaycanlılarının milli məfkurə altında birləşməsində Azərbaycan televiziyasının rolu // 525-ci qəzet.-2009.-30 iyun.-№ 115.-S.6.
- **Məmmədov, Fərhad.** Azadlıqların olduğu ölkədə azərbaycanlılar // Yeni Müsavat -. 2009 – 5 iyul. - № 171. - S. 11.
- **Süleyman.** "Diasporumuz doğru yoldadır" // İki sahil.-2009.-7 iyul.-№ 123.-S.7.
- **Abdullayeva, Nigar.** "Monrealda olan türk diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqə yaratmışıq" // Palitra.-2009.-11 avqust.-№ 86.-S.5.
- **Günay.** Diasporun Azərbaycandan maliyyə yardımını gözləməsinə artıq son qoymaq lazımdır // Paritet.-2009.-13 avqust.-№ 87.-S.10
- **Cəfərli, Elman.** "Azərbaycan dünya Azərbaycanlılarının qurur yerinə çevrilib" // Olaylar.-2009.-14 avqust.-№ 139.-S.4
- **Lobbicilik fəaliyyətinə keçmək üçün imkanlar var** // Olaylar.-2009.-20 avqust.-№ 143.-S.4.
- **Dünya Azərbaycanlıları Birliyi ümidləri doğruldacaqmı?** // Üç nöqtə.-2009.-4 sentyabr.-№ 162.-S.9.
- **Fuad.** "Azərbaycan diasporu son illər öz fəallığı ilə fərqlənir" // Paritet.-2009.-17-18 sentyabr.-№ 102.-S.5.
- **Süleyman.** Rusiyada Azərbaycan diasporunun vəziyyəti yaxşıdır // Olaylar.-2009.-25 sentyabr.-№ 167.-S.4
- **«Azərbaycan diaspora təşkilatları faydasızdır»** // Yeni Müsavat-. 2009 – 29 sentyabr.- № 255. - S. 7.
- **Elman Mustafazadə: "Diaspor təşkilatlanmış şouyla məşğuldur"** // Euroxəbər.-2009.-29 sentyabr.-14 oktyabr.-№ 17.-S.3.
- **Azərbaycan diasporu inkişaf yolundadır** // Olaylar.-2009.-30 sentyabr.-№ 170.-S.8.
- **Süleyman.** Diaspora dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir // Olaylar.-2009.-6 oktyabr.-№ 174.-S.4.
- **Abdullayeva, Nigar.** Hollandiyada Azərbaycan diasporu güclənməkdədir // Palitra.-2009.-6 oktyabr.-№ 108.-S.5.
- **Süleyman.** Diaspora işi ilə xarici siyasət əlaqələndirilməlidir // Olaylar.-2009.-8 oktyabr.-№ 176.-S.4.
- **İdrisoğlu, Ağalar.** Mogilyovdakı "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzi azərbaycançılığın təbliğatçısı kimi // Azad Azərbaycan.-2009.-9 oktyabr.-№ 145.-S.6.
- **Sultanova, P.** "Estoniyada Azərbaycan diasporu çox fəaldır" // 525-ci qəzet.-2009.-9 oktyabr.-№ 186.-S.5.
- **Süleyman.** "Azərbaycan diasporu fəaldır" // Olaylar.-2009.-10-12 oktyabr.-№ 178.-S.4.

- **Süleyman.** Diasporun fəaliyyətinə kölgə salmağa çalışırlar // Olaylar.-2009.-13 oktyabr.-№ 179.-S.4.
- **Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Kanadada “İlin adamı” seçilmişdir** // AzərTAc.- 2009 .-14.-oktyabr.
- **Əliquluyev, Rasim.** Dünya azərbaycanlıları və virtual məkan: problemlər və həlli yolları // Dirçəliş XXI əsr.-2009.-№ 133-134.-S.330-339.
- **Paşayeva, Qənirə.** Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti // Dirçəliş XXI əsr.-2009.-№133-134.-S.314-329.
- **Diaspor təşkilatlarının protokollara etirazları davam edir** // Mərkəz.-2009.-17 oktyabr.-№ 183.-S.5.
- **Əliyərli, Kübra.** Diaspor təşkilatları Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasına etiraz edir // Səs.-2009.-21 oktyabr.-№ 186.-S.1-2.
- **Süleyman.** UAK Azərbaycanın problemləri barədə Ukrayna cəmiyyətinə məlumat çatdırır // Olaylar.-2009.-3 noyabr.-№ 194.-S.4.
- **Elmanoğlu, S.** Milli maraqlara xidmət edən diaspor quruculuğu // Azərbaycan.-2009.-10 noyabr .-№ 251.-S.6.
- **Azəri, Nadir.** Azərbaycançılıq milli həmrəyliyin təməl prinsipidir // Yeni Azərbaycan.-2009.-19 noyabr.-№ 218.-S.7.
- **Bağirov, A.** “Azərbaycanın adımı uca tutan soydaşımız // 525-ci qəzet.-2009.-19 noyabr.-№ 215.-S.2.
- **Cəfərli, Elman.** Azərbaycançılıq - milli birliyimizin məhək daşı // Olaylar.-2009.-20 noyabr.-№ 207.-S.7.
- **Almaniyada Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı başa çatmışdır** // Xalq qəzeti.-2009.-24 noyabr.-№ 263.-S.3.
- **Turqut.** Almaniyadan Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinə müraciət ünvanlanıb // Xalq cəbhəsi.-2009 – 24 noyabr.- № 215.- S. 4
- **Zümrüd.** Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib // Səs.-2009.-24 noyabr.-№ 221.-S.4.
- **Aslan, Qədir.** Ulyanovskdakı soydaşlarımız vahid ideya ətrafında birləşmişlər // Respublika.-2009.-25 noyabr.-№ 264.-S.6.
- **Şahinoğlu, Aqşin.** Azərbaycanla dostluq ABŞ üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir // Yeni Azərbaycan.-2009.-25 noyabr.-№ 222.-S.6.
- **Gürçəm, Bülənt.** Avropa Azərbaycanlıları Konqresi // Euroxəbər .-2009.-25 noyabr.-10 dekabr.-№ 21.-S.3
- **İbrahimov, Azər.** Azərbaycan diasporunun inkişaf və təkamül mərhələsi // Olaylar.-2009.-25 noyabr.-№ 210.-S.13.
- **Hüseynli, İxtiyar.** Azərbaycanlı olmağın qüruru // Azərbaycan.-2009.-26 noyabr.-№ 265.-S.6.
- **Vəfa, Zeynal.** Azərbaycançılıq milli ideologiyamızın özəyidir // İki sahil.-2009.-26 noyabr.-№ 223.-S.7.

- **“Azəri” Azərbaycan icması” Azərbaycançılıq ideologiyasını yaşadır** // Respublika.-2009.-27 noyabr.-№ 260.-S.4.
- **Niyazov, Xalid.** Mən azərbaycanlıyam! // Azərbaycan.-2009.-3 dekabr.-№ 268.-S.5.
- **İsmayılbəyli, Süleyman.** Diaspora quruculuğunun yeni mərhələsi // Olaylar.-2009.-9 dekabr.-№ 218.-S.13.
- **Süleyman.** "Diaspora sahəsində fəaliyyət genişləndiriləcək" // Olaylar.-2009.-9 dekabr.-№ 218.-S.8.
- **Vəlibəyov, Ramil.** MƏN AZƏRBAYCANLIYAM // Yeni Azərbaycan.- 2009.-11 dekabr.- № 232.-S.4.
- **Canbaxışlı, Nahid.** "Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti ürəkaçan deyil" // Həftə içi.-2009.-17 dekabr.-№ 225.-S.1, 3.
- **Həmid, Səxavət.** «Diasporun səsi» gəlir // Mərkəz.-2009.-18 dekabr.-№ 225.-S.3.
- **Gələnlər il Dünya Azərbaycanlı Gənclərin I Konqresi keçiriləcək** // 525-ci qəzet.-2009.-19 dekabr.-№ 235.-S.6.
- **Ağayev, İlkin.** Müasir tarixdə lobbi amili // Palitra.-2009.-22 dekabr.-№ 139.-S.9.; 23 dekabr.-№ 140.-S.9.
- **Rufiyev, Əflatun.** Vətənə və dövlətçiliyə xidmət naminə həmrəylik // Xalq qəzeti.-2009.-25 dekabr.-№ 287.-S.4.
- **Cəfərov, Elbrus.** “Azərbaycan diasporu ölkəmizin milli maraqları ilə bağlı məsələlərə daim ciddi və operativ reaksiya verir” // Ülfət.-2009.-26 dekabr.-№ 44/45.-S.1,4.
- **Novruzova, Günay .** Dünya Azərbaycanlılarının milli birliyi və həmrəyliyi // Dirçəliş XXI əsr.–2009.-№139-140.–S.221-227.
- **Səfərliyev, Laçın.** Dünya azərbaycanlıları bir yerdə daha güclüdürlər // Xalq qəzeti.-2009.-30 dekabr.-№ 291.-S.4.
- **Babanlı, Yəhya.** İlham Əliyev və Azərbaycan diasporu // Respublika.-2009.-30 dekabr.-№ 291.-S.3.
- **Əliqızı, Şəmsiyyə .** Azərbaycanın qüdrətlənməsi diasporumuzun gücünü artırır // İki sahil.-2009.-30 dekabr.-№ 245.-S.4.
- **Bədəlov, Əliqismət.** Azərbaycan diasporu ölkəmizin həqiqətlərini dünya miqyasında uğurla təbliğ edir // Xalq qəzeti.-2009.-31 dekabr.-№ 292.-S.6.
- **Quliyev, Dilqəm.** Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi Heydər Əliyevin ən böyük arzularından biri idi // Xalq qəzeti.-2009.-31 dekabr.-№ 292.-S.8.
- **Aslanov, Möhsüm.** Ukraynalı soydaşlarımız vətənimizin adını uca tuturlar // Azərbaycan.-2009.-31 dekabr.-№ 292.-S.12.

## Azərbaycanın dünyada təbliğ olunmasında diasporun çox böyük rolu var

### Əliqismət Bədəlov

Müsaibimiz Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri, professor Paşa Qəlbinurdur.

— Paşa müəllim, hər il dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü əziz bayram kimi qeyd edirik. Həmin gün siz hansı hisslərlə yaşayırsınız?

— Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü mənim aləmində hər bir azərbaycanlı üçün çox böyük bayramdır. Bu əziz gün bizə ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən miras qalıb. Ulu öndər hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışarkən hər il dekabrın 31-nin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Birlik Gününün bayram edilməsi barədə fərman imzalamışdır. Bundan sonra həmin günün bütün Azərbaycanda bayram edilməsi qərara alındı. Mənim üçün bu gün çox böyük bayramdır. Çünki həmin gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyonluq soydaşlarımızın bayramıdır. Açıq deyim ki, dünyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporları arasında əlaqə, yaxınlıq, əməkdaşlıq bir o qədər də ürəkaçan səviyyədə deyildi. Müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan və türk diasporları arasında əməkdaşlıq zəif idi. Onlar təkbəşinə fəaliyyət göstərir, keçirdikləri tədbirlər zəif olur, Azərbaycanın geniş təbliğində o qədər də rol oynaya bilmirdilər. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabr ayında Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçiriləndən sonra diasporlar arasında əlaqə gücləndi, əməkdaşlıq möhkəmləndi. Böyük tarixi şəxsiyyət dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş soydaşlarımıza dəyərli məsləhətlər, tövsiyələr verdi, onları birgə mübarizəyə çağırdı. Azərbaycanın dünyada geniş şəraitdə təbliğ olunmasında diasporun çox böyük rolu olduğunu bildirdi. O vaxtdan başlayaraq diasporlarımızın fəaliyyətində ciddi dönüş yarandı, əlaqələr möhkəmləndi və bütün sahələr üzrə erməni icmalarını kölgədə qoydu. Hər il dekabrın 31-də dünyanın bütün azərbaycanlıları həmrəylik gününü böyük təntənə ilə qeyd edir. Bu baxımdan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününü hər bir soydaşımız üçün böyük bayram hesab edirəm.

— Sizi çox tez-tez dünyanın müxtəlif ölkələrində soydaşlarımızın keçirdikləri tədbirlərdə görürük.

— Mən Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri kimi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların keçirdikləri tədbirlərdə iştirak etmişəm. Qeyd edirəm ki, həmin tədbirlərin əksəriyyəti elə Dünya Azərbaycanlıları Konqresi tərəfindən təşkil olunur. Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar əksər dövlətlərdə keçirdiyimiz tədbirlərdə ermənilərin törətdikləri vəhşiliklər, vandal aktları, soydaşlarımıza qarşı törətdikləri soyqırımı barədə yerli əhaliyə ətraflı məlumatlar verir, özümüzlə apardığımız əyani vəsaitləri həmin ölkədə fəaliyyət göstərən digər xalqların icmalarına, diasporlarına, habelə ziyalılara, tanınmış ictimai-siyasi xadimlərə paylayırıq. Keçirdiyimiz görüşlərdə, tədbirlərdə Azərbaycan həqiqətlərini olduğu kimi çatdırır, ermənilərin yalanlarını üzə çıxarır, onları ifşa edirik. Bununla yanaşı, həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara ana dilində kitablar, digər zəruri ləvazimatlar da paylayırıq. Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılara ana dilində iki mindən artıq dərslik, kompyuter dəstləri və digər məktəbli ləvazimatları paylamışıq. Ümumiyyətlə, hansı ölkədə olmuşuqsa, Azərbaycanın milli adət-ənənələrini, musiqisini, incəsənətini geniş şəkildə təbliğ etmişik. Avropa Konqresində



keçirdiyimiz “dəyirmi masa” da böyük əhəmiyyət kəsb edib. Belə faktlardan çox sadalamaq olar. Mən bu səfərlər zamanı bir daha şahidi oldum ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəylik siyasəti möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Artıq diasporlar digər xalqların diasporları ilə sıx əməkdaşlıq edir, əlaqələrini genişləndirir, ölkəmizi daha yaxından tanıdırlar. Bu sahədə qəbul olunan qanunlar, Bakıda keçirilən beynəlxalq miqyaslı tədbirlər öz bəhrəsini verməkdədir. Belə ki, dünyada yaşayan soydaşlarımız daha yaxşı təşkilatlanır, yaşadıqları ölkələrin həyatında daha fəal rol oynayırlar. Bu, həm onların əlaqələrini möhkəmləndirir, həm də müstəqil dövlətimizin mövqelərini gücləndirir.

— Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ərəfəsində Bakıda bir sıra tədbirlər keçirildi. Belə tədbirlərin əhəmiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?

— Mən Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının təşkil etdiyi tədbirləri yüksək qiymətləndirirəm. Həmin tədbirdə dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələrinin bir-biri ilə görüşmələri, fəaliyyətləri barədə ətraflı məlumat vermələri çox əhəmiyyətlidir. Belə tədbirlərin tez-tez keçirilməsi diasporlar arasındakı əlaqələri daha da möhkəmləndirir, yeniləşdirir. Onlar Azərbaycanla daha yaxından tanış olur, dövlət başçımızın diasporlara göstərdiyi diqqət və qayğıdan ruhlanır, güclü arxa dayaqları olduqlarını hiss edirlər. Bu da onların gələcək fəaliyyətlərində böyük rol oynayır. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar da ölkəmiz üçün dayaqdır. Biz gənc, müstəqil bir dövlətik. Bəzi dövlətlərdə ölkəmiz haqqında müfəssəl məlumat yoxdur. Bu baxımdan diasporların üzərinə böyük məsuliyyət düşür. Onların vaxtaşırı bir yerə — xüsusən də Azərbaycana toplaşmaları, tədbirlər keçirmələri çox vacibdir. Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının Bakıda keçirdiyi tədbirlər, görüşlər keçirmələri, müxtəlif regionlarda olmaları müsbət haldır. Onlar burada gördüklərini yaşadıqları ölkələrdə geniş təbliğ edirlər. Azərbaycan həqiqətlərini, Azərbaycan problemlərini, eyni zamanda ölkəmizin getdikcə artan nüfuzunu, önəmli dünyəvi ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdırmaq, mən deyərdim ki, bizim ümumi işimizə çox böyük töhfə olacaqdır.

— Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının layihəsi də geniş müzakirə olunaraq əsas kimi qəbul olundu. Xartiyaya münasibətinizi bilmək maraqlı olardı.

— Mən bu sənədin müzakirəyə çıxarılmasını və əsas kimi qəbul olunmasını çox müsbət qiymətləndirirəm. Xartiyanın qəbul olunması yaxın və çox uzaq illərdə hesablanmış diasporun koordinasiya sənədidir. Xartiyayı “diasporların konstitusiyası” da adlandırmaq olar. Düşünürəm ki, bu sənədin qəbulundan sonra diasporlar elmi və fundamental əsaslara söykənərək daha da inkişaf edəcək. Bəzi maddələr üzərində müzakirələr bir qədər uzun davam etdi, lakin buna baxmayaraq, çox yaxşı hazırlanmış, gərgin zəhmət hesabına başa gəlmişdir. Bu sənədin əsas məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız arasında siyasi-iqtisadi, sosial-mənəvi birliyi Azərbaycan dövlətçiliyi və xalqının mənafeyini əks etdirən prinsiplər əsasında formalaşdırır, diasporumuzun qarşısında duran vəzifələri özündə əks etdirir. Ona görə də həm ziyalılarımız, həm ictimai-siyasi xadimlərimiz, həm də diaspor nümayəndələrimiz kimi mən də partiyanın vacibliyini çox yüksək qiymətləndirirəm. İnanıram ki, bu sənəd Azərbaycançılıq ideologiyasının təbliğində çox müsbət rol oynayacaq. Fərsətdən istifadə edib Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibəti ilə 50 milyonluq Azərbaycan xalqını təbrik edirəm. Ümid edirəm ki, 2009-cu il Azərbaycan üçün daha uğurlu il olacaq.

**Xalq qəzeti.-2009.-6 yanvar.-№ 2.-S.2.**



**İqor Çernişenko: “Diasporun Azərbaycan ilə birbaşa əlaqələr yaratmaq təşəbbüsünü  
təkcə vilayət hakimiyyəti deyil, Rusiya Dövlət Duması da dəstəkləyə bilər”**

*Rusiya Federasiyası Dövlət Dumasının Murmansk vilayətindən deputatı İqor Çernişenko AzərTAc-a müsahibəsində Murmansk vilayətindəki Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti barədə fikirlərini söyləmişdir.*

Gəncədə doğulduğunu, Bakıda təhsil aldığı, burada çoxlu dostları olduğunu, Azərbaycan diasporunun həm Moskvadakı, həm də Murmanskdakı nümayəndələri ilə sıx münasibətləri olduğunu qeyd edən İ.Çernişenko demişdir: “Mən belə bir faktı məmnuniyyətlə diqqətə çatdırmaq istəyirəm ki, Zapolyaryədə yaşayan azərbaycanlılar vilayətin rifahı naminə fəal çalışırlar. Bütün milli birliklər hakimiyyət orqanları ilə konstruktiv əməkdaşlıq edir və öz aralarında mehriban münasibətləri qoruyub saxlayırlar. Biz şimal regionlarının sakinlərinin sosial təminatı, onların cənub kurortlarında istirahətinin təşkili, ixtisaslı gənc kadrların hazırlanması, onların şimaldan köçməsi ilə bağlı məsələləri dövlət səviyyəsində həll etməyə çalışırıq. Bütün bu problemlər Murmansk vilayətində qorunub saxlanmış millətlərarası sülh və razılıq şəraitində həll olunur.

Azərbaycan bizim region üçün ilk növbədə, faraş meyvə-tərəvəz ixracatçısı kimi maraqlıdır. Şimal xalqları turizm məkanı kimi də Azərbaycanın imkanlarını yüksək qiymətləndirirlər. Düşünürəm ki, diasporun Azərbaycan ilə birbaşa əlaqələr yaradılması təşəbbüsü təkcə vilayət hakimiyyəti tərəfindən deyil, Rusiya Dövlət Duması tərəfindən də dəstəklənə bilər”.

İ.Çernişenko Azərbaycan xalqını Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə təbrik etmiş, ona sülh, əmin-amanlıq, xoşbəxtlik arzulamışdır.

**Xalq qəzeti.-2009.-6 yanvar.-№ 2.-S.2.**

## "Diasporlar ölkəmizin xaricdə uçan qanadlarıdır"

### Soydaşlarımız Komidə və Ryazanda ermənilərin fəaliyyətini heçə endiriblər

#### Nahid Canbaxışlı

Azərbaycanın iqtisadi-siyasi baxımdan güclənməsi xaricdəki diaspor təşkilatlarımızın da işinə müsbət təsir etməyə başlayıb. Xüsusən də Avropa və Rusiya ərazisindəki qurumların.

Bakıya Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) Nəzarət-Təftiş Komissiyasının iclasında iştirak etmək üçün gələn Ryazanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Elşən Əliyev və Komi Respublikasında qeydiyyatdan keçən Respublika Azərbaycanlıları Milli-Mədəni Cəmiyyətinin sədri Akif Mikayılovlə söhbətimiz də elə bu yöndə oldu.

- Bu gün Ryazanda və Komidə soydaşlarımızın ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanları qənaətbəxşdirimi?

Elşən Əliyev:

- Artıq 10 ilə yaxındır Ryazanda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi yaranıb. 2000-ci ildə səfirlikdə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevlə görüşəndə o, çox gözəl bir söz dedi: "Azərbaycan diasporu ölkəmizin xaricdə uçan qanadlarıdır". Onu əlimizdə şüar tutaraq bu gün özümüzə sual veririk ki, doğrudan da bu adı doğrulda bilirik, ya yox?

10 illik yubileyini qeyd edən təşkilatımız bu günə kimi çox işlər görüb. Bunların arasında ən önəmlisi Ryazan vilayətində soydaşlarımızın təşkilatlanaraq ictimai-siyasi proseslərə vahid mövqedən qoşulması olub.

Akif Mikayılov:

- Komi Respublikasının əhalisi 1 milyon 100 minə yaxındır. Onların da 10-15 mini azərbaycanlılardır. Cəmiyyətimiz çalışır burda yaşayan hər bir azərbaycanlıni əhatə etsin. Onu da qeyd edim ki, mən bu cəmiyyətdən əvvəl "Neftçi" futbol komandasını yaratmışdım. Azərbaycanlıları bir yerə yığmaq çox çətin idi və fikirləşdim ki, bunları bir araya toplamaq üçün nəsə bir iş görmək lazımdır. Ona görə də bu işə futbol komandası yaratmaqla başladım. "Neftçi" ilə qismən buna nail olduqdan sonra diaspor təşkilatımızın yaradılmasının zəruriliyini anladım. Ona görə də 2005-ci ilin 18 mayında Respublika Azərbaycanlıları Milli-Mədəni Cəmiyyətini yaratdıq. Demək olar cəmiyyət vasitəsilə Komidə azərbaycanlıların bir araya gətirə bilmişik.

- İctimai-siyasi və mədəni işlərdə necə, bu aktivliyinizi göstərə bilərsiniz?

E. Əliyev:

- Əlbəttə... Məsələn, Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi 16 min müəllim və tələbəsi olan akademiya ulu öndərimiz Heydər Əliyevin adını daşıyan muzeyin, eyni zamanda Ryazanda onun büstünün açılışına nail oldu. Mərkəzin təşəbbüsü ilə Ryazan Ticarət və Sənaye Palatası ilə müqavilə imzalandı. Eyni zamanda Bakı Slavyan Universiteti ilə Ryazanda Sergey Yesenin adına universitet arasında müqavilənin imzalanmasını həyata keçirdik. Yeri gəlmişkən, 70 azərbaycanlı tələbə Ryazandakı Rusiyanın ən öndə olan akademiyalarından birində - Ədliyyə Nazirliyinin Qanun və İdarəetmə Akademiyasında təhsil alır ki, bu da böyük göstəricidir. Eyni

zamanda biz bu gün hazırlıq görürük ki, Ryazanla Azərbaycanın hansısa şəhəri qardaşlaşsın. Bundan başqa, Ryazanda Rusiyanın bütün dövlət bayramlarında Azərbaycanın milli mətbəxinin tanıtılması istiqamətində də müəyyən işlər görürük. Bu yaxınlarda insan hüquqlarına dair konfrans keçirilirdi və biz orda öz mətbəximizlə çıxış etdik. Mərkəz ölkəmizlə bağlı kitabların Ryazan kitabxanalarında yayılmasına nail olub ki, onların içində tariximizi, mədəniyyətimizi, eyni zamanda xalqımızın başına gətirilən müsibətləri əks etdirən kitablar var.

A. Mikayılov:

- Komidə ən son yaranan diaspor təşkilatı olmağımıza baxmayaraq, bütün tədbirlərdə öndə dayanan təşkilatlardan birinə çevrilə bildik. Bundan başqa, Komidə respublika bayramları sırasına rəsmən Novruz bayramının salınmasına da nail olmuşuq. Artıq 3 ildir Novruz bayramı Komidə rəsmi şəkildə qeyd edilir. Bu da milli adət və ənənələrimizin, milli bayramlarımızın təbliği üçün mühüm əhəmiyyət daşıyır. 2008-ci il Komidə "Azərbaycan mədəniyyəti ili" elan olunmuşdu ki, bu "Mədəniyyət ili" çərçivəsində cəmiyyətimiz bir çox tədbirlər keçirdi. Azərbaycandan sənət adamlarının iştirakı ilə konsertlər təşkil etdik və Komi əhalisini xalqımızın incəsənəti, mədəniyyəti ilə yaxından tanış edə bildik. Bu, tərəfimizdən atılan ilk siyasi addım idi. Həmin tədbirə səfirliyimizdən də nümayəndələr gəlmişdilər.

- Diasporun daha da güclənməsi üçün maddi-texniki bazanı necə təşkil edirsiniz?

E. Əliyev:

- Bütün diaspor təşkilatlarımızda olan maddi sıxıntıları biz də yaşayırıq. Maliyyə məsələlərini əsasən özümüz həll edirik. Şəxsi qazancımızla, azərbaycanlı iş adamlarının köməkliyi ilə bu cür problemlərin həllinə çalışırıq.

A. Mikayılov:

- Elşən müəllim qeyd etdiyi kimi, biz də əsasən öz şəxsi imkanlarımız və azərbaycanlı iş adamlarının köməkliyi ilə bu işləri görürük.

- Yaşadığınız şəhərlərdə soydaşlarımıza qarşı rəsmi orqanların münasibəti necədir?

E. Əliyev:

- Mən özüm qubernatorun yanında Milli Məsələlər üzrə komissiyanın üzvüyəm. Eyni zamanda miqrasiya masasında da təmsil olunuram və sədr müaviniyəm. Bu günə kimi Ryazandan 1 nəfər belə deportasiya olunmayıb. Bir məsələni də qeyd edirəm ki, Ryazan yerli məclisində deputatımız da var və onun da vasitəsilə müəyyən məsələlərin həllinə çalışırıq.

A. Mikayılov:

- Bizə münasibət çox yaxşıdır. Hətta Sankt-Peterburqda Komi Respublikasının "Mədəniyyət günləri"ndə qubernatorumuz Vladimir Todurov bütün iştirakçılar qarşısında çıxışı zamanı Komidə azərbaycanlıların gördüyü işləri yüksək qiymətləndirib və bizim təşkilatın uğurlarından danışmışdır. Bundan sonra Sankt-Peterburqdakı konsulumuz mənə zəng edərək təşəkkürünü bildirdi.

- Yaşadığınız şəhərlərdə ermənilərin də diaspor təşkilatları mövcuddur. Onlarla necə yola gedirsiniz?

E. Əliyev:

- Biz onlardan hər cəhətdən yüksəkdəyik. Buna gördüyümüz işlər də təsir edir. Bu yaxınlarda onlar Fransadan gələn bir erməni tütəkçinin konsertinə hazırlaşmışdılar və bu yöndə təbliğat da aparılırdı. Amma biz

onların təbliğatını zəiflədə bildik və Ryazanın 5 televiziyası həmin konsertdən bir epizod belə göstərmədi. Çünki həmin gün Mərkəzimiz kimsəsiz uşaqlara yardım kampaniyası apardı və televiziya əsas mövzu kimi bu prosesi təbliğ etdilər. Onlar Ryazanın mərkəzi küçəsində erməni və rus dostluğunu təbliğ edən xaç abidəsi qoymuşdular. Mərkəzimiz insanlar arasında təbliğat apardıqdan sonra həmin abidə götürüldü.

A. Mikayılov:

- Komidə də bu yöndə təbliğat aparırıq. Həm 31 mart soyqırımı, eyni zamanda Xocalı faciəsi, Qubada aşkarlanan toplu məzarlıqla bağlı məlumatların yayılması istiqamətində söylərimizi artırmışıq. Onu da qeyd etməliyəm ki, birdən-birə insanlara nəyisə çatdırmaq mümkün deyil. Biz ilk olaraq mədəniyyət və incəsənətimizi tanıtmaqla bu işə başladırıq. Artıq torpaqlarımızın işğala məruz qalması, azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən soyqırımların təbliğatına da start vermişik.

E. Əliyev:

- Biz bu məsələnin daha da tanınması üçün hətta Ryazan qubernatorunun şəxsi telekanalının nümayəndələrini Azərbaycana gətirdik və bir çox məsələləri onlar öz gözləri ilə gördülər. Hətta onları Quba məzarlığına da apardıq və ordan çəkilişləri televiziya yayımladılar.

- Bu il üçün hansı yeni tədbirlər nəzərdə tutmusunuz?

A. Mikayılov:

- Komidə "Qızıl nərd" yarışlarını keçiririk, 50 və 10 qramlıq qızıl zərlər qaliblərə təqdim olunur. Artıq Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin rəhbəri İsmayıl Ağayevlə birlikdə Bakıda da belə yarış keçirmək haqda razılığa gəlmişik. Novruz bayramına həsr olunan "Qızıl nərd" yarışını martda Bakıda keçirəcəyik.

E. Əliyev:

- Bu yarışda bütün diaspor təşkilatlarımızın təmsil olunduqları ölkələrdən nümayəndələrin iştirakını təmin etməyə çalışacağıq.

**Həftə içi.**-2009.-7 yanvar.-№.2.-S.1, 3

**Kanada parlamentinə azərbaycanlıların seçilməsinə çalışırıq  
Aslan Xalidi: “Bu gün oradakı diasporumuzun fəaliyyəti qənaətbəxşdir,  
amma əlimizdən gələni etməliyik ki, bundan daha da yaxşı olsun”**

**Nigar Abdullayeva**

*Xaricdəki diasporumuzun nümayəndələri həmin ölkələrdə siyasi, iqtisadi və mədəni sahələrdə fəaliyyət qurmaqla nəinki Azərbaycanla bağlı reallıqları çatdırmağa çalışır, həmçinin oradakı dövlət qurumları, siyasi dairələrdə təmsil olunmağa səy göstərirlər. Bu gün artıq bir sıra ölkələrdə soydaşlarımız siyasi partiyalarda təmsil olunur. Bugünlərdə ölkəmizdə səfərdə olan Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin Kanada şöbəsinin nümayəndəsi Aslan Xalidinin sözlərinə görə, diasporumuzun siyasi fəallığı getdikcə artmaqdadır.*

**- Hazırda soydaşlarımızın Kanadada fəaliyyət göstərən siyasi partiyada təmsil olunması gələcəkdə onların dövlət qurumlarında yer alacağına imkan verəcəkmi?**

- Mən orada fəaliyyət göstərən Yeni Demokrat Partiyasının üzvüyəm və Şərq ölkələri tərəfindən Kanadaya immiqrasiya edən insanlarla əlaqə qurub onları partiyağa cəlb edirəm. Bu imkan verir ki, insanların Azərbaycana nə qədər bağlı olduğunu müəyyən edə bilərik. Mən həmin partiyanın üzvüyəmsə, təbii ki, o partiya da bizim sözumüzü eşidir və biz partiya vasitəsilə gələcəkdə parlamentə azərbaycanlıların seçilməsinə şərait yaratmağa çalışırıq. Nəzərinizə çatdırım ki, Kanadada bütün millətlərə münasibət çox müsbətdir. Lakin orada yaşayan insanların hər biri nə qədər öz bacarığını yaxşı nümayiş etdirərsə, Kanada elə insanlara daha çox üstünlük verir. Sadəcə həmin dövlətdə öncə dili bilməlisən və əgər dili bildinsə, hər yerdə iş axtarıb tapa bilərsən. Azərbaycan diasporunun hazırkı fəaliyyətinə gəldikdə isə deyərdim ki, bu, sıçrayışlı bir hərəkdir. Belə bir sıçrayışın da səbəbi odur ki, azərbaycanlılar həqiqətləri gündəmə gətirirlər. Ermənilərin illər boyu danışıqları yalanları faktlarla məhv etmiş oluruq. Eyni zamanda hər bir həqiqəti hansısa dövlətə çatdırmaq üçün onun dilini, adət-ənənələrini bilməlisən, onu dost dövlət hesab etməlisən və o da dost kimi səni dinləməlidir.

Bu gün oradakı diasporumuzun fəaliyyətini qənaətbəxş hesab edirəm. Biz əlimizdən gələni etməliyik ki, bundan daha da yaxşı olsun. Qeyd edirəm ki, son illər artıq bir çox ölkələrdə diaspor təşkilatlarımız formalaşmağa başlayıb və hər il onların fəaliyyəti daha da güclənir. Əgər bir vaxtlar bu təşkilatlar yeni yarandığı zaman fəaliyyətlərini hansı istiqamətdə quracaqlarını düşünürdülərsə, hazırda yeni-yeni, daha güclü layihələr reallaşdırmağa çalışırlar. Müxtəlif sahələrdə addımlar atırlar.

**- Diasporumuzun maliyyə problemi varmı?**

- Mən hesab etmirəm ki, diasporumuzun maliyyə problemləri olsun. Məsələn, partiyada fəaliyyət göstərən soydaşlarımızın hamısı bir-birinə yardım göstərir. O insanlar ki, həmin dövlətin dilini bilmir və prosesin gedişindən xəbərsizdirlər, onlar elə bilirlər ki, maddi vəsaitləri olarsa, iş əldə edə bilirlər.

**- Yeni qəbul edilən Dünya Azərbaycanlılarının Xartiyasında bir sıra istiqamətlər öz əksini tapıb ki, bunlardan biri də orada "Həftə sonu" məktəblərinin fəaliyyətinin daha da genişləndirilməsi ilə bağlıdır. Hazırda Kanadada bu isti-qamətdə hansı tədbirlər həyata keçirilir?**

- Hazırda Kanadada "Bazar günü" məktəbləri fəaliyyət göstərir. Bu məktəblərin açılmasının azərbaycanlı uşaqların öz doğma dilini bilməsi və unutmamasında, onun Azərbaycan kimi bir vətəninin olduğunu bilməsində böyük rolu ola bilər. Xartiyada da göstərilir ki, azərbaycanlıların kompakt halda yaşadıkları xarici ölkələrdə ana dilinin, ölkəmizin tarixi, mədəniyyəti və coğrafiyasının tədrisi məqsədilə "Həftə sonu" məktəbləri genişləndirilməlidir. Həmçinin burada həmin məktəblərin maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması, əyani və dərs vəsaitləri ilə təminatı işinin gücləndirilməsi, həmin məktəblərin kadr potensialını inkişaf etdirmək məqsədilə tədbirlərin görülməsi öz əksini tapıb. Xartiyada bu mövzuda öz əksini tapan istiqamətlər həqiqətən də xaricdə doğulan, böyüyən azərbaycanlı uşaqların vətənə, xalqa bağlılığını daha da artırmağa imkan verəcək.

**- Yeni qəbul edilən Xartiya diasporumuzun inkişafında hansı rolu oynayacaq?**

- Ümumiyyətlə, bu Xartiyayı çox müsbət qiymətləndirirəm. Çünki burada diasporumuzun müxtəlif sahələrdə fəaliyyət istiqamətləri öz əksini tapıb. Eyni zamanda Xartiyanın yaranmasında xaricdəki diasporumuzun təklifləri və rastaşdıqları problemlər də əks olunub. Biz çalışırıq ki, oradakı universitetlərdə, kolleclərdə dərsliklərə Azərbaycan haqqında məlumatlar salınsın və bu da həmin xartiyada öz əksini tapıb. Ən vacib amillərdən biri də xarici ölkələrin parlamentlərində, dövlət və hökumət strukturlarında, siyasi partiyalarında təmsil olunan, Azərbaycana müsbət münasibəti olan ictimai və siyasi xadimlərlə əlaqələrin qurulmasıdır ki, bu da xartiyada əks olunan məsələlərdəndir. Xartiyada göstərilən digər maraqlı məqamlardan biri də azərbaycanlıların kompakt halda yaşadığı ölkələrdə keçirilən seçkilərdə namizədliyi irəli sürülən şəxslərlə əlaqələrin qurulması, onların təbliğat kampaniyalarında dəstək verilməsi ilə bağlıdır və bu çox mühüm amildir. Xaricdəki soydaşlarımız bütün sahələrdə öz fəallıqlarını nümayiş etdirməlidirlər.

**Palitra.-2009.- 9 yanvar.-№03.-S.5.**

## **Nadir Hollanbrand: "Artıq biz İsveçin siyasi həyatında da varıq"**

**İsveçdə fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Naminə" Cəmiyyəti 2002-ci ildə yaradılıb. Cəmiyyətin əsas məqsədi bu ölkədə Azərbaycanı təbliğ etmək, oradakı soydaşlarımızı birləşdirmək və diaspor fəaliyyəti aparmaqdır. Bu günlərdə cəmiyyətin sədri Nadir Hollanbrand Bakıda səfərdə olarkən təşkilatın gördüyü işlər, qarşıda duran vəzifələr barədə "525"ə müsahibə verib.**

### **P. Sultanova**

- 2002-ci ildə qurulan təşkilatımız indiyə kimi bir sıra layihə həyata keçirib. Biz hər il milli günlərimizi, əziz bayramlarımızı, eləcə də soyqırım günlərini müxtəlif tədbirlərlə anırıq. 20 yanvar, Xocalı faciəsi, 31 mart soyqırımını günü ilə bağlı hazırladığımız qətnamələri beynəlxalq təşkilatlara, parlament, xarici departamentə çatdırırıq. Bundan başqa mədəniyyət tədbirləri təşkil edirik. Cəmiyyətin 36 nəfər fəal üzvü var və burada həmçinin onların ailələri də iştirak edir. Mitinglər, aksiyalar keçiririk. Son mitinqimizi bu yaxınlarda Ermənistanın xarici işlər naziri İsveçə gəldiyi zaman təşkil etmişdik. Orada belə mitinglərin keçirilməsi dövlət tərəfindən çox sadə qarşılır və hər hansı bir aksiyadan öncə istədiyiniz tarix, yer üçün icazə alırsanız və həmin yer azadlırsa, icazə verilir. İsveçdə erməni diasporu da mövcuddur, amma mən onların bir diaspor kimi fəaliyyətini görməmişəm.

İsveçdə artıq 30-40 ildir yaşayan əksəriyyəti cənubi azərbaycanlılar olan soydaşımız yaşayır. Azərbaycandan gələn və qanuni vətəndaşlıq əldə edənlərin sayı isə 2500 nəfər təşkil edir. Bizim orada bir çox ziyalı, bacarıqlı soydaşımız var. Bu gün bizim diasporumuz erməni diasporundan güclüdür.

### **- Digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə əlaqələriniz necədir?**

- İsveçdə bir sıra diaspor təşkilatları, o cümlədən Azərbaycan Federasiyası da fəaliyyət göstərir və onlarla sıx əlaqələrimiz var. Türk diaspor təşkilatları ilə 4-5 ildir ki, əlaqələr qurmuşuq. Yaponiyadan başlayaraq Avstraliyaya qədər hər birində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə münasibətlərimiz mövcuddur. Bakıda diasporla bağlı keçirilən qurultaylar və forumlardan sonra birgə tədbirlər, mitinglər təşkil edirik. Bir müddət əvvəl İsveç parlamentində qondarma "soyqırım" məsələsini müzakirəyə çıxarmışdılar. Mən orada sosial-demokratik partiyasının fəal üzvü kimi iştirak edirdim. İndi də yeni bir təkliflə Bakıya gəlmişəm. İstəyirəm ki, iki ölkənin parlamenti arasında komissiya yaransın. Bu da daha sıx əlaqələrin yaranmasına imkan verər. İstərdim ki, onlar azərbaycanlıların ziyalı təbəqəyə mənsubluğunu, ermənilərin bizim barəmizdə söylədiklərinin yalnız böhtan olduğunu görsünlər.

**- Bu günlərdə Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı keçirildi. Belə tədbirlərin diasporumuz üçün əhəmiyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Bakıda diasporla bağlı keçirilən bütün qurultaylar, forumlarda iştirak etmişəm. Əvvəllər bizdə diasporla bağlı belə tədbirlər təşkil edilmirdi və bu da diaspor təşkilatlarının tanınmasına imkan vermirdi. Artıq belə yüksək səviyyəli tədbirlər keçirilir və ora siyasi xadimlər, alimlər dəvət olunur. Əvvəllər İsveçdə yalnız yerli deputatlarla əlaqələrimiz var idi. İndi isə biz Avropa Komissiyasında olan deputatlarla da əməkdaşlıq edirik. Bu



da inkişafın bir göstəricisidir. Biz bir neçə dəfə Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı məsələni parlamentdə qaldırmaq istəsək də, hələ ki, bu mümkün olmayıb. Çalışmalı-yıq ki, yaşadığımız ölkənin siyasi həyatında daha yaxından iştirak edək. Biz Azərbaycan hökumətinin apardığı xarici siyasəti dəstəkləyirik. Bu siyasət çox güclü və uzaqgörəndir. Bunu yalnız mən deyil, İsveçin dövlət rəhbərləri də deyirlər. Hətta bu yaxınlarda Azərbaycanda keçirilən seçkilərlə bağlı İsveçdən gələn nümayəndələr televiziya çıxış edərək bu seçkilərin çox demokratik keçdiyini bildirdilər. Bəzən deyirlər ki, xaricdə yaşayan azərbaycanlılara külli miqdarda vəsait sərf edirlər. Əgər xaricdə hansısa bir tədbir keçirməsən, ora alimləri, dəvət etməsən, Azərbaycan həqiqətlərini necə çatdırırsən? Bunun üçün də nəinki ölkədə, xaricdə də tədbirlərin keçirilməsi vacibdir.

**- İsveçdə yaşayan soydaşlarımız əsasən hansı sahələrdə çalışırlar və iki ölkə arasında birgə iş qurmaqda maraqlıdırlarmı?**

- İsveç elə bir ölkədir ki, bütün dünyanın texnologiya institutları orada yerləşir. Yeni texnologiyalarla bağlı məlumatları biz müvafiq təşkilatlara göndəririk. Bu gün İsveçdən Azərbaycana çox sayda texnologiya gəlir. Artıq oradakı bir çox firmasının Bakıda nümayəndəlikləri açılıb. Bu da ölkəmizin inkişafını, dünyaya açıq olduğunu göstərir. Mən orada statistikanı hər zaman izləyirəm. Statistika görə, Azərbaycanın yüksək iqtisadi göstəriciləri var. İnsanlar da ölkəmizin inkişafında öz əməyini əsirgənməməli və dövlətimizə hər zaman sahib durmalıdır. Bu gün İsveçdə Azərbaycana daha demokratik bir ölkə kimi baxırlar. Əgər həqiqətən də Azərbaycanı doğru tanımaq istəyiriksə, siyasi işlərdə iştirak etməliyik. Düzdür, müxtəlif sahələrdə çalışan insanlarımız olmalıdır. Hamımız siyasi təşkilatlara gedə bilmərik, ancaq artıq biz orada siyasətdə də varıq. Amma eyni zamanda Azərbaycanın adət-ənənələrini, mədəniyyətini də İsveç cəmiyyətinə çatdırmağa çalışırıq. Mədəniyyət tədbirləri keçirərkən Azərbaycandan incə-sənət xadimlərini dəvət edirik.

Bu gün bizdə də "bazar günü" məktəbləri fəaliyyət göstərir. Məktəblərin fəaliyyətində bizə əsasən Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsi dərs vəsaitləri ilə bağlı yardım edir. Ümumiyyətlə bu komitə ilə sıx əlaqələrimiz var və tədbirlərin keçirilməsində hər zaman bizə dəstək göstərilir.

**525-ci qəzet.- 2009.-14 yanvar - №7.-S. 3.**

## **"Belçikada keçirilən seçkilərə təsir göstərə bilirik"**

### **"Belçika-Azərbaycan Evi"nin sədri Bülənt Gürçam: "İstanbulda fəaliyyət göstərən film şirkəti Amerika şirkəti ilə birgə Xocalı faciəsi ilə bağlı film çəkməyə hazırlaşır"**

#### **Nigar Abdullayeva**

Xaricdəki diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətlərini getdikcə daha da gücləndirməyə çalışırlar və bu istiqamətdə müxtəlif tədbirlər reallaşdırırlar. Bugünlərdə Bakıda səfərdə olan "Belçika-Azərbaycan Evi"nin sədri Bülənt Gürçam diasporumuzun inkişafı, Azərbaycan reallıqlarının çatdırılması ilə bağlı hələ bir çox işlərin görülməsinin vacibliyini bildirdi.

#### **- "Belçika-Azərbaycan Evi" fəaliyyəti dövründə hansı tədbirləri reallaşdırıb?**

- Mən diaspor quruculuğu istiqamətində fəaliyyətə 1980-ci illərdə başlamışam. Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlərdən biri kimi 1986-cı ildə Belçikada ilk türk qəzeti olan "Qürbət" adlı qəzet nəşr etdim. 1995-ci ildə Brüsseldə ilk Azərbaycan səfirliyinin yaranmasında iştirakçı olmuşam və 5 il müddətində səfirin köməkçisi vəzifəsində çalışmışam. 2000-ci ildə Brüsseldə "Belçika-Azərbaycan Evi" adlı diaspor təşkilatı yaradıldı. Bu, Azərbaycan mədəniyyətini, tarixini, incəsənətini avropalılara tanımaq, eləcə də dünya azərbaycanlılarını bir araya toplamaq məqsədilə yaradılan bir diaspor təşkilatıdır.

Yarandığı vaxtdan bu günədək Azərbaycan həqiqətlərinin Avropaya və eləcə də dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında bir çox işlər görüb. Bu diaspor qurumu Azərbaycanla Belçika arasında diplomatik əlaqələrin yaranması və inkişafında, bu ölkədə dövlətimizin səfirliyinin yaranmasında, habelə Qarabağ torpaqlarının ermənilər tərəfindən işğalı, Azərbaycan rəhbərliyinin bu istiqamətdə apardığı sülhsevər xarici siyasətlə bağlı həqiqətlərin Avropa və dünya xalqlarına çatdırılması istiqamətində işlər görür.

2000-ci ildən "Azərbaycan Kültür və İnformasiya" jurnalı, həmçinin "Eu Xeber" qəzeti nəşr olunur. Aktual və dəyərli məlumatlar həmçinin adıçəkilən qəzetin [www.euxeber.com](http://www.euxeber.com) saytında da öz əksini tapır. Sayt üç dildə - Azərbaycan, ingilis və fransız dilində fəaliyyət göstərir. Ulu öndər Heydər Əliyevlə görüşlərimiz olub, bizə öz tövsiyələrini verib. Kütləvi tədbirlərə böyük önəm veririk.

"Belçika-Azərbaycan Evi"nin Azərbaycanın Avropada tanınmasında həyata keçirdiyi ən böyük layihələrdən biri də odur ki, 2004-cü ildə Ümumdünya Gömrük Təşkilatının Brüsseldəki mərkəzi malikanəsi önünə bütün türk dünyasının rəmzi olan "Dədə Qorqud" abidəsinin qoyulmasını təşkil etdik. Avropanın və Azərbaycanın tanınmış simaları ilə yanaşı Prezident İlham Əliyev də Brüsselə gələrək Dünya Gömrük Komitəsinin iqamətgahı önündə qoyulmuş "Dədə Qorqud" heykəlinin təntənəli açılış mərasimində iştirak etdi. Üzərində ulu öndər Heydər Əliyevin və Prezident İlham Əliyevin şəkilləri olan xüsusi poçt markaları nəşr etdirmişik. 2004-cü ilin əvvəlində isə Brüsseldə Dünya Gömrük Komitəsinin həyətində "Dədə Qorqud" abidəsinin qoyulması ərəfəsində "Dədə Qorqud" adlı üç dildə (Azərbaycan, fransız və ingilis) dərgi nəşr

etdirmişik. Azərbaycanlı əlillərə təmənnəsiz olaraq Hollandiyadan əlil arabaları gətirdik, milli bayramlarımızda, xüsusilə Qurban bayramında Azərbaycanın bölgələrində məskunlaşan qaçqın və məcburi köçkün ailələrinə maddi dəstək göstərməyə çalışırıq. Bakıda ilk dəfə olaraq Avropada geniş qeyd olunan qonşular bayramını təşkil etdik.

Cəmiyyət Azərbaycanın Avropada tanınması ilə yanaşı xalqımızın Avropa adət-ənənələri ilə də tanış olması istiqamətində layihələr həyata keçirir. 2006-cı ilin may ayının 30-da Azərbaycanda ilk dəfə Avropa qonşular bayramını məhz "Belçika-Azərbaycan Evi" qeyd edib.

30 avqustda Zəfər bayramı münasibətilə Ağrı dağının 5137 metrlik zirvəsinə qalxan İğdır Akud dərnəyinin üzvləri Türkiyənin ulu öndəri Atatürkün və "Belçika-Azərbaycan Evi"nin təsisçiliyi ilə Azərbaycanda yayımlanan "EuXəbər" qəzetinin hazırladığı, üzərində ümummillə lider Heydər Əliyevin rəsmi olan bayrağı zirvəyə qədər apararaq Ağrı dağının zirvəsinə sancılıblar. 2007-ci ildə "Belçika-Azərbaycan Evi" Belçikada Azərbaycan Günləri layihəsini həyata keçirib.

**- Bu günlərdə 20 Yanvar faciəsinin 19-cu ildönümünü qeyd edildi. Tarixi günlərin, o cümlədən Xocalı faciəsinin xaricdə tanınması istiqamətində hansı tədbirlər həyata keçirirsiniz?**

- Mən "Vətən" cəmiyyətinin dəstəyilə 1989-cu ilin dekabr ayında vətəni görmək üçün Azərbaycana gəldiyim zaman qanlı 20 Yanvar hadisələrinin şahidi oldum və bu hadisələri özümlə gətirdiyim videokamera və fotoaparatlara çəkərək bütün dünyaya yaydım. "Belçika-Azərbaycan Evi" 2003-cü ilin fevral ayında Xocalı soyqırımının ildönümü münasibətilə "Palase de la Monnai" meydanında çadır quraraq Xocalı soyqırımına aid fotosərgi nümayiş etdirdi. 2003-cü ildən isə hər il Xocalı faciəsinin anımı ərəfəsində dörd dildə "Genocide" jurnalını nəşr etmişik. Xocalı həqiqətləri, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı terrorçu əməlləri barədə avropalılara informasiyalar çatdırırıq. Belçikada dəfələrlə "Xocalı çadırı" təşkil etmişik. Ötən il fransız dilində "Xocalı-əsir torpaq-Qarabağ" kitabı işıq üzü görüb. Onu da qeyd edim ki, yanvar hadisələri ilə bağlı başqa hansı materiallar, faktlar varsa, bizim təşkilat onun Belçikada nəşrinə kömək edər. Ümumiyyətlə, mən bu mövzuda kitabların xarici dildə nəşrinin tərəfdarıyam. Eyni zamanda həmin kitabların avropalıların istifadə edə biləcəyi bir şəkildə hazırlanması önəmlidir. Yəni onlar böyük kitabları o qədər sevmirlər və bir sənəd kimi cibində saxladığı kiçik, istədiyi vaxt çıxarıb oxuya biləcəyi kitabları xoşlayırlar. Yaxın vaxtlarda 20 Yanvarla bağlı fransız dilində belə bir kitab nəşr edəcəyik.

2006-cı ilin fevral ayında Xocalı soyqırımının 14-cü ildönümü ərəfəsində "Belçika-Azərbaycan Evi" Dünya Azərbaycanlıları Konqresi ilə bərabər Brüsseldə Avropa Parlamentinin önündə və Hollandiya İnsan Haqları Məhkəməsinin önündə nümayişlər təşkil etdi. Bu yaxınlarda İstanbulda fəaliyyət göstərən bir film şirkəti yeni ideya ilə çıxış etdi. Onlar Xocalı faciəsi ilə bağlı film çəkmək istəyirlər. Onu da qeyd edim ki, həmin filmi Amerika şirkəti ilə birgə çəkmək istəyirlər. Filmin təşkilində iştirakla bağlı mənə təklif etdilər və mən gedib onlarla görüşdüm. Fevralın 26-da Bakıda türk və amerikalıların iştirakı ilə iclas keçirəcəyik. Burada həmin filmə bağlı məlumat veriləcək. Həmin film Xocalı faciəsinin dünyaya tanıtılmasında əsas şanslardan biri olacaq. Hazırda bu sahədə iş gedir və ən çətin olan amerikalıları bu işə cəlb etmək idi ki, buna da nail olundu. Həmin filmə bir qız uşağının Xocalıda başına gələn faciə öz əksini tapıb. Ermənilərin törətdiyi vəhşiliklərin öz əksini tapdığı bu ssenarini ingilis dilinə tərcümə etdik. Artıq Türkiyədə həmin filmə obrazları ifa edəcək

aktyorlar axtarılır. Bu filmdə baş rol tanınmış türk aktyoru Kənan İmirzalıoğluna təklif edilib və o, bunu çox müsbət qarşılayıb. Təbii ki, azərbaycanlı aktyorlar da həmin filmə yer alacaq.

**- Digər diaspor təşkilatları ilə işbirliyi qura bilmisinizmi?**

- Mən Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının üzvüyəm. Dekabrda Bakıda keçirilən toplantıda da iştirak etdim. Diasporumuzun daha da inkişaf etməsini istərdim. Toplantıda Xartiya qəbul olundu və burada diasporumuzun problemləri öz əksini tapıb. Biz də bir sıra təkliflər irəli sürmək istərdik. Məsələn, hər bir diaspor təşkilatından həmin ölkədə həyata keçiriləcək tədbirlərlə bağlı məlumat alınmalıdır. Maddi dəstəkdən öncə mənəvi dəstəkdir.

28 sentyabr 2006-cı il tarixində "Belçika-Azərbaycan Evi"nin yeni bir layihəsi ilə cəmiyyətin Brüssel ofisində "London-Azərbaycan" Cəmiyyətinin sədri Tale Heydərovlə əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq müqaviləsi imzaladıq.

Tərəflər arasında imzalanan 23 maddədən ibarət olan müqavilənin 4-cü maddəsində belə deyilir: "Tərəflər informasiya mübadiləsi aparmaq, bir-birilərini lazımı və zəruri informasiya ilə təmin etmək üçün ümumi İnformasiya Bankı yaratmağı öhdələrinə götürürlər". "Belçika-Azərbaycan Evi" və "London-Azərbaycan" Cəmiyyəti arasında imzalan müqaviləyə əsasən, xarici ölkələrdəki Azərbaycan diasporunun formalaşması, inkişafı və güclənməsi istiqamətində bundan sonra daha səmərəli və məqsədyönlü fəaliyyət göstərmək üçün səylərini birləşdirməyi öhdələrinə götürürlər. "Belçika-Azərbaycan Evi"nin təşkil etdiyi "Əməkdaşlıq və Tərəfdaşlıq" müqaviləsi 27 Avropa ölkəsində fəaliyyət göstərən Azərbaycan təşkilatlarının birliyini yaratmaq məqsədi daşıyır. Onu da qeyd edim ki, müqaviləyə hər Avropa ölkəsindən yalnız bir Azərbaycan diaspor təşkilatı qatıla bilər.

**- Azərbaycan mətbəxi ilə bağlı fransız dilində kitab nəşr etmişiniz. Bununla bağlı nə deyərdiniz?**

- "Belçika-Azərbaycan Evi"nin təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə fransız dilində "Azərbaycan milli mətbəxi" adlı kitab nəşr olunub. Kitabda xalqımızın milli yeməkləri, milli mətbəximiz, yüzilliklər boyu süfrələrimizi bəzəmiş ləziz nemətlərlə yanaşı Azərbaycanın qədim şəhərlərini, adət-ənənələrini, arxeoloji qazıntılar zamanı aşkar edilmiş qədim tapıntıları əks etdirən fotosəkillər də yer alıb. Milli mətbəximizin 55 reseptinin yer aldığı kitabda Şəki, Gəncə, Lənkəran, İğdır, Naxçıvan, Ağrıdağ barədə məlumatlar da maraqlıdır. Kütləvi tirajla nəşr olunmuş "Azərbaycan milli mətbəxi" kitabının nəşrində əsas məqsəd son illər ərzində Azərbaycan xalqının milli-mədəni, maddi və mənəvi sərvətlərinə təcavüz edən, xalqımıza məxsus bir sıra milli yeməklərimizi öz adlarına çıxan bədnam ermənilərin Avropa ölkələrində guya "erməni milli mətbəxi" adı altında təşkil etdikləri yalançı və qondarma tədbirlərə tutarlı bir cavab məqsədi güdür. Kitab gələcəkdə ingilis, holland və alman dillərinə də tərcümə olunacaq.

**- Azərbaycanlıların həmin ölkənin dövlət orqanlarında, ictimai-siyasi həyatında təmsil olunması ilə bağlı hansı addımlar atılır?**

- "Belçika-Azərbaycan Evi" həmin ölkənin dövlət orqanları tərəfindən tanınıb və yerləşdiyimiz ərazinin icra hakimiyyəti, bələdiyyəsi tərəfindən maddi dəstək alır. Əgər dövlət bizə büdcə ayırırsa, demək, bizim səsimizi də eşidir. Orada keçirilən seçkilərdə böyük təsir göstərə bilirik. Mən hazırda hakimiyyətdə olan partiyanın üzvüyəm. Türklər 60-cı ildən orada məskunlaşblar və artıq parlamentdə təmsil olunurlar. Yəqin ki,

yaxın vaxtlarda azərbaycanlı gənclər dövlət qurumlarında təmsil olunacaq. Azərbaycanlının Belçika parlamentində təmsil olunması bizim məsələlərin həmin dövlət qurumunda qaldırılması deməkdir. Biz də görüşlərimizdə gənclərimizə həmin ölkənin siyasi həyatında iştirak etməyi təklif edirik.

**Palitra.-2009.-23 yanvar.-№.8.-S.5**

## **Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Rusiyada fəaliyyətini gücləndirir**

**Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) Rusiyada fəaliyyətini gücləndirmək məqsədilə ümumi proqram qəbul edib.**

Rusiyada səfərdə olan DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı Rusiyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə görüşlər keçirib və ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının işinin əlaqələndirilməsi və müəyyən təbliğat işlərinin birgə aparılması məsələləri razılaşıdırılıb, - bu DAK-ın yaydığı məlumatda bildirilib.

**DAK-ın Rusiya nümayəndəliyində keçirilən tədbirdə nümayəndəliyin rəhbəri Mirəşrəf Fətiev, DAK həmsədrlərinin MDB üzrə müavini Abuzər Bağırov və digərləri çıxış edərək Rusiyadakı diaspor təşkilatlarının Azərbaycanla əlaqələri, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların fəaliyyəti, təhsil problemləri, azərbaycanlıların bu ölkəyə inteqrasiyasındakı çətinliklər barədə danışıblar.** Onlar Qarabağ münaqişəsinin Rusiya ictimaiyyətinə və dünyaya çatdırılması, Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti və incəsənəti ilə bağlı kitabların Rusiyada nəşr edilməsinin vacibliyini bildiriblər.

Görüşdə həmçinin, Türkiyədə ermənilərdən üzr istəmə kampaniyasını təşkil edənlərə və bu aksiyaya qoşulanlara ciddi reaksiya vermək üçün Azərbaycan hökumətindən həmin şəxsləri ölkəyə buraxmamaqla onlara etirazını bildirməsi barədə təklif qəbul edilib.

**Azad Azərbaycan.-2009.-27 yanvar.-№12.-S.4**

## **Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının son variantı tezliklə hazır olacaqdır**

Bu günlərdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının son variantı hazır olacaqdır. Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən bildirmişlər ki, sənədin son variantında alimlərin və əlaqədar təşkilatların təklif və rəyləri nəzərə alınmışdır. Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının 2008-ci il dekabrın 18-də Bakıda keçirilən iclasında təklif edilən əlavə və düzəlişlər də Xartiyanın son variantında əksini tapmışdır. Diaspor siyasəti sahəsində gələcəkdə görülməli işlərin proqramı olan Həmrəylik Xartiyasının yekun variantının Bakıda alimlərin, ziyalıların və mətbuatın iştirakı ilə geniş ictimai müzakirəsi təşkil olunacaqdır. Bu məqsədlə keçiriləcək “dəyirmi masa”da ən son dəqiqləşdirmələr aparıldıqdan sonra sənəd çap olunacaq və Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin 3-cü qurultayında iştirak edən diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və fəalları paylanacaqdır.

Daha sonra Niderlandda Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin birgə təşkilatçılığı ilə “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası Azərbaycan diasporunun tarixində yeni mərhələnin əsası kimi” mövzusunda konfrans keçiriləcəkdir. Sənədi hazırlayan alimlərin də iştirak edəcəyi bu tədbirdə soydaşlarımızı maraqlandıran məqamlara aydınlıq gətiriləcək, suallar cavablandırılacaqdır. Bu tədbirlər Xartiyada nəzərdə tutulan məqsəd və vəzifələrin həyata keçirilməsinin konkret mexanizmlərini tətbiq etmək məqsədi daşıyır.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası Azərbaycan Konstitusiyasına, “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Qanuna, Azərbaycan Prezidentinin müvafiq sərəncamlarına, BMT-nin “İnsan hüquqları haqqında” Ümumi Bəyannaməsinə, “İnsan hüquqları və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasına, BMT-nin “İrqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının aradan qaldırılması haqqında” Konvensiyasına, Avropa Şurasının “Milli azlıqların müdafiəsi haqqında” Çərçivə Konvensiyasına, insan hüquqları və əsas azadlıqların, etno-mədəni müxtəlifliyin, milli dəyərlərin qorunması və inkişafı üzrə digər yerli və beynəlxalq hüquqi aktlara əsaslanır.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası Azərbaycan xalqının və dövlətinin milli maraqlarının müdafiəsində dünya azərbaycanlılarının fəal iştirakını təmin etməyi qarşıya məqsəd qoyan, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların tarixi Vətənin mənafehləri naminə vahid amal ətrafında birləşmək əzmini və iradəsini ifadə edən, bu birliyin ideoloji, sosial-fəlsəfi, siyasi və mənəvi aspektlərini müəyyənləşdirən, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərqi və Qərbi mədəniyyətlərinin dialoqunu, türkçülük və avropachılıq meyillərini özündə birləşdirən ideoloji konsepsiyadır.

Azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının yüksəldilməsi, cəmiyyətə inteqrasiya prosesində qarşıya çıxan problemlərin aradan qaldırılması, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması və təbliği metodologiyasını müəyyən etmək də Xartiyanın məqsədlərindəndir. Bu sənəd xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların Azərbaycan dövlətçiliyi və tarixi Vətənin milli maraqları ətrafında daha sıx birliyinə nail olunmasını, diasporumuzun digər xalqların diasporları ilə əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsini, güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün real zəminin hazırlanmasını tənzimləyən sənəddir.



Xartiyada xarici ölkələrdəki Azərbaycan diasporunun ayrı-ayrı regionlar üzrə fəaliyyətinin əsas istiqamətləri də əksini tapıb.

Yeni dünya düzəni, xüsusilə də qloballaşma prosesləri dünya xalqlarının müxtəlif ölkələrə səpələnmiş nümayəndələrinin öz milli köklərinə və Vətənlərinə bağlılığını daha da möhkəmləndirməsini gündəmə çıxardığı bir vaxtda dünya azərbaycanlılarını bir araya gətirmək Azərbaycan dövlətinin əsas məqsədlərindən biridir. Bu prosesə davamlı dəstək verən və xüsusi diqqət ayıran Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın dünyada baş verən qloballaşma, inteqrasiya, sivilizasiyaların dialoqu kimi yeni reallıqların fəal tərkib hissəsinə çevrilməsini aktual saymaqla yanaşı, onların öz mədəniyyətinin, tarixinin, dilinin, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, inkişaf etdirilməsi, həmçinin dünya intellektual potensialına, eyni zamanda, yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatına öz töhfələrini verməsi kimi meyarları da aktual sayır. Onu da qeyd edək ki, bu məsələlər 2007-ci ildə Prezident İlham Əliyevin təsdiq etdiyi “Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası”nda da əksini tapmış müddələrdə yer almışdır. Konsepsiyanın mahiyyəti Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasında qarşıya qoyulan vəzifələrə mühüm dəstəkdir. Yeni yüzillikdə bütün dünyanın əsas informasiya mənbəyi və ünsiyyət vasitəsi olan virtual məkanda da Azərbaycanı tanımaq, onun dəyərlərini və gerçəkliklərini təbliğ etmək və azərbaycanlıları bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaq məqsədi ilə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu konkret təkliflər hazırlayıb ki, bu da Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasında nəzərdə tutulmuş məsələlərdən biridir. Bu təkliflər reallaşdıqca dünya azərbaycanlılarının daha da həmrəy olmasına, yeni inkişaf perspektivlərinə qədəm qoymasına imkan yaranacaqdır. Belə ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların maneəsiz və vaxt itirmədən bəhrələnəcəyi, ölkəmizin milli maraqlarına xidmət edən virtual məkan formalaşdırılması soydaşlarımızı vahid informasiya mühiti ilə təmin edə biləcək zəruri bir addımdır. İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu dünya azərbaycanlılarının vahid veb-portalının yaradılmasını təklif edir. Bu, soydaşlarımızın harada yaşamalarından asılı olmayaraq, onlara Azərbaycanı tanımaları üçün bələdçilik edə bilər. Bu və digər təkliflərin həyata keçirilməsi məqsədi ilə fəaliyyət planı hazırlamaq ərəfəsində olan institut rəhbərliyinin fikrincə, “virtual dünya”nın diktə etdiyi reallıqlar diaspor quruculuğu işinin keyfiyyətcə yeni prinsiplər əsasında həyata keçirilməsini tələb edir. Bu baxımdan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də global informasiya cəmiyyətinin təzahürü kimi meydana çıxan virtual dünyanın tərkib hissəsi olan Virtual Azərbaycanın formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsidir. Çünki bu yolla soydaşlarımız arasında həmrəyliyin təmin olunması istiqamətində ən mühüm vəzifələrdən biri milli informasiya məkanını genişləndirmək və qloballaşdırmaq, həmvətənlərimiz arasında ortaq informasiya mühiti formalaşdırmaq, milli-mənəvi dəyərlərin daşıyıcısı informasiya resurslarına çıxışı təmin etmək və bu sahədə mövcud olan problemləri həll etmək mümkündür. Virtual Azərbaycan layihəsi gerçəkləşsə, müxtəlif ölkələrdəki soydaşlarımız Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasında nəzərdə tutulan müddəa və prinsiplərlə birbaşa virtual məkanda tanış ola və fikir mübadiləsi apara biləcəklər.

## “Diaspor təşkilatları külüngü bir yerə vurmalıdır”

### «Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi Çanaqqalada şəhid olmuş azərbaycanlıların xatirəsini anacaq»

Səxavət Həmid

**Ötən həftə xalqımız öz tarixinin an faciəli günlərindən birinin -Xocalı soyqırımının 17-ci ildönümünü qeyd etdi. Bu faciəli günlə əlaqədar dünyanın an müxtəlif ölkələrində anma mərasimləri, dəyirmi masalar, konfranslar, sərgi, film nümayişləri, etiraz aksiyaları, mitinq və piketlər təşkil olundu. Faciəli günlə bağlı Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi də Türkiyədə bir sıra silsilə tədbirlər keçirib. Mərkəzin rəhbəri İsmayıl Ağayevlə söhbətimizin ana xəttini də təşkilatın Türkiyə səfəri təşkil edir.**

- Fevralın 25-dən martın 1-dək mənim rəhbərliyimlə Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin nümayəndə heyəti Türkiyədə səfərdə oldu. Səfərdə əsas məqsəd Xocalı faciəsi zamanı həlak olan soydaşlarımızın xatirəsini anmaq, soyqırımın 17-ci ildönümü ilə bağlı tədbirlərdə iştirak etmək, 17 il əvvəl Xocalıda baş verən cinayəti Türkiyə və beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaq idi. Əslində, biz Türkiyədə fəaliyyət göstərən Azərbaycanlıların Dayanışma Dərnəyi ilə birlikdə bu tədbirlərin həm də təşkilatçısı idik. Yeri gəlmişkən, qeyd edirəm ki, bu dərnəyin rəhbəri Teymur Səlcuqdur. O, kökəncə Qərbi Azərbaycandır. Onun valideynlərini və yaxın qohumlarını ötən əsrin əvvəllərində ermənilər Vedibasarda qətlə yetiriblər. İqdıra köçmək məcburiyyətində qalan ailənin üzvləri sonradan İstanbulda sözügedən təşkilatın bünövrəsini qoyublar. Uzun illərdir ki, fəaliyyət göstərən dərnək hər il Xocalı soyqırımı, digər faciəli günlərimizlə, habelə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə bağlı müxtəlif tədbirlər keçirir, ümumiyyətlə, bu istiqamətdə çoxşaxəli işlər görürlər. Qeyd etdiyim kimi, budəfəki tədbirin təşkilatçılığını isə birgə həyata keçirdik. Fevralın 26-da İstanbulun mərkəzindəki məşhur Taksim Meydanında 5 min nəfərə yaxın insanın iştirakı ilə yürüş-mitinq keçirdik. Yürüş Qalatasaray Liseyinin önündən başladı və iştirakçılar "Taksim"- dək piyada yürüş etdilər. Mitinq zamanı Teymur Səlcuq, İstanbul Ülküçü Dərnəklərinin başqanı və mən çıxış etdim. Mənim çıxışımın əsas hissəsi Türkiyə-Azərbaycan qardaşlıq münasibətlərinə, Xocalı soyqırımının tanınması üçün türk və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətinin vacibliyinə həsr olunmuşdu. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin danışıqlar yolu ilə münaqişənin həll olunmayacağı təqdirdə hərbi yolun qaçılmaz olacağına dair bəyanatlarına, ümumiyyətlə, onun son vaxtlar Qarabağ və İrəvanla bağlı etdiyi intensiv çıxışlarına diqqət çəkdim. Bu çıxışlar türk və Azərbaycan diasporunun nümayəndələri olaraq bizə işimizi sürətləndirmək üçün stimül verir. Mitinqdə Xocalı faciəsini özündə əks etdirən Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırlanmış sənədli film, kitablar, plakatlar və bukletlər nümayiş etdirildi. Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2008-ci ilin mayın 8-də elan edilən "Xocalıya ədalət" beynəlxalq məlumat və təşviqat kampaniyasına dəstək əlaməti olaraq biz də yürüş-mitinqi "Xocalıya ədalət" adı altında keçirdik. Əllərində Azərbaycan və Türkiyənin dövlət bayraqlarını, "Xocalı soyqırımıdır!", "Qarabağ Azərbaycandır!", "Avropa Birliyi-BMT-Avropa Məhkəməsi Xocalı soyqırımını tanısin!" plakatları tutaraq, "Xocalıya ədalət!", "Xocalı yalnız deyildir!", "Qarabağdan əlini çək!", "Qarabağın işğalını və Xocalı qətliamını unutma!", "Qarabağ türk

dünyasının qanayan yarasıdır!", "Xocalının hesabı sorulacaq!", "Qarabağ türkdür, türk qalacaq!" şüarlarını səsləndirən mitinq iştirakçıları Xocalı soyqırımının günahkarlarının cəzalandırılmasını, işğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının azad olunmasını tələb etdilər. Mitingdə Türkiyənin əksər televiziya kanallarının, qəzet və agentliklərinin əməkdaşları iştirak edirdilər.

**- Səfər zamanı daha hansı tədbir və görüşlər keçirildi?**

- Fevralın 27-də İstanbulda fəaliyyət göstərən nüfuzlu özəl Aydın Universiteti və Azərbaycanın İstanbuldakı Baş Konsulluğunun birgə təşkilatçılığı ilə "Heydər Əliyev və neft strategiyası" adlı dəyirmi masa keçirildi. Universitet rəhbərliyinin və tələbələrin də qatıldığı görüşdə İstanbuldakı baş konsulumuz Səyyad Aran və millət vəkili (Gülər Əhmədova iştirak etdilər. Görüşdə Xocalı faciəsi, onun soyqırım kimi tanınması, Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri, Bakı-Tiflis-Ceyhan neft kəmərinin, Bakı-Tiflis-Qars-Axalkalaki dəmiryol xəttinin çəkilməsi istiqamətində Heydər Əliyevin xidmətləri ilə bağlı çıxışlar oldu. Gülər xanım milli lider Heydər Əliyevin və möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin yürütdüyü neft strategiyasını çox dolğun təhlil etdi, geniş bilgi verdi. Bu çıxışdan sonra bütün zal ayağa qalxaraq onu alqışladı. Sonradan aparılan geniş diskussiya zamanı tələbələrdən biri Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərinin açılması ehtimalının artması mövzusunda sual verdi. Gülər xanım isə bildirdi ki, sərhədlərin açılmasına qətiyyənlə yol vermək olmaz. Bu addımın atılması Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinə çox ciddi təsir göstərə bilər. O qeyd etdi ki, Azərbaycanın maraqlarını hər hansı ticarətə, daha başqa nəsnələrə dəyişmək olmaz. Bu fikir də coşğuyla qarşılandı. Tədbir zamanı Xocalı faciəsi, habelə XX əsrin əvvəllərində neft hasilatı ilə bağlı film nümayiş etdirildi. Sonda Aydın Universiteti tərəfindən həm millət vəkili Gülər Əhmədovaya, həm də baş konsul Səyyad Arana ödənilən qonaq ödənişi verildi. Görüşlərə gəldikdə isə Azərbaycanın İstanbuldakı Baş Konsulluğunda görüşlər keçirdik. Milliyyətçi Hərəkət, Ədalət və Qalxınma partiyalarından olan millət vəkilləri, türk və Azərbaycan diaspor təşkilatları il bir araya gəldik. Bu görüşlərdə birgə fəaliyyət istiqamətlərinin davam etdirilməsi, türklərə qarşı törədilmiş soyqırım faktlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında əlaqələndirmənin həyata keçirilməsi xüsusi vurğulandı.

**- Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin yaxın perspektiv üçün görməyi planlaşdırdığı işlər nədən ibarətdir?**

- İstanbulda olarkən bizə İqdırda yeni kütləvi məzarlıqların aşkarlanması ilə bağlı faktlar açıqladılar. Azərbaycanlıların Dayanışma Dərnəyinin rəhbəri Teymur Səlcuq və onun müavini Zəfər Çağatay bu məsələlərə çox böyük önəm verirlər. Onlar hazırda "Ulusal TV" ilə birgə "İpək Yolu" adlı yeni bir layihə üzərində işləyirlər. Layihə çərçivəsində ermənilərin 1914-1919-cu illərdə İqdır vilayətində azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri qətləmlərə dair sülhətlər hazırlanıb. Dərnək rəhbərliyi dünyanın müxtəlif yerlərində erməni soyqırımını yalanını ifşa etmək üçün bu sülhətləri bizə bağışladılar. Qərara aldıq ki, Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlıların xatirəsini anmaq üçün martın 18-də orada tədbir keçirək. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi, Azərbaycanın İstanbuldakı Baş Konsulluğu və Azərbaycanlıların Dayanışma Dərnəyi bu tədbiri birgə təşkil edəcək. Biz fürsətdən istifadə edərək İstanbulda Kazım Qarabəkir Paşanın qızı Timsal Qarabəkir və Nuru Paşanın nəvəsi Arzu Ənvərlə görüşdük. Azərbaycan barədə kifayət qədər bilgiləri olan bu insanları gələcəkdə Bakıya dəvət etmək fikrindəyik. Onu da bildirim ki, biz Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi olaraq martın 18-də keçiriləcək referendumun nə qədər vacib və zəruri olduğunu Azərbaycandan kənardə yaşayan azərbaycanlıların

nəzərinə çatdırırıq. Biz Azərbaycanda insan hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində görülən işləri çox yüksək qiymətləndiririk. Hesab edirik ki, Azərbaycandan kənarında fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları külüngü bir yerə vurmalıdır.

**Mərkəz.-2009.-4 mart.-№.41.-S.5.**

## "Biz Azərbaycanı təmsil edirik"

**Rüstəm Hacıyev**

"Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi öz fəaliyyətinə tarixi Vətənimizi ölkəmizdən kənarında layiqli təmsil etməklə başlayıb. İnanıram ki, konqres qarşıya qoyulan məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün mühüm addımlar atacaq

**Heydər Əliyev.**

"Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Azərbaycan Diasporunun tanınmış və nüfuzlu təşkilatı kimi Rusiyada mədəni-maarif, sosial proqramların həyata keçirilməsi və digər sahələr üzrə fəaliyyət göstərir. Biz Rusiya cəmiyyətində Azərbaycan diasporunun gördüyü işləri çox yüksək qiymətləndiririk".

### **Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin ÜAK-ın II qurultayındakı çıxışından**

"Mən çox şadam ki, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi az müddət ərzində Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların hüquqlarının qorunmasında və ölkələr arasında ikitərəfli əlaqələrin genişləndirilməsi üçün bütün regionlarda fəaliyyət göstərən təşkilatları ətrafında birləşdirərək dövlətlərarası münasibətlərin möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynayır".

**İlham Əliyev**

### **Azərbaycan Respublikasının Prezidenti (ÜAK-ın II qurultayındakı çıxışından)**

22 iyun 2000-ci il tarixdə Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların ümumi yığıncağında ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin yaxından dəstəyi ilə bu ölkədə ictimai təşkilatın yaradılması ideyasının həyata keçirilməsi üçün mühüm addımlar atıldı. Və 5 mart 2001-ci il tarixdə keçirilən təsis qurultayında Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin yaradılması rəsmən elan edildi.

Az müddət ərzində Konqres Rusiyanın demək olar ki, bütün regionlarında yaşayan azərbaycanlıları öz ətrafında birləşdirərək ölkələrarası münasibətlərin qurulmasında mühüm rol oynayan bir təşkilata çevrildi.

Konqresin Cənub Regionu Üzrə Volqaqrad Mərkəzi 2002-ci ilin fevral ayının 16-da keçirilən təsis yığıncağında yaranıb. Yığıncaqda Azərbaycan Respublikası Prezident Aparatının məsul işçisi Zeynal Nağdəliyev iştirak edib və ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin təbrikini yığıncaq iştirakçılarının nəzərinə çatdıraraq onlara gələcək fəaliyyətlərində uğurlar diləyib.

Bu günlərdə redaksiyamızda olan Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Volqaqrad vilayəti üzrə Mərkəzinin icraçı direktoru Əlimərdan Nəsirovla söhbətimiz də konqresin bu regiondakı fəaliyyəti ilə bağlı oldu.

- Əlimərdan müəllim, Rusiyanın digər regionlarında olduğu kimi, Volqaqrad vilayətində də çoxsaylı həmyerlilərimiz yaşayır. Onların ictimai həyatda mədəni-maarif, sosial və digər problemlərinin həlli istiqamətində təşkilatınızın rolu barədə oxucularla bölüşməni istərdik.

- Volqaqrad vilayəti üzrə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Mərkəzi 2002-ci il fevral ayının 16-da keçirilən Azərbaycan diasporasının təsis yığıncağında yaranana qədər biz 1994-cü ildən yaratdığımız Azərbaycan Cəmiyyəti adı altında fəaliyyət göstərirdik. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev və Rusiya Federasiyasının o vaxtkı prezidenti Vladimir Putinin məsləhəti və xeyir-duası ilə yaradılan ÜAK-ın birgə fəaliyyət göstərmək proqramına bizim cəmiyyətin üzvləri də yekdilliklə qoşuldu. Hazırda Volqaqrad vilayətində 70 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır və demək olar ki, onların hamısı bizim Mərkəzin aktiv üzvləridir. Regionda yaşayan Azərbaycan diasporasının hər bir üzvü dövlətlərarası münasibətlərin qorunmasında öz töhfəsini verməyə çalışırlar. Ötən 7 il ərzində Mərkəz Volqaqrad vilayətində ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərən 5 Azərbaycan cəmiyyətini də ətrafında birləşdirərək birgə fəaliyyət göstərməyə nail oldu.

**- Bildiyimiz kimi, Rusiya Federasiyasının prezidenti II qurultayda Konqresin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirdi və qeyd etdi ki, Rusiya hakimiyyəti həmişə onlara dəstək verir və verəcəkdir. Bəs Sizin Mərkəz necə, vilayət və şəhər rəhbərliyi ilə müvafiq əlaqələr yarada bilibmi?**

- Bəli, istər vilayət, istərsə də şəhər administrasiyası bizimlə daim əməkdaşlıq edir, bizimlə sıx əlaqədə işləyir. Fəaliyyətimizin dairəsi çox genişdir. Mərkəzdə mədəniyyət şöbəsi, idman, təhsil komitələri, hüquq şöbəsi, ağsaqqallar şurası daimi işləyir. Vilayətin və şəhərin ictimai həyatında imkanlarımız daxilində yaxından iştirak etməyə çalışırıq. Təhsil komitəsi şəhər rəhbərliyinin köməyi ilə Azərbaycan dilində məktəblər açıb. Artıq Qırmızı Oktyabr və Vorosilovsk rayonlarında iki məktəbimiz fəaliyyət göstərir. Bu məktəbdə oxuyan uşaqlarımızın məktəb ləvazimatları ilə təmin olunmasında Heydər Əliyev Fondunun Moskva filialının rəhbəri Leyla xanım Əliyeva yaxından köməklik göstərir. Bundan başqa Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi də şagirdlərimizi dərs kitabları ilə təmin edir. Bu gün bizim uşaqlar ana dillərində Azərbaycanın mədəniyyətini, tarixini öyrənmək imkanları qazanıblar.

İdman Komitəsi də övladlarımızın sağlam böyüməsi üçün müvafiq işlər görür. Onların hazırladıkları idmançılarımız bir çox turnirlərdə qalib gələrək həm doğma Azərbaycanımızın, həm də yaşadığımız vilayətin adını yüksəklərə qaldırırlar. 280 nəfərədək idmançılar arasında həm Volqaqrad, həm Rusiya, həm də Avropa çempionu adını qazanmış gənclərimiz var.

Bundan başqa, 360-a yaxın gənclərimiz Volqaqrad ali məktəblərində təhsil alırlar. Konqres onların içərisindən aztəminatlı tələbələrə kömək məqsədilə öz hesabından təqaüd ayırır.

Mədəniyyət şöbəsi nəzdində musiqi ansambli yaradılıb və onun nəzdində rəqs qrupu da fəaliyyət göstərir. Onlar şəhər rəhbərliyinin keçirdikləri rəsmi mərasimlərdə mütəmadi olaraq çıxışlar edir, Azərbaycanımızın mədəniyyətini təbliğ edirlər.

Mərkəzin vilayət və şəhər rəhbərliyi ilə qarşılıqlı əlaqələrinin nəticəsidir ki, Volqaqrad şəhərində iki dəfə Sovet İttifaqı qəhrəmanı Həzi Aslanovun, Azərbaycanın, Əzizbəyovun, Naxçıvanın, Lənkəranın adlarını daşıyan küçələr var. Məhz bizim təşəbbüsümüzlə Mamayev Kurqan memorialında Stalinqrada uğrunda gedən döyüşlərdə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülmüş general-mayor Həzi Aslanovun ikinci dəfə bu ada layiq görülməsini əks etdirən xatirə lövhəsi təzələndi və onun açılışına Həzi Aslanovun nəvəsi başda olmaqla, böyük tərkibdə Azərbaycanın nümayəndə heyəti dəvət olundu.

**- Ölkəmizdən kənar da yaşayan həmvətənlərimizin respublikamızın siyasi həyatı barədə düşüncələri və Konqresin bu istiqamətdə apardığı fəaliyyəti barədə nə deyə bilərsiniz?**

- Təbii ki, Rusiyada yaşamağımıza baxmayaraq, Azərbaycan bizim doğma vətənimiz sayılır. Ona görə də respublikamızın siyasi və mədəni həyatı daim diqqət mərkəzindədir. Müstəqillik dövründə əldə olunan nailiyyətlər bizi də çox sevindirir. Bu yaxınlarda Konstitusiyaya ediləcək əlavə və dəyişikliklərlə bağlı keçiriləcək referendum Azərbaycan diasporasında öyrənilir, müzakirələr aparılır, yığıncaqlar keçirilir, ediləcək əlavə və dəyişikliklərin əhəmiyyəti barədə soydaşlarımız arasında geniş təbliğat aparılır.

Azərbaycan Respublikasının prezidenti cənab İlham Əliyevin tək respublikanın daxilində deyil, həm də xarici, siyasi fəaliyyəti diasporamız tərəfindən yüksək qiymətləndirilir və dəstəklənir. Mərkəzimiz referendumla bağlı Azərbaycan xalqına müraciət də qəbul edib.

**- Konqresin vilayət mərkəzinin fəaliyyəti ilə bağlı məlumatları dinlədik. Ölkəmizdən kənar da gördüyünüz bu işlər bir azərbaycanlı kimi bizi də sevindirir. Lakin bir neçə ay bundan öncə "Vətəndaş Həmrəyliyi" qəzetində "Qətlin izi ilə" başlıqlı yazıda Volqaqrad Ziyalılar Assosiasiyasının sədri Rizvan Seyfullayevın açıqlamalarında Azərbaycan Konqresi Mərkəzinin rəhbəri Saday Quliyev, onun müavinləri Şeyxsadiq Nəhmədovun və digərlərinin barəsində söylədiklərinə və hətta təhqir etməsinə münasibətimiz? Bu cür çıxışlar fəaliyyətinizə kölgə salmırmı?**

- Həmin açıqlamaları biz də oxuduq. Çox təəssüf edirik ki, bu cür yalan, böhtan və təhqiramiz ifadələrlə dolu bir yazı ziyalı kimi tanıdığımız və bu günədək hörmət bəslədiyimiz Sabir Rüstəmخانlının təsis etdiyi "Vətəndaş Həmrəyliyi" kimi mötəbər bir adı daşıyan qəzetin səhifələrində özünə yer tapa bilib. Konqresin gördüyü işlər barəsində yuxarıda az da olsa məlumat verildi, rəsmi sənədlərlə, fotoalbomlarla sizi də tanış etdik. Mərkəzin fəal üzvləri, o cümlədən bu yazıda adları çəkilən Saday Quliyev, Nəsim Məmmədov, İlqar Kərimov, Şeyxsadiq Nəhmədov Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin rəhbərliyi tərəfindən dəfələrlə fəxri fərmanlara layiq görüləblər. Yazının müəllifi Rizvan Seyfullayev bir azərbaycanlı kimi gördüyü hansı işlə öyünə bilər? Onun müdafiə etdiyi Zeynal Əbilov narkotik alveri ilə məşğul olduğu üçün həbs edilib. Sonradan Eynulla Əbilovla birlikdə adı çəkilən cinayət işində təqsirli biliniblər. Mənfur düşmənlərimizin xalqımıza qarşı həyata keçirdiyi və o vaxtkı respublika rəhbərliyinin fərsizliyi nəticəsində torpaqlarımızı işğal etməsini, bir milyona yaxın soydaşlarımızın doğma yurd-yuvalarından qaçqın və məcburi köçkün düşməsini onların, o cümlədən Saday Quliyevın üstünə ataraq torpaqlarını erməniyə girov verməkdə necə günahlandırmaq olar?

Yazıda adı çəkilən cinayət işi ilə bağlı əlimizdə RF İstintaq Komitəsinin Volqaqrad vilayəti üzrə istintaq idarəsinin müstəntiqi İ.S.Sinyakinin verdiyi rəsmi sənəd var. Burada göstərilir ki, Mərkəzin sədr müavini Şeyxsadiq Nəhmədov adı çəkilən cinayət işində yalnız şahid kimi istintaqa dəvət olunub və ona qarşı heç bir ittiham irəli sürülməyib. Sadəcə olaraq biz də başa düşürük ki, bu qədər yalan, böhtan və hətta təhqirlər söyləməklə Rizvan Seyfullayev kimiləri böyük bir diasporanın apardığı işlərə kölgə salmaqla kimlərin mənafeyinə xidmət edirlər?

Təbii ki, bu cür böhtanlar, iftiralar bizi qarşıya qoyulan böyük məqsədlərin həyata keçirilməsi yolundan döndərə bilməz. Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin xeyir-duasına sadıq qalaraq biz həmişə yaşadığımız Volqaqrad



vilayətində doğma Azərbaycanımızı layiqincə təmsil edəcək, qarşıya qoyulan məqsədlərimizin həyata keçirilməsi üçün bundan sonra da irəliyə doğru mühüm addımlar atacağıq.

**Ədalət.**-2009.-7 mart.-№.43.-S.10.

## **Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayı keçirilib**

### **Kübra Əliyərli**

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən “Səs” qəzetinə verilən məlumata görə, Niderland Krallığının paytaxtı Amsterdamda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) II qurultayı keçirilib. Qurultay Azərbaycan Dövlət himninin səsləndirilməsi ilə başlanıb, konqresin ikiillik fəaliyyətindən bəhs edən film nümayiş etdirilib. Konqresin sədri Sahil Qasımov rəhbərlik etdiyi qurumun fəaliyyəti ilə bağlı hesabat məruzəsi ilə çıxış edib.

O, iki il əvvəl bu konqres yaradılarkən Benilüks məkanında - Belçika, Niderland və Lüksemburqda yaşayan Azərbaycan diaspor təşkilatlarını birləşdirməyə çalışdıqlarını bildirib. Həmin dövrdə bütün təşkilatları birləşdirmək mümkün olmasa da, 15 qurumun konqres ətrafında birləşdirildiyini, beləliklə, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin yarandığını söyləyib. Yeni model kimi, yəni 3 dövlətdə yaşayan soydaşlarımızı ətrafında toplayan BAK-da Azərbaycan cəmiyyətləri ilə yanaşı türk icmaları və türk dünyasının digər təşkilatları da birləşib.

S.Qasımov deyib ki, konqresin fəaliyyətinin ən yaddaqalan məqamlarından biri ana dilinin təbliği ilə əlaqədar Amsterdamda və Rotterdamsda həftəsonu məktəblərinin açılmasıdır. Xarici ölkələrdə Azərbaycanla bağlı tədbirlərin keçirilməsinə hərtərəfli yardım göstərən Heydər Əliyev Fondu həmin məktəbləri dərslik və ləvazimatla təmin edib. “Bu gün həmin məktəblər öz fəaliyyətlərini uğurla davam etdirir” deyən S.Qasımov ölkənin Utrext şəhərində keçirilmiş beynəlxalq turizm sərgisində konqresin bilavasitə təşkilatçılığı sayəsində Azərbaycanın yüksək səviyyədə təmsil olunduğunu da vurğulayıb. Azərbaycanın zəngin mətbəx nümunələrinin, musiqisinin və rəqslərinin iştirakçıların böyük marağına səbəb olduğunu qeyd edib. Konqres yerli əhali arasında Azərbaycan həqiqətlərinə maraq oyatmaq məqsədilə rəngarəng tədbirlər həyata keçirməklə yanaşı, ölkəmiz barədə televiziya və mətbuatda getmiş yanlış məlumatlara dəfələrlə sərt reaksiya verib, onları təkzib verməyə məcbur edib.

Azərbaycanın Niderland Krallığındakı səfiri Fuad İsgəndərov ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının Azərbaycanın tanınması istiqamətində mühüm işlər gördüyünü, bu sahədə BAK-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib, konqresin ikitərəfli əlaqələrin yaranması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində əhəmiyyətli işlər gördüyünü bildirib. Niderlanddakı Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması yönündə BAK-ın xüsusi rolu olduğunu qeyd edib. Azərbaycan həqiqətlərini nəinki Niderlandda, həmçinin, bütün Avropada tanımaq sahəsində bütün diaspor təşkilatlarının birliyinin vacibliyini vurğulayan səfir, soydaşlarımızın ölkənin ictimai-siyasi həyatına inteqrasiyası, parlamentə seçilmək, müxtəlif təşkilatlarda təmsil olunmaq və onlarda Azərbaycan maraqlarının həyata keçirilməsi zərurətini ifadə edib. Azərbaycan diaspor təşkilatlarının digər ölkələrin diaspor qurumları ilə əlaqələr yaratmasının əhəmiyyətindən danışıb. F.İsgəndərov bildirib ki, Azərbaycan xalqının diaspor vasitəsilə digər xalqlarla əməkdaşlığının ölkəmizin hər yerdə tanınmasında böyük əhəmiyyəti olacaq.

Azərbaycan-Lüksemburq parlamentlərarası dostluq qrupunun sədri, Milli Məclisin deputatı Elmira Axundova xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıları öz doğma Vətənləri ətrafında sıx birləşdirmək məqsədilə ulu öndər Heydər Əliyevin diasporun yaradılmasına xüsusi önəm verməsindən danışıb, milli liderin 1991-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri vəzifəsində çalışarkən 31 dekabrın Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi elan edilməsində xüsusi xidmətini xatırladıb. “İndi bir çox ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporları arasında BAK-ın öz yeri var. Qurum cəmi iki əvvəl yaranmasına baxmayaraq, Avropada, eləcə də, Benilüks məkanında Azərbaycan həqiqətlərini tanıtmaya sahəsində onlarla maraqlı və dəyərli tədbirlər keçirib” deyən millət vəkili sözlərinə görə, BAK ictimai baxışlarından, siyasi əqidəsindən asılı olmayaraq Benilüks ölkələrində yaşayan sağlam, işgüzar qüvvələri öz ətrafında toplaya bilib. “Sevindiricidir ki, Avropada məskunlaşmış azərbaycanlılar yaşadıkları ölkələrin ictimai həyatına inteqrasiya olunur. Arzumuz budur ki, onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai, siyasi, iqtisadi strukturlarında, yerli özünüidarəetmə orqanlarında, parlamentlərdə və digər təşkilatlarda təmsil olunsunlar. Onlar ermənilərin Azərbaycana qarşı apardığı işğalçılıq siyasəti, 20 Yanvar və Xocalı faciələri barədə avropalılara dolğun və ətraflı məlumatlar verməli, düşmənlərimizə layiqli cavab verməyə hazır olmalıdırlar” - E.Axundova belə deyib.

Azərbaycan-Niderland parlamentlərarası işçi qrupunun rəhbəri, Milli Məclisin deputatı Adil Əliyev isə çıxışında bildirib ki, BAK-ın balaca soydaşlarımızın soyköklərindən uzaq düşməməsi, ana dillərini unutmamaları üçün Amsterdam və Rotterdanda həftə sonu məktəblərini açması diqqətəlayiq haldır. O, qeyd edib ki, biz deputatlar xaricdə yaşayan soydaşlarımızla hər zaman birlikdə olmaqdan daim qürur hissi duyur, sizlərlə birlikdə xalqımız, dövlətimiz naminə bir çox nailiyyətlərə nail olmağa çalışırıq. Bunun üçün hər cür imkanlarımız var.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Qərbi Avropa şöbəsinin müdiri İlham Məmmədov çıxışında BAK-ın Azərbaycanı Benilüks ölkələrində tanıtmaya istiqamətindəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib. Niderland krallığında Azərbaycanın müxtəlif təşkilatları ölkə naminə çiyin-çiyinə fəaliyyət göstərirlər. Dövlət komitəsi Niderlanddakı Azərbaycan diasporlarını, xüsusilə, BAK-ın işini yüksək dəyərləndirir. “Ümid edir ki, bundan sonra da BAK, eləcə də, müstəqil fəaliyyət göstərən digər təşkilatlar əldə edilmiş nailiyyətlərlə kifayətlənməyəcək, Azərbaycanı tanıtmaya, onu haqq işini təbliğ etmək yolunda daha intensiv çalışacaqlar” - deyər İ.Məmmədov əlavə edib.

Ukrayna, Qazaxıstan və Gürcüstanın Niderland Krallığındakı səfirləri, Almaniya, Fransa, Rumıniya və İngiltərədəki, habelə, Benilüks məkanındakı Azərbaycan və türk icmalarının təmsilçiləri, Niderlandda yaşayan soydaşlarımız qurultayda iştirak ediblər.

Niderland parlamentinin üzvləri Songul Akkaya və Koksal Gor, Xristian Partiyasının nümayəndəsi Osman Almacı, Avropa Türk Demokratlar Birliyinin baş katibi Əhməd Suat Ari, Heydər Əliyev Fondunun Rumınyadakı nümayəndəliyinin rəhbəri İqbal Hacıyev və BAK-ın idarə heyətinin üzvü Musa Pünhan ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı olan Prezident İlham Əliyevin düzgün və uğurlu siyasəti, ölkənin qlobal layihələrdə iştirakı nəticəsində Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki nüfuz və imicinin yüksəldiyini diqqətə çatdırıblar. Tədbirdə, həmçinin, Amsterdam meriyasının, Eyndhoven şəhər bələdiyyəsinin, Brabant əyaləti rəhbərliyinin və senator Coyse Slivesterin qurultaya ünvanladıkları təbrik məktubları oxunub.

Tədbirdə, həmçinin, qurultayın qətnaməsi qəbul edilib. Sahil Qasimov rəhbərlik etdiyi quruma əməli kömək göstərdiklərinə görə BAK-ın mükafatlandığı şəxsləri elan edib.

Qurultayda səsvermə yolu ilə 12 nəfərdən ibarət BAK idarə heyətinin üzvləri seçilib. İdarə heyətinin ilk iclasında isə Elsevər Məmmədov sədr, Sahil Qasimov isə fəxri sədr seçiliblər.

Sonda Amsterdam və Rotterdamdakı həftəsonu məktəblərinin şagirdləri Azərbaycan şairlərinin şeirlərini ifa edib, kiçik səhnəciklər göstəriblər. Azərbaycan incəsənət ustaları konsert proqramı təqdim ediblər.

**Səs.-2009.-12 mart.-№48.-S.19.**

## "Diaspor təşkilatlarının gördüyü işlər əvəzsizdir"

### Valeh Hacıyev: "Xaricdə Azərbaycan lobbisinin formalaşması prosesi başlayıb"

#### K. Hacıyev

31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı günü ilə əlaqədar olaraq artıq dünya ölkələrində tədbirlərin keçirilməsinə başlanılıb. Ümumiyyətlə, dünyanın 42 ölkəsində tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bu tədbirlər elmi konfranslar, yürüş-mitinq formasında olacaq. Bu barədə hakim Yeni Azərbaycan Partiyasının internet saytına müsahibəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi sədrinin birinci müavini Valeh Hacıyev məlumat verib:

- Martın 29-da Kanadanın paytaxtı Ottava şəhərində Azərbaycan Kanada Təşkilatları Assambleyasının təşkilatçılığı ilə soyqırımı gününə həsr olunmuş mitinq və yürüş keçirilib. Kanada Parlamentinin binası önündə başlanan mitinqə Toronto, Monreal, Hamilton, Vaterloo və Ottava şəhərlərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan və türk icmalarının nümayəndələri qoşulublar. Aksiya iştirakçıları əvvəlcə soyqırımı qurbanlarının xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad ediblər. Çıxış edən soydaşlarımız azərbaycanlıların zaman-zaman ermənilər tərəfindən terror və soyqırımına məruz qaldığını tarixi faktlarla qeyd etmişlər. Daha sonra mitinq Ottavanın hərəketin ən gur olduğu küçələrinin birində soyqırımını lənətləyən, erməni terrorunu pisləyən şüarlarla davam etdirilib. Bundan başqa, Niderland Krallığında fəaliyyət göstərən Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin və bu qurumun nəzdindəki Azərbaycan-Hollandiya Həmrəylik Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə martın 29-da soyqırımı günü ilə əlaqədar Rotterdanda etiraz aksiyası keçirilib. Tədbirdə Azərbaycan və türk icmalarının, habelə, Polşa diasporunun nümayəndələri iştirak ediblər. Etiraz aksiyasında iştirak etmiş 200-ə yaxın gənc ön hissəsində Azərbaycanın xəritəsinin və işğal olunmuş ərazilərimizin, arxa hissəsində isə soyqırımı qurbanlarının sayının göstərildiyi ağ köynəklər geyərək, bir növ bu formada erməni təcavüzünü nümayiş etdiriblər. Əllərində Azərbaycan, Türkiyə və Hollandiyanın bayraqlarını tutmuş aksiya iştirakçıları holland dilində ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımını pisləyən şüarlar səsləndiriblər. Həmin gün soyqırımı barədə ətraflı məlumatların əks olunduğu 10 minə yaxın vərəqə yerli sakinlər arasında paylanılıb. Bu günlər dünyanın bir çox ölkəsində, xüsusilə Avropada böyük tədbirlər nəzərdə tutulub. Belə ki, Almaniyada Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının koordinasiya mərkəzi var və bu koordinasiya mərkəzi soyqırımıyla əlaqədar olaraq öz ofisində elmi-praktik konfrans keçirəcək. Bu konfransa alimlər, jurnalistlər dəvət olunacaq. Konfransda müxtəlif təşkilatların nümayəndələri çıxış edəcəklər. Konfransda qətnamənin qəbulu nəzərdə tutulur ki, bu sənəd Bundestaqa və digər qurumlara təqdim olunacaq. Almaniyada TQRT, "Kanal-Avropa" və "Foks" televiziyaçıları fəaliyyət göstərir ki, diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri bu telekanallar vasitəsilə çıxış edərək ermənilərin törətdikləri soyqırımı barədə məlumat verəcəklər.

31 mart Azərbaycanlıların Soyqırımı günü ilə əlaqədar Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin təşəbbüsü ilə Moskvada da böyük tədbirlər keçirilib. Rusiyanın 56 subyektdə tədbirlər olacaq. Türkiyənin Ankara, İstanbul və İzmir şəhərlərində elmi konfranslar olacaq. Egey Universitetində çox böyük konfrans

planlaşdırılır ki, buraya təkəcə azərbaycanlı və türklər yox, universitetdə təhsil alan digər ölkələrdən olan tələbələr də dəvət olunacaq.

**- Soyqırımı həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində Heydər Əliyev Fondu bir sıra mühüm layihələr həyata keçirir. Bu layihələr diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətinə nə dərəcədə kömək göstərir?**

- Bəli, bu istiqamətdə ən böyük işlərdən biri də Heydər Əliyev Fondu tərəfindən həyata keçirilən layihələrdir. Heydər Əliyev Fondu həm Xocalı soyqırımı, həm də ötən əsrin əvvəllərində törədilmiş soyqırımıyla əlaqədar broşürlər, kitablar, SD disklər, filmlər hazırlayaraq dünyada yayır. Təbii ki, bu materiallar, sənədlər dünya ictimaiyyətinə erməni vəhşiliklərini aydın şəkildə çatdırır. Heydər Əliyev Fondunun hazırladığı vasitələr bizim diaspor təşkilatlarımıza çox böyük köməkliklər edir. Belə tədbirləri Türkiyənin bir çox bölgələrində də keçirməyə üstünlük veririk. Bilirsiniz ki, son zamanlar Türkiyə və Ermənistan arasında sərhədlərin açılması, "ermənilərdən üzr istəyə" kampaniyası və s. məsələlər gündəmə gəlmişdi. Bu tədbirləri keçirməklə, Türkiyə ictimaiyyətini soyqırımı hadisələri ilə əgah etmək, erməni terrorunun əvvəli olmadığı kimi, sonunun da olmadığı haqqında məlumatlar verilir. Bu tədbirlərə Türkiyə KİV-lərinin nümayəndələri dəvət olunub ki, ictimaiyyətə geniş bilgi verilsin. Bilirsiniz ki, ermənilər xəritələr icad edib ki, oraya bizim ərazilərimiz də daxildir. Bunun qarşılığında biz də Heydər Əliyev Fondu tərəfindən hazırlanmış Azərbaycanın tarixi, innesiyası haqqında məlumatlar əhatə olunan sənədləri dünya ictimaiyyətinə çatdırırıq. Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Ermənistan-Azərbaycan münasibəsinin detallarının, azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırım detallarının kütləvi formada, müxtəlif dillərdə hazırlanması və dünya ictimaiyyətinə çatdırılması olduqca mühüm amildir. Hazırda dünyanın elə bir ölkəsi yoxdur ki, orada siyasi və ictimai xadimlərdə həmin vəsaitlər olmasın.

**- Azərbaycan dövlətinin dəstəyi ilə son illər diaspor təşkilatlarımız güclənməkdədir. Ümumiyyətlə, keçirilən bu tədbirlər həmin ölkələrdə ictimai rəyə necə təsir göstərir? Təşkilatların fəaliyyəti hansı nəticələr verir?**

- Əgər 5-10 il əvvəlki vəziyyəti müqayisə etsək, dünya ictimaiyyətinin rəyi müsbətə doğru dəyişib. Çünki əvvəllər dünya Ermənistanın Azərbaycana qarşı təcavüzü, xalqımıza qarşı törədilmiş soyqırımını haqqında bilgisiz idi. Bugünkü gündə isə diaspor təşkilatlarının gördüyü işlər əvəzsizdir. Xarici ölkələrdəki səfirliklərimizin gördükləri işlər sırasında diaspor təşkilatlarının gördüyü işlər daha önə çıxır. Nə üçün? Çünki Avropa ölkələrində qeyri-hökumət təşkilatlarının səsi hökumətin səsindən daha tez eşidilir. Yəni diaspor təşkilatları QHT-lər olduğundan Azərbaycan həqiqətlərinin çatdırılması daha tez qəbul olunur. Təbii ki, bu faktlar dünyaya həqiqətin nədən ibarət olduğunu aşılıyır. Ümumiyyətlə, qısa zaman ərzində görülən bu işlərin miqyası olduqca böyükdür. Yüz illər tarixi olan erməni lobbisinin qarşısında gənc Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti əhəmiyyətlidir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xarici ölkələrə səfər edir, beynəlxalq tədbirlərdə iştirak edir. Bu tədbirlər, səfərlər vasitəsilə Azərbaycanın dostlarının sayı artır. Azərbaycanın əldə etdiyi həm siyasi, həm də iqtisadi uğurlar sözsüz ki, o ölkələrdə dövlətimizin nüfuzunu artırır. Eləcə də Azərbaycanın dostlarının sayını artırır. Bu səbəbdən də Azərbaycan diasporunun mahiyyətcə gücünün nədən ibarət olması burdan qaynaqlanır. Son prezident seçkiləri və referendum Azərbaycanın demokratik dövlət olduğunu nümayiş

etdirdi. Bu fakt da diasporumuzun nüfuzunun artmasına təsirini göstərir. Bu səbəbdən də səsləri eşidilir. Diaspor təşkilatlarımızın arxasında Azərbaycan dövləti dayanır: həm maddi, həm də mənəvi cəhətdən.

**- Bəs bizim diaspor təşkilatlarımızın digər diaspor təşkilatları ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

- Bəli, soydaşlarımızın xaricdə keçirdiyi tədbirlərdə türk diaspor təşkilatları onların yanında. Eləcə də azərbaycanlılar türklərin keçirdiyi bütün tədbirlərdə fəal iştirak edir. Bilirsiniz ki, bir neçə il öncə Bakıda Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının toplantısı keçirilib. Həmin toplantıda onların birgə fəaliyyəti ilə bağlı strategiya qəbul olunub və hər iki diaspor təşkilatları toplantının qərarlarına uyğun olaraq sistemli şəkildə fəaliyyət göstərirlər. Təbii ki, xarici ölkələrdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti həm keçirilən tədbirlərin əhatəliliyi, həm də həmin ölkədə ictimai rəyə təsiri baxımından çox önəmlidir. Onu da vurğulamaq istəyirəm ki, təşkilatlarımızın tədbirlərində yəhudi diasporu da fəal iştirak edir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan dövləti inkişaf etdikcə, xaricdəki dostlarımızın sayı da artır və bu amil xaricdə Azərbaycan lobbisinin formalaşmasına gətirib çıxaracaq. Artıq bu proses başlanıb.

Səs.-2009.-1 aprel.-№58.-S.5.



## **Diaspor təşkilatlarının vahid informasiya portalı yaradılır**

“Dünya azərbaycanlılarının portalı” bu ilin sonunadək yaradılacaq. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Valeh Hacıyev bildirib. Onun sözlərinə görə hazırda portalın yaradılması istiqamətində iş aparılır. Amerikada mövcud olan “Network” şəbəkəsində dünyada olan bütün Azərbaycan diaspor təşkilatlarının vahid şəbəkəsi yaradılacaq. Komitənin sədr müavini hesab edir ki, vahid informasiya portalı yaradıldıqdan sonra diaspor təşkilatları bir-biri ilə daha rahat əlaqə yarada biləcəklər.

Valeh Hacıyev bildirib ki, Dünya Azərbaycanlıları Xartiyası bütün diaspor təşkilatlarının müzakirəsinə verilib. Hazırda həm Dünya Azərbaycanlıları Konqresində, həm Avropa Azərbaycanlıları Konqresində, həm də Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresində bu sənəd müzakirə olunur.

Onun sözlərinə görə, aprel ayında Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayı keçiriləcək. Qurultayda Avropa azərbaycanlıları Xartiya ilə bağlı öz fikirlərini bildirəcəklər. Qurultay təşkilati məsələlərə də baxacaq. V.Hacıyevin sözlərinə görə, Xartiyanın son variantı diaspor təşkilatlarının bütün təklifləri nəzərə alınmaqla yenidən nəşr olunacaq.

**Palitra.**-2009.-1 aprel.-№33.-S.2.

## **Diasporamız da narahatdır**

### **Vüsalə**

Türkiyə-Ermənistan münasibətləri xaricdə yaşayan soydaşlarımızın bəyanat yaymasına səbəb olub

Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması məsələsinin gündəmə gəlməsi xarici ölkələrdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən də narazılıqla qarşılıb. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay Əmirliyində fəaliyyət göstərən Azərbaycan Cəmiyyəti dünən Türkiyə prezidenti Abdullah Gülə və baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğanı bəyanat ünvanlayıblar.

Diaspora ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətinin yaydığı bəyanatda bildirilir ki, son günlərdə Türkiyə ilə Ermənistan arasındakı münasibətlərin normallaşacağına dair xəbərlər Azərbaycan diasporası tərəfindən narahatçılıqla qarşılıb. "Bu addım bəlkə gələcəkdə regionun inkişafına səbəb ola bilər, amma ermənilərin tarix boyu türk xalqına qarşı törətdiyi soyqırım və digər faciələri unutmura bilməz" - deyərək bəyanatda vurğulanıb. Bəyanat müəllifləri həmçinin onu da bildiriblər ki, Türkiyə dövləti ermənilərin tarix boyu türk xalqının başına gətirdiyi müsibətləri, həmçinin Azərbaycanla Türkiyəni bir-birinə sıx bağlayan dostluq, qardaşlıq tellərini nəzərə alaraq Ermənistanla sərhədlərin açılması məsələsinə daha həssas yanaşmalı və bunun yolverilməzliyini bütün dünyaya nümayiş etdirməlidir. Dubaydakı Azərbaycan Cəmiyyətinin bəyanatında bildirilir ki, erməni hərbi birləşmələri işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarını tərk etmədikləri halda Türkiyənin Ermənistanla sərhədləri açmasını təkcə Azərbaycan və türk xalqları deyil, dünya ictimaiyyəti də Türkiyənin Azərbaycan xalqına xəyanəti kimi qiymətləndirilə bilər. Qeyd edək ki, ötən gün Türkiyə prezidentinə daha bir müraciət Almaniya da yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən edilib. Almaniya da yaşayan soydaşlarımız da Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması ilə bağlı aparılan müzakirələrdən narahatlıqlarını bəyan ediblər. Almaniya da yaşayan Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin bəyanatında tarixi köklərlə bir-birinə sıx bağlı olan iki qardaş ölkənin münasibətlərində belə bir məsələnin ortaya çıxmasının azərbaycanlılara mənəvi cəhətdən mənfi təsir etdiyi qeyd edilib.

"Ermənistan tarixin bütün dövrlərində Azərbaycan ərazilərinə iddialı olub və sonuncu dəfə 1988-ci ildə başlanan etnik təmizləmə əməliyyatlarının nəticəsi artıq 20 ilədək həllini tapmayan Qarabağ münaqişəsinin faciələri, DQ və onun ətrafındakı 7 rayonun işğalı, bir milyona qədər insanın öz torpaqlarından didərgin salınması faktları göz önündədir. Qarabağ münaqişəsinin ilk günlərindən Türkiyə qardaş bir ölkə kimi Azərbaycanın yanında olub və bütün məsələlərdə Azərbaycanı dəstəkləyib. Dəfələrlə Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin edilməyincə, Ermənistanla əlaqələrin qurulmayacağı bəyan edilib. Belə bəyanatlardan imtina edilməsi haqlı olaraq Azərbaycan xalqını narahat edir və bu cür addımlar Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinə vurulan zərbə kimi qiymətləndirilir", deyərək Almaniya da yaşayan soydaşlarımız Türkiyə rəhbərliyinə ünvanladıkları müraciətdə bildiriblər. Almaniya da yaşayan azərbaycanlılar həmçinin türk xalqını və cəmiyyətini də AKP hökumətinin apardığı bu yanlış siyasətə qarşı öz etiraz səslərini ucaltmağa çağırıb.

## **Diaspor təşkilatları Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması xəbərlərinə etiraz edirlər**

### **P.Sultanova**

Azərbaycan diaspor təşkilatları Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması xəbərlərindən narahatdırlar. Bununla bağlı diaspor qurumları etiraz bəyanatları qəbul ediblər. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti məlumat verib. Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin (UAK) bu məsələ ilə bağlı yaydığı bəyanatda deyilir ki, əsrlərlə türk xalqına düşmən kəsilən, yüz minlərlə türkün qanını axıdan işğalçı Ermənistanla sərhədlərin açılması türk xalqının və türk dünyasının mənafeələrinə xidmət etməyən addım ola bilər. Ukraynadakı 500 minlik Azərbaycan diasporu adından ünvanlanan sənəddə UAK ümid edir ki, Türkiyə rəhbərliyi mövcud şəraiti düzgün qiymətləndirərək, bu məsələyə həssaslıqla yanaşacaq və türk dünyasının maraqlarına uyğun addımlar atacaq.

İsveçdə fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Naminə" Cəmiyyəti isə Türkiyənin bu ölkədəki səfirliyinə müraciət göndərüb. Müraciətdə "Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini açacağına dair xəbərlərin burada yaşayan azərbaycanlıları da narahat etdiyi vurğulanıb: "Düşünürük ki, əsrlər boyu davam edən erməni yalanlarını və vəhşiliklərini dərinləndirən diplomat kimi siz də sərhədlərin açılmasına "yox" deyəcəksiniz. Əks təqdirdə 70 il ərzində bizi bir-birimizdən ayıra bilməyən sovet imperiyasının əlində oyuncağa çevrilmiş ermənilər öz hiylələri ilə buna nail olacaqlar".

Gürcüstan Azərbaycanlılarının Mədəniyyət Mərkəzi də Türkiyə prezidenti Abdullah Gülə müraciət ünvanlayıb. Gürcüstandakı soydaşlarımızın fikrincə, Dağlıq Qarabağ probleminin həllini ümidlə gözlədikləri bir vaxtda sərhədlərin açılması məsələsinin öz plana keçməsi narahatlıq doğurmaya bilməz: "Biz, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlı inanırıq ki, bizə dost və qardaş olan Türkiyə Ermənistanla sərhədlərinin açılması məsələsində daha diqqətli olacaq və Türk dünyasının maraqları çərçivəsində əvvəllər də olduğu kimi Azərbaycan Respublikasının mövqeyini dəstəkləyərək, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllini önə çəkəcək və onun ədalətli həlli üçün öz səylərini daha da artıracaq. Ümid edirik ki, böyük Türkiyə Cümhuriyyəti bütövlükdə Cənubi Qafqazda sülh və sabitliyin bərqərar olmasında öz dəyərli töhfəsini verəcək".

Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlılar adından Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması məsələsinə "Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri İttifaqı" münasibət bildirib. Bu diaspor təşkilatının Türkiyə prezidenti Abdullah Gülə ünvanlanmış bəyanatında bildirilir ki, erməni hərbi birləşmələrinin ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycan torpaqlarını işğal etməsindən sonra vətənimizin ərazi bütövlüyünün bərpasında həmişə qardaş Türkiyənin dəstəyinə güvənmiş və sizə nicat yolu kimi baxmışıq. Türkiyə dövləti də həmişə bu məsələni öz xarici siyasətinin prioritetində saxlayıb. Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini açacağı barədə xəbərlərdən təəssüf və narahatlıq keçirən soydaşlarımızın bəyanatında daha sonra deyilir: "Biz, Qazaxıstanda yaşayan azəri və türk birlikləri, icmaları inanırıq ki, Türkiyə dövləti öz prinsiplərinə sadıq qalacaq, Azərbaycan maraqlarına zidd addım atmayacaq, Vətənimizin ərazi bütövlüyünün bərpasında bizə layiqli kömək göstərəcək".

Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar da Türkiyə prezidentinə müraciət göndərblər. Özbəkistandakı Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyasının Abdullah Gülə müraciətində deyilir: "Sizə və hakim Ədalət və İnkişaf Partiyasına bildiririk ki, Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasına yönəlmiş siyasətin qəti əleyhinəyik. Türk dünyasının ulu öndərləri Atatürk və Heydər Əliyevin "Azərbaycanın sevinci bizim sevincimiz, kədəri bizim kədərimizdir" və "Bir millət-iki dövlət" prinsiplərinə xəyanət etməməliyik. Ümid edirik ki, Türkiyə prezidenti, baş naziri, millət vəkilləri və bütün ictimaiyyət tarixin bu önəmli mərhələsində də Azərbaycanın yanında olacaq və öz həmrəyliyini nümayiş etdirəcək".

**525-ci qəzet.**-2009.-11 aprel.-№.63.-S.8.

## **Avropa azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesində yeni mərhələ**

**Natiq Ağamirov: "III qurultayını keçirən Avropa Azərbaycanlıları Konqresi fəaliyyət göstərdiyi son beş ildə milli diaspor quruculuğu prosesinə mühüm töhfələr vermişdir"**

### **Müsahibəni apardı: Elnur Hacıahyev**

Bu gün Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin III qurultayı işinə başlayır. Diaspor hərəkətimizdə xüsusi yeri olan bu təşkilatın növbəti qurultayının Avropadakı Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoyacağı gözlənilir. Həmsöhbətimiz - Konqresin prezidenti Natiq Ağamirov hesab edir ki, qurultayda AAK-ın daha çevik və dinamik bir təşkilata çevrilməsi ilə bağlı təkliflər müzakirə ediləcək və qəbul olunacaq qərarlar diaspor hərəkətinin daha da genişlənməsinə töhfə verəcək.

**- Natiq müəllim, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin yaradılmasından beş il keçir. Bu müddət ərzində Konqres qarşısına qoyduğu məqsədlərə çatdı mı?**

- 2004-cü ildə təsis edilmiş Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin yaradılmasında əsas məqsəd Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini koordinasiya etməkdən ibarət olmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 5 il öncə Almaniyanın paytaxtı Berlində keçirilən AAK-ın təsis konfransının iştirakçılarında müraciətində demişdir: "Avropada yaşayan azərbaycanlı icmalarının bütün istiqamətlər üzrə daha böyük imkanları, istifadə olunmamış potensialı mövcuddur. Bu ölkələrdə həmvətənlərimizin birləşməsi, təşkilatlanması hələ də lazımi səviyyədə deyildir. Diasporumuz sözün həqiqi mənasında, hələ tam formalaşmayıb, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında əlaqələr kifayət qədər möhkəm və davamlı deyildir. Yaşadıqları ölkələrin ictimai-siyasi və mədəni həyatında onların təsiri zəif hiss olunur... Avropanın mərkəzində, Berlin şəhərində öz təsis konfransına toplaşan Avropa Azərbaycanlıları Konqresi mühüm tarixi hadisədir. Əminəm ki, Konqres öz qarşısında duran vəzifələri müvəffəqiyyətlə yerinə yetirəcək, Avropada yaşayan azərbaycanlıların həyatında, dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəyliyinə təmin olunmasında, diasporumuzun güclənməsində əhəmiyyətli rol oynayacaqdır".

AAK-ın Nizamnaməsində regionda məskunlaşmış azərbaycanlıların milli-mədəni xüsusiyyətlərinin qorunmasının, eləcə də insan hüquq və azadlıqlarının təminatının həyata keçirilməsi Konqresin əsas vəzifələri kimi təsbit edilmişdir. Ötən beş il ərzində AAK Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, soydaşlarımız arasında birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, mədəni irsimizin təbliği ilə bağlı bir sıra layihələr həyata keçirə bilib. Bu gün AAK-da təmsil olunan diaspor təşkilatlarının sayı 65-ə çatıb. AAK-ın dəstəyi ilə Avropanın bir çox ölkələrində yeni diaspor təşkilatları təsis edilib. AAK-ın yaradılması Avropa ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirdi, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini keyfiyyətcə yeni müstəviyə çıxardı. Bunun sayəsində Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılmasına, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının

müdafiəsinə, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılmasına, mədəni irsimizin təbliği sahəsində daha genişmiqyaslı işlərin aparılmasına imkan yaranmışdır.

Diaspor təşkilatlarımız bir çox ölkələrdə siyasət və dövlət adamları, ictimai təşkilatlar, kütləvi informasiya vasitələri ilə əlaqələr qura biliblər. Bu əlaqələr Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği, xalqımızın milli maraqlarının müdafiəsi baxımından çox mühüm əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycan diasporu xalqımızın məruz qaldığı terror və soyqırım aktları, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətlərin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində çox ciddi səy göstərir. Hər il Xocalı soyqırımının, 20 Yanvar faciəsinin ildönümləri, 31 mart Azərbaycanlıların soyqırımı günü Avropanın bir çox ölkələrində qeyd edilir, etiraz aksiyaları təşkil olunur, kütləvi informasiya vasitələrində bu barədə məlumatlar dərc edilir, elmi-praktik konfranslar keçirilir. Bütün bunlar Azərbaycan diasporunun əvvəlki illərlə müqayisədə daha fəal iş apardığını söyləməyə imkan verir.

#### **- 2007-ci ildə keçirilmiş II qurultay AAK-ın fəaliyyətində hansı dönüş yaratdı?**

- Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayı 2007-ci ilin mart ayının 10-da Bakıda keçirilmişdir. Qurultayın işində Avropanın 30-dan çox ölkəsində fəaliyyət göstərən 84 Azərbaycan diaspor təşkilatından 139 nümayəndə iştirak edirdi. Toplantıda AAK-ın Avropadakı diaspor fəaliyyətinin genişləndirilməsi, buradakı soydaşlarımızın ideya-siyasi birliyinin daha da gücləndirilməsi, qitədəki Azərbaycan dərəcələrinin, icmalarının, federasiyalarının və başqa diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin koordinasiya imkanlarının artırılması məsələləri geniş müzakirə olundu. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli yolunda dövlətimizin ədalətli mövqeyinin Avropanın aparıcı ölkələrində dəstəklənməsi və bu sahədə ciddi addımların atılması ilə bağlı da təkliflər səsləndirildi.

Qurultayın qətnaməsinə uyğun olaraq Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin 2007-2009-cu illəri əhatə edən Fəaliyyət Proqramının layihəsi hazırlanmışdır. Sənəddə AAK-a üzv təşkilatların, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin və Azərbaycan Respublikasının Avropa ölkələrindəki səfirliklərinin də rəy və təklifləri nəzərə alınmışdır.

2007-ci il iyulun 6-da Almaniyanın Mayns şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi İcraiyyə Komitəsinin iclası keçirilmişdir. Tədbirdə 2007-2009-cu illər üçün Fəaliyyət Proqramı təsdiq edilmişdir. Proqramın əsasında Konqresə üzv olan diaspor təşkilatlarıyla, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, digər müvafiq dövlət və qeyri-dövlət qurumları ilə razılaşdırılmış Tədbirlər Planı hazırlanıb həyata keçirilir.

Bu məqsədlə Konqresin rəhbərliyi tərəfindən Azərbaycan Respublikasının bir sıra ictimai və dövlət təşkilatlarıyla, o cümlədən Təhsil, Mədəniyyət və Turizm, İqtisadi İnkişaf nazirliklərinin və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin rəhbərliyi ilə görüşlər keçirilmiş, AAK-ın 2007-2009-cu illər üçün nəzərdə tutulmuş Tədbirlər Planı ilə bağlı məsələlər müzakirə edilmişdir.

Görüşlər zamanı Avropa ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların övladlarının milli-mənəvi dəyərlərə sədaqət ruhunda tərbiyə olunması, onların Ana dilini, xalqımızın tarixini, ölkəmizin coğrafiyasını mükəmməl səviyyədə öyrənməsi üçün müvafiq imkanların yaradılması; Avropanın bir çox ölkəsində fəaliyyət göstərən "Həftə sonu" məktəblərinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, bu məktəblərə Azərbaycandan müəllimlərin ezam edilməsi, habelə orada çalışan müəllimlərin Azərbaycana pedaqoji kurslara göndərilməsi;

Avropada orta ümumtəhsil məktəblərini müvəffəqiyyətlə bitirmiş azərbaycanlı məzunların Avropa və MDB ölkələrinin nüfuzlu ali məktəblərində təhsil almağa göndərilməsi; Azərbaycanda həyata keçirilən sosial-iqtisadi inkişaf layihələrinin nəticələri barədə avropalı iş adamlarının daha dolğun məlumatlandırılması, onların ölkəmizə investisiya qoymağa təşviq edilməsi məqsədilə ölkəmizin iqtisadi inkişaf potensialı və təbii resursları ilə bağlı simpoziumun keçirilməsi; Diasporla iş üzrə Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə Avropadakı azərbaycanlı iş adamlarının Forumunun təşkili və bir sıra digər məsələlərlə bağlı müzakirələr keçirilmişdir. Ötən dövr ərzində nəzərdə tutulmuş tədbirlərin müəyyən hissəsinin icrası mümkün oldu. Eyni zamanda, hələ qarşıda həllini gözləyən vəzifələr də var.

**- Qeyd etdiniz ki ötən dövrdə yeni diaspor təşkilatları yaradılıb. Bu barədə daha geniş məlumat verə bilərsinizmi?**

- Bu gün Avropa ölkələrində 100-dən çox Azərbaycan diaspor təşkilatı var. Onların böyük bir hissəsi AAK-da təmsil olunur. Azərbaycanlıların təşkilatlanması prosesi bu gün də davam edir. 2007-ci ildə Fransanın Strasburq şəhərində Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumunun Strasburq şöbəsi, Almaniya'dakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Məşvərət Şurası, Berlində "AZİZ-Almaniya" Beynəlxalq Assosiasiyası, Danimarkada "Azərbaycan qadını Danimarkada", Londonda Azərbaycanlı Gənclər Klubunun təsis etdiyi "Sara Xatun" Qadın Cəmiyyəti, Höteborg - Azərbaycan strategiya və araşdırmalar mərkəzi, Çexiyada Təhsil Alan Azərbaycanlı Tələbələr Birliyi, Bolqar-Azərbaycan Dostluq Mərkəzi və digər təşkilatlar yaradılmışdır. Ümumiyyətlə AAK-ın yaradılmasından sonrakı dövrdə bir çox ölkələrdə yeni diaspor təşkilatları təsis edilib. Bu təşkilatların yaradılmasında əsas məqsəd azərbaycanlıların daha geniş kontingentini diaspor hərəkatına cəlb etməkdən ibarətdir.

**- Avropa Azərbaycanlıları Konqresi fəaliyyəti dövründə Avropada Azərbaycan lobbisinin yaradılması istiqamətində nə kimi işlər görüb?**

- Lobbini quruculuğu bizim qarşımızda duran ən vacib vəzifələrdən biridir. Ötən dövrdə Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai xadimləri, dövlət adamları, siyasi partiyaların nümayəndələri ilə təmasların qurulmasına xüsusi diqqət yetiriblər. Bu istiqamətdə müəyyən nailiyyətlər də var. 2007-ci ildə Litva Respublikasının Baş naziri Gediminas Kirkilasin Litva Respublikasının hökuməti nəzdində fəaliyyət göstərən Milli İcmalar Şurasının üzvləri ilə keçirilmiş görüşündə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri də təmsil olunmuşdu. 2007-ci ilin may ayında Mayns Azərbaycan Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə Almaniya Federativ Respublikasının Mayns Şəhər Bələdiyyəsinin başçısı Yens Boytelin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri təşkil edilmişdi. 2009-cu ildə Y.Boytelin dəvəti ilə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri Maynsda keçirilən Azsaylı Xalqların Beynəlxalq festivalında iştirak etmişdir.

2007-ci ildə "Azər-Çex" Cəmiyyətinin nümayəndələri Çexiya Respublikasının Prezidenti Vatslav Klausla görüşmüş, Azərbaycan icmasının fəaliyyəti barədə ona məlumat vermişlər. Noyabr ayında Niderland Krallığının Amsterdam şəhərində "Avropa Qeyri-Hökumət Təşkilatlarının Hüquqi Şərtləri və Perspektivləri " mövzusunda keçirilmiş qurultayda Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və "Ana Vətən " Avropa Azərbaycanlı Qadınlar Birliyinin nümayəndələri iştirak etmişlər. Avropada fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatlarının dövlətin demokratik sistemindəki rolu barədə də müzakirələrin aparıldığı tədbirdə Amsterdam Universitetinin alimləri



Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə birlikdə Qafqaza aid I Beynəlxalq Konfrans keçirilməsi barədə razılığa gəlmişlər. Bütün bunlar onun nəticəsidir ki, azərbaycanlı icmaları indi yaşadıkları ölkələrin siyasi elitası, qeyri-dövlət strukturları, kütləvi informasiya vasitələri ilə daha geniş əlaqələr qurmağa nail olurlar. Bizim məqsədimiz isə bu prosesin davamlı olmasını təmin etməkdən ibarətdir. Maksimum dərəcədə çalışmalıyıq ki, Avropada xalqımız və ölkəmiz haqqında obyektiv təsəvvür formalaşdırıla bilsin. Bunun üçün isə hər bir ölkədə söz və nüfuz sahibi olan insanları Azərbaycan haqqında daha dolğun və obyektiv məlumatlandırmaq lazımdır. Çünki Azərbaycan haqqında həqiqətləri onların dili ilə Avropaya çatdırsaq bu daha yaxşı effekt verə bilər. Eyni zamanda, əlbəttə ki, azərbaycanlılar da yaşadıkları ölkələrdə söz və nüfuz sahibi olmağa çalışmalıdırlar ki, cəmiyyət onların sözünə, verdiyi məlumatların ciddiliyinə inansın.

**- Son günlər Türkiyə ilə Ermənistan arasında sərhədlərin açılması ilə bağlı məsələ ictimaiyyətin geniş müzakirə mövzusunə çevrilib. Avropada yaşayan azərbaycanlıların bu məsələyə reaksiyası necədir?**

- Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini bağlaması ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən müəyyənləşdirilmiş bir dövlət siyasətidir. Türkiyə həmişə bəyan etmişdir ki, Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını işğaldan azad etməyincə sərhədlər açılmayacaq. Amma bu gün Ermənistanın havadarlarının təzyiqi ilə Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması məsələsinin gündəmə gəlməsi həmin siyasəti zərbə altına salır. Hesab edirik ki, Ermənistanla sərhədlərin açılması Türkiyə ilə Azərbaycanın qardaşlıq və dostluq münasibətlərinin ruhuna ziddir. Sərhədlərin açılması ilə birinci növbədə Türkiyənin özünün siyasi həyatında çaxnaşma yaranar. Bu, təbii ki, Türkiyəni istəməyən dövlətlərin maraqlarına uyğundur. Sərhədlərin açılması Ermənistan tərəfinə sərf edir. Bu isə Ermənistanla qarşı Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi iqtisadi təcrid siyasətinə kölgə sala bilər. Bizim mövqeyimizi Avropadakı türk diaspor təşkilatları da bölüşürlər. Bizimlə söhbət zamanı türk diaspor təşkilatlarının nümayəndələri sərhədlərin açılmasının qəti əleyhinə olduqlarını və bu məsələnin son günlərdə geniş müzakirə mövzusunə çevrilməsindən narazılıqlarını bildirirlər. Avropada yaşayan azərbaycanlılar sərhədlərin açılmasına qəti etiraz edir və Prezident İlham Əliyevin tövsiyələrinə uyğun olaraq türk dünyasının bütövlüyünə xidmət edən bütün məsələlərdə olduğu kimi bunda da Avropadakı türk diaspor təşkilatları ilə vahid mövqedən çıxış edirik.

**- Bəs bu gün işinə başlayacaq Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin növbəti qurultayında hansı məsələlər müzakirə ediləcək?**

- Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin Nizamnaməsinin 9.2. maddəsinə əsasən təşkilatın ali orqanı olan qurultayların iki ildən bir keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Həmin müddətə Konqresin Fəaliyyət Proqramı tərtib olunur və rəhbərliyi seçilir. Konqresin İcraiyyə Komitəsi növbəti III qurultayın 2009-cu ilin 14-15 aprelində Almaniyanın Frankfurt şəhərində keçirilməsini qərara almışdır. Qurultayda AAK-ın ötən dövrdəki fəaliyyətinə qiymət verəcək, təşkilatın qarşısında duran vəzifələr müəyyənləşdiriləcək və Konqresin Nizamnaməsində müəyyən edilmiş rotasiya prinsipinə uyğun olaraq rəhbər strukturları formalaşdırılacaq. Qurultay çərçivəsində Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişafı sahəsində qarşıda duran vəzifələr, xalqımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının yeni metod və texnologiyaları barədə müzakirələrin aparılması planlaşdırılır. Eyni zamanda, qurultayda AAK-ın



daha çevik və dinamik bir təşkilata çevrilməsi ilə bağlı irəli sürülmüş bəzi təkliflərin də müzakirəsi gözlənilir. Hesab edirik ki, bu qurultay Avropadakı Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələ olacaq.

Sonda bir məqamı da xüsusi vurğulayaq ki, Azərbaycan diasporunun mühüm bir spesifik cəhəti də var: dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın bir qismi müxtəlif səbəblərdən respublikamızı tərk etmiş azərbaycanlılardır. Onlar harada yaşamalarından asılı olmayaraq özlərini azərbaycanlı hiss edir, millətimizi xaricdə layiqincə təmsil etməyə çalışırlar. Müstəqil Azərbaycanın daxili və xarici siyasət sahəsində əldə etdiyi uğurlar onların milli şüurunun, özünüdərkini, torpağa bağlılığını günü-gündən möhkəmləndirir. Eyni zamanda, Avropa ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlı diaspor təşkilatları da soydaşlarımızın təşkilatlanması, səylərinin birləşdirilməsi, onların fəaliyyətinə məqsədyönlü xarakter verilməsi yolunda faydalı iş aparır, ölkəmizi daha yaxından tanıtdırmaq üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər.

Şübhəsiz, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun daha da artmasına xidmət edən mütəşəkkil, sanballı bir qüvvəyə çevrilməsi yolunda çox işlər görülməlidir. Əminliklə demək olar ki, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin növbəti qurultayında qəbul olunacaq qərarlar milli diaspor quruculuğu prosesinə mühüm töhfə olmaqla, bu geosiyasi arealda məskunlaşmış dünya azərbaycanlılarının daha sıx birliyinə, əməli fəaliyyətinə geniş imkanlar açacaqdır.

**Azərbaycan.-2009.-14 aprel.-№ 78.-S.3.**

## Avropa azərbaycanlıları Frankfurtda toplaşib

### Natiq Ağamirov: "İndiki mərhələdə diaspor işi könüllülükə yanaşı, peşəkarlıq tələb edir"

#### Sənən

Dünən Almanyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin III Qurultayı işə başlayıb. Bu barədə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən qəzetimizə məlumat verilib. Məlumatda deyilir ki, qurultaya Avropanın 25 ölkəsində nümayəndə və qonaqlar qatılıb. Tədbirdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov, Azərbaycanın Almaniyaadakı səfiri Pərviz Şahbazov, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı, DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı, AAK-ın üzvü olan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və nümayəndələri iştirak edirlər. Qurultayı giriş sözü ilə açan AAK prezidenti Natiq Ağamirov deyib ki, Avropa Azərbaycanlıları Konqresi təsis edilərkən Avropada yaşayan soydaşlarımız arasında əlaqələrin yaradılması və inkişaf etdirilməsi, onların təşkilatlanması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin Avropa ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində tədbirlərin görülməsi qarşıya əsas məqsəd kimi qoyulub. Ötən dövr ərzində AAK öz imkanları daxilində Avropada güclü Azərbaycan diasporunun formalaşdırılmasına səy göstərüb, soydaşlarımızın təşkilatlanması istiqamətində tədbirlər görməyə çalışıb. AAK Avropadakı Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi, onların ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılması, azərbaycanlıların hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində bir sıra işlər görüb. N. Ağamirovun sözlərinə görə AAK doğma Vətənin milli maraqlarının müdafiəsi, onun zəngin mədəni irsinin təbliği sahəsində səylərini əsirgəməyib, Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf prosesləri, onun qarşılaşdığı problemlər barədə Avropa ictimaiyyətini məlumatlandırmağa çalışıb.

Azərbaycan Respublikasının dövlət himni səsləndikdən sonra söz DİDK-nın sədri Nazim İbrahimova verilib. N. İbrahimov qurultay iştirakçılarına prezident İlham Əliyevin salamlarını çatdırıb. Azərbaycan dövlətinin diaspor siyasətindən ətraflı danışan Dövlət Komitəsinin sədri AAK-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib və bundan sonrakı işində quruma uğurlar arzu edib. Komitə sədri bu qurultayın çox önəmli dövrə təsadüf etdiyini də vurğulayıb. N. İbrahimov deyib ki, Azərbaycan ətrafında və ümumiyyətlə, dünya siyasətində baş verən bugünkü hadisələr diasporumuzun bundan da sıx birləşməsinə və daha da güclənməsinə zəruri edir.

DİDK sədrinin çıxışından sonra "Biz 50 milyonluq xalqıq" sənədli filmi göstərilib. Filmin nümayişindən sonra AAK prezidenti Natiq Ağamirovun II qurultaydan ötən müddət ərzində Avropada yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və digər sahələrdə görülmüş işləri barədə hesabat məruzəsi dinlənilib. O bildirib ki, 2007-ci ilin mart-may aylarında AAK-ın II qurultayının qətnaməsinə uyğun olaraq Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin 2007-2009-cu illəri əhatə edən fəaliyyət proqramının layihəsi hazırlanıb. Sənəd həmin il iyulun 6-da Almanyanın Mayns şəhərində Avropa

Azərbaycanlıları Konqresi İcraiyyə Komitəsinin iclasında müzakirə edilərək təsdiqlənib və qərara alınıb ki, bu sənəddən irəli gələn tədbirlər planı hazırlansın.

N. Ağamirov hesabat məruzəsində qeyd edib ki, 2007-ci ilin əvvəlində Fransadakı "Azərbaycan evi" cəmiyyətinin yeni ofisi açılıb. Aprel ayının 10-da isə Fransanın Strasburq şəhərində Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumunun Strasburq şöbəsi yaradılıb. 2007-ci il may ayının 14-də Brüssel şəhərində Azərbaycanlı Tələbələrin İkinci Avropa Forumu keçirilib. 2007-ci il iyul ayının 6-da Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birgə toplantısında Almaniyadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Məşvərət Şurası təsis edilib. Məşvərət Şurası Almaniyadakı Azərbaycan icmalarının fəaliyyətini koordinasiya etmək məqsədilə yaradılıb. 2007-ci ilin oktyabr ayında Berlində "AZİZ-Almaniya" Beynəlxalq Assosiasiyası təsis edilib. Təşkilatın əsas məqsədi Almaniyada yaşayan on minlərlə azərbaycanlıyı bir araya gətirmək, onların fəaliyyətini əlaqələndirmək, Azərbaycan və Almaniya arasında mədəni, elmi və iqtisadi əməkdaşlığın inkişafında bu ölkəyə Azərbaycan miqrasiya etmiş yəhudilərin də fəal iştirakını təmin etməkdir. N. Ağamirovun sözlərinə görə, 2007-ci il ərzində Avropa ölkələrində yaşayan azərbaycanlı qadınları öz ətrafında birləşdirən bir neçə təşkilat yaradılıb. Sentyabr ayında Danimarkada "Azərbaycan qadını Danimarkada" adlı yeni bir təşkilat təsis edilib. Noyabr ayında Londonda fəaliyyət göstərən Azərbaycanlı Gənclər Klubunun təsis etdiyi "Sara Xatun" Qadın Cəmiyyəti fəaliyyətə başlayıb. 2007-ci ilin mühüm hadisələrindən biri də Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumunun (ATAF) lobbi təşkilatı kimi Avropa Parlamentində rəsmi qeydiyyatdan keçməsi olub. Qeyd edək ki, bu, ATAF-a Avropa Parlamentinin bütün sessiyalarında, toplantılarında iştirak etmək hüququ verir. Xüsusi vurğulanıb ki, ATAF Avropa Parlamentində akkreditə olunmuş ilk və hələlik yeganə diaspor təşkilatıdır.

AAK prezidenti məruzəsinə davam edərək deyib ki, 2008-ci il dekabr ayının 18-19-da Bakı şəhərində AAK-ın fəal iştirakı ilə Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı keçirilib. toplantıda Azərbaycan həqiqətlərinin təbliği, lobbi quruculuğu, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi proseslərdə daha fəal iştirakının təmin olunması ilə bağlı bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. toplantı çərçivəsində "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" layihəsi də geniş müzakirə edilib, rəy və təkliflər nəzərə alınmaqla qəbul olunub. AAK sənəd layihəsinə dair təkliflərini təqdim edib və bu təkliflərin böyük əksəriyyəti nəzərə alınıb. Lobbi quruculuğu barədə danışan N. Ağamirov bildirib ki, 2007-ci ildə Litva hökuməti nəzdində fəaliyyət göstərən Milli İcmalar Şurasının üzvləri ilə keçirilmiş görüşdə "Litva-Azərbaycan mədəniyyətlərarası dialoqu" layihəsi baş nazir Gediminas Kirkilasa təqdim olunub. 2007-ci ilin mayında isə Mayns Azərbaycan Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə Mayns şəhər bələdiyyəsinin başçısı Yens Boytelin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri təşkil edilib. 2007-ci il iyunun 11-12-də Fransanın Qrenobl şəhərində fəaliyyət göstərən "Təhsil və Tədqiqatların İnkişafı Üzrə Fransa - Azərbaycan Tələbə Assosiasiyası" Pyer Mendes Fransa Universitetinin dəstəyi ilə "Azərbaycanın Avropaya inteqrasiyası" mövzusunda beynəlxalq elmi-praktiki konfrans təşkil edib. Həmin ilin sentyabr ayının 20-də Alman-Azərbaycan Forumunun fəxri İdarə Heyətinin Berlin parlamentinin binasında keçirilmiş ilk iclasında Bundestaqın bir neçə üzvü, müxtəlif alman şirkətlərinin nümayəndələri, elm, mədəniyyət xadimləri, Azərbaycan diasporunun fəalları iştirak ediblər. 2008-ci ilin mart ayının 27-də Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin fəal

dəstəyi ilə Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları Koordinasiya Şurasının illik iclası olub. toplantıda Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının qarşısında duran vəzifələr müzakirələr edilib, bir sıra mühüm qərarlar qəbul olunub. Bundan başqa, 2008-ci ildə Niderlandın Rotterdam şəhərində Avropada yaşayan Türkdilli xalqların diaspor nümayəndələrinin iştirakı ilə simpozium keçirilib. Tədbirdə Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və lobbiçilik istiqamətində atdığı addımlar, Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti və digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

AAK prezidenti çıxışının sonunda deyib ki, Avropada diaspor təşkilatlarımız tərəfindən keçirilmiş bir çox tədbir məhz Dövlət Komitəsinin hərtərəfli dəstəyi ilə reallaşdırılıb. "Bu bizim işimizi daha keyfiyyətli qurmağımıza kömək edən başlıca amillərdən biridir. Avropa Azərbaycanlıları Konqresinə və Avropada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarına davamlı və ardıcıl dəstəyə görə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə minnətdarlığımı bildirmək istərdim"- deyən N. Ağamirov məruzəsinin sonunda belə bir təklifi də diqqətə çatdırıb: "Ötən dövrün təcrübəsi göstərir ki, AAK-a üzv təşkilatların fəaliyyətinin koordinasiyası bəzi hallarda müəyyən çətinliklərlə müşayiət olunur. Bu çətinliklərlə gələcəkdə qarşılaşmamaq məqsədilə yaxşı olardı ki, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini əlaqələndirmək məqsədilə digər Avropa ölkələrində də AAK-a üzv təşkilatların fəaliyyətini əlaqələndirən koordinasiya mərkəzləri yaradılsın və mərkəzə bir nəfər əlaqələndirici şəxs təyin edilsin." N. Ağamirov məruzəsini təkliflə tamamlayıb: "İndiki mərhələdə diaspor işi könüllülükə yanaşı, peşəkarlıq tələb edir. Bu peşəkarlığın ortaya qoyulmasında isə ən böyük ümidimiz gənclərdir. Sevindirici haldır ki, belə bir nəsil artıq yetişib. Əsas məsələ budur ki, onların peşəkar kimi formalaşması üçün hər cür şərait və imkan var. Arzu edərdim ki, DİDK-nin, Bakı Dövlət Universitetinin və ya XİN yanında Diplomatiya Akademiyasının nəzdində bu peşəkarların hazırlanması məqsədilə təhsil mərkəzi yaradılsın".

Hesabat məruzəsi məqbul hesab edildikdən sonra Mandat Komissiyasının məlumatı dinlənilib.

**Kaspi.**-2009.-15 aprel.-№.64.-S.5.

## Almaniyada Azərbaycanı demokratik inkişafı yüksək qiymətləndirirlər

### Rövşən Rzayev: Azərbaycan həqiqətlərini bütün Avropaya çatdırmaq üçün səylərimizi gücləndirməliyik

#### Nardar Bayramlı

Azərbaycanla Almaniya arasında əlaqələrin inkişafında hər iki ölkənin parlamentlərinin də mühüm rolu var. Bu yaxınlarda Milli Məclisin Azərbaycan-Almaniya Parlamentlərarası Dostluq Qrupu üzvlərinin Almaniya səfəri də münasibətlərin tərkib hissəsidir. Qeyd edək ki, Almaniya millət vəkili Fəttah Heydərov, Rövşən Rzayev, Əhməd Vəliyev, Çingiz Əsədullayev, Fuad Muradov, Nizami İskəndərov və Fazil Mustafadan ibarət nümayəndə heyəti səfər edib. Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədr müavini Rövşən Rzayev qəzetimizə müsahibəsində Almaniya səfərinin uğurlu olduğunu bildirib:

- Bu səfər zamanı xeyli sayda görüşlər keçirdik. Görüşlərdə məqsəd Azərbaycan parlamenti ilə Almaniya Bundestaqı arasında yaranmış münasibətləri daha da dərinləşdirmək idi. Hər bir ünsiyyət bizim üçün vacib olduğundan görüşlərin hamısında Azərbaycan həqiqətləri, ölkəmizin inkişafı, Dağlıq Qarabağ problemi haqqında ətraflı məlumatlar verdik. Nümayəndə heyətinin üzvü olan digər millət vəkili də bütün görüşlərdə fəallıq nümayiş etdirərək ölkəmizlə bağlı qarşı tərəfə geniş bilgilər verdilər. Eləcə də, bəzi məsələlərlə əlaqədar almanlarla geniş fikir mübadiləsi, müzakirələr aparıldı. Almaniya Avropada böyük nüfuz malik olan dövlətdir və Azərbaycanla bu ölkənin nə qədər çox sıx əlaqələri yaranarsa, bunun faydası bir o qədər çox olar. Parlamentlərarası Dostluq Qrupu olaraq səfər çərçivəsində üzərimizə düşən vəzifələri yerinə yetirmək üçün mümkün qədər çalışdıq. Qeyd etdiyim kimi, əsas müzakirə mövzusu Dağlıq Qarabağ problemi idi. Biz Ermənistanın təcavüzü haqqında almanlara ətraflı məlumat verərək problemin beynəlxalq hüquq çərçivəsində həll edilməsinin vacibliyini vurğuladıq. Eyni zamanda, qarşı tərəfin problemlə əlaqədar suallarını cavablandırdıq.

Məlumat üçün deyim ki, bizdən əvvəl Ermənistan parlamentariləri Almaniya səfər etmişdilər. Almaniya Bundestaqında, bütövlükdə, Cənubi Qafqaz Dostluq Qrupu fəaliyyət göstərir və ermənilər bu qrupla da görüş keçirmişdilər. Almaniya Parlamentinin Dostluq Qrupunun üzvləri bizə müəyyən suallar verdilər ki, böyük ehtimalla onlar ermənilərin məlumatlarından qaynaqlanırdı. Azərbaycanın millət vəkili olaraq, bu suallara aydın cavab verməklə haqqı-ədaləti işıqlandıra bildik. Maraqlı görüşlərimizdən biri də Almaniya Xarici İşlər Nazirliyində oldu. Nazirlikdə Qafqaz Qrupunun rəhbəri ilə görüşdük. Biz bildiririk ki, Azərbaycanda bütün etnik qrupların hüquqları qorunur. Amma bu, beynəlxalq hüquqda olduğu kimi, hər bir dövlətin ərazi bütövlüyü çərçivəsində olmalıdır. Heç bir etnik qrup öz müqəddəratını həll etməklə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə təcavüz edə bilməz. Amma ermənilər Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini hələ də işğal altında saxlayırlar. Bu məsələdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin qətiyyətli mövqeyini qarşı tərəfin diqqətinə çatdırdıq. Ümumiyyətlə, vurğuladıq ki, Azərbaycanın mövqeyi beynəlxalq hüquq prinsiplərinə əsaslanır və tamamilə

ədalətlidir. Biz heç bir halda dövlətimizin ərazi bütövlüyünün pozulması ilə barışmayacağıq və torpaqlarımızın bir qarışını da güzəştə getməyəcəyik. Azərbaycanın dünyada nüfuzu artır və bizim haqq səsimiz daha çox eşidilməyə başlayıb. Bu mənada inanıram ki, Dağlıq Qarabağ problemi yaxın vaxtlarda ədalətli şəkildə həll olunacaq. Təbii ki, biz bu məsələ ətrafında daim işləməliyik və Parlamentlərarası Dostluq Qruplarının bu yöndə faydalı görüşləri olur. Mən inanıram ki, Azərbaycanın haqq səsi bu gün də dünyada eşidilir. Sabah daha da çox eşidiləcək. Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi, bugünkü inkişafı, tolerant dövlət olması haqqında həqiqətləri dünyaya çatdırmalıyıq. Hesab edirəm ki, bu, bizim əsas işlərimizdən biri olmalıdır. Biz görüşlərimiz zamanı Azərbaycanın iqtisadi inkişafı haqqında da geniş məlumat verirdik və bildirdik ki, ölkəmiz Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm rol oynayır. Bu mövzuda söhbətlərimiz zamanı almanların ölkəmizdə aqrar sahəyə investisiya yatırmaq marağını da müşahidə etdik və bu yöndə işlər davam etdiriləcək.

**- Almaniyada Azərbaycan həqiqətləri haqqında geniş bilgi varmı?**

- Son illər görülən işlər nəticəsində Almaniya cəmiyyəti Azərbaycan həqiqətləri haqqında müəyyən bilgilər əldə edib. Bu işlərdə səfir Pərviz Şahbazov başda olmaqla Azərbaycanın Almaniyaadakı səfirliyinin fəaliyyətini xüsusi ilə qeyd etməliyəm. Bilirsiniz ki, ötən il Almaniya Azərbaycan mədəniyyəti ili keçirilib. Bu, Avropada ilk belə böyük hadisə idi. Mədəniyyət ili çərçivəsində xeyli sayda tədbirlər olub, xalqımızın mədəniyyəti, incəsənəti haqqında alman cəmiyyətinə ətraflı məlumatlar verilib. Həmin tədbirləri Almaniya mətbuatı geniş şəkildə işıqlandırıb. Təbii ki, bütün bunlar ölkəmizin tanınmasında böyük rol oynayır. Hesab edirəm ki, belə tədbirlər başqa dövlətlərdə də keçirilməlidir.

**- Millət vəkili seçildiyiniz Göygöl rayonunda vaxtilə xeyli sayda almanlar yaşayıb. Həmin almanların bu bölgədə mədəni abidələri, yaşayış məskənləri var...**

- Doğrudur, vaxtilə bu bölgədə xeyli sayda alman yaşayıb. Onların yaşayışını əks etdirən abidələrin qorunması istiqamətində müəyyən işlər görülmə və görülməkdədir. Göygöldə 1854-cü ildə tikilmiş alman kilsəsi var ki, o, Almaniya dövlətinin vəsaiti hesabına ötən il bərpa edildi. O zaman almanların “Şəhər günü” deyilən bayramları olub. Biz o günü də bərpa etmişik. 1919-cu ildə o vaxtkı almanlar Yelenendorf şəhərinin 100 illiyini qeyd etmişlər. Biz ötən illər orada “Şəhər günü”nü keçirmişik. Bu ilin avqust ayında Yelenendorf-Göygöl şəhərinin 190 illiyini qeyd edəcəyik. Bu tədbirlərə Almaniya qonaqları da dəvət olunur. Ümumiyyətlə, bu bölgəyə gələnlər də çoxdur. Bilirsiniz ki, indiki Göygöldə vaxtilə yaşamış almanların nəticələri də səfərdə olublar. Onlar burada alman tarixinə və mədəniyyətinə xüsusi diqqəti görürlər və ölkəmizdən xoş təəssüratla qayıdırlar.

**- Azərbaycanın demokratik inkişafı Almaniya necə qarşılır? Xüsusi ilə ölkədə keçirilmiş referendumla münasibət necədir?**

- Almaniya Azərbaycanın müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünü tanıyan ilk dövlətlərdən biridir. Bizim sıx dostluq münasibətlərimiz var. Almaniya Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik, sabitlik və demokratiyanın inkişafında maraqlıdır. Almaniya Azərbaycanda baş verən demokratik islahatları müsbət qiymətləndirir. Onlar hesab edirlər ki, referendumun keçirilməsi və Konstitusiyaya edilən dəyişikliklər Azərbaycan xalqının müstəqil hüququdur.

**- Ümumiyyətlə, referendumun nəticələri haqqında nə deyərdiniz? Bu amil ölkəmizdə seçki təcrübəsinin, mədəniyyətinin təkmilləşdirilməsində nə dərəcədə rol oynayır?**

- 18 mart tarixli referendumda Konstitusiyaya qəbul olunan dəyişikliklər hüquqi dövlət quruculuğunun möhkəmləndirilməsi, dövlətin sosial funksiyalarının artırılmasına xidmət edəcək. Qarşımızda böyük işlər dayanıb. Qanunvericiliyimizin Avropa İttifaqı ölkələrinin model və konsepsiyalarına uyğunlaşdırılmasına ehtiyacı var. Bu proses bizim Avropa ölkəsi kimi inkişafımıza və əhalimizin sosial rifahının artmasına zəmin yaradacaq.

Konstitusiyaya edilən əlavə və dəyişikliklər ölkəmizin sabit və davamlı inkişafına xidmət edəcək. Konstitusiya normaları müəyyən hallarda proqram xarakteri daşıyır. Bu cür normaların təminatı üçün zaman tələb edilir. Azərbaycanın müasir siyasi-hüquqi sistemi isə bu zaman kəsiyində sosial dövlətin inkişafına zəmanət verəcək.

**- Konstitusiyaya dəyişikliklər ölkəmizin inkişafına, dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsinə nə dərəcədə təsir göstərəcək?**

- Ümummilli lider Heydər Əliyev sədrlik etdiyi Konstitusiya layihəsini hazırlayan Komissiyanın üzvlərinə tövsiyə etmişdir ki, Azərbaycanın Konstitusiyasında ümumbəşəri dəyərlər, müasir demokratik dövlətlərin konstitusiyalarında olan müddəalar öz əksini tapsın. Beləliklə, 1995-ci ildə keçirilən referendum nəticəsində biz universal bir sənəd əldə edə bilmişik. Bununla bərabər, hər bir ölkə inkişafının müəyyən bir mərhələsində keçdiyi yolu qiymətləndirir və bu inkişafa vasitələr yaradır. Azərbaycan xalqı da Əsas Qanuna təklif olunan əlavə və dəyişikliklərin əhəmiyyətini anlayaraq referendumda onlara səs verdi.

Konstitusiya çox əhəmiyyətli hüquqi və ideoloji funksiyalar daşıyır. Onun ictimai münasibətlərə müsbət təsiri var. Konstitusiyanın əsaslarını təşkil edən dövlətin - demokratik, hüquqi rejiminin təminatı üçün hüquqi mexanizmlər çoxdur. İnsanlarımız tezliklə bu vasitələrdən istifadə etmək bacarığını əldə etdikcə, Azərbaycanda demokratik mühit daha da inkişaf edəcək, dövlət isə möhkəmlənəcək.

**Yeni Azərbaycan.-2009.-15 aprel.-№.68.-S.6.**



## **Avropa Azərbaycanlılarının növbəti qurultayı başa çatıb**

### **Başar Kömür təşkilatın prezidenti seçilib**

#### **Vüsalə Rafiqızı**

Almaniyanın Frankfurt şəhərində keçirilən Avropa Azərbaycanlılarının üçüncü qurultayı başa çatıb. Qurultayda təşkilata yeni rəhbər seçilib. Əsas müzakirələr isə Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması ilə bağlı yayılan xəbərlər ətrafında gedib. Bu barədə "Şərq"ə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov, Azərbaycanın Almaniyaadakı səfiri Pərviz Şahbazov, Almaniya Bundestaqının nümayəndəsi Haqqı Kəskin, millət vəkili Sabir Rüstəmخانının qatıldığı qurultayda Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Natiq Ağamirov təşkilata rəhbərlik etdiyi dövrdə Avropadakı Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin dərinləşməsi və koordinasiya edilməsi, diaspora təşkilatlanmasının sürətləndirilməsi istiqamətdə görülən işlərdən danışıb. Onun sözlərinə görə, AAK doğma vətəninin milli maraqlarının müdafiəsi, onun zəngin mədəni irsinin təbliği sahəsində səylərini əsirgəməyib. Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi prosesləri, onun qarşılaşdığı problemlər barədə Avropa ictimaiyyətini məlumatlandırmağa çalışıb. Qurultayda çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov isə diqqəti son zamanlar Azərbaycan ətrafında gedən hadisələrə və dünyada baş verən geosiyasi proseslərə çəkərək bunun özünün Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sıx birləşməsinə zəruri etdiyini bildirib. Komitə sədri çıxışı zamanı Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması barədə yayılan xəbərlərə münasibət bildirərkən belə xəbərlərin Azərbaycan ictimaiyyətinin haqlı olaraq narahatlığına səbəb olduğunu deyib. Nazim İbrahimov bildirib ki, Azərbaycanda sərhədlərin açılması məsələsi ciddi müzakirə olunur. Millət vəkili, DAK-ın həmsədri Sabir Rüstəmخانlı isə bildirib ki, Ermənistanla sərhədləri açmaqla türk dünyasının birliyini pozmaq yolverilməzdir. Almaniya Bundestaqının üzvü Haqqı Kəskin isə bildirib ki, sərhədlərin açılması məsələsini əngəlləmək üçün Türkiyədəki aparıcı partiyaların rəhbərləri ilə əlaqə qurub. Bu məsələnin ona çox pis təsir etdiyini bildirən Haqqı Kəskin hətta bundan qəfil qan təzyiqinin yüksəldiyini bildirib. "Qarabağ problemi çözülməyincə, Ermənistan qapılar açıla bilməz". Haqqı Kəskinin bu fikrini AAK-ın birinci vitse-prezidenti Başar Kömür də dəstəkləyib. O bildirib ki, işğalçıya qarşı belə bir humanist addımın atılmasının bir adı var. O da xəyanətdir. Başar Kömür bildirib ki, nə qədər ki, Azərbaycan torpaqları işğal altındadır, Ermənistanla qapıların açılmasından söhbət belə gedə bilməz. Daha sonra qurultayın qətnaməsi qəbul edilib. Bir sıra ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları AAK-a üzv qəbul ediliblər. Eyni zamanda 27 nəfərdən ibarət İcraiyyə Komitəsinin tərkibi təsdiqlənib. Mayns-Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri, DAK-ın Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyəti sədrinin müavini, AAK-ın əvvəlki heyətdə birinci vitse-prezidenti olan Başar Kömür Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti seçilib.

Şərq.-2009.-16 aprel.-№.66.-S.4.



## **Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin strukturunda dəyişiklik edilib**

### **Qurumun iki birinci vitse-prezidenti və beş vitse-prezidenti vəzifələri təsis edilib**

#### **G. Bünyadzadə**

Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin III Qurultayı keçirilib. Diasporla iş Üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən aldığımız məlumatlara görə, qurultaya Avropanın 25 ölkəsindən 79 nümayəndə və qonaq qatılıb. Tədbirdə Diasporla iş Üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov, Azərbaycanın Almaniyaadakı səfiri Pərviz Şahbazov, Almaniya parlamentinin üzvü Haqqı Kəskin, Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı, DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı, AAK-in üzvü olan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri və nümayəndələri iştirak ediblər. Qurultayı açan AAK prezidenti Natiq Ağamirov qurultay iştirakçılarını və qonaqları salamlayaraq qeyd edib ki, Avropa

Azərbaycanlıları Konqresi təsis edildəndən ötən dövr ərzində AAK öz imkanları daxilində Avropada güclü azəri diasporunun formalaşdırılmasına çalışıb. Avropadakı Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi, onların ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılması, eləcə də azərbaycanlıların hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində bir sıra işlər görüb. N. Ağamirovun sözlərinə görə, AAK milli maraqlarımızın müdafiəsi, onun zəngin mədəni irsinin təbliği sahəsində söylərini əsirgəməyib, Azərbaycanda gedən sosial-iqtisadi inkişaf prosesləri, onun qarşılaşdığı problemlər barədə Avropa ictimaiyyətini məlumatlandırmağa çalışıb.

DİDK-nin sədri Nazim İbrahimov qurultay iştirakçılarında Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin salamlarını çatdıraraq dövlətin diaspor siyasətindən ətraflı danışdı və AAK-ın fəaliyyətini yüksək qiymətləndirib. Komitə sədri deyib ki, Azərbaycan ətrafında və ümumiyyətlə dünya siyasətində bas verən bugünkü hadisələr diasporumuzun bundan da sıx birləşməsinə və daha da güclənməsinə zəruri edir.

"Biz 50 milyonluq xalq" sənədli filminin nümayişindən sonra AAK prezidenti Natiq Ağamirovun II qurultaydan ötən müddət ərzində Avropada yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması və digər sahələrdə görülmüş işləri barədə hesabat məruzəsi ilə çıxış edib. Qeyd edilib ki, 2007-ci ilin mart-may aylarında II qurultayın qətnaməsinə uyğun olaraq Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin 2007-2009-cu illəri əhatə edən fəaliyyət proqramının layihəsi hazırlanıb. Sənəd hamın il iyulun 6-da Almaniyanın Mayns şəhərində AAK icraiyyə Komitəsinin iclasında müzakirə edilib. Fəaliyyət proqramı təsdiqlənib və qərara alınıb ki, bu sənəddən irəli gələn tədbirlər planı hazırlansın. 2007-ci il oktyabrın 5-6-da ABŞ-ın Nyu Orlean şəhərində Beynəlxalq Yaşıl Xaç Cəmiyyətinin Baş Assambleyasının toplantısı zamanı qurumun idarə heyətinin sədri, keçmiş SSRİ-nin prezidenti Mixail Qorbaçova müraciət ünvanlandı.

2007-ci il noyabrın 17-19-da Bakıda Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə keçirilmiş Türk Dövlət və İcmalarının XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayında AAK nümayəndələri də fəal iştirak edib. 2007-

ci ilin əvvəlində Fransadakı "Azərbaycan evi" cəmiyyətinin yeni ofisi açılıb. Aprel ayının 10-da isə Fransanın Strasburq şəhərində Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumunun Strasburq şöbəsi yaradılıb. Eləcə də 2007-ci ilin may ayının 14-də Brüsseldə Azərbaycanlı Tələbələrin İkinci Avropa Forumu keçirilib. 2007-ci il iyul ayının 6-da Almaniya fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının Məşvərət Şurası təsis edilib. 2007-ci ilin oktyabrında Berlində "AZİZ - Almaniya" Beynəlxalq Assosiasiyası təsis edilib. Təşkilatın əsas məqsədi Almaniya yaşayan on minlərlə azərbaycanlı bir araya gətirmək, onların fəaliyyətini əlaqələndirmək, Azərbaycan və Almaniya arasında mədəni, elmi və iqtisadi əməkdaşlığın inkişafında bu ölkəyə Azərbaycandan miqrasiya etmiş yəhudilərin də fəal iştirakını təmin etməkdir. 2007-ci il ərzində Avropa ölkələrində yaşayan azərbaycanlı qadınlarını öz ətrafında birləşdirən bir neçə təşkilat da yaradılıb. Həmin ilin mühüm hadisələrindən biri də Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumu (ATAF) lobbi təşkilatı kimi Avropa Parlamentində rəsmi qeydiyyatdan keçməsi olub. Toplantı çərçivəsində "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" layihəsi də rəy və təkliflər nəzərə alınmaqla əsas kimi qəbul olunub. AAK layihəyə dair təkliflərini təqdim edib və bu təkliflərin böyük əksəriyyəti nəzərə alınıb.

Tədbirdə Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və lobbiçilik istiqamətində atdığı addımlar, azərbaycanlı və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti və digər məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. N. Ağamirov Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində görülən işlərdən danışarkən qeyd edib ki, "20 yanvar faciəsinin, Xocalı soyqırımının, 31 mart Azərbaycanlıların soyqırımı gününün anımı ilə əlaqədar müxtəlif tədbirlər keçirilib. 2008-ci il fevralın 24-də Haaqada Niderlandda fəaliyyət göstərən Hollandiya-Azərbaycan Dərnəyinin təşəbbüsü və Niderlanddakı səfirliyimiz, Dövlət Komitəsi və Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə Xocalı soyqırımı şəhidlərinə həsr olunan abidənin açılışı olub. Mədəni irsimizin təbliği sahəsindəki tədbirlərə gəlicə isə, AAK prezidenti bildirib ki, 2007-ci ildə Strasburqda "Nizami Gəncəvi və Dünya Mədəniyyəti" mövzusunda konfrans keçirilib. Azərbaycanlı Tələbələrin Avropa Forumunun (ATAF) Strasburq şöbəsi bu şəhərdə Azərbaycan gecəsi təşkil edib. 2007-ci il sentyabrın 16-da isə Almaniyanın Mayns şəhərində keçirilən milli azlıqların beynəlxalq festivalında Azərbaycanı Maynts - Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti təmsil edib. Hollandiyada Avropa Azərbaycan Qadınları İttifaqı bu ölkədəki səfirliyimizlə birlikdə Azərbaycan günü təşkil edib. Konqresə üzv təşkilatlar ümummilli lider Heydər Əliyevin 85 illik yubileyini də təntənəli şəkildə keçiriblər. 2008-ci ildə mədəni dəyərlərimizin başqa xalqlar tərəfindən mənimsənilməsinin qarşısını almaq məqsədilə "Sarı gəlin" xalq mahnısının tarixi haqqında bütün materialları özündə əks etdirən (Azərbaycan, alman, fransız, rus və ingilis dillərində), mahnının Azərbaycan və türk dillərində bütün ifa variantlarının toplandığı audio-disk hazırlanıb.

O, çıxışının sonunda deyib ki, Avropada diaspor təşkilatlarımız tərəfindən keçirilmiş bir çox tədbirlər məhz dövlət komitəsinin hərtərəfli dəstəyi ilə reallaşdırılıb. O təklif edib ki, AAK-a üzv təşkilatların fəaliyyətinin koordinasiyası bəzi hallarda müəyyən çətinliklərlə müşayiət olunduğu üçün bu çətinliklərlə gələcəkdə qarşılaşmamaq məqsədilə yaxşı olardı ki, Almaniya Azərbaycanlılarının Koordinasiya Mərkəzinin yaradılması təcrübəsinin səmərəliliyini nəzərə alaraq, digər Avropa ölkələrində də AAK-a üzv təşkilatların fəaliyyətini əlaqələndirən mərkəzlər yaradılsın və mərkəzə bir nəfər əlaqələndirici şəxs təyin edilsin.

Azərbaycanın Almaniyadakı səfiri Pərviz Şahbazovun sözlərinə görə, Azərbaycanın həm regionda, həm də beynəlxalq aləmdə rolu və nüfuz getdikcə yüksəlir. Prezident İlham Əliyev hər zaman xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara xüsusi diqqət yetirir. Həm ölkəmizin nüfuzunun, əhəmiyyətinin artması, həm də dövlət başçısının qayğısı Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələri də getdikcə artır.

MM-in üzvü, DAK-ın həmsədri Sabir Rüstəmxanlı da müzakirə olunan məsələyə münasibət bildirib. Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması məsələsinə ilk reaksiya verən diaspor təşkilatı olan Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının sədri Bilal Dündar Türkiyə xalqına və rəhbərliyinə ünvanlanan Azərbaycan və Türkiyənin tarix boyu yaşadığı eyni kədər və eyni sevinclərin qeyd olunduğu müraciəti doğru hesab edib. Daha sonra çıxış edən Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin fəxri prezidenti Sahil Qasimov isə bildirib ki, BAK-da birləşən diaspor təşkilatlarının son vaxtlarda GUAM ölkələrinin diaspor qurumları ilə əlaqələri genişlənilib.

Sonda qurultayın qətnaməsi qəbul olunub. Qətnamədə konqresin növbəti qurultaya qədər fəaliyyət proqramının qəbul olunması qeyd edilib. Qətnaməyə uyğun olaraq AAK-ın strukturunda dəyişiklik edilib. Qurumun iki birinci vitse-prezident və beş vitse-prezident vəzifələri təsis edilib. Bilal Dündar və Sahil Qasimov I vitse-prezidentlər, Belarusiya Azərbaycan İcmaları Konqresinin sədri Natiq Bağırov, Estoniya Parlamentinin üzvü Eldar Əfəndiyev, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Akif Gülməmmədov, Strasburq Azərbaycan Evinin rəhbəri Mustafa Alınca, Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəri Samirə Patzer-İsmayılova isə vitse-prezidentlər seçiliblər. Sonra 27 nəfərdən ibarət İcraiyyə Komitəsinin tərkibi təsdiqlənib.

Mayns - Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyəti sədrinin müavini, əvvəlki tərkibdə AAK-ın I vitse-prezidenti olan Başar Kömür qurultayda AAK-ın prezidenti seçilib. Qeyd edək ki, qətnaməyə görə, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin IV Qurultayı 2011-ci ildə Şərqi Avropa ölkələrinin birində keçiriləcək.

AAK-ın yeni seçilmiş vitse-prezidentlərindən biri S. İsmayılova isə qurultay iştirakçılarının Azərbaycan Prezidentinə müraciətini oxuyub. Müraciətdə deyilir ki, fəaliyyət göstərdiyi beş il ərzində AAK Avropada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması, zəngin mədəni irsimizin təbliği sahəsində öz imkanları daxilində bir sıra tədbirlər həyata keçirməyə müvəffəq olub.

**Paritet.-2009.-16-17 aprel.-№.39.-S.1, 4.**

## Azərbaycan diasporunun inkişafında yeni mərhələ

**Məqsəd Rusiyada yaşayan azərbaycanlı gəncləri birləşdirmək, onların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına kömək göstərmək və Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etməkdir**

*Məlum olduğu kimi, Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) təsis konfransı keçirilib. Konfransda Rusiyanın 60-dan çox regionunda fəaliyyət göstərən 83 Azərbaycan gənclər klubundan və təşəbbüs qruplarından 300-dək nümayəndə, habelə Bakıdan dəvət olunmuş qonaqlar və Rusiyanın rəsmi şəxsləri iştirak ediblər.*

### Anar Miriyev

Rusiyada yaşayan azərbaycanlı gənclərin belə bir təşkilatın tərkibində birləşməsi bir neçə aspektdən mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əvvəla, Rusiya kimi bir dövlətdə diaspor təşkilatlarımızın güclü olması Azərbaycanın milli maraqlarına uyğundur. Nəzərə almaq lazımdır ki, tarixi tellərlə sıx bağlı olduğumuz Rusiyada çoxlu həmvətənimiz yaşayır. Həmin həmvətənlərimizin Rusiyanın ictimai-siyasi həyatında təmsilçiliyi müxtəlifdir. Yəni Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlılar cəmiyyət həyatının ictimai-siyasi sferasında, elm-təhsil, mədəniyyət sahələrində aktiv şəkildə iştirak edirlər. Tarixi tellərlə bağlılıq, vahid dövlətin tərkibində yaşayan zaman formalaşmış ümumi cəhətlər həmvətənlərimizin Rusiyaya rahat şəkildə uyğunlaşmasını, daha sadə dildə desək, orada yaşamasını asanlaşdırır. Ona görədir ki, bu gün dünyadakı ən güclü diaspor təşkilatımız elə Rusiya Federasiyasındadır. Həmvətənlərimizin diaspor təşkilatlarında sıx birləşməsi olduqca vacib və əvvəl Rusiyada qeydiyyatsız yaşayanlarla bağlı ciddi qaydalar tətbiq edilir, qeydiyyatı olmayanları Rusiyadan xaric edirdilər. Amma Azərbaycanın Rusiyadakı səfirliyi və diaspor təşkilatlarının aktiv fəaliyyəti nəticəsində həmvətənlərimizin böyük əksəriyyəti bu problemdən kənar qaldı. Təkcə bu faktın özü soydaşlarımızın təşkilatlanmasının nə qədər vacib olduğunu göstəricisidir.

Son hadisədən sonra açıq şəkildə demək mümkündür ki, Azərbaycanın diaspor quruculuğunda yeni mərhələnin başlanğıcı qoyulub. Belə ki, artıq Rusiyadakı azərbaycanlı gənclər vahid təşkilatda birləşərək daha aktiv və koordinasiya fəaliyyət göstərəcəklər. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın başçılığı altında indiyə qədər həyata keçirilən tədbirlər belə bir qurumun yaranmasına münbit zəmin hazırlamışdı. Belə demək olar ki, Leyla Əliyeva Rusiyanın ayrı-ayrı regionlarına səfər edərək, orada yaşayan, ali təhsil müəssisələrində təhsil alan soydaşlarımızla görüşərək onları daha aktiv olmağa səsləmiş, fond olaraq hər bir dəstəyə hazır olduğunu bildirmişdi. Bu fəaliyyətin nəticəsi olaraq demək olar ki, Rusiyanın hər bir regionunda Azərbaycan gənclər klubları fəaliyyət göstərir. Məqsəd Rusiya Federasiyasında yaşayan azərbaycanlı gəncləri bir təşkilatın çətiri altında birləşdirmək və onların fəaliyyətini düzgün yola istiqamətləndirməkdir. Belə bir təşkilatın tərkibində birləşmək fəaliyyəti koordinasiya şəkildə qurmağa imkan verir ki, bu da çox mühüm amildir. Belə olan halda gənclərimiz vahid qurum kimi qarşıya çıxan problemləri daha asan həll edə bilirlər. Digər mühüm amil gənclərimizin Rusiya Federasiyasının ictimai-siyasi həyatında

daha aktiv iştirakı, siyasi proseslərə fəal qatılmasını təmin etməkdir. Bu aktivlik həm federal səviyyədə, həm də federasiyanın ayrı-ayrı subyektlərində keçiriləcək yerli səviyyəli seçkilərə fəal qatılmağı təmin edəcək. Bu baxımdan Rusiyada yaşayan gənclərimizin Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı çərçivəsində birləşməsi əlamətdar hadisədir. Diqqət çəkən məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, qurum demək olar ki, Rusiyanın bütün regionlarını əhatə edir. Yəni, yeni yaradılan təşkilatın sıralarında Rusiyanın bütün regionlarını əhatə edən aktiv gənclər toplaşmış. Onları bir araya toplamaq üçün yorulmadan, səylə müxtəlif səviyyəli tədbirlər, konsertlər, sərgilər, görüşlər, bir-başa dialoqlar təşkil edilib, xeyriyyə işləri görülmüş. Nəticədə bütün regionları əhatə edən təşəbbüs qrupları formalaşdırılıb.

Rusiyada yaşayan gənc soydaşlarımızın birləşdiyi təşkilat doğma dilimizin, mədəniyyətimizin və adət-ənənələrimizin qorunması sahəsində mühüm işlər görməyi qarşıya məqsəd qoyub. Təşkilat Rusiya gəncləri ilə formalaşan səmimi münasibətləri daha da inkişaf etdirmək baxımından da ciddi işlər görməyi, layihələr həyata keçirməyi qarşıya məqsəd qoyub. Rusiyanın digər gənclər təşkilatları ilə əlaqələri inkişaf etdirmək, həmin qurumlarla fəal dialoq aparmaq, birgə tədbirlər keçirmək həm gənclərimizin Rusiya cəmiyyətinə, ictimai-siyasi mühitinə fəal inteqrasiya olunmasına yardım edəcək, həm də gənclərimiz haqqında bu ölkənin cəmiyyətində, mediasında müsbət imic formalaşdıracaq. Bu isə Azərbaycanın adı, imici deməkdir. Rusiya cəmiyyətində Azərbaycan haqqında müsbət fikirlərin formalaşması üçün ənənəvi "qafqazlı" stereotipindən kənar, müasir, təhsilli, fəal dialoq aparmağı bacaran, proseslərdə aktivlik nümayiş etdirən gəncləri-miz yeni yaradılan təşkilatla bu məqsədləri həyata keçirməyi hədəfləyib.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin təmsalında biz bunun ilk nümunəsinin canlı şahidləriyik. Belə ki, Rusiya dövləti gənclərimizin aktivləşməsinə dəstəkləyir. Rusiya Federasiyasının idman, turizm və gənclər siyasəti nazirinin müavini Oleq Rajnov bildirib ki, yeni yaranan təşkilatla Rusiyanın gənclər təşkilatları arasında yaxşı əlaqələr qurulacaq və Rusiya tərəfi həm təşkilatı, həm də onun proqramlarını dəstəkləyəcək.

Azərbaycanlı gənclərin Rusiyada bir təşkilatda birləşməsi gənclərə hər iki ölkənin daha da yaxınlaşmasına töhfə verən platforma yaratmaq imkanı verir. Məhz Leyla Əliyevanın söyləri nəticəsində Rusiyanın şimal paytaxtı Sankt-Peterburqun ali təhsil ocaqlarında Azərbaycan klubları yaradılıb və bununla da azərbaycanlı gənclər rusiyalılara milli mədəniyyətimizi nümayiş etdirmək imkanı qazanıblar.

Təsis konfransında İvanovo vilayəti, Vladivostok, Tomsk, Sankt-Peterburq, Rostov-Don, Çelyabinsk, Başqırdıstandan olan nümayəndələrin çıxışı yeni yaranan qurumun əhatə dairəsinin nə qədər geniş olduğunu göstərir. Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının internet saytının yaradılması isə regionlar arasında əlaqələrin yaradılması baxımından mühüm layihədir.

Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın başçılıq edəcəyi təşkilat soydaşlarımızın təşkilatlanmasında yeni mərhələyə start verib. Məqsəd Rusiyada yaşayan azərbaycanlı gəncləri birləşdirmək, onların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiyasına kömək göstərmək, habelə Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etməkdir. Leyla Əliyeva tədbirdəki çıxışında bildirib: "Bizim təşkilatda hansısa vəzifələrin əhəmiyyəti yoxdur, başlıcası odur ki, biz hamımız Azərbaycanın hüduqlarından kənarında yaşayan, öz ölkəsini sevən, onun qədim tarixinə, zəngin mədəniyyətinə hörmət bəsləyən və öz Vətəninə faydalı olmağı arzu edən Azərbaycan

gənclərinin bir hissəsiyik. Milliyyətimdən, yaşından, dini etiqadından və başqa fərqlərdən asılı olmayaraq RAGT-də hamıya yer var. Bununla bərabər mən RAGT-yə daxil olmasalar da, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğinə kömək edən bütün təşkilatlara dərin hörmət bəsləyirəm. Mən onların seçiminə hörmət edirəm və onlarla işləməyə, əməkdaşlıq etməyə, əlimdən gələn kömək və dəstəyi göstərməyə hazırım. İnanıram ki, RAGT işlək quruma çevriləcək və ən başlıcası, bizim bütün ideyalarımız və planlarımız sadəcə kağız üzərində qalmayacaq, gənclərimizin daha sıx birləşməsinə, xalqlarımız arasında dostluğun möhkəmlənməsinə kömək edəcək konkret layihələr həyata keçiriləcək".

**Palitra.**- 2009.- 21 aprel.- №41 (1329).- S. 4.

## **“Azərbaycanlılar” kitabı işıq üzü görüb**

### **Kitabda istifadə olunan materiallar “Aydan” Estoniya-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən toplanılıb**

#### **Zümrüd**

Estoniyada işıq üzü görmüş “Azərbaycanlılar” kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Eston dilində nəşr olunmuş “Azərbaycanlılar” kitabı Estoniya Respublikasının Təhsil Nazirliyinin tədris proqramına əsasən tərtib edilib. Bu kitabı Təhsil Nazirliyinin sifarişi və maliyyə dəstəyi ilə Estoniya İnteqrasiya Fondu çap edib. Nazirliyin “Estoniyada yaşayan milli azlıqlarla tanışlıq” layihəsi çərçivəsində hazırlanan kitabın müəllifi, Estoniyadakı Həftəsonu Azərbaycan məktəbinin rəhbəri Sərvinaz Kərimova və məktəbin müəlliməsi Sənəm Əliyevadır. Eston dilinə tərcüməni isə İta Serman edib. “Azərbaycanlılar” kitabı litvalılar və ruslardan sonra Estoniyadakı milli azlıqlar haqqında nəşr olunan üçüncü kitabdır.

Nəşrdə Azərbaycan xalqı, dövlətçilik tarixi, mədəniyyəti, təbiəti, mətbəxi haqqında məlumatlar yer alıb. Azərbaycan Respublikasını və xalqımızı estonlara tanıتماq məqsədi daşıyan kitabda milli bayramlar və matəm günləri haqqında da məlumat var. Bu nəşrdə Qarabağ münaqişəsinə, eləcə də 20 Yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımı və 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı barədə məlumata da geniş yer ayrılıb. Mövzulara aid rəngli fotosəkillər kitabı daha maraqlı edir. Kitabda Estoniyada yaşayan Azərbaycan icması haqqında da ətraflı bilgi verilib. “Azərbaycanlılar” kitabı eston məktəbliləri üçün nəzərdə tutulduğundan, daha anlaşıqlı dildə və sadə formada tərtib edilib. 15000 tirajla nəşr olunmuş kitab artıq kütləvi kitabxanalara və məktəblərə təqdim olunub.

Kitab bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların eston cəmiyyətinə inteqrasiyasını daha da sürətləndirəcək. Kitabın Estoniya və Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişaf etdiyi bir zamanda önəmli bir hadisədir. “Azərbaycanlılar” kitabının Estoniya dövlətinin vəsaiti hesabına araya-ərsəyə gəlməsi və eston məktəblərində istifadə üçün nəzərdə tutulması çox mühüm amildir. Belə bir dərsliyin çap olunması Estoniyada Azərbaycan haqqında məlumat azlığını aradan qaldıracaq, eston xalqının yeni nəsində ölkəmiz barədə konkret təsəvvür yaradacaq.

Qeyd edək ki, Hər il “Azərbaycanı tanıyırınsızımı?” layihəsi çərçivəsində məktəblilər arasında müxtəlif müsabiqələr keçirilir. Bu kitabın nəşri isə Azərbaycanı bütün Estoniyada məhdudiyyətsiz tanıتماğımıza imkan verir.

Kitabda istifadə olunan materialların toplanmasında “Aydan” Estoniya-Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin rolu olmuşdur.



## **Aslan Xalidi: ermənilər xristianlığa qara ləkədir**

*Müsaibim Kanadada fəaliyyət göstərən Yeni Demokrat Partiyasının üzvü, Yaxın Şərq məsələləri üzrə Qafqaz koordinatoru, politoloq Aslan Xalididir (İsabəyli).*

*Aslan Xalidi Bakıda qonaq olduğu müddət ərzində Kanada diasporumuzun fəaliyyəti barədə "Euro Xəbər" qəzetinin suallarını cavablandırdı.*

### **Müsaibəni apardı: Vüsalə Seyidova**

#### **- Kanadada fəaliyyətiniz nədən ibarətdir?**

İstəyimiz Kanada-Azərbaycan dostluq münasibətlərinə xidmət edə biləcək insanları bir araya gətirmək və orada yaşayan azərbaycanlıları Kanadada fəaliyyət göstərən partiyalara üzv kimi cəlb etməkdir. Çalışırıq ki, Kanada parlamenti seçkiləri ərafəsində azərbaycanlılar səslerini pərakəndə şəkildə itirməyib konkret namizədə səs versinlər. Bu şəxslərin namizədliyi isə müstəqil şəkildə və yaxud hər hansı bir partiya tərəfindən irəli sürülür.

#### **- Azərbaycanlıların Kanada parlamentinə üzv seçilmək ehtimalı varmı?**

Bu istiqamətdə fəal iş aparırıq. Biz azərbaycanlıların topladığı koordinasiya mərkəzinin hər hansı partiya daxilində nüfuz qazanmasını istəyirik. Buna görə də parlamentə daha professional və gənc insanların getməsinə çalışmalıyıq. Bununla biz Kanada parlamentində Azərbaycana dəstək verən ayrıca şöbənin təşkilinə nail ola bilərik. Ermənilərin belə şöbəsi var ki, onlar parlamentə şöbənin vasitəsilə müraciət edir və həmin şöbə görülən işlər barədə erməni vəkllərinə, diasporuna məlumat verir.

#### **- Diasporun inkişafında gənclərin rolunu necə dəyərləndirirsiniz?**

Orada müxtəlif universitetləri bitirmiş savadlı və vətənpərvər gənclər var. Biz çalışırıq ki, gənclər Kanada və Azərbaycan dövlətinin mənafeyini nəzərə alaraq iki dövlət arasında dostluq münasibəti yarada bilsinlər. Gənclərimiz öz fəallığı və vətənpərvərliyi ilə seçilir.

#### **- Kanada ictimaiyyətinin Azərbaycan və Ermənistan münaqişəsi barədə fikirləri necədir?**

Kanadada Azərbaycana böyük maraq var. Onlar bura turist kimi gəlmək istəyirlər. Biz onlara Azərbaycanın coğrafiyası, tarixi, mədəniyyəti, hətta burada müxtəlif millətlərin nümayəndələrinin rifah halında yaşaması barədə məlumatlar veririk. Kanada ərazisində xristianların ALFA (başlanğıc) adlı cəmiyyətləri var. Həmin cəmiyyətin səyi ilə burada İsanı tanıtım məktəbi fəaliyyət göstərir. Bu məktəb kilsələrdə yerləşir və məşğələlərə xristian ailələr cəlb edilir. Mən bu məktəblərin fəaliyyəti ilə yaxından tanış olmaq üçün kiçik bir tədqiqat apardım. Nəticədə çox dəhşətli bir faktın üstü açıldı. Heç demə biclikdə "şeytana pəriş tikən" ermənilər müxtəlif vasitələrlə ALFA cəmiyyətinə soxularaq özlərinə kilsə məktəblərində yer eləmiş və kanadalı gəncləri ələ alaraq onlara dinin təmiz mənəvi əsaslarını izah etmək əvəzinə Azərbaycan haqqında zərərli təsəvvürlər yaratmağa çalışmışlar. Xüsusilə, hazırkı mövcud vəziyyət, torpaqlarımızın Ermənistan tərəfindən işğalı, ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımını haqda faktları təhrif edərək Azərbaycanın ayağına yazır və Kanada ictimaiyyətində xalqımıza nifrət hissi oyatmağa səy göstərmişlər. ALFA cəmiyyəti kilsəyə aid olduğu üçün



onun üzvlərinin fəaliyyətinə ciddi nəzarət mexanizmi yoxdur. Bu sərbəstlikdən sui-istifadə edən ermənilər məktəbə cəlb olunmuş vətəndaşların dini hisslərindən öz siyasi ambisiyalarını yeritmək üçün istifadə edərək təbliğat aparır, parlament seçkilərində insanları istədikləri adama yönəldib səs verdirmişlər. Bu işə dinin dövlətdən ayrıldığı bir ölkədə qanunla qadağan edilir.

Aşkar etdiyim faktlar barədə dərhal kilsə başçılarına məlumat verdim və Azərbaycanın demokratik, unitar dövlət olması, burada digər millətlərin və məzhəblərin nümayəndələrinin rifah halında yaşadığını məruzə etdim. Ermənilər xristianlığa qara ləkədir. Onlar xristianlığı ələ alıb, öz çirkin siyasətlərini yürütməklə gün-dəmə gəlirlər. Bu söhbətlərdən sonra müəyyən kilsədaxili nəzarət formaları işə düşdü və artıq hər ayda bir dəfə ermənilər Qafqazda xristianlıq haqqında məruzə qoyanda kilsə başçıları buna etiraz edirlər.

Biz hətta Xocalı soyqırımının bu ilki anım mərasimini kilsədə keçirtmək qərarına gəldik və kilsə başçılarının köməyi ilə mərasim zamanı erməni vəhşilikləri haqqında kinolentlər göstərdik.

#### **- Azərbaycana gəlişinizin məqsədi nədir?**

Bir neçə məqsədim var. İlk növbədə Azərbaycan haqqında yeni məlumatlar əldə etməkdir. Çünki bu yaxınlarda ermənilərin Kanada kitabxanalarına Azərbaycan əleyhinə kitablar təqdim etmələrindən xəbər tutdum. Bununla əlaqədar təşkilatımız adından dövlətin əlaqədar orqanlarına etiraz məktubu yazdıq. Təklif etdik ki, Kanada kolleclərində Azərbaycan tarixi və iqtisadi-siyasi coğrafiyası haqqında məlumatlar verilsin. Məsələ ilə bağlı Kanada kollec rəhbərləri ilə görüş keçirildi və onlar bunu müsbət qarşıladılar. Lakin bu tək cə diaspor məsələsi deyil, iki dövlət arasında münasibətlərə daxil olduğundan Kanada Təhsil Nazirliyindən icazə alınmalıdır. Bunun üçün Azərbaycana gəldim və diaspor mərkəzinə müvafiq təkliflər verdim. Ümumiyyətlə, biz Azərbaycan haqqında kitabların ingilis dilinə tərcümə olunmuş variantlarını Kanada kitabxanalarında, arxivlərində, internet saytlarında yerləşdirmək sahəsində işlər görürük. İkinci məsələ beynəlxalq muğam festivalının görüntülərini Kanadada yaşayan insanlar arasında yaymaqdır. Artıq görüntülər ingilis dilinə tərcümə edilib və müxtəlif yaşayış yerlərində, kilsələrdə göstərilib. Daha sonra biz Azərbaycan mentalitetinin uğur qazanması üçün azsaylı xalqların, qeyri millətlərin, qeyri dillərin nümayəndələrinin ölkəmizdə sərbəst, azad surətdə yaşamaq hüququnun olduğuna dair filmlər çəkib Kanadada yaymağı qərara almışıq. Qərbi dünyası bilsin ki, Azərbaycan xalqı digər xalqların mədəniyyətinə hörmətlə yanaşır, tolerantlığı ilə seçilir və digər xalqlardan özünə qarşı eyni münasibəti görmək istəyir.

**Euro Xəbər.**- 2009.- 29 aprel- №07 (99)- S. 5.

## «Diaspor təşkilatlarımızda savadlı insanlar azdır»

### Millət vəkili Gülər Əhmədovanın təklifini dəstəkləyirlər

"Azərbaycanın ən böyük problemlərindən biri budur ki, xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarında savadlı insanlar çox azdır. Eyni zamanda, çoxlu sayda Azərbaycan övladı var ki, onlar xaricdə təhsil almaq istəyir. Amma valideynlərinin buna imkanı çatmır. Çoxlu sayda gənci xaricə təhsil almaq üçün göndərmək Azərbaycanın xarici siyasətinə çox böyük töhfə verərdi". Bu fikirləri Dünya Azərbaycanlıları Konqresi İdarə Heyətinin üzvü, Beynəlxalq Diaspor Mərkəzinin sədr müavini, millət vəkili Gülər Əhmədova dilə gətirib.

**Bəs, bu istiqamətdə gerçək vəziyyət nədən ibarətdir və vəziyyətdən çıxış yolu nədədir?**

**gənclərimizə dəstək olaq!**

### Səxavət Həmid

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri Sabir Rüstəmxanlı düşünür ki, müxtəlif məqsədlərlə Azərbaycandan xaricə gedən gənclər həmin ölkələrdə təhsil alıb, bu müddətdə diaspor işinə qoşulsalar, Azərbaycan üçün uğurlu olar: "Bu gənclər həmin ölkələrin ictimai-siyasi həyatına qatılsalar, Azərbaycanı tanımaq və haqq işini müdafiə etmək baxımından faydalı olar. Məncə bunu heç kim inkar edə bilməz. Gülər Əhmədovanın bu istəyi də çox normal arzudur. Çünki öz tarixini, mədəniyyətini, keçmişini, dövlətinin və millətinin bugünkü durumunu bilməyən, bu barədə kifayət qədər ağıllı informasiya ilə danışmağı bacarmayan adamlar kənarda Azərbaycanı təmsil edə bilməzlər". Millət vəkili qeyd etdi ki, onun bu istiqamətdə narahatlığı əsasən Güney Azərbaycandan dünyanın müxtəlif yerlərinə köçmüş insanlarla bağlıdır. Onun sözlərinə görə, İran hakimiyyətinin güneyli soydaşlarımızı ana dilindən məhrum etməsi bir sıra ciddi problemlərə yol açıb: "Onların içində son dərəcə qeyrətli, savadlı mütəxəssislər var. Amma İran rejimində böyümələri, təəssüf ki, onların öz dillərini, tarixlərini, mədəniyyətlərini öyrənməyə imkan verməyib. Bu cür problemlər yaranır. Ona görə Quzey Azərbaycandan gənclərin gedərək kənardə təhsil almaları və diaspor işinin gücləndirilməsinə yardım etmələri çox vacibdir".

### diaspora üzvlərimiz savadlı və səriştəlidirlərmi?

Azərbaycan diasporunun hansı ölkədə daha savadlı, hansında axsamalar müşahidə olunduğu barədə sualımızı cavablandıran S. Rüstəmxanlı qeyd etdi ki, məsələn, savadsızlıq sözünü Rusiya və Ukraynadakı diaspor təmsilçiləri barədə işlətmək düzgün olmazdı: "Mübaligəsiz deməliyəm ki, hazırda ən böyük diaspor təşkilatımız Dünya Azərbaycanlıları Konqresidir. Dünyanın bir sıra ölkələrində nümayəndəliyi olan konqresin tərkibində kifayət qədər səriştəli, təcrübəli adamlar var və onların sayı ildən-ilə artır. Təkcə onu deyim ki, mən

bu ilin yanvarında Moskvada görüş keçirərkən həmin görüşdə iştirak edən 45-ə yaxın şəxsin böyük əksəriyyəti elmlər doktoru, akademik, habelə zavod direktoru, müəssisə rəhbəri idi. Yəni Rusiyada, Ukraynada fəaliyyət göstərən diasporumuzun savadsızlığından danışmaq düzgün olmazdı. Problem başqa ölkələrlə bağlıdır. İldən-ildən həmin ölkələrdə təhsil alan gənclərimizin sayı artır. Mənə elə gəlir ki, onların diaspor işinə qoşulması diasporumuzun ümumi keyfiyyətinə ciddi təsir göstərəcək".

### **istedad sorağında**

Mövzu ilə bağlı hazırda Bakıda olan Kanadanın dünya şöhrətli Vaterloo Universitetinin statistika üzrə professoru, Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Əməkdaşlıq Assambleyasının sədri İlham Axundovun da fikirlərini öyrəndik. O qeyd etdi ki, ümumiyyətlə, götürdükdə soydaşlarımız savadlıdırlar və bunu həm diaspora işi ilə məşğul olanlara, həm də məşğul olmayanlara aid etmək olar: "Əslində, bizim gənclər çox istedadlıdırlar. Sadəcə olaraq, bu qabiliyyəti üzə çıxarmaq lazımdır. Elə mənim və Vaterloo Universitetinin riyaziyyat və kompyuter elmləri fakültəsinin dekanı, professor Tomas Kolemanın gəlişimiz də bununla bağlıdır. Bizim təmsil etdiyimiz universitet azərbaycanlı tələbələrin bu nüfuzlu elm ocağında təhsil almasına böyük maraq göstərir. Məqsədimiz Azərbaycanda həyata keçirilən tələbələrin xaricdə təhsilini tənzimləyən dövlət proqramı üzrə Vaterloo Universitetinin variantlarını Azərbaycan tərəfinə təklif etmək və gələcəkdə azərbaycanlı tələbələrin bu universitetə də göndərilməsi imkanlarını araşdırmaqdır. İstəyirik ki, buradakı talantlı uşaqları Kanadaya apararaq, onlara təhsil verək və geri qayıdaraq öz ölkələrinə xidmət etsinlər". Riyaziyyatçı alim qeyd etdi ki, Azərbaycan gənclərinin xaricdə təhsil almaları ilə bağlı qəbul edilən dövlət proqramı çox müsbət hadisədir. Bununla belə o qeyd etdi ki, sadəcə, bu proqramın həyata keçirilmə mexanizmi bir qədər sadələşdirilsə daha yaxşı olar: "Mövcud mexanizm bir neçə mərhələni keçməyi tələb edir. Əslində, burada çətin bir şey də yoxdur. Sadəcə, vaxt məsələsində problemlər yaranır. Məsələn, proses universitetlərin, onların proqramlarının öyrənilməsindən başlayır, çoxlu sayda dövlət qurumları ilə razılaşmaların imzalanması, komissiyalardan keçmə xeyli vaxt aparır. Bu nöqtədən nəzərdən mexanizm bir qədər sadələşdirilsə daha yaxşı olar. Amma ümumiyyətlə, bu çox progressiv bir proqramdır və onun xaricdəki Azərbaycan diasporunun güclənməsinə töhfə olacağına inanıram".

**Mərkəz.**-2009.-1 may.-№74.-S.5.

## Avropa Azərbaycanlıları Konqresi

**Hörmətli həmvətənlərim, bu adla bağlı heç kim heç bir iş görüldüyünü bilməsə də, belə bir qurum mövcuddur. Əslində, mən də bu qurumun bir-iki toplantısına qatılmışam. Bu, ancaq adı olan qurumumuz keçdiyimiz günlərdə də bir toplantısını Almaniyanın Frankfurt şəhəri yaxınlığında keçirdi.**

Mən həmin toplantıya dəvətli idim, lakin bu dəvəti qəbul etmədim və qatılmadım. Qatılmamağımın səbəbini istəyirəm burada sizinlə paylaşam və yazılı olaraq qalsın ki, bizdən sonrakılar bu işin səbəblərindən xəbərdar olsunlar.

Mənim bu toplantıya qatılmamağımın səbəblərindən biri bu qurumun ancaq və ancaq adının olduğu və adından başqa heç bir iş görməməsidir. Deməli, bu qurumumuz təxminən üç ildir fəaliyyət göstərir, daha doğrusu tam üç ildir heç bir fəaliyyət göstərmir. Ancaq adı var və ildə bir dəfə yekə bir yığıncaq düzənləyir və bu yığıncaqda da yenə hər zaman olduğu kimi heç bir şey həll olmadan özünə sədr, idarə heyəti seçir, bir neçə günlük otel səfası sürülür, bir neçə yüz min avro xərc çəkilir və ortada heç nə olmur. Bunlar mənim iclasa getməməyimə əngəl olan səbəblərdən bir neçəsidir. Məni tanıyanlar çox yaxşı bilirlər ki, olmayacaq heç bir dua-ya "AMİN!" deməmişəm. Bundan sonra da deməyəcəm və görə bildiyim iş ancaq bu köşəmdən sizlərə bunu ətraflı olaraq çatdırmaqdır.

İndi haqqım olaraq soruşuram və mənə bu cavabı verə biləcək bir nəfər axtarıram. Xahiş edirəm bir nəfər çıxıb mənə desin ki, bu qurum indiyə kimi nə iş görüb, nə tövsiyələr verib, hansı təşkilatımıza nə kimi köməyi olub, hansı ölkədə diasporumuza yol göstərib, hansı informasiya kitabları və ya broşurları hazırlayıb və paylayıb, kimlərlə görüşüb, hansı ölkənin hansı qurumlarına Azərbaycan barədə məlumat verib?

Bəli, bu sualları çoxaltmaq da olar və bu suallara da heç kimin cavab verməyəcəyini də çox yaxşı bilirəm, çünki veriləcək bir cavab yoxdur. İndi yenə soruşuram, mən bu qurumun iclasına getsəm nə olacaq, getməsəm nə?

Getməsəm heç nə olmayacaq, düzdür, çünki olacaq bir iş üçün yığılımır o 4-5 ulduzlu otellərə!

Amma əgər getsəydim, "dananın quyruğu o zaman qopacaqdı", çünki mən söz istəyəcəkdim və bu iclasın təşkilatçıları mənə söz verməyəcəkdilər. Mən də ürəyimdəki bu sözləri deyə bilməyəcəkdim, bir dilsiz insan kimi, danışanları dinləyib və ya dinləməyib zalı tərkdə edəcəkdim, eynilə son iclasda etdiyim kimi. Təəssüf ki, başqa bir şey edə bilmirəm, bəzən bir ay öncə mətnimi yazıb belə iclasları düzənləyənlərə göndərirəm və

30 ildir bu işlə məşğul olan bir azərbaycanlı olaraq söz istəyirəm, amma söz verilmir və mən də ürəyimdəkiləri ancaq burdan deyə bilirəm, başqa heç bir əlacım yoxdur.

**Allah diasporumuzun sonunu xeyir eləsin! AMİN!...**

## Kanadada diasporumuzun təşkilatlanması başa çatıb

### Anar Rasimoğlu

Kanadada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımız burada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılması, həmin ölkədə respublikamız barəsində dolğun təsəvvürün formalaşdırılması istiqamətindəki fəaliyyətlərində bir sıra uğurlara nail olublar. Bütün bunlar ayrı-ayrı Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyətlərinin koordinasiya edilməsi, Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının yaradılması hesabına başa gəlib.

Assosiasiyanın prezidenti İlham Axundov bizimlə söhbətində görülməli işlərdən və qarşıda duran vəzifələrdən söhbət açdı: - Kanadada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın, cəmiyyətlərimizin qlobal məsələlərin - ölkəmizin xarici siyasəti, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barədə həqiqətlərin dünyaya çatdırılması, qondarma "erməni soyqırımı"nın ifşası məsələlərində və digər problemlərin həllində ayrı-ayrılıqda fəaliyyət göstərmələri ciddi effekt vermirdi. Qərara alındı ki, Kanadada bütün diaspor təşkilatlarını bir mərkəzdə cəmləşdirək. Çünki eyni istiqamətdə bir yox, bir neçə nəfər fəaliyyət göstərdikdə nəticə daha təsirli olur. Elə bu məqsədlə də Kanada-Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasını birləşdirici təşkilat olaraq təsis etdik. Birliyin yaradılması bu zərurətdən irəli gəldi. Hazırda mərkəzdə 10 diaspor təşkilatı təmsil olunur. Onlar Kanadanın müxtəlif yerlərində fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətləridir.

Bu qurumların müstəqil fəaliyyət göstərdiklərini deyən assosiasiyanın rəhbəri təşkilatların vacib olan məqamlarda bir araya gəldiklərini qeyd etdi. Bütün təşkilatlar tədbirlərdə, hər hansı məsələ ilə əlaqədar beynəlxalq təşkilatlara, dünya ölkələrinə müraciətlərdə fərdi yox, assambleya adından çıxış edirlər.

İlham Axundov Kanadada təhsil alan gənclərlə iş aparıldığını xüsusi vurğuladı: "Diqqətimizi Kanadada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə yönəlmişik. Onların bir qismi burada çoxdan yaşayır. Bu insanlar gələcəkdə seçkili orqanlarda təmsil olunmaq imkanlarına malikdirlər. Əsas məqsədimiz soydaşlarımıza kömək etmək, istedadlı gənclərimizi üzə çıxarmaq, həmin gənclərin ictimai işlərdə yaxından iştirakını təmin etməkdən ibarətdir. Bizə müraciət edən azərbaycanlı gənclərə təhsil almaqda kömək göstəririk. Assambleyanın xətti ilə Kanadaya gələn dörd tələbə bizim himayəmiz altında təhsil alır. Soydaşlarımıza viza məsələsində də kömək göstəririk. Hazırkı şəraitdə Kanadada Azərbaycan həqiqətlərinin yayılmasının bir yolu da var-bu ölkənin universitetlərində konfranslar düzənləmək, tələbə cəmiyyətlərinin təşkilatçılığı ilə aksiyalar keçirmək. Tarixi faciələrimiz, soyqırım günlərimiz ilə əlaqədar anım mərasimləri təşkil edirik".

Assosiasiyanın rəhbəri qeyd etdi ki, hazırda Kanadada 33 min azərbaycanlı yaşayır. Soydaşlarımız bu ölkədə 13 diaspor təşkilatı təsis ediblər: "Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının son toplantısı növbəti mərhələdə qarşımızda duran əsas vəzifələri müəyyənləşdirib. Mayın sonlarında assosiasiyanın qurultayını keçirəcəyik. Toplantıda "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası" müzakirə ediləcək. Eyni zamanda sənəddən irəli gələn vəzifələrə uyğun olaraq iş planımız təsdiq olunacaq. Mayın 28-də Azərbaycan bayrağının Toronto bələdiyyəsinin binası üzərində qaldırılması mərasimi keçiriləcək. Tədbirə Kanadanın təşkilatlarının, nüfuzlu qurumlarının nümayəndələrini də dəvət edəcəyik". Bundan bir gün sonra isə Toronto

Universitetində "Xəzəryanı ölkələrin siyasətində enerji daşıyıcılarının rolu" mövzusunda beynəlxalq konfrans düzenlənəcək. Tədbirə Kanadanın müxtəlif bölgələrindən, ABŞ, İngiltərə və Azərbaycandan mütəxəssislər dəvət olunacaqdır.

İlham Axundov Kanadada iqtidar dəyişikliyi zamanı siyasi hakimiyyətin diaspor təşkilatlarına münasibətlərinə təsir göstərdiyini də dedi: "Üç il öncə Liberal Partiyası hakimiyyətdə idi. Bu siyasi təşkilatla yaxından əməkdaşlıq edirdik. Kanadanın Baş naziri Pol Martin Azərbaycanın diaspor təşkilatları ilə görüşüb müzakirələr apardı. Görüşdə bu ölkənin respublikamızda səfirliyinin açılması, Dağlıq Qarabağ münafişəsi məsələlərini müzakirə etdik. Lakin sonra konservatorlar hakimiyyətə gəldi. Onlar hakimiyyətə gələn kimi ermənipərəst olduqlarını bürüzə verdilər, bizimlə əməkdaşlığa maraq göstərmədilər. Bütün bunlara baxmayaraq həmin partiya ilə əlaqələr qurduq, münasibətlərimizdə balans yarada bildik. Artıq ermənipərəst dövlət məmurları hər hansı aksiyada iştirak etdikdə burada Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının da fəaliyyət göstərdiyini anlayır, mövqelərimizi nəzərə alırlar".

Hazırda assosiasiyanın fəaliyyəti müsbət nəticələr verməkdədir. Dünyanın tanınmış ictimai-siyasi, elm xadimlərinin təşkilatın Kanadada keçirdiyi tədbirlərə qatılması ilə bir sıra uğurlar əldə edilib. İndi bu ölkənin ictimaiyyəti də Azərbaycan barəsində ətraflı məlumatlanmaqdadır. Kanada Senatının martın sonlarında keçirilmiş iclasında senatorlardan biri Xocalı faciəsi ifadəsini dilə gətirdi. O, Senatın üzvlərini Azərbaycanla həmrəy olmağa çağırırdı. Bu, soydaşlarımızın böyük müvəffəqiyyətidir.

**Azərbaycan.-2009.-21 may.-№ 108.-S.7.**

## **Diaspor quruculuğu prosesinin sürətlənməsi diplomat mübarizə üçün başlıca amildir**

**Yeganə Əliyeva**

Prezident İlham Əliyev faktlara əsaslanan təbliğatımızı önə çəkərək bildirir ki, haqq-ədalət, tarixi həqiqət, beynəlxalq hüquq, iqtisadi imkanlar, hərbi potensial tərəzinin bir gözündə, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi, heç bir beynəlxalq normaya sığmayan siyasəti isə başqa gözündədir.

**"Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət quruculuğu sahəsində əldə etdiyi uğurlar dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın həmişə diqqət mərkəzində olmuş, onları daha da ruhlandırılmış, milli hisslərini və həmrəyliklərini gücləndirərək, müstəqil dövlətimizə bağlılıqlarını möhkəmləndirmişdir".**

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan diasporunun son illərdə keçdiyi inkişaf yoluna nəzər salaraq bildirir ki, bu, diasporumuzun böyük potensiala malik olduğunu göstərir.

Bu potensialın əsas daşıyıcısı xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin mütəşəkkil hissəsini təşkil edən elm, təhsil, mədəniyyət və incəsənət xadimlərindən ibarət ziyalılarımızdır. Müxtəlif sahələrdə çalışan ziyalılar dünyanın elm və mədəniyyət xadimləri, ictimai və siyasi təşkilatların nümayəndələri, dövlət orqanlarının təmsilçiləri ilə əlaqələrini daha da gücləndirməli, Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə dolğun çatdırılması, xalqımızın mənafelərinin layiqincə qorunması üçün ardıcıl səylər göstərməlidirlər. Xüsusilə qəsbkar erməni planlarının və ideoloji təxribatlarının ifşa edilməsində, Azərbaycanın tarixi və mədəniyyətinin, mütərəqqi ictimai fikrinin bütün dünyada peşəkar səviyyədə təbliğ olunmasında çoxsaylı ziyalı təbəqəsinin tükənməz potensialından səmərəli istifadə edilməlidir.

Dövlət başçısı hər bir çıxışında ideoloji təbliğat sahəsində görülən işlərdən geniş bəhs edərək bununla kifayətlənməməyi, dünyada əks-təbliğat kampaniyası aparan erməni diasporuna qarşı mübarizəni daha da gücləndirməyi qarşıya ən ümdə vəzifə kimi qoyur. Eyni zamanda, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın həmin dövlətlərin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakının vacibliyi önə çəkilir.

Müharibə şəraitində yaşayan ölkə üçün ideoloji mübarizədə qələbə əsasdır. Təbliğatlarını yalan üzərində quran ermənilər daim fakt qarşısındakı acizliklərini gizlədə bilmirlər. Özlərinə saxta tarix yazan ermənilər və erməni diasporu elə düşünür ki, yalanlarını həqiqət kimi ictimai fikrə sırmaq asandır. Tarix faktlara əsaslanır. Faktlar isə Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olduğunu təsdiqləyir.

"Mən inanmaq istəyirəm ki, Ermənistan rəhbərliyi, nəhayət beynəlxalq hüquq prinsiplərinə riayət edəcək və işğal olunmuş torpaqlardan qoşunlarını öz xoşu ilə çıxaracaq və soydaşlarımız bu torpaqlara qayıdacaqlar. Əks təqdirdə Azərbaycan tam sərbəstdir ki, bütün imkanlardan, o cümlədən hərbi imkanlardan istifadə etsin və öz doğma torpaqlarını azad etsin." Prezident İlham Əliyev ölkəmizin bugünkü iqtisadi inkişafını, diplomatiya



sahəsində qazandığı uğurları önə çəkərək işğalçı Ermənistandan düzgün mövqe tutmağı, yalan təbliğatına son qoymağı tələb edir.

Dağlıq Qarabağın guya Ermənistan ərazisi olduğunu, sonralar müstəqil dövlət kimi fəaliyyət göstərdiyini iddia edən və bunu dünyanın nüfuzlu təşkilatlarının tribunalərindən da utanmadan bildirən Ermənistan rəsmiləri konkret faktların ortaya qoyulması tələb olunanda müxtəlif bəhanələrlə yayınmağa çalışırlar.

Tarixin müxtəlif dövrlərində ermənilər azərbaycanlılara qarşı soyqırımını və deportasiya siyasəti həyata keçirib. "Böyük Ermənistan" yaratmaq xülyası ilə yaşayan daşnaklar qonşu dövlətlərə ərazi iddiaları ilə çıxış etməklə bu istəklərini reallaşdırmağa çalışıblar. Tarixi faktlar da bu həqiqəti təsdiqləyir ki, Ermənistan adlı dövlət Azərbaycanın əzəli torpaqlarında formalaşmışdır. Belə ki, Azərbaycan torpaqlarında yaradılan Ermənistanın ərazisi 1920-1922 - ci illərdə yenə də torpaqlarımız hesabına genişlənməmişdir. Bu, tarixdir.

Prezident İlham Əliyev faktlara əsaslanan təbliğatımızı önə çəkərək bildirir ki, haqq-ədalət, tarixi həqiqət, beynəlxalq hüquq, iqtisadi imkanlar, hərbi potensial tərəzinin bir gözündə, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyi, heç bir beynəlxalq normaya sığmayan siyasəti isə başqa gözündədir. İşğalçı dövlətin bu gün hansı iqtisadi durumu yaşadığı göz qabağındadır. Ermənistanın dövlət büdcəsinin 80 faizi erməni diasporunun yardımları əsasında formalaşır. Bu halda iqtisadi durumun yaxşılığından danışmaq qeyri-mümkündür. Bu isə digər sahələrə də öz mənfi təsirini göstərir. Azərbaycan ordusunun qüdrətli, işğal altında olan torpaqları azad etmək imkanına malik olduğunu dünya dövlətləri, beynəlxalq təşkilatlar da etiraf edirlər.

Prezident İlham Əliyev hər bir çıxışında bildirir ki, inkişaf yolunda inamla irəliləyən Azərbaycanı xarici ianələrlə dolanan Ermənistanla müqayisə etmək qeyri-mümkündür. İşğalçılıq siyasəti ucbatından Ermənistanın özünü böyük enerji layihələrindən təcrid etməsi iqtisadi durumunun ağırlığı ilə müşayiət olunur.

Ermənilərin əsassız torpaq iddialarının 1988-ci ildə yenidən baş qaldırması, himayədarlarının onlara dəstək verməsi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin yaranması ilə nəticələndi. Rəsmi Bakı dünya dövlətlərini, beynəlxalq təşkilatları daim problemin mahiyyətini düzgün dəyərləndirməyə, ədalətli mövqe nümayiş etdirməyə çağırır.

Problemin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində həll olunmasının vacibliyini bəyan edən Azərbaycan dövləti işğalçı Ermənistandan konstruktiv mövqe nümayiş etdirməyi, əsassız iddialarına son qoymağı tələb etdi. Hansı ki, ölkəmizin 1992-ci ildən üzvü olduğu BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsində də Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın əzəli ərazisi olduğu, erməni işğalçıların bu torpaqları qeyd-şərtsiz azad etmələrinin gərəkliliyi öz əksini tapıb. Eyni zamanda BMT Baş Assambleyasının ötən il keçirilən sessiyasında "Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində vəziyyətə dair" qətnamə layihəsi qəbul olundu. Həmin sənəddə də Ermənistanın işğalçılıq siyasəti qeyd olunur. Bu günlərdə Almaniya parlamentində də Dağlıq Qarabağla bağlı qətnamə qəbul edildi.

Ermənilərin daim güclü dövlətlərin əlində bir vasitəyə çevrilmələri inkaredilməzdir. Dağlıq Qarabağ probleminin bu günədək həllini tapmamasında da həmin güc mərkəzlərinin maraqlarının toqquşması böyük rol oynayır. Hər bir dövlət məsələyə öz marağı baxımından yanaşır, problemin məhz həmin istiqamətdə həllinə səy göstərir.



Ulu öndər Heydər Əliyev daim bildirirdi ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq problemə çevrilməsi həllinə mənfi təsir göstərir. Münaqişənin nizamlanması prosesinə bilavasitə vasitəçilik edən ATƏT-in Minsk qrupuna həmsədr dövlətlər problemin həllində əsas məsuliyyətin münaqişəli tərəflərin üzərinə düşdüyünü bildirəndə rəsmi Bakı buna sərt mövqeyini açıqlayır. Əgər tərəflərin məsələni çözməsi bu qədər asan idisə, vasitəçi kimi ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılmasına nə ehtiyac var idi?

Danışqların əsas mahiyyəti budur ki, işğal altında olan torpaqlar azad edilsin, vətəndaşlarımızın pozulmuş hüquqları bərpa olunsun, soydaşlarımız öz doğma yurd yuvalarına qayıtsınlar. Dövlət başçısı bəyan edir ki, Azərbaycan bu mövqeyindən heç zaman geri çəkilməyəcək. Rəsmi Bakının bu mövqeyi işğalçı Ermənistanı və ona havadarlıq edən dövlətləri ciddi düşündürməlidir. "Ermənistan nə qədər tez bunu başa düşsə, o qədər də onlar üçün yaxşıdır. Biz heç vaxt imkan vermərik ki, Azərbaycan torpağında ikinci erməni dövləti yaradılsın. Əgər Dağlıq Qarabağda yaşayan ermənilər öz müqəddəratlarını həll etmək istəyirlərsə, onu Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll etsinlər. Yaxud istəmirlərsə, onda Dağlıq Qarabağdan çıxıb başqa yerdə özləri üçün ikinci dövlət yaratsınlar."

Dünyanın nüfuzlu təşkilatlarında Dağlıq Qarabağ probleminin müzakirə olunması, qərar və qətnamələrin qəbulu, eyni zamanda dövlət başçısının bu və ya digər ölkələrə qarşılıqlı səfərləri zamanı imzalanan Bəyannamələrdə münaqişənin həlli ilə bağlı müddəanın əsas yer tutması da haqqın, ədalətin Azərbaycanın tərəfində olduğunu təsdiqləyir.

Reallıq budur ki, Azərbaycan uğurlu daxili və xarici siyasəti nəticəsində beynəlxalq aləmdə yeri və rolunu artırdı, diplomatiya sahəsində mühüm uğurlar əldə etdi. Bu isə əsas problemimiz olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllini yaxınlaşdırın vacib amillərdəndir. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasını regionda problemlərin çözülməsinin özəyi kimi qeyd edən Qərb təmsilçiləri həqiqətlərə obyektiv qiymət verməyin zamanı olduğunu bildirirlər. ABŞ Nümayəndələr Palatasının sabiq spikeri Robert Livinqston bu həqiqətlərdən biri kimi 1992-ci ildə ölkəmizə tətbiq olunan "Azadlığa Dəstək Aktına" 907-ci düzəlişin ədalətsizliyini qeyd edir. Bu qərarın birdəfəlik ləğvinin vacibliyini vurğulayan ABŞ təmsilçisi bildirir ki, bu əlavə yeganə düzəlişdir ki, ABŞ-ın heç bir dostuna və düşməninə qarşı qəbul olunmayıb. 2001-ci ilin sentyabrında ABŞ-da baş verən terror aktından sonra rəsmi Vaşinqton Azərbaycana qarşı siyasətində dəyişiklik edib, ədalətsiz düzəlişin fəaliyyətinin dondurulması ilə bağlı qərar qəbul etsə də onun birdəfəlik ləğvinin hələ də müşkülə çevrilməsi narazılıq doğurmaya bilməz. Təbii ki, ölkəmizə qarşı bu qərarın tətbiqində erməni diasporunun rolu böyükdür. ABŞ təmsilçisi də açıqlamasında bunu etiraf edir. Erməni diasporunun yalan təbliğatı vaxtilə dünyada cərəyan edən proseslərə təsir etsə də bu gün belə bir imkandan məhrum olduqları aydındır. Bu da təbliğatını faktlar əsasında quran Azərbaycan diasporunun güclənməsindən, hadisələrə təsir imkanlarının genişlənməsindən irəli gəlir.

## Gürcüstan azərbaycanlıları vahid diaspor təşkilatında birləşəcək

**Füzuli Nəcəfov: "Biz istəyirik ki, azərbaycanlılar Gürcüstanda qalıb fəaliyyətlərini daha da gücləndirsinlər"**

### **İlham Quliyev**

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların problemləri dövlətin diqqət mərkəzindədir. Hökumət xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında təmsil olunması üçün əlindən gələni edir. Bu mənada Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların problemlərinin həlli istiqamətində də davamlı iş aparılır. Məlum olduğu kimi, bir neçə il öncə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun rəhbərliyi ilə Azərbaycan nümayəndə heyəti Gürcüstanın azərbaycanlılar yaşayan bölgələrinə səfər edərək soydaşlarımızın problemləri ilə tanış olub. Bu səfərdən sonra Gürcüstan azərbaycanlılarının problemlərinin həlli istiqamətində hansı işlərin görüldüyünü dəqiqləşdirmək üçün Dövlət Komitəsinin Gürcüstandakı soydaşlarımızla iş şöbəsinin müdiri Füzuli Nəcəfova müraciət etdik:

- Həmin səfərdən sonra Dövlət Komitəsi Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların problemlərinin həllini nəzərdə tutan tədbirlər planı və proqramının layihəsini Azərbaycan hökumətinə təqdim etdi. Bundan sonra görülmüş tədbirlər nəticəsində Gürcüstan azərbaycanlılarının kütləvi köçünün qarşısı alındı. Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımız gördülər ki, dövlətimiz onların yanındadır.

**- Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın əsas problemi torpaqla bağlıdır. Bu problemin həlli istiqamətində hansı işləri görə bilmisiniz?**

- Gürcüstan azərbaycanlıları əsasən elə bölgələrdə yaşayırlar ki, burada daha çox kənd təsərrüfatı ilə məşğul olmaq məcburiyyətindədirlər. Amma Gürcüstanda torpaq islahatı ilə bağlı qəbul olunan qanunlar soydaşlarımızın əleyhinə olub. Hər dəfə islahat aparılarkən azərbaycanlılar torpaqdan bir az da uzaqlaşblar. Əvvəla, gürcü dilini bilmədiklərindən torpaq islahatı qanunundan xəbərsiz olublar. Digər tərəfdən, sahibkarlar, torpağı ələ keçirmək niyyətində olanlar elə təbliğat aparıblar ki, azərbaycanlılar torpaqları icarəyə götürməkdən qorxublar. Fikirləşiblər ki, dövlətə borclu qalarlar və ziyana düşürlər. Nəticədə azərbaycanlıların yaşadıkları əksər torpaqlara gürcülər sahib çıxıblar. Azərbaycanlılar da məcbur olub həmin torpaqları gürcülərdən ikinci dəfə icarəyə götürüblər. Bu gün də Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar üstündə gəzdikləri torpaqların sahibi deyillər. Hətta elə kəndlər var ki, azərbaycanlılar mal-qaralarını otarmaq üçün gürcülərə pul verirlər. Apardığımız iş nəticəsində bu nəticəyə gəlmişik ki, Gürcüstanda torpaq islahatı ilə bağlı geriye yol yoxdur. Çünki özəlləşdirmədə torpaqları əvvəlcə onu icarəyə götürənlərə təklif edirlər. Yeganə çıxış yolu həmin torpaqları pul ödəyib almaqdır.

**- Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların digər bir problemi kimi dövlət dili olan gürcü dilini bilməmələri göstərilir.**

- Bəli, bu problem də aktualdır. Bunun nəticəsində soydaşlarımız ölkənin ictimai-siyasi həyatında zəif iştirak edirlər, qəbul olunan qanunlardan xəbərsiz olurlar. Dövlət Komitəsi azərbaycanlıların gürcü cəmiyyətinə

inteqrasiyasının sürətləndirilməsi məqsədilə Gürcüstanın azərbaycanlılar yaşayan bölgələrində gürcü dili kursları açıb. 2008-ci ildən etibarən 50 Azərbaycan məktəbində bu cür kurslar fəaliyyətə başlayıb. Bu kurslar Azərbaycan dövlətinin vəsaiti hesabına işləyir. Kurslarda 1000-dən artıq azərbaycanlı təhsil alır. Bu, azərbaycanlıların Gürcüstanın ali təhsil müəssisələrinə qəbulunu asanlaşdıracaq. Əvvəllər Gürcüstanın azərbaycanlılar yaşayan kəndlərindəki azərbaycanlı uşaqlar orta təhsili başa vuran kimi ali təhsil üçün Bakıya yollanırdılar. İndi isə onlar qalıb öz ölkələrində təhsil alacaqlar. Artıq bu kurslar ilkin bəhrəsini verməyə başlayıb. Həmin kursları bitirən 250-yə yaxın azərbaycanlı gənc ARDNŞ-nin Gürcüstandakı yanacaq doldurma məntəqələrində işlə təmin olunub. Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların problemlərinin həlli ilə təkcə Dövlət Komitəsi yox, digər strukturlar da məşğul olur. Hazırda Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları, Fövqəladə Hallar nazirliklərinin və ARDNŞ-nin xətti ilə Gürcüstanın ali təhsil müəssisələrində təhsil alan 200 tələbəyə ayda təxminən 60 dollar təqaüd verilir. Bu yaxınlarda bizim Dövlət Komitəsi tərəfindən Marneulidəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin nəzdində fəaliyyət göstərən rəqs ansamblına 14 dəst rəqs geyimi və 19 dəst yallı paltarı hədiyyə olunub. Biz istəyirik ki, azərbaycanlılar Gürcüstanda qalıb fəaliyyətlərini daha da gücləndirsinlər. Bu məqsədlə biz Gürcüstandakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının bir araya gətirilməsinə çalışırıq. Planlaşdırırıq ki, bu ilin sonuna qədər Gürcüstan azərbaycanlılarının qurultayını keçirək. Qurultayın yekununda Gürcüstan azərbaycanlılarının vahid diaspor təşkilatının yaradılması nəzərdə tutulur. Qurultayda Gürcüstan və Azərbaycan rəsmilərinin iştirakı planlaşdırılır. Bilirsiniz, Gürcüstandakı azərbaycanlıların problemləri ilə bağlı bir sıra mənbələrdən xəbərlər gəlir. Bəzən həqiqətə uyğun olmayan xəbərlər də yayılır. Bu isə Azərbaycanla Gürcüstan arasındakı dostluq münasibətlərinə xələl gətirə bilər. Vahid diaspor təşkilatı yarada bilsək, aldığımız informasiyalar da bir mənbədən olacaq. Digər tərəfdən, azərbaycanlılar gürcülərdən sonra Gürcüstanın ən çoxsaylı ikinci millətidir. Buna görə də mərkəzləşmiş bir təşkilat olsa, həm prezident, həm də parlament seçkilərində azərbaycanlıların maraqları daha çox nəzərə alınacaq. İndi bizim Gürcüstan parlamentində 3 azərbaycanlı deputatımız var. Fəal işləyə bilsək, onların sayını artırmaqla olar. Biz azərbaycanlıların dövlət strukturlarında təmsil olunmasına da çalışırıq. İndi Gürcüstanın dövlət strukturlarında elə bir vəzifəli azərbaycanlı yoxdur. Yalnız Gürcüstan prezidentinin milli məsələlər üzrə müşaviri Mübariz Qarayevi və Kvemo Kartle-Borçalı qubernatorunun müavini Hüseyn Yusifovun adını çəkə bilərik. Bir də Marneuli icra başçısının müavini, bir sıra bəzi rayonlarda icra nümayəndələri azərbaycanlıdır. Amma onların sayı çox azdır. Gürcüstanın hüquq-mühafizə orqanlarında, məhkəmə sistemində demək olar ki, azərbaycanlı yoxdur. İstəyirik ki, Gürcüstanda savadlı, soydaşlarımızın problemlərini lazımi şəkildə qaldıra bilən bir təbəqə formalaşdıraq. Gələcəkdə bu problemi həll etmək niyyətindəyik. Ölkələrimiz arasındakı münasibətlər, iki ölkə prezidentinin dostluğu onu deməyə imkan verir ki, biz gələcəkdə bu problemləri mərhələ-mərhələ həll edə biləcəyik.

**- Füzuli müəllim, Gürcüstandakı azərbaycanlıların əsas problemlərindən biri də onlara məxsus yer adlarının gürcüləşdirilməsidir. Bu problemin həlli istiqamətində xeyli müddətdir iş aparılır. Millət vəkilləri də bir neçə dəfə Gürcüstana səfərlərindən sonra bu barədə məsələ qaldırıblar.**

- Əvvəla onu deyim ki, Azərbaycandan Gürcüstana mütəmadi olaraq səfərlər olur. Ora gedən nümayəndə heyətlərinin əksəriyyəti standart bəyanatlarla çıxış edirlər. Hamı Gürcüstandakı azərbaycanlıların

problemlərindən danışıq, amma çıxış yollarını göstərmir. Hamı öz işini bəyanat verməklə bitmiş hesab edir. Amma onların xəbəri yoxdur ki, Dövlət Komitəsinin əməkdaşları demək olar ki, hər ay Gürcüstanda olurlar. Biz Gürcüstanın azərbaycanlılar yaşayan ən ucqar kəndlərinə belə gedirik. O ki qaldı toponimlərlə bağlı problemə, həqiqətən bu var. Bu problemin kökü 90-cı illərə gedib çıxır. Qamsaxurdiyanın vaxtında azərbaycanlılara qarşı çox haqsızlıq olub. Sonuncu dəfə biz Gürcüstanda mayın 3-dən 8-dək olmuşuq. Həmin səfər vaxtı da bu məsələni bölgənin qubernatoru ilə müzakirə etdik. O bizə dedi ki, bu toponimlər 1992-ci ildə dəyişib. Həmin müddətdən sonra həmin kəndlərdəki azərbaycanlıların hamısının aldığı şəxsiyyət vəsiqələrində yaşadıkları ərazinin adları gürcü dilində yazılıb. Gürcülər deyirlər ki, onlar azərbaycanlıları qıcıqlandırmamaqda maraqlıdırlar. Amma hansısa bir kəndin adı dəyişsə, həmin kənddə yaşayan azərbaycanlıların hamısının şəxsiyyət vəsiqələri dəyişilməlidir. Sözsüz ki, bu, gürcü tərəfinin bəhanəsi kimi qəbul oluna bilər. Amma realıqda da adların dəyişməsi ciddi problemlər yaradacaq. Hesab edirəm ki, bu problemin həlli üçün zamana ehtiyacımız var. Problemin həlli üçün Gürcüstan parlamentindəki azərbaycanlı deputatların da fəallığına ehtiyacımız var. Onlar gərək məsələni parlamentdə qaldırınsınlar. Təəssüf ki, bu məsələ ilə bağlı Gürcüstandakı yerli təşəbbüslər zəifdir. Biz də gedib orda problemlərlə daha dərinlən məşğul olanda buna siyasi rəng verirlər. Çünki biz xarici ölkə vətəndaşlarıq və məsələlərə ehtiyatla yanaşmalıyıq.

**- Çətinliklərimizdən biri də Gürcüstandakı Azərbaycan məktəblərində direktorların gürcü olmasıdır.**

- Bu gün Gürcüstandakı Azərbaycan məktəblərində çalışan müəllimlərin əksəriyyətinin yaşı 50-dən yuxarıdır. Bu da o deməkdir ki, Gürcüstandakı Azərbaycan məktəblərində Azərbaycan dilində tədris verən müəllim tapmaq çox çətin olacaq. Biz 5 ildir deyirik ki, həm Azərbaycanda, həm də Gürcüstanda bu məktəblər üçün kadr hazırlanmalıdır. Digər tərəfdən, Azərbaycan məktəblərinə gürcü direktorların təyin olunması səbəbsiz deyil. Gürcüstan qanunvericiliyinə görə, burada məktəb direktorları gürcü dilində test imtahanı verməlidir. Bizim müəllimlərin də əksəriyyəti gürcü dilini bilmədiklərindən imtahandan keçə bilməyiblər. Bu baxımdan da hesab edirəm ki, Gürcüstandakı azərbaycanlılar mütləq gürcü dilini bilməlidirlər.

**Kaspi.-2009.-28-29 may.-№.94.-S.6.**

## "Məqsədımız Azərbaycan-Özbəkistan mədəni-ədəbi əlaqələrini inkişaf etdirməkdir"

### ZEMFİRA QULAMOVA: "MALİYYƏ PROBLEMİ OLMASA, MƏQSƏDİMİZƏ DAHA TEZ ÇATARIQ"

#### **P. Sultanova**

Azərbaycan-Özbəkistan Dostluq Cəmiyyəti (AÖDC) 2002-ci ildən fəaliyyət göstərir. Təşkilat həyatı Özbəkistanla bilavasitə bağlı olan bir qrup ziyalı tərəfindən yaradılıb. AÖDC-nin icraçı direktoru Zemfira Qədirova "525"ə mü sahibəsində qurumun yaradılması, məqsədi və onun fəaliyyətindən söz açıb.

- Yeddi il əvvəl bir qrup ziyalının iştirakı ilə Dostluq Cəmiyyətini yaratmaq qərarına gəldik. Mənim həyatımın 19 ili Özbəkistanla bağlı olub. Bu təşkilatın yaranmasına ona görə zərurət hiss etdik ki, SSRİ dağıldıqdan sonra Özbəkistan ilə Azərbaycan arasında əlaqələr zəifləmişdir. Amma son illər yəni, müstəqillik əldə etdikdən sonra Özbəkistanla bir sıra sahələr üzrə əlaqələr bərpa olunub. O cümlədən də mədəni-ədəbi əlaqələr. Dostluq Cəmiyyətinin iş fəaliyyəti əsasən mədəni sahələr üzrə iki ölkə arasında əlaqələrin güclənməsinə xidmət edir. Onu da qeyd edim ki, təşkilatın yaranmasında bizə Özbəkistanın ölkəmizdəki səfirliyi dəstək verib. Nəhayət, 2002-ci ildə təsis konfransı keçirildi. Cəmiyyətin həmsədrlərindən biri millət vəkili, parlamentin Aqrar siyasət komitəsinin sədri Eldar İbrahimov seçildi. Digər həmsədr isə Özbəkistanın Azərbaycandakı sabiq səfiri Abduqafur Abduraxmanov oldu. Cəmiyyətimiz yarandığı gündən bu günə qədər mədəni-ədəbi əlaqələrin möhkəmlənməsi istiqamətində bir sıra silsilə tədbirlər həyata keçirib.

#### **- Bu tədbirlər iki ölkənin mədəni-ədəbi əlaqələrinin inkişafına necə təsir göstərib?**

- Bu tədbirlər nəticəsində ilk növbədə xalqlarımız bir-birini daha yaxından tanıyıb. Baxmayaraq ki, uzun illər bir ittifaq tərkibində yaşamışıq, amma deyərdim ki, bir-birimizin mədəniyyəti, ədəbiyyatı, adət-ənənələr barədə o qədər də məlumatlı olmamışıq. Ona görə də qarşılıqlı olaraq hər iki ölkənin tanınmış ziyalıları, elm adamları, yaradıcı şəxslərinin yubileylərini, xatirə gecələrini keçiririk. Nümunə olaraq deyim ki, əslən Azərbaycandan olan 30-cu illərdən Özbəkistanda yaşamış alim və özbək dramaturgiyasının əsasını qoymuş Maqsud Şeyxzadənin yubileyi, eyni zamanda "Füzuli və Nəvai poeziya gecəsi" təşkil etmişik.

Hazırda isə Özbəkistan səfirliyi ilə birgə görkəmli yazıçı Maqsud Şeyxzadənin 100 illik yubileyinin ölkəmizdə qeyd edilməsi istiqamətində hazırlıq işlərinə başlamışıq. Artıq Özbəkistan səfirliyinin dəstəyi və köməyi nəticəsində M. Şeyxzadənin səhnədə oynanılacaq əsərləri üçün istifadə olunacaq kostyum və aksesuarları gətirmişik. M. Şeyxzadənin prototipini səhnədə istedadlı aktyor Şahin Cəfərov canlandıracaq və şairin yaradıcılığının ana xəttini təşkil edən şeirlərindən parçalar oxunacaq. O cümlədən istedadlı qiraət ustalarımızın təqdimatında "Daşkəndnamə" poeməsindən parçalar ifa ediləcək. Tədbirin yekununda M. Şeyxzadənin Azərbaycan və Özbəkistanı-hər iki ölkəni özünə doğma vətən saydığını və hər iki ölkənin poeziya və sənətinə bağlılığını göstərmək üçün, özbək telefilmin şairin haqqında çəkdiyi və səfirliyin köməyi ilə bizə təqdim edilən "İki xalqın bir oğlu" filmindən parçalar nümayiş etdiriləcək. Tədbirin ənənəvi olaraq R. Behbudov adına Mahnı Teatrında bu ayın sonunda keçirilməsi nəzərdə tutulub.

**- Bu yaxınlarda Daşkənddə olmusunuz. Orada hansı görüşləriniz və müzakirələriniz olub?**

- Dostluq Cəmiyyətinin xətti ilə Daşkənddə oldum və orda Özbəkistanın Xarici Ölkələrlə Dostluq və Mədəni Maarif Əlaqələri Cəmiyyətlərinin sədri, Özbəkistan Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti S. Qulyamovla görüşdüm. Azərbaycanın Özbəkistandakı səfiri Namiq Abbasovun dəstəyi ilə sədrlə görüşümüz çərçivəsində niyyət protokolu imzaladıq.

Bundan başqa Özbəkistanda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyasının prezidenti Akif Ağatalubovla görüşüm oldu. Biz çox istərdik ki, bu təşkilatla əlaqələrimiz genişlənsin və daha yaxın olsun. Bu işlərin hamısı maliyyəyə söykənir. Bu səbəbdən əlaqələri tam bərpa etmək və nəzərdə tutduğumuz tədbirləri həyata keçirmək çətinidir. Amma bütün bu cür çətinliklərin olmasına baxmayaraq, çalışırıq ki, vacib yəni, mədəni əlaqələrin inkişafına xidmət edən tədbirləri keçirək.

Orda olan zaman yadda qalan görüşlərdən biri də əslən Azərbaycandan olan Ə. Nəvai adına Opera və Balet Teatrının baş rejissoru, görkəmli sənətkar Firudin Səfərovlə görüşümüz oldu. O, Özbəkistanda tanınmış və istedadlı quruluşçu rejissorlardandır. Onun ən böyük istəyi Bakıya qayıtmaqdır. Mən maraqlandım ki, orda tamaşaçıların teatra axını necədir. Məlum oldu ki, bu baxımdan teatrların vəziyyəti o qədər də qənaətbəxş deyil. Teatrların təmirə ehtiyacı var. Rejissor bildirdi ki, yaxınlarda bir sıra özbək teatrlarında yenidənqurma işlərinin aparılması gözlənilir.

**- Hazırda Özbəkistan teatrları ilə bizim milli teatrlar arasında qarşılıqlı əlaqələr mövcuddurmu?**

- Bu sahədə əlaqələrimiz çox zəifdir. Ötən illərdə Dövlət Gənc Tamaşaçıları Teatrı ilə Özbəkistan teatrları arasında ikitərəfli əlaqələrin yaranmasına təşəbbüs etdik, amma nədənsə alınmadı. Ancaq onu vurğulayım ki,

özbəklərin bizim mədəniyyətimizə, musiqimizə, teatrimıza çox böyük maraqları və sevgiləri var. Ümid edirəm ki, gələcəkdə bu sahədə də əlaqələrimiz genişlənəcək.

**525-ci qəzet.-2009.-9 iyun.-№.102.-S.5.**

## Diaspora fəaliyyətini lobbiçiliyə çevirməliyə

### İsmayıl Ağayev: "Özümüzə başqa dövlətlərdə tərəfdaşlar tapmalıyıq"

#### Süleyman

"Onların vasitəsilə Azərbaycanın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq. "Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi yaxın vaxtlarda Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə təbliği, onun üzvləşdiyi problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə bir sıra tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutub. Bu barədə məlumat verən mərkəzin sədri İsmayıl Ağayev deyib ki, bununla bağlı xüsusi tədbirlər planı hazırlanıb. BDM sədri İsrail prezidenti Şimon Peresin Azərbaycana gözlənilən səfərinə rəsmi Tehranın etiraz etməsinə də münasibət bildirib və qeyd edib ki, bu İranın Azərbaycanın daxili işlərinə qarışmasıdır.

**- İsmayıl müəllim, Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi olaraq yaxın vaxtlar üçün hansı tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutmusunuz?**

- Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin qarşısına qoyduğu əsas məqsədlərdən biri Qərbi Azərbaycandan deportasiya olunmuş insanların ərizələrini toplayıb həmin ərizələri Avropa Məhkəməsinə çatdırmaqdır. Bu günlərdə sözügedən məsələ ilə bağlı mərkəzdə toplantı keçirildi və qərara alındı ki, bu istiqamətdəki fəaliyyətimizi sürətləndirək. Bu məqsədlə deportasiyaya məruz qalmış insanların ərizələrinə yenidən baxılacaq, müxtəlif maarifləndirmə işləri həyata keçiriləcək. Bundan başqa mərkəz olaraq Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlıların xatirəsini əbədləşdirmək, onların adına abidə qoymaq istiqamətində də fəaliyyət göstəririk. Bu məqsədlə bizim Çanaqqalaya səfərimiz nəzərdə tutulub. Bundan başqa Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin Praqada nümayəndəliyinin yaranması ilə bağlı Çexiyaya səfərim planlaşdırılıb. Həmçinin Vyanadakı Atatürk Mərkəzində "Azərbaycanın diaspora fəaliyyətində Heydər Əliyevin rolu" mövzusunda konfrans keçiriləcək. Bizim digər bir fəaliyyət istiqamətimiz Türkiyənin İqdır vilayəti ilə bağlıdır. Türkiyənin əsas şəhərlərinin Ankara və İstanbul olmasına baxmayaraq İqdır da bizim üçün əsas şəhər sayılır. Türkiyədə keçirilən bələdiyyə seçkilərində Milliyyətçi Hərəkət Partiyası və AKP-nin razılığa gələ bilməməsi nəticə etibarilə PKK-nın xeyrinə oldu və bələdiyyə sədrliyinə PKK-çı seçildi. Son 5-6 ildə kürdlərin İqdırda yerləşdirilməsinin nəticəsidir ki, hazırda İqdırda azərbaycanlıların sıxışdırılması prosesi gedir. Bu yaxınlarda İqdırda olarkən yüzlərlə insan bizə müraciət etdi ki, Azərbaycan dövləti və Azərbaycan hakimiyyəti İqdır yaddan çıxarmasın. Çünki əsrin əvvəllərində Qərbi Azərbaycanın Dərələyəz, Vədi və Masis bölgələrindən yüz minlərlə insan bura köç edib. Həmin insanların yaşayış yeri Türkiyə vilayəti olsa da, onlar Azərbaycana sıx bağlıdırlar və Azərbaycandan dəstək gözləyirlər. Mütəmadi olaraq İqdırda tədbirlərin keçirilməsi, azərbaycançılıq ideyasının təbliğ olunması, azərbaycanlı iş adamlarının İqdıra sərmayə qoyması arzu edilir. Təəssüflər olsun ki, İqdırda fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərəcələri və diaspora təşkilatları arasında bələdiyyə seçkilərindən sonra bir fikir ayrılığı yaranıb. Biz isə mərkəz olaraq şəxsi ambisiyalarını güdənlər deyil, Azərbaycan dövlətinə, dövlətçiliyə əsl sədaqət nümayiş etdirən insanlarla bir yerdə olmağı qərarlaşdırmışıq.



Nəzərdə tutmuşuq ki, Azərbaycandakı ən yüksək dağlardan birini İqdırdakı Ağrı dağı ilə qardaşlaşmış dağ elan edək. Hələlik dağın adı tam dəqiqləşməsə də bu dağın Babadağ olması planlaşdırılır. Həm Ağrı dağına, həm də Azərbaycanda ona qardaş olacaq dağa Mustafa Kamal Atatürk və ümummilli lider Heydər Əliyevin rəsmi olan lövhə, hər iki ölkənin bayraqları asılacaq. Dağların rəmzi olaraq qardaşlaşması Azərbaycan və Türkiyə arasındakı dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bir göstəricisi olacaq. Yaxın vaxtlarda Babəkin doğum günü ilə bağlı da Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi olaraq tədbir keçirməyi nəzərdə tutmuşuq. Hər il qeyd edilən bu tarix mərkəz üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu il də Babəkin doğum günü ilə bağlı Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi Xızıya səfər edəcək və oradakı dağlardan birini rəmzi bir dağ kimi seçib Babəkin ad gününü qeyd edəcəyik. Nəhayət son olaraq onu da qeyd edim ki, Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin "Diasporun səsi" jurnalı qeydiyyatdan keçib və yaxın günlərdə jurnalın ilk sayı işıq üzü görəcək.

**- Çanaqqalada apardığımız araşdırmaların nəticəsi necə oldu? Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlıların xatirəsini əbədləşdirmək məqsədilə hər hansı bir abidənin tikintisi və ya parkın salınması gözlənilirmi?**

- Türkiyənin rəsmi qurumları tərəfindən Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinə cavab gəlib ki, orada azərbaycanlı şəhidlərin xatirəsini əbədləşdirmək məqsədilə park salına və ya həmin ərazidə lövhə qoyula bilər. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi adından biz oraya lövhə qoya bilərik. Ancaq bu Azərbaycanın adına layiq olacaqmı? Əsla yox. Bu bir təşkilat deyil, Azərbaycan dövləti adındadır. Necə ola bilər ki, Azərbaycanda şəhid olmuş türk qardaşlarımızın xatirəsini əbədləşdirmək məqsədilə ölkənin müxtəlif regionlarında abidələr ucaldılır, ancaq Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlılarla bağlı Türkiyədə bir dənə də olsun abidə yoxdur. Bunun özü bir ədalətsizlik deyilmi? Əslində bu bizim bir günahımızdır ki, şəhidlərimizin qədrini bilməmişik, onların arxasınca getməmişik. İlk növbədə biz onların xatirəsini əziz tutmalıyıq ki, başqaları da onlara hörmət etsinlər. Hesab edirəm ki, bizim rəsmi dairələr də bu məsələyə münasibət bildirməlidirlər. Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlıların ruhu bizi gözləyir və biz də onların xatirəsini əbədləşdirmək istiqamətində fəaliyyət göstərməliyik. Həm Türkiyə, həm də Azərbaycan mediasının diqqətini bu məsələyə yönəltməliyik. Bu barədə film çəkilməli, kitablar yazılmalıdır.

**- İranda keçirilən prezident seçkilərində namizədlər bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın səsindən istifadə etməyə çalışdılar. Seçkidən seçkiyə azərbaycanlıların yada düşməsi fars rejiminin çirkin siyasətindən xəbər vermirmi?**

- İranda keçirilən son prezident seçkilərində prezidentliyə namizədlərin təbliğat kampaniyası ərəfəsində soydaşlarımızla daha sıx təmasda olması bir daha onu göstərdi ki, onların son ümidi yenə də azərbaycanlılardır. Necə olur ki, prezidentliyə namizəd Mahmud Əhmədiqad Azərbaycan dilində şəer söyləyir? Əgər Mahmud Əhmədiqad Azərbaycan dilinə və azərbaycanlılara xüsusi hörmət bəsləyirsə, o halda soydaşlarımızın öz dilində danışmasına, məktəb açmasına, qəzet və jurnal dərc etməsinə niyə imkan yaratmır? Mərkəz olaraq İranın daxili işlərinə qarışmasaq da, ancaq bu ölkədə yaşayan azərbaycanlıların hüquqlarının bərpası, onların öz ana dilində təhsil alması istiqamətində fəaliyyətimizi davam etdiririk. Paralel olaraq ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarına da bu məsələyə xüsusi diqqət yetirməyi tövsiyə edirik. Hesab edirəm ki, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən hər bir diaspora təşkilatı İranda hüquqları pozulan, öz ana dilində danışa



və təhsil ala bilməyən soydaşlarımızın hüquqlarının bərpası istiqamətində fəaliyyət göstərməli, beynəlxalq təşkilatlar və dünya ictimaiyyətinin diqqətini bu məsələyə yönəltməlidir.

**- Bəs İrənin İsrail prezidenti Şimon Peresin Azərbaycana səfərinə etiraz etməsi bu ölkənin rəsmi Bakının daxili işlərinə qarışması demək deyilmi?**

- Biz Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi olaraq İsrail prezidenti Şimon Peresin Azərbaycana səfərini təqdirəlayiq sayırıq. Arzu edərdik ki, İsrail prezidenti Azərbaycana səfəri çərçivəsində Qubadakı kütləvi məzarlıqda da olsun. O ki, qaldı İrənin İsrail prezidenti Şimon Peresin Azərbaycana səfərinə etiraz etməsinə, bu rəsmi Tehranın Azərbaycanın daxili işinə qarışmasından başqa bir şey deyil. Hansı ölkə rəhbərinin Azərbaycana səfər etməsini Azərbaycan dövləti və onun xarici siyasətini uğurla həyata keçirən prezidenti müəyyən edir. Necə olur ki, İslam dəyərlərindən danışan bir ölkə eyni dinə sahib və qonşu olan Azərbaycan ərazilərinin 20 faizini işğal edən Ermənistanə qucaq açır və ona hər cür dəstək verir? İrənin İsrail prezidentinin Azərbaycana səfərinə etiraz edincə ilk növbədə öz əməllərinə qiymət versin.

**- Dəfələrlə bildirilib ki, diaspora sahəsində fəaliyyət göstərən təşkilatlar xristian institutları və beynəlxalq QHT-lərlə işləməyə maraq göstərmirlər. Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi bu sahəyə diqqət yetirirmi?**

- Beynəlxalq Diaspora Mərkəzi olaraq türk diasporları ilə yanaşı, bir o qədər də digər ölkələrin diaspor təşkilatları, eləcə də xristian institutları ilə işləməyi qarşımıza məqsəd qoymuşuq. Ayrı-ayrı xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları ilə Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin sıx əlaqələri mövcuddur. Belarus, Ukrayna və digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən təşkilatlarla yaxından əlaqələr qurmuşuq və tədricən bu əlaqələr digər ölkələrin müvafiq təşkilatları ilə də qurulur. Bu yaxınlarda Rusiyanın Ryazan vilayətində səfərdə olarkən burada fəaliyyət göstərən yəhudi diasporasının üzvləri ilə görüşümüz oldu. Görüş zamanı onları Azərbaycana dəvət etdik və yaxın vaxtlarda Ryazanda fəaliyyət göstərən yəhudi diasporasının nümayəndə heyəti Azərbaycana gələcək. Hesab edirəm ki, artıq diaspora fəaliyyətini lobbiçiliyə çevirməliyik. Biz özümüzə başqa dövlətlərdən tərəfdaşlar tapmalıyıq. Artıq vaxt o yerə çatıb ki, biz onların vasitəsilə Azərbaycanın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinə çatdırmalı və problemlərimizi anlatmalıyıq. Biz öz sözüümüzü, haqq səsimizi onların dili ilə yaşadıkları ölkələrin ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq və hesab edirəm ki, bu daha effektiv ola bilər. Təbii ki, bu istiqamətdə fəaliyyətimizi intensivləşdirməliyik. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi də bu məsələdə bizə yardımçı olmalı və öz köməkliyini göstərməlidir. Bu kimi məsələlərin həlli istiqamətində mərkəz olaraq Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə güvənirik.

**Olaylar.-2009.-17 iyun.-№.105.-S.10.**

## "Kanadada yaşayan gənclərimizi ictimai siyasi işlərə cəlb etməyə çalışırıq"

### "Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq üçün bütün imkanlarımızdan istifadə edirik"

**Nigar Abdullayeva**

**İlham Axundov:**

*Xaricdəki diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətlərini daha da gücləndirirlər və bu istiqamətdə müxtəlif tədbirlər reallaşdırırlar. Hazırda fəallığı ilə seçilən diaspor təşkilatlarımızdan biri də Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasıdır (KATA). Diasporun fəaliyyətinin vacibliyini bildirən KATA sədri İlham Axundov ötən müddət ərzində assambleyanın gördüyü işlərlə bağlı məlumat verdi:*

- KATA 2006-cı il dekabrın 17-də Ontario və Kvebek vilayətlərində fəaliyyət göstərən 8 Azərbaycan diaspor təşkilatının toplantısında yaradılıb. Təsis qurultayı isə 2007-ci ilin yanvarında keçirilib. Bu qurumun məqsədi Azərbaycan həqiqətlərini, Qarabağ müharibəsinin ağır və acı nəticələrini Kanada ictimaiyyətinə daha geniş çatdırmaq, Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətini dəstəkləmək və uzaq Kanadada, Amerika qitəsində onu təbliğ etmək, azərbaycanlıların həmrəyliyinin və mütəşəkkilliyinin gücləndirilməsi vasitəsilə onların milli ideyalar ətrafında sıx birləşməsinə və soydaşlarımızın Kanadanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakını təmin etməkdir. Diaspor fəaliyyəti böyük professionallıq tələb edən bir işdir. Professionallıq olmadıqda bu iş özfəaliyyətə çevrilir, bu da çox təhlükəli və ziyanlı bir nəticəyə gətirib çıxarır. Bu sahədə bizim də təcrübəmiz yoxdur və bu da onunla bağlıdır ki, cəmi on ildir fəaliyyət göstəririk. Amma bütün bunlara baxmayaraq Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq üçün bütün imkanlarımızdan istifadə edirik. Hazırda Kanadada qeyri-rəsmi statistikaya görə, 33 min azərbaycanlı yaşayır. Orada 15-ə qədər Azərbaycan təşkilatları fəaliyyət göstərir.

Düşündük ki, bu təşkilatları bir çətir altında birləşdirək. Ona görə də Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasını yaratdıq. Assambleyaya daxil olan təşkilatlar fəaliyyətlərini fərdi şəkildə davam etdirir, amma lazım olduğu zaman global məsələlərin həllində bir araya gəlirlər. Bütün müraciətlər və tədbirlərimizdə assambleya adından çıxış edirik.

#### **- Bu yaxınlarda keçirilən assambleyanın qurultayı hansı qərarlarla yadda qaldı?**

- Biz 28 May Respublika Günü ilə bağlı olan böyük bir tədbir keçirdik. Belə ki, mayın 28-də Kanadanın Toronto, Ottava və Edmonton şəhərlərinin meriyalarının binası önündə Azərbaycanın dövlət bayramı - Respublika Günü münasibətilə təntənəli tədbirlər keçirildi. Hər üç binanın önündə dövlət himnimizin sədələri altında Azərbaycan bayrağı yüksəldildi. Tədbirlərdən sonra meriyalarda rəsmi görüşlər keçirildi. Həm bayrağımızın yüksəldildiyi mərasimdə, həm də rəsmi görüşlərdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşları, Ontario Parlamentinin millət vəkilləri Reza Moridi və Monte Kvinter, Toronto meriyasının məsul işçiləri, həmçinin Bələdiyyə şurasının üzvü M. Feldman iştirak və çıxış etdilər. Toronto meriyasının önündəki

tədbirdən sonra Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşları və Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasını bir qrup üzvü Ontario Parlamentinə dəvət olundu. Parlamentdə Dövlət Komitəsinin əməkdaşları Kanadada yaşayan azərbaycanlıların problemlərinin həllinə daim və aktiv kömək edən deputatlarla görüşdü. Artıq üçüncü dəfədir ki, 28 may tarixində Azərbaycan bayrağı Kanadanın müxtəlif şəhərlərində inzibati orqanların binalarında yüksəldilir və bunun özü də böyük bir nailiyyətdir.

Mayın 30-da Toronto şəhərinin "Meron" mərkəzində Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasını I Qurultayı keçirildi. Tədbirdən əvvəl Assambleyaya daxil olan təşkilatların sədrləri və nümayəndələri, Azərbaycanın Kanadadakı səfirliyinin əməkdaşları və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndələri milli lider Heydər Əliyevin Kanadanın Niaqara şəhərində yerləşən büstünü ziyarət etdilər.

Qurultayda Assambleyanın 2007-ci ilin yanvarında keçirilən təsis qurultayından bu günə qədərki fəaliyyəti ilə bağlı məruzədə siyasi, humanitar və təhsil sahəsində həyata keçirilən layihələrdən, Kanada Federal və Provisiya Parlamentləri ilə birlikdə görülmə işlərdən və Kanadadakı Azərbaycan icmasının müştəxkilliyindən bəhs olundu. Bir sıra qurumların nümayəndələri həmin qurumların Assambleyaya üzv qəbul edilməsi təklifini irəli sürdülər. Qurultay edilən müraciətlərə müsbət rəy verdi və bununla da Assambleyaya daxil olan diaspor təşkilatlarının sayı 12-yə çatdı.

Məruzə ətrafında çıxışlarla yanaşı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasından irəli gələn mühüm məsələlər də müzakirə edildi. Qurultayda səfir Fərid Şəfiyev öz çıxışında Azərbaycan-Kanada dövlətlərarası münasibətləri, eləcə də bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun getdikcə güclənən fəaliyyətinin yüksək qiymətləndirilməsi barədə fikirlərini bildirdi. DİDK-in təmsilçiləri Azərbaycan dövlətinin və ölkə başçısının diasporumuza dəstəyi və qayğısı, Dövlət Komitəsinin Kanadadakı soydaşlarımızın ölkəmizi təbliğ edən layihələrinə verdiyi dəstək barədə məlumat verdilər. Tədbirə Kanada Federal Parlamentinin üzvləri, eləcə də türk, rus və yəhudi icmalarının nümayəndələri qatılmışdı. Hətta orada millət vəkili Y. Ratansi uğurlu fəaliyyətinə, Kanada və Azərbaycan xalqları və dövlətləri arasında əməkdaşlığın inkişafında göstərdiyi səylərə görə Kanada-Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasına "Nailiyyət Sertifikatı" təqdim etdi. Qurultayda Assambleyanın növbəti müddət üçün iş planı təsdiq olundu və qurumun rəhbər orqanları seçildi, toplantının qətnaməsi qəbul edildi və qurultayda Prezident İlham Əliyevə müraciət ünvanlandı. Həmçinin bundan sonra ənənəvi olaraq hər il yay aylarında assambleyanın konfransı keçiriləcək. Burada əsasən mövzu Azərbaycanla bağlı olacaq. Xatırladım ki, ölkəmizin Kanadadakı səfirliyinin təşkilatçılığı ilə ötən il keçirilən konfransın mövzusu enerji təhlükəsizliyi ilə bağlı idi. Bundan başqa biz müəyyən kampaniyalar keçiririk. Buraya daha çox xeyriyyə tədbirləri daxildir. Ümumiyyətlə, hazırda assambleyanın Kanadadakı səfirliyimizlə münasibətləri çox gözəldir.

**- Hazırda Kanadada təhsil alan azərbaycanlı gənclərlə əlaqələr hansı səviyyədə qurulub?**

- Ümumiyyətlə, biz Kanadada təhsil alan tələbələrimize çox ümid bəsləyirik. Həmin gənclər arasında elələri var ki, Kanadada çoxdan yaşayır və orada təhsil alıb, artıq müəyyən təcrübələri var. Bizim məqsədimiz onlara kömək etmək, potensiallarını üzə çıxarmaq və bütünlüklə gəncləri siyasi-ictimai işlərə cəlb etməkdir. Ümumiyyətlə, akademik sahəyə çox fikir verməliyik və gənclərimizin potensial imkanlarından istifadə olunmalıdır. Bizim təşkilata müraciət edən hər bir azərbaycanlı tələbəyə yardım edirik. Hazırda dörd tələbəmiz orada

təhsil alır. Yəni bu tələbələr assambleyanın xətti ilə oraya təhsil almağa göndəriləblər. Biz onlara universitetləri tapmaqda, qəbul olunmaqda, viza məsələlərində köməklik edirik və bu proses daimi olaraq bizim tərəfimizdən həyata keçiriləcək. Onu da qeyd edim ki, artıq 10 ildir ki, Kanadanın Waterloo şəhərində yaşayıram. Çox səviyyəli və böyük bir təhsil ocağı olan Waterloo Universitetində pedaqoji fəaliyyətimi davam etdirirəm. Çalışdığım universitetlə Azərbaycanın bir neçə universitetləri arasında müəyyən sahələrdə əlaqələr mövcuddur.

**- Diaspor təşkilatı kimi Azərbaycan həqiqətlərini dünyaya çatdırmaq üçün hansı tədbirləri reallaşdırırsınız?**

- Tarixdə yer alan günlərlə bağlı silsilə tədbirlər keçiririk. Artıq bu işlərin icrası assambleyamızın cari planına daxildir və burada heç bir dəyişiklik olmur.

Ümumiyyətlə, düzgün təbliğat və təşviqat işi akademik çərçivədə həll olunmalıdır ki, həmin yol bu gün bizim fəaliyyətimizin əsasını təşkil edir. Bu, müxtəlif universitetlərdə keçirilən konfransların, tələbə təşkilatlarının köməyi ilə həyata keçirilməlidir. Düzdür, mitinqlər də keçiririk. Hər il 31 Mart soyqırım hadisələri ilə bağlı parlament qarşısında mitinqlər keçiririk. Amma real iş etmək üçün isə mitinqlərlə yanaşı konfransların da keçirilməsi çox vacibdir. Bir faktı da qeyd edim ki, məşhur adamları Kanadaya dəvət etməklə və onların iştirakı ilə konfranslar keçirməklə biz çox şeyə nail olmuşuq.

Cari ilin mart ayının sonunda Kanada Senatında senatorlardan biri artıq Xocalı faciəsini dilinə gətirdi və bu faciə ilə bağlı olaraq Kanada parlament üzvlərini Azərbaycan icmasına həmrəy olmağa çağırırdı. Bu, böyük yüksəliş, dəyərli bir addım idi və senatın bu fikri hər yerdə yazıldı. Nəticə etibarilə Xocalı faciəsi Kanada parlamentində dilə gətirildi və faciənin ağır nəticələri orada qeyd edildi.

**- Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə əlaqələriniz necə qurulub və Həmrəylik Xartiyasının diasporumuzun fəaliyyətində əhəmiyyəti barədə nə deyə bilərsiniz?**

- Komitə ilə əlaqələrimiz işgüzar şəkildə davam edir və daim əlaqə saxlayırıq. Fəaliyyətimizdə müstəqillik, amma buna baxmayaraq Komitənin yardımlarına ehtiyacımız var və bu yardımları da görürük. Onlar da bu istiqamətdə çox işlər görürlər. Komitənin fəaliyyətinin əsas məqsədi bizə yardım etmək, yönəltmək və düzgün istiqamət verməkdir. Azərbaycanda gedən bəzi proseslərdən xəbərsiz oluruq. Həmin məsələlərlə bağlı məlumatların bizə dəqiq və düzgün çatdırılmasında Komitə köməklik edir. Ən əsası isə Komitədən nümayəndələr tez-tez Kanadaya gəlirlər və orada yaşayan soydaşlarımızla görüşürlər. Bu da insanlara ruh yüksəkliyi verir və Komitə ilə çox böyük dinamik, pozitiv münasibətlərin yaranmasına gətirib çıxarır.

Mənə elə gəlir ki, hər zamanın dominant tələbi var və fikrimcə, bu gün o dominant tələblərdən biri də məhz bu Həmrəylik Xartiyasının yaranmasıdır. Onu deyim ki, belə bir sənədin yaranması böyük təşəbbüsdür. Ona görə ki, bu sənəd üzərində bir sıra sahələr üzrə təcrübəli alim qrupu çalışıb. Tədbirdə Xartiya ilə bağlı müzakirələr oldu və müəyyən məsələlərə yenidən baxılacaq və bəzi əlavələr ediləcək. Xartiyanın yaranmasının əsas səbəbi diaspor işinin keyfiyyətini yüksəltmək və koordinasiya nöqtəyi-nəzərdən daha da inkişaf etməsinə yardım etməkdir. İnanıram ki, yaradılmış bu proqram bizim fəaliyyətimizi gücləndirəcək və keyfiyyət nöqtəyi-nəzərindən yeni bir mərhələyə qaldıracaq.

## **Bir-iki fədakar insanın çiyindəki diasporumuz**

### *Ukrayna azərbaycanlıları haqda birinci yazı: Sevinmək də olar, sevinməmək də*

**Fərhad Məmmədov,**

**Bakı-Donetsk-Bakı**

Ukraynaya ezam olunanda redaksiya tapşırıqlarından biri də bu ölkədə yaşayan tanınmış azərbaycanlılar və onların fəaliyyəti haqda yazmaq idi. 10 illik jurnalist təcrübəmdə Azərbaycan diasporu haqda yazmasam da bu sahədə ümumi durum barədə kifayət qədər anlayışa və faktlara malik idim. Bilirdim ki, dünyanın hər tərəfinə səpələnmiş milyonlarla soydaşımızı oxşar problemlər birləşdirir.

Amma “birləşdirir” ifadəsini burada daha çox məcazi mənada işlətmək düzgün olardı. Çünki soydaşlarımız çox nadir hallarda birləşib güclü diaspor formalaşıdır və səslərini eşitdirə bilir. Baxmayaraq ki, sayca ermənilərdən daha çoxdurlar və daha çox imkanlara malikdirlər. Bu baxımdan Ukraynadakı Azərbaycan diasporu ilə məhdud çərçivədə də olsa tanışlıq dünya azərbaycanlılarının necə təşkilatlandığı haqda indiyədək formalaşmış təsəvvürlərimi kökündən dəyişdirə bilmədi...

Əslində bu ezamiyyətin əsas məqsədi Ukraynanın özəl hava yolları şirkəti olan “Donbassaero”nun Azərbaycana yeni reys açması ilə bağlı idi. Lakin hava reysinin açılması ilə Azərbaycan diasporu mövzusu arasında birbaşa bağlılıq da vardı. Çünki bu reys məhz Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) Ukrayna təşkilatının təşəbbüsü və səyləri ilə açılırdı. “Donbassaero”nun Odessa-Bakı reysinin önəmi haqda ötən saylarımızın birində bəhs olunub. Xatırladıyıq ki, bu reys Ukraynada yaşayan soydaşlarımızın vətənə gəlib-getməsini asanlaşdırmaq baxımından çox mühüm idi. Belə ki, 500 mindən çox azərbaycanlının yaşadığı ölkədən Azərbaycana cəmi iki aviareys var. Onların hər ikisini Ukrayna hava yolları şirkətləri həyata keçirir. Nə qədər təəccüblü olsa da öz imkanlarına görə həmin şirkətlərdən xeyli üstün olan Azərbaycan Dövlət Hava Yolları Şirkəti Ukraynaya uçuş təşkil etmir. AZAL-ın Bakı-Kiyev-Bakı reysi kommersiya baxımından sərfəli sayılmayıb və iki ay əvvəl bağlanıb. Belə bir vaxtda Ukraynanın o qədər də geniş imkanlara malik olmayan kasıb “Donbassaero” şirkətinin hansısa rəsmi dövlət qurumunun səyləri ilə deyil, DAK-ın Ukrayna təşkilatının təşəbbüsü ilə Azərbaycana yeni reys açması diqqətəlayiq hadisə sayıla bilər.

\*\*\*

Şirkətin Donetskə, köhnə binada yerləşən ofisində olarkən əmin oldum ki, Azərbaycan diasporunun önündə əsl vətənpərvər, təşəbbüskar adamlar olsa, bir çox məsələləri həll etmək mümkün olar. DAK-ın Ukrayna təşkilatının sədri kimi cəmi bir neçə ay əvvəl fəaliyyətə başlayan tanınmış iş adamı, “Ukrazmet-VM” şirkətinin baş direktoru Möhlət Hüseynov şirkət rəhbərliyini Azərbaycana tezliklə daha bir reys - Donetsk-Gəncə reysini

açmağa inandırmaq üçün çox çalışır. İş adamı yeni reysi açmaqda tərəddüd edən “Donbassaero”nun baş direktoruna kommersiya riskini yarıbayarı bölüşməyə hazır olduğunu da bildirib: “Çəkinməyin, bu reys gəlirli olacaq. Olmasa ziyanın yarısı mənlikdir. Amma bir şərtlə ki, gəlir götürsəniz, bizim diaspora lazım olanda biletlərlə kömək edəsiniz”.

Belə görünürdü ki, Möhlət Hüseynov Gəncə reysini də açılmasına nail olmaq üzrədir: “Əgər buna nail ola bilsək, bilirsiniz necə mühüm hadisə olardı?! Donetsk vilayətində Gəncə və ətraf rayonlardan on minlərlə adam var. Onlar vətənə gedib-gəlmək üçün yollarda qalır. Tiflisə uçurlar, oradan maşınla keçirlər Azərbaycana, sərhəddə təzədən yoxlamalara məruz qalırlar, qışın soyuğunda, yayın istisində saatlarla yollarda vaxt itirirlər. Bəzən yaxınları vəfat edir, ancaq dəfnə yetişə bilmirlər”

\*\*\*

DOSYE: Möhlət Hüseynov əslən Ağdam rayonundandır, Ağdam Üzüm Emalı Zavodunun direktoru olub. Özünün dediyi kimi, rahat yaşamaq üçün hər cür imkanları var idi. Ancaq 1988-ci ildən başlayaraq Qarabağda erməni təcavüzkarlarına qarşı gedən döyüşlərdə iştirakçı olub, maddi imkanlarını bu işə sərf edib. Özü haqda, istər Azərbaycanda, istərsə də Ukraynada vətən üçün gördüyü işlər haqda danışmağı xoşlamır. “Məni tanıyan onsuz da tanıyır” deyir. Bu soydaşımız Ağdam işğal olunandan sonra 1 ilə yaxın Azərbaycanın müxtəlif rayonlarında qaçqın həyatı yaşayıb, sonra əsgərlik dostlarının olduğu Ukraynaya gedərək, özünün də dediyi kimi, qaçqıncılıq davam etdirib. Çox çətinliklərlə üzləşib, amma Ukrayna xalqından gördüyü hörmət və dostlarının sayəsində bu ölkədə özünə nüfuz qazana bilib. İş qurub. Hazırda Ukraynanın 10 ən iri metallurgiya müəssisəsini özündə birləşdirən “Donbass Sənaye İttifaqı” korporasiyasının Azərbaycan üzrə rəsmi nümayəndəsidir. Metal və polad məhsullarının idxalı ilə məşğuldur.

M.Hüseynov Ukraynaya gələndən qısa zaman sonra diaspor fəaliyyətlərinə qoşulub. 1999-cu ildə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin yaradılmasında iştirak edib, müntəzəm olaraq bu təşkilatın tədbirlərinə qatılıb, bütün imkanları ilə dəstək verib. Bu ilin fevral ayında isə DAK-ın Ukrayna təşkilatını təsis edərək ona rəhbərlik etmək təklifi alıb. Azərbaycanda milli-azadlıq hərəkatının fədakarlarından olan digər soydaşımız Məzahir Bağirovla birlikdə təsis konfransına hazırlıq görüb. Nəhayət, mayın 16-da Kiyevdə DAK-ın Ukrayna təşkilatının sanballı təsis konfransını keçirmək mümkün olub. Həmin konfransda Möhlət Hüseynov təşkilata sədr seçilib. Dediyinə görə, konfransda Ukraynada yaşayan nüfuzlu azərbaycanlı ziyalılarla yanaşı, Ukrayna hökumətinin üzvləri, siyasi partiyaların təmsilçiləri və deputatlar da iştirak edib. Hazırda təşkilatın rəsmi qeydiyyatdan keçirilməsi məsələsi həll olunur.

\*\*\*

M.Hüseynovla söhbətləşmək asan deyildi. Çünki söhbətləşməyə imkan tapdığı 15-20 dəqiqə ərzində hər 1-2 dəqiqədən bir ona zənglər gəlir və iş adamı da hər dəfə söhbəti yarımçıq kəsməli olurdu. Zənglər isə əksər

hallarda diaspor fəaliyyəti barədə idi. Soydaşımız gah Kiyevdə 26 iyun - Azərbaycan Silahlı Qüvvələri Günü münasibətilə bayram tədbirinin təşkilini, gah Ukraynadan televiziya jurnalistlərinin Qarabağ problemi haqda film çəkmək üçün Azərbaycana göndərilməsi məsələsini həll edirdi. Başa düşmək çətin deyildi ki, bütün bu təşəbbüslərin maddi yükü də əsasən onun üzərinə düşür. Öyrənirik ki, ilk dəfə Ukrayna televiziyyalarında Qarabağ münaqişəsi haqda tarixi həqiqətlərdən bəhs edən film göstərilməsi məsələsi həll olunmaq üzrədir. Düşmənləri ayıq salmamaq üçün bu təşəbbüs barədə detalları yazmırıq, ancaq gec də olsa xaricdəki Azərbaycan icmalarının Qarabağ həqiqətlərini yaşadıkları ölkənin ictimaiyyətlərinə çatdırmaq üçün bu vasitədən istifadə etməyə başlamasını öyrənmək sevindiricidir...

Bir vaxtlar intriqaalar və daxili çəkişmələr girdabında olan DAK-dakı indiki durum haqda Möhlət Hüseynovdan soruşuruq. “Çox şükür, intriqaalar deyəsən, böyük ölçüdə arxada qalıb” - deyir. DAK-da həmsədrlik institutunun yaranmasından sonra vəziyyət sabitləşib, təbii olaraq dünya azərbaycanlılarını özündə birləşdirən bu təşkilatın fəaliyyətində də müəyyən canlanma yaranıb: “Mən həmişə deyirəm ki, əgər kiminsə siyasi marağı varsa, qayıdıb Azərbaycanda siyasətlə məşğul olsun. Azərbaycandan kənar da işə iqtidar-müxalifət yox, dövlət və onun milli maraqları var”.

\*\*\*

Bəllidir ki, Ukrayna Azərbaycanın ən yaxın tərəfdaşlarından biridir, strateji ortağıdır. Uzun illərdir bu dost ölkədə yaşayan biri kimi M.Hüseynov təsdiq edir ki, hakimiyyətdə kimin olmasından asılı olmayaraq Ukrayna dövləti və xalqı Azərbaycana həmişə dəstək verib. Bu münasibət təbii ki, Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti üçün də yaxşı imkanlar yaradır. Soydaşımız deyir ki, güclü və azad Ukrayna digər MDB ölkələrinin də azad və güclü olmasının başlanğıc nöqtəsidir: “Bu xalq həmişə azərbaycanlılarla yaxın olub, tarixdə də belə idi, indi də belədir. Ancaq bu ölkədə yaşayan hər bir azərbaycanlı da bilməlidir ki, dostluğun güclənməsi üçün onun da üzərinə məsuliyyət düşür. Bazarda ticarətlə məşğul olan azərbaycanlılara həmişə deyirəm ki, mənə 1 kilo alma əvəzinə 800 qram versəniz də olar, amma yerli xalqın nümayəndəsini, pensiyasını alıb bazara gələn qocanı heç vaxt aldatmayın. Çünki sizin bundan qazandığınız hər qəpik Azərbaycana və onun xalqına pulla ölçülə bilməyəcək zərbədir”.

M.Hüseynovdan öyrənirik ki, “Donbass Sənaye İttifaqı” korporasiyasının prezidenti, Ukraynanın ən varlı adamlarının siyahısında yer alan Sergey Torota həm onun, həm də Azərbaycanın yaxın dostudur. Bu dostluğun hesabına Torota Azərbaycana mal ixracına ən münasib şərtləri tətbiq edir: “Deyir ki, əgər mən Azərbaycanda 15-20 qaçqın ailəsinin dolanışığına kömək edə bilirsə, vicdanım qarşısında az da olsa rahatlıq tapıram”.

Məlum olur ki, bu iş adamı M.Hüseynovla dostluğun sayəsində Qarabağ problemi haqda hər şeyi bilir. Hər fürsətdə Azərbaycanın mövqeyini müdafiə edir.

\*\*\*



DAK Ukrayna təşkilatının sədri ilə söhbətdən o da aydın olur ki, hazırda Kiyevdə “Azərbaycan evi”nin tikintisi üçün danışıqlar gedir. Bu məqsədlə həm Azərbaycanın bu ölkədəki səfirliyi, həm diaspor xətti ilə hökumət qurumları ilə danışıqlar aparılır. İdeya baş tutsa, müntəzəm fəaliyyət göstərəcək “Azərbaycan evi”ndə Azərbaycanla bağlı tədbirlər, sərgilər və başqa mərasimlər təşkil olunacaq. Lakin təşkilatın əsas hədəfi azərbaycanlıları təşkilatlandıraraq onların səslərinin parlamentdən eşidilməsinə nail olmaqdır: “500 mindən çox azərbaycanlının yaşadığı ölkənin parlamentində bir nəfər də olsun Azərbaycan türkü yoxdur. Təbii ki, dağınıqlığın, təşkilatlanmamağın nəticəsində... İndi əsas məqsədlərimizdən biri də əvvəlcə prezident seçkilərində səs hüququ olan azərbaycanlıların seçici kimi fəal iştirakını təmin etmək, sonra isə parlament seçkilərində mandat əldə edə bilməkdir. Bu məqsədlə Ukraynanın bütün əsas siyasi partiyaları ilə danışıqlar aparılır. Ancaq hər şey ondan asılıdır ki, azərbaycanlılar öz hüquqlarından nə dərəcədə istifadə edə biləcəklər. Bizim imkanımız var ki, parlamentdə 3-4 mandat əldə edək”.

Şübhəsiz ki, bütün bu təşəbbüsləri və təşəbbüskarlığı görmək sevindiricidir. Ancaq söhbət nəticəsində bu qənaət də hasil olur ki, diaspor anlayışı Ukrayna azərbaycanlıları üçün də tam mənada keçərli deyil. Diaspor bir və ya bir qrup fədakar insanın çiyinləri üzərində qurulan fəaliyyət yox, sadəcə mexanizm kimi çalışan şəbəkədir. Bu şəbəkədə isə hər kəsin iştirakı olmalıdır. Vaxtilə ABŞ-da olarkən Boston şəhərindəki erməni məhəlləsində cəmi 2 kvadratmetrlik saatsız dükanı olan qoca erməninin diasporun hesabına ayda 500 dollar keçirdiyini öyrənəndə ermənilərin Amerikada niyə bu cür güclü olduğunu dərk etmişdim. Azərbaycan diasporu haqda isə bunu demək olmaz. Həm Ukraynada, həm də belə görünür ki, digər ölkələrdə.

Möhlət Hüseynovu tanıyanlar deyirdilər ki, o, sonuncu qəpiyini də vətən yolunda xərcləməyə hazırdır. Ancaq diaspor tək fədakarlıq, yaxud hansısa vətənsəvər insanın təşəbbüskarlığı üzərində qurulursa, bununla çox uzağa gedə bilməzsən. Söhbətlərdən öyrənirəm ki, Ukraynada, eləcə də Donetsk vilayətində maddi imkanları M.Hüseynovdan daha geniş olan soydaşlarımız az deyil. Ancaq onlar xərəcə düşməmək üçün diaspor fəaliyyətindən mümkün qədər uzaq gəzir, səslərini çıxarmırlar ki, onları çox tanımasınlar. Sırası soydaşlarımızın çoxunda isə ümumiyyətlə belə təsəvvür formalaşmış ki, diaspor təşkilatı onların məişət-dolanışığı problemlərini həll etməli olan qurumdur. Azərbaycan dövləti və onun milli maraqları üçün işləməyə, qazandığından bacardığı qədər ümumi iş verməyə hazır olanlar isə barmaqla sayılacaq qədərdir...



## **Dünya azərbaycanlılarının milli məfkurə altında birləşməsində Azərbaycan televiziyasının rolu**

**Məmməd Bağırov,**

Ukraynanın əməkdar elm xadimi,

Dövlət mükafatı laureatı,

tibb elmləri doktoru,

professor

Son 15-20 ildə dünyada elmi texniki tərəqqinin inkişafı, xüsusəndə informasiya texnologiyaları sferasında baş verən yeniliklər təkcə bəşəriyyətin qloballaşma prosesinə deyil, o cümlədən qədim tarixi kökə malik olan xalqların öz milli soy kökləri ətrafında birləşmələrində tarixi zəmin yaradıb. Bu baxımdan elmi texniki tərəqqinin, kompyuter, internet, peyk rəbitə sisteminin durmadan inkişaf etməsi zaman-zaman dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş 50 milyondan çox azərbaycanlının milli özünüdərk prosesinin güclənməsinə, öz tarixi soy köklərinə qayıdışına, vahid milli məfkurə altında birləşmələrinə əsaslı təkan verib. 45 ildən çox vətən hüdudlarından kənarında yaşayan bir şəxs kimi bu proseslərin dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəyliklərinin əldə olunması prosesinə də nə qədər effektiv təsir göstərməsinin məndə fərqi deyəm. Heç də uzaqda olmayan tariximizə yəni, SSRİ illərinə nəzər salsaq o dövrlər xalqımızın qədim və zəngin mədəniyyətinin, milli adət-ənənələrinin beynəlxalq arenaya çıxarılması, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin yaradılması müşkül məsələyə çevrilmişdirsə, bu gün peyk rəbitəsi vasitəsi ilə bütün dünyaya yayımlanan Azərbaycan televiziyaları bu missiyanı öz öhdələrinə götürərək böyük məharətlə həyata keçirirlər. Təbii ki, 1993-cü ildən başlayaraq parçalanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə qalan tarixi vətənimizin ağırlıq missiyasını öz üzərinə götürən Ulu Öndər Heydər Əliyevin dəmir iradəsi, zəngin dövlətçilik təcrübəsi, dolğun və uzaq görünən siyasəti Azərbaycanı bir çox sahələrlə yanaşı teleinformasiya texnologiyaları sferəsində inkişaf etdirərək dünyanın aparıcı ölkələrindən birinə çevirib. Bu sahədə peyk rəbitəsi vasitəsi ilə dünyaya yayımlanan Azərbaycan televiziyası təkcə xalqımızın qədim tarixinin, zəngin mədəniyyətinin, adət - ənənələrinin təbliği ilə deyil, həmçinin dünya azərbaycanlılarını tarixi vətənimizə bağlayan milli ideologiya funksiyasını da yerinə yetirir. Hələ 1994-1995-ci illərdə ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dərin məzmunlu çıxışlarından birində "Azərbaycan Televiziyası xalqımızın milli sərvətidir" deməsi bu gün sözün əsl mənasında öz həyatı reallığını tapıb. Məhz Azərbaycan dövlətinin apardığı məqsədyönlü siyasətin nəticəsidir ki, bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyondan çox azərbaycanlı peyk rəbitəsi vasitəsilə Azərbaycan Televiziyasını izləmək şansını əldə edib.

Son illər Azərbaycanın beynəlxalq arenada əldə etdiyi uğurlar, ölkəmizin iqtisadi cəhətdən inkişaf edərək Cənubi Qafqazda lider dövlətə çevrilməsi, milli-mənəvi dəyərlərimizin inkişaf etdirilərək gələcək nəsillərə çatdırılması Azərbaycan Televiziyası vasitəsilə bütün dünyaya təqdim edilir. Böyük ustalqla dünyaya yayımlanan bu verilişlər Ukraynada yaşayan 500 mindən çox soydaşımızın həyatında da müstəsna rol

oynamaqdadır .Mən Azərbaycan Televiziyasının son 2-3 ildə hazırladığı verilişləri, xüsusən də gənc istedadların üzə çıxarılması istiqamətində gördüyü işləri məxsusi qeyd etmək istəyirəm. Sevindirici haldır ki, bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan hər bir azərbaycanlı öz istək və arzularını, vətənimizdə və vətənimizdən kənarında baş verən yenilikləri heç bir çətinlik çəkmədən Azərbaycan Televiziyasına baxmaqla əldə edə bilər. Xüsusəndə Azərbaycan Respublikasının prezidenti İlham Əliyevin xarici ölkələrə səfərlərinin, Azərbaycanın rayon və şəhərlərində keçirdiyi görüşlərin, ölkəmizdə aparılan yeniliklərin operativ olaraq dünyaya çatdırılması hər birimizdə böyük fəxarət hissi doğurur. Bu gün biz böyük iftixarla yaşadığımız ölkələrin dövlət və hökumət adamları, elm və mədəniyyət xadimləri ilə görüşlərimizdə Azərbaycanın əldə etdiyi uğurları, dünya birliyinə inamlı inteqrasiya xəttini nümunə göstərməklə qürur duyuruq. Təbii ki, bizlərə bu sevincli anları yaşatdıran ulu öndərimiz Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının xalq naminə gördüyü böyük işlərdi. Və görülən hər bir işi böyük məharətlə dünyaya olduğu kimi təqdim edən Azərbaycan Televiziyasıdır. Daha doğrusu, bu, prezident İlham Əliyevin ölkəmizdə həyata keçirdiyi kadr siyasətinin uğurlu nəticəsidir. Mən diqqətinizi çox vacib bir məqama yönəltmək istərdim. Bildiyiniz kimi, bu gün vətən hüduqlarından uzaqlarda yaşayan hər bir azərbaycanlının özünəməxsus problemləri mövcuddur. Bu problemlərdən biri də xarici ölkələrdə doğulub boya başa çatan uşaqlara və gənc yeniyetmələrə doğma ana dilimizin şirinliyini, qədim adət-ənənələrimizi, zəngin mədəniyyətimizi, çox əsrlik tariximizi, bir sözlə, milli - mənəvi dəyərlərimizi öyrətməkdir. Bu istiqamətdə yaşadığımız ölkələrdə Azərbaycan dili məktəbinin olmaması ciddi problemlərimizdəndi. Bu baxımdan peyk rabitəsi vasitəsilə bütün dünyaya yayımlanan Azərbaycan Televiziyası vətən hüduqlarından kənarında yaşayan uşaq və gənclərimiz üçün əl məktəb və müəllim rolunda oynayır. Biz bunu gündəlik həyatımızda da hiss etməkdəyik. Son dövrlər Azərbaycan Televiziyasında milli əxlaqi filmlərin, xalq mahnılarının, idman, hərbi vətənpərvərlik və mənəvi incilərimizi özündə əks etdirən verilişlərin efirə verilməsi burada yaşayan uşaqlarımızın milli ruhda böyümələrinə də geniş imkanlar yaradıb. Məhz buna görə də bu gün Ukraynada elə bir ailə yoxdur ki, peyk rabitəsi vasitəsi ilə Azərbaycan televiziyasını seyr etməsin. AzTV rəhbərliyinin xarici ölkələrlə saat fərqi nəzərə alaraq gecə saatlarında milli mənəvi veriliş və filmləri efirə vermələri də vətən sevgisi və həsrəti ilə yaşayan hər bir soydaşımıza ruhi qida verir. Təbii ki, mənə bu sahədə öz fikirlərimi söyləməyə vadar edən də məhz bu amildir. Uzun illər Ukraynada yaşayan bir şəxs kimi mənə, o cümlədən burada yaşayan hər bir soydaşımızı narahat edən məsələlərdən biri də bizləri minilliklərin qan yaddaşına səsəyən muğam sənətinə ögey münasibətin olması idi. Hətta bizlərdə belə bir təəssürat yaranmışdı ki, artıq milli muğam sənətimiz son illər meydana çıxan bayağı mahnıların kölgəsində məhv ola bilər. Amma bu gün Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi və təşəbbüsü ilə milli muğam sənətinə göstərilən diqqət və qayğı, böyüməkdə olan gənc nəslin bu istiqamətdə istedadlarının üzə çıxarılması Azərbaycanın tək təbii sərvətlərinə deyil, həmçinin milli mənəvi dəyərlərinə də sahib olduğunu sübuta yetirməkdədir. Bu gün Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, millət vəkili Mehrriban Əliyevanın xalqımızın xoş və inamlı gələcəyi, milli mənəvi irsimizin araşdırılaraq inkişaf etdirilməsi, xüsusən də milli muğam sənətinin yenidən özünə qaytarılması istiqamətində həyata keçirdiyi qlobal tədbirlər hər birimizdə böyük iftixar hissi yaradıb. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə yerli və beynəlxalq muğam müsabiqələrinin təşkil edilməsi və Azərbaycan Televiziyası vasitəsilə böyük məharətlə yayımlanması

dünyada yaşayan 50 milyondan çox azərbaycanlının öz milli soykökünə qayıdışında tarixi faktora çevrilib. Əlbəttə, bu tədbirlərin təşkil olunması böyük zəhmət tələb edirsə, bunun mahiyyətinin geniş tamaşaçı auditoriyasına çatdırılması böyük peşəkarlıq və ustalıq tələb edir. Bu baxımdan, görülən işlərlə onun dünyaya çatdırılması mexanizminin vəhdət təşkil etməsini gündəlik həyatımızda görmək və seyr etmək bizim üçün də fərəhləndirici haldır.

Azərbaycan öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra ölkəmizin qarşısında duran əsas prioritetlərdən biri də Azərbaycanın milli diasporunun təşkilatlanması və inkişaf etdirilməsinə nail olması idi. Təbii ki, bu tələpəli missiyanın həyata keçirilməsində Azərbaycan televiziyası lokomotiv rolunu oynayır desək, yəqin ki, yanılmarıq. Məsələn, Azərbaycanda AzTV yeganə televiziya kanalıdır ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporlarının vətən naminə həyata keçirdikləri tədbirləri işıqlandırmaqla onların daha effektiv işlər görmələrinə mənəvi stimül verir. Bir yandan möhtərəm prezidentimiz İ. Əliyevin xarici ölkələrə rəsmi səfərləri çərçivəsində Azərbaycan diasporunun fəalları ilə görüşüb onlara mənəvi arxa durması, bir yandan da Azərbaycan Televiziyasının bu sahədə qarşıya qoyulan siyasəti peşəkarcasına həyata keçirməsi milli diasporumuzun inkişaf tarixində yeni eranın başlanğıcını qoyub. Fərəhləndirici haldır ki, biz vətən hüdudlarından kənarı istər ölkəmizdə baş verən yenilikləri, istərsə də dünyanın istənilən ölkəsində milli diasporumuzun həyata keçirdiyi tədbirləri operativ olaraq yalnız AzTV vasitəsilə izləyə bilərik. Bu il fevral ayının 26-da Xocalı soyqırımını ilə bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının keçirdikləri etiraz aksiyalarının elə həmin gün operativ olaraq Azərbaycan televiziyası vasitəsi ilə yayımlanması artıq dünya azərbaycanlılarının eyni məqsəd və amal uğrunda mübarizə aparmalarını nümayiş etdirdi. Təbii ki, AzTV-ni izləyən hər bir şəxs açıq aydın görür ki, əsrlər boyu bir birilərindən aralı düşmüş bir xalqın milyonlarla övladı vahid azərbaycançılıq məfkurəsi altında öz birlik və həmrəyliklərinə nail olub. Düşünürəm ki, AzTV-ni peyk rabitəsi vasitəsi ilə izləyən erməni və ermənipərəst qüvvələr də soydaşlarımızın dünyanın müxtəlif ölkələrində Qarabağ naminə həyata keçirdikləri etiraz aksiyalarına baxmaqla nə zamansa 50 milyonluq azərbaycanlının tapdığı altında qalacaqlarını fikirləşmək məcburiyyətində qalırlar. Ötən il Azərbaycan Silahlı Qüvvələri günü münasibəti ilə Bakıda keçirilən hərbi paradı AzTV vasitəsi ilə izləyən, vaxtı ilə Şamaxıda yaşamış bir erməni "Ermənistan Qarabağ iddiasından vaxtında əl çəkməsə, gələcəkdə Yerevanı itirmək təhlükəsi ilə üzləşə bilər" fikrini söyləməklə artıq müstəqil Azərbaycanın hansı gücə malik olmasını etiraf etdi. Əlbəttə, bu gün Azərbaycanın ucqar şəhər və rayonlarında müasir məktəblərin, idman komplekslərinin, fabrik və zavodların tikintisini, əhalinin sosial durumunun günü-gündən yaxşılaşmasını televiziya vasitəsi ilə gündəlik olaraq izləyən hər bir kəs Dağlıq Qarabağla bağlı qələbənin heç də uzaqda olmadığını düşünür. Bu baxımdan AzTV-nin ölkəmizdə və xaricdə baş verənləri bu qədər operativ və milli ideologiya zəminində yayımlaması ilk öncə bu qurumun texniki bazasının zənginliyindən, digər tərəfdən isə kollektivdə rəhbərlə işçi münasibətlərinin effektiv vəhdət təşkil etməsindəndə xəbər verir. Bir fikri də xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, Ukraynada keçirilən tədbirlərin də operativ olaraq Azərbaycan televiziyasında işıqlandırılması burada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun inkişafına əsaslı təkan verir.

Son dövrlər Azərbaycan Televiziyasının əldə etdiyi uğurlardan biri də Azərbaycanda gənclərin sağlam ruhda böyümələri, xüsusəndə dünya olimpiya hərəkətində islahatçı şəxsiyyət kimi tanınan İlham Əliyevin

idmana göstərdiyi diqqət və qayğıni peşəkar şəkildə xalqa təqdim etməsidir. Sevindirici haldır ki, bu gün Azərbaycan Televiziyası beynəlxalq idman yarışlarını, futbol üzrə Avropa və dünya çempionatlarının canlı yayım hüququnu əldə edib. Azərbaycanda idman kanalının açılması isə onu göstərir ki, Azərbaycan Televiziyası son dövrlər maddi texniki bazasını müasir standartlara uyğun qurmaqla nəinki Azərbaycanda, o cümlədən, Cənubi Qafqazda teleinformasiya sahəsində liderliyi ələ alıb. Burada müasir texnologiya ilə istedadlı gənclərin intellektual səviyyələrinin vəhdət təşkil etməsi Azərbaycan Televiziyası rəhbərliyinin bu sahədə böyük təcrübəsindən qaynaqlanır. Ümumiyyətlə, AzTV-də dövlətin apardığı gənclər siyasətinin əsas istiqamətlərinə ayrılan diqqət və qayğının nəticəsi bu gün məhz uğurlar və nailiyyətlərlə vətən hüdudlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızı sevindirməkdədir.

Azərbaycan Televiziyasında mütəmadi olaraq görkəmli elm və mədəniyyət xadimlərinin, Azərbaycanın dünya musiqi və ədəbiyyat xəzinəsinə bəxş etdiyi dahi korifeylərin həyat və yaradıcılıqlarını özündə əks etdirən film və verilişlərin təqdim edilməsi isə onu göstərir ki, bu kollektivdə işləyən hər bir kəs tam gücünü xalqımızın milli mənəvi irsinin təbliğinə yönəldib. Bir sözlə, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin milli mənəvi dəyərlərimizə, Azərbaycan ziyalılarına, elm və mədəniyyət karifeylərinə, zəngin tariximizə bəslədiyi yüksək diqqət və qayğı bu gün Azərbaycan Televiziyasında prinsipial xətt kimi qorunub saxlanılır. Mütəmadi olaraq azərbaycanlı ziyalıların efir vasitəsilə fikirlərini bölüşmələri, mövcud problem və neqativ halların aradan qaldırılması üçün mülahizələrini söyləmələri isə onu göstərir ki, Azərbaycan Televiziyası bu gün xalqın güzgüsü olmaqla yanaşı, həm də millətin sözünü ifadə edən haqq tribunasıdır.

Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyondan çox soydaşımızın ən ağırlı yeri torpaqlarımızın işğal altında olmasıdır. Son illər prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın inkişaf etdirilərək qüdrətli dövlətə çevrilməsi, xəyanətkar Ermənistanın bölgədə həyata keçirilən böyük iqtisadi layihələrdən kənarında saxlanması tezliklə bu problemin də Azərbaycanın xeyrinə həll olunacağından xəbər verir. Bu istiqamətdə Azərbaycan Televiziyasında hərbi vətənpərvərlik ruhunda hazırlanan verilişlər, gündü-gündən milli ordumuzun qüdrətinin artmasını özündə əks etdirən video materialların təqdim edilməsi bir çox ölkələrdə olduğu kimi Ukraynada yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən də böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılır. Əslində ölkəmizdə milli mənəvi dəyərlərimizə göstərilən diqqət, gənclərin sağlamlığına və təhsilinə bəslənən doğmalığ bizim qələbəyə gedən yolumuzu günü - gündən yaxınlaşdırır. Təsədüfi deyil ki, dünyanın istənilən ölkəsində yaşayan hər bir Azərbaycanlı özlərini doğma vətənimizin sırası əsgəri hesab edirlər. Torpaqlarımızın düşmən tapdağından azad edilməsi üçün istənilən an Azərbaycanın Ali Baş Komandanının əmrinə əsasən silaha sarılmağa hazır olduqlarını bəyan edirlər. Bu istiqamətdə Azərbaycan Televiziyası yeganə təbliğat vasitəsidir ki, dünya Azərbaycanlılarını istənilən vaxt səfərbərliyə cəlb edə bilər.

Bu gün harada yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı ölkəmizdə baş verən yenilikləri, xüsusəndə doğma Bakımıza xüsusi gözəllik və füsunkarlıq verən müasir mədəniyyət ocaqlarını, olimpiya mərkəzlərini, istirahət parklarını, musiqili fəvvarələri, çıl-çıraqbanlı körpü şəbəkələrini Azərbaycan televiziyası vasitəsi ilə seyr etməklə özlərini sanki vətəndə hiss edirlər. Tele güzgü vasitəsi ilə milli - mənəvi dəyərlərimizin hər bir evə, ailəyə bəxş etdiyi sevinci möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyevin xalqımız naminə gördüyü qlobal işlərin, onun düşünülmüş kadr siyasətinin məntiqi nəticəsi kimi dəyərləndirirlər. Bu baxımdan son bir neçə ildə

böyük bir kollektivdə əsl yaradıcılıq mühiti yaradaraq dünya azərbaycanlılarının ruhuna uyğun verilişlər təqdim edən Azərbaycan Televiziyasının sədri Arif Alışanova və onun rəhbərlik etdiyi kollektivə Ukraynada yaşayan ziyalılar və elm adamları adından öz dərin minnətdarlığımı bildirir, günü-gündən yeniləşən AzTV-nin yaradıcı heyətinə yeni-yeni uğurlar arzulayıram

**525-ci qəzet.-2009.-30 iyun.-№.115.-S.6.**

## Azadlıqların olduğu ölkədə azərbaycanlılar

### *Ukraynadakı soydaşlarımız haqda ikinci yazı: Biz niyə güclü ola bilmirik?*

**Fərhad Məmmədov,**

**Bakı-Donetsk-Bakı**

Ukraynanın Donetsk vilayətinə iyunun sonlarında baş tutan ezamiyyət zamanı Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) Ukrayna təşkilatının rəhbəri, nüfuzlu iş adamı Möhlət Hüseynov və onun fəaliyyəti haqda bəhs etmişdik. Lakin Ukrayna azərbaycanlıları DAK-dan daha əvvəl təşkilatlanıblar və özlərinə pis-yaxşı diaspor təşkilatı qura biliblər. Bura Donetsk Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) da daxildir.

Təbii ki, söhbət azərbaycanlılardan və onların təşkilatından gedirsə daxili ziddiyyətlər, liderlər uğrunda intriqaqlar və nəhayət, parçalanmalar da olmamış deyil.

Buna baxmayaraq Ukraynanın ən böyük vilayətlərindən olan Donetsk vilayətində soydaşlarımız zəif də olsa təşkilatlanaraq öz səslərini eşitdirə bilirlər. Vilayətdə ilk azərbaycanlı təşkilatını, yəni DAK-ı yaradan isə 30 ildir Ukraynada yaşayan həmyerlimiz Manaf İsgəndərov və bir neçə digər soydaşımız olub.

İş adamı deyir ki, onlar DAK-ın əsasını 1998-ci ildə qoyublar, bir il sonra təşkilat rəsmi qeydiyyatdan keçib. M.İsgəndərov nəql edir ki, həmin vaxtlar azərbaycanlıların durumu çox pis idi: "Az qala elə gün olmurdu ki, xüsusi təyinatlı milis bazarlara hücum edib azərbaycanlıları avtobusa doldurub aparınsın. Üzr istəyirəm, onlarla heyvan kimi davranırdılar, "PAZ" avtobusa üst-üstə doldururdular və aparıb döyür, pullarını alır və sutkalarla həbsdə saxlayırdılar". Belə vaxtda kortəbii də olsa, formalaşan diaspor təşkilatı yerli hakimiyyət orqanlarına davamlı müraciətlər edib, M.İsgəndərov öz əlaqələrindən istifadə edərək vilayətin vəzifəli şəxsləri ilə söhbətlər apararaq azərbaycanlılara qarşı münasibətin dəyişməsinə nail ola bilib. 20 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığı vilayətdə soydaşlarımızın təşkilatının formalaşması öz işini görüb və onlara qarşı milis özbaşnalıqları kəskin azalıb. Ancaq burada da əsas rolu yerli diasporun bir və ya bir neçə nüfuzlu şəxsinin üzərinə düşüb. Yəni hər yerdə olduğu kimi, azərbaycanlılar təşkilatlanıb mütəşəkkil formada öz hüquqlarını qorumaqdansa, yaranan diaspor təşkilatının, daha doğrusu, bu təşkilatı quran bir neçə nəfərin onlar üçün nə iş görəcəyini gözləyiblər. Bu, güclü diasporun formalaşmasına mane olan ən ciddi psixoloji maneədir və belə görünür ki, ermənilərdən və yəhudilərdən fərqli olaraq azərbaycanlılar onu uzun müddət aşı bilməyəcəklər.

\*\*\*

M.İsgəndərov indi peşman olmuş kimi görünür. Deyir ki, vaxtilə vilayətdə azərbaycanlılar arasında ən varlı adamlardan biri idi, neçə-neçə ticarət, iaşə obyektləri fəaliyyət göstərirdi. Onunla söhbətimiz Donetsk ətrafında bu iş adamına məxsus kafedə baş tutur. Kafedə hələ müştərilər-filan gözə dəymir. Manaf deyir ki,

uzun müddət başı diaspor işlərinə qarışdığı üçün obyektə vaxt ayıra bilməyib, bir vaxtlar Donetskə ən tanınan restoranlardan biri olsa da, indi buranın ciddi təmirə ehtiyacı var. “Məni bu günə bax o diaspor qoyub. DAK-ı yaradandan həm pullarımı, həm vaxtımın çoxunu ona sərf edirdim. Elə gün olmurdu ki, hansısa azərbaycanlının problemi ilə bağlı milisə, prokurorluğa, şəhər meriyasına və digər hakimiyyət qurumlarına getməyim. Nə tədbir təşkil olunurdusa, hamısının yükü bir neçə adamın çiyinə düşürdü. Nəticədə indiki vəziyyətə düşdüm, indi çalışıram ki, işləri yenidən quram”.

\*\*\*

Manaf İsgəndərovdan öyrənirik ki, indi o, təşkilat işlərindən uzaqlaşıb. Dediyinə görə, Donetsk Azərbaycanlıları Konqresinin fəaliyyəti də son 3-4 ildir zəifləyib. Təşkilatda liderlik çəkişmələri və xırda intriqalar öz işini görüb: “Ancaq vaxtilə bu təşkilat Ukraynada ən güclü diaspor təşkilatı idi. Biz ilk dəfə milli adət-ənənələri yaşatmaq və Ukrayna xalqına da tanıtmmaq üçün işlər görməyə başladıq. Milli bayramlarımız qeyd olunmağa başladı, bu bayramlarda yerli əhalidən də iştirak edirdi. Azərbaycanlılar arasında izahat işləri apararaq onları həm yerli qanunlara hörmət etməyə, həm də öz hüquqlarını öyrənməyə çağırırdıq, başa salırdıq ki, hansısa azərbaycanlının etdiyi yaramaz hərəkət bütövlükdə bizim xalqın adına ləkə vurur”.

Bu soydaşımız bir vaxtlar ictimai-siyasi işlərdə o qədər fəal olub ki, Ukrayna Müsəlman Partiyasının siyasi bürosuna da üzv seçilib. Keçmiş prezident Heydər Əliyevin Ukraynaya səfərləri zamanı da yerli diaspor liderlərindən biri kimi onunla görüşüb: “Sonuncu dəfə 2002-ci ildə Yaltada Heydər Əliyevlə görüşdə iştirak etmişəm. O vaxt H.Əliyev çıxışında dedi ki, xaricdəki ən güclü diaspor məhz Ukraynadadır”.

\*\*\*

Donetskdəki azərbaycanlı diasporunun “veteranlarından” biri də uzun illər Ukraynanın milis sistemində işləyən, istifadə olan polkovnik Ələsgər Ələkbərovdur. Ələsgər müəllim indi dostu Manafın kafesində oturub samovar çayı içir və keçmiş günləri yadına salır. Deyir ki, 1969-cu ildə əsgərliyə çağırılıb və Ukraynada xidmət edib. Xidməti başa vurduqdan sonra doğulduğu Tovuz rayonuna qayıtmayıb, Donetskə daş kömür şaxtasında işləyib, daha sonra işlədiyi müəssisənin partiya təşkilatının təqdimatı ilə Kiyev milis məktəbinə oxumağa göndərilib. Məktəbi bitirib və milis zabiti kimi xidmətə başlayıb. Donetsk şəhər milis idarəsinin cinayət-axtarış şöbəsinin rəisi vəzifəsinə qədər irəli gedib. 1998-ci ildə bu vəzifədən istefaya çıxıb. Ukrayna Daxili İşlər Nazirliyinin veteranıdır, xidməti vəzifələrini həyata keçirərkən yaralanıb və əlil olub. Özünün dediyi kimi vəziyyəti pis deyil, bir neçə növ pensiya alır, hörməti, nüfuzu da öz yerində.

“Azərbaycanlıları da həbs edirdinizmi” sualına bu bəməzə adam “diplomatik” cavab verir, “bir-iki dəfə olub” deyir: “Ancaq həmişə çalışırdım ki, azərbaycanlıları qoruyam”. Lakin polkovnikin azərbaycanlılara xeyri istefaya çıxıb Donetsk Azərbaycanlıları Konqresində fəaliyyət göstərəndə dəyib. Vəzifədə işlədiyi dövrdə qazandığı əlaqələr hesabına “dara düşən” həmyerlilərimizə kömək edib. İndi o da təşkilat işlərindən uzaq gəzir, “bu işlər artıq bizlik deyil, qoy cavanlar məşğul olsunlar” deyir.



\*\*\*

“Veteranlarla” söhbəti başa vurub Donteskdən təqribən 100 kilometr məsafədə olan liman şəhəri Mariopula yollanırıq. Məqsədimiz Azov dənizinin sahilində yerləşən bu qədim yunan şəhərində tikilən məscidlə tanış olmaqdır. Deyilənə görə, o, Ukraynada ən yaraşlıq məsciddir. Mariopula çatanda buna əmin oluruq. Minarəsinin hündürlüyü 40 metr olan bu məscid şəhərin ən görməli yerlərindən birində inşa olunub. 5600 kvadratmetr ərazidə yerləşir. Bu ibadət ocağının tikintisinin əsasını qoyan, Mariopulda yaşayan azərbaycanlı iş adamı, “Azovkorporasiya” şirkətinin rəhbəri, azərbaycanlıların “Ənvər” kimi tanıdığı Zurab Hətəmovdur. Z.Hətəmov Gürcüstanın Batumi şəhərində anadan olub, valideynləri isə Azərbaycandır. Uzun illərdir Ukraynada yaşayan bu soydaşımızın kifayət qədər geniş imkanlara sahib olduğunu öyrənirik, şəhərdə onun çoxsaylı ticarət obyektləri və mülkləri var. Qazandığı pulların bir hissəsini məscid tikintisinə sərf etməyə 90-cı illərin sonlarında qərar verib.

\*\*\*

Burada çox gözəl atmosfer var, gördüklərimiz bizi hətta təəccübləndirir. İlk dəfədir ki, müsəlman məscidinin həyətində başqa dinə mənsub olanların - yerli sakinlərin rahat şəkildə istirahət etməsinin şahidi oluruq. Məscidin ətrafı fəvvarələrə, hovuzlara malik gözəl istirahət məkanıdır və yerli əhali məmnuniyyətlə öz vaxtını burada keçirir. Məsciddə yerləşən Mariopul Müsəlmanlarının Dini İcması “Nur əl-İslam”ın rəhbəri, tikinti biznesi ilə məşğul olan Elxan Rüstəmov deyir ki, şənbə-bazar günləri adam daha çox olur: “Təzə evlənlər, ad günləri qeyd edənlər gəlib məscidin həyətində xatirə şəkilləri çəkirlər, valideynlər öz uşaqlarını gətirib gəzdirirlər. Bura ancaq içki ilə daxil olmağa icazə verilmir, qalan hər kəsə qapılar açıqdır”. Minarədən eşidilən azan sədələri altında məscidin həyətindəki hovuzun ətrafında oturub “dərdləşən” xristian dininə mənsub qocaları, onların o tərəf-bu tərəfə qaçısan nəvələrini görəndə yada mədəniyyətlər ittifaqı düşür. Məlum olduğu kimi, 11 sentyabr terror hücumlarından sonra dünyada xristian və islam mədəniyyətləri arasında düşmənçiliyin qarşısını ala bilmək üçün başda BMT olmaqla, bir çox beynəlxalq qurumlar, dünya liderləri təşəbbüslər irəli sürüblər. Bu məqsədlə sammitlər, çoxsaylı beynəlxalq konfranslar keçirilib. Ancaq deyəsən, mədəniyyətlər ittifaqı elə burada - Mariopul şəhərindəki bu yaraşlıq məscidin ətrafında formalaşmış. Əmin oluruq ki, əgər siyasət və başqa məkrli müdaxilələr olmasa din insanları bir-birinə düşmən etməzdi...

\*\*\*

Bir azdan Zurab Hətəmov da gəlib çıxır. Onunla məscidin tarixçəsi haqda söhbətləşirik. Dediynə görə, məscidi şəhərin bu yerində, dənizlə üzbəüz, beynəlxalq limanın yaxınlığında inşa etdirmək üçün çox səy göstərmiş. Tikinti üçün ərazi ayrılması üçün dəfələrlə rəsmi instansiyalara müraciət edib, bu məqsədlə ovaxtkı baş nazir Viktor Yanukoviçin də qəbulunda olub. Ərazinin ayrılması həll olunandan sonra yerli kilsə rəhbərliyi

məscidin tikintisinə qarşı çıxıb. Kilsə narahat imiş ki, məscid hansısa ekstremist qüvvələrin məskəninə çevrilə və qarşিদurma yarana bilər. Ancaq kilsə rəhbərliyini məscidin dinc ibadət ocağı olacağına inandırmaq mümkün olub. Tikinti işlərinə 2000-ci ildə başlanıb və vəsait çatışmazlığı üzündən bir ara yarımqıq qalıb. Sonradan türkiyəli iş adamı Saleh Cihan və Donetsk vilayətindəki imkanlı azərbaycanlılar hesabına 2007-ci ildə tikinti başa çatdırılıb.

Məscid 10-cu Osmanlı padşahı Sultan Süleymanın şərəfinə inşa edilib, açılışına da Türkiyədən hökumət üzvləri qatılıb. İndi bu məsciddə Mariopulda yaşayan müsəlmanlar, ərəb tələbələri, türklər, o cümlədən azərbaycanlılar ibadətlə məşğul olur, dini bayramlar qeyd olunur. Hər həftənin cümə günü məsciddə ehsanlar təşkil olunur. Həm də təkcə müsəlmanlar üçün yox, imkanı olmayan hər kəs üçün. Mariopulda minlərlə müsəlman var, ancaq bir maraqlı detal diqqətimizdən yayınmır: bura ibadətə gələn müsəlmanların sayı məscidə tamaşa etmək və dincəlmək üçün gələn xristianların sayından qat-qat az olur.

\*\*\*

Məsciddən yaxşı təəssüratla ayrılırdıq. Yolumuz Bakıyadır. Qazanc dalınca Ukraynaya gələn soydaşlarımızla söhbətlərdən belə qənaətə gəlirik ki, onlar bu ölkədəki demokratiyanın və iqtisadi azadlıqların bəhrəsini görürlər. Dərk edirlər ki, azadlıqlar, demokratiya vətənlərindəki neft və qazdan daha qiymətli sərvətdir. Geriyə, vətənə qayıdıb iş qurmaq isə heç ağıllarından keçmir, yaxşı bilirlər ki, “kırışa”ları olmasa, Azərbaycanda onları “yırtıcılar” necə parçalayar. Rüşvətin, korrupsiyanın, məmur özbaşınalıqlarının baş alıb getdiyi, qanunların ancaq məmurların maraqlarına xidmət etdiyi vətəni sevmək də onlar üçün asan deyil. Milliyyətindən, dinindən asılı olmayaraq biznes qurub vicdanla dövlətin vergisini ödəyən hər kəsin ən hörmətli adam kimi qəbul olunduğu bu ölkədə yaşamaq, onu ikinci vətən hesab etmək isə soydaşlarımız üçün çox rahatdır...

**Yeni Müsavat.**-2009.-5 iyul. - № 171. - S. 11.

## "Monrealda olan türk diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqə yaratmışıq"

**Kanada Azərbaycan Cəmiyyətləri Assambleyasının idarə heyətinin üzvü Məsud Əliyev:  
"Təşkilatımızı Monrealda yaşayan azərbaycanlıları bir yerə yığan foruma çevirmək istəyirik"**

**Nigar Abdullayeva**

*Xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının Azərbaycan həqiqətlərini daha dolğun çatdırması üçün güclü əlaqələrin, işbirliyinin olması önəmlidir. Bu məqsədlə də diaspor nümayəndələrimiz həm ölkəmizə səfər edir, həm də digər diaspor təşkilatlarımızla bu əlaqələri genişləndirməyə çalışırlar. Hazırda xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızdan biri olan Kvebek Azərbaycanlıları Assosiasiyası (KAA) da fəaliyyətini məhz bu istiqamətdə qurub. Müsahibimiz KAA-nın sədri, Kanada Azərbaycan Cəmiyyətləri Assambleyasının idarə heyətinin və Azərbaycan-Türk Cəmiyyətlərinin Əlaqələndirmə Komitə-sinin üzvü Məsud Əliyevdir.*

- Kvebek Azərbaycanlıları Assosiasiyası demək olar ki, Şimali Amerikada yaranan ilk Azərbaycan cəmiyyəti olub. Assosiasiya Azərbaycan müstəqillik əldə etməyi bir dövrdə, yəni 1989-cu ildə yaranıb. Təşkilatımızın proqramında bir neçə vacib məsələlərlə bağlı bəndlər yer alıb. Əsas məqsədlərimizdən biri də təşkilatımızı Monrealda yaşayan azərbaycanlıları bir yerə yığan bir foruma çevirməkdir. Onu da qeyd edirəm ki, cəmiyyətimizin üzvlərinin xeyli hissəsi Cənubi Azərbaycandan gəlmiş həmyerlilərimizdir. Onların Azərbaycan dili və ədəbiyyatı haqqında məlumatları çox azdır. Biz xüsusi proqramlar əsasında bu istiqamətdə işlər aparırıq və onlara Azərbaycan dili və ədəbiyyatı haqqında ətraflı məlumatlar veririk. Hətta Kanadada yaşayan başqa millətlərin də nümayəndələrinə Azərbaycan haqqında geniş məlumat təqdim edirik və ölkəmizi onlara yaxından tanımaq istəyirik. Azərbaycan müstəqil bir respublika olandan sonra bizim cəmiyyətimizin fəaliyyət istiqamətləri daha da genişləndi. Hazırda biz Azərbaycanın Kanadadakı səfirliyi ilə sıx əməkdaşlıq edirik. Müəyyən tədbirlər keçirilməsində səfirlik bizə dəstək olur. Qarabağ hadisələriylə, Xocalı faciəsi ilə bağlı oradakı erməni səfirliyinin və parlamentin binası qarşısında aksiyalar keçiririk. Bu cür tədbirləri keçirməkdə də məqsədimiz erməni riyakarlığını üzə çıxarmaq və səsimizi bütün dünyaya çatdırmaq istəyidir. Biz hər il Yeni illə bağlı tədbirlər keçiririk. Ancaq son zamanlar Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü ilə bağlı tədbirlərə daha çox üstünlük veririk. Tədbirin mövzusunda siyasi məsələlər daha çox yer alır.

Azərbaycan xalqının yüz minlərlə övladı kimi mən də Vətəndən nə qədər uzaq düşsəm də, qəlbimdə və ürəyimdə Vətənə olan sevgi heç vaxt ayrı düşməz. Mən Bakıda anadan olmuşam və oradakı 7 sayılı orta ümumtəhsil məktəbini bitirdikdən sonra Politexnik İnstitutunun Mexanika fakültəsinə daxil olmuşam. Bir müddət ölkəmizdə fəaliyyət göstərdikdən sonra Kanadaya köçdüm və 26 ildən artıqdır ki, Kanadanın Monreal şəhərində yaşayıram.

**- Sizcə, bu gün soydaşlarımızın xarici ölkələrə miqrasiyası diasporumuzun güclənməsinə yardım edirmi?**

- Həmyerlilərimizin son illər başqa ölkələrə miqrasiyasının müsbət və mənfi tərəfləri var. Müsbət tərəfi odur ki, onların gəlişi diaspor üzvlərinin sayını artırır. Məsələn, əvvəl bizim cəmiyyətimizin üzvlərinin çox hissəsini cənubdan gələn azərbaycanlılar təşkil edirdisə, bu gün şimaldan gələn azərbaycanlıların da sayı xeyli artıb. Sayımızın çox olması fəaliyyətimizin güclənməsinə səbəb olur. Burada bir kontrast da yaranır, biz bir tərəfdən istəyirik ki, icmamızın sayı artsın, digər tərəfdən isə istəyirik ki, Azərbaycandan həmyerlilərimiz ölkəmizdən kənara çıxmasın. Azərbaycan sürətli inkişaf edir və ümid edirəm ki, növbəti illərdə Azərbaycanda miqrantların sayı azalacaq.

**- Hazırda Kanadada yaşa-yan azərbaycanlılarla əlaqələriniz hansı səviyyədədir?**

- Bu gün Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Kanadadakı səfirliyimizlə sıx əlaqələrimiz var. Bu təşkilatlar bizə Azərbaycan dili, ədəbiyyatı, əlifbası ilə bağlı kitablar və əlavə vəsaitlərin verilməsində yardımçı olurlar. Hətta belə bir fikir də var ki, Kanadada Azərbaycan dili kursları açılsın. Düzdür, bu kursların açılmasının dili öyrənmək baxımından həmvətənlərimizin bəziləri üçün çox böyük əhəmiyyəti olacaq. Ancaq bəzi soydaşlarımız var ki, hələ Azərbaycanda olarkən öz uşaqları ilə evdə rus dilində danışılar, rus dilində təhsil alıblar, onların Kanadada Azərbaycan dilini öyrənməyə marağı da azdır. Bu halın mənfi cəhətləri aksiyalar keçirdikdə də özünü büruzə verir. Bir qrup daxilində güclü milli şüur formalaşmış həmyerlilərimiz bizə qoşulurlar. Digər qrup isə bəzən başqa cür düşünür, problemlərdən özünü uzaq tutur. Onun üçün də bizim fəaliyyətimizdə kəmiyyət yox, keyfiyyət əsas götürülür. Deyərdim ki, son illər Kanadada yaşayan həmvətənlərimizin çoxunda milli şüur artıq daha güclü bir formada, daha sürətlə formalaşmağa başlayıb.

**- Başqa ölkələrdəki diaspor təşkilatları ilə əlaqələriniz necədir?**

- Ümumiyyətlə, diasporun fəaliyyətində ən əsas məsələ Azərbaycanda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması oldu. Artıq Komitə diasporların koordinasiya mərkəzinə çevrilib. Komitə ilə əlaqələrimiz çox sıxdır. Tez-tez Komitənin Kanada şöbəsi ilə əlaqə saxlayırıq. Lazımı informasiyaların bir-birimizə ötürülməsinə yardımçı oluruq. Hazırda müxtəlif ölkələrdə olan digər diaspor təşkilatları ilə ayrılıqda əlaqə saxlanmasına diasporların vəziyyəti o qədər də imkan vermir. Ancaq Komitənin təşəbbüsü və təşkilatçılığı ilə davamlı toplantıların keçirilməsi diasporlar arasında yaxından tanışlığa və mübadiləli fəaliyyətə səbəb olur.

O ki qaldı ideal vəziyyətə, diaspor təşkilatları arasında məsafələr çox uzaqdır. Biz ilk növbədə bu əlaqələrin daha sıx olmasına çalışmalıyıq.

**- Assosiasiyanın fəaliyyəti ilə bağlı hansısa problemlər varmı?**

- Ümumiyyətlə, hər bir işi icra edərkən gərək öz imkanlarını nəzərə alasan. Elə fəaliyyət var ki, böyük büdcə tələb etmir, elə fəaliyyət də var ki, daha çox büdcə tələb olunur. Bizdə də icma kiçik olduğu üçün hələ ki maliyyə ilə bağlı problemlə üzləşməmişik. Bir də ki, bəzi problemlərin həllində səfirlik bizə köməklik edir. Hər bir işdə təşkilatçılıq əsas olmalıdır. Bəzən az miqdarla da planlaşdırılmış böyük işlər görmək mümkündür.

**- Son tədbirlərdən biri kimi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşkilatçılığı ilə Xartiya qəbul edildi, sizcə, bu,**

**diasporumuzun fəaliyyəti üçün hansı imkanlar açır?**

- Bakıda diasporla bağlı **komitə** tərəfindən təşkil olunan qurultaylar, forumlar komitə ilə diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin möhkəmlənməsinə və inkişafına çox kömək edir. Ötən il ilin martında Berlində Türk-Azərbaycan Əlaqələndirmə Komitəsinin toplantısı keçirildi. Təbii ki, bu tədbirlərin hər birinin müsbət cəhəti var. İlk əvvəl şəxsi tanışlıqlar yaranır. Onu da qeyd edirəm ki, həmin toplantıdan sonra biz Monrealda olan türk diaspor təşkilatları ilə sıx əlaqə yaratdıq və birgə tədbirlər həyata keçirdik. İşimiz müsbət nəticə verdi. O ki qaldı Xartiyanın qəbul edilməsinə, onu deyə bilərəm ki, müxtəlif sahədə fəaliyyət göstərən təcrübəli alimlərin bir yerə toplanıb belə bir sənəd üzərində çalışaraq bizə təqdim etməsi çox dəyərli bir işdir. Təvsiyə kimi demək istərdim ki, azərbaycançılıq ideyasına diqqət yetirəndə Azərbaycan tarixi ilə bağlı bir sıra məsələlərin həllinin qaldığını görürük. Mən istərdim ki, Xartiya daha da təkmilləşdirilsin. Azərbaycan tarixi ilə bağlı bəzi məsələlər dair daha geniş və ətraflı verilsin. Tam, bütöv bir tarixi sənəd ortaya çıxsın. Ümid edirəm ki, hazırlanmış Həmrəylik Xartiyası xarici siyasət istiqamətində qiymətli bir sənəd olacaq.

**- Sizcə, gələcəkdə güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşması, soydaşlarımızda vətənpərvərlik və milli təəssübkeşlik hisslərinin daha da güclənməsi üçün hansı işlər aparılmalıdır?**

- Güclü və təkmil bir lobbinin formalaşması uzun bir vaxt aparır. İlk əvvəl biz artıq çox böyük yaş və təcrübəsi olan lobbilərdən müəyyən məsələləri öyrənməliyik. Həmin təcrübəyə əsaslanıb öz milli-mənəvi dəyərlərimizi önə çəkən bir lobbini yaratmalıyıq. Cəmiyyətlərdə yalnız bir fəaliyyət koordinatlaşa bilər. Diaspor işində fərdlərin də ayrı-ayrılıqda fəaliyyəti əsasdır. Hər bir işi böyük məsuliyyətlə həyata keçirmək lazımdır. Bugünkü dünyanın ümumi mənzərəsinə nəzər saldıqda görürük ki, çox zaman mətbuatda dərc edilən bu və ya digər məsələlərlə bağlı yazılar o qədər də əhəmiyyət kəsb etmir. O yazıdan çox hər hansı bir fərdin çıxışına daha çox önəm verilir. Məsələn, görürsən ki, bir erməninin xalqımızın başına gətirdiyi dəhşətlərlə bağlı hər hansı nöqtəyi-nəzərdən münasibətinə daha çox inanırlar, nəinki bizim mətbuatdakı yazılara. Bunun üçün də bu məsələlərə diqqət yetirməyimiz çox vacibdir.

**Palitra.-2009.-11 avqust.-№86.-S.5.**

## **Diasporun Azərbaycandan maliyyə yardımını gözləməsinə artıq son qoymaq lazımdır**

**"Sahil Qasimov: "Bu gün azəri diasporu ermənilərin qarşısına çıxma biləcək gücdədir"**

**Günay**

*Bir neçə il öncə diaspor təşkilatlarımız xaricdə yeni formalaşmağa başlasa da, artıq bu gün onlar daha da təkmilləşərək yeni və müstərək ideyalar reallaşdırmağa səy göstərirlər. Xaricdə fəaliyyət göstər-məsinə baxmayaraq diasporumuz həzzaman azərbaycançılıq ideologiyası ilə çıxış edirlər . Həz zaman iş fəaliyyətində bu ideyanı əsas götürən diaspor təşkilatlarımızdan biri də Belniküs Azərbaycanlıları Konqresidir(BAK). Biz də BAK-nin fəaliyyəti ilə yaxından tanış olmaq üçün, sözü gedən diaspor təşkilatının rəhbəri Sahil Qasimovla virtual olaraq əlaqə saxladıq . O, diaspora bağlı işlərinin çox olduğunu deyərək, uzun bir zamandan sonra suallarımızı cavablandırıb göndərdi. Xaricdəki diaspor təşkilatlarımız tərəfindən Azərbaycanla bağlı keçirilən çoxsaylı tədbirlərin ölkədən kənarında yaşayan soydaşlarımızın hər biri üçün vacib olduğun deyən S. Qasimov bildirdi ki, eyni zamanda keçirilən tədbirlər diasporların inkişaf et-məsi üçün daha böyük stimül yaradır.*

Bu il konqresimizin hesabat yığıncağı və iki illik yubileyi keçirildi. Bu toplantıda növbəti il üçün proqram müzakirə olundu. Azərbaycan diasporu orda çox böyükdür; burda 30 minə qədər soydaşımız yaşayır. Niderland bu sayda azərbaycanlı yaşayan bəlkə də yeganə Avropa ölkəsidir. Niderland Krallığı kiçik olmasına baxmayaraq, orada diasporumuz çox böyük və güclüdür. Sözügedən ölkədə həm tarixi günlərimizi, həm milli bayramlarımızı, həm də anım günlərini qeyd edirik. Ötən il 20 Yanvar faciəsi ilə bağlı yəhudilərin "Soyqırım Muzeyində geniş tədbir təşkil etmişdik. Bundan əlavə hər il biz Xocalı faciəsi ilə bağlı olaraq Brüsseldəki Avropa Parlamenti və erməni səfirliyi qarşısında da geniş piketlər, nümayişlər keçiririk. Parlamentlərarası dostluq qrupunun fəaliyyəti istiqamətində bir sıra addımların atılması nəzərdə tutulur. Belə ki, həm Azərbaycan, həm Belçika, həm Lüksemburq, həm də Hollandiyanın parlament dostluq qrupları arasında koordinasiya təşkil edirik və bunun gələcəkdə daha da genişlənməsinə çalışırıq. Ümumiyyətlə, qarşıda bir sıra böyük işləri reallaşdırmaq niyyətindəyik. Bütün işlərimizi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi(DİÜDK) ilə birgə görürük.

Bizim xalqın qədim tarixi, milli - mənəvi dəyərləri adət-ənənəsi və mədəniyyəti var. Bunun üçün də bu həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında diasporumuzun üzərinə böyük vəzifə düşür. Eyni zamanda milli birliyə nail olmaq üçün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız arasın-da həmrəyliyin yaradılması zəruridir. Ümumiyyətlə, xaricdə yaşamasına və fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq diasporumuzun hər biri xalqımızın ayrılmaz hissəsidir. Hamımızın təfəkküründə Vətən anlayışı var və biz unutmamalıyıq ki, bu, yalnız insanın doğulduğu coğrafi məkanı ifadə etmir. Bizim Avropada olan digər diaspor təşkilatları ilə çox yaxşı əlaqələrimiz var, müxtəlif tədbirlərdə bir-birimizi dəstəkləyirik və qarşılıqlı yardımlar göstərilir.

**- Həftəsonu məktəblərinin işinin təkmilləşdirilməsi üçün hansı işləri görürsünüz?**

– 2006 -2008-ci illərdə bir sıra Azərbaycan məktəblərinin açılışı oldu. Azərbaycanlı ailələrlə yanaşı, yerli əhalinin uşaqları da bu məktəblərə mütəmadi olaraq gedirlər. Soydaşlarımız uşaqlarını buraya böyük həvəslə gətirirlər. Azərbaycanlı ailələr istəməzlər ki, onların uşaqları öz doğma dilini unutsunlar. Çünki orada doğulan uşaqlar üçün sonradan bu, problemə çevrilə bilər. 1990-cı ildən sonra orada doğulan uşaqlar artıq 12-14 yaşları var və gələcəkdə azərbaycançılıqla bağlı problemlər yarana bilər. Uşaqlar "biz sabah öz yerimizi kimə verəcəyik" fikri ilə tərbiyə olunmalıdır. Həmin məktəblərin sayının artırılması da əsas prinsiplərimizdən birini təşkil edir. Artıq digər böyük şəhərlərdə də bu məktəblərin açılması nəzərdə tutulur. Bizim DİÜDK ilə əlaqələrimiz genişdir və Bazar günü məktəblərinin açılmasında komitənin praktiki yardımını olub. Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondu da bizi dəstəkləyir və onların böyük köməklikləri olub. Həm dərslərlərin, həm çantaların verilməsi və davamlı olaraq yeni dərslərlərin çatdırılmasında yardım edirlər. Yəni, qəbul edilən Xartiyada da soydaşlarımızın kompakt halda yaşadığı xarici ölkələrdə ana dilinin, Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti coğrafiyasının tədrisi məqsədilə "həftəsonu " şəbəkəsinin genişləndirilməsi ilə bağlı fikirlər də yer alıb.

#### **- Orda yaşayan gənclərimiz diaspor işində fəaldırlarmı?**

-Belniküsdə bizim Gənclərin Koordinasiya Şurası var və gənclərimiz geniş fəaliyyət göstərirlər. Yeni qəbul edilən sənəddə də azərbaycanlı gənclərin diaspor quruculuğuna cəlb edilməsi, onların diaspor tədbirlərində fəal iştirakı nəzərdə tutulub . Bu məqsədlə gənclər tərəfindən "Bakı gecələri " adlı tədbir keçiriləcək. Bu tədbir nəinki Azərbaycan, türk diasporunun nümayəndələri, həmçinin yerli əhali, gənclər dəvət olunub. Bu ideyanın çox gözəl bir şəkildə reallaşacağına inanırıq.

#### **Soydaşlarımızın hansı problemləri var?**

-Belniüks ölkələri Belçika, Lüksemburq və Niderland Krallığını əhatə edir. Burada fəaliyyət göstərən 15 təşkilat bir araya gəlib. Ümumiyyətlə, üç ölkədə 50 minə yaxın azərbaycanlı yaşayır. Təbii ki, problemlərdə var. Ümumiyyətlə, Avropada yaşamaq, fəaliyyət göstərmək çətinidir. Azərbaycanlıların problemi əsasən 1990-cı illərin sonunda idi və bu da leqallaşma problemi idi . Artıq bu problem arxada qalıb, azərbaycanlılar birləşiblər və diasporumuz formalaşmış, geniş fəaliyyət qurub. Qarşıda isə bizi lobbiçilik istiqamətində fəaliyyət gözləyir. Erməni diasporu Hollandiyada zəifdir və əksinə, orada bizim diaspor daha mütəşəkkildir. Onu xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, bu gün artıq Azərbaycan diasporu ermənilərin qarşısına çıxmağa biləcək gücdədir.

#### **- Ötən il keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısında belə bir fikir səsləndi ki, artıq maliyyə yardımı dövlətdən yox, diasporun özündən gəlməlidir. Bu fikirlə razısınız mı?**

Diasporumuz orada daha güclənməsi üçün maliyyə gücü olmalıdır və bu olmadan mümkün deyil. Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının qurultayında Türkiyənin baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdöğən öz çıxışında belə bir fikir səsləndirdi ki. "Türklər bir vaxtlar xarici ölkələrə iş üçün gətirildisə, artıq bu gün onlar yerli millətlərə iş verirlər". Azərbaycanlılar da iqtisadi baxımdan bu cür güclənməlidirlər, yəni öz şirkətlərini açmalıdırlar, maliyyə dəstəyinə çevrilməlidirlər və bir-birini idarə etməlidirlər. Beləliklə burjuaziyanın yaranması lazımdır. Əgər Avropada bizim milli burjuaziyamız yaranarsa, bu, diasporumuz üçün çox önəmli olar. Toplantıda səslənən maliyyə dəstəyinin məhz diaspordan gəlməsi fikri çox doğru-dur. Bu gün artıq erməni diasporu öz dövlətinə yardım edir və maliyyə axını onlardan gəlir. Mənim fikrimcə, bizim diasporun maliyyə yardımını Azərbaycandan gözləməsinə artıq son qoymaq lazımdır. Yəni, artıq ölkə bizə deyil, biz ölkəmizə



verməliyik. Hər kiçik bir şey üçün gəlib Azərbaycandan nə isə istəmək düzgün deyil, bu, olmamalıdır. Eyni zamanda bir neçə müddət əvvəl qəbul edilmiş Dünya Azərbaycanlılarının xartiyasının əsas istiqamətlərindən biri də odur ki, soydaşlarımızın kütləvi şəkildə məskunlaşdığı ölkələrdə eyni fəaliyyət sahəsində çalışan həmvətənlərimiz arasında əlaqələrin yaradılmasına səy göstərməlidir, bu məqsədlə azərbaycanlı iş və elm adamlarının, mədəniyyət xadimlərinin birlikləri yaradılmalıdır. Həmçinin orda göstərilən xaricdə yaşayan azərbaycanlı iş adamlarının forumunun təşkili, onların vahid təşkilatda birləşməsi üçün tədbirlərin görülməsi fikirləri də çox düzgün tövsiyədir.

**Paritet.-2009.-13 avqust.-№.87.-S.10**

## "Azərbaycan dünya Azərbaycanlılarının qurur yerinə çevrilib"

**Gün. Az. TV-nin rəhbəri Əhməd Obalı:** "ABŞ-da Azərbaycan diasporasının çox nüfuzlu, başarılı nümayəndələri yetişib"

### **Elman Cəfərli**

17 il bundan əvvəl müstəqilliyə çıxmış Azərbaycan Respublikası təkcə quzeylilərin deyil, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların da vətəninə, qurur yerinə çevrildi. O zaman qonşu Gürcüstandan, İran adlanan ölkədən neçə-neçə yurddaşımız yaşamaq üçün Quzeyə gəlirdi. İrandakı hakim rejimin zülmündən qaçıb Quzeyə pənah gətirənlər daha çox idi. Sonralar onların bir qismi Quzeyi də tərk edib Avropaya üz tutdular. Bir zamanlar SSRİ-dən yenidən çıxmış Azərbaycan Respublikasını tərk edib Avropaya gedənlərin bəziləri geri qayıtmaq, burada iş qurmaq, Bakıda yaşamaq arzusunu gizlətmir.

Hətta Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edib, buranı daimi yaşayış yeri seçənlər də var. ABŞ-da yaşayan güneyli mühacir, Güney Azərbaycan Televiziyasının qurucusu **Əhməd Obalı** bunu təbii sayır. Onun fikrincə, iqtisadi cəhətdən inkişaf edən Azərbaycan yaxın gələcəkdə işləmək gələn mühacirləri qəbul etməyə hazır ölkəyə çevriləcək.

**- Əhməd bəy, Azərbaycandakı dəyişikliklər xaricdən necə müşahidə olunur?**

- Azərbaycanı sevənlərin sevinci, qurur hissi, istəməyənlərin isə kini, qəzəbi ilə. Azərbaycan Respublikasının inkişafı, beynəlxalq arenada güclənməsi artıq faktdır. Bunu danan qeyri-obyektivliyə yol vermiş olur. İnkişaf meyilləri son illər daha artıq müşahidə olunur. Azərbaycanın iqtisadi inkişaf tempinə görə qonşu dövlətləri qabaqladığı kiməsə sirr deyil və nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də təsdiqlənir. Amma Azərbaycan bu aşamaya gəlincə çətin yollardan keçməli, üzücü durumlarla rastlaşmalı oldu. Dövlət quruculuğu, iqtisadiyyatın qaldırılması, ordunun təşkili-özü də müharibə gedən, düşmənlə üz-üzə qalınan bir vaxtda-çox çətinidir. Amma Azərbaycan bunun öhdəsindən gəldi. Azərbaycan müstəqilliyə təzə çıxdığında qüdrətli deyildi, hakimiyyət zəif idi, dövlət strukturları yenidən formalaşırdı, xarici dairələrin əlində oyuncağa çevrilmiş qüvvələr dövlətin güclənməsinə imkan vermirdilər. O vaxt xarici ölkələrin birində mətbuatda belə bir məqalə yazılmışdı ki, Azərbaycan o ölkələrdəndir ki, səfirlik açmağa imkanı var, amma diplomatları yoxdur. Ötən illər ərzində Azərbaycan artıq bu fikri alt-üst edəcək səviyyədə diplomat yetişdirib. Diplomatlarımızın sayı Ermənistan diplomatlarından 2 dəfə artıqdır. Azərbaycan müstəqil dövlət olaraq artıq onu idarə edə, xaricdə təmsil edə biləcək kadrlar hazırlayıb. Azərbaycan diplomatlarının, səfirliklərinin xaricdəki fəaliyyətləri çox önəmlidir. Səfirlik diaspora quruculuğu, onların fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi ilə də məşğul olmalıdır. Səfir dövlətin xaricdəki siması, nümayəndəsidir. Çox vaxt xaricdə yaşayanların dövlətə münasibətini diplomatların xaricdə yaşayanlara münasibəti formalaşdırır. Allaha şükür ki, Azərbaycan diplomatları əksər ölkələrdə Azərbaycan adına uğurlu fəaliyyətdədirlər və dövlətimizin maraqlarını lazımınca qoruyurlar.

**- Xaricdə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarımızın fəaliyyətini qənaətbəxş hesab etmək olarmı? Necə bilirsiniz, xaricdə yaşayan soydaşlarımızı azərbaycançılıq və Azərbaycan ətrafında birləşdirmək mümkün olurmu?**

- Diaspora təşkilatı güclü olmaq istəyirsə, dövlətlə əlaqələrini möhkəmlətməli, dövlətdə xaricdə güclü olmaq istəyirsə, diasporanı inkişaf etdirməlidir. Çünki dövlətlə, diasporanın müştərək milli mənafeləri var. Son illər Azərbaycan dövləti diaspora quruculuğu işində fəaldır. Bakıda keçirilən toplantı və forumlar diaspora quruculuğu işinə, azərbaycanlıların təşkilatlanmasına, türk diasporası ilə əlaqələrin möhkəmlənməsinə təkan verdi. Dövlətlə əlaqələri gücləndirən, əməkdaşlıq edən diaspora təşkilatları daha mütəşəkkil, daha monolit olur. Bir faktı deyim ki, son vaxtlar Amerika Birləşmiş Ştatlarında diaspora təşkilatları, azərbaycanlılar daha aktivləşib, daha da gücləniblər. Ötən il orada bir seminarımız oldu. Həmin seminarda Amerikanın çox nüfuzlu siyasətçiləri iştirak etdilər. ABŞ konqresmenləri, senatorlarının azərbaycanlıların keçirdiyi seminarda iştirakı, onunla maraqlanması diasporamızın gücləndiyini göstərir. Son illər ABŞ-da Azərbaycan diasporasının çox nüfuzlu, başarılı nümayəndələri yetişib. Onlardan Adil Bağirovun adını çəkə bilərəm. Olduqca yetkin, bacarıqlı, savadlı, intellektual səviyyəli bir soydaşımızdı. Adil bəy orada böyük bir təbliğat şəbəkəsi yaradıb. Ötən il məlum oldu ki, həmin şəbəkə vasitəsilə Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı müxtəlif qurumlara 60 min məktub göndərilib. Əslən Bakıdan olan, ABŞ-da təhsil almış Adil bəy Azərbaycanımızın gələcək parlaq ulduzlarından biridir.

**- Bu yaxınlarda belə bir xəbər yayıldı ki, Yaqub Zurufçu Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edib. Nə zamansa siz də belə bir addım atacaqsınız mı?**

- Bu təbii bir şeydir. Azərbaycan inkişaf etməkdə olan dövlətdir. Bakı müasir Avropa şəhərinə çevrilir. Azərbaycan imkanlı dövlətdir, burada iş adamları, sənətçilər üçün işləməyə gözəl şərait var. Belə olan halda nəinki azərbaycanlılar, digər dövlətlərin vətəndaşları, digər millətlər də yaşamaq, iş qurmaq üçün Azərbaycana gələ bilirlər. Mənim özümə gəlincə, bu məndən asılı deyil. Nə zaman mən Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı eləsələr, bu mənim üçün ən xoşbəxt gün olar. Həmişə Azərbaycan vətəndaşı olmaq istəmişəm. Bakı Avropa şəhərinə çevrilsə də, çevrilməsə də, mənim üçün əzizdir. Bir xatirə danışım. 1993-cü ildə Azərbaycana yenidən gəlmişdim. Hökumət evinin yanında qalırdım. Bir gün səhər həyətdə düşdüm. Gördüm ki, təmizlikçi səhər tezdən küçəni süpürür. Heç kəs də yox idi. Xanıma yaxınlaşdı, tozu ciyərimə çəkdim ki, vətən tozudur.

**- Əhməd bəy, Gün.Az.TV azərbaycançılıq üçün lazımı iş aparsa da, Azərbaycan dövlətinin bu telekanala yardım etməsi real deyil. Bazara da işləmirsiz, bu halda televiziya necə fəaliyyət göstərir?**

- Biz ABŞ-da fəaliyyət göstəririk. ABŞ-da dövlətdən maliyyə yardımı alan telekanallar və radiostansiyalar var. Amma onlar fəaliyyətlərində dövlətin maraqlarını gözləmək, nəzərə almaq zorundadırlar. Məsələn, "Azadlıq" radiosu ABŞ konqresindən maliyyələşir və kommunizmin əleyhinə idi. Amma biz heç bir ideoloji fərq qoymuruq. Gün.Az.TV sırf azərbaycanlılar üçündür. Soydaşlarımız hər ideologiyaya inana bilirlər. Bizim üçün onlar eynidir. Hansı ideologiyaya xidmət edir-etsin, istəyir dinə insanın, istəyir inanmasın, istər kommunist olsun, istər azad bazara inansın, azərbaycanlı vətəninə sevsin, türk dünyasını sevsin. Molla olsun, amma Azərbaycanı sevsin.

**- Bu baxışınız ABŞ-da müəyyən dairələrlə ziddiyyət yaratmır ki?**

- Xeyr, Amerika azad dövlətdir, hər kəs düşüncəsində, danışmasında sərbəstdir. Azad söz qanunundan istifadə edərək proqram yayırıq. Bu günə qədər ABŞ rəsmilərindən bizə deyilməyib ki, hansı proqramı verməyin, hansı mövzudan danışmayın. Biz Gün.Az.TV olaraq müstəqilik və heç kimin maraqlarından da çıxış etmək niyyətində deyilik.

Müstəqil qalmaq istəyirik. Azərbaycan dövlətindən də təmənnamız yoxdur. Biz vətənimizi maliyyə yardımını almaq üçün sevmirik. Azərbaycanın Quzeyi də, Günəyi də bizimdir. Soydaşlarımızın dərdi, problemi bizim dərdimizdir. Onları dünyaya çatdırmağı vətən qarşısında borc hesab edirik. Amma təbii ki, öz gücümüzdə telekanal saxlamaq imkanında da deyilik. Bilirsiniz ki, peyk kanalı ilə yayımlanmaq ABŞ-da çox bahadır. Bunu tək qarşılamağa mənim gücüm yetməz. Biz böyük holdinq, nəhəng telekanal istəmirik. İstəyirik ki, balaca da olsa, azad, müstəqil olsun, vətənimizin, millətimizin dərdlərini anlada bilək. Təbii ki, vətənpərvər soydaşlarımızın yardımlarına güvənmişik. Gün.Az.TV-nin maliyyə qaynağı vətəndaşlarımızdır. İstər Quzeydən, Güneydən, xaricdən soydaşlarımız yardımlar edirlər. Elə ağır günlərimiz olub ki, canlı efirdə maraton qoymuşuq, yardımlar qəbul etmişik. Çox ağır duruma düşəndə maraton qoyuruq. Biri 5, biri 10, biri 1000 dollar yardım edib. Bir dəfə canlı efirdə maraton qoyduq, 70 min dollar yığıldı. Televiziyanın kirayəsi, peyk şirkətinin xərci, yayın xərci çox para aparır. Ayda 30-40 min dollar xərcimiz çıxır. Redaksiyamızda çalışanların sayı azdır. Balaca işçi heyətimiz var. Burda və ABŞ-da işləyən əməkdaşlarımızın sayı 35 nəfərdir. Könüllü müxbirlərimizin sayı minlərlədir. Məsələn, Güney Azərbaycanda minlərlə könüllü müxbirimiz var. Kadr çəkib göndərilər, xəbər yollayırlar. Ehtiyacımız olanda mövzunu açıırıq, ona uyğun materiallar göndərilər.

**Olaylar.**-2009.-14 avqust.-№139.-S.4

## **Lobbyçilik fəaliyyətinə keçmək üçün imkanlar var**

**Samira Patzer İsmayılova: "Almaniyadakı Azərbaycan diasporunun vəziyyəti qaneedicidir "**

**"Almaniyada erməni diasporunun fəaliyyətini qabarıq şəkildə görmürəm"**

Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi Almaniyada yaşayan soydaşlarımız da Azərbaycan diasporunun formalaşması, onun təşkilatlanması və inkişafı istiqamətində fəaliyyət göstərirlər. Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəri Samira Patzer İsmayılova bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın artıq lobbiçilik istiqamətində fəaliyyətə üstünlük verdiklərini qeyd etməklə yanaşı Azərbaycanın problemlərinin alman cəmiyyətinə çatdırılması sahəsində də fəal olduqlarını bildirib. Rəhbərlik etdiyi Koordinasiya Mərkəzinin cari il ərzində keçirəcəyi tədbirlər barədə məlumat verən Samira Patzer İsmayılova Almaniyadakı Azərbaycan diasporunun vəziyyətinin də qaneedicisi səviyyədə olduğunu söyləyib. Mərkəz rəhbəri deyib ki, bütün bunlara gərgin əmək sərf etmək, eləcə də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Azərbaycan dövlətinin bu sahəyə göstərdiyi diqqət və qayğı nəticəsində nail olunub.

**-Samira xanım, Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin əsas fəaliyyət istiqamətləri nədən ibarətdir Mərkəz Almaniyadakı soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesində necə iştirak edir?**

-Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesində çox vacib rol oynayıb. Hazırda Avropanın ayrı-ayrı ölkələrində çoxlu sayda azərbaycanlılar məskunlaşıb. Təkcə Almaniyada Azərbaycanı təbliğ edən, azərbaycançılıq ideyasını yayan 50-yə yaxın qurum, cəmiyyət fəaliyyət göstərir. Onların bir-biri ilə əlaqəsini yaratmaq, koordinasiya etmək həm önəmli, həm də mürəkkəbdir. Çünki Almaniya böyük bir ölkədir, hər bir əyalətin öz qanun-qaydası var. Çox çətinliklə də olsa, biz buna nail olmuşuq. Bu gün 50 cəmiyyətdən xəbərdarlıq və Koordinasiya Mərkəzinin vasitəsilə onlar bir-biri ilə məlumat əldə edirlər. Mütəmadi olaraq Koordinasiya Mərkəzi mətbuat üçün məlumatlar dərc edir və həmin məlumatlar bütövlükdə Almaniyada yayılır. Bu kimi məlumatlarda əsasən Azərbaycan həqiqətləri, diasporamızın bugünkü vəziyyəti barədə bilgilər əks edilir. Həmçinin mərkəz mütəmadi olaraq diaspora sahəsində fəaliyyət göstərən cəmiyyət və birliklərin iştirakı ilə konfranslar, dəyirmi masa və ya forumlar təşkil edir. Bu da ayrı-ayrı təşkilatlar arasında məlumat mübadiləsinin aparılması, onlar arasında sıx əlaqələrin qurulmasına imkan yaradır. Cari ilin sonuna qədər növbəti forumun keçirilməsi nəzərdə tutulub. Ümumilikdə götürəndə demək olar ki, Koordinasiya Mərkəzi ayrı-ayrı cəmiyyətlər arasında əlaqələrin yaradılması, soydaşlarımızın təşkilatlanması və xüsusi məlumat bazasının yaradılması istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirib.

**-Koordinasiya Mərkəzi yaxın vaxtlar üçün hansı tədbirləri keçirməyi nəzərdə tutduğu Mərkəz Azərbaycanın problemlərinin alman cəmiyyətinə çatdırılması məqsədilə il ərzində hansı tədbirlər keçirəcək?**

-Əlbəttə ki, Koordinasiya Mərkəzi mütəmadi olaraq Azərbaycanın problemlərinin alman cəmiyyətinə çatdırılması məqsədilə müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. Mərkəz tərəfindən hər ay ən azı 4-5 tədbir təşkil edilir. Həmin tədbirlərdə həm Azərbaycan, həm də Almaniya nümayəndələri iştirak edir. Eyni zamanda bu ölkədə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr də həmin tədbirlərə dəvət edilir. Keçirdiyimiz tədbirlərdə əsasən Azərbaycanın təqdimatı və Azərbaycan-Almaniya münasibətlərinin inkişaf perspektivləri ətrafında söhbətlər aparılır. Həmçinin Azərbaycanın tarixində olan əlamətdar hadisələr, faciəli günləri qeyd edirik. Başda ümummilli lider, mərhum prezident Heydər Əliyev olmaqla görkəmli şəxsiyyətlərin ad günlərini geniş səviyyədə keçiririk. Uşaqlar, qadınlar və yeniyetmələrlə bağlı müxtəlif layihələrimiz var ki, həmin layihələri də mütəmadi olaraq həyata keçiririk. Azərbaycana səfər etməzdən əvvəl Almaniya'dakı Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının görüşü təşkil edildi ki, bu da çox mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Almaniya'dakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi lobbicilik, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində də işlər görür. Koordinasiya Mərkəzinin əsas diqqət yetirdiyi sahələrdən biri də gənc nəslin tərbiyəsi ilə bağlıdır. Mərkəz gənclərdə vətənə məhəbbət hissini aşılamaq, onların sağlam mühitdə böyüməsi üçün müvafiq tədbirlər keçirir.

**-Almaniya'dakı erməni diasporu ilə müqayisədə Azərbaycan diasporunun vəziyyətini, onun təşkilatlanması və proseslərə təsir imkanlarını necə qiymətləndirirsiniz?**

-Artıq 15 ildir ki, Almaniya'da yaşayıram, Açıq deyim ki, başqa ölkələrə nisbətən Almaniya'da erməni diasporunun fəaliyyətini qabarıq şəkildə görmürəm. Digər Avropa ölkələrində erməni diasporu öndə olsa da, Almaniya'da bunu söyləmək çətindir. Almaniya'da fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun fəallığı, onun təşkilatlanma prosesinin sürətlənməsində bu ölkədə mövcud olan türk diasporunun da rolu və köməyi böyükdür. Bu amil özü də erməni diasporunun Almaniya'da xüsusi fəallıq nümayiş etdirməsini əngəlləyir. Ancaq buna baxmayaraq Almaniya'da çoxlu sayda erməni cəmiyyətləri və təşkilatları var ki, onların da tarixi bir qədər dərinə gedir. 1915-ci ildən sonra ermənilər Almaniya'da, eləcə də digər Avropa ölkələrində cəmiyyətlər yaradıblar və yüz illərdir ki, təbliğat işləri ilə məşğuldurlar.

-Yəni, Almaniya'dakı Azərbaycan diasporunun vəziyyətini qaneedicisi saymaq olar

-Mən deyərdim ki, Almaniya'dakı Azərbaycan diasporunun vəziyyəti qaneedicidir. Xüsusilə dövlətin və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin bu sahəyə göstərdiyi diqqət və görülən işlər diasporumuzun daha da inkişaf etməsinə imkan yaradır.

-Erməni diasporunun Azərbaycan əleyhinə iş apardığı və pozuculuq fəaliyyəti ilə məşğul olduğu müşahidə edilirmi?

-Bir sıra hallarda Almaniya'da fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı institutlarda bu cür hallar baş verir və erməni diasporunun nümayəndələri Azərbaycan əleyhinə materiallar yaymağa çalışırlar. Bu cür hallar olanda dərhal mərkəz olaraq reaksiya verir və Azərbaycan əleyhinə yönəlmiş cəhdlərin qarşısını alır.

**-Artıq diaspora fəaliyyətindən lobbicilik fəaliyyətinə keçməyin zamanının yetişdiyi bildirilir. Almaniya'dakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin rəhbəri kimi bu fikirlərlə şəriksinizmi və lobbicilik fəaliyyətinə keçmək üçün imkanlar yetərlidirmi?**

-Düşünürəm ki, lobbicilik fəaliyyətinə keçmək üçün imkanlar var və Azərbaycan diasporu lobbicilik fəaliyyətinə keçməlidir. Almaniya'dakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi bir tərəfdən diasporanın

təşkilatlanması istiqamətində fəaliyyət göstərdiyi halda, digər tərəfdən məhz lobbiçilik fəaliyyətinə diqqət yetirir. Mərkəz mütəmadi olaraq bu istiqamətdə tədbirlər də keçirir. Həmin tədbirlərimizə Almaniya Bundestaqının üzvləri də dəvət edilir. Hesab edirəm ki, keçirdiyimiz bütün tədbirlərə məhz yaşadığımız ölkələrin rəsmi və qeyri-rəsmi şəxslərini dəvət etməli, onları məlumatlandırmalıyıq. Çünki Azərbaycan, üzləşdiyimiz problemlər barədə onsuz da özümüz məlumatlıyıq. Sadəcə həmin məlumatları yaşadığımız ölkələrin ictimaiyyətinə çatdırmalıyıq ki, problemlərimizdən onlar da məlumatlı olsunlar. Bu iş həmişə paralel getməlidir. Ola bilsin ki, hər bir Azərbaycan cəmiyyəti və ya təşkilatı lobbiçilik üçün hələlik tam yetişməyib. Ancaq buna baxmayaraq biz lobbiçilik işinə də xüsusi diqqət yetirməliyik. Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi olaraq bu istiqamətdə Alman Bundestaqı, bu ölkədə fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı fondlarla birgə işləyirik.

**-Koordinasiya Mərkəzinin Almaniyadakı Azərbaycan səfirliyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresi ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

-Koordinasiya Mərkəzinin Almaniyadakı Azərbaycan səfirliyi və Avropa Azərbaycanlıları Konqresi ilə əlaqələri nümunəvi şəkildədir. Almaniyadakı Azərbaycan səfirliyi ilə mərkəzin əlaqələri yüksək səviyyədədir. Başda səfir Pərviz Şahbazov olmaqla ümumilikdə səfirliyimiz bizim keçirdiyimiz bütün tədbirlərə hərtərəfli dəstək verir. Bunu Avropa Azərbaycanlıları Konqresinə də şamil etmək olar. Xüsusilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin adını qeyd etmək yerinə düşər. Komitə bizim Almaniyada keçirdiyimiz bütün tədbirlərə çox böyük dəstək verir və istənilən köməkliliyi göstərir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi təkcə Almaniya deyil, ümumilikdə ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan cəmiyyətləri və təşkilatlara bu və ya digər tədbirləri keçirmək üçün köməklik göstərir, onlara hərtərəfli dəstək olur. Lazım olan əyani vəsaitlərin vaxtında çatdırılmasında da Dövlət Komitəsi üzərinə düşən bütün vəzifələri yerinə yetirir.

**Olaylar.-2009.-20 avqust.-143.-S.4.**



## **Dünya Azərbaycanlıları Birliyi ümidləri doğruldacaqmı?**

### **BİRLİYİN BÖYÜK VƏ NÜFUZLU BİR TƏŞKİLATLA ÇEVRİLMƏK İMKANLARININ GENİŞLİYİ ŞÜBHƏ DOĞURMUR**

DÜNYA azərbaycanlılarını birləşdirən təşkilatlarda təmsil olunan tanınmışlar arasından yenidən bir cəxnaşma yaranıb. Səbəb Dünya Azərbaycanlıları Birliyi adlanan yeni bir qurumun meydana gəlməsidir.

Belçikada rəsmi qeydiyyatdan keçən DAB əsasən keçmiş DAK-çıları özündə birləşdirir. Xəbər verdiyimiz kimi, Cavad Derəxti də rəhbərlikdə təmsil olunur. Əvvəllər DAK-ın İdarə Heyətində olmuş Əhməd Obalının da öz tərəfdaşları ilə yeni birlikdə təmsil olunması gözlənilir. Bundan başqa DAK-ın keçmiş mətbuat xidmətinin rəhbəri Xəzər Emin, Amerikada yaşayan Rəhim Şəhbazi, İsveçrədən Eldar Qaradağlı da yeni birliyin üzvləridirlər. DAB üzvləri Azərbaycandan isə millət vəkili Həvva Məmmədova, xalq artistləri Niyaməddin Musayev və İlhamə Quliyevanın da onlarla birgə olacaqlarını deyirlər. Bu sırada millət vəkili Qüdrət Həsənquliyevin də adı çəkilir. Nəzərə alsaq ki, DAK-dakı parçalanmadan sonra bu təşkilatdan uzaqlaşanların və yarıkönüllü orada qalanların sayı kifayət qədər çoxdur, DAB-ın böyük və nüfuzlu bir təşkilata çevrilmək imkanlarının genişliyi şübhə doğurmur. Lakin bir məsələ indidən narahatlıq doğurur: bundan öncə bu müstəvidə yaradılmış böyük təşkilatları parçalamış sədrlik məsələsi DAB-da olacaqmı?

Maraqlı məqamlar var. İki il öncə "Gün AzTV"-ni yaratmış Əhməd Obalı bu televiziya siyasəti məqsədlər üçün, daha dəqiq desək, DAK-ın təbliğatı üçün istifadə etmədi. Halbuki Obalının öncə televiziya bu tipli verilişlərin yayımlanması niyyəti olub. Sonradan isə o, bu məsələni təxirə salıb. Səbəb kimi Əhməd Obalının DAK sədrliyinə iddiası göstərilir. Ə. Obalı özünün vəsaitləri hesabına başqasının sədr olduğu təşkilatı təbliğ etmək istəməyib, başqa sözlə desək, resurslarını öz sədrliyi dönməsinə saxlayıb. İndi Əhməd Obalı yeni yaradılacaq təşkilata gəlmək istəyir. Cavad Derəxtiyə gəlincə, o artıq işlərə rəhbərlik edir və təşkilatın üzvləri də təsisçilər arasında daha təcrübəli olduğunu əsas gətirir. Amerikada yaşayan Rəhim Şəhbazinin də bu məsələdə imkanları az deyil və ona görə də təşkilatın qurultayının Amerikada keçirilə biləcəyi barədə xəbərlər yayılır.

Bütün bunlar DAB-ın sədrlik məsələsinin heç də asan həll olunmayacağından xəbər verir. İlk baxışda həm də hər bir təşkilat üçün normal sayıla biləcək proseslərdir. Lakin nəzərə alsaq ki, fars rejimi Azərbaycanla bağlı təşkilatlarda ən xırda intriqalardan belə istifadə edir, onda məsələ qəlizləşir. Ən pisi isə odur ki, bu təşkilatlardakı soydaşlarımız öz mənafeləri naminə bəzən qeyri-könüllü bu rejimə xidmət göstərmiş olurlar. DAK-dakı son prosesləri yada salın .

**Üç nöqtə.-2009.-4 sentyabr.-№ 162.-S.9.**

## "Azərbaycan diasporu son illər öz fəallığı ilə fərqlənir"

**Samir İmanov: "Ermənilər öz saytlarında BƏƏ-dəki diasporumuzun fəaliyyətindən narahatlıqlarını gizlətmirlər"**

### **Fuad**

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərindəki Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Samir İmanovu erməni lobbisinə qarşı mübarizə aparan diaspor fəallarımızdan biri kimi tanıyırdıq. Ermənilər bir neçə dəfə ona müxtəlif formada hədə-qorxu gəlsələr də Lakin bunların heç biri onu bu milli mübarizədən çəkəndirməyib. O bu gün də ingilis ərəb və farsdilli KİV-lərdə ermənilərə qarşı informasiya savaşını davam etdirir. Soydaşımızın, ümumiyyətlə, diaspor sahəsindəki fəaliyyəti BƏƏ hüduqlarını aşaraq, bütün Yaxın Şərqlə regionunu əhatə edir. Bəs, S. İmanovun perspektivdə hansı işləri var? Bu və digər suallarımızı o, virtual olaraq cavablandırıb.

**- Qarşıdan müqəddəs Ramazan bayramı gəlir. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində Ramazan ayı sevinci necə yaşanır? Bu ayda dövlət tərəfindən əhaliyə hansı güzəştlər edilir?**

- Ramazan ayının son 10 günlərini yaşayırıq. İslamda bu günlər belə də adlanır: "Ləyal -aşr", yəni 10 gecə . Bu günlərin birində Qədr gecəsi olur. "Qədr" surəsində yazıldığı kimi bu günlər axşam namazların-da (təravihlərdə) Allah Sübhanahu və Təala ibadət edənlərin niyyət və arzularını mələkləri vasitəsilə eşidib onları yerinə yetirir. İbadətlərdə Allahdan istənilən qədər arzu və müxtəlif xahişlər edilə bilər.

BƏƏ-də Ramazan bayramıdır. Bu ayda istər dövlət, istərsə də şəxsi şirkətlərdə iş vaxtı qısaldılır. 7 əmirliyin şeyxləri tərəfindən imkansızlara yardım edilir, iftar süfrələri açılır, cəzaçəkmə müəssisələrin-də olanların müəyyən qismi əfv edilərək azadlığa buraxılır. Bayramlardan 1-2 gün əvvəl fitrə zəkatı verilir və hər bir müsəlman depozitində olan vəsaitinin (bura bankda olan pullar, evdə olan qızıl əşyaları daxildir) 2.5 % xeyriyyə cəmiyyətlərinə verir. Belə deyilir ki, onu verməyən insan il ərzində böyük əziyyətlə o məbləğdən qat-qat artığını itirir. Habelə burdakı xeyriyyə cəmiyyətləri də imkansızlara maddi yardım edir, hər gün məscidlərin ətrafında yüksək keyfiyyətli yeməklərdən iftar süfrələri açılır. Ticarət mərkəzlərində Şərqlə ab-havasını əks etdirən səhnələr qurulur, müxtəlif müsəlman dövlətlərindən gəlmiş musiqi qrupları mahnılar çalır və oxuyurlar. Müqəddəs bayram ayının olması hiss edilir. Bayram günlərində hamı bir-birinin evinə qonaq gedir ailə üzvləri bir-birlərinə hədiyyələr verirlər.

Fürsətdən istifadə edib qarşıda gələn bayram münasibətilə Azərbaycan dövlət və hökumət rəhbərlərini və 50 milyonluq Azərbaycan xalqını təbrik edir, Allahdan xalqımıza sülh və bərəkət arzu edirəm.

**- Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrindəki azəri diaspor təşkilatları dövlətimizin diaspor siyasətini hansı formada həyata keçirirlər. Ümumiyyətlə, böyük mənada diasporumuzun Vahid Azərbaycan uğurunda gördüyü işlər sizi qane edirmi?**

- Qeyd etmək istərdim ki, bugün dünyanın 4 bir tərəfində yaşayan azərbaycanlılar son illər öz fəallığı ilə fərqlənir. 10 il əvvəl yalnız bir neçə ölkədə pərakəndə şəkildə fəaliyyət göstərən diasporumuz bugün ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və konkret işi nəticəsində formalaşmış və bir qurum formasında fəaliyyət göstərir. Bu gün prezident İlham Əliyev xarici dövlətlərə özünün rəsmi səfərləri zamanı diaspor üzvləri ilə görüşür və bu görüşlərdə bizlərə dəstək verməsi diaspor təşkilatları rəhbərləri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Hətta hökumət üzvləri və xaricdəki səfirlərimizlə keçirdiyi iclaslarda da diasporumuza dəstək verilməsini onlardan tələb edir. Qeyd etdiyim kimi biz bu işə yeni qədəm qoymuşuq və təbii ki, müxtəlif çətinliklərlə üzləşirik. Yalnız buna baxmayaraq Azərbaycanın vətənpərvər insanları yaşadığı ölkədən, oradakı şəraitindən asılı olmayaraq Azərbaycanın və onun dövlətçiliyinin möhkəmlənməsi uğurunda əlindən gələni edir. Burada diaspor işinin əlaqələndirilməsi məqsədilə mərhum prezidentimiz tərəfindən yaradılmış Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin də fəaliyyətini qeyd etmək lazımdır. Yaşadığımız dövətdə tam qətiyyətlə deyə bilərəm ki, diasporumuzun fəal və müxtəlif məsələlərdə qətiyyət göstərməsi dövlət qurumları tərəfindən də qeyd edilir. Burada yaşayan həmvətənlərimiz yerli vətəndaşlıq almasalar belə çox sərbəst və rahat yaşayır və Azərbaycanı ən layiqli səviyyədə təmsil edirlər. Yerli dövlət qurum və nazirlikləri də azərbaycanlılara isti münasibət bəsləyirlər. Möhtərəm prezidentimizin BƏƏ səfərinin də buna böyük təsiri olub. İstərdik ki, hökumət və parlament üzvlərinin bura səfərləri mütəmadi olsun və bu səfərlərdə diaspor üzvləri ilə də görüşlər keçirilsin.

**- BƏƏ bu gün Dağlıq Qarabağ məsələsində hansı mövqedən çıxış edir? Eyni zamanda BƏƏ ictimaiyyəti münaqişə və ümumiyyətlə, ermənilər haqda hansı fikirdədirlər?**

- BƏƏ dövləti Dağlıq Qarabağ məsələsində bizim mövqeyimizi tam dəstəkləyir. İstər BMT, istərsə də İÖK çərçivəsində erməni işğalçı qoşunlarının Azərbaycan torpaqlarından çıxarılmasını tələb edir. Bir neçə il əvvəl nəinki yerli əhali, hətta dövlət nazirlik və qurum rəhbərləri səviyyəsində bu münaqişə haqda dəqiq və ətraflı məlumat yox idi. Bu sahədə diasporumuzun rolu böyük olub. Diaspor üzvlərinin qəzetlərə verdiyi müsahibələrdə və şəxsi görüşlərdə bu məsələyə ciddi yer ayrılımış və deyə bilərəm ki, bu məsələdə arzu olunana çatmışıq. Artıq rəsmi qurumların müxtəlif səviyyələrində, habelə ictimaiyyət arasında Azərbaycan torpaqlarının ermənilər tərəfindən işğal edilməsi məlumdur.

Ermənilər öz saytlarında da burdakı diasporumuzun fəaliyyətindən narahatlıqlarını gizlətmirlər və özlərinin daha fəal olmasına çağırır. Gördüyümüz müəyyən işlər bizdə əminlik yaradır ki, erməniyə satılmış heç bir media və ya hansısa qurum nümayəndəsi bundan sonra Azərbaycanın tarixinə ləkə sala biləcək ifadə işlədə bilməz.

**- Perspektivdə hansı işlər görməyi planlaşdırırsınız?**

- Yaxın gələcəkdə də Azərbaycan həqiqətlərinin, xalqımızın tarixini və mədəniyyətini burdakı ictimaiyyətə daha yaxından tanıtmaq, əldə etdiyimiz istər neft və qeyri neft sektorundakı iqtisadi nailiyyətlər haqda onlara ətraflı məlumatlar verməkdir. Planlarımızdan biri də böyük şirkətlərin rəhbərlərini və yerli iş

adamlarını Azərbaycanın iqtisadiyyatına sərmayə qoyulmasında heç bir riskin olmamasını əmin etmək, onları bu işə cəlb etmək. Bunları tədbirlər, konfranslar və müxtəlif aksiyalar keçirməklə onların nəzərinə çatdıracağıq.

Əvvəllər də öz müsahibələrimdə qeyd etdiyim kimi demək istərdim ki, müxtəlif nazirlik və təşkilatlar bizə əyani vəsaitlərin çatdırılmasında yardım etsinlər.

**- Daxili İşlər Nazirliyinin məlumatına görə, Azərbaycandan əsasən BƏƏ-ə də aldadılaraq aparılan insan alveri qurbanları var. Vəziyyətin belə olması sizin diaspor fəaliyyətinizə hansısa təsir göstərirmi?**

- Bu məsələ, mənəcə, yaşadığı yerindən asılı olmayaraq hər bir ləyaqətli azərbaycanlının üzərinə ləkə salır. Məlumata görə, bu işin qarşısının alınması istiqamətində Azərbaycanda dövlət qurumları tərəfindən müəyyən işlər görülür və günahkarlar cəzalandırılır. Bu məsələ bəzi ləyaqətsiz insanlara böyük gəlir gətirir. Xalqımızın şərəfi və ləyaqəti heç bir pula satılmamalıdır. Yerli orqanlar da bu məsələni nəzarətdə saxlayır və mübarizə aparırlar. Qeyd edərdim ki, Dubay Əmirliyi bu məsələyə görə körfəz ölkələri arasında pis imic qazanıb və həmişə tənqid obyektinə çevrilir. Bunlara baxmayaraq bizim şərəfli xanımlar yerli ərəblərlə ailə quraraq Azərbaycanın da müsəlman dövləti olmasını və İslamın tələblərinə riayət edən xalq olmasını burdakı ictimaiyyətə sübut edirlər. Bunun Cəmiyyətimizin fəaliyyətinə təsirinə gəlinəcə isə hamıya bəllidir ki, meşə qaçqalsız olmur və onlar da bütün xalqların meşələrində gəzişir.

**Paritet.**-2009.-17-18 sentyabr.-№.102.-S.5.

## **Rusiyada Azərbaycan diasporunun vəziyyəti yaxşıdır**

**Məmməd Şirinov: "Əsas fəaliyyətimiz Azərbaycan xalqının tarixi, mədəniyyəti, adət-ənənələri, ölkəmizin üzləşdiyi problemləri yaşadığımız ölkənin ictimaiyyətinə çatdırmaqdır"**

### **Süleyman**

Azərbaycan diasporu ölkəmizin üzləşdiyi çətinliklər, Dağlıq Qarabağ problemi, eləcə də tariximiz, adət-ənənələrimizi dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq məqsədilə üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirir. Bu fikirləri Rusiyanın Xantı-Mansiysk vilayətinin Nefteyuqansk şəhərində fəaliyyət göstərən "Odlar Yurdu" Cəmiyyətinin sədri Məmməd Şirinov səsləndirib. Rusiyanın əksər bölgələrində Azərbaycan diasporunun fəal olduğunu deyən cəmiyyət sədri artıq lobbiçilik fəaliyyətinə keçmək üçün də imkanların olduğunu deyib. Məmməd Şirinov rəhbərlik etdiyi qurumun gələcək fəaliyyət istiqamətlərindən də danışdı.

**- Məmməd müəllim, rəhbərlik etdiyiniz "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti nə zamandan fəaliyyət göstərir və qurumun əsas fəaliyyət istiqamətləri nədən ibarətdir?**

- "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti 1998-ci ildən qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyət olaraq əsas fəaliyyətimiz Azərbaycan xalqının tarixi, mədəniyyəti, adət-ənənələri, ölkəmizin üzləşdikləri problemləri yaşadığımız ölkənin ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Bu məqsədlə mütəmadi olaraq silsilə tədbirlər keçirir, Azərbaycan həqiqətlərini təbliğ edirik. Bundan başqa xalqımızın tarixində əlamətdar olan hadisələri də qeyd edir, bayram tədbirləri keçiririk. Adət-ənənələrimizin gələcək nəsillər tərəfindən unudulmaması üçün orada yaşayan uşaqlarla görüşlər keçirir, onlara vətənə məhəbbət hissi aşılayırıq.

**- Nefteyuqansk şəhərində təxminən nə qədər azərbaycanlı yaşayır?**

- Nefteyuqanskın əhalisi təxminən 120 min nəfərdir və həmin əhalinin 10 faizini azərbaycanlılar təşkil edir. Azərbaycanlılar bu şəhərdə keçirilən bütün tədbirlərdə yaxından iştirak edirlər. Nefteyuqanskda yaşayan soydaşlarımız ictimai-siyasi proseslərdə də yaxından iştirak edirlər. Təxminən 60-dan artıq azərbaycanlı "Yedinnaya Rossiya" Partiyasının üzvüdür. Onlardan 4 nəfəri partiyanın mərkəzi strukturlarında təmsil olunurdu. Bu ildən etibarən isə daha 3 nəfər də mərkəzi strukturda təmsil olunacaq.

**- İstər Nefteyuqansk, istərsə də Rusiyada Azərbaycan diasporunun vəziyyətini qənaətbəxş hesab etmək olarmı?**

- Ümumilikdə Rusiyada Azərbaycan diasporunun vəziyyəti demək olar ki, yaxşıdır. Şəhərin bütün strukturlarında demək olar ki, bizimlə hesablaşır və sözüümüzü eşidirlər. Ümumiyyətlə, Xantı-Mansiysk vilayəti üzrə keçirilən bütün tədbirlərə bizi dəvət edirlər. Biz də öz növbəmizdə həmin tədbirlərdə mədəniyyətimizi, adət-ənənələrimizi təbliğ edirik. Nefteyuqansk şəhərinin ən güclü diasporu məhz "Odlar Yurdu" Cəmiyyətidir.

**- "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti olaraq Azərbaycan həqiqətləri, xüsusilə Dağlıq Qarabağ probleminin Nefteyuqansk ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində hansı tədbirlər həyata keçirirsiniz? Cəmiyyətiniz Azərbaycan həqiqətləri, ölkəmizin üzləşdiyi problemlər barədə tam məlumat yaya bilib?**

- Düzdür, Azərbaycanın üzləşdikləri çətinliklər, Dağlıq Qarabağ problemi barədə mütəmadi olaraq tədbirlər keçirərək bu barədə Nefteyuqanskda, o cümlədən Xantı-Mansiysk vilayətində müəyyən məlumat formalaşdırmaq istəyirik. Ancaq etiraf etmək lazımdır ki, bu işi həyata keçirmək bir qədər çətinidir. Arxayınlaşıb özümüzü aldatmamalıyıq. Maksimum dərəcədə çalışırıq ki, ictimai təşkilatlar və tanınmış insanların dəstəyini qazanaraq Azərbaycanın problemlərini təbliğ edək, üzləşdiklərimiz çətinlikləri yaşadığımız ölkənin ictimaiyyətinə çatdıraq. İstər 20 Yanvar faciəsi, istərsə də Xocalı soyqırımının ildönümü ərəfəsində "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti olaraq tədbirlər keçirir və həmin hadisələri əks etdirən fotolar tədbir iştirakçılarına paylanır. Bundan başqa əldə etdiyimiz əyani vəsaitlər, Dağlıq Qarabağ problemindən bəhs edən kitabları da iştirakçılara təqdim edirik. Hesab edirəm ki, hər keçirdiyimiz tədbirdə bir-iki nəfəri inandıra və Azərbaycanın üzləşdiyi problemləri onlara çatdırı bilirsən, bunun özü böyük bir iş, nailiyyətdir. Çünki ermənilər Rusiyaya arxalanıb və onlar Rusiyadan böyük dəstək gözləyirlər. Biz də öz növbəmizdə çalışırıq ki, problemlərimizi təbliğ edək, onu digər ölkələrin ictimaiyyətinə çatdıraq.

**- Keçirdiyiniz tədbirlər zamanı iştirakçılara Azərbaycan həqiqətlərini çatdırmaq üçün hansı çap materiallarından istifadə edilir? Ümumiyyətlə, cəmiyyət əyani vəsaitləri haradan əldə edir?**

- Əsasən Azərbaycana gələndə çalışıram ki, bu cür əyani vəsaitlər əldə edim və keçirdiyimiz tədbirlər zamanı onları iştirakçılara təqdim edək. Bu sahədə Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi tədbirləri xüsusi qeyd etmək istərdim. Fondun Azərbaycan həqiqətləri, ölkəmizin üzləşdiyi problemlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə çap etdirdiyi kitablar, eləcə də digər çap materialları böyük maraqla qarşılır. Biz də "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti olaraq Heydər Əliyev Fondunun təşkil etdiyi bütün tədbirləri yaxından izləyirik və mümkün qədər həmin tədbirlərdə iştirak etməyə çalışırıq.

**- Cəmiyyətin Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

- "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti olaraq Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə çox yaxşı münasibətlərimiz, əlaqələrimiz var. Bir müddət əvvəl Azərbaycana səfər edərkən də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsində oldum. Düyərdim ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi bizə çox yaxşı münasibət bəsləyir, Azərbaycana gələrkən bizi çox yaxşı qarşılayırlar. Biz də azərbaycanlı olaraq millətçilik borcumuzu yerinə yetiririk.

**- ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresi ilə "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti əməkdaşlıq edirmi? Bu əməkdaşlıq özünü hansı formada göstərir?**

- ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresi ilə də çox sıx münasibətlərimiz var. Konqresin qurulmasında Yusif Əsgərovla mənim böyük əməyimiz olub. Hazırda da ÜmumRusiya Azərbaycanlıları Konqresi ilə yaxından əməkdaşlıq edirik. Cəmiyyətin sədri kimi Dünya Azərbaycanlıları Konqresi ilə də əlaqələr qururuq. Həm Dünya Azərbaycanlılarının birinci və ikinci qurultayları, həm də Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin qurultaylarının iştirakçısı olmuşam.

**- Nefteyuqanskının seçkili orqanları, yerli idarəetmə strukturları ilə əməkdaşlığınız necədir? Cəmiyyətin keçirdiyi tədbirlərə onlar da dəvət edilir?**

- Cəmiyyətin sədri olaraq Nefteyuqansk şəhərinin meri ilə yaxından tanışam və onunla çox yaxşı münasibətlərim var. Hazırda cəmiyyət sədri olaraq merin yanında İctimai Palatanın üzvüyəm. Ona görə də şəhər merinə ünvanlandığımız istənilən müraciətə müsbət cavab verilir.

**- Yaşadığınız şəhərin kütləvi-informasiya vasitələri ilə əməkdaşlığınız hansı səviyyədədir? "Odlar Yurdu" Cəmiyyətinin keçirdiyi tədbirlərə həmin KİV-lərin marağı necədir və keçirdiyiniz tədbirlər istər televiziya kanalları, istərsə də kütləvi-informasiya vasitələrində işıqlandırılırmı?**

Bizim keçirdiyimiz tədbirlərə televiziya kanalları, kütləvi-informasiya vasitələrinin nümayəndələri dəvət edilir və onlar da həmin tədbirlərdə iştiraka marağ göstərirlər. İstər televiziya kanalları, istərsə də yerli qəzet və jurnallarda "Odlar Yurdu" Cəmiyyətinin keçirdiyi tədbirlər barədə geniş məlumatlar dərc edilir. Cəmiyyətin keçirdiyi bu və ya digər tədbirlər onlar tərəfindən bəyənilir və dərc edilən materiallarda bu xüsusi qeyd edilir.

**- Cari ilin sonuna qədər "Odlar Yurdu" Cəmiyyəti hansı tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutur,**

- Cəmiyyətin il ərzində keçirəcəyi tədbirlərlə bağlı xüsusi planı var. Həmin plana uyğun olaraq cəmiyyət müxtəlif tədbirlər keçirib və bu ilin sonuna qədər də bir sıra tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub.

**- Azərbaycandan kənar baxanda diasporumuzun bu günkü durumunu necə qiymətləndirmək olar? Artıq diaspora fəaliyyətindən lobbiçilik fəaliyyətinə keçməyin zamanı yetişibmi?**

- Hazırda Azərbaycan diasporu lobbiçilik fəaliyyətinə keçmək istiqamətində səy göstərir. Etiraf etmək lazımdır ki, bu gün dünya miqyasında erməni lobbisi çox güclüdür. Ancaq Rusiyada erməni diasporu hesab edirəm ki, yox dərəcəsindədir. Onlar heç bir yerdə keçirilən tədbirlərdə diaspora kimi iştirak etmir, hər hansı fəallıq nümayiş etdirmirlər. Yalnız bir dəfə onların qurultayının keçirildiyini eşitmişəm. Bizim fəaliyyət göstərdiyimiz Nefteyuqansk şəhərində erməni diasporu olsa da, fəaliyyətləri gözə dəymirdi, 2002-ci ildə Xanti-Mansiysk vilayətinin mərkəzindən gələrək onların fəaliyyətini yoxladılar və böyük miqdarda cərimə tətbiq etdilər. Çünki diaspora adı altında ermənilər tamam başqa işlərlə məşğul idilər.

**- Cəmiyyət üzvlərinin şəhərin seçkili orqanlarında təmsilçiliyi barədə düşünürsünüzmü və bu istiqamətdə hansı işlər görülür?**

-Belə bir fikrimiz var. Çalışırıq ki, istər şəhərin müvafiq strukturları, istərsə də seçkili orqanlarda azərbaycanlılar təmsil olunsun. Hələ iki il bundan əvvəl "Yedinaya Rossiya" Partiyası tərəfindən şəhər sovetinə deputat kimi namizədliyim irəli sürülmüşdü. Təəssüflər olsun ki, o zaman bu mümkün olmadı. Ancaq ruhdan düşmək olmaz, gələcəkdə də imkanlar var. Partiya yenə də məni dəstəkləyir və ümid edirəm ki, növbəti seçkilərdə qələbə qazana bilərik. Mənim başlıca məqsədim daha çox digər azərbaycanlıları partiyaya cəlb etmək və onları siyasi fəaliyyətə yönləndirməkdir. Çünki nə qədər çox olsaq bir o qədər sözüümüz keçərli olar və daha geniş imkanlar əldə edərik. Bu da Azərbaycanın üzləşdiyi çətinliklər, Dağlıq Qarabağ problemi barədə dünya ictimaiyyətinə daha geniş məlumat verməyə imkan yaratmış olar.

**Olaylar.-2009.-25 sentyabr.-№.167.-S.4**



## «Azərbaycan diaspora təşkilatları faydasızdır»

### Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın fəaliyyəti tənqid olundu

Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların sayı çox olsa da, Rusiyanın siyasi, iqtisadi, sosial proseslərində amilə çevrilməyiblər. Bu fikri Rusiya İslam Komitəsinin sədri Heydər Camal dünən Azərbaycan prezidenti yanında Strateji Araşdırmalar Mərkəzində keçirilən dəyirmi masada bildirib. Onun fikrincə, azərbaycanlılar sözün tam mənasında diaspora formalaşdırma bilməyiblər, belə ki, Rusiya cəmiyyəti çərçivəsində öz birliklərinin saxlanması və inkişaf etdirilməsi üçün qurum yaratmayıblar.

«Rusiyadakı azərbaycanlıların böyük əksəriyyəti mütəşəkkil deyil və həmyerlilər birliyi formasında yaşayırlar. Yəni onlar qapalı məkanda yaşayırlar, praktiki olaraq, Rusiya cəmiyyəti ilə əlaqə yaratmırlar və yalnız vətənləri ilə sıx əlaqələr saxlayırlar. Azərbaycanlılar Rusiyanın siyasi, iqtisadi, sosial proseslərinin amili deyillər», - deyər Camal bildirib.

Digər tərəfdən, artıq Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya etmiş və özünü onun bir hissəsi hesab edən kiçik bir qrup azərbaycanlılar var.

Ekspertin fikrincə, azərbaycanlı icmasının xüsusiyyəti onun Şimali Qafqaz və Mərkəzi Asiya vətəndaşlarını əhatə edən ümummüsəlman diasporasına inteqrasiya etməməsidir. Bu, azərbaycanlıların sünni deyil, şiə olması ilə əlaqədardır. Camal hesab edir ki, bunun həm müsbət, həm də mənfi cəhətləri var.

Müsbət cəhəti ondan ibarətdir ki, Rusiya hakimiyyəti azərbaycanlılara dini radikalıq - sünnilərə yaxın sələfilik (vəhhabilik) mənbəyi kimi baxmır. Digər tərəfdən, bu hal azərbaycanlıları ümummüsəlman həmrəyliyindən təcrid edir.

Heydər Camal azərbaycanlıların böyük müsəlman diasporasına inteqrasiyasını vacib sayır, bu, şiə və sünnilərin yaxınlaşmasına şərait yaradardı. Bununla əlaqədar olaraq, Camal azərbaycanlılar arasında dini savadsızlığın aradan qaldırılması üçün fakultativ kurslar təşkil etməyi təklif edir.

Heydər Camal hesab edir ki, azərbaycanlılar ümummüsəlman diasporası çərçivəsində təsir amilinə çevrilər və KİV-ə təsir edə, əmək məsələlərini həll edə, demokratiya proseslərinə təsir göstərə bilirlər.

Digər məruzəçi, Rusiyanın İTAR-TASS informasiya agentliyinin əməkdaşı Səadət Qədirova hesab edir ki, azərbaycanlıların dini əsaslarla birləşməsinin mənfi məqamları ola bilər.

«Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi, «Azərros», «Ocaq» praktiki olaraq, Rusiya azərbaycanlıları üçün qəzet buraxmaqdan başqa heç bir faydalı iş aparmır», - Qədirova belə hesab edir.

Onun fikrincə, Rusiyada azərbaycanlılara qarşı münasibətin yaxşılaşması diasporanın xidməti deyil, Azərbaycan və RF arasında yaxınlaşma siyasətinin nəticəsidir.

Qədirova hesab edir ki, azərbaycanlılardan müxtəlif sahələrdə ciddi ekspertlər formalaşdırmaq və onları Rusiya mediasına çıxarmaq lazımdır. Bu zaman, onun fikrincə, daha çox yüksək təhsil səviyyəsinə malik olan intellektual gənclərə üstünlük vermək lazımdır.

## **Elman Mustafazadə: "Diaspor təşkilatlanmış şouyla məşğuldur"**

**Hollandiyada yaşayan soydaşımız, diasporçu E. Mustafayev "Azadlıq" radiosunun müxbirinə verdiyi müsahibədə diaspor təşkilatlarının ağırlı problemlərinə toxunmuşdur. Həmin müsahibəni ixtisarla, məhz diasporla bağlı hissəsini oxucularımızın diqqətinə çatdırırıq.**

**- Elman bəy, Hollandiyada nə qədər Azərbaycanlı yaşayır? Onların bir-biriylə ünsiyyəti hansı səviyyədədir?**

- Ünsiyyət var. Türkiyədən gəlmiş Azərbaycan kökənlilər, Cənubi Azərbaycanlılar var. Təşkilat kimi Avropada ilk yaranan Azərbaycan-Türk Kültür Dərnəyidir. Təxminən bizim cəmiyyətlə bir vaxtda yaranmışdı. İnternetin, mobil telefonun geniş yayılmadığı zamanlar belə gözəl əlaqələrimiz vardı. Bu təşkilat oturuşmuş və qocamandır, çünki özünün qərargahı var, istirahət yeri, konfrans zalı var. Bunu ona görə deyirəm ki, qalan təşkilatlar kağız üzərindədir. Yurdu-yuvası yoxdur. Yəni Azərbaycanla bağlı elə bir ciddi təşkilat yoxdur Hollandiyada.

**- Bəs siz özünüz "Azərbaycanın dostları" Cəmiyyəti olaraq nə iş görürsünüz?**

- Son vaxtlar bu təşkilatı dirçəltməyə çalışırıq. Ətrafımıza savadlı, dəyərli gəncləri yığmağa başlamışıq. Məsələn, Almaniyada yaşayan soydaşımız var - Nurlana Müller, alman məktəbində almanlara alman dili və ədəbiyyatından dərs deyir. 20 ildir orda yaşayır. Çox təəssüf ki, Diaspor Komitəsi belələrini yaxın buraxmaq istəmir. Son vaxtlar həqiqi fəaliyyətdənsə, bölgəçiliyə daha çox üstünlük verir. Mən istərdim ki, Azərbaycanda olan bəzi eybəcərliklər qürbətə gəlməyəydi. Amma yavaş-yavaş o da gəlir...

İsveç-Stokholmda yaşayanlar çox fəaldırlar. Əksəriyyəti intellektual adamlardır. Hollandiyada da, dəyərli azərbaycanlılar var. Diaspor təşkilatına rəhbərlik edən professor Əli Həsənov, Gülşən Kazımova çox fəaldırlar. Səfirlik açıldıqdan çalışırlar iş görsünlər. Səfir insanlar arasında birlik yaratmağa çalışdı, amma bacarmadı. Hələ diasporla işləyə bilmir. Bir dəfə bir Konqres yaratmışdıq. Məni də icraçı direktor təyin etmişdilər. Çox böyük arzu ilə işə başladım. Təcrübəm də vardı. Dedim, gəlin iqtidar-müxalifət söhbəti salmayaq, küsülüləri barışdıraq. Əvvəl razılaşdılar. Elə ki, bir məclisə Əli Həsənovu çağırmaq istədim, olmaz, o Surət Hüseynovla işləyib dedilər... Üstündən necə il keçib, o da bir şəxsiyyətdir-söylədim. "Olmaz, biz onun müxalifət olduğunu dərinləşdirək ki, Bakı bizi saysın" cavabını aldım... İki il işləyib istefa verdim. Məlum oldu ki, bunu ona görə yaradıblar ki, adı çıxsın. Bu cür Konqreslərlə Avropadakı neçə soydaşımızı "Konqresmen" ediblər! Diasporumuzu döndəriblər şouya. Bir formal Cəmiyyət yaradırlar, istədiklərini sədr seçirlər, Azərbaycandan müğənni gətirib, əli bayraqlı oxudurlar, şou yaradırlar.

Hollandiyada məktəb açdılar. H. Əliyev Fondu da 30 uşağa kompüter verdi, kitab-dəftər göndərdi. Sən demə, bu da şoumuş. Televiziyaya çəkəndən sonra "məktəb" bağlandı. İndi fəal gənclər Rotterdamsda həftə sonu məktəbi açıblar. Amsterdamsdakı isə hələ də bağlıdır. Ona görə də, deyirəm ki, bizim diasporumuz bu gün şouyla məşğuldur. İnanın, bütün səmimiyyətimlə deyirəm...

## Azərbaycan diasporu inkişaf yolundadır

### Sabir Rüstəmxanlı: "Diasporamız son 20 ildə 1-2 əsrlik yol keçib"

Sentyabrın 29-da "OLAYLAR" qəzetinin redaksiyasında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilən "Azərbaycançılığın və diaspora quruculuğunun təbliği" layihəsi çərçivəsində tanınmış ziyalı, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri, millət vəkili Sabir Rüstəmxanlı ilə media nümayəndələrinin görüşü keçirilib. Görüşü açan "OLAYLAR" qəzetinin həyata keçirdiyi "Azərbaycançılığın və diaspora quruculuğunun təbliği" layihəsinin rəhbəri Elman Cəfərli layihə barədə məlumat verib. Bildirib ki, layihənin əsas məqsədi Azərbaycan mediasını diaspora quruculuğu işinin, xaricdəki Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin təbliğinə cəlb etməkdir: "Apardığımız müşahidələr göstərir ki, obyektiv və subyektiv səbəblərdən azərbaycançılığın təbliği, diaspora quruculuğu, xaricdəki diasporamızın fəaliyyəti Azərbaycan mediasının diqqətindən kənar qalıb. Bu məsələ yalnız dövlətin keçirdiyi tədbirlər (qurultaylar, forumlar) zamanı diqqət mərkəzinə gəlir. Azərbaycançılıq ideyasının mətbuatda az təbliğ olunması isə cəmiyyətdə vətənpərvərlik, dövlətçilik hisslərinin, diaspora ilə media arasında əlaqələrin zəifləməsinə səbəb olur. Bu da gələcək nəslin azərbaycançılıq ideyası əsasında yetişməsi istiqamətində başlıca maneələrdəndir". Layihə rəhbəri qeyd edib ki, layihənin əsas məqsədi icra müddətində Azərbaycan mediasını azərbaycançılıq ideyasının, diaspora fəaliyyətinin təbliğinə cəlb etməkdir. 4 ay davam edəcək layihə çərçivəsində nüfuzlu diaspora nümayəndələri və ziyalılarla jurnalistlərin görüşləri keçiriləcək, media nümayəndələrinin Azərbaycanın tarixi abidələrlə zəngin olan bölgələrinə səfərləri təşkil olunacaq. Elman Cəfərli deyib ki, layihənin icrasına sentyabrın 7-dən başlanıb. Həmin vaxtdan "OLAYLAR" qəzetində ayrıca "Diaspora" rubrikası açılıb. Diaspora quruculuğu ilə bağlı təbliğat xarakterli yazılar, ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan diaspora təmsilçiləri ilə müsahibələr dərc olunur. Sonra DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı çıxış edərək Azərbaycan diasporunun son 20 ildə keçdiyi yola nəzər salıb. Sabir Rüstəmxanlı deyib ki, dünyada miqrasiya, ölkədən-ölkəyə köç etmək tarixə yoldaş olan bir hadisədir. Dünya durduqca, insanlıq durduqca yer kürəsi çalxalanıb, insanlar bir ərəzidən başqa bir ərəziyə köç ediblər. Keçən əsrdə də qloballaşma, yeni texnologiyalar və informasiya əlaqə sistemlərinin genişlənməsi bu prosesi daha da sürətləndirib. DAK həmsədri qeyd edib ki, hazırda dünyada ən zəruri və vacib işlərdən biri miqrasiya xidməti olub: "Azərbaycanlılar da tarixən çox səfər edib, dünyanın müxtəlif ölkələrinə çox səpələnib, yayılıblar. Ancaq daha çox Azərbaycan parçalanandan, iki yerə bölünəndən sonra davamlı olaraq miqrasiya, köç olub. Güneydən Quzeyə və yaxud Quzeydən Güneyə köçmələr baş verib. Müəyyən rejimlər zamanında isə İrandan bütün dünyaya səpələniblər. Həm dünya müharibələri, həm inqilablar, həm də müxtəlif tarixi hadisələr azərbaycanlıların dünya ölkələrinə səpələnməsinə səbəb olub. Hazırda dünyanın 70-dən artıq ölkəsində azərbaycanlılar yaşayır". Sabir Rüstəmxanlı deyib ki, diaspora və ya xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş isə yalnız "Vətən" Cəmiyyəti qurulandan sonra başlanıb: "Hər halda "Vətən" Cəmiyyəti qonşularımızı ermənilər və ya başqa ölkələr Litva, Ukraynanın bu işlə məşğul olan təşkilatları və dövlət qurumlarından çox gec yaranmışdı. "Vətən" Cəmiyyəti tək-tək adamları dəvət edir və onlarla Azərbaycan arasında müəyyən ünsiyyət yaranırdı. Diaspora işinin bizdə milli maraqlar baxımından normal qoyuluşu Azərbaycanın müstəqilliyindən sonra

başlayıb. Azərbaycan müstəqilliyini əldə etdikdən sonra artıq sərbəst şəkildə xaricdə yaşayan soydaşlarımızla ünsiyyət qurulmağa başlanıb, onların Azərbaycanla əlaqələri genişlənilib". Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri hələ o zaman azərbaycanlıların bir araya gəlməsi, müəyyən forumların keçirilməsi təşəbbüslərinin irəli sürüldüyünü diqqətə çatdırıb: "Azərbaycan Respublikasının bu işə qarışmasından daha öncə Türkiyə və Avropa ölkələrində diaspor təşkilatlarımızı bir araya yığmaq təşəbbüsləri olub. 1990-cı il, mayın 27-dən 30-dək olan dövrdə Türkiyənin Kayseri şəhərində birinci Dünya Azərbaycanlıları Qurultayı keçirildi. Həmin qurultaya ilk dəfə olaraq dünyanın müxtəlif ölkələrindən yüzlərlə insan toplanmışdı. Azərbaycandan da təxminən 120 nəfərlik nümayəndə heyəti həmin tədbirə qatılmışdı. Orada həm Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ildönümü qeyd edildi, həm də Azərbaycanın bir sıra elmi, mədəni, tarixi problemləri ayrı-ayrı işçi qruplar səviyyəsində müzakirə olundu. Həmin tədbiri başda Turan Yazqan olmaqla Türk Dünyası Araşdırmalar Vəqfi təşkil etmişdi. Bunun ardınca isə 1990-cı ilin oktyabr ayında İstanbulda Türk-Azəri Dərnəklərinin birinci qurultayı keçirildi. Həmin toplantıya bütün Avropa ölkələrindən dərnək rəhbərləri gəlmişdi. Bundan sonra ardıcıl olaraq ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərnəkləri simpoziumlar, konfranslar keçirərək Azərbaycanın problemlərini müzakirə edirdilər. Bununla da azərbaycanlıların dərnək yaradıcılığı prosesi güclənirdi. 1990-cı il, noyabrın sonu, dekabrın əvvəllərində Almaniyada Azərbaycan Dərnəkləri, eləcə də Avropadakı Azərbaycan Dərnəklərinin Federasiyası yaradıldı. Həmin dövrdə Azərbaycan öz müstəqilliyini əldə etdikdən sonra ilk dəfə olaraq 1992-ci ilin əvvəllərində Zuğulbada Rusiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan dərnəklərinin toplantısını keçirdik. 1997-ci ildə isə ilk dəfə Amerikada Dünya Azərbaycanlıları Konqresi keçirildi və dünya azərbaycanlılarını bir araya yığmağa təşəbbüs göstərildi. Həmin tədbirdə Azərbaycan və İran bayrağı ilə bağlı mübahisə yaranmışdı. İrandan gələn mühacirlər bu ölkənin bayrağı, azərbaycanlılar isə Azərbaycan bayrağı altında oturmağı məqsəduyğun sayırdı. Ancaq Azərbaycan müstəqil olandan və uzun tərəddüdlərdən sonra İrandan gələn də böyük məmnuniyyətlə bizim bayrağımız altında oturur, keçirilən yürüş və mitinqlərdə bizim bayrağımızı qaldırırlar. 1998-ci ildə isə Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Vaşinqtonda ikinci qurultayı keçirildi. Həmin qurultayda da bayraq mübahisəsi qalxdı. Ancaq bundan əvvəl Almaniyada keçirilən qurultaya özü ilə Azərbaycanın bayrağını da aparmışdım. Həmin qurultayda almanlar açıq şəkildə qeyd etdilər ki, Azərbaycan bayrağını bizim bayrağın üzərinə ört və biz yeni bir bayraq görək. ("OLAYLAR"İA) Vaşinqtonda keçirilən konqres zamanı bayrağımıza qarşı bu qısqanclığı görəndə Almaniyadakı hadisə yadıma düşdü və hadisəni konqres iştirakçılarının diqqətinə çatdırdım. Qeyd etdim ki, bu kürsüdə öz bayrağımız altında çıxış etmək istəyirəm. Heç bir etiraz olmadan Azərbaycan bayrağını çıxış etdiyim kürsünün üzərinə qoydum və çıxışdan sonra bayrağı oradan götürmədim. Məndən sonra çıxış edənlər hamısı məhz Azərbaycan bayrağının altında çıxış etdilər. Bununla da Azərbaycan bayrağı məsələsinin mübahisəsi həll olundu". Sabir Rüstəmخانlı onu da qeyd edib ki, Azərbaycanda son 20 ildə diaspora fəaliyyəti əslində 1-2 əsrlik yol keçib. DAK həmsədrinin sözlərinə görə, bu gün Avropada getdikcə daha aydın hiss olunur ki, türk dünyasının problemləri bənzər, oxşardır. Türk dövlətləri eyni tarix, coğrafiya, mədəniyyəti paylaşan və kökü bir olan xalqlar kimi eyni çətinliklərlə üzləşirlər: "Ona görə də buna qarşı bir yerdə mübarizə aparmalıdırlar. Bunu Azərbaycan dövləti də hiss edir və bu səbəbdən Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birgə qurultayı keçirildi. Biz də

Avropada keçirdiyimiz sonuncu qurultaya ilk dəfə olaraq təkə azərbaycanlılar deyil, həm də Avropada fəaliyyət göstərən türkdilli ölkələrin diaspor təşkilatlarını dəvət etmişdik". ("OLAYLAR"İA)

**Olaylar.-2009.-30 sentyabr.-№.170.-S.8.**

## **Diaspora dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir**

**Qafar Əliyev: "Çalışmalıyıq ki, cəmiyyətimizin diaspora siyasətinə meyilli olan şəxslərini bu prosesə qoşa bilək"**

**"Yalnız bu halda diaspora siyasətimiz daha böyük uğurlar qazanacaq"**

### **Süleyman**

Azərbaycan diasporu prezident İlham Əliyevin irəli sürdüyü konsepsiya əsasında hücum xarakterində qurulub. Belə bir açıqlama ilə çıxış edən Prezident Administrasiyasının ictimai-siyasi şöbəsinin xaricdə yaşayan soydaşlarımızla iş bölməsinin müdiri Qafar Əliyev son illər ərzində diasporanın təşkilatlanması istiqamətində mühüm addımların atıldığını da söyləyib. PA rəsmisi onu da bildirib ki, bu gün Azərbaycan diasporunun qarşısında duran əsas vəzifə Dağlıq Qarabağ problemi barədə dünya ictimaiyyətini məlumatlandırmaqdır.

**- Qafar müəllim, Azərbaycan diasporunun mövcud durumunu necə qiymətləndirirsiniz?**

**Diasporamızın təşkilatlanması arzu edilən istiqamətdə gedirmi?**

- Azərbaycanda diaspora siyasəti Azərbaycan Respublikasının prezidenti, Prezident Administrasiyası, Milli Məclis, Nazirlər Kabineti, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, eyni zamanda ayrı-ayrı qeyri-hökumət təşkilatları, kütləvi-informasiya vasitələri, televiziya, radiolar səviyyəsində aparılan böyük bir dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir. Kimsə təsəvvür edərsə ki, bu hansısa bir dövlət orqanının məşğul olduğu bir məsələdir, çox böyük səhv edir. Bir müddət əvvəl Azərbaycanın xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən səfirlik və diplomatik korpus nümayəndələrinin rəhbərləri Azərbaycana dəvət edildi və onlar əvvəlcə Gəncə şəhərində, sonradan Naxçıvan Muxtar Respublikasında oldular. Gəncədə olarkən onlar Cavad xanın, Nizami Gəncəvinin məqbərəsi, Naxçıvan Muxtar Respublikasında isə Möminə Xatun məqbərəsi və digər tarixi abidələrə baş çəkдилər. Bu səfərdə məqsəd o idi ki, həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən bütün səfirlik və diplomatik korpusların nümayəndələri Azərbaycanın tarixi yerləri, mədəni abidələrini öz gözləri ildə görsün, yerli hakimiyyətlərlə ünsiyyətə girsin və onlara lazım olan vasitələri əldə etmək üçün yerli dairələrlə birbaşa əlaqələrə girərək əldə etsinlər. İndiyə qədər müəyyən informasiyalar onlara yalnız Bakıdan göndərilirdi. Bundan sonra isə onlar birbaşa yerlərdən özlərinə lazım olan informasiyaları alacaqlar. Səfirlik və diplomatik korpus rəhbərlərinin Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfərinin xüsusi əhəmiyyəti vardı. Bu gün Dağlıq Qarabağ iddiasından əl çəkməyən ermənilər, eləcə də erməni diasporunun nümayəndələri dünya miqyasında, ayrı-ayrı ölkələrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasına da iddia qaldırırlar. Göründüyü kimi bizdə diaspora siyasəti prezident İlham Əliyevin irəli sürdüyü konsepsiya əsasında tam geniş miqyaslı hücum xarakterində qurulub. Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi, Milli Məclis, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Prezident Administrasiyası, Nazirlər Kabineti artıq bu işə qoşulub. Bu bizim işimizi xeyli asanlaşdırır. Artıq televiziya kanallarında bilavasitə diaspora üçün nəzərdə tutulmuş proqramlar hazırlanır ki, bu da çox müsbət haldır. Bütün bunlar hamısı onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycanda diaspora işi son dövrlər xeyli güclənib və hücum xarakteri daşıyır.

**- Hazırda Azərbaycan diasporunun qarşısında duran əsas vəzifələr hansılardır?**

- Azərbaycan diaspora siyasətinin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri isə Dağlıq Qarabağ probleminin həlli üçün dünya ictimaiyyəti, beynəlxalq təşkilatlar, dünyada Azərbaycanla maraqlanan qurumları daha çox məlumatlandırmaqdan ibarətdir. Bu işdə biz xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza böyük ümidlər bəsləyirik. Əvvəllər elə dövlətlər vardı ki, həmin ölkələrdə diaspora təşkilatları fəaliyyət göstərmirdi. Ancaq hazırda nəinki dünyanın hər bir ölkəsində, eləcə də ayrı-ayrı şəhərlərdə, vilayətlərdə Azərbaycan diaspora təşkilatları, cəmiyyətləri yaranır, Azərbaycanın əleyhinə olan qüvvələrə qarşı mübarizə aparırlar. Biz hər il fevralın 26-da Xocalı faciəsi, 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü, 20 yanvar faciəsi, eləcə də torpaqlarımızın işğalı tarixlərində ayrı-ayrı ölkələrdə böyük bir kampaniya həyata keçirir, dünyada yaşayan soydaşlarımızı həmin prosesə qoşuruq. Cari ilin yanvar-mart ayları ərzində bu iş həm Azərbaycanın daxili, həm də ondan kənarında, ayrı-ayrı ölkələrdə geniş şəkildə aparıldı. Hazırda bu istiqamətdə fəaliyyətimiz davam edir və bununla bağlı yeni planlarımız var. 2009-2010-cu illərdə həmin kompaniyayı daha geniş şəkildə, yeni-yeni kitabların nəşri, televiziya filmlərinin çəkilməsi, SD materialların hazırlanması şəkildə genişləndirmək istəyirik.

**- Artıq demək olarmı ki, diaspora sahəsində bütün işlər tam arzuolunan səviyyədədir və bu istiqamətdə hansısa yeniliyə ehtiyac yoxdur?**

- Söylədiyim müsbət fikirlərdən elə nəticə çıxmasın ki, Azərbaycan diasporunda hər şey yaxşıdır və bu məsələdə heç bir problem yoxdur. Bu məsələdə problemlər və nöqsanlar da həddən artıq çoxdur. Diaspora elə dinamik bir işdir ki, əvvəllər bu sahədə olan zəif fəaliyyət həmin problem və nöqsanları görünməz edir və həmin problemlər qaldırılmırdı. Ancaq zaman keçdikcə, diaspora siyasəti gücləndikcə bir sıra yeni-yeni məsələlər baş qaldırır. Həmin məsələləri vaxtında, adekvat həll etmək üçün bizim bu gün yetərli imkanlarımız yoxdur, və ya mövcud imkanlarımız buna kifayət etmir. Ona görə maksimum dərəcədə çalışmalıyıq ki, ehtiyat mənbələrindən, əlimizdə olan imkanlardan səmərəli istifadə edək, daha çox cəmiyyətimizin diaspora siyasətinə meyilli olan şəxslərini bu prosesə qoşa bilək. Yalnız bu halda bizim diaspora siyasətimiz daha böyük uğurlar qazanacaq. Hesab edirəm ki, bu gün Azərbaycanda bir sıra siyasi partiyalar, qeyri-hökumət təşkilatları diaspora siyasətinə olan maraq-diqqətini daha da artırmalıdır. Azərbaycan digər ölkələr kimi deyil ki, yalnız daxili problemlərin həllini qabartsın və yalnız bu işlə məşğul olsun. Azərbaycanın bu gün ən böyük problemi Dağlıq Qarabağ problemi. Ona görə də bu gün Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bütün ictimai-siyasi təşkilatlar, ayrı-ayrı qüvvələr, qeyri-hökumət təşkilatları, eləcə də dövlət qurumları öz fəaliyyətlərində diaspora ilə işə ayrıca bir bəndlə yanaşmalı və bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməlidirlər. Yalnız o halda bizim diaspora işimiz daha böyük, kütləvi xarakter daşıyacaq.

**- Azərbaycançılıq ideyası, ölkəmizin üzləşdiyi problemlər, eləcə də Dağlıq Qarabağ probleminin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə yeni kitablar, təbliğat vasitələrinin nəşri nəzərdə tutulubmu?**

- Hazırda biz "Dünya Azərbaycanlıları" adlı kitabın növbəti nəşri ilə bağlı təkmilləşdirmə işləri aparırıq. Artıq onun birinci cildini nəşr etmişik. Kitabın ikinci və üçüncü cildləri isə yaxın müddət ərzində çap ediləcək. Bundan başqa diaspora məsələlərinə aid kiçik həcmli kitablar, broşuralar üzərində işləyirik. Bu sıraya "Kim kimdir", "Biz azərbaycanlıyıq" kimi kitabları aid etmək olar. "Kim kimdir" kitabında biz 100-dən artıq məşhur azərbaycanlıyı tanıtməyə çalışırıq. Eyni zamanda çalışırıq ki, televiziya kanallarında dünya azərbaycanlıları



üçün ayrıca verilişlər açmaq. İctimai Televiziya, Dövlət Televiziyası, eləcə də digər televiziya kanallarında diaspora ilə bağlı verilişlər açıla bilər. Həmçinin kütləvi-informasiya vasitələrində, ayrı-ayrı qəzetlərdə də diaspora ilə bağlı rubrikalar açmaq məqsəduyğun sayılır. Hazırda "Dünya azərbaycanlıları", "Azərbaycan diasporu" və "Diaspora" jurnalları işıq üzü görür. Ancaq həmin dərgilər mütəmadi olaraq işıq üzü görmür. Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondundan gələcəkdə diaspora sahəsində yazan jurnallara da yardım ayrıla bilər. Ancaq gərək həmin jurnallar həqiqətən də, diaspora işi ilə məşğul olsun, mütəmadi dərc edilsin. O halda gələcəkdə bu cür jurnallara da yardım ayrıla bilər. Bu da son nəticədə Azərbaycanda diaspora işinin daha da genişlənməsinə gətirib çıxaracaq.

**- Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızla aparılan iş qanədici sayıla bilərmi?**

- Təqribən 2-3 il əvvəl Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın vəziyyəti olduqca acınacaqlı idi. Xüsusilə soydaşlarımızın gürcü dilini bilməməsi səbəbindən bir sıra problemlər yaşanır. Həmçinin orada Azərbaycan dilində dərs vəsaitləri çatışmırdı. Eyni zamanda müxtəlif dövlət orqanlarında azərbaycanlıların mənafeləri və hüquqları tez-tez pozulurdu. Ancaq son dövrlərdə istər bu ölkədə fəaliyyət göstərən Azərbaycan səfirliyinin məqsədyönlü fəaliyyəti, istər Diaspora İş üzrə Dövlət Komitəsinin əməkdaşlarının ardıcıl şəkildə Gürcüstana səfər etməsi, istərsə də Milli Məclis üzvlərinin bir neçə dəfə orada olması, xüsusilə prezident İlham Əliyevin Gürcüstana səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşməsi və onların problemlərinin həlli ilə maraqlanması, Heydər Əliyev Fondunun xətti ilə Gürcüstana dərs vəsaitləri, məktəb ləvazimatlarının göndərilməsi nəticəsində bu sahədə əsaslı şəkildə irəliləyiş yarandı. Artıq biz 2-3 il əvvəldə olduğu kimi Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın problemləri ilə bağlı deyil, onlara göstərilən diqqət və qayğı ilə əlaqədar olaraq razılıq məktubları alırıq. Ancaq orada bir sıra problemlər hələ də köklü şəkildə qalır. Ümumiyyətlə, bu ölkədə təkcə azərbaycanlılar deyil, eləcə də yerli gürcülərin problemləri həddən artıq çoxdur. Təbii ki, Gürcüstanda vəziyyət normallaşdıqca həmin problemlər də ortadan qalxacaq. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar yeniləşən, demokratikləşən Gürcüstanda öz yerlərini tutmağa çalışırlar.

**Olaylar.-2009.-6 oktyabr.-№.174.-S.4.**

## Hollandiyada Azərbaycan diasporu güclənməkdədir

**Elsevər Məmmədov: "Bizim gənc hüquqsünaşlarımız yetişir və müxtəlif partiyalarda təmsil olunurlar"**

**Nigar Abdullayeva**

Xaricdəki diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətlərini daha da gücləndirmək məqsədilə müxtəlif istiqamətdə tədbirlər həyata keçirirlər. Təşkilatlanma ilə yanaşı diasporumuz yeni layihələr də reallaşdırır. Hazırda öz fəaliyyəti ilə seçilən diaspor təşkilatlarımızdan biri də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresidir. Bugünlərdə ölkəmizə səfəri zamanı "Palitra"nın qonağı olan konqresin sədri Elsevər Məmmədov təşkilatın hazırkı fəaliyyət proqramı və həyata keçirilən tədbirlərlə bağlı məlumat verdi.

- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 2006-cı ilin noyabr ayında təşkil olunub. Hazırda 15 təşkilatdan ibarət olan Konqres bu müddət ərzində çox mühüm işlərə imza atıb. Məqsədimiz təşkilatımızın əsas mövqeyi olan azərbaycançılıq, dövlətçilik və türkcülük ideyasını Avropada yaşayan soydaşlarımız arasında təbliğ etməkdir. Azərbaycanın tarixini, mədəniyyətini, mövcud reallıqları Avropada yaşayanlara olduğu kimi çatdırmaqdır. Əsas məqsədlərimizdən biri də gənclərimizin Avropaya inteqrasiya olunması ilə bağlıdır. Hazırda Hollandiyada "Ana dili məktəbi"imiz fəaliyyət göstərir. Onlardan biri Amsterdam, digəri Rotterdam şəhərində yerləşir. Həmin məktəblər yeni açıldığı zaman tələbələrin sayı bir o qədər çox olmasa da, hazırda müraciət edən insanların sayı artmaqdadır. Artıq valideynlər özləri müraciət edərək uşaqlarını həmin məktəbə gətirmək istəyirlər. Hollandiyada doğulan həmin uşaqlar öz Ana dillərini bilmirlər və həmin məktəbdə onlar artıq doğma dili öyrənərək Azərbaycanın bayrağı, harada yerləşməsi ilə bağlı məlumatla yanaşı ölkəmizin himnini, şeirlərini öyrənirlər. Bundan başqa konqres tərəfindən orada gənclərimiz üçün idman məktəbi yaradılıb. Burada gənclər kinqboksla yanaşı minifutbol oyunları da öyrənirlər. Həmçinin bizim ingilis və holland dili kurslarımız var. Avropaya inteqrasiya olunmaq üçün önəmli amillərdən biri də məhz həmin xalqların dilini yaxşı bilməkdir. Bu, yaşlı nəsil üçün də çox önəmlidir və hazırda həm orta, həm də yaşlı nəsil üçün holland dilində kurslar keçirilir. Bundan başqa Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Hollandiyada yeni açılan Azərbaycan səfirliyi ilə çox sıx əməkdaşlıq edir. Hətta biz orada məktəblər açarkən Azərbaycandan bizə çox böyük dəstək gəldi. Belə ki, məktəb tələbələr üçün kitablar, çantalar, kompyuter vasitələri ilə təmin edildi.

**- BAK tərəfindən təqdim edilən mövcud reallıqlar, təşkil edilən tədbirlər Hollandiya cəmiyyəti tərəfindən necə qarşılanır?**

- Ümumiyyətlə, bu gün bir faktdır ki, Hollandiyada Azərbaycan diasporu gündən-günə güclənməkdədir. Məsələn, bunu Avropa mətbuatında izləmək mümkündür. Yaxud "Evrovision-2009" yarışmasında Azərbaycanı təmsil edən iştirakçılara Hollandiya 10 xal verdi və bu, diasporumuzun fəallığının bariz nümunəsi idi. Onu da qeyd edək ki, bizim diaspor orada uzun bir tarixdə deyil, əsasən 10-15 ildə formalaşmışdır. Azərbaycanlıların ən böyük qələbələrindən biri də Hollandiyanın ən tanınmış telekanalında həmin ölkənin məşhur tarixçi alimi

Aleksandr Dexotun çıxışı oldu. Telekanalda Konqresin son qurultayından hazırlanmış veriliş efirə getdikdən sonra həmin tarixçi alim canlı yayımla çıxış edərək ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi Xocalı soyqırımını ilə bağlı videolenti təqdim etdi və orada şəhid olanların sayını bildirdi, eləcə də erməniləri işğalçı və separatist adlandıraraq Azərbaycanın 20 faiz torpaqlarını işğal etmələri ilə bağlı məlumatları çatdırdı. Bu da oradakı diasporumuzun güclü fəaliyyətinin nümunəsi idi.

Bundan başqa konqresimiz Azərbaycanın tarixi günləri, bayramlar, faciələrlə bağlı tədbirlər keçirir. Belə ki, 20 Yanvar, Xocalı faciəsi, 51 mart azərbaycanlıların soyqırımını ilə bağlı tədbirlər yüksək səviyyədə təşkil olunaraq avropalıların diqqətinə çatdırılır. Məsələn, cari ildə 31 mart tarixində Konqres tərəfindən təşkil edilən Rotterdamın mərkəzində səssiz yürüş keçirildi. Hətta hollandların özləri də bizim diasporun mədəni, səviyyəli şəkildə keçirdiyi bu aksiyanı təqdir etdilər və hətta özləri də aksiyada iştirak etdilər. Bu aksiya zamanı insanlara həmin hadisələr zamanı həlak olanlar haqqında 10 mindən artıq məlumat paylandı. Həmin aksiyanın önəmli tərəflərindən biri də odur ki, bəziləri 31 mart tarixində Azərbaycanda hansı hadisə baş verdiyini bilmirlər. Həmin tədbirdə litvalıların, hollandların, polşalıların, türklərin, İraq türkmənlərinin bizim diasporumuzla birgə iştirakı böyük effekt verdi.

**- Cari ildə keçirilən BAK-ın qurultayı hansı yeniliklərlə yadda qaldı?**

- 7 martda Amsterdam şəhərində BAK-ın qurultayı keçirildi. Demokratik şəkildə keçirilən həmin seçkilərdə mən sədr, konqresin məndən öncəki sədri Sahil Qasimov isə fəxri sədr seçildi. Həmin qurultayda Azərbaycanın Hollandiyadakı səfirindən başqa Gürcüstan, Ukrayna, Qazaxıstan, Sloveniyanın səfirləri də iştirak edirdi. Yüksək səviyyədə təşkil olunan həmin tədbirdə Azərbaycandan olan bir neçə millət vəkilləri də təmsil olunurdu. İdarə heyətinə 12 nəfər nümayəndə seçildi. Ümumiyyətlə, konqresdə sədr 2 il müddətinə seçilir. Konqresdə 15 təşkilat birləşib ki, buraya federasiya şəkildə İraq türkmənləri də daxildir. Düşünürük ki, azərbaycanlıların problemləri bütün türk xalqlarının, onların da problemləri bizim problemimiz olsun. Ümumiyyətlə, hər bir təşkilat üçün təşkilatlanma ilə bağlı tədbirlərin, qurultayların keçirilməsi vacibdir ki, bu da fəaliyyətin daha da güclənməsi üçün önəm daşıyır.

**- BAK digər diaspor təşkilatları ilə birgə layihələr reallaşdırırmı?**

- Digər diaspor təşkilatları ilə birgə əlaqələrimiz var. Adətən türk diasporu ilə davamlı olaraq iş qururuq. Eyni zamanda rus, yəhudi diasporu ilə sıx əməkdaşlığımız var. Bir çox tədbirlərdə yəhudi diasporu diaspor nümayəndələri bizimlə birgə çıxış edirlər. Hətta yəhudi diasporu ilə birgə 2010-cu il üçün bir tədbir hazırlayıyıq. Bu tədbirdə Ermənistandan başqa keçmiş SSRİ-yə daxil olan ölkələr iştirak edəcək. Orada erməni diasporu da var və bəlkə də bizə qarşı hansısa addımlar atmaq istəyirlər. Amma Hollandiya hüquqi bir dövlətdir və orada heç kəs kimsənin qarşısını ala bilməz. Hazırda Hollandiya parlamentində təmsil olunan türk millət vəkilləri, yüksək vəzifələrdə çalışan türklər daim bizim yanımızdadırlar. Digər xalqların diaspor təşkilatları ilə yanaşı başqa xarici ölkələrdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları ilə də əlaqələri davam etdiririk. Avropa Azərbaycanlıları Konqresində bir araya gəlib məsləhətləşmələr aparırıq, yeni layihələri müzakirə edirik.

**- Soydaşlarımız dövlət orqanlarında təmsil olunurlarmı?**

- Bizim diasporun orada formalaşma tarixi uzun bir müddət deyil. Eyni zamanda orada gənclərimizin 8-10 il müddətinə təhsil almaları, təcrübə toplamaları müəyyən zaman tələb edir. Artıq bizim orada gənc

hüquqşünaslarımız yetişir və eləcə də müxtəlif partiyalarda təmsil olunurlar. İnanırıq ki, qısa müddətdə olmasa da, yaxın bir 5-10 il ərzində soydaşlarımız orada müxtəlif dövlət qurumlarında təmsil olunacaqlar. Çünki oradakı gənclərimizin təhsilə, siyasətə qoşulmağa marağı çoxdur. Ümumiyyətlə, Benilüksdə 30 minə yaxın azərbaycanlı var. Yeni formalaşmağa başlayan diasporumuz daha da güclənməyə çalışır və bu istiqamətdə müəyyən işlər görür. Bəzi səhvlər də ola bilər. Amma bu bir faktdır ki, diasporumuz gündən günə güclənir və inteqrasiya yüksək səviyyədə həyata keçirilir.

**- Qarşıda hansı yeni layihələri reallaşdırmağı planlaşdırırsınız?**

- Bakıya hazırkı səfərimiz həm diaspor işləri ilə bağlıdır, həm də vətənimizi bir daha görmək istəyidir. Mən 2 ildir ki, gələ bilmirdim. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə davamlı əlaqələrimiz var. Bütün tədbirlərdə Komitə ilə əməkdaşlıq şəraitində çalışırıq. Bizə bacardıqları qədər dəstək göstərməyə çalışırlar. Bizim tək DİDK ilə deyil, digər dövlət qurumları, Heydər Əliyev Fondu, MM, XİN, MTN, GİN ilə də əlaqələrimiz yüksək səviyyədədir.

Qarşıda reallaşdırılacaq bir sıra yeni layihələrimiz var. Ancaq həmin layihələri açıqlamaq istəmirik. Çünki bu, Azərbaycan diasporunu sevməyən qüvvələrin də əlinə keçə bilər və bu, milli məsələlərlə bağlı layihələrdir. Biz bunu tam güclü şəkildə ortaya çıxarmaq istəyirik. Bu bir faktdır ki, Hollandiyada Xocalı soyqırımına həsr edilən abidə ucaldılmışdı və bu abidənin ucaldılmasında Azərbaycan mədəniyyət təşkilatının böyük rolu olmuşdu. Lakin həmin abidə ucaldılmamışdan əvvəl erməni diasporu bundan xəbər tutduğu zaman bunun qarşısını almaq üçün müəyyən vasitələrə əl atdılar. Lakin həmin azərbaycanlıların tədbiri reallaşdı. Ona görə də bu fikri hələ tam açıqlamaq istəmirik. Bundan başqa biz 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü ilə bağlı gözəl bir tədbir keçirməyi planlaşdırmışıq. Danışıqlar aparılıb və Azərbaycandan mədəniyyət işçiləri də gələcəklər. İnanırıq ki, 31 mart azərbaycanlıların soyqırımını ilə bağlı nəzərdə tutulan tədbirimiz reallaşdıqda bu, erməni diasporuna böyük bir zərbə olacaq.

**Palitra.**-2009.-6 oktyabr.-№.108.-S.5.

## **Diaspora işi ilə xarici siyasət əlaqələndirilməlidir**

**İlham Axundov: "Kanadanın siyasi dairələri Azərbaycan həqiqətləri, ölkədə baş verən proseslər, Dağlıq Qarabağ problemi barədə məlumatlıdırlar"**

### **Süleyman**

Dünyanın hər bir ölkəsində olduğu kimi Kanadada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu da ölkəmizin başına gətirilən müsibətlər, Azərbaycan həqiqətləri, eləcə də Dağlıq Qarabağ problemi və Ermənistanın təcavüzkar siyasəti barədə bu ölkənin ictimaiyyətinə lazım olan məlumatı çatdırır. Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyasının sədri İlham Axundov bu istiqamətdə müəyyən problemlərin olduğunu bildirsə də, diasporanın ruhdan düşmədiyini və daha fəal olduğunu bildirib. Assosiasiya sədri deyib ki, Azərbaycan dövlətinin diaspora sahəsinə göstərdiyi diqqət və qayğı ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarını daha çevik və məhsuldar olmağa sövq edir.

**- İlham müəllim, Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası azərbaycançılığın təbliği, Azərbaycan həqiqətlərinin Kanada ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə cari ilin sonuna qədər hansı tədbirləri keçirməyi nəzərdə tutur?**

- Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası əsasən iki cür tədbirlər həyata keçirir. Həmin tədbirlərə nisbətən kiçik və böyük tədbirlər daxildir. Böyük tədbirlər artıq ənənəyə çevrilmiş, müəyyən tarixlərlə bağlı olan tədbirlərdir. Kiçik tədbirlər sırasına isə təşkilatın keçirdiyi aksiyalar daxildir. Azərbaycanın tarixində müəyyən əlamətdar hadisələrlə bağlı tədbirlər təşkilat deyil, müxtəlif cəmiyyətləri birləşdirən assambleya tərəfindən keçirilir. Kanadada fəaliyyət göstərən 10-a yaxın təşkilat Kanada Azərbaycan Təşkilatları Assambleyasına daxildir. Assambleyanın da müxtəlif tipli tədbirləri var və ayrı-ayrı təşkilatlar olaraq həmin tədbirlərdə yaxından iştirak edirik. Azərbaycanın tarixində olan əlamətdar günlərin hamısı assambleyanın təşkilatçılığı ilə qeyd olunur. Eləcə də 20 Yanvar hadisələri, Xocalı faciəsi, 31 Mart azərbaycanlıların soyqırım günü ilə əlaqədar hər il assambleya tərəfindən tədbirlər keçirilir, əldə edilmiş razılaşma əsasında etiraz əlaməti olaraq yürüşlər, aksiyalar təşkil edilir. Bütün bu tədbirlərin keçirilməsi assambleyanın illik iş planında öz əksini tapır. Bundan başqa hər il 28 may-Respublika günü ilə bağlı həm Toronto, həm də Dedmont, Hamerton bələdiyyələrində Azərbaycan bayrağı qaldırılır. Bundan əlavə olaraq hər bir təşkilatın özünün ayrıca iş planı var ki, həmin iş planına uyğun olaraq da müxtəlif tədbirlər keçirilir. Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası isə daha çox xeyriyyə aksiyaları və elm, təhsil sahəsində əməkdaşlığa üstünlük verir. Elm-təhsillə bağlı assosiasiyanın çox geniş planları var. Keçən ilki səfərimizdən sonra Azərbaycandan 10-a yaxın tələbə Vatterbo Universitetinə gəlib. Bu işi davam etdirmək istəyirik. Gələn il bu göstəricinin daha da artırılmasını planlaşdırırıq.

**- Kanadada təxminən nə qədər azərbaycanlı yaşayır və onların neçə faizi diaspora təşkilatlarında cəmlənib?**

-Qeyri-rəsmi statistikaya görə, Kanadada 33 min azərbaycanlı yaşayır. Onların 30 mini Tənubi Azərbaycandan, 3 mini isə Azərbaycan Respublikasından olanlardır. Faiz nisbəti ilə götürəndə deyə bilərəm ki, diasporaya qoşulmaq istəyənlərin sayı kifayət qədər artıqdır. Ancaq onu da qeyd etmək lazımdır ki, bəzilərinin bu barədə məlumatı olmur və ya vaxtın olmaması səbəbindən diasporaya qoşulmaq istəmirlər. Buna baxmayaraq bizim diaspora ilə məşğul olan 12-13 cəmiyyətimiz fəaliyyət göstərir. Onların da ətrafında kifayət qədər insanlar cəmlənib. Ancaq bir məqamı da qeyd etmək lazımdır ki, bu məsələdə daha çox kəmiyyətə deyil, keyfiyyətə üstünlük verilməlidir. Kanadadakı Azərbaycan cəmiyyətləri arasında keyfiyyət kifayət qədər yüksəkdir. Elə insanlar da var ki, diaspora sözünü anlamırlar və həmin sözün mənasını internetdən tapmağa çalışırlar. Çünki diaspora kanadalılar üçün o qədər də inkişaf etmiş bir söz deyil. Ancaq Azərbaycanda diaspora sözü kifayət qədər inkişaf edib və bu sahəyə böyük bir diqqət var. Azərbaycanda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyət göstərməsi bizim üçün bir stimuldur. Belə bir dövlət qurumunun yaradılması onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan dövləti xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla yaxından maraqlanır, onlara diqqət, qayğı göstərir. Biz Azərbaycan dövlətinin həyata keçirdiyi diaspora siyasətindən tam razıyıq.

**- Sizcə lobbicilik fəaliyyətin keçməyin zamanı yetişib?**

- Hesab edirəm ki, diaspora işi ilə xarici siyasət əlaqələndirilməlidir. Ölkənin xarici siyasəti ilə diaspora işi bir-biri ilə təcrid oluna bilməz. Onlar vahid mövqedən çıxış etməlidirlər. Yəni Xarici İşlər Nazirliyi də diaspora ilə məşğul olan təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq etməlidir. Kanadada bu məsələ öz müsbət həllini tapıb. Bu ölkədəki diaspor təşkilatları ilə Azərbaycan səfirliyi yaxından əməkdaşlıq edir. Ancaq hesab etmirəm ki, bu bütün ölkələrdə istənilən səviyyədədir. Ya müəyyən qısqançlıq mövcuddur, ya da hansısa anlaşılmazlıq var. Bu cür anlaşılmazlıq olan yerdə isə lobbidən danışmaq olmaz. Heç şübhəsiz ki, lobbicilik fəaliyyəti üçün müəyyən vaxt lazımdır.

**- Demək olarmı ki, Kanadada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporu ölkəmizin başına gətirilən müsibətlər, Dağlıq Qarabağ problemi, Azərbaycan həqiqətlərini tam mənada bu ölkənin ictimaiyyətinə çatdırıb?**

- Bunu həyata keçirmək üçün kütləvi-informasiya vasitələrinin imkanlarından yararlanmaq lazımdır. Ancaq çox təəssüf ki, bunu etmək çox vaxt bizə nəsib olmur. Ancaq Azərbaycanla bağlı materialları dərc etmək arzusunda olan mətbu orqanlar da var. Biz hər vasitə ilə biz kütləvi-informasiya vasitələri ilə əlaqələr yaradıb həmin mətbu orqanlarda Azərbaycanla bağlı materialları dərc etmək istəyirik. Hamıya məlumdur ki, Kanadada erməni diasporunun çox böyük rolu və təsiri var. Onların gücü realdır. Acı da olsa bunu qeyd etmək lazımdır. Hər hansı bir kütləvi-informasiya vasitəsində Azərbaycanla bağlı material dərc edilərkən erməni diasporu tərəfindən həmin mətbu orqanın təsisçisi, redaktorlarına güclü təzyiqlər edilir. Nəticə etibarilə həmin mətbu orqanlarda müəyyən tərəddüdlər yaranır. Bu cür hallarla dəfələrlə rastlaşmışıq. Ona görə də biz lobbiciliyi gücləndirməliyik. Yəni biz Kanadada işimizi, fəaliyyətimizi elə qurmalıyıq ki, ətrafımıza bizi yaxından tanıyan, Azərbaycana rəğbət bəsləyən, bizə köməklik göstərən adamlar cəlb edə bilək. Əgər köməklik olmasa bu işləri həyata keçirmək çox çətinidir. Təbii ki, bu istiqamətdə çətinliklərlə üzləşirik. Bununla yanaşı biz başqa vasitələrdən də istifadə edirik. Mütəmadi olaraq millət vəkillərinə, digər rəsmi dairələrə məktublar ünvanlayır, Azərbaycan barədə, Dağlıq Qarabağ problemi, Ermənistanın ölkəmizə qarşı təcavüzü haqqında onlara ətraflı

məlumat çatdırırıq. Həmin müraciətlər öz ünvanına çatır. Bizə göndərilən cavab məktubları belə deməyə əsas verir. Təbii ki, ictimaiyyəti tam mənada məlumatlandırmaq bir qədər çətin olur. Bəzən maliyyə problemləri də buna mane olur. Ancaq siyasi dairələrə bunu çatdırmaq bir qədər asandır. Son 5-6 ildə bu istiqamətdə çox böyük addımlar atmışıq. Artıq Kanadanın siyasi dairələri Azərbaycan həqiqətləri, ölkədə baş verən proseslər, Dağlıq Qarabağ problemi barədə məlumatlıdırlar.

**- Özünüz də qeyd etdiniz ki, Kanadanın kütləvi-informasiya vasitələri ilə əlaqələriniz o qədər də yüksək səviyyədə deyil. Yerli mətbuatla əlaqələri inkişaf etdirmək üçün təmsil etdiyiniz təşkilat hansı istiqamətdə addımlar atmağı nəzərdə tutub? Hansı üsullardan istifadə etmək lazımdır ki, KİV-lərin imkanlarından yararlanasınız?**

- Jurnalistlər əsasən sensasiya axtarırlar. Ancaq onlar heç də keçmişdə baş vermiş hadisələrlə maraqlanmırlar. Mətbuat nümayəndələri hər zaman yeni məlumatlar axtarışındadırlar. Əgər jurnalistə hansısa yeni bir məlumat verilərsə, dərhal onu əldə edər və müəyyən mənada işıqlandırirlər. Belə bir hadisələr baş verib. Ancaq jurnalistlərlə bəzən bir qədər ehtiyatlı olmaq lazımdır. Çünki bir sıra hallarda onların yazıları bizim xeyrimizə olmaya bilər. Əgər Kanada dövlətinin ermənilərlə bağlı atdığı hansısa bir addıma biz əks reaksiya göstəririksə, bu reaksiyanı jurnalistlər bir qədər də şişirdir və nəticə etibarilə bu bir qarşıdurmaya gətirib çıxarır. Bunu da biz istəmirik. Ancaq bizimlə yaxından əməkdaşlıq etmək arzusunda olan jurnalistlər də var. Hesab edirəm ki, bu cür media təmsilçiləri daha çox olsa bizim xeyrimizədir. Onların Azərbaycana səfərlərini təşkil etməklə həmin insanlara ölkəmiz barədə daha müfəssəl məlumat verə bilərik.

**- Bu məqsədlə kanadalı jurnalistlərin Azərbaycana səfəri nəzərdə tutulub?**

- Kanada Azərbaycan Əməkdaşlıq Assosiasiyası olaraq iki ölkə arasında bir sıra sahələrdə körpülərin atılmasını istəyirik və bir neçə sahədə belə körpülər atılıb. Yurnalistlərin qarşılıqlı səfərlərinin təşkili də belə körpülərdən biri ola bilər. Çox təəssüf ki, bəzən bu işlər müsbət nəticə vermir. Bizim maksimum səviyyədə çalışmağımıza baxmayaraq bu işlər alınmır. Bu da nəticə etibarilə mənfi təsir bağışlayır. Bəzən Azərbaycan tərəfdən problemlər meydana çıxır. Problemlər isə əsasən bəzi məmurların bu işlərə biganə olması ilə bağlıdır. Onlar bir sıra məsələlərin həllinə köməklik göstərmirlər. Hər iki ölkənin müvafiq təşkilatları arasında əlaqə yaratmaq istəyirik və bu məqsədlə əvvəlcədən razılaşma əldə edilir, səfərin dəqiq vaxtı, burada keçiriləcək görüşlər müəyyənləşdirilir. Biz həmin insanlarla bura gəlirik. Ancaq Azərbaycana gələndən sonra bizə deyirlər ki, görüş mümkün deyil, baş tutmayacaq. Belə olan halda kanadalıda da bir mənfi rəy formalaşır, bir daha Azərbaycana səfər etmək niyyətində olmur. Bu Azərbaycanda adi bir hal sayılsa da, kanadalı üçün böyük bir təhqirdir. Ona görə də məmurların bu cür hərəkəti bizim üçün çox böyük problemlər yaradır. Halbuki biz Kanadada baş nazirdən tutmuş digər rəsmi şəxslərə qədər əvvəlcədən razılaşdırılmış qaydada görüşə bilirik. Onu da qeyd edirəm ki, bunu Azərbaycanın bütün dövlət qurumları və məmurlarına aid etmək düzgün olmazdı. Xüsusilə Təhsil Nazirliyi bu işdə bizə böyük dəstək olur və hər səfər zamanı Təhsil Nazirliyində görüşlərimiz keçirilir, qarşılıqlı müzakirələr aparılır.



## Mogilyovdakı "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzi azərbaycançılığın təbliğatçısı kimi

### Ağalar İdrisoğlu

Yazıçı-rejissor

Mogilyov Belarusiya respublikasının ən qədim səhərlərindən biridir. Məşhur Dnepr çayının sahilində yerləşən bu şəhərin 740 yaşı var. Şəhərdə artıq dünya səviyyəli Metallurgiya, Lift İstehsalı, Polimer Borular, Böyük həcmli yük maşınları və traktor istehsal edən zavodlarla birlikdə çoxlu zavodla, iplik, parça istehsal edən fabriklər, qənnadı, çörək, karamel, ət məhsulları və başqa Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətlər, universitetlər, institutlar fəaliyyət göstərir. Bu şəhər həm də özünü dünya səviyyəli yazıçıları, siyasətçiləri, incəsənət işçiləri, idmançıları ilə tanınır. Şəhərdə dünyanın xeyli tanınmış şəxsiyyətləri, dahiləri olub. Mogilyovdakı çox maraqlı tarixi yerləri, məbədləri, teatrları, muzeyləri hər gün yüzlərlə insanlar böyük məmnunluqla ziyarət edirlər. Bu şəhərdə tez-tez dünya səviyyəli musiqi festivalları keçirilir. Artıq dörd ildir ki, Mogilyov səhəri ilə Sumqayıt şəhəri qardaşlaşıb. Bununla bağlı hər iki şəhərin rəhbərliyi müqavilələrə imza atıblar. Sumqayıt şəhəri icra hakimiyyətinin başçısı Vaqif Əliyev, icra hakimiyyəti başçısının birinci müavini Akif Quliyev, bələdiyyə sədri Əbülfəz Babayev, "Azər-boru" Səhmdar Cəmiyyətinin baş direktoru Əzim Əzimov və başqaları bu şəhərdə olub. Mogilyov vilayətinin rəhbərliyi ilə danışıqlar aparıb və müqavilələr imzalayıblar. Bu danışıqların bəziləri Belarusda çap olunan "Qobustan " jurnalında əksini tapıb.

Mogilyov vilayətində yalnız qeydiyyatda olan mindən artıq azərbaycanlı yaşayır. Bu azərbaycanlıları bir yerə yığmaq, bir təşkilat ətrafında birləşdirmək üçün 2005-ci ildə "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzi yaradılıb. Mərkəzin yaradılmasında ən aparıcı işi İlyas İlyasov və onun həmfikirləri Nəriman Tanifəyev, Şail Səfərov görüblər. İlyasın bu sahədə zəhməti çox olduğuna görə, həmvətənlərimiz tərəfindən yekdilliklə sədr seçilib. İ. İlyasov Yevlax rayonunun Xaldan qəsəbəsində ziyalı ailəsində doğulub. Orta məktəbi Xaldanda bitirib. Ordu sıralarında xidmətdən sonra 1987-ci ildə Mogilyov şəhərində yaşayan dostunun yanına qonaq gəlib. İlk görünüşdən bu şəhər, burada yaşayan insanlar onun çox xoşuna gəlib. Beləliklə, taleyini Mogilyovla bağlayıb. Burada ali təhsil alıb. Cəmi qırx doqquz yaşı olan İ. İlyasovu Mogilyovdakı yaşlı həmvətənlərimiz də ağsaqqal kimi tanıyırlar. Çünki o, burada yaşayan azərbaycanlılar üçün sözün həqiqi mənasında çox iş görür. Bu yaxınlarda İ. İlyasov doğma Azərbaycana gələndə onunla həmsöhbət olduq. Onun bu gəlişi daha məhsuldar oldu. Belə ki, İ. İlyasov Sumqayıt şəhər Təhsil şöbəsinin müdiri Vidadi Bağırovlə görüşüb, Mogilyov şəhərində yaratdıqları Azərbaycan məktəbi üçün dərsliklər və çoxlu bədii ədəbiyyatlar alıb. Mogilyov şəhərindəki 23 saylı orta məktəbin nəzdində yaradılan və "Azərbaycan bazar günü" məktəbi adlandırılan bu məktəbdə elə həmin məktəbin müəlliməsi olan Qərənfil Əliyeva həmvətənlərimizə Azərbaycan dilində dərslər keçir və ölkəmizin tarixini, adət-ənənələrini, ədəbiyyat, incəsənət xadimlərini, siyasətçilərini Mogilyovda doğulan azərbaycanlı uşaqlara öyrədir. "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzinin təşəbbüsü ilə yaradılan bu məktəb, çox böyük təqdirə layiq işdir. Vidadi müəllim və İ. İlyasov belə razılığa gəliblər ki, Sumqayıt Təhsil şöbəsi Mogilyovda yaradılan həmin məktəbi öz himayəsinə götürəcək və ora lazımı dərs vəsaitləri və bütün köməklikləri edəcək. Bunun müqabilində də İ. İlyasov Mogilyov Təhsil şöbəsi ilə Sumqayıt Təhsil şöbəsi arasında təhsil mübadiləsi

sahəsində böyük dostluq körpüsü yaradacaq. Qardaşlaşmış şəhərlər üçün təhsil sahəsində də mübadilə aparmaq çox xeyirli işdir. Həmin danışıqda iştirak etdiyimə və bu işin təşkilatçısı, ideya müəllifi olduğuma görə çox sevinirəm. Çox istərdim ki, Sumqayıtın mədəniyyət, idman təşkilatları, zavodları, fabrikləri ilə də Mogilyov təşkilatlarının belə işbirliyi qurulsun.

"Azəri" Mədəniyyət Mərkəzinin ən böyük işi isə həmyerlimiz, Mogilyov şəhərinin faşistlərdən azad olunmasında çox böyük iş görmüş, bu şəhərin fəxri vətəndaşı, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı polkovnik Aslan Vəzirovun heykəlinin Mogilyovun mərkəzindəki parkda qoyulması olub. Heykəlin qoyulmasının və onun ətrafında kiçik parkın salınmasının bütün maliyyə xərcini məhz "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzinin üzvləri çəkib. Bu tarixi hadisəni Belarusun aparıcı mətbuat orqanları yazıb, radio və televiziya da bununla bağlı maraqlı verilişlər hazırlanıb.

**- İlyas müəllim, "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzinin yarandığı bu dörd ildə, xeyli işlər görülüb. Bəs son illərdə hansı işləri görürsünüz?**

- Bizim sizinlə axırcı görüşümüzdən artıq iki il keçib. Mən sizin çoxminli oxuculara bildirmək istəyirəm ki, artıq bir il yarım bundan öncə biz "Azərbaycan bazar günü" məktəbini açmışıq. Məktəbdə bizim həmvətənlərimizin övladları Azərbaycanın tarixini, Azərbaycan dilinin incəliklərini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını öyrənir. Hər həftənin bazar günləri Qərənfil xanım ən azı üç-dörd saat dərs keçir.

İkinci ən böyük işimiz isə Aslan Vəzirovun heykəlinin qoyuluşu və ətrafında park salmaq olub. O, mühəndis-sapyer polkunun komandiri olub. Dnepr çayının üstündən körpü saldırıb və həmin körpüdən keçən Sovet əsgərləri düşməni darmadağın edərək, Mogilyovu və bütövlükdə Belarusu azad ediblər. Həmin vaxt düşmən gülləsinin altında körpü yaratmaq elə də asan iş deyildi. Bu körpünün salınması vaxtı xeyli insan öz həyatını qurban verib. Onun bu şücaətinə görə 1986-cı ildə Aslan Vəzirova Mogilyov şəhərinin fəxri vətəndaşı adı verilib. Belarus xalqının bu insana, həmyerlimizə çox böyük hörməti var. Biz də onun heykəlini qoymaqla, adına park salmaqla həm millətimizin başını ucaldıq və həm də belə qeyrətli, igid azərbaycanlımızın adını orada əbədləşdirdik. Baxmayaraq bu haqda Belarus mətbuatında yazılar çap olundu, amma Azərbaycan mətbuatı və televiziya da belə tarixi hadisəni layiqincə işıqlandırmadı.

Biz bu iki ildə milli bayramımız olan Novruzunu çox yüksək səviyyədə qeyd etmişik. Hər il iyul ayının əvvəlində Mogilyov şəhərinin ad günü keçirilir. Biz bu bayram tədbirində öz millətimizin incəsənətini, mədəniyyətini, milli yeməklərimizi təbliğ edir və çox yüksək formada, musiqi nömrələri və rəqslərlə ustalığımızı nümayiş etdiririk. Bu yaxınlarda Mogilyov şəhərinin ən aparıcı küçələrindən birində Azərbaycan məhəlləsi yaradılacaq. Orada çox ciddi tikinti işləri gedir. Yəqin ki, payızın son günlərinə kimi açılışı olacaq.

**- Mogilyovda diaspor təşkilatları çoxdurmu?**

- İyirmi yeddi diaspor təşkilatı var. Amma tərif üçün demirəm, bizim "Azəri" Mədəniyyət Mərkəzi bu diaspor təşkilatları içərisində ən aparıcı yerlərdən birini tutur. Mogilyov vilayətinin rəhbərliyi də bizə çox böyük ehtiram göstərir. Onların sayəsində şəhərin ən aparıcı işlərində biz yaxından iştirak edirik.

**- Siz dediniz ki, "Azərbaycan bazar günü məktəbi" yaradıbsınız. Bununla bağlı sizə Azərbaycan Təhsil Nazirliyindən və Xarici Ölkələrdəki Diaspor təşkilatları ilə iş üzrə Komitədən köməkliklər olurmu?**

- Xeyr. Heç bir köməklik olmur. Ümumiyyətlə bizim haqqımızda onlarda heç məlumat da yoxdur. Bu da Belarusda fəaliyyət göstərən Azərbaycan konqresinin günahıdır. Yəqin ki, onlar bizim haqqımızda heç bir informasiya vermirlər. Onlar nə üçünsə bizim gördüyümüz işlərə çox qısqançlıqla yanaşırlar. Çünki Minsk şəhərində iyirmi ildir ki, fəaliyyət göstərən "Qobustan" Cəmiyyətindən və altı ildə fəaliyyət göstərən Belarus Azərbaycan Konqresindən biz dörd ildə Azərbaycan və azərbaycanlılar üçün daha çox işlər görmüşük. Hətta onlar belə bir söhbət qaldırmışdılar ki, guya Aslan Vəzirovun heykəlini məhz onlar Mogilyovda qoyublar. Biz bununla bağlı onlara özümüzün çox kəskin etirazımızı bildirdik. Bundan sonra bizdən üzr istədilər. Məktəblə bağlı kitabları da biz özümüz Azərbaycanca gələndə alıb, Mogilyova aparırıq. İndi isə sizin sayənizdə biz Sumqayıt Təhsil şöbəsi ilə əlaqələr qurduq. Yəqin ki, bundan sonra bu sahədə problemlərimiz olmayacaq. Biz çox istərdik ki, Azərbaycan kitabxanaları və nəşriyyatları da bizə dilimizdə çap olunan bədii, tarixi, elmi ədəbiyyat sahəsində köməkliklər etsinlər. Qoy bu kitabları oxumaqla bizim balalarımız yazıçılarımızla, tarixçilərimizlə, elm xadimlərimizlə yaxından tanış olsunlar. Çünki öz dilini, öz tarixini, öz mədəniyyətini və ədəbiyyatını bilməyən insan heç bir millətə məxsus deyil. Çox istərdik ki, Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi bizə milli paltarlarla köməklik etsin. Biz də Mogilyovdakı Azərbaycan məhəlləsində özümüzün milli paltarlarımızla çıxışlar edək. Xalqımızın qədim tarixini və adət-ənənələrini təbliğ edək. Çünki millət həm də özünün ədəbiyyatını, mədəniyyətini, mətbəxini başqa millətlərə layiqincə göstərməklə yaddaşlarda tarixdə qalır.

**Azad Azərbaycan.-2009.-9 oktyabr.-№.145.-S.6.**

## “Estoniyada Azərbaycan diasporu çox fəaldır”

### SƏRVİNƏZ KƏRİMOVA: “MÜASİR DÖVRDƏ PEDAQOJİ FƏALİYYƏTƏ HƏM DƏ PSİXOLOJİ YÖNÜMDƏN YANAŞILIR”

#### P. Sultanova

Tallində fəaliyyət göstərən “Turan” Eston-Azərbaycan İnteqrasiya Mərkəzi ötən ilin sonlarında yaranıb. Qısa müddət keçməsinə baxmayaraq bu ölkədə yaşayan azsaylı xalqların və milli azlıqların həmin cəmiyyətə inteqrasiyası ilə bağlı bir sıra işlər görülüb. Mərkəzin rəhbəri Sərvinəz Kərimova “525”ə müsahibəsində qurumun fəaliyyəti, həyata keçirilən yeni layihələr barədə danışıb.

- “Turan” Eston-Azərbaycan İnteqrasiya Mərkəzi ötən ilin sonlarında yaranıb. Estoniyada dövlət səviyyəsində orada yaşayan azsaylı xalqların və milli azlıqların həmin cəmiyyətə inteqrasiyası ilə bağlı bir sıra işlər görürük. Estoniyada 20 ilə yaxındır ki, Azərbaycan icması artıq formalaşmış. Təşkilatlanma başa çatıb və artıq əməli iş görürük. Orada iş əsnasında inteqrasiya məsələsinin daha qabarıq olduğunu gördüm və fikirləşdim ki, belə bir təşkilata ehtiyac var. Az müddətdə fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq böyük işlər görməkdəyik. Çünki Estoniyada dövlət tərəfindən də həyata keçirmək istədiyimiz ideyalara ən azı təşkilati dəstək görürük. Həmin ölkədə sırf bu sahə ilə məşğul olan İnteqrasiya Fondu fəaliyyət göstərir. Hər bir xalqa eyni formada şərait yaradırlar. Hətta öz xalqlarını təbliğ etməyi “tələb edirlər”. Yəni, mədəniyyətini, tarixini, hətta dinini. Bu yaxınlarda mən inteqrasiya işinə məktəblərdən başlamaq ideyası ilə çıxış etdim. Artıq məktəbdə böyüyən uşaqlar formalaşmış insan olduqda onların Azərbaycan barədə məlumatı olacaq. Ona görə də mənim inteqrasiyanı eston məktəblərindən başlamaq təklifimi bəyəndilər və artıq iki layihə üzərində çalışırıq. Bunlardan biri “Turan”Estoniya-Azərbaycan İnteqrasiya Mərkəzinin layihəsidir. Layihəyə əsasən eston məktəblərində iki aylıq Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənət kursları təşkil olunacaq. Artıq təşkilatlanma işi başa çatıb, məktəblərlə müqavilələr bağlanıb və sentyabrın 15-dən kurslara başlanılıb. Bu kurslar müddətində uşaqlara dərslər keçirilir və gələn ilin birinci rübündə onların əl işləri hazırlanacaq və Azərbaycan “Bazar günü” məktəbi ilə Eston İncəsənət gimnaziyası ilə birgə sərgi keçiriləcək. Digər layihə bizim mərkəzin Azərbaycan “Bazar günü” məktəbinin birgə layihəsidir. Bu çərçivədə “xalqlar həftəsi” eksperiment tədbir təşkil olunması qərara gəldi. Bu tədbirə 5 xalqın “Bazar günü” məktəbi qoşuldu. Ümumi layihə çərçivəsində çalışılsa da fərqli təqdimatlar öz əksini tapacaq. Hər xalqın təqdimatı özlərinin istədiyi formada olacaq və hər xalq üçün bir gün ayrılacaq. Bizim üçün ayrılan gündə bütün Azərbaycanı təbliğ etmək istəyirik. Yəni, ilk növbədə ölkəmizin tarixi, xanlıqlar, o cümlədən oraya İrəvan və Dərbənd xanlıqlarının təqdimatını da daxil etmişik. Digər bölgədə bədii, sənədli və cizgi filmlərinin nümayişi olacaq ki, titrlər eston dilində olacaq. Xaricdə ölkəmizi təbliğ edən heç bir azərbaycanlı şəxsi mənafeyini güdmür. Orada ermənilərlə əlaqədar rastlaşdığım problemlərlə bağlı əlimizdə vəsaitin olması çox önəmlidir. Məsələn, bizim milli musiqi aləti olan tütəyi ermənilər özlərininki kimi təqdim edirlər və əgər mənim əlimdə göstərməyə vəsait olmadıqda təbii ki, onların sözü keçərli olur. Üçüncü

tərəf informasiyanı ilk olaraq kimdən alırsa artıq bu köklü informasiya olur. Bu baxımdan bizdə əyani vəsaitlərin olması vacibdir.

**- Bu yaxınlarda Tallində sizin müəllifi olduğunuz “Azərbaycanlılar” adlı kitab işıq üzü gördü.**

**Kitabda hansı məqamlar yer alıb?**

- Estoniya Təhsil Nazirliyi milli azlıqları və azsaylı xalqları təbliğ etmək çərçivəsində uzun müddətdir ki, bir layihə həyata keçirir. Bu layihə çərçivəsində artıq 5-ci kitabdır ki, işıq üzü görür. Litva, tacik, ruslar və özbəklərin kitabları nəşr olunub. “Azərbaycanlılar” kitabında xalqımızın yaranma tarixindən başlamış bu günümüzə qədər olan məlumatlar öz əksini tapıb. Hətta son bölmə oradakı diasporumuzla bağlı “Azərbaycanlılar Estoniyada” adlanır. Layihənin məqsədi ən vacib məlumatları toplamaq idi. İki aylıq mübarizənin nəticəsi olaraq buraya Xocalı, 20 yanvar və 31 mart soyqırımlarını daxil edə bilmişik. Hətta orada azərbaycanlıların soyqırımını ifadəsi ilə yanaşı soyqırıma məruz qalanların sayları da öz əksini tapdı. Ancaq kitablar uşaqlar üçün nəzərdə tutulduğuna görə, soyqırımın törədicisi ermənilərin olduğunu birbaşa verilməsinə icazə verilmədi. Kitabın içərisində isə Ermənistanla bağlı münaqişə öz əksini tapıb. Kitabda dövlətçiliyimizin formalaşması, mədəniyyəti, dili, əlifbası, eston dili ilə qarşılığı, mətbəxi və digər məlumatlar öz əkini tapıb.

**- Estoniyada yaşayan soydaşlarımız ölkənin həyatında fəaldırlarmı?**

- Dövr inkişaf etdikcə yanaşma da dəyişir. Müasir dövrdə pedaqoji fəaliyyətə eyni zamanda psixoloji yönümdən yanaşılır. Ümumiyyətlə, Estoniya hökumətinin azsaylı xalqlarla bağlı görülən işlərindən mən çox razıyam. Hətta yeganə xalq ki, orada bizim uşaq bağçası fəaliyyət göstərir. Oradakı diasporumuzun fəaliyyəti çox güclüdür. Hətta mən deyərdim ki, Estoniyadakı diasporumuz ən güclü diaspordur. Bu gün orada azərbaycanlı deputat parlamentdə təmsil olunur. Parlamentə gənc namizədlər arasında da azərbaycanlılar var ki,

bu da diasporumuzun fəallığının nəticəsidir. Həyata keçirilən tədbirlərin çoxu dövlət səviyyəsində reallaşdırılır.

## "Azərbaycan diasporu fəaldır"

**Natiq Bağırov: "Bu fəallıq ildən-ilə artır"**

**"Çalışırıq ki, Azərbaycanın üzləşdiyi problemləri Belarus cəmiyyətinə çatdıraraq"**

**Süleyman**

Dünyanın əksər ölkələrində olduğu kimi Belarusda da Azərbaycan diasporu çox fəaldır. Belə bir açıqlama ilə çıxış edən Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin sədri Natiq Nuriyev rəhbərlik etdiyi qurumun bu istiqamətdəki fəaliyyətindən də danışib. Konqres sədri azərbaycançılıq ideyasının təbliği, ölkəmizin üzləşdiyi problemlər, eləcə də Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi barədə ölkənin ictimaiyyətinə ətraflı məlumat vermək istiqamətində görülən tədbirlər barədə də məlumat verib.

**- Natiq müəllim, Belarusda Azərbaycan diasporunun vəziyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Belarusda diasporanın fəaliyyətə başlamasının bu il 20 yaşı tamam olacaq. O zaman Minskdə təhsil alan azərbaycanlı tələbələr tərəfindən "Qobustan" Cəmiyyəti təsis edilmişdi. Həmin cəmiyyət artıq 20 ildir ki, fəaliyyət göstərir. Vaxtı ilə "Qobustan" Cəmiyyəti respublika statusuna malik idi və ümumilikdə Belarus üzrə fəaliyyət göstərirdi. Sonradan isə qərara alındı ki, Azərbaycan İcmaları Konqresi yaradılsın və onun tərkibinə bir neçə cəmiyyətlər daxil olsun. Beləliklə, 2003-cü ildə Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin yaradılması ilə bağlı qərar qəbul edildi. Nəticə etibarilə bütün cəmiyyətlər həmin konqresə daxil oldu. Hazırda Minsk şəhərində fəaliyyət göstərən "Qobustan" cəmiyyəti ilə yanaşı digər şəhərlərdə fəaliyyət göstərən cəmiyyətlər də konqresin tərkibinə daxildir. 1998-ci ildən "Qobustan" Cəmiyyətinin sədri kimi fəaliyyət göstərirdim. 2003-cü ildən isə Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin sədriyəm. Konqresin tərkibinə daxil olan ayrı-ayrı cəmiyyət və təşkilatlar çox fəaldırlar. Diasporamız Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslərə də öz münasibətini bildirir, həmin proseslərdə yaxından iştirak edir. İstər prezident seçkiləri, istərsə də referendumda diaspora olaraq çox fəal iştirak etmişik. Diasporanın Belarusda fəaliyyət göstərən Azərbaycan səfirliyi ilə də çox sıx münasibətləri var. Artıq 3 ildir ki, Belarusda Azərbaycanın fəvqəladə və səlahiyyətli səfirliyi fəaliyyət göstərir. Belarus Azərbaycan İcmaları Cəmiyyəti olaraq dəfələrlə səfirliyə köməklik etmişik. Səfirlik də öz növbəsində bizim köməyimizdən yararlanır. Həmçinin Belarusda Azərbaycan diasporunun keçirdiyi bütün tədbirlərə Azərbaycanın bu ölkədəki səfirliyi də yaxından dəstək verir və bizə öz köməkliyini göstərir. Ümumiyyətlə, deyə bilərəm ki, dünyanın bütün ölkələrində olduğu kimi Belarusda da Azərbaycan diasporu çox fəaldır və bu fəallıq ildən-ilə artır.

**- Belarusda yaşayan soydaşlarımız daha çox hansı sahələrdə çalışmağa üstünlük verirlər. Diasporamızın bu ölkənin ictimai-siyasi həyatına təsir imkanları nə dərəcədədir?**

- Belarusda yaşayan azərbaycanlılar arasında müxtəlif sahələrdə çalışan insanlar var. İstər səhiyyə, istər təhsil, istərsə də iqtisadi sahədə çalışan soydaşlarımız kifayət qədərdir. Bu tendensiya ildən-ilə müsbət istiqamətdə gedir.

**- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin əsas fəaliyyət istiqamətləri hansılardır?**

- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri iki ölkə arasında ictimai, siyasi, iqtisadi əlaqələri daha da inkişaf etdirmək, sərgilər, konsertlər təşkil etməklə Azərbaycanın imicini bu ölkədə yüksək səviyyəyə qaldırmaqdır. Belarusda yaşayan soydaşlarımız arasında Azərbaycan dilinin təbliği, onun qorunması istiqamətində də diasporamız bir sıra addımlar atır. Bu məqsədlə Magilyov şəhərində bazar günü məktəbi açılıb. Yaxın vaxtlarda isə Minsk şəhərində də bazar günü məktəbinin açılması nəzərdə tutulub. Konqres bütün bu istiqamətlərdə fəaliyyətini davam etdirir və iki ölkə arasında münasibətlərin inkişaf etdirilməsi məqsədilə əlindən gələni əsirgəmir.

**- Bazar günü məktəbləri yalnız Belarusda yaşayan azərbaycanlılar üçün nəzərdə tutulub?**

- Hazırkı mərhələdə bazar günü məktəbləri yalnız Belarusda yaşayan azərbaycanlılar üçün nəzərdə tutulub. Gələcəkdə isə istənilən şəxs bazar günü məktəbinə gələ bilər. Bazar günü məktəbinin açılmasında məqsəd bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızın övladları arasında Azərbaycan dilini təbliğ etmək, onlarda öz ana dillərinə olan münasibəti artırmaq, vətənə, millətə bağlılıq hissi yaratmaqdır. Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi tərəfindən belə bir tədbirlərin həyata keçirilməsi bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar tərəfindən də müsbət qarşılınır və onlar da imkanları daxilində bu işə öz köməkliklərini göstərirlər.

**- Bazar günü məktəbləri üçün lazım olan dərs vəsaitlərini hansı mənbələrdən əldə edirsiniz?**

- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi olaraq vaxtı ilə Azərbaycandan kifayət qədər dərs vəsaitləri aparmışıq. Hazırda isə konqres olaraq bu istiqamətdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə yaxından işləyirik. Yaxın vaxtlarda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi bizə lazım olan dərslikləri göndərəcək. Ümumiyyətlə, aidiyyəti qurumlar bizim bu məsələ ilə bağlı müraciətimizi cavabsız qoymur və istənilən köməkliliyi göstərirlər.

**- Azərbaycançılıq ideyasının təbliği, ölkəmizin üzləşdiyi çətinliklər, eləcə də Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi olaraq hansı tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutmusunuz?**

- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi olaraq hər il istər Azərbaycanın tarixində əlamətdar olan hadisələr, istərsə də 20 Yanvar hadisələri, Xocalı faciəsi, 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırımını tarixini qeyd edirik. Keçirdiyimiz həmin tədbirlərə Belarusda tanınmış ictimai xadimlər, müxtəlif dövlətlərin bu ölkədə fəaliyyət göstərən səfirliklərindən nümayəndələr dəvət edirik. Maksimum dərəcədə çalışırıq ki, Azərbaycanın üzləşdiyi problemləri Belarus cəmiyyətinə çatdıraraq. Cari ilin sonuna qədər də bu istiqamətdə bir sıra tədbirlərin keçirilməsi planlaşdırılıb. Keçirdiyimiz bu və ya digər tədbirlərdə iştirakçılara Azərbaycanla bağlı materiallar, kitablar, təbliğat vasitələri paylanır. Bu məqsədlər konqres olaraq bizə kifayət qədər vəsaitlər göndərilir. Xüsusilə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən çoxlu sayda kitablar, təbliğat vasitələri təqdim edilir. Fondun göndərdiyi təbliğat vasitələri konqresin bu istiqamətdəki fəaliyyətinə öz müsbət təsirini göstərir. Eyni zamanda Belarusda yaşayan soydaşlarımız da Azərbaycana səfər edərkən özləri ilə çoxlu sayda kitablar, Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı materiallar gətirirlər. Həmin kitablar və təbliğat vasitələrini Belarusda mövcud olan



kitabxanalara, müvafiq təşkilat və qurumlara paylayırıq. Bu da öz növbəsində Belarusda Azərbaycana barədə daha dəqiq məlumatın formalaşmasına yardımçı olur.

**- Cari ilin sonuna qədər konqres hansı tədbirlər keçirəcək?**

- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi olaraq cari il ərzində bir sıra tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutmuşuq. Oktyabrın sonu, noyabrın əvvəllərində "Qobustan" Cəmiyyətinin yubileyi qeyd ediləcək. 20 yaşı tamam olan "Qobustan" Cəmiyyətinin yubiley mərasiminə Belarusda fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı ölkələrin diaspor təşkilatları, rəsmi şəxslər və bu ölkədə akkreditə olunmuş diplomatik nümayəndəliklər də dəvət ediləcək. Bundan başqa 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə bağlı da konqres təntənəli mərasim keçirməyi nəzərdə tutub. Bu yaxınlarda daha iki böyük bir tədbir keçirilib. Sovet İttifaqı qəhrəmanları Aslan Mirzəyev və Həzi Aslanovun abidələrinin açılışı ilə bağlı keçirilən mərasimlərdə Azərbaycandan da nümayəndə heyəti iştirak edirdi.

**- Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin keçirdiyi bu və ya digər tədbirlərə bu ölkənin kütləvi informasiya vasitələri nə dərəcədə maraq göstərir? Mətbu orqanlarda keçirdiyiniz tədbirlərlə bağlı materiallar dərc edilirmi?**

- Biz keçirdiyimiz bütün tədbirlərə Belarusda fəaliyyət göstərən televiziya kanalları və mətbu orqanları dəvət edirik. Onlar da öz növbəsində konqresin təşkil etdiyi tədbirlərdə iştirak edir və bu barədə məlumat yayırlar. Belarusun bir neçə televiziya kanallarında da diasporamızın keçirdiyi tədbirlər barədə reportajlar verilir.

**- Bəs konqresin Belarusun rəsmi dairələri ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

- Konqresin keçirdiyi tədbirlərə Belarusun rəsmi dairələri də dəvət olunur və onlar da öz növbəsində böyük məmnuniyyətlə bizim tədbirlərdə iştirak edirlər. Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresinin bu ölkənin rəsmi dairələri ilə çox sıx münasibətləri var. Belarus da Azərbaycana oxşar bir dövlətdir. Bu ölkədə də tolerantlıq qorunur.

**Olaylar.-2009.-10-12 oktyabr.-№178.-S.4.**

## **Diasporun fəaliyyətinə kölgə salmağa çalışırlar**

**Elsevər Məmmədov: "Hollandiyanın müəyyən dairələrində nəinki Azərbaycan, hətta Dağlıq Qarabağ problemi, bu problem nəticəsində ölkəmizin üzləşdiyi çətinliklər barədə məlumatlar var"**

**"Bu da Azərbaycan diasporunun güclənməsi, onun daha fəal olmasından irəli gəlir"**

### **Süleyman**

Azərbaycan diasporunun ildən-ilə güclənməsindən narahat olan qüvvələr onun fəaliyyətinə kölgə salmağa, diasporanın zəif olduğu görüntüsü yaratmağa çalışırlar. Belə bir açıqlama ilə çıxış edən Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Elsevər Məmmədov bu sahədə vəziyyətin heç də pis olmadığını deyib. Konqres rəhbəri bildirib ki, rəhbərlik etdiyi qurumun, eləcə də ayrı-ayrı ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində gördüyü işlər və həyata keçirdiyi tədbirlər Azərbaycan diasporunun gücünü ortaya qoymuş olur. Elsevər Məmmədov BAK-ın fəaliyyəti, qurumun cari ilin sonuna qədər keçirəcəyi tədbirlər barədə də danışıb.

**- Elsevər müəllim, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibinə neçə təşkilat daxildir və konqres nə zamandan fəaliyyət göstərir?**

- Hazırda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 15 təşkilatdan ibarətdir. Onlardan 10-u Azərbaycan, 5-i isə İraq türkmənlərinin təşkilatıdır. Konqres 2006-cı il, noyabrın 18-də yaradılıb. 2006-cı ildən bu günə qədər konqres tərəfindən müxtəlif tədbirlər həyata keçirib. Bu ilin sonunda isə konqres 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününü qeyd edəcək. Hazırda tədbirin vaxtı ilə bağlı müəyyən məsləhətləşmələr aparılır. Həmin təbirdə Azərbaycandan da nümayəndə heyəti iştirak edəcək. Ümumiyyətlə, konqresin keçirdiyi bütün tədbirlərdə Azərbaycanın Hollandiyadakı səfirliyi ilə yanaşı Türkiyə, Ukrayna, Qazaxıstan və Gürcüstanın səfirləri də iştirak edir. 2010-cu ildə keçirəcəyimiz tədbirlər də artıq müəyyənləşdirilib. 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım günü ilə bağlı Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi geniş və bir qədər də fərqli tədbir keçirməyi planlaşdırılıb. Ancaq hələlik konqresin tədbirlərinin nədən ibarət olacağı bir qədər gizli saxlanılır. Bunun da başlıca səbəbi istər mətbuatın, istərsə də konqresin fəaliyyətinin erməni diasporu tərəfindən yaxından izlənməsidir. Əgər həmin tədbiri keçirə bilsək, bu Azərbaycan diasporu üçün böyük bir uğur olacaq. Qarşı tərəf, yəni erməni diasporu isə bundan ciddi təşvişə düşəcək.

**- Gələn il konqresin tədbirlər planında daha nələr əks olunub?**

- Hər il olduğu kimi 2010-cu ildə də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 20 yanvar hadisələri, Xocalı faciəsi, Respublika Günü ilə bağlı tədbirlər keçiriləcək. Həmin tədbirlər planı konqresin İcra Aparatı tərəfindən tərtib edilib.

**- Konqresin rəhbəri olaraq Benilüks ölkələrində Azərbaycan diasporunun bu gündü fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Benilüks ölkələrində Azərbaycan diasporunun nə qədər güclü olduğunu burada keçirilən tədbirlərlə müəyyənləşdirmək olar. Bəzən iddia edirlər ki, Azərbaycan diasporu irəli gedə bilmir, zəifdir. Təbii ki, biz bu kimi fikirlərlə razılaşa bilmərik. Əgər Azərbaycan diasporu zəifdirsə, onda necə olur ki, bu cür müxtəlif tədbirlər keçirilir? Və ya Hollandiyanın "Media maks-2" televiziya kanalında bu ölkənin alim və professorlarının iştirakı ilə Xocalı faciəsi ilə bağlı müzakirələr keçirilirsə, "Eurovizion" mahnı müsabiqəsində Azərbaycandan olan iştirakçıya bu ölkədən 10 xal verilsə, deməli diasporanın gücü ortadadır. Bütün bunlar Azərbaycan diasporunun qələbəsidir və bunu inkar edə bilmərik. Bu kimi insanlar hər zaman Azərbaycanı zəif göstərməyə çalışırlar. Eyni fikirləri ermənilər də səsləndirir və hər vasitə ilə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə kölgə salmağa çalışırlar. Sözsüz ki, kiminsə hər hansı bir şeydən narazılığı ola bilər. O cümlədən mən də bir vətəndaş kimi nədənsə narazı ola bilərəm. Ancaq ümumilikdə ağa qara demək doğru deyil. Əgər bu gün diasporamız güclənir, irəli gedirsə kimlərsə öz şəxsi maraqlarından çıxış edərək diasporamızı zəif göstərməyə çalışır. Biz demokratik bir cəmiyyətdə, ölkədə yaşadığımız üçün hər zaman bizim qapılarımızı istənilən şəxsin üzünə açıqdır və onlar öz narazılıqlarını bizə bildirə bilərlər. Ancaq narazılıq, etiraz da haqlı olmalıdır. Biz hər zaman narazılıqları dinləməyə hazırıq. Təbii ki, iş olan yerdə səhv də ola bilər. Qətiyyənlə deyə bilmərik ki, hər bir işi düzgün edirik, heç bir səhvimiz yoxdur. Biz də insanıq, hər hansı səhv addım ata bilərik. Ona görə də maraqlıyıq ki, atdığımız səhv addımları, gördüyümüz yalnız işləri birgə müzakirə edək və çıxış yolları axtaraq. Ancaq əsassız olaraq diasporanın zəif olduğunu söyləmək, ona böhtan atmaq doğru olmazdı.

**- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin Azərbaycanın dövlət qurumları ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi olaraq əksər dövlət qurumları, eləcə də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Gənclər və İdman, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Heydər Əliyev Fondu, Azərbaycanın Hollandiyadakı səfirliyi ilə çox sıx əməkdaşlığı mövcuddur. Onlar da öz növbəsində bizə lazım olan dəstəyi verir, hər bir müraciətimizi müsbət cavablandırırlar.

**- Elsevər müəllim, demək olarmı ki, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi istər Hollandiya, istərsə də digər Benilüks ölkələrinə Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ problemi barədə tam mənada məlumat çatdırıb?**

- Tam mənada məlumat çatdırmışıq desək, bir qədər düzgün alınmaz. Ancaq müəyyən mənada biz öz problemlərimizi onlara çatdırıb bilmışıq. 5-6 il əvvələ qədər bir çoxları Azərbaycanı tanımırdı. Ancaq Ermənistan, Gürcüstan deyilən kimi onlarda bu ölkələr barədə müəyyən məlumatların olduğu üzə çıxırdı. Ancaq hazırda Hollandiyanın müəyyən dairələrində nəinki Azərbaycan, hətta Dağlıq Qarabağ problemi, bu problem nəticəsində ölkəmizin üzləşdiyi çətinliklər barədə məlumatlar var. Bu da Azərbaycan diasporunun güclənməsi, onun daha fəal olmasından irəli gəlir. Azərbaycanın Hollandiyada fəaliyyət göstərən səfirliyi də bu sahədə yüksək səviyyədə fəaliyyət göstərir.

**- Benilüks ölkələrinin qanunverici orqanlarında Xocalı soyqırımı ilə bağlı müzakirələrin keçirilməsinə nail olmaq nə dərəcədə mümkündür? Konqres bu istiqamətdə fəaliyyət göstərirmi?**

- Azərbaycan-Hollandiya, eləcə də Azərbaycan-Belçika parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbərləri Adil Əliyev və Elmira Axundova bizim konqresin yaxın dostlarıdır. Onlar dəfələrlə konqresin Hollandiyada

keçirilən qurultaylarında iştirak ediblər. Həmçinin bir müddət əvvəl Hollandiyadan ilk dəfə olaraq bir qrup parlament üzvü Azərbaycana səfər etdi. Bütün bu problemlər, istər Xocalı faciəsi, istər Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və ölkəmizin Ermənistan tərəfindən təcavüzə məruz qalması, istərsə də 31 mart-Azərbaycanlıların Soyqırım Günü rəsmi qaydada millət vəkillərinin imzası ilə Hollandiyanın bütün müvafiq nazirlikləri, həmçinin nüfuzlu təşkilat və qurumlarına çatdırılıb. Onlar da öz növbələrində sadalanan problemlərdən məlumatlı olduqlarını bildirirlər. Biz də konqres olaraq həmin dairələri tam inandıрмаğa çalışırıq ki, Azərbaycan gerçəkdən işğala məruz qalıb.

**- Bəs soydaşlarımızın bu ölkələrin qanunverici orqanlarında təmsil olunma, keçirilən bu və ya digər seçkilərdə iştirak etmək şansı nə dərəcədə mümkündür?**

- Hollandiya azad və demokratik bir dövlət olsa da, burada da müəyyən problemlər mövcuddur. Keçən parlament seçkilərində bizim yaxın dostlarımız deputatlığa namizədliyini irəli sürmək istəyirdi və onların hər üçünün seçkidə qələbə qazanmaq şansı yüksək idi. Lakin seçkiyə qatılan partiyalar belə bir qərar qəbul etdilər ki, qondarma erməni soyqırımını tanımayan şəxslərin namizədliyi qeydə alınmayacaq. Ona görə də həmin insanlar parlament seçkilərində iştirak etməkdən məhrum oldular. Təbii ki, bu bizim üçün bir zərbə idi. Biz də öz növbəmizdə adekvat addımlarımızı atdıq və hər iki partiyada təmsil olunan azərbaycanlılar həmin partiyalardan istefa verdilər. Əsas gücümüzü isə "D-66" adlı partiyaya yönəlddik. Həmin partiyadan Fatma xanım adlı dəyərli millət vəkilimiz parlamentdə təmsil olunur. "D-66" partiyası açıq-aşkar öz mövqeyini ortaya qoydu ki, boş yerinə danışmaq düzgün olmaz və bu hadisəni tarixçilər araşdırmalıdır. Şükürlər olsun ki, son zamanlar həm diaspora, həm də Hollandiyada fəaliyyət göstərən səfirliyimizin gördüyü işlər və həyata keçirdiyi tədbirlər öz müsbət effektini verir. Bu da nəticə etibarilə proseslərin bizim xeyrimizə dəyişməsinə imkan yaradır. Bir neçə gün öncə Hollandiyada iqtidarda olan partiya 2010-cu il parlament seçkiləri ilə əlaqədar namizədlərin müəyyən edilməsi məsələsi ətrafında fikir mübadiləsi aparmaq üçün həm türk diasporu, həm də Benilüks Azərbaycanlıları Konqresindən bir qrup nümayəndəni qəbul etdi. Həmin toplantıda konqres olaraq biz də öz mövqeyimizi ortaya qoyduq.

**Olaylar.-2009.-13 oktyabr.-№179.-S.4.**

## **Diaspor təşkilatlarının protokollara etirazları davam edir**

**Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşması və sərhədlərin açılmasını nəzərdə tutan protokolların imzalanmasına dair etirazlar gəlməkdə davam edir.**

Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzindən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinə daxil olan bəyanatda deyilir ki, Türkiyə ilə Ermənistan arasında protokolların imzalanması Azərbaycan ictimaiyyəti kimi, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın da narahatlığına səbəb olub. Mövcud vəziyyətdə Türkiyə ilə Ermənistan arasında barışıq münasibətlərinin bərqərar olması Azərbaycanın maraqlarına ziddir. Mərkəz Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll edilmədən sərhədlərin açılmasının indiki vəziyyətdə regionda sülhün bərqərar olmasına deyil, əksinə, durumun gərginləşməsinə, ictimaiyyət arasında narahatlığa gətirib çıxaracağına əminliyini bildirib.

Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi ilə birlikdə Alman-Azərbaycan Həmrəylik Cəmiyyəti, Azərbaycan Evi, Almaniya Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyası, Alman-Azərbaycan Akademiklər Birliyi, Köln Vahid Azərbaycan Cəmiyyəti, Frankfurt Azərbaycan Cəmiyyəti, Mayns Azərbaycan Cəmiyyəti, Drezden Alman-Azərbaycan Cəmiyyəti, Alman-Azərbaycan Mərkəzi, Hamburq Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Dostları Cəmiyyəti və Almaniyadakı digər qurumlar da Türkiyə və Ermənistan arasında imzalanan protokollara öz etirazlarını bildiriblər.

Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi isə bəyan edib ki, protokollar vətənpərvər azərbaycanlılar olaraq, qurumun bütün üzvlərini dərinləndən narahat edir: «Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nizamlanmadan Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini açması hər birimizin bu günədək gördüyümüz işlərin, türk və Azərbaycan diasporunun birgə fəaliyyətinin, həmçinin, Türkiyə ilə olan qardaş əlaqələrimizin üzərindən xətt çəkir».

Almaniyanın Köln şəhərində fəaliyyət göstərən Türk Məzunlar Dərnəyi (Türk-UNİD) Türkiyənin prezidentinə, baş nazirinə, parlamentinə, eləcə də hakim AKP-yə, habelə müxalifətçi Milliyyətçi Hərəkət Partiyasına, Cümhuriyyət Xalq Partiyası və Demokratik Sol Partiyaya müraciət ünvanlayıb. Müraciətdə deyilir ki, Türkiyənin Ermənistanla imzaladığı iki protokol və onların TBMM-də təsdiqlənəcəyi barədə bilgiler xaricdə yaşayan Türkiyə vətəndaşları arasında da narahatlıq yaradıb.

**Mərkəz.-2009.-17 oktyabr.-№.183.-S.5.**

## **Diaspor təşkilatları Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasına etiraz edir**

### **Kübra Əliyərli**

Xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarından Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşdırılması və sərhədlərin açılmasını nəzərdə tutan protokolların imzalanmasına dair etirazlar gəlməkdə davam edir. Bu barədə məlumatı “Səs” qəzetinə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti verib.

### **Almaniya**

Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzindən komitəyə daxil olan bəyanatda deyilir ki, İsveçrədə Türkiyə ilə Ermənistan arasında protokolların imzalanması Azərbaycan ictimaiyyəti kimi, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın da narahatlığına səbəb olub. Mövcud vəziyyətdə və şəraitdə Türkiyə ilə Ermənistan arasında barışıq münasibətlərinin bərqərar olması Azərbaycan dövlətinin maraqlarına ziddir. Sənəddə bildirilir: “Ermənistan tarixən Azərbaycan və Türkiyə ərazilərinə iddiada olub və 1988-ci ildən Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinə təcavüzə başlayıb. Müharibə nəticəsində Dağlıq Qarabağ və onun ətrafındakı 7 rayon işğal edilib və 1 milyondan artıq insan öz yurd-yuvasından didərgin düşüb. Bu müharibədə şəhid olmuş və itkin düşmüş həmvətənlərimizin dəqiq sayı indiyə qədər bilinmir. 1993-cü ildə Türkiyə buna etiraz olaraq, Ermənistanla sərhədlərini bağlayıb və rəsmi dairələrdə, beynəlxalq tribunallarda dəfələrlə Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunmadığı təqdirdə, Ermənistanla heç bir əlaqə yaradılmayacağını bildirib”.

Bəyanatda daha sonra qeyd olunur: “Ötən illər ərzində dünya ictimaiyyətinin, müxtəlif beynəlxalq qurumların Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad edilməsi barədə çağırışlarına, məcburi köçkünlərin öz tarixi Vətənlərinə qaytarılması barədə qərar və qətnamələrə Ermənistan məhəl qoymayıb, öz işğalçı siyasətindən dönməyib. Türkiyə və Ermənistan arasında sərhədlərin tezliklə açılması ehtimalı, bununla da, işğal edilmiş Azərbaycan torpaqlarının müqəddəratının həlli məsələsinin təhlükə altına qoyulması bizi - Almaniya da yaşayan azərbaycanlıları laqeyd qoya bilməz”.

AAKM Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll edilməyincə, türk-erməni sərhədlərinin açılmasını indiki vəziyyətdə regionda sülhün bərqərar olmasına deyil, əksinə, durumun gərginləşməsinə, xalq və ictimaiyyət arasında narahatlığa gətirib çıxardacağına əmindir. Almaniya da Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzi ilə birlikdə Alman-Azərbaycan Həmrəylik Cəmiyyəti, Azərbaycan Evi, Almaniya Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyası, Alman-Azərbaycan Akademiklər Birliyi, Köln Vahid Azərbaycan Cəmiyyəti, Frankfurt Azərbaycan Cəmiyyəti, Mayns Azərbaycan Cəmiyyəti, Drezden Alman-Azərbaycan Cəmiyyəti, Alman-Azərbaycan Mərkəzi, Hamburq Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Cəmiyyəti, Alman-Azərbaycan Mədəniyyət Dostları Cəmiyyəti və Almaniya da digər qurumlar da Türkiyə və Ermənistan arasında imzalanan barış protokollarına öz etiraz səslərini ucaldır və Türkiyə dövlətinə, siyasətçilərinə, kütləvi informasiya vasitələrinə, elm və incəsənət xadimlərinə, Almaniya da türk diasporuna, qardaş türk xalqına müraciət edərək, onları da Ermənistanla sərhədlərin açılmasına qarşı etiraz səslərini qaldırmağa çağırır.

## İsveçrə

Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi (AİMM) isə bəyan edir ki, oktyabrın 10-da İsveçrənin Sürix şəhərində Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanan münasibətlərin qaydaya salınmasına dair iki protokol vətənpərvər azərbaycanlılar olaraq Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzinin bütün üzvlərini dərinədən narahat edir. “Belə bir addımın atılması və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi nizamlanmadan Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini açması hər birimizin bugünədək gördüyümüz işlərin, türk və Azərbaycan diasporunun birgə fəaliyyətinin, həmçinin, Türkiyə ilə olan qardaş əlaqələrimizin üzərindən xətt çəkir. Bu addımı qətiyyətlə pisləyərək Türkiyə hökumətinə öz narazılığımızı bildiririk”. İsveçrədəki azərbaycanlıların bəyanatı bu fikirlərlə bitir.

Səs.-2009.-21 oktyabr.-№.186.-S.1-2.



## UAK Azərbaycanın problemləri barədə Ukrayna cəmiyyətinə məlumat çatdırır

**"Bu bizim gündəlik işimizdir"**

**Gələcəkdə fəaliyyətimizi bir qədər də artırmalıyıq"**

**Süleyman**

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi Azərbaycanın həqiqətləri, ölkəmizin üzləşdiyi problemlər, eləcə də Dağlıq Qarabağ problemi və onun doğurduğu fəsadlar barədə Ukrayna cəmiyyətinə məlumat çatdırmaq istiqamətində fəaliyyət göstərir. Konqresin sədri Akif Gülməmmədov bu işdə rəhbərlik etdiyi quruma Azərbaycanın Ukraynadakı səfirliyi, eləcə də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin də istənilən dəstəyi verdiyini söyləyib. UAK sədri konqresin qarşısında duran vəzifələr və cari ilin sonuna qədər həyata keçiriləcək tədbirlər barədə də danışıb.

**- Akif müəllim, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin tərkibində neçə diaspor təşkilatı fəaliyyət göstərir və konqresin fəaliyyəti Ukraynanın hansı bölgələrini əhatə edir?**

- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi ölkənin 27 regionu, o cümlədən Kiyev və Sevastopol şəhərlərini əhatə edir. Konqresin koordinasiya işləri UAK-ın mərkəzi ofisindən idarə edilir.

**- Ukraynada Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Bu günkü gündə mən bu fəaliyyəti kifayət qədər qiymətləndirirdim. Təbii ki, iş olan yerdə problemlər də olur. Artıq 10 ildir ki, Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresini yaratmışıq. Ötən 10 il ərzində müəyyən işlər görsək də bəzi problemlərimiz var. Ancaq ümumilikdə konqres olaraq qarşımıza qoyduğumuz məqsədləri həyata keçirməyə çalışırıq. Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi siyasi deyil, ictimai bir qurumdur və özünüməliyyələşdirmə əsasında fəaliyyət göstərir. Konqres heç bir yerdən köməklik almır.

**- Problemlər dedikdə siz nəyi nəzərdə tutursunuz?**

- İstərdim ki, qəzetlərimiz həm Azərbaycan, həm rus, həm də Ukrayna dilində işıq üzü görsün. Ancaq biz buna hələlik nail ola bilmirik. Çünki cəmi 1 dənə qəzetimiz fəaliyyət göstərir. Həmçinin Ukraynanın bütün regionlarında bazar günü məktəbinin olmasını istərdim. Düzdür, bir sıra böyük regionlarda bu cür məktəblər fəaliyyət göstərsə də, lakin kiçik regionlarda belə məktəblər yoxdur. Kiyev, Xarkov, Dnepropetrovskda məktəblər olsa da, azərbaycanlıların nisbətən az məskunlaşdığı regionlarda məktəblər yoxdur. Konqres olaraq bu istiqamətdə fəaliyyət göstəririk ki, həmin regionlarda da bazar günü məktəblərinin açılmasına nail olaq. İş olan yerdə həmişə problemlər də olur və biz də çalışırıq ki, həmin problemləri yoluna qoyaq.

**- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin keçirdiyi tədbirlərə bu ölkədə fəaliyyət göstərən televiziya və kütləvi-informasiya vasitələrinin marağı nə dərəcədədir? UAK-ın tədbirləri həmin orqanlarda işıqlandırılırmı?**

- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin təşkil etdiyi tədbirlərin 90 faizi bu ölkənin kütləvi-informasiya vasitələrində işıqlandırılır. Azərbaycanın Ukraynadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfirliyinin köməkliliyi, eləcə də

konqres olaraq bizim qurduğumuz əlaqələr nəticəsində UAK-ın bu ölkədə keçirdiyi tədbirlər barədə kütləvi-informasiya vasitələrində materiallar dərc edilir.

**- Konqresin Ukraynada fəaliyyət göstərən digər ölkələrin diaspor təşkilatları ilə əlaqələri hansı səviyyədədir?**

- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin bu ölkədə fəaliyyət göstərən digər dövlətlərin diaspor təşkilatlarının hamısı ilə əlaqələri var. Ukraynada Milli Azlıqlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi var. Həmin Dövlət Komitəsinin Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi daxil olmaqla digər ölkələrin diaspor təmsilçilərindən ibarət 42 üzvü mövcuddur. Komitədə hər bir diaspor təşkilatının üzvü var. Biz həmin Dövlət Komitəsi daxilindəki Koordinasiya Şurasında fəaliyyət göstəririk və mütəmadi olaraq bir araya gələrək bir sıra vacib məsələləri müzakirə edirik. Paytaxt Kiyevlə yanaşı regionlarda da Milli Azlıqlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin nümayəndəliyi var. Hər bir iri şəhərdə merin birinci müavini Milli Azlıqlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədridir. Ona görə də konqres olaraq keçirdiyimiz hər bir tədbirə Ukraynada fəaliyyət göstərən digər ölkələrin diaspor təşkilatlarını da dəvət edirik. Həmçinin biz də ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının təşkil etdiyi tədbirlərə qatılıq. Eyni zamanda ümumi tədbirlər də təşkil edirik.

**- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi Azərbaycanın problemləri, xüsusilə Dağlıq Qarabağ problemini bu ölkənin ictimaiyyətinə tam mənada çatdırı bilərmi?**

- Konqres Azərbaycanın problemləri barədə Ukrayna cəmiyyətinə məlumat çatdırır. Bu bizim gündəlik işimizdir. Bu gün Ukrayna ilə Azərbaycan arasında sıx münasibətlər mövcuddur, hər iki dövlət strateji partnyordur. Bu çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Hər iki ölkənin prezidenti yaxın dostdur. Bütün bunları nəzərə alaraq biz də konqres olaraq Azərbaycanın Ukraynadakı səfirliyi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə birlikdə bütün tədbirləri keçiririk ki, haqq sözüümü Ukrayna cəmiyyətinə çatdıraq.

**- Ukraynanın ictimai-siyasi həyatında bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılar nə dərəcədə rol oynayır? Bu günlərdə Ukraynada yaşayan azərbaycanlının prezidentliyə namizədliyini verəcəyi barədə xəbərlər yayılıb. Buna sizin münasibətiniz necədir?**

- Prezidentliyə namizədliyini irəli sürmək olar. Ancaq hər bir şeyə real baxmaq lazımdır. Ukraynaya qayıdandan sonra onunla görüşəcək, proqramı ilə tanış olacağıq. Keçmiş dövrü nəzərə alsaq bu günkü gün azərbaycanlıların ictimai-siyasi proseslərdə iştirakı bizi qane edir. Ukraynanın Ali Radasında iki azərbaycanlı deputat təmsil olunur. Həmçinin regional səviyyələrdə 15-dən artıq deputatımız var. Ancaq gələcəkdə bu istiqamətdə fəaliyyətimizi bir qədər də artırmalıyıq.

**- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi cari ilin sonuna qədər hansı tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutub?**

- Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi 31 dekabr-Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününü qeyd etməyi nəzərdə tutub. Bundan başqa bir neçə regionda konqresin təşkilatçılığı ilə konsert proqramları təşkil olunacaq. İyun ayından bu günə qədər bir neçə regionda- Kırım, Donetsk və Dnepropetrovskda bu cür tədbirlər keçirilib. Bu ilin sonuna qədər 3 regionda isə regional təşkilatların konfransları keçiriləcək.

**Olaylar.-2009.-3 noyabr.-№.194.-S.4.**

## Azərbaycanın adını uca tutan soydaşımız

### Ukraynadakı Azərbaycan diasporu – 10

#### A.Bağirov

O, özü haqda, Azərbaycan naminə həyata keçirdiyi işlər barədə danışmağı sevmir. Halbuki Ukraynada Azərbaycan həqiqətlərinin çatdırılması, ölkəmizin mədəniyyətinin təbliğatı istiqamətində az iş görməyib.

Gələn ay 10 yaşını qeyd edəcək Azərbaycanın Ukraynadakı diasporunun ən fəal üzvlərindən biridir Möhlət Hüseynov.

Əslən Ağdam rayonundandır, Ağdam Üzüm Emalı Zavodunun direktoru vəzifəsində çalışıb. Rayonun işğalından bir-iki il sonra Ukraynaya gedib və elə o vaxtdan həmin ölkədə yaşayır. Ukraynanın 10 ən iri metallurgiya müəssisəsini özündə birləşdirən “Donbass Sənaye İttifaqı” korporasiyasının Azərbaycan üzrə rəsmi nümayəndəsidir. Metal və polad məhsullarının idxalı ilə məşğuldur.

O, demək olar ki, iki cəbhədə işləyir. Bir tərəfdən şəxsi biznesini idarə edir, digər tərəfdən Azərbaycan diasporu adına çalışır. Bu ilin may ayında Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Ukrayna nümayəndəliyinin rəhbəri seçilib. On il əvvəlsə Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin yaradılmasında yaxından iştirak edib. Azərbaycanla bağlı elə bir əlamətdar gün yoxdur ki, Möhlət Hüseynov Ukraynada onun təşkilatçılığında iştirak etməsin.

XXX

Bu günlərdə Donetskə maraqlı bir mənzərənin şahidi oldum. Şəhərin ən görməli yerləri ustad tarzən Ramiz Quliyev və oğlu, gənc və istedadlı dirijor Əyyub Quliyevin şəkilləri ilə bəzədilmişdi. Əlbəttə, Ukraynanın ən böyük şəhərlərindən birində Azərbaycanın böyük sənətkarına belə münasibət bizi sevindirməyə bilməzdi. Sonradan öyrəndik ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi günü ilə bağlı Donetsk şəhərində Azərbaycan və Ukraynanın incəsənət ustalarını iştirakı ilə möhtəşəm bir tədbir düzənlənib. Donetskın ən böyük mədəniyyət sarayında keçirilən tədbirdə minədən çox insan iştirak edib. Düz bir ay əvvəl baş tutmasına baxmayaraq, Donetsk şəhərində soydaşlarımız, eləcə də konsertin iştirakçıları olan ukraynalılar bu tədbir haqda hələ də xoş xatirələrlə danışırlar. Azərbaycanın mədəniyyətinin təbliğinə yönəlmiş bu tədbirin baş tutması üçün M. Hüseynov xeyli əmək sərf edib.

Ümumiyyətlə, təkcə Donetskə deyil, Ukraynanın digər şəhərlərində də onun haqda yalnız müsbət fikirlər eşitmək olar. Çünki o, soydaşlarımızın üzləşdiyi problemlərin həllində də yaxından və səmimi şəkildə iştirak edir.

O, Azərbaycanı Ukraynada ləyaqətlə təmsil edə bilir. Gördükləri azmış kimi, hələ şəxsi vəsaiti hesabına Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqda film də çəkdirir. Bununla əlaqədar, bu ilin yayında Ukrayna dövlət televiziyasının əməkdaşları Azərbaycana gələrək cəbhə bölgəsində olub, məcburi köçkünlərlə görüşüblər. Yaxın vaxtlarda filmin Ukrayna ictimaiyyətinə təqdim ediləcəyi gözlənilir.

Möhlət Hüseynovun təşəbbüsü və inadkarlığı sayəsində Kiyev şəhərindən Gəncəyə aviareysin açılmasını isə xüsusi vurğulamaq olar. Bu reys Ukraynada yaşayan soydaşlarımızı əlavə çətinliklərdən və xərclərdən azad edib. Əvvəllər əslən Gəncə və Gəncə ətrafı rayonlarından olan və hazırda Ukraynada yaşayan soydaşlarımız doğma vətənlərinə gəlmək üçün ilk əvvəl ya Bakıya, ya da Tiflisə getməli olurdular. Təbii ki, bu, həm vaxt itkisi, həm də əlavə xərc idi.

XXX

O, neçə illərdir Azərbaycan həqiqətlərini Ukrayna ictimaiyyətinə çatdırmaqla məşğuldur. Möhlət Hüseynov Azərbaycanın dəyərlərinin, mədəniyyətinin və incəsənətinin yorulmaz təbliğatçısına çevrilib.

Ukraynadakı Azərbaycan diasporu bu on il ərzində ölkəmiz adına az iş görməyib. Təbii, bütün bu tədbirlər iki ölkə və onun xalqları arasındakı dostluq münasibətlərini daha da möhkəmləndirib.

Bəli, Ukraynada Azərbaycan və onun xalqına münasibət həm də onun diasporuna görə formalaşib.

Möhlət Hüseynov Ukraynadakı Azərbaycan diasporunun ən fəal üzvlərindən olub. O, bu ölkədə yaşadığı ilk gündən ölkəmizin adını uca tutmağı bacarıbdı.

Ondan soruşaram, “Azərbaycanla bağlı bundan sonra daha nələr edəcəksiniz”. Cavab verir ki, hələ çox iş görmək olar və görülmək də.

Amma hələ ki, necə deyərlər, ona bir az möhlət vermək lazımdır.

**525-ci qəzet.-2009.-19 noyabr.-№.215.-S.2.**

## Ulyanovskdakı soydaşlarımız vahid ideya ətrafında birləşmişlər

**Azərbaycanlı hər yerdə yaşaya bilər, ancaq azərbaycanlılığını, öz dilini, dinini, milli ənənələrini unutmamalıdır. Onun qəlbi daim doğma Azərbaycanla bir vurmalıdır.**

**Heydər Əliyev**

### Qədir Aslan

Bu gün dünyada "qloballaşma" adlanan mürəkkəb bir tarixi proses başlamışdır. Onun doğurduğu reallıqlar Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinə də öz təsirini göstərməkdədir. inteqrasiya prosesləri dünyanın müxtəlif regionlarında, o cümlədən Rusiya Federasiyasının Ulyanovsk vilayətində yaşayan həmvətənlərimizin daha sıx şəkildə birləşməsinə zərurətə çevirmişdir. Vurğulamaq lazımdır ki, hazırda Ulyanovskda 35 min azərbaycanlı yaşayır. Onların arasında tanınmış mədəniyyət və incəsənət xadimləri, alimlər, ziyalılar da az deyildir.

Həmvətənlərimizin təşkilatlanması, tarixi Vətənlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi istiqamətilə məqsədyönlü iş aparılır.

Ulyanovskdakı "Nizami" cəmiyyətinin sədri, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin vitse-prezidenti, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının üzvü, milli diasporumuzun təşəkkür tapmasında böyük xidmətləri olan Şakir Göyüşov yaxınlarda redaksiyamızın qonağı olmuşdur. Müsahibimiz yaşadığı ölkədə diasporla bağlı bir sıra məsələlərə aydınlıq gətirərək demişdir:

- Xalqımız dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra milli birləşmənin təminatı, dünya azərbaycanlılarının vahid milli mənafe ətrafında birləşdirilməsi dövlət quruculuğunun əsas vəzifələrindən biri kimi meydana çıxdı. Milli dövlətçilik tariximizdə ilk dəfə olaraq məhz Heydər Əliyevin simasında siyasi prinsiplərlə milli mənafe meyarları vəhdət şəklində təzahür etmişdir. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə dünya azərbaycanlılarını doğma Vətənə xidmət edən mütəşəkkil qüvvəyə çevirmək yolunda dövlət səviyyəsində mühüm işlər görülmüş, 2001-ci ilin noyabrında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilmiş və bu mötəbər məclisdə 36 ölkədən 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmişdir. Qurultay iştirakçıları Vətənin maraqları naminə, Azərbaycançılıq ideologiyasının gerçəkləşdirilməsi istiqamətində hər bir azərbaycanlının, xüsusilə ucsuz-bucaqsız Rusiya Federasiyasından gəlmiş nümayəndələrin qəlbində ümid çırağı yandırdı. Bu qurultay bir daha təsdiqlədi ki, Heydər Əliyevin müəllifi olduğu Azərbaycançılıq ideologiyası bu gün dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan həmvətənlərimiz üçün milli birləşmənin və həmrəyliyin əsas konsepsiyası kimi qəbul olunmaqdadır.

Vurğulamaq lazımdır ki, bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasət diaspor quruculuğu işinin daha da təkmilləşdirilməsini, dünya azərbaycanlıları arasında ideya birləşməsinin möhkəmləndirilməsini özündə ehtiva edir. 2006-cı il mart ayının 16-da Bakıda Dünya

Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu tarixində yeni bir mərhələnin başlanğığını qoydu.

Ulyanovsk vilayətində yaşayan həmvətənlərimiz müstəqil Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmlə münasibətlərin inkişafında ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında fəal bir qüvvəyə çevirilmişlər.

Azərbaycanlıların milli-mənəvi özünəməxsusluğunun, tarixi ənənələrlə bağlılığının qorunub saxlanması diaspor quruculuğunun müasir mərhələsinin ən aktual məsələlərindən biridir. Elə buna görə də Ulyanovskda bu istiqamətdə məqsədyönlü iş aparılır.

Şakir Göyüşov sözünə davam edərək bildirdi ki, "Nizami" cəmiyyəti 1990-cı ildən fəaliyyət göstərir. Diaspor fəallarının iştirakı ilə hər il Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü, Novruz bayramı, Respublika günü, Qurban bayramı, Milli Qurtuluş günü və digər bayramlarla bağlı yadda qalan tədbirlər keçirilir. Həmin mərasimlərə əzsaylı xalqların nümayəndələri də qatılır, "Cəngi" rəqs ansamblının üzvləri maraqlı proqramla çıxış edirlər.

Cəmiyyətin təşəbbüsü ilə 20 Yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımını, Mart qırğını ilə bağlı keçirilən anım mərasimlərində videokasetlər, kitab, jurnallar nümayiş etdirilir, erməni daşnaklarının zaman-zaman türk xalqlarına qarşı törətdikləri vəhşiliklərdən söhbət açılır.

Ulyanovskda yaşayan soydaşlarımız idmana böyük maraq göstərir. "Nizami" adlı futbol komandası bir çox turnirlərdə fəal iştirak edir, məzmunlu oyun göstərir və mükafatlara layiq görülürlər.

Gənclər təşkilatının fəaliyyəti təqdirəlayiqdir. Təşkilatın sədri həmyerlimiz Zümrüd Həsənovadır. Qeyd etmək lazımdır ki, bütün sahələrdə gənclərin avanqard rolu təmin olunur, bir sözlə onlar qürbətdə doğma Vətənin şərəfini ləyaqətlə qoruyub saxlayır, ictimai siyasi proseslərdən kənar qalmır, mənəvi-ideoloji birliyin yaradılmasına maksimum səy göstərirdilər.

"Azərbaycanın səsi" qəzeti Ulyanovskda yaşayan azərbaycanlıların mətbu orqanıdır. Qəzet tərtibatı və oxunaqlığı ilə diqqəti cəlb edir. Onun səhifələrində Vətənə geniş yer ayrılır, soydaşlarımızla, Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində görülən işlərlə bağlı operativ yazılar verilir.

Ulyanovskda milli birliyin təşəkkül tapmasında həmvətənlərimizdən Xaliq Həsənov, Cəfər Dilənov, Fikrət Dilənov, Vidadi Abdullayev, Nizami Mehrəliyev, Dilqəm Nağıyev və başqalarının adını iftixarla çəkmək olar.

Müsaibimiz Ş. Göyüşov son olaraq Prezident İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasına səfəri zamanı həmyerlilərimiz qarşısında söylədiyi fikri yada saldı: "Azərbaycanlıların burada yaşaması ilə əlaqədar mövzu bütün səviyyələrdə, siyasi rəhbərlik səviyyəsində, müvafiq qurumların, orqanların əməkdaşlığı səviyyəsində ikitərəfli münasibətlərimizin daim gündəliyindədir və bu həmişə diqqət mərkəzindədir. Ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin bu günkü səviyyəsi sizdən ötrü yaxşı, əlverişli imkan yaradır. Odur ki, firavan yaşayın, lakin Vətəni də unutmayın, gəlib-gedin və biz sizi görməyə həmişə şad olacağıq".

## **Azərbaycanla dostluq ABŞ üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir**

**Nəimi Əmirəl: Azərbaycan Cənubi Qafqazın lider dövləti və çox mühüm geostrateji mövqeyə malik  
bir ölkə kimi ABŞ üçün önəmli tərəfdaşlardan biridir**

### **Aqşin Şahinoğlu**

Azərbaycan əsilli ABŞ vətəndaşı Nəimi Əmirəlin dünyanın demokratiya beşiyi sayılan Birləşmiş Ştatlarla tanışlığı onun tələbəklik illərinə təsadüf edib. Təhsilinin əsas hissəsini ABŞ ali məktəblərində alan həmyerlimiz Nyu-York Universitetində iqtisadiyyat və kommunikasiya texnologiyaları sahəsində iki magistr dərəcəsi alıb. 2001-ci ilin 11 sentyabr terror hadisələrindən sonra könüllü olaraq ABŞ Hərbi Dəniz Qüvvələrində hərbi xidmətə qoşulub. ABŞ hərbi dəniz qüvvələrində 3 il matros kimi xidmət keçib, ABŞ-ın o zamankı prezidenti Corc Buşun Sərəncamı ilə 2005-ci ildə zabit rütbəsi alıb. Zabit kimi 4 il xidmət edən N. Əmirəl 2009-cu ilin əvvəllərində ehtiyata buraxılıb. Hərbi xidməti başa vurduqdan sonra həmyerlimiz ABŞ-da aktiv siyasətlə məşğul olmaq qərarına gəlib. 2004-cü ildən üzvü olduğu ABŞ Respublikaçılar Partiyası həmyerlimizə etimad göstərərək ona Virciniya (Virginiya) ştatı Parlamentinin aşağı palatasına partiyanın namizədi olmağı təklif edib. Beləliklə də, bu il Virciniya ştatında keçirilmiş parlament seçkilərində ştatın 87-ci seçki dairəsindən Respublikaçılar Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülüb ki, bu da türk dünyası üçün ilk belə faktdır. Noyabrda baş tutan seçkilərdə 43,3 faiz səs toplanmasına baxmayaraq, Nəimi Əmirəl Demokrat Partiyasını təmsil edən namizədə uduzub. Amma Nəimi Əmirəl bu seçkilərin onun üçün bir təcrübə olduğunu söyləyərək 2 ildən sonra keçiriləcək seçkilərdə (əgər namizədliyi irəli sürülsə) rəqibinə qalib gələcəyinə əmindir.

Evlidir, 1 övladı var.

ABŞ-da keçirilən parlament seçkilərində Respublikaçılar Partiyası tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş Azərbaycan əsilli ABŞ siyasətçisi Nəimi Əmirəlin “Yeni Azərbaycan” qəzetinə müsahibəsi:

**- Nəimi müəllim, istərdik söhbətimizə elə seçkilərdən başlayaq.**

- Bildiyiniz kimi, Virciniya ABŞ-ın ilk ştatıdır. Bu ştatın əhalisi 8 milyondur, iqtisadi dövriyyəsi isə 400 milyard dollardan artıqdır. Virciniya Parlamenti 2 palatadan ibarətdir. Aşağı palatada 100, yuxarı palatada isə 40 senator təmsil olunur. Mənim 87-ci dairədən aşağı palataya namizədliyim irəli sürülmüşdü. Bu dairədə 77 minə yaxın insan yaşayır. Seçkilərə start verilən ilk andan kampaniyamızı yüksək səviyyədə həyata keçirdik. Hətta seçkilərə bir neçə gün qalmış keçirilmiş sonuncu rəy sorğusunda mənim üstünlüyüm var idi. Amma sonda məğlub olduq. Sevinirəm ki, mənim uduzmağıma baxmayaraq, seçkilərdə təmsil etdiyim partiya Virciniyada Gubernator seçkilərini qazandı. Qubernator, lütenant qubernator, baş prokuror “respublikaçılar”dan seçildi, həmçinin, parlamentdə də çoxluq bizim partiyamızın tərəfindədir. Təkcə parlamentin yuxarı palatasında “demokratlar”ın cüzi üstünlüyü var.

**- Kampaniyanızı yüksək səviyyədə qurduğunuzu bildirirsiniz. Bəs necə oldu ki, qalib gələ bilmədiniz?**



- Bunun bir sıra səbəbləri var. Adətən, birinci dəfə namizədliyini irəli sürmüş şəxslər üçün qalib gəlmək çox çətin olur. Çünki sənə çox az adam tanıyır. Bilirsiniz, ABŞ seçki proseslərində bəzən ən xırda detallar belə seçkilərin nəticələrinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilər. Həm də rəqibimin maliyyə imkanları daha geniş idi. Amma artıq bu nöqsanların bir çoxunun aradan qalxdığını düşünürəm və əgər növbəti dəfə namizədliyim partiya tərəfindən irəli sürülərsə, qalib gəlmək şansım daha çox olacaq.

**- ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar bu prosesi necə qarşıladı? Sizin namizədliyinizə münasibət necə idi?**

- Şübhəsiz ki, bu hadisə ilk dəfə olduğu üçün, azərbaycanlı-amerikalıları çox həvəsləndirib. Yəqin ki, növbəti illərdə ABŞ-da Azərbaycan əsilli siyasətçilərə daha çox rast gələcəyik. Konkret mənə münasibətə gəlincə, qeyd etməliyəm ki, çox razı qaldım. Bir neçə dəfə görüşlərimiz oldu, onlar məni dəstəklədiklərini söylədilər. Xəbər tutanlar, tanıyanlar mənə dəstək verirdilər, onların sevinclərinin, qürur hissi keçirdiklərinin təbii olduğu tam hiss olunurdu.

**- ABŞ-dakı Azərbaycan diasporunun ümumi durumu haqqında nə deyə bilərsiniz? Onların aktivliyini qənaətbəxş hesab etmək olarmı?**

- Açıq ki, bu sahədə mütəxəssis olmadığım üçün çox da geniş məlumatlı deyiləm. Amma onu deyə bilərəm ki, hazırda ABŞ-ın bir çox ştatında azərbaycanlılar yaşayır. Onlar Birləşmiş Ştatların mədəni, iqtisadi həyatına inteqrasiya olunmağa başlayıblar. Əminəm ki, gələcəkdə ABŞ-ın azərbaycanlı vətəndaşları da bu ölkədə mövcud olan demokratik mühiyyətdən, imkanlardan daha çox bəhrələnəcəklər və ölkənin inkişafı üçün daha çox çalışacaqlar.

Azərbaycanın dünyada nüfuzu artmaqdadır

**- Nəimi müəllim, ABŞ-da Azərbaycanı yetərincə tanıyırlarmı?**

- Təbii ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin yaşı elə də çox deyil və Azərbaycanın gənc bir dövlət olduğunu söyləyə bilərik. Ona görə də, təbii olaraq, sadə amerikalılar Azərbaycan haqqında o qədər də məlumatlı deyillər. Amma dünyagörüşü daha zəngin olan insanlar, mütəxəssislər, siyasətçilər Azərbaycan haqqında kifayət qədər məlumatlıdırlar.

Mənim seçki marafonuna qoşulmağımdan sonra hesab edirəm ki, Virjiniyada bu mənada daha çox dəyişiklik nəzərə çarpır. Mənim namizədliyim haqqında "Vaşinqton Post" qəzetində də məqalə dərc olunmuş, seçkilərə Azərbaycan əsilli Amerika vətəndaşı kimi qatılmağım haqqında məlumatlar oxuculara təqdim edilmişdi. Bu da hesab edirəm ki, kiçik də olsa, ümumi işə müəyyən müsbət təsir göstərir.

Ümumən isə, hazırda Azərbaycanın dünyada nüfuzunun artmaqda olduğunu söyləyə bilərik. Mən inanıram ki, bir neçə ildən sonra dünya xalqları Azərbaycan haqqında daha çox informasiyaya sahib olacaq.

**- Azərbaycan-ABŞ münasibətləri haqqında nə deyə bilərsiniz? Vaşinqtonun xarici siyasətində ölkəmizin yerini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Azərbaycan Cənubi Qafqazın lider dövləti və çox mühüm geostrateji mövqeyə malik bir ölkə kimi ABŞ üçün önəmli tərəfdaşlardan biridir. Azərbaycanın apardığı xarici siyasəti ABŞ-da layiqincə qiymətləndirirlər. Eyni zamanda, biz bilirik ki, Azərbaycan yüksək iqtisadi inkişaf tempinə malik bir dövlətdir. Həmçinin, qeyd etməliyəm ki, bu iki dövlətin həyata keçirdiyi xarici siyasət kursunda əsas götürdüyü prioritetlər əksərən üst-

üstə düşür, tərəflərin maraqları bir-birinə uyğun gəlir. Bilirsiniz ki, Azərbaycanla ABŞ arasında enerji sahəsində yüksək əməkdaşlıq mövcuddur, demokratiyanın inkişaf etdirilməsi istiqamətində qarşılıqlı münasibətlər formalaşmışdır. Həmçinin, beynəlxalq qlobal terrorizmə qarşı mübarizədə Azərbaycan ABŞ üçün sadıq müttəfiqlərdən biridir. Bu faktorlar ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafına yaxşı mənada təsir göstərir. Azərbaycanla dostluq ABŞ üçün çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Lakin ABŞ-da Azərbaycanla əlaqələrin inkişafına mane olmaq istəyən, bu yöndə fəaliyyət göstərən qüvvələr də var.

Hazırda erməni diasporunun təsiri altında fəaliyyət göstərən xeyli sayda amerikalı siyasətçi var

**- Amerika xalqının Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə münasibəti nədən ibarətdir?**

- ABŞ-da Azərbaycan torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğal olunması faktını demək olar ki, bütün siyasətçilər bilirlər. Mən özüm də ailəmin torpaqları işğal olunmuş bir ölkədə yaşadığını və bunun nə qədər acınacaqlı olduğunu görürəm. Mən inanıram ki, dünyada ədalətə tərəfdar olan insanlar gec-tez Azərbaycana öz torpaqlarını işğaldan azad etməsi üçün kömək göstərəcəklər. Yalnız bundan sonra Azərbaycanla Ermənistan arasında əlaqələr bərpa oluna bilər və bütün regionda sülh yarana bilər. Amma bunun üçün ilk olaraq işğal faktına son qoyulmalıdır. ABŞ-ın münaqişənin həllinə münasibətinə gəlincə, bu, heç kəsə sirr deyil. ABŞ münaqişənin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində, sülh yolu ilə həllinə tərəfdardır.

**- Vaşinqton münaqişənin beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində həllinin vacibliyini vurğulayır, digər tərəfdən də ədalətin bərpa olunması üçün faktiki olaraq heç bir qəti addım atmır. Baxmayaraq ki, onun bunu etməyə yetərinə imkanı və qüdrəti var. Sizcə, bu ikibaşlı siyasət, ədalətsizlik deyilmi?**

- Bir şeyi hökmən nəzərə almaq lazımdır ki, ABŞ demokratik bir ölkədir. Demokratik ölkələrdə isə xarici siyasət müəyyənləşdirilərkən, oradakı müxtəlif yerli qüvvələr bu proseslərə təsir göstərməyə çalışırlar. ABŞ-da da çoxlu etnik ermənilər yaşayır. Bu etnik ermənilər bütün qüvvələri ilə ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmaması üçün fəaliyyət göstərir. Dağlıq Qarabağ məsələsində də onlar hökumətə ciddi təsir göstəriirlər. Həmçinin, onu da bildirməliyəm ki, hazırda erməni diasporunun təsiri altında fəaliyyət göstərən xeyli sayda amerikalı siyasətçi var. Onların bir qismi də Konqresə seçilmiş üzvlərdir. Həmin siyasətçilər Amerika xalqının maraqlarını bir kənara qoyaraq öz siyasi maraqlarını təmin etməyə çalışırlar. Erməni lobbisi bəzi hallarda bu cür siyasətçiləri maddi baxımdan da dəstəklədiyi üçün həmin Konqres üzvləri Azərbaycanın əleyhinə fəaliyyət göstərir. Konqresin ABŞ-ın xarici siyasətini həyata keçirən strukturlardan biri olduğunu nəzərə alsaq, erməni dairələrinin dəstəklədiyi konqresmenlərin ABŞ Administrasiyasına təsir imkanlarının nə dərəcədə olduğunu müəyyənləşdirə bilərik. Bütün bunların nəticəsində azərbaycanlılar burdan baxanda haqsızlıq, ikibaşlı siyasət görürlər. Amma bütün bunları amerikalıların ədalətsizliyi kimi dəyərləndirmək düzgün deyil, əksinə, Amerika xalqı dünyanın ən ədalətli xalqlarından biridir və elə bu səbəbdən mən Amerika xalqını çox sevirəm və özümə doğma hesab edirəm.

ABŞ bu müharibəyə başlayarkən qarşısına çox gözəl məqsədlər qoymuşdu...

**- Nəimi müəllim, ABŞ-ın ədalətindən danışırırsınız, amma bu gün ABŞ-ın İraqda apardığı müharibəyə qarşı çıxanlar heç də sizin kimi düşünmür. Əksinə, onlar amerikalıların ədalətindən şübhə duyurlar.**

- İraqda baş verən hadisələri dəyərləndirərkən mütləq burada müharibədən öncəki vəziyyəti nəzərə almaq lazımdır. Ümid edirəm ki, Səddam Hüseynin diktatura rejimi tərəfindən insanların başlarına nə oyunlar açıldığı, hansı qəddar hərəkətlərə yol verildiyi hələ unudulmayıb. Eyni zamanda, Səddam Hüseyn rejimi kütləvi qırğın silahlarına sahib olmağa çalışırdı. Düzdür, işğaldan sonra məlum oldu ki, onlar hələ bu istəklərini reallaşıdır bilməmişdilər, amma bu proses gedirdi. Əlbəttə ki, o cür diktatorun elə silahlara yiyələnməsi təkcə ABŞ üçün deyil, bütün dünya üçün bir təhlükə ola və çox acı nəticələrə gətirib çıxara bilərdi. ABŞ isə doğrudan çox düzgün strateji qərar qəbul edərək bu təhlükənin qarşısını almağa çalışdı. Bəli, insanlar öldü, tələfatlar, dağıntılar oldu. Amma nəzərə almaq lazımdır ki, ABŞ bu müharibəyə başlayarkən qarşısına çox gözəl məqsədlər qoymuşdu, dünyanı perspektiv təhlükələrdən xilas etmək üçün böyük mübarizə apardı. Şübhəsiz ki, məqsədə çatmaq üçün bəzən istəməyərək səhvlər də oldu, müəyyən yerli rəhbərlərin məsuliyyətsizliyi və ya da başqa səhvlər ucbatından günahsız insanlar da qətlə yetirildi. Bunlar olub, heç kəs də inkar etmir. Mən də, çoxları kimi, müharibələrin əleyhinəyəm, amma bu halda başqa çıxış yolu da yox idi. İraq insanlarını ağ günə çıxarmaq üçün, dünyanı gözləyən təhlükələrdən xilas etmək üçün ABŞ itkiləri gözə aldı və mənəcə, xoşbəxt, daha təhlükəsiz bir gələcək üçün buna dəyərdi. Və bu gün tam məsuliyyətlə deyə bilərik ki, İraqda mövcud olan vəziyyət müharibədən öncəki durumdan qat-qat yaxşıdır.

Mən Rusiyanı başqa qütb hesab etmirəm

**- SSRİ-nin dağılmasından sonra yaranmış birqütblü dünya modeli artıq yenidən korrektlərə məruz qalır. Artıq bir sıra mərkəzlər formalaşmağa başlayır və ABŞ-ın rəqibləri artmaqdadır. Bunlar arasında keçmiş prezident, indiki Baş nazir Vladimir Putinin hakimiyyətə gəlməsindən sonra özünü yenidən bərpa edən və xeyli dərəcədə qüdrətlənən Rusiya da var. Siz, yeni dünya modelində ABŞ-Rusiya münasibətlərini necə proqnozlaşdırırsınız?**

- ABŞ tam demokratik bir ölkə olduğundan, fikrimcə, istər birqütblü, istərsə də çoxqütblü bir dünyada çox mühüm rol oynayan dövlət olmağa davam edəcəkdir. Konkret Rusiya ilə münasibətlərin gələcək perspektivlərinə gəlincə, mən hesab edirəm ki, bu iki dövlətin də müəyyən maraqları üst-üstə düşür və bu maraqların təmin olunması naminə əməkdaşlıqlar genişləndirilməlidir. Digər tərəfdən, mən Rusiyanı başqa qütb hesab etmirəm. Əksinə, Rusiyanı da ABŞ başda olmaqla, Qərb dünyasının bir tərkibi kimi görürəm.

**- Nəimi müəllim, sonda maraqlı müsahibəyə görə sizə təşəkkür edir və bir daha bildirmək istəyirik ki, Birləşmiş Ştatlar kimi nəhəng bir ölkədə xalqımızı belə layiqincə təmsil etməyiniz hər bir azərbaycanlı kimi bizi də çox sevindirir, əldə etdiyiniz nailiyyətlər qürurvericidir. Eyni zamanda, sizə böyük ümidlər bəslədiyimizi bildirir, gənc azərbaycanlı ABŞ siyasətçisi kimi bundan sonrakı fəaliyyətinizdə uğurlar və növbəti seçkilərdə tam qələbə arzulayırıq.**

- Çox sağ olun!.

## Avropa Azərbaycanlıları Konqresi

Hörmətli həmvətənlər, dəyərli Türk dünyası və diasporumuz ! Məlum olduğu kimi .bu yaxınlarda Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin növbəti iclası keçirildi. Kimlərin qatıldığı hamımıza məlumdur. Mən şəxsən 30 ildir Azərbaycan diasporu üçün xidmət göstərən həmyerliniz olaraq bu iclasa dəvət edilməmişdim (dəvət edilsəydim belə qatılmayacaqdım!).

Bilirsiniz, mən Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin ilk dövrlərindəki iclaslarına qatılmışam, amma heç bir iclasda nə mənə söz haqqı verilib, nə də fikirlərim soruşulub. Və mən bu iclaslara qatılmama qərarını çox-çox əvvəllər vermişəm. Bu gün baxıram ki, dünyanın bir çox ölkəsindəki diasporamıza doğrudan xidmət göstərən həmyerlilərimiz eyni fikir ətrafında birləşirlər. Bu da göstərir ki, Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsi yarandığı dövrlərdəki missiyasını bugünə qədər daşımayıb və ancaq ayaqda dura bilmək üçün, necə deyərlər çırpır.

Xaricdə yaşayan bir Azərbaycan Türkü olaraq, mənim ölkəmin və xalqımın taleyi ilə bağlı kimin nə etdiyini, nə düşündüyünü izləmək, öz fikrimi bildirmək və lazım gələrsə tərifi və ya tənqid etmək haqqımın olduğunu düşünərək bu yazımı tarixin səhifələrinə əlavə etməyi özümə borc bildim. Mənə elə gəlir ki, bütün həmvətənlərimin də bunu belə qəbul etməsinin və belə davranmasının gələcək nəsillərimiz üçün zəruri olduğunu hesab edirəm.

Bu yazımı isə bu gün başlayan və iki gün davam etməsi nəzərdə tutulan Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin iclasında oxumaq üçün bu işlə əlaqəsi olan şəxslərə göndərməyi düşünürəm. Təbii ki, onlar nə bu yazım qəbul edəcəklər, nə də oxuyacaqlar. Amma mən bunu bir insan kimi öz vəzifəm sanaraq göndərirəm, necə deyərlər, "Doğruyu söylə, at dənizə, balıq bilməsə də, Xəliq bilir".

İndi icazənizlə gəlim əsl məsələyə. Yeni adı ilə "**Diasporla İş Üzrə Dövlət Komitəsi**", yarandığı tarixdə (05/07/2002) isə "**Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş Üzrə Dövlət Komitəsi**", adındakı dəyişikliyə baxılırsa, bunu xaricdə yaşayan azərbaycanlılar və ya yaşadığımız ölkələrin vətəndaşları belə başa düşərlər ki, bu təşkilat ilk dövrlərdə öhdəsinə götürdüyü "**Azərbaycanlılarla İş Üzrə**" missiyasını uğurla yerinə yetirib, xaricdəki azərbaycanlıları təşkilatlarıdır, öhdəsində olan bütün vəzifələri (bax: **5 iyul 2002-ci il tarixli milli liderin fərmanı**) yerinə yetirib, hər şey "güllük-gülüstanlıqdır" və artıq vəzifəsini bir az daha genişləndirməlidir. Ona görə də adı dəyişməli, "**Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi**" olmalıdır. Bunların da başında iki özümüz kimi yaralı diaspor tapmalıyıq, o da hazır idi: Türk və Yəhudi diasporları. Artıq biz onları da qurtarmalıyıq və bu gün Frankfurtunda başlayan iclasın əsl amacı məhz budur.

Bilirsiniz, ölkə Prezidentinin bu işə çox duyarlı yanaşdığını, bəlkə də bu işi ən yaxşı bilənlərdən biri olduğu kimi ən yaxşı bilənlərdən biri də mənəm və çox yaxın günlərdə Möhtərəm Prezident işlərin nə yerdə olduğunu soruşmuşdu məndən. Burdan bütün diasporun önündə cavab verirəm: "**İşlər heç də yaxşı deyil, cənab Prezident Azərbaycan diasporunun vəziyyəti sizə anlatdıqları kimi heç də yaxşı deyil, bunu bütün bu işlə məşğul olan insanlar təsdiq edirlər**".

Bu yazdıqlarına kim necə reaksiya verəcək, bilmirəm, amma mən bunu bu tarixə yazmaq və bizdən sonrakılara həqiqətləri demək məcburiyyətindəyəm.

İndi soruşan olar ki, o qədərmi ağırdır vəziyyət? Bilirsiniz, bu gün Frankfurtda olan iclası, qatılmamağıma baxmayaraq, çox diqqətlə izləyirəm və bunun ilk məlumatlarını da Komitənin saytında görə bilərsiniz. Açın baxın, görün söhbət nədən gedir. Biz bir bayraq, bir buklet, bir kitab, bir sənəd, bir informasiya tapmazkən, gördüyümüz, görəcəyimiz çox önəmli layihələrə maddi və mənəvi dəstək gözlərkən (*bunlar bu iclasların yanında bir qəhvə pulu sayılır*) yüzlərlə insanı Bakıdan Frankfurta gətirib, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların taleyi haqqında iclas keçirməyin hansı beynə sığacağına mən anlamıram, anlamayacağam da!

**Baxın iclasda hansı mövzular danışılacaq:**

**"AZƏRBAYCAN-TÜRKİYƏ: ORTAQ TARİX, ORTAQ MARAQLAR VƏ ORTAQ PROBLEMLƏR"**

**"AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKİYƏNİN QLOBALLAŞAN DÜNYAYA İNTEQRASIYASI: REALLIQLAR, PROBLEMLƏR VƏ PERSPEKTİVLƏR"**

**"AZƏRBAYCAN VƏ TÜRK DİASPOR TƏŞKİLATLARI ARASINDA ƏMƏKDAŞLIQ MÜASİR İNKİŞAF SƏVİYYƏSİ VƏ PERSPEKTİVLƏRİ"**

Belə baxanda mənə elə gəlir ki, bu iclasın adı da Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin iclası deyil, elə Avropa Birliyinə inad, Dünya Türk Birliyi Konqresi olmalı idi. Belə xırda adlar bizə *"yaraşmaz!"*.

Bu iclasın bir də son bölümü olacaq, bu da çox maraqlıdır. Mövcud olmayan bir təşkilatın **"Benelüks Azərbaycanlıları Təşkilatı"**nın təklifi ilə **"Avropa Azərbaycan İnformasiya Mərkəzi"** yaradılacaqmış!

Buyuran, düz yeddi ildir belə "əldə düzəltmə" adlar, işlərlə (*bir neçəsini çıxmaqla. Məsələn, Türk və Azərbaycan Birliyi toplantısı*) məşğuluq, yüzlərlə, minlərlə pullar gedir, təşkilatlar yaradılır. Antalya, Frankfurt bizim hesabımıza yaşayır, ancaq ortada arpa boyu iş yoxdur.

Mən bütün bunları hər zaman yazdım, söylədim. Bu gün də bütün diasporamızın önündə deyirəm, çox istərdim ki, bunu göndərəcəyim Frankfurt iclasında da bir nəfər oxusun və hər kəs dinləsin. Kim nə deyir, özü bilər, amma doğruları söyləyən çıxsın heç olmasa.

Qəbul etməməyimə baxmayaraq, bir Azərbaycan Türkü olaraq bu iclası uğurlar diləməyi də özümə borc bilirəm, amma yenə təkrar edirəm ki, heç bir şəkildə tərəfdar deyiləm və qəbul etmirəm, o iclasda qəbul ediləcək heç bir qərarı da qəbul etməyəcəm. Səbəbi isə bu işi gerçəkdən bilən insanların o iclasda olmamalıdır və ya orada olduqları halda danışmamalarıdır.

**Dərin hörmətlə**

**Bülənt Gürçəm**

**"Belçika Azərbaycan Evi"nin sədri**

**21/11/2009**

## Azərbaycan diasporunun inkişaf və təkamül mərhələsi

### Lobbi quruculuğu zərurəti

**Azər İbrahimov**

**Uzun əsrlər boyu ən çətin sınaqlara çəkilən azərbaycanlılar özlərinin doğma torpağı olan tarixi Azərbaycan ərazisində yaşayaraq dünya mədəniyyətinə böyük töhfələr verib. Lakin dünyada gedən ictimai-siyasi proseslər, müxtəlif müharibələr, hərbi münaqişələr nəticəsində Azərbaycan əraziləri parçalanıb, soydaşlarımızın bir hissəsi öz yurd-yuvalarından didərgin düşüb. Azərbaycan 70 il ərzində Sovetlər Birliyinin tərkibində olduğu müddətdə də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımız arasında əlaqələr məhdud səviyyədə olub .**

Lakin Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra xaricdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin güclənməsi, onların tarixi vətənlərinə bağlılığının möhkəmlənməsi dövlət quruculuğunun mühüm amilinə çevrildi. Bütün ölkələrdə diaspor məsələlərinə xüsusi önəm verildi. Təbii ki, burada əsas məqsəd xalqın milli birliyini təmin etməklə dövlətin qarşısında duran problemlərin həllinə yardımçı olmaq idi. Diaspor məsələləri ölkəmizdə müstəqilliyin ilk illərindən aktualıq kəsb etməyə başlasa da, bu sahəyə dövlət tərəfindən xüsusi qayğı göstərilməsi yalnız ümummilli lider, mərhum Prezident Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra mümkün oldu. Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının mənafə və maraqlarının təminatçısı olduğunu rəsmən bəyan etdi və xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla dövlət səviyyəsində iş aparılmağa başlandı. Heydər Əliyevin əməyi sayəsində bu sahədə həyata keçirilmiş ən önəmli tədbirlərdən biri dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyonluq Azərbaycan xalqının bir araya gətirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər oldu. "XXI əsrin astanasında dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə daha böyük ehtiyac vardır" deyəən Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün əsasını qoydu. Baxmayaraq ki, bu günün təməli hələ Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrdə qoyulmuşdu, lakin həmin ərəfədə belə bir əlamətdar hadisənin ölkə miqyası, eləcə də ondan kənarda qeyd edilməsi qeyri-mümkün idi. Məhz Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdışından sonra bu tarix rəsmi şəkildə qeyd olunmağa başlandı. Heydər Əliyev daim diaspora işinə xüsusi önəm verir, bu sahəyə diqqət və qayğı göstərirdi. O, xarici ölkələrə səfərləri zamanı vaxt taparaq həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşür, onların problemləri ilə maraqlanırdı. Dövlət başçısı hər vaxtla çalışırdı ki, xaricdə yaşayan soydaşlarımız təşkilatlanaraq yaşadıkları ölkələrdə həmin ölkələrin qanunlarına hörmətlə yanaşmaqla güclü diaspor yaratsınlar və lobbiçilik fəaliyyəti ilə xalqımızın haqq səsini dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırsınlar.

\*\*\*

Bu baxımdan xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən müxtəlif təşkilatlar və cəmiyyətlərlə xüsusi bir görüşün keçirilməsi, onlara müəyyən tapşırıq və tövsiyələrin verilməsi zərurətə çevrilmişdi. Bu zərurəti nəzərə alaraq



Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi barədə 2001-ci il, mayın 23-də sərəncam imzalamış və qurultayın noyabrın 9-10-da Bakı şəhərində keçirilməsi qərara alınmışdı. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq keçirilən bu qurultayın əsas məqsədi və mənası xaricdə yaşayan həmvətənlərimizi və soydaşlarımızı bir ideya ətrafında - Azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirməkdən ibarət olmuşdur. Heydər Əliyev qurultaydakı çıxışında Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsinə kömək göstərməyi azərbaycançılığımızı qorumağı, öz vətəninə biganə qalmamağı, mütərəqqi dəyərlərimiz və mədəniyyətimizi daha da zənginləşdirməyi tövsiyə etmişdi. Bu dövrdə diaspora sahəsində atılan ən mühüm addımlardan biri də məhz Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması oldu. Heydər Əliyevin 2002-ci il, 5 iyul tarixli fərmanı ilə adı çəkilən Dövlət Komitəsi yaradıldı və dövlət-diaspor əlaqələrinin sıxlaşması üçün münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəminin hazırlanması işi başa çatdı. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş sahəsində dövlət siyasətinin əsasları isə 2002-ci il, dekabrın 27-də qəbul edilmiş "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı Dövlət Siyasəti haqqında" qanunla müəyyən olunurdu. Bu qanun Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısının daha da artırılması, bu sahədə ciddi nailiyyətlər əldə olunması məqsədi ilə vahid strategiyanın hazırlanması kimi mühüm məsələlərin həllinə imkan yaradan hüquqi prinsipləri müəyyənləşdirirdi. Dövlət Komitəsinin təsis edilməsi və müvafiq qanunun qəbul olunması Azərbaycan dövlətinin xaricdəki həmvətənlərimizlə əlaqələrinin daha da intensivləşməsinə, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesinin keyfiyyətə yeni mərhələyə daxil olmasına şərait yaratdı.

\*\*\*

Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinin başlıca qayəsi ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müəllifi olduğu Azərbaycançılıq ideologiyasının fundamental prinsiplərini həyata keçirməkdən ibarət idi ki, ötən müddət ərzində adı çəkilən dövlət qurumu bu istiqamətdə bir çox nailiyyətlərə imza atıb. Dövlət Komitəsi yalnız icma və birliklərin yaradılması məsələsinə diqqət yetirməklə kifayətlənmir, müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının vahid bir mərkəzdə birləşdirilməsinə çalışırdı. Məhz həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsidir ki, hazırda dünyanın əksər ölkələrində 300-dən artıq Azərbaycan icması fəaliyyət göstərir və diasporumuzun təşkilatlanma prosesi bu gün də davam edir. Bu gün müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının özlərinin mütəmadi olaraq nəşr edilən mətbu orqanları vardır ki, onların vasitəsilə Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, eyni zamanda soydaşlarımızın tarixi vətənləri haqqında obyektiv və intensiv şəkildə məlumatlandırılması, diaspor quruculuğu işinin təbliğ olunması, həmvətənlərimizlə əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində təqdirəlayiq addımlar atılır. Hazırda Rusiya, Ukrayna, Belarus, Gürcüstan, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İsveç, Fransa, Avstraliya və s. ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan icma və birliklərin nəzdində 30-dan artıq mətbu orqan, bir neçə televiziya və radio fəaliyyət göstərir.

\*\*\*

Diaspor işində milli şüurun formalaşması və qorunmasında əsas vasitə olan Azərbaycan dilinin yayılması və təbliğ edilməsi də əsas vəzifələrdən biridir. Ayrı-ayrı ölkələrdə Azərbaycan icmaları nəzdində çoxlu sayda



"Bazar günü" məktəbi fəaliyyət göstərir ki, bu da ayrı-ayrı ölkələrdə Azərbaycan dilinin təbliği, onun geniş yayılması prosesinə mühüm töhfə verir. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkənin, bölgənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etmələrini təmin etmək, bu və ya digər ölkələrdə keçirilən seçkilərə soydaşlarımızın təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq qarşıya əsas məqsəd kimi qoyulub və ötən dövr ərzində müəyyən nailiyyətlər əldə olunub. Soydaşlarımızın Estoniya, Gürcüstan, Moldova parlamentlərində təmsil olunmaları, Rusiyada keçirilən parlament seçkilərində ilk dəfə olaraq həmvətənlərimizin namizədliklərinin qeydə alınması, Ukraynada və Rusiyada soydaşlarımızın yerli qanunvericilik orqanlarına deputat seçilməsi həmvətənlərimizin ictimai-siyasi fəallığının yüksəlməsinin göstəricisidir. Bu gün dünyada gedən qloballaşma şəraitində yeni ictimai-siyasi situasiya yaranır və təbii ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları bu mühitə uyğunlaşmalıdırlar. Yəni həmvətənlərimizin təşkilatlanma prosesi daha geniş vüsət almalıdır ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların bu global prosesdən kənar qalmasına imkan verilməsin.

Tarixi vətənimiz Azərbaycanın hüdudlarından kənar məkəunlaşmış milyonlarla soydaşlarımızın vahid bir amal ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində indiyə qədər əldə olunmuş bütün nailiyyətlər ümummilli lider Heydər Əliyevin adı və məqsədyönlü fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, onun müəyyənləşdirdiyi ümummilli inkişaf strategiyasını müvəffəqiyyətlə həyata keçirən Prezident İlham Əliyev diasporumuzun formalaşdırılması sahəsindəki nailiyyətləri yeni inkişaf mərhələsinə qaldıraraq bu sahəni daim diqqət mərkəzində saxlayır. Prezident İlham Əliyevin iş rejiminin gərginliyinə baxmayaraq Azərbaycan diasporu ilə bilavasitə bağlılığı olan xarici təşkilat nümayəndələrini mütəmadi olaraq qəbul etməsi artıq ənənəyə çevrilib və bu sahədəki fəaliyyətə böyük töhfə verir. Prezident İlham Əliyev hələ dövlət başçısı seçilməzdən əvvəl diaspora işinə xüsusi diqqət yetirmiş, diaspor təşkilatlarımız, ümumən xaricdə yaşayan soydaşlarımız həmişə onun qayğısını hiss etmişdi. Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayının keçirilməsi də məhz Prezident İlham Əliyevin bilavasitə bu prosesdə yaxından iştirakı nəticəsində baş tutmuşdu. Dövlət başçısının imzaladığı müvafiq sərəncam əsasında 2006-cı il, mart ayının 16-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının ikinci Qurultayı keçirildi. Prezident İlham Əliyevin də iştirak etdiyi qurultayda Azərbaycan diasporunun qarşısında daya-nan bir sıra tarixi əhəmiyyətli məsələlər və vəzifələr müzakirə edildi, mühüm qərarlar qəbul olundu. Dövlət başçısının qurultaydakı proqram xarakterli çıxışı, onun dəyərli tövsiyələri xarici ölkələrdəki icma və birliklərlə Azərbaycan dövlət orqanları arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində qarşıda duran vəzifələri müəyyən etdi və diaspor quruculuğunun yeni mərhələsinin başlanğıcı üçün ideoloji baza yaratdı. Bu qurultay dünya azərbaycanlılarının Prezident İlham Əliyev ətrafında sıx birliyini bir daha nümayiş etdirdi. Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artırılması, sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının ardıcıl olaraq reallaşdırılması, respublikamızın iqtisadi güdrətinin və siyasi nüfuzunun gücləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirləri dəstəkləyən qurultay nümayəndələri Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlıları tərəfindən lider kimi qəbul olunduğunu bir daha təsdiqlədilər. Beləliklə Azərbaycan diasporu bu gün özünün inkişaf və təkamül mərhələsinə yaşayır. Diasporumuzun inkişafı və güclənməsi, soydaşlarımızın təşkilatlanması, ümummilli qayəmiz ətrafında sıx birliyin yaranması və lobbi quruculuğu zərurəti, eyni zamanda türk xalqlarının birgə

lobbisinin yaranması və formalaşması fikri artıq siyasi gündəmə gəlib, bu sahədə müəyyən addımlar atılıb. Azərbaycanda səfərdə olan və gələcəkdə Azərbaycan lobbisinin təşkilinə yardım göstərə biləcək bir sıra xarici ölkələrin parlamentariləri və hökumət üzvləri, eləcə də Dünya Yəhudiləri Konqresinin və Birləşmiş Ştatların nüfuzlu yəhudi icmalarının rəhbərləri ilə keçirilən çox-saylı görüşlərdə onları Azərbaycan diaspor təşkilatlarının işinə cəlb etmək barədə razılıq əldə edilib, əməkdaşlığın gələcək perspektivləri müəyyən olunub. Heç şübhəsiz ki, bu da Azərbaycan lobbisinin yaradılmasında atılan ilk addımlardan sayıla bilər.

***"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün***

**Olaylar.-2009.-25 noyabr.-№.210.-S.13.**

## Diaspora quruculuğunun yeni mərhələsi

### Azərbaycan lobbisinin yaradılması reallığa çevrilir

Süleyman İsmayılbəyli

**Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra xaricdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin güclənməsi, onların tarixi vətənlərinə bağlılığının möhkəmlənməsi dövlət quruculuğunun mühüm amilinə çevrildi. Bütün ölkələrdə diaspor məsələlərinə xüsusi önəm verildi. Təbii ki, burada əsas məqsəd xalqın milli birliyini təmin etməklə dövlətin qarşısında duran problemlərin həllinə yardımçı olmaq idi. Diaspor məsələləri ölkəmizdə müstəqilliyin ilk illərindən aktuallıq kəsb etməyə başlasa da, bu sahəyə dövlət tərəfindən xüsusi qayğı göstərilməsi yalnız ümummilli lider, mərhum prezident Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra mümkün oldu.**

Ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının mənafə və maraqlarının təminatçısı olduğunu rəsmən bəyan etdi və xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla dövlət səviyyəsində iş aparılmağa başlandı. Heydər Əliyevin əməyi sayəsində bu sahədə həyata keçirilmiş ən önəmli tədbirlərdən biri dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan 50 milyonluq Azərbaycan xalqının bir araya gətirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər oldu. "XXI əsrin astanasında dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə daha böyük ehtiyac vardır" deyən Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün əsasını qoydu. Baxmayaraq ki, bu günün təməli hələ Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasına rəhbərlik etdiyi dövrdə qoyulmuşdu, lakin həmin ərəfədə belə bir əlamətdar hadisənin ölkə miqyası, eləcə də ondan kənar qeyd edilməsi qeyri-mümkün idi. Məhz Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdışından sonra bu tarix rəsmi şəkildə qeyd olunmağa başlandı. Heydər Əliyev daim diaspora işinə xüsusi önəm verir, bu sahəyə diqqət və qayğı göstərirdi. O, xarici ölkələrə səfərləri zamanı vaxt taparaq həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşür, onların problemləri ilə maraqlanırdı. Dövlət başçısı hər vaxtlə çalışırdı ki, xaricdə yaşayan soydaşlarımız təşkilatlanaraq yaşadıkları ölkələrdə həmin ölkələrin qanunlarına hörmətlə yanaşmaqla güclü diaspor yaratsınlar və lobbicilik fəaliyyəti ilə xalqımızın haqq səsinə dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırsınlar. Bu baxımdan xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən müxtəlif təşkilat və cəmiyyətlərlə xüsusi bir görüşün keçirilməsi, onlara müəyyən tapşırıq və tövsiyələrin verilməsi zərurətə çevrilmişdi. Bu zərurəti nəzərə alaraq Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi barədə 2001-ci il, mayın 23-də sərəncam imzalamış və qurultayın noyabrın 9-10-da Bakı şəhərində keçirilməsi qərara alınmışdı. Azərbaycan tarixində ilk dəfə olaraq keçirilən bu qurultayın əsas məqsədi və mənası xaricdə yaşayan həmvətənlərimizi və soydaşlarımızı bir ideya ətrafında-Azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirməkdən ibarət olmuşdur. Heydər Əliyev qurultaydakı çıxışında Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmlənməsinə kömək göstərməyi, azərbaycançılığımızı qorumağı, öz vətəninə biganə qalmamağı, mütərəqqi dəyərlərimiz və mənəviyyatımızı daha da zənginləşdirməyi tövsiyə etmişdi. Bu dövrdə diaspora sahəsində atılan ən mühüm addımlardan biri də məhz Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla iş üzrə

Dövlət Komitəsinin yaradılması oldu. Heydər Əliyevin 2002-ci il, 5 iyul tarixli fərmanı ilə adı çəkilən Dövlət Komitəsi yaradıldı və dövlət-diaspor əlaqələrinin sıxlaşması üçün münbit ideya-nəzəri və təşkilati zəminin hazırlanması işi başa çatdı. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş sahəsində dövlət siyasətinin əsasları isə 2002-ci il, dekabrın 27-də qəbul edilmiş **"Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı Dövlət Siyasəti haqqında"** qanunla müəyyən olunurdu. Bu qanun Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısının daha da artırılması, bu sahədə ciddi nailiyyətlər əldə olunması məqsədi ilə vahid strategiyanın hazırlanması kimi mühüm məsələlərin həllinə imkan yaradan hüquqi prinsipləri müəyyənləşdirirdi. Dövlət Komitəsinin təsis edilməsi və müvafiq qanunun qəbul olunması Azərbaycan dövlətinin xaricdəki həmvətənlərimizlə əlaqələrinin daha da intensivləşməsinə, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesinin keyfiyyətə yeni mərhələyə daxil olmasına şərait yaratdı.

Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinin başlıca qayəsi ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin müəllifi olduğu Azərbaycançılıq ideologiyasının fundamental prinsiplərini həyata keçirməkdən ibarət idi ki, ötən müddət ərzində adı çəkilən dövlət qurumu bu istiqamətdə bir çox nailiyyətlərə imza atıb. Dövlət Komitəsi yalnız icma və birliklərin yaradılması məsələsinə diqqət yetirməklə kifayətlənmir, müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının vahid bir mərkəzdə birləşdirilməsinə çalışırdı. Məhz həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlərin nəticəsidir ki, hazırda dünyanın əksər ölkələrində 300-dən artıq Azərbaycan icması fəaliyyət göstərir və diasporumuzun təşkilatlanma prosesi bu gün də davam edir. Bu gün müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının özlərinin mütəmadi olaraq nəşr edilən mətbu orqanları var ki, onların vasitəsilə Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, eyni zamanda soydaşlarımızın tarixi vətənləri haqqında obyektiv və intensiv şəkildə məlumatlandırılması, diaspor quruculuğu işinin təbliğ olunması, həmvətənlərimizlə əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində təqdirəlayiq addımlar atılır. Hazırda Rusiya, Ukrayna, Belarus, Gürcüstan, Böyük Britaniya, Almaniya, Hollandiya, İsveç, Fransa, Avstraliya və s. ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan icma və birliklərinin nəzdində 30-dan artıq mətbu orqan, bir neçə televiziya və radio fəaliyyət göstərir. Diaspor işində milli şüurun formalaşması və qorunmasında əsas vasitə olan Azərbaycan dilinin yayılması və təbliğ edilməsi də əsas vəzifələrdən biridir. Ayrı-ayrı ölkələrdə Azərbaycan icmaları nəzdində çoxlu sayda "Bazar günü" məktəbi fəaliyyət göstərir ki, bu da ayrı-ayrı ölkələrdə Azərbaycan dilinin təbliği, onun geniş yayılması prosesinə mühüm töhfə verir. Təşkilatlanmış Azərbaycan cəmiyyətlərinin fəaliyyət göstərdikləri ölkənin, bölgənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etmələrini təmin etmək, bu və ya digər ölkələrdə keçirilən seçkilərə soydaşlarımızın təsiretmə mexanizmlərinin hazırlanmasına nail olmaq qarşıya əsas məqsəd kimi qoyulub və ötən dövr ərzində müəyyən nailiyyətlər əldə olunub. Soydaşlarımızın Estoniya, Gürcüstan, Moldova parlamentlərində təmsil olunmaları, Rusiyada keçirilən parlament seçkilərində ilk dəfə olaraq həmvətənlərimizin namizədliklərinin qeydə alınması, Ukraynada və Rusiyada soydaşlarımızın yerli qanunvericilik orqanlarına deputat seçilməsi həmvətənlərimizin ictimai-siyasi fəallığının yüksəlməsinin göstəricisidir. Bu gün dünyada gedən qloballaşma şəraitində yeni ictimai-siyasi situasiya yaranır və təbii ki, Azərbaycan diaspora təşkilatları bu mühitə uyğunlaşmalıdırlar. Yəni həmvətənlərimizin təşkilatlanma prosesi daha geniş vüsət almalıdır ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların bu qlobal prosesdən kənar qalmasına imkan verilməsin.

Tarixi vətənimiz Azərbaycanın hüdudlarından kənarında məskunlaşmış milyonlarla soydaşlarımızın vahid bir amal ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində indiyə qədər əldə olunmuş bütün nailiyyətlər ümummilli lider Heydər Əliyevin adı və məqsədyönlü fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, onun müəyyənləşdirdiyi ümum-milli inkişaf strategiyasını müvəffəqiyyətlə həyata keçirən Prezident İlham Əliyev diasporumuzun formalaşdırılması sahəsindəki nailiyyətləri yeni inkişaf mərhələsinə qaldıraraq bu sahəni daim diqqət mərkəzində saxlayır. Prezident İlham Əliyevin iş rejiminin gərginliyinə baxmayaraq, Azərbaycan diasporu ilə bilavasitə bağlılığı olan xarici təşkilat nümayəndələrini mütəmadi olaraq qəbul etməsi artıq ənənəyə çevrilib və bu sahədəki fəaliyyətə böyük töhfə verir. Prezident İlham Əliyev hələ dövlət başçısı seçilməzdən əvvəl diaspora işinə xüsusi diqqət yetirmiş, diaspor təşkilatlarımız, ümumən xaricdə yaşayan soydaşlarımız həmişə onun qayğısını hiss etmişdir. Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayının keçirilməsi də məhz Prezident İlham Əliyevin bilavasitə bu prosesdə yaxından iştirakı nəticəsində baş tutmuşdu. Dövlət başçısının imzaladığı müvafiq sərəncam əsasında 2006-cı il, mart ayının 16-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının ikinci Qurultayı keçirildi. Prezident İlham Əliyevin də iştirak etdiyi qurultayda Azərbaycan diasporunun qarşısında dayanan bir sıra tarixi əhəmiyyətli məsələlər və vəzifələr müzakirə edildi, mühüm qərarlar qəbul olundu. Dövlət başçısının qurultaydakı proqram xarakterli çıxışı, onun dəyəri tövsiyyələri xarici ölkələrdəki icma və birliklərlə Azərbaycan dövlət orqanları arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi istiqamətində qarşıda duran vəzifələri müəyyən etdi və diaspor quruculuğunun yeni mərhələsinin başlanğıcı üçün ideoloji baza yaratdı. Bu qurultay dünya azərbaycanlılarının Prezident İlham Əliyev ətrafında sıx birliyini bir daha nümayiş etdirdi. Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsi, ölkəmizin beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artırılması, sosial-iqtisadi inkişaf proqramlarının ardıcıl olaraq reallaşdırılması, respublikamızın iqtisadi güdrətinin və siyasi nüfuzunun gücləndirilməsi istiqamətində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirləri dəstəkləyən qurultay nümayəndələri Prezident İlham Əliyevin dünya azərbaycanlıları tərəfindən lider kimi qəbul olunduğunu bir daha təsdiqlədilər.

\*\*\*

Beləliklə, Azərbaycan diasporu bu gün özünün inkişaf və təkamül mərhələsini yaşayır. Diasporumuzun inkişafı və güclənməsi, soydaşlarımızın təşkilatlanması, ümummilli qayəmiz ətrafında sıx birliyin yaranması və lobbı quruculuğu zərurəti artıq siyasi gündəmə gəlib, bu sahədə müəyyən addımlar atılıb. Azərbaycanda səfərdə olan və gələcəkdə Azərbaycan lobbisinin təşkilinə yardım göstərə biləcək bir sıra xarici ölkələrin parlamentariləri və hökumət üzvləri, eləcə də Dünya Yəhudiləri Konqresi və Birləşmiş Ştatların nüfuzlu yəhudi icmalarının rəhbərləri ilə keçirilən çoxsaylı görüşlərdə onları Azərbaycan diaspora təşkilatlarının işinə cəlb etmək barədə razılıq əldə edilib, əməkdaşlığın gələcək perspektivləri müəyyən olunub.

***Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi informasiya Vasitələrinin inkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün***

**Olaylar.-2009.-9 dekabr.-№.218.-S.13.**

## "Diaspora sahəsində fəaliyyət genişləndiriləcək"

**Əjdər Tağızadə: "Prezident İlham Əliyev "Biz 50 milyonluq azərbaycanlıyıq və mən 50 milyonluq Azərbaycan xalqının prezidentiyəm" dediyi halda məmurlar yerlərində sayırlar"**

**"İnsanda vətənə, millətə, dövlətə bağlılıq yoxdursa, ondan nə cür diaspora yarada bilərsən?"**

**Süleyman**

**Dekabrın 8-də "Olaylar" qəzetinin redaksiyasında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinə Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirilən "Azərbaycançılığın, diaspora quruculuğu işinin təbliği və KIV-lə diaspora arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Daimi Şurasının sədri, İsveçdə yaşayan güneyli soydaşımız Əjdər Tağızadə ilə görüş keçirildi. Tədbiri açan layihənin rəhbəri Elman Cəfərli artıq layihə çərçivəsində planlaşdırılan tədbir və görüşlərin yekunlaşmaq üzrə olduğunu dedi:**

"Dörd aylıq layihədə hər ay bir nüfuzlu diaspora nümayəndəsi və tanınmış ziyalı ilə görüş nəzərdə tutulmuşdu. Uç görüş keçirmişik. Bu, sonuncu görüşümüzdür. Bu görüşlərdə ictimaiyyətə xaricdəki Azərbaycan diasporu və Gürcüstanda öz tarixi torpaqlarında yaşayan soydaşlarımızın problemləri, bu problemlərin həlli istiqamətində görülən işlər, qarşıya qoyulan vəzifələr barədə ətraflı məlumatlar verilib". Əjdər Tağızadə konqresin 2009-cu ildəki fəaliyyəti barədə qısa məlumat verib və qarşıda duran vəzifələr, Azərbaycan həqiqətləri, Dağlıq Qarabağ probleminin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində konqresin gördüyü işlərdən danışdı. Bildirdi ki, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi adına uyğun olaraq fəaliyyət göstərən və konqresin fəaliyyəti bütün dünya ölkələrini əhatə edib: "DAK xüsusilə Birləşmiş Ştatlar, Avstraliya, Avropanın ayrı-ayrı ölkələri, o cümlədən Azərbaycanın özündə müxtəlif tədbirlər təşkil edib, görüşlər keçirib. Dünya Azərbaycanlıları Konqresi çalışıb ki, bütöv Azərbaycan məsələsini dünya ictimaiyyətinin gündəliyinə çıxarsın. Konqres müxtəlif yerlərdə bu məsələni müzakirə edib. 2009-cu il ərzində bununla bağlı DAK Belçika, Avstraliya parlamentlərində olub, məsələni bir daha gündəmə gətirib. Düzdür, gördüyümüz işlərdən o qədər də razı deyilik və çalışırıq ki, DAK bu istiqamətdə fəaliyyətini gücləndirsin. Fəaliyyəti müddətində Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Avropa, Rusiya və Ukraynada qeydiyyatdan keçib və qanuni bir təşkilat kimi fəaliyyət göstərir. Ümumiyyətlə, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin fəaliyyəti geniş əhatəli olsa da, bu heç də qənaətbəxş deyil". Əjdər Tağızadə DAK-ın 2010-cü ildə diaspora sahəsində, eləcə də Dağlıq Qarabağ problemi və Güney Azərbaycanla bağlı məsələdə fəaliyyətini genişləndirəcəyini vurğulayıb. Konqres təmsilçisi bildirib ki, sadalanan sahələr Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin 2010-cu ildəki fəaliyyətində əsas prioritetlər hesab ediləcək: "Çalışırıq ki, Azərbaycanın özündə bizim bir lobbicilik fəaliyyətimiz olsun. Zaman-zaman biz 50 milyonluq Azərbaycan barədə danışırıq, ancaq bizim burada qeydiyyat məsələmiz həll edilməyib. Ona görə də normal qaydada lazımı əlaqələr yaradılmayıb. Bizə diaspor və ya lobbi təşkilatı desələr də, hələ Azərbaycanda bizim statusumuz bəlli deyil. Yalnız şəxsi münasibət, dostluq və xahişlər əsasında əlaqələr qura bilirik. Cənab Prezident İlham Əliyev "Biz 50 milyonluq azərbaycanlıyıq və mən 50 milyonluq Azərbaycan xalqının

prezidentiyəm" dediyi halda bəzi məmurlar yerlərində sayırlar". Əjdər Tağızadə DAK-ın 2010-cu ildə diaspora sahəsində nəzərdə tutduğu tədbirlər və həyata keçirəcəyi layihələr barədə də məlumat verib: "50 milyondan artıq Azərbaycan diasporasından söhbət gedir. Siyasi səbəblərə, həyatları təhlükədə olduğuna görə Azərbaycanın Güneyindən milyonlarla insan İran adlanan ölkəni tərk edir. Hazırda onlar dünyanın əksər ölkələrində, Birləşmiş Ştatlar, Avstraliya, Avropada yaşayırlar. Məlumdur ki, müxtəlif dövrlərdə Azərbaycandan da gedən insanlar olub. Onlar hansı adla gediblər, bu başqa bir mövzudur və mən bu barədə bir şey deyə bilmərəm. insanda vətənə, millətə, dövlətə bağlılıq, gələcəyə yönəlik bir hədəf yoxdursa, ondan nə cür diaspora yarada bilərsən? Azərbaycanın Quzey və Güneyi, Borçalı, Dərbənd, hətta İqdırdan belə Birləşmiş Ştatlar və Avropaya gedən insanlarımız da bizim diasporadır. Sən məcbursan ki, onlarla gedib əlaqə saxlayasan. Bunun üçün də konsepsiya olmalı və onlarla işləməlisən. Bir çox hallarda deyirlər ki, erməni diasporu onu etdi, bunu reallaşdırdı. **Birinci onu qeyd etmək lazımdır ki, erməni həmişə terrorçu kimi tanınıb. Terroru dünyaya ermənilər gətirib. İkincisi, ermənilər dilənçidirlər, onlar həmişə dilənməyi öyrəniblər.** Bu gün Azərbaycan elə bir səviyyədə inkişaf edib ki, ona diasporanın yardım etməsinə ehtiyac yoxdur. Azərbaycan özü diasporaya yardım etməlidir". Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Daimi Şurasının sədri deyib ki, təmsil etdiyi qurum 2010-cu il ərzində diaspora sahəsində dünyanın bir sıra ölkələrində müxtəlif tədbirlər keçirəcək.

**Olaylar.-2009.-9 dekabr.-№.218.-S.8.**



## "Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti ürəkaçan deyil"

### Gültəkin Hacıbəyli: "Səfirliklərimizin də işində dönüş etmək lazımdır"

#### Nahid Canbaxışlı

Milli Məclisin beynəlxalq əlaqələr komitəsinin sədri, Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞ PA) Azərbaycan nümayəndə heyətinin rəhbəri Səməd Seyidov qurumun komitələrinin iclaslarında iştirak etmək üçün Parisdə səfərdədir.

Bu tədbirlərdə Azərbaycanı yalnız S. Seyidovun təmsil etməsi, nümayəndə heyətimizin digər üzvlərindən heç birinin olmamasının səbəbini onun müavini Gültəkin Hacıbəyliyən soruşduq. Deputat dedi ki, AŞ PA-nın komitə iclaslarında iştirak dəvətlərdən asılı deyil və komitələrin iclaslarında onların üzvləri iştirak edə bilirlər. Onun sözlərinə görə, əvvəllər komitələrin iclaslarında 1, yaxud da 2-3 nümayəndə iştirak edib: "İndi səfərlərdə daha az nümayəndə heyətlərinin üzvləri iştirak edirlər. Bunu da təbii qəbul etmək lazımdır. Artıq bütün dünyada, AŞ-yə üzv olan ölkələrdə də belədir ki, maliyyə sıxıntısı nümayəndə heyətlərinin tam tərkibdə həmin komitələrin iclaslarında iştirak etmələrinə imkan vermir. Bir məsələni sizin diqqətinizə çatdırım ki, xoşbəxtlikdən bu sıxıntı Azərbaycana bir o qədər də təsir etmədi. Amma Pribaltika ölkələrində millət vəkillərinin məvəcibləri 30 faiz azaldıldı.

Eyni zamanda parlamentlərin büdcələri də azaldılıb. Bu baxımdan, təbii ki, bu hal başadüşüləndir". Keçirilən komitə iclasında 1-2 mart Ermənistan hadisələrinin də müzakirə olunduğunu nəzərə alıqda komitədə qəbul oluna biləcək qərara da toxunan millət vəkili bildirdi ki, bu gün o, bütün Avropada erməni təəssübkeşliyinin olmağından təəssüflənir: "Euronews" TV-də son dövrlər nümayiş etdirilən antiazərbaycan mahiyyətli proqramlar nəticə etibarilə Avropada münaqişənin həlli ilə bağlı ermənipərəst fonun hazırlanmasına, ermənilərə dəstək mühitinin formalaşmasına xidmət edir. Bu məndə çox ciddi narahatlıq doğurur. Hesab edirəm ki, hər bir Azərbaycan vətəndaşı bununla bağlı ciddi narahatlıq hissləri keçirir. Bu fonda, sözsüz ki, hər hansı beynəlxalq təşkilatdan da ədalət ummaq, Dağlıq Qarabağ məsələsində tam obyektivlik gözləmək sadəlövhlük olardı. Amma onu da qeyd etməliyəm ki, AŞ digər beynəlxalq təşkilatlarla müqayisədə Dağlıq Qarabağ məsələsinə daha obyektiv qiymət verən bir təşkilatdır. 2005-ci ilin yanvar ayında qəbul olunan məlum qətnamədə Dağlıq Qarabağın, digər ərazilərimizin işğalına real qiymət verilib". Avropada son zamanlar erməni təəssübkeşliyinin artmasında Azərbaycan diasporlarının fəaliyyətsizliyi, xüsusilə də Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin bu sahədə doğru siyasi kurs yürütməməsi, xaricdəki təşkilatlarla əlaqəli işləyib-ışləməməyinə gəldikdə isə G. Hacıbəyliyinin cavabı belə oldu: "Mən diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyətsizliyi, eyni zamanda Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin bu yöndə atdığı addımların zəif olması ilə bağlı tənqidi fikirlərlə razıyam və bu mövqeyi də bölüşürəm. Hesab edirəm ki, bu gün Azərbaycanın diaspor sahəsindəki fəaliyyətini qənaətbəxş adlandırmaq olmaz. Yəni bu sahədə müvafiq strukturlar öz üzvlərinə düşən məsuliyyəti, görünür, daha ciddi götür-qoy etməlidirlər. Vaxtilə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev diasporlarımızı təşkilatlandırmaq ideyası ilə çıxış edərkən, bu istiqamətdə əməli, cəsarətli addımlar atarkən qarşıya tamamilə başqa, ciddi

məqsədlər qoymuşdu. Ancaq bu gün o məqsədlərə nail olduğumuzu deyə bilmərəm. Nəinki Avropada, yarım milyon Azərbaycan türkünün yaşadığı qonşu Gürcüstanda belə Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti görünür. Demək olar ki, ortada real bir iş də yoxdur. Açıq təəssüf hissi ilə deyim ki, artıq cəmiyyətimizin elə bir təbəqəsi yoxdur ki, bu sahədəki nöqsanları qeyd etməsin". Millət vəkili qeyd etdi ki, bu gün Avropada olan diaspor təşkilatları, sadəcə, formal olaraq mövcuddurlar. Onun sözlərinə görə, bu diasporların fəaliyyəti funksional olaraq deyil, yaxud da onlar arasında əlaqə mövcud deyil: "Bu baxımdan ciddi problemlər var. Təkcə diaspor təşkilatlarımız deyil, eyni zamanda bir sıra səfirliklərimizin də işində dönüş etmək lazımdır. Diplomatlarımıza, diplomatiyamıza qarşı tələblər artmalıdır. Mən bunu yenə də qonşu Gürcüstanla müqayisə etmək istərdim. Azərbaycan diplomatiyasının sosial təminatı kifayət qədər yüksəkdir. Bu gün xarici ölkə səfirliklərində çalışan Azərbaycan diplomatlarının əməkhaqları ilə gürcü diplomatların aldığı əməkhaqlarını müqayisə etmək belə olmaz. Çünki bu əməkhaqları arasında iki dəfə artıq fərq var və bu fərq bizim diplomatların xeyrinədir. Ona görə də bu sahədə çalışanlar ciddi şəkildə Azərbaycanın haqq səsini daha güclü, daha təsirli şəkildə çatdırmaq üçün çalışmalıdırlar".

**Həftə içi.-2009.-17 dekabr.-№.225.-S.1, 3.**

## «Diasporun səsi» gəlir

### Səxavət Həmid

Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi (BDM) Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə bayram tədbiri və mərkəzin təsisçiliyi ilə yenidən işıq üzünə gəlmiş «Diasporun Səsi» jurnalının təqdimat mərasimini keçirib. Tədbirdə dövlət və hökumət nümayəndələri, Milli Məclisin deputatları, ölkənin ictimai-siyasi, elm və mədəniyyət xadimləri, Avropa, Türkiyə, Gürcüstan və Rusiya Federasiyasının müxtəlif vilayətlərində fəaliyyət göstərən diaspor nümayəndələri iştirak ediblər. Mərasimi giriş sözü ilə BDM-in sədr müavini, «Diasporun Səsi» jurnalının baş redaktoru, professor Vaqif Arzumanlı açaraq, həm Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nün yaranması tarixi, həm də sözügedən jurnalın nəşr edilməsi və məqsədləri barədə məlumat verib.

Daha sonra BDM sədri İsmayıl Ağayev çıxış edərək həm mərkəzin, həm də ümumilikdə Azərbaycan diasporunun 2009-cu il ərzində gördüyü işlər, keçirilən tədbirlər və qurulan əlaqələr barədə tədbir iştirakçılarını məlumatlandıraraq, Mərkəzin sədri 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, xalqımızın həmrəyliyinə daha da artırılması istiqamətində xaricdə yaşayan soydaşlarımızın daha fəal təşkilatlanmasının vacibliyini vurğulayıb. Millət vəkili Gülər Əhmədova, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin həmsədri, millət məkili Sabir Rüstəmxanlı, Prezident Administrasiyasının sektor müdiri Qafar Əliyev, Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, professor Vəli Əliyev, BDM-in Avropa təmsilçisi, professor Azər Kərimov, Milli QHT Forumunun prezidenti Rauf Zeyni, Rusiya Federasiyası nümayəndə heyəti adından Ələmdar Nəbiyev və digərləri çıxışlarında həmrəylik günü münasibətilə təbriklərini çatdıraraq, Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə imicinin, milli maraqlarının möhkəmlənməsində bütün təşkilatların həmrəy çalışmasının, həmçinin yenidən işıq üzünə gələn «Diasporun Səsi» jurnalının Azərbaycan diasporunun inkişafında, fəaliyyətinin işıqlandırılmasında müstəsna yer tutmasını və bu istiqamətdə jurnalın kollektivinə uğurlar arzulayıblar.

Tədbirdə ölkənin bir sıra kütləvi informasiya vasitələri, həmçinin Xəzər Universitetinin rektoru Hamlet İsaخانlı, Avropadan A. Kərimov, Rusiya Federasiyasından Ə.Nəbiyev, Vaqif Abbasov Beynəlxalq Diaspor Mərkəzi tərəfindən hazırlanmış fəxri diplomla mükafatlandırılıblar. Azərbaycan diasporunun təşkilatlanmasında xüsusi fəallığı ilə seçilən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Atilla Kaya da BDM-in fəxri diplomuna layiq görülüb. Tədbirə qatıla bilməsə də, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nə təbrik göndərən millət vəkili A. Kaya önümüzdəki ay ərzində BDM sədrinin dəvəti ilə Azərbaycana səfər edəcək. Mükafat bu zaman ona təqdim olunacaq. Onu da qeyd edək ki, Türkiyənin «Xəbərnəmə» qəzeti də Azərbaycan diasporunun təşkilatlanmasında və fəaliyyətinin işıqlandırılmasında göstərdiyi xidmətlərə görə mərkəzin fəxri diplomuna layiq görülüb. Bayram tədbiri vətənpərvərlik mahnılarının mahir ifaçısı Şəmistan Əlizamanlının ifaları ilə davam edib. BDM mətbuat xidməti bildirir ki, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü münasibətilə qurumun Avropa, Türkiyə, Ukrayna, Belarus və Rusiya Federasiyasında fəaliyyət göstərən nümayəndəlikləri tərəfindən tədbirlər keçiriləcək. Həmçinin, «Diasporun Səsi» jurnalının Çexiya, Türkiyə, Ukrayna və Rusiyada təqdimat mərasimlərinin keçirilməsinə hazırlıq görülür.



## Müasir tarixdə lobbı amili

### Lobbı fərdi və kollektiv münasibətlərin siyasi sistemidir

#### İlkin Ağayev

Qeyd edək ki, elmlə bağlı həyata keçirdiyimiz layihə çərçivəsində gənc tədqiqatçıların fikir və fəaliyyətlərini də işıqlandırmağı qarşıya məqsəd qoymuşuq. Bu baxımdan AMEA Tarix İnstitutunun dissertantı, diaspor və lobbizm sahəsində gənc tədqiqatçı Yəhya Babanlı ilə söhbətləşdik.

Məlumat üçün bildirək ki, Y. Babanlı diaspor və lobbı sahələrinin tədqiqatı ilə məşğuldur. Azərbaycan diasporu ilə bağlı bir sıra məqalələrin müəllifidir. O cümlədən, Ukraynada Azərbaycan diaspor siyasətinin təbliğ olunmasında, Donetsk Azərbaycan Konqresinin təşəkkülündə, Donetsk Azərbaycanlıları Konqresi Gənclər Parlamentinin yaradılmasında, “Konqres Azərbaycan” adlı Ukraynada çıxan qəzetin nəşr edilməsində yaxından iştirak edib. Donetsk Azərbaycanlıları Konqresi Gənclər Parlamentinin sədri və adıçəkilən qəzetin baş redaktoru olub.

Hazırda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Tarix İnstitutunun Diaspor şöbəsinin dissertantıdır.

#### - “Lobbı” sözünün istilahi ilə bağlı nələri demək olar?

- XXI əsrdə qloballaşan dünyada funksiyası əhəmiyyətli dərəcədə artan lobbı məfhumunun hansı anlamı daşdığı və təyinatının nədən ibarət olduğunu öyrənməyin, təhlil etməyin artıq vaxtı çatıb. “Lobbıçilik” termini ingiliscə “lobby” sözündən götürülüb və “xoll-foye-koridor” mənasını verir. Yəni uyğun şəraitdə sadə vətəndaşlar sadalanan yerlərdə iclas salonlarından və başqa toplanılan yerlərdən çıxan dövlət məmurlarına yaxınlaşaraq məqsədlərini açıqlayır və maraqlarının müdafiə olunmasına israr edirlər. Hətta onlara qarşılıq ödəyəcəklərini və məbləği də bildirirlər. Lobbıçiliyin fundamentində təşkilatlanmış maraqların dövlət orqanlarına və ayrı-ayrı rəsmi şəxslərə məqsədyönlü təsir etmək məharəti durur. Başqa sözlə, lobbıçilik cəmiyyətin sosial, iqtisadi və siyasi maraqlarının müdafiəçisi olmaqla yanaşı hakimiyyət nümayəndələrini əməli iş görməyə vadar edən işlək mexanizm anlayışıdır. Məsələyə təcürbi tərəfdən və daha geniş yanaşdıqda aydın görmək olar ki, sivil lobbizm anlayışı təkə bir qrupun müdafiəsində yox, bütövlükdə dövlətin, xalqın və hakimiyyətin hüquqlarının tənzimlənməsində müəyyən rola malik sistemdir.

Bu gün beynəlxalq demokratik prinsiplərdən biri sayılan amil hər hansısa bir dövlətdə keçirilməsi nəzərdə tutulan seçkilərin şəffaf olması və xalqın səsinin qəbul olmasıdır. Lakin seçilmiş insanın cəmiyyətlə əlaqələrinin qurulması və ya seçiciyə nəyin lazım olmasını bilməlidir. Bunun üçün lobbıçilər formalaşır və seçicilərin tələblərini seçdiklərinə çatdırırlar. Bu da ikili anlam daşıyaraq həm cəmiyyət, həm də məmur haqqında təsəvvür yaradır. Bu anlamda lobbini demokratik cəmiyyətdə vacib idarəetmə elementi hesab etmək olar. Lobbı hər hansısa bir cəmiyyətin keyfiyyət mexanizminin göstəricisidir. Avropada çox geniş yayılan lobbı institutlarının mərkəzi isə Avropa Birliyinin paytaxtı Brüsseldə yerləşir. Burada 700-dən artıq dünyanın nüfuzlu şirkətlərinin nümayəndəlikləri fəaliyyət göstərir.

Bunlar birlik ölkələrinin nümayəndələrinin marağını özlərinə qarşı yönəldərək lazımi qanunvericiliyin qəbul olunmasına çalışırlar. Həmçinin mənşə ölkəsinin iqtisadi və siyasi imicini güdürlər. Burada lobbiçiliyin üç formulu birləşir: bu kölgə, açıq və qanunvericiliklə tənzimlənən formalardır. Lobbizmin geniş təşəkkül tapdığı yer Birləşmiş Ştatlardır. Mərkəzi isə Vaşinqton sayılır. Burada iri biznes maqnatlarının və etnik millətlərin icmaları var. ABŞ qanunvericiliyi orqanları nəzdində iri inhisarların xeyrinə qanunvericilərə və dövlət məmurlarına təzyiq göstərən kontor və agentliklər sistemidir. Lobbiçiliyin əsas məğzi iqtisadi münasibətin bir növü kimi siyasi sahibkarlıq anlayışında istifadə olunur. Nəzəri baxışdan lobbi kommunikasiyasının baza modeli həm iqtisadi kommunikasiyanın, həm də siyasi kommunikasiyanın modeli sayılır. Hətta elə millətçi təşkilatlar var ki, insanları planlı şəkildə lobbi fəaliyyətinin qurulmasına sövq edirlər. Bu, daxildə hər hansısa referendumun keçirilməsi zamanı lazım olan vacib elektorat və qazanan səsələrin sayı deməkdir. Bu gün dünyada fəaliyyət göstərən lobbi təşkilatları və lobbiçilər fərqli strategiyalardan istifadə edirlər. Yəni, biri öz dövlətinin maraqları (ictimai), o biri millətin mənafeyi (etnik), digəri biznes marağı (şəxsi) və ya iqtidarın əleyhinə (siyasi elita) işini qurur.

Lobbinin işini məsafədən idarəolunan informasiya maşınına bənzətsək, yanılmırıq. Belə ki, bunu da yönəldən rəsmi və ya qeyri-rəsmi qurumlar vardır. Və burada insan və maraq işin əsasını təşkil edir. Lobbiçiliyin qalibiyyətində daim işlək mexanizm olması əsasdır. Yəni hücumda olmaq əsas şərtidir. Qeyd etmək olar ki, diasporu hər hansı bir millətin dünyanın müxtəlif regionlarına səpələnən nümayəndələri təşkil edirsə, lobbi səpələnən diasporçuların siyasiləşmiş icmasıdır. Əksər lobbistlər siyasi birlik rolunda çıxış etsələr də onların məqsəd və məramında maddi mənafe və siyasi tələb durur. Lobbi təşkilatlarının özünəməxsus üsullarının və qabaqcadan müəyyənləşdirilmiş strateji xəttinin olması vacibdir. Lobbiçilərin ən böyük uğurlarından biri tələblərinə uyğun hədəfi düzgün müəyyən etmək bacarığının olmasıdır. Onlarla münasibətlərin qurulmasına önəm verməlidir. Lobbi mənşə və donor dövlətlərin strateji maraqlarını müəyyənləşdirməli, vahid mövqedən çıxış etməsi üçün işlər aparmalıdır. Şəxsi münasibətləri milli maraqlar istiqamətinə yönəltməyi bacarmalıdır. Məsələn, tarixin müxtəlif dövrlərində xaricə miqrasiya etmiş soydaşlarımız var ki, onlar bu gün yaşadıkları dövlətdə yüksək nüfuza və maddi imkana malik şəxslərdir. Həmin insanlar özlərinin ixtisasları, sənət və peşələri, əməli işləri ilə cəmiyyətin bütün sferalarında təmsil olunurlar. Yəni, sosial-mədəni həyatda, elm-təhsil ocaqlarında, iqtisadi-siyasi arenada, hərbi qurumlarda və digər sahələrdə. Bu potensialdan Azərbaycanın təbliğində istifadə edilməsi çox fayda gətirər. Lobbiçilər təsir dairəsinə görə hərəkət etməyi və bunun vaxtını, formasını müəyyənləşdirməyi bacarmalıdırlar. Lobbi təşkilatlarının əsas məqsədi hakim dairələrdə səs hüququnun qazanılmasıdır. Yəni gündəmə çıxardıqları hər hansı bir məsələnin istər ictimaiyyət, istərsə də dövlət tərəfindən təsdiq olunmasına nail olmaqdır. Bu gün iri biznes lobbistləri birləşərək dövlətin nəzarətində olan və tənzimlənən qiymətləri dəyişə və ya böhran yarada bilirlər.

Dünya bazarında neftin qiymətinin iri korporasiyalar tərəfindən hərracla vasitəsilə tənzimlənməsi bəlkə də siyasiləşmiş lobbi birliklərinin iqtisadi maraqlarının qələbə çalmasıdır. Hazırkı dövrdə dünyanı cənginə almış maliyyə böhranının mənbəyində siyasiləşmiş lobbi amilinin olması da müəmmalıdır.

**- Lobbiçiliyin müasir dünya düzənində yeri və rolu nədən ibarətdir?**

- Bəşəriyyət inkişaf etdikcə onun mədəni prosesləri, hadisələri, predmetləri dəyişir, yeniləşir və dayanmadan təkamül edir. Dövlər və ictimai formasiyalar bir-birini əvəz edir, dövlət idarəçilik üsulları yeniləşir. Həyatımızı əhatə edən sosial, siyasi, iqtisadi və mədəni sferalarda yeni tələblər meydana çıxır. Nəticədə beynəlxalq münasibətlər sistemində yeni metodlar yaranmağa başlayır. Yeni dünya nizamında baş verən qloballaşma, xalqlar arasında gedən elmi-texniki və sosial-mədəni mübadilə ümumdünya mədəni əlaqələrinə töhfə verir və bu proses onun iştirakçısının beynəlmiləl inkişafına zəmin yaradır. Qlobusdan ayrılan, sivilizasiyalararası dialoqda, mədəniyyətlərarası əməkdaşlıqda iştirak etməyən, “dünya içində özünə başqa dünya quran” dövlətlər tənəzzülə məhkum olurlar. Müasiri olduğumuz yeni dünya mənzərəsində, demokratiyanın transformasiya etdiyi kapitalizm sistemində insan resursunun ön plana keçməsi, modern tələblərin meydana gəlməsini əsas tələb kimi ortaya qoydu. Zamanın tələbinə uyğun olaraq cəmiyyətdə coğrafi məkanın, etnik mənşənin, dini mənsubiyyətin, ümumi-siyasi dünyagörüşün fərqi qabarıq şəkildə görünməyə başladı. Belə demək mümkünsə, yer kürəsi öz spektrində firlandıqca, demos hakimiyyətinin dalğalarının təsir imkanları artdıqca, cəmiyyətin həyat tərzini dəyişir, yeni beynəlmiləl metodlar ortaya çıxır.

Müasiri olduğumuz əsrdə prioritet sayılan, daim gündəmdə yer alan məsələlərdən biri də lobbiçilikdir. Bu fəaliyyət dünyanın hər yerində aktual məsələyə çevrilir. “Lobbi institutları hər hansısa bir xalqın, dövlətin və yaxud hər hansısa birliyin və ya müəssisənin maraqlarını güdən siyasiləşmiş ordudur” desək, yanılmırıq. İstər Şərqi-Qərbi, istərsə də okeanın o tayı olan Amerikada, bu sahə üzrə fəaliyyət göstərən instansiyalar, istər dövlət, istərsə də qeyri-hökumət orqanları lobbi işini müxtəlif maraqlar istiqamətində qururlar. Lobbi artıq beynəlxalq münasibətlərin bir elementi hesab olunur. Elə dövlətlər var ki, lobbi fəaliyyəti ilə bağlı xüsusi dövlət proqramı qəbul edirlər. Bu proqramda lobbiyə, əsasən başqa ölkədə informasiya daşıyıcısı olmaqla siyasi tələblərin yerinə yetirilməsi, eyni zamanda beynəlxalq münaqişələrin həlli faktoru kimi böyük diqqət yetirilir. Lobbi hər hansısa bir məsələnin gündəmdə yer alması, onun ictimaiyyət arasında yayılmasına və təbliğ olunmasında vasitədir.

#### **- Müasir lobbiçilik fəaliyyəti necə qurulmalıdır?**

- Lobbiçiliyin metodları müasir dövrün qanunauyğunluqları ilə uzlaşmalıdır. Qloballaşma və transformasiya dövründə lobbi hərəkətini genişləndirməkdə və gücləndirməkdə əsas məqsəd Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq, milli özünəməxsusluğunu təbliğ etmək, inkişaf etmiş ölkələrin diqqətini ölkəmizə yönəltmək və insanlarda bura qarşı maraq oyatmaqdan ibarət olmalıdır. Eyni zamanda, dünyanın nüfuzlu təşkilatlarının diqqətini özümüzə cəlb etmək, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Avropa İqtisadi Birliyi, Avropa Şurası və beynəlxalq aləmdə fəaliyyət göstərən başqa təşkilatlarla qarşılıqlı münasibətlər qurmaq və onların mövqeyindən, təcrübəsindən bəhrələnmək lazımdır.

#### **- Bütün bunların reallaşmasında əsas güc və fəaliyyət kimin üzərinə düşür?**

- Bu məsələlərin reallaşmasında əsas güc birinci olaraq xarici dövlətin vətəndaşı olan etnik mənşəli azərbaycanlılar və özünü azərbaycanlı hesab edənlərin üzərinə düşür. Bunlar müxtəlif ictimai mənşəyə mənsub ola bilərlər - siyasi lider, elm xadimi, mədəniyyət işçisi və digərləri. Daha sonra xaricdə müvəqqəti yaşayanlar və fəaliyyət göstərənlər bu işdə fəal olmalıdır. Üçüncüsü isə beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edən yerli dövlət və ya qeyri-dövlət təşkilatları, yəni siyasi partiyalar, ictimai birliklər, qeyri-hökumət təşkilatları və başqalarının üzərinə güc düşür.



O cümlədən, xarici ölkələrdə yerli əhali ilə yanaşı digər xalqların lobbi birlikləri ilə əməkdaşlıq etmək əsas şərtidir.

**- Lobbimizin formalaşma tarixi və xüsusiyyətləri barədə nələri qeyd etmək olar?**

- İyirminci yüzilliyin sonlarında yaşadığımız planetin geosiyasi düzəni dəyişərək başqa səmtə yön aldı. Yeni dünya mənzərəsi müstəqil dövlətlərin meydana çıxmasına şərait yaratdı. Lakin postsovet məkanında hökm sürən xaos-anarxiya, siyasi-iqtisadi tənəzzül gənc dövlətlərin acınacaqlı duruma düşməsinə, narazı əmək miqrantlarının yaranmasına səbəb oldu. Sadalananlar üzündən ölkəni tərk edənlər milli maraqları çərçivəsində yox, şəxsi mənafeyi uğrunda mübarizəyə qoşulurdu. Nəticədə xoşagəlməz məqamlar ortaya çıxırdı. Maddiyyata satılan işsiz ordu formalaşdı. Bu amillər birbaşa milli təhlükəsizliyimizə ağır zərbə idi. Nəticədə dövlətimizin xarici siyasətinin əleyhinə, beynəlxalq imicinə xələl gətirən narazı lobbi kontingentindən ibarət qruplar yaranırdı. Elə buna görə də yüzilliklər boyu formalaşmış və qəbul edilmiş lobbi mexanizminə yeni müstəqillik qazanmış keçmiş sovet ölkələrində başqa yanaşma tələb olunurdu. Tarix dönə-dönə sübut edib ki, milli keyfiyyətlərdən məhrum olaraq assimilyasiya prosesinə uğrayan millətlər yer üzündən silinə kimi təhlükələrlə üzləşirlər. Bunun üçün müasir dünyanın qabaqcıl dövlətləri və xalqları ilə münasibətlər qurmaq və mütəmadi ünsiyyət saxlamaq lazım idi. Buna görə isə lobbi hərəkətini gücləndirmək və düşünülmüş şəkildə həyata keçirmək lazım idi. Yalnız bu halda beynəlxalq nüfuz qazanmaq olar. Azərbaycanda xoşagəlməz tendensiyaların və ümummilli problemlərin qarşısının alınması və lazımı məcraya yönəldilməsi Heydər Əliyev fenomenal dühasının və siyasi müdrikliyinin sayəsində reallaşdı. Müasir tarixi zərurət və xalqın təkidi ilə Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətə qayıdışı ölkə daxilində gedən sosial-iqtisadi proseslərə yeni düzən verdi. Milli dövlətçiliyimizin möhkəmlənməsi istiqamətində konkret addımlar atıldı. Görülən əməli işin nəticəsində Azərbaycanın beynəlxalq aləmə çoxşaxəli inteqrasiyasına, enerji asılılığından çıxmasına, azad iqtisadiyyatın yaradılmasına və geostrateji maraqların müəyyənləşdirilməsinə nail olundu. Bu, milli dövlətçiliyimizin, suverenliyimizin, milli təhlükəsizliyimizin təmin edilməsi istiqamətində atılan addım və hüquqi, demokratik, sivil vətəndaş cəmiyyətinə malik firəvan həyatın başlanılması üçün başlanğıc idi. Ən əsası isə ölkə ərazisində yaşayan azərbaycanlılarla yanaşı xaricdəki həmyerlilərimizə münasibətdə yeni mərhələ başladı. Bir sözlə, Azərbaycanın qazandığı ikinci müstəqillik qələbəsi ölkə ərazisində yaşayan azərbaycanlılarla yanaşı həm də dünyaya səpələnən 50 milyonluq soydaşımızı bir mərkəzdən koordinasiya etmək üçün şərait yaratdı.

Məhz ulu öndər himayəsiz diasporumuzun taleyinə və plansız lobbi işinə xüsusi diqqətlə yanaşdı. Bu sahəni bütövlükdə əhatə edənəcən “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar” haqqında qanun qəbul olundu. Bununla “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar” anlayışı ictimai və dövlət səviyyəsində dərk olundu. Milli diasporumuzun hüquqi təyinatı və lobbi siyasətinin cəhətləri müəyyənləşdi. Azərbaycan Respublikasının hüduqlarından kənarında yaşayan və özünü azərbaycanlı hesab edən həmvətənlərimizlə qarşılıqlı əlaqələrin qurulmasına başlandı. Beynəlxalq hüququn hamılıqla qəbul edilmiş prinsip və normalarına, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq, eləcə də müvafiq xarici dövlətlərin qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların əsas hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsində və onların milli özgürlüyünün qoruyub saxlanması və inkişaf etdirilməsində yeni mərhələ başladı. Azərbaycan lobbi işinin müəllifi ümummilli lider Heydər Əliyev bu sahəyə daim diqqət və qayğı ilə yanaşmış və fikirlərini aşağıdakı sözlərlə ifadə

edib: “Azərbaycanlılar! Harada olursan ol, hansı ölkədə yaşayırsan yaşa, ancaq Azərbaycan haqqında, Azərbaycanın müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü haqqında, Azərbaycan xalqının bu günü və gələcəyi haqqında düşünməlisən”.

Bu gün dünyanın geosiyasi arealında istər daxili, istərsə də xarici lobbinin təsir imkanları gündən-günə artır. Müasir şəraitdə Azərbaycan dövləti və hökuməti lobbi potensialının formalaşmasına xüsusi önəm verir. Bu amilin milli maraqlarımızın təminatında rolu araşdırılaraq bu istiqamətdə fəaliyyət göstərməsi üçün çoxşaxəli və kompleks işlər aparılır. Misal olaraq ölkəmizin milli təhsil strategiyasında xaricdə təhsil alan tələbələrin sayının ildən-ilə artırılması bu işin potensialını artırır. Məhz təhsil almağa, elmi-bilik səviyyəsinin yüksəldilməsinə çalışan, müxtəlif dövlət və qeyri-dövlət sahələrində fəaliyyət göstərən həmvətənlərimiz açıq şəkildə ölkəmizi təbliğ edirlər.

**- Bu baxımdan təhsil sahəsi vasitəsi ilə görülməli daha hansı işləri sadalamaq olar?**

- Hazırda respublikamızdan kənarında təhsil alan tələbə kontingentinin ali təhsil aldığı universitetlərdə yerli əhali ilə yanaşı müxtəlif ölkələrdən gələn xalqların nümayəndələri ilə münasibət qurulmasına şərait yaranır. Bu şəxsi münasibətlərin gələcəkdə dövlətlərarası əlaqələrin yaranmasına və təmsil olunduqları qurumlarla əməkdaşlığın inkişafına müəyyən təsiri olacaqdır. Çünki bu insanlar artıq bir-birinin psixologiyası, adət-ənənələri ilə yaxından tanışdırlar. Bu da gələcəkdə münasibətlərin milli xüsusiyyətlər zəminində qurulmasına əsas verəcək. Nəticədə ölkələrarası əlaqələrin, xalqlararası münasibətlərin inkişafına müsbət təsir edəcək. Nəzərə alaq ki, müəyyən vaxt keçdikdən sonra bu insanlar müxtəlif mövqeyə malik şəxslərə çevriləcəklər. Onda şəxsi münasibətlərin rəsmi şəkildə beynəlxalq əməkdaşlığımıza səmərə verəcəyini də düşünə bilərik. Bu da birbaşa düşünülmüş şəkildə lobbi işinin həyata keçirilməsinə, elmi ictimaiyyət, dövlət instansiyaları, hakimiyyət nümayəndələri, kütləvi informasiya vasitələri ilə qarşılıqlı əlaqələrin qurulmasına imkan verir. Sadalanan potensiallardan düzgün istifadə lobbizmin gücləndirilməsinə güclü təkan verən amillərdəndir. Lobbinin keyfiyyətini xarakterizə edən kəmiyyətlər sırasında lobbiçinin yaşadığı cəmiyyətdə və işlədiyi təşkilatda düzgün münasibətin qurulması və geniş nüfuzun qazanılması qeyd edilməlidir.

Keçən əsrin sonlarında baş verən siyasi proseslərin keçmiş postsovet ölkələrində bir sıra problemlər yaratdığını vurğulamışdıq. Bu, ölkəmizdən də yan keçmədi. Azərbaycan və azərbaycanlılar ümummilliyet problemlə qarşılaşmışdılar. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ müharibəsi ilə üz-üzə qaldıq. Üzləşdiyimiz haqsızlıq bütün detallarını dünya ictimaiyyətinə, müvafiq təşkilatlara çatdırılmalıdır. Bunun üçün düşünülmüş lobbi işinin həyata keçirilməsi şərti vacibdir. Bu fəaliyyəti daha da geniş vüsətlə həyata keçirmək lazımdır. Bu imkanlar digər ölkələrin müvafiq birlikləri ilə əlaqələrin qurulmasında, müştərək çıxışların edilməsində daha fəal olmağımızı əsaslandırır. Onu da xüsusilə qeyd etmək olar ki, dövlətimizin xarici siyasətində artıq lobbiçilik geniş yer alıb. Azərbaycan lobbisinin ictimai-sosial sistemi iqtisadi-siyasi fəlsəfə ilə əvəzlənib. Gənc lobbimizə təkan verən amillər sırasında Azərbaycanın tarazlaşdırılmış xarici siyasət kursunun olması, həm regional, həm də beynəlxalq, inteqrasiyasının cəhətlərinin müəyyən edilməsi durur. Ölkəmizin beynəlxalq aləmdə sivil vətəndaş cəmiyyəti, dini dözümlülük məkanı kimi tanınmasına, yeraltı və yerüstü sərvətlərin, bəşər cəmiyyətinin inkişafına yönəldilən layihələrin həyata keçirilməsinə, qloballaşmanın təzahürü olan enerji təhlükəsizliyi siyasətinin dəstəklənməsinə və aparıcı rola malik dövlət kimi tanınmamıza nail olunub. Belə ki,

artıq dövlətimizin xaricdə yaşayan həmvətənlərimizlə əlaqələrin daha da genişləndirilməsi və lobbi hərəkatının həyata keçirilməsini təmin edən fəaliyyət proqramı buna real zəmin yaradıb.

**- Azərbaycan lobbisinin əsas hədəfləri nələrdən ibarət olmalıdır?**

- Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində lobbiçiliyə verdiyi böyük önəmi belə ifadə edir: “Ümumazərbaycan məsələləri ilə bağlı təsirli addımlar atılmalı, aparıcı ölkələrdə güclü Azərbaycan lobbisi formalaşdırılmalıdır. Dost icmalar və lobbi təşkilatları ilə səmərəli əməkdaşlıq qurulmalı, diaspor quruculuğu sahəsində onların müsbət təcrübəsindən istifadə olunmalıdır.”

Hal-hazırda, Azərbaycan lobbisi öz səmərəli işi ilə xarici simamızı əks etdirir. Son illər bu sahədə ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız tərəfindən müəyyən nailiyyətlər əldə edilsə də bunu qənaətbəxş hesab etmək olmaz. Bu yaxınlarda Amerika Birləşmiş Ştatlarının Konqresinin gələn ilin büdcəsindən separatçı Dağlıq Qarabağ bölgəsinə səkkiz milyon dollarlıq maliyyə vəsaiti ayırması bunu bir daha sübut edir. Məhz bu səbəblər bizi daha da mütəşəkkil birləşməyə və məqsədyönlü iş aparmağa sövq edir.

**Palitra.-2009.-22 dekabr.-№.139.-S.9.,23 dekabr.-№.140.-S.9.**

## **Dünya azərbaycanlıları bir yerdə daha güclüdürlər**

**Azərbaycanın müasir inkişafına və qüdrətlənməsinə, iqtisadiyyatın sürət tempinə görə dünyada lider dövlət olmasına görə, ümummilli lider Heydər Əliyevə borcluyuq. Məhz bu böyük tarixi şəxsiyyətin uzaqgörən siyasəti nəticəsində dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların həmrəyliyi yarandı.**

**Laçın Səfərəliyev,**

Quba Dövlət Sosial-İqtisad Kollecinin direktoru

Türk dünyasının lideri, ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısında tarixi xidmətləri çoxdur. Onlardan biri də dünya azərbaycanlılarının bir bayraq altında birləşməsi oldu. Müdrik şəxsiyyət hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri olarkən dünya azərbaycanlılarını bir yerə toplamaq, onların gücünü, qüvvəsini birləşdirmək istəyirdi. Ulu öndər deyirdi ki, biz, dünyanın bütün azərbaycanlıları bir yerdə daha güclüyük. Məhz bu məqsədlə ümummilli liderin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi 1991-ci ilin sonunda 31 dekabrı Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi və Birlik Günü elan etdi. Bu günün bütün ölkə miqyasında dövlət bayramı kimi qeyd olunması üçün Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti qarşısında vəsatət qaldırıldı.

1993-cü ildə ümummilli lider Heydər Əliyev yenidən siyasi hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, məskunlaşdıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməsi, doğma Vətənlə əlaqələrinin genişləndirilməsi məsələlərini daim diqqət mərkəzində saxlamış, onların problemlərinin həllini və hüquqlarının müdafiəsini təmin etmək üçün dövlətin bütün imkanlarını səfərbər etmişdir. Ulu öndər dünya azərbaycanlılarına müraciətində demişdir: “Sizdən çox şey tələb olunmur. Sadəcə, siz unutmamalısınız ki, dünyada müstəqil Azərbaycan dövləti var. Unutmamalısınız ki, bu torpaq bütün azərbaycanlıların doğma torpağıdır. Unutmamalısınız ki, Azərbaycan dövləti mümkün olan çərçivədə hər birinizin hüquqlarınızın qorunması üçün lazımı işlər görəcəkdir və bilməlisiniz ki, biz dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar haqqında daim düşünürük, maraqlanırıq, hər bir həmvətənimizin yaxşı, firavan yaşamasını istəyirik, yaşadığı ölkədə özünə layiq yer tutmasını istəyirik”.

Qüdrətli şəxsiyyət Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü dövlət bayramı kimi rəsmiləşdirdi. Buna qədər ulu öndər xarici ölkələrə çoxsaylı səfərləri zamanı həmin ölkələrdəki soydaşlarımızla görüşmüş, onların mütəşəkkil, diaspor kimi bir araya gəlməsi üçün yorulmaz fəaliyyət göstərmişdir. Soydaşlarımızın müstəqil Azərbaycan dövləti ilə əlaqələrinin yaradılması, dövlətimizin tərəqqisində və beynəlxalq aləmə inteqrasiyasında onların qüvvəsindən də istifadə edilməsi, eyni zamanda həmin soydaşlarımızın qarşılaşdıqları problemlərin həllində Azərbaycan dövlətinin də iştirak etməsini prioritet məsələ kimi qarşıya qoymuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü və sərəncamı ilə 2001-ci ilin noyabrında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın ümumi məqsəd, vahid azərbaycançılıq

ideyası ətrafında birləşməsi yolunda mühüm əhəmiyyət kəsb etmiş, diaspor hərəkatının tarixində keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Qurultaydakı tarixi nitqində ümummilli lider Heydər Əliyev demişdir: “Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Bizim hamımızı birləşdirən azərbaycançılıqdır... Hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam!

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı — Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq”.

Dünyanın müxtəlif ölkələrindən Bakıya gəlmiş soydaşlarımız ulu öndərin bu müdrik kəlamlarından sonra sanki yuxudan ayıldılar və bir bayraq altında birləşmək üçün hərəkatə gəldilər. Sanki soydaşlarımıza indi bəlli oldu ki, dünyanın bütün azərbaycanlıları bir yerdə olanda daha güclü görünürlər. Qurultay nümayəndələrinin çoxsaylı təkliflərini nəzərə alan müdrik şəxsiyyət Heydər Əliyev 2002-ci il iyulun 5-də diasporla iş sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini, dövlət orqanlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının bu sahə ilə bağlı fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini təmin etmək üçün Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında fərman imzaladı. Həmin ilin dekabrında “Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Qanun qəbul edildi. Bu sənəd həmin sahədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin prioritetlərini müəyyən etmişdir. Bilavasitə diaspor problemləri ilə məşğul olan dövlət orqanının təsis edilməsi və müvafiq qanunun qəbulu dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirmiş, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinin təkmilləşdirilməsinə təkan vermişdir.

Bir-birinin ardınca həyata keçirilən zəruri tədbirlər, qazanılan uğurlar müstəqil dövlətimizə öz töhfəsini vermiş, dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan azərbaycanlıların daxili inamını və qürur hissini gücləndirmiş, tarixi Vətənin maraqları naminə daha sıx birləşərək bir bayraq altında fəaliyyət göstərmələri üçün hüquqi baza yaratdı. Qurultay nümayəndələri dünya azərbaycanlılarının vahid məqsəd ətrafında birləşdirilməsi ideyasının ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürüldüyünü bir daha dərin minnətdarlıq hissi ilə qeyd etdilər.

Bu gün dünya azərbaycanlıları üçün ən böyük bayram şübhəsiz ki, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günüdür. Ötən illər ərzində ulu öndər Heydər Əliyevin bu sahədə gördüyü işlər bu əlamətdar günün həm də ümummilli bayrama çevrilməsində müstəsna rol oynayıb. İndi müstəqil Azərbaycan dövləti dünyanın ən müxtəlif yerlərində yaşayan azərbaycanlıların ümid və güvənc yeridir. Onlar da fəxrlə, qürurla deyirlər ki, bizim hamımızın bir Vətəni var — Azərbaycan.

Bu günlərdə bayram edəcəyimiz Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Gününe yüksək iqtisadi artım tempi, əhalinin həyat səviyyəsinin getdikcə yüksəlməsi, regionlarda beynəlxalq standartlara cavab verən yeni istehsal və sənaye müəssisələrinin, səhiyyə və təhsil ocaqlarının, dünya səviyyəli idman komplekslərinin təşkili ilə gedirik. Bütün bu uğurlara ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun ən layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin yeritdiyi məntiqli daxili və xarici siyasəti nəticəsində nail olunub.

Təqdirəlayiq haldır ki, möhtərəm Prezidentimiz ümummilli liderimiz tərəfindən müəyyənləşdirilmiş və möhkəm özüllər üzərində qurulmuş siyasi xəttə sadıq qalaraq, dünya azərbaycanlıları ilə əlaqələrin daha da möhkəmlənməsi, güclü Azərbaycan diasporunun və lobbisinin yaradılması məsələlərinə xüsusi diqqət yetirir, bu prosesin təkmilləşdirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsini təmin edir. Dövlət başçımızın xarici ölkələrə səfərləri zamanı diasporla keçirdiyi çoxsaylı görüşlər, azərbaycanlı icmalarının təşkil etdiyi forum və konfranslara ünvanladığı təbrik məktublarında, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə müraciətlərində öz əksini tapan müdrik fikirlər azərbaycançılıq ideyalarının davam etdirildiyini və uğurla həyata keçirildiyini təsdiq edir.

Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin apardığı ardıcıl və məqsədyönlü siyasət nəticəsində Amerika, Avropa, Asiya və Şimali Afrikanın ayrı-ayrı ölkələrində çoxlu sayda yeni azərbaycanlı icması yaradılmışdır. Bunun nəticəsi olaraq xarici ölkələrdəki soydaşlarımızı birləşdirən birlik, cəmiyyət və assosiasiyaların sayı 300-dən çoxdur. Dövlət başçımızın sərəncamı və rəhbərliyi ilə 2006-cı il martın 16-da keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayında diasporla əlaqə işi xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirilmiş və bu fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin vacibliyi önə çəkilmişdir. Dövlət başçımız qurultayda milli mənafə və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv, əhatəli şəkildə çatdırılması baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü diqqətə çatdırmışdır. Onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə mütəşəkkil mücadilə aparılmasının vacibliyini xüsusi vurğulamışdır. Möhtərəm Prezidentimizin sərəncamı ilə Bakıda keçirilmiş Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının qurultayı da Azərbaycan liderinin diaspora böyük önəm verməsinin məntiqi nəticəsidir. Dövlət başçımız xaricdə yaşayan soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunmaları, həm icra, həm də qanunvericilik orqanlarında onların mövqelərinin daha da möhkəmləndirilməsi üçün əhəmiyyətli tədbirlərin həyata keçirilməsinə nail olmuşdur. Bütün bunların nəticəsidir ki, bu gün ölkəmizin beynəlxalq aləmdəki nüfuzu daha da artmış, əlaqələri genişlənməmişdir. İndi dünya ictimaiyyəti Azərbaycan haqqında əsil həqiqətləri çox yaxşı bilir. Bu işdə diasporlarımızın da rolu böyükdür.

Bu gün Azərbaycan dünyanın inkişaf etmiş demokratik dövlətlərindən birinə çevrilməkdədir. Hər bir soydaşımız belə bir ölkənin vətəndaşı olmasından qürur hissi keçirməlidir. Həm də, hər an ulu öndərimiz Heydər Əliyevin müdrik kəlamlarını xatırlayıb deməliyik: “Biz fəxr edirik ki, azərbaycanlıyıq”.

**Xalq qəzeti.**-2009.-30 dekabr.-№ 291.-S.4.

## Azərbaycanın qüdrətlənməsi diasporumuzun gücünü artırır

**Dünən Azərbaycan Texniki Universitetində YAP Yasamal rayon təşkilatının təşkilatçılığı ilə 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il münasibətilə tədbir keçirildi.**

### Şəmsiyyə Əliqızı

Tədbiri giriş sözü ilə açan YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri, professor Fikrət İsmayılov qeyd etdi ki, 1991-ci ildən başlayaraq 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi xalqımızın tarixinə qızıl hərflərlə yazılıb. Müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin memarı, ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü dünyanın istənilən ölkəsində yaşayan soydaşlarımızın birliyi, bir yumruğa çevrildiyi məqam kimi xarakterizə olunur.

Ağır blokada şəraitində yaşayan, erməni fitnəkarlığı ilə üz-üzə qalan, paytaxtdan ayrı düşmüş Naxçıvan Muxtar Respublikasında vəziyyət gərgin idi. Məhz ulu öndər Heydər Əliyev Muxtar Respublikanı bu ağır, çətin sınaqdan üzüağ çıxara bildi. Azərbaycanı ağır çətinliklərdən isə yalnız bir yolla çıxarmaq olardı: milli birliyə nail olmaqla. Dünyanın bütün qütblərində yaşayan soydaşlarımızın milli maraqlar ətrafında bir araya gəlməsi Azərbaycanın çətin vəziyyətdən çıxmasında mühüm rol oynaya bilərdi. Bu məqsədlə də ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Ali Məclisinin 1991-ci il 16 dekabr tarixli iclasında dünya azərbaycanlılarına üz tutdu. Onları birliyə, həmrəyliyə, Azərbaycanın köməyinə səslədi.

Ümummilli lider Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində deyirdi: “Biz istərdik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşları kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Çünki bizi birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir... Vətənin, millətini sevən hər bir azərbaycanlı müstəqilliyimizin dönməzliyi üçün ciddi səy göstərməli, vətənimizin, respublikamızın taleyi hər bir soydaşımızın taleyi olmalıdır”.

Tədbirdə çıxış edən YAP Yasamal rayon təşkilatının sədr müavini, Bakı Metropoliteninin rəisi Tağı Əhmədov qeyd etdi ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin milli dəyərlərimizə, milli düşüncə və ideologiyamıza əsaslanan siyasi kursu bu gün Azərbaycan dövlətinin dünya ölkələri arasında öz layiqli yerini tutmasına gətirib çıxarmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin xalqımız qarşısındakı xidmətlərindən bəhs edərkən ölkəmizin bu gün əldə etdiyi siyasi və iqtisadi uğurlarla yanaşı, özünəməxsus vətəndaşlıq həmrəyliyi fəlsəfəsi olan azərbaycançılıq konsepsiyası, bütün türk dünyasının birliyi ideyası, Azərbaycan dili və ədəbiyyatı, milli mənəvi, dini dəyərlərimiz, hüquqi dövlətin yaradılması, vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması və s. bu kimi məsələlər göz önünə gəlir. Onun siyasətinin, fəaliyyətinin fəlsəfi kökündə milli təfəkkür, milli şüur, milli düşüncə, azərbaycançılıq məfkurəsi dayanırdı. Ulu öndər Heydər Əliyevin Dünya azərbaycanlılarının I qurultayında qeyd etdiyi kimi; “Bizim vəzifəmiz, Azərbaycan dövlətinin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bütün ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara mümkün olan qayğını, diqqəti göstərsin, onların həyatı ilə maraqlansın və dövlətimizlə ayrı-ayrı ölkələrdə olan Azərbaycan icması arasında əlaqələri daha da inkişaf



etdirsən. Azərbaycanın xaricində yaşayan azərbaycanlılar isə görə, indi müstəqil Azərbaycan ilə daha da sıx əlaqələr qursunlar. Bunlar hamısı dünyada olan bütün azərbaycanlıların birliyinin, həmrəyliyinin təmin olunması üçün əsas şərtlərdir.”

Çıxışına ulu öndər Heydər Əliyevin sözləri ilə başlayan Yasamal rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı İbrahim Mehdiyev bildirdi ki, azərbaycanlıları birləşdirən milli mənsubiyyətimiz, tarixi köklərimiz, milli mənəvi dəyərlərimiz, milli mədəniyyətimiz-ədəbiyyatımız, incəsənətimizdir.

İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, görə öz milliliyini qoruyub saxlasın. Ulu öndərin qeyd etdiyi kimi müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıq oldu. Ulu öndər Heydər Əliyev siyasətini uğurla davam və inkişaf etdirən Prezident İlham Əliyev hər zaman milli maraqlarımızı, vətəndaş birliyi prinsipini əsas tutur. Məhz bu birliyin nəticəsində prezident seçkilərində, ümumxalq səsverməsində xalqımız birmənalı şəkildə öz liderini dəstəklədi. Prezident İlham Əliyev ölkəmizdən kənarında yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin inkişaf etdirilməsi məsələsinə xüsusi diqqətlə yanaşır. Dünya azərbaycanlılarının II qurultayında çıxış edən Prezident İlham Əliyev demişdir: Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın fəallığı bizi çox sevindirir. Biz də buna çalışırıq və əlimizdən gələni edirik ki, bu proseslər daha da sürətlə getsin. Azərbaycanda iki dəfə - 2001-ci ildə və 2006-cı ildə dünya azərbaycanlılarının qurultayları keçirilmiş və bunların nəticəsi çox müsbət olmuşdur. Təşkilatlanma prosesi sürətlə gedir. Bu gün Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq böyük bir gücdür, Azərbaycanla onların çox sıx əlaqələri var. Bütün fəaliyyət planı müzakirə olunur, əlaqələndirilir və biz vahid mövqedən çıxış edirik. Ona görə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın fəallığı çox önəmli bir faktır”.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın həmrəyliyinin yüksək səviyyədə olduğunu vurğulayan Azərbaycan Texniki Universitetinin rektoru Havar Məmmədov bildirdi ki, harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir Azərbaycan vətəndaşı ölkəmizin daha da qüdrətlənməsinə öz töhfəsini verməyə çalışır. 18 il öncə Naxçıvanda verilən tarixi qərar dünya azərbaycanlılarının birləşməsində mühüm rol oynadı. Bu gün dünya azərbaycanlıları üçün əlamətdar bir gündür. Yer kürəsinin hansı nöqtəsində yaşamasından asılı olmayaraq, hər bir azərbaycanlı ümummilli liderin təşəbbüsü ilə tariximizdə öz şərəfli yerini alan 31 dekabr tarixini qürur hissi ilə qeyd edir. Vətəndən kənarında yaşayan azərbaycanlılar uzaqda olsalar da, öz ölkələrinə bağlılıqlarını itirmirlər. Hər bir azərbaycanlı harada yaşamasından asılı olmayaraq hansı millətə mənsubluğunu qürurla dilə gətirir. Prezident İlham Əliyev ölkənin qüdrətlənməsini qürbətdə yaşayan həmvətənlərimizin də mövqelərinin güclənməsi kimi dəyərləndirir.

Tədbirin sonunda Yeni Azərbaycan Partiyasına daxil olan bir qrup gəncə üzvlük vəsiqəsi təqdim edildi.

## Ukraynalı soydaşlarımız vətənimizin adını uca tuturlar

**Hər bir azərbaycanlı dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq Azərbaycan dövlətinin, cəmiyyətinin problemləri ilə yaşamaq, onların həlli üçün mənəvi məsuliyyət hiss etməlidir.**

**İlham ƏLİYEV**

**Möhsüm Aslanov,**

Azərbaycan Teleradio Verilişləri QSC-nin Ukrayna və Şərqi Avropa ölkələri üzrə xüsusi müxbiri

Ötən 18 ilə nəzər salsaq, görərik ki, 1991-ci ildə ulu öndərin irəliyə atdığı dahiyənə addım dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının milli şüurunda, düşüncə və təfəkküründə nə qədər qlobal dəyişiklik yaradıb.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə bağlı çıxarılmış tarixi qərar Ukraynada məskunlaşan 500 minlik azərbaycanlının da həyatında ciddi dönüşə səbəb olmuş, uzun illər pərakəndə halında yaşayan soydaşlarımızın milli diaspor ətrafında birləşmələri üçün əsaslı zəmin yaratmışdır. Ötən müddətdə Ukraynada Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyi bayramının işığına toplaşan soydaşlarımız xalqımızın qədim adət-ənənələrini, zəngin tarixini qoruyub yaşatmaqla yanaşı, tarixi vətənimizin uğurları naminə saysız-hesabsız tədbirlər həyata keçirmişlər. Heç də təsadüfi deyil ki, Ukraynada yaşayan soydaşlarımız Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü çərçivəsində tariximizin əvəzsiz birlik günü adlandırırlar. 30 ildən çox Kiyev şəhərində yaşayan Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Akif Gülməmmədov 1991-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyevin qərarı ilə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü tarixi reallığa çevrilməsini müstəqil dövlətçiliyimizin ən işıqlı səhifəsi kimi dəyərləndirərək dedi:

- Xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz son illərdə yeni tarixi şəraitin tələblərinə uyğun olaraq milli-mədəni yöndə təşkilatlanmağa başlayıblar. Hazırda dünyanın 30-dan çox ölkəsində azərbaycanlıların 150-dən artıq ictimai, milli-mədəni cəmiyyətləri, təşkilatları fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diasporu dünyanın bir çox ölkələri ilə yanaşı, Ukraynada da uğurlu yol keçib. Ümummillə lider Heydər Əliyevin xarici ölkələrdəki azərbaycanlı icmalarının, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsini nəzərdə tutan Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi ilə bağlı 2001-ci il 23 may tarixli fərmanından sonra bu iş daha sistemli və ardıcıl aparılmağa başlanmışdır.

Ulu öndərin xarici dövlətlərə səfərləri zamanı həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi, onların fəaliyyətləri, problemləri ilə maraqlanması soydaşlarımızın fəaliyyətinə həmişə böyük stimül verirdi. 1997-ci ildə ümummillə lider Heydər Əliyev Ukraynaya rəsmi səfəri çərçivəsində vaxtının məhdud olmasına baxmayaraq, bu ölkədə yaşayan azərbaycanlılarla görüşdü. Həmin tarixi görüşdə dahi öndərimizin verdiyi tövsiyələr, bir azərbaycanlı kimi hər birimizin arxasında güclü və qüdrətli Azərbaycan dövlətinin dayandığını söyləməsi o zamanlar aramızda böyük ruh yüksəkliyi yaratdı. Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin yaradılması da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ukraynanın 25 vilayətində fəaliyyət göstərən konqresin

regional təşkilatları xalqımızın qədim adət-ənənələrini, zəngin mədəniyyətini təbliğ edərək layiqincə qoruyub yaşadırlar. Vaxtilə öz milli mənsubiyyətlərini açıq-aşkar deməyə cürət etməyən soydaşlarımız bu gün Xocalı faciəsinin il dönümündə BMT-nin, ATƏT-in və başqa nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların Ukraynadakı nümayəndəliklərinin qarşısında etiraz aksiyaları keçirərək tarixi vətənimizə qarşı ikili standartlara son qoyulmasını tələb edirlər. Bu gün artıq Ukraynanın nüfuzlu siyasi partiyaları seçkilər zamanı Azərbaycan diasporunun gücündən də bəhrələnilər. Artıq Ukraynanın müxtəlif vilayət və şəhər radalarında 20-yə yaxın deputatımız var. Mən bu məsələlərdə Azərbaycanın Ukraynadakı səfiri Tələt Əliyevin də müstəsna xidmətlərini diqqətə çatdırmaq istəyirəm. Ukraynadakı səfirliyimizlə diasporumuzun apardığı birgə işlər ulu öndərin ideyalarını gündən-günə inkişaf etdirməkdədir. Sevindirici haldır ki, bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin qlobal siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Möhtərəm Prezidentin apardığı siyasət nəticəsində dünya azərbaycanlıları arxalarında qüdrətli Azərbaycan dövlətinin gücünü hiss edirlər. Mən bu əziz gündə tarixi vətənimizin çiçəklənməsi naminə böyük işlər görən Prezident İlham Əliyevi və dünya azərbaycanlılarını təbrik edirəm.

Azərbaycanın ən ağır məqamlarında, Dağlıq Qarabağ uğrunda gedən ölüm-dirim savaşının canlı şahidlərindən olan həmyerlimiz Möhlət Hüseynov 10 ildən çoxdur ki, Ukraynanın Donetsk şəhərində yaşayır. 90-cı illərin ictimai-siyasi olaylarını yaxşı xatırlayan Möhlət bildirir ki, o zamanlar dünya azərbaycanlıları indiki qədər həmrəy olsaydı, torpaqlarımızın bir qarışı belə, işğala məruz qalmazdı. Hazırda Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Ukrayna üzrə nümayəndəsi olan həmyerlimiz DAK-nın Ukraynadakı nümayəndəsi Möhlət Hüseynov təməli ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş əlamətdar bayramın ən dəyərli gün olduğunu bildirərək dedi:

- Hazırda dünyada 50 milyondan artıq azərbaycanlı yaşayır. Onların böyük bir hissəsi İranda, Türkiyədə, Rusiyada, Ukraynada, Almaniyada, ABŞ-da, Fransada, Hindistanda, Pakistanda və digər ölkələrdə məskunlaşıb. Məhz bu ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya ətrafında birləşdirilməsi üçün xalq güclü iradəyə, rəşadətli liderə və ideologiyaya ehtiyac duyurdu. Milləti yeni geosiyasi şəraitdə dünya millətləri birliyinə və siyasət arenasına çıxara biləcək yeganə şəxsiyyət ulu öndər Heydər Əliyev idi. Çox sevindirici haldır ki, bu gün ulu öndərin müəyyənləşdirdiyi siyasətin layiqli davamçısı cənab İlham Əliyev uğurla davam etdirir. Əminliklə qeyd etmək istəyirəm ki, Prezident İlham Əliyev ulu öndərin bizlərə əmanət qoyub getdiyi müstəqil Azərbaycanı dünya ölkələri arasında ən yüksək pilləyə qaldıracaq, bütün dünya azərbaycanlılarının yaralı yeri olan Dağlıq Qarabağ problemini həll etməklə Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təmin edəcək.

Ulu öndər Heydər Əliyev çağdaş tariximizə Azərbaycan adlı qüdrətli bir dövlətin qurucusu və baş memarı kimi daxil olub. Onun dünya azərbaycanlılarını bir bayraq altında birləşdirmək ideyası isə xalqımız qarşısındakı ən böyük xidmətlərindəndir. Bu baxımdan Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsində mərhələli siyasət yürütdüyünü bildirən Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresi sədrinin birinci müavini Namiq Quliyev 2001-ci ildə Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsinin tarixi əhəmiyyətindən danışdı:

- Heydər Əliyev özünəməxsus uzaqgörənliklə qloballaşan, köklü transformasiya dövrünü yaşayan dünyanın tələblərini öncədən görür və bu səbəbdən xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında möhkəm həmrəyliyi

həyatı məsələ kimi ortaya qoyurdu. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında milli birlik ideyalarının gücləndirilməsi məsələsi dünya azərbaycanlılarının 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş birinci qurultayında da ümummilli lider Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdu.

Heydər Əliyev Azərbaycanın mühüm problemlərinin həllində xaricdə yaşayan soydaşlarımızın qüvvəsindən səmərəli istifadə olunması məsələsini prioritet kimi ortaya qoymuşdu: "Hamımız - siz də, biz də çox iş görməliyik ki, Azərbaycanın güclü diasporu yaransın. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar iqtisadi cəhətdən daha da möhkəmlənib, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi-siyasi həyatında fəal iştirak etsinlər, o ölkələrin həyatına öz təsirlərini göstərə bilsinlər. Beləliklə də, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycanın müstəqilliyini, onun xarici siyasətini təbliğ etməklə yanaşı, Azərbaycanın problemlərinin həll olunmasına yardım etsinlər".

Xaricdə yaşayan alimlərimiz, elm adamlarımız Heydər Əliyev ideyalarının həyata keçirilməsi üçün əllərindən gələni əsirgəmirlər. Ukrayna Dövlət Nəqliyyat İnstitutunun müəllimi, texnika elmlər namizədi Eldar Mahmudov da bir azərbaycanlı kimi öz üzərinə düşən missiyanı ləyaqətlə yerinə yetirir. Uzun illər Ukraynanın bir sıra nüfuzlu elm ocaqlarında müəllimlik edən Eldar Mahmudov Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününü ən şərəfli tariximiz hesab edir.

Eldar MAHMUDOV, UNİ-un müəllimi , texnika elmlər namizədi:

- Sevindirici haldır ki, ulu öndər Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsində apardığı uzaqgörən siyasət bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Mən uzun illərdir ki, Ukraynada elmi sferada çalışıram. Bir zamanlar bir millət kimi, həm də bir diaspor kimi özümüzü təsdiq edə bilmirdik. Heydər Əliyevin Azərbaycana ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişi təkəcə vətənimizi parçalanmaq və dağılmaq təhlükəsindən xilas etmədi. Onun hakimiyyətə qayıdışı həmçinin zaman-zaman dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş milyonlarla azərbaycanlının bir millət kimi tanınmasında müstəsna rol oynadı. Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün keçirilməsi ilə bağlı ümummilli lider Heydər Əliyevin verdiyi qərar bu gün xaricdə yaşayan on milyonlarla azərbaycanlıyı qanadının altına alıb. 15-20 il bundan öncə millətinin adını belə, deməyə çəkinən soydaşlarımız bu gün qüdrətli Azərbaycan dövlətinin övladları olmalarından qürurla söz açırlar.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizin sabit və ardıcıl inkişaf yolunda qazandığı uğurlar Ukraynada yaşayan bütün azərbaycanlıları qəlbən sevindirir. Azərbaycan iqtisadiyyatı dünyada analoqu olmayan sürətlə inkişaf edir, xalqımızın güzəranının yaxşılaşdırılması üçün ardıcıl tədbirlər görülür. Dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan soydaşlarımız dövlətimizin milli mənafehlərə uyğun olan müstəqil siyasət yeritməsindən, dünya birliyində mövqelərini daha da möhkəmləndirməsindən məmnunluq duyurlar. Onlar qazanılmış nailiyyətlərə sevindikləri kimi, vətənimizin taleyüklü probleminin həll ediləcəyi günü də səbirsizliklə gözləyirlər. Dağlıq Qarabağ probleminin aradan qaldırılması, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsi, qaçqın və köçkün soydaşlarımızın doğma yurdlarına qaytarılması dünyanın harasında yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının qarşısında duran ən ümdə vəzifələrdən biridir. Mən əminəm ki, Prezident İlham Əliyevin apardığı uğurlu siyasət nəticəsində işğal altında olan torpaqlarımız azad olunacaq. Ümumiyyətlə, bu problemin tezliklə həll olunmasına hamımız inanırıq. Çünki bu gün artıq

dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan on milyonlarla azərbaycanlı özlərini doğma vətənimiz Azərbaycanın, onun Ali Baş Komandanının sırası əsgəri hesab edir.

Memarı ümummilli lider Heydər Əliyev olan Ukrayna-Azərbaycan dostluğu getdikcə möhkəmlənir. Kiyev şəhərində Heydər Əliyevin adını daşıyan ali məktəbdə azərbaycanlı gənclər təhsil alır. Şəhərin mərkəzi küçələrinin birində Heydər Əliyevin əzəmətli heykəli ucaldılmışdır. Paytaxtda Səməd Vurğun adına kitabxana fəaliyyət göstərir və orada diaspor fəallarının iştirakı ilə maraqlı görüşlər keçirilir. Kiyevin füsunkar bir guşəsində Azərbaycan şairi Səməd Vurğunun abidəsinin qoyulması dostluq, qardaşlıq, sıx əməkdaşlıq simvoludur.

Kiyev şəhərindən təxminən 35-40 kilometr aralıda yerləşən İrpen şəhərində akademik Zərifə xanım Əliyevanın adını daşıyan geniş parkda görkəmli oftalmoloqun heykəli ucaldılmış və adına küçə verilmişdir.

Son dövrlərdə Çerkassı-Sumqayıt, İrpen-Qaradağ, Nikolayev-Şəmkir şəhərləri arasında dostluq protokolları imzalanmış, nümayəndə heyətləri Ukraynada və Azərbaycan torpaqlarında olmuşlar.

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin təşəbbüsü ilə Kiyev şəhərində, eləcə də ayrı-ayrı regional təşkilatlarda Xocalı faciəsi, 20 Yanvar faciəsi, Mart qırğını ilə bağlı geniş tədbirlər keçirilir. Həmin mərasimlərdə erməni terrorundan bəhs edən filmlər, kitab və jurnallar nümayiş etdirilir, zaman-zaman türk xalqlarına qarşı düşmənçilik mövqeyində dayanan daşnaklar ifşa edilir.

Ukraynada milli bayramlarımız da təntənə ilə qeyd edilir, milli musiqimiz hamıda xoş ovqat yaradır. Konqresin nəzdində qadınlar komitəsi, gənclər təşkilatı, hüquq bölməsi fəaliyyət göstərir. Soydaşlarımızın övladları şənbə və bazar günü məktəblərində tariximizi, mədəniyyətimizi və coğrafiyamızı həvəslə öyrənirlər.

Ukrayna azərbaycanlıları 2008-ci il oktyabrın 15-də Azərbaycanda keçirilən prezident seçkilərində fəal iştirak etmiş, yekdilliklə Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı cənab İlham Əliyevə səs vermişlər. Bu gün qürbətdə yaşayan həmvətənlərimiz qürur hissi keçirirlər ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin böyük səyi nəticəsində dinamik inkişaf yoluna qədəm qoymuş və Cənubi Qafqazda lider dövlətə çevrilmişdir.

Ukrayna Azərbaycanlıları Konqresinin Dnepropetrovsk, Xarkov, Donetsk, Nikolayev, Novomoskovski, Odessa, Krım və digər regional təşkilatlarında milli diasporumuz inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuş, 2006-cı ilin martında Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayından sonra onlar monolit qüvvəyə çevrilərək bir bayraq altında birləşmişlər.

**Azərbaycan.-2009.-31 dekabr.-№ 292.-S.12.**

## **Almaniyada Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı başa çatmışdır**

**Noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının ikigünlük birgə toplantısı keçirilmişdir.**

Azərbaycan Respublikasının Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) mətbuat xidmətindən bildirmişlər ki, tədbirin "Azərbaycan və Türkiyənin qloballaşan dünyaya inteqrasiyası: reallıqlar, problemlər və perspektivlər" mövzusunda II bölmə iclasına Prezident Administrasiyasının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri Əli Həsənov rəhbərlik etmişdir. Bölmə iclasında Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Osman Kaptan "Azərbaycan və Türkiyə regionunda həyata keçirilən qlobal iqtisadi layihələrin mərkəzində", Milli Məclis Sədrinin müavini Bahar Muradova "Türkdilli Dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyası türkdilli ölkələr arasında əməkdaşlığın inkişafında mühüm amil kimi", Almaniya Bundestaqının sabiq üzvü, professor Hakkı Keskin "Türkiyənin Yaxın Şərq siyasətinin regionda sülhün və əmin-amanlığın yaradılması üçün vəd etdiyi perspektivlər" və Azərbaycan Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının dosenti Elman Nəsirov "Türkiyənin Avropa Birliyinə üzvlüyü sahəsində mövcud problemlər və onların həllində Azərbaycanın rolu" mövzularında məruzə etmişlər.

Noyabrın 22-də toplantının "Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlıq müasir inkişaf səviyyəsi və perspektivləri" mövzusunda üçüncü bölmə iclası keçirilmişdir.

İclasla sədrlik edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin son 15 illik tarixi barədə danışmışdır. Ötən əsrin 90-cı illərində enerji daşıyıcılarının dünya bazarına nəqli ilə bağlı aparılan siyasəti, 1994-cü ildə Bakıda "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması zamanı dünyada, Qafqaz regionunda və Azərbaycan ətrafında mövcud olan ictimai-siyasi vəziyyəti xatırladan dövlət komitəsinin sədri bildirmişdir ki, Azərbaycan neftinin dünyaya Türkiyə ərazisindən nəql edilməsi həmin vaxt gündəmdə deyildi. Dünyada neft sahəsində siyasəti həll edən böyük güclərin planlarının və iradəsinin əleyhinə olsa da, Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev neftin məhz Türkiyə ərazisi ilə beynəlxalq bazara çıxarılması ideyasını irəli sürdü. Həmin vaxt gündəmdə olan Bakı-Odessa-Brodı-Qdansk kəməri iqtisadi, maliyyə cəhətdən daha sərfəli və əlverişli sayılsa da, ulu öndər Heydər Əliyev Bakıdan Gürcüstan ərazisindən keçməklə Türkiyənin Ceyhan limanına qədər uzanacaq neft kəmərinin çəkilməsi ideyasını qəbul etdirdi. Həmin dövrdə Türkiyənin özündə belə çoxları buna inanmasa da, Bakı-Tbilisi-Ceyhan kəməri əfsanədən reallığa çevrildi. Ümummilli liderimizin bu ideyanı israrla dünyada qəbul etdirməkdə və reallaşdırmaqda məqsədi Türkiyəni bölgədə real güc mərkəzinə və dünyada söz sahibinə çevirmək idi. Bu kəmərin çəkilməsi ideyasını reallaşdırmağa Azərbaycan dövləti təkcə maliyyə itkisi deyil, həm də ciddi beynəlxalq təzyiqlər şəraitində nail oldu. Lakin Azərbaycan təzyiqlərə, narazılıqlara, hətta maraqları bu kəmərdə əksini tapmayan dövlətlərin incikliklərinə baxmayaraq, Bakı-Tbilisi-Ceyhan layihəsini gerçəkləşdirdi və bununla da Azərbaycan Türkiyənin güclənməsi, inkişafı, çiçəklənməsi üçün öz tarixi töhfəsini verdi.



Nazim İbrahimov qeyd etmişdir ki, Azərbaycanın qardaş ölkənin regional qüvvəyə çevrilməsi məqsədi ilə gördüyü işlərlə Türkiyənin indiki rəhbərliyinin bugünkü siyasətindəki bizi narahat edən bəzi məqamlar ziddiyyət təşkil edir. Azərbaycan hər zaman Türkiyənin qarşılaşdığı qondarma soyqırımı məsələsini öz problemi saymış, azərbaycanlıların sayca türklərdən daha çox olduğu ölkələrdə "erməni soyqırımı" məsələsi gündəmə gələndə Azərbaycan diasporu hər dəfə öz səsini ucaltmışdır. Türkiyə rəhbərliyi nəzərə almalıdır ki, Azərbaycanın zəiflədilməsi Türkiyənin zəiflədilməsi deməkdir. Eyni zamanda, Ermənistanla sərhədlərin açılması Azərbaycanın, eləcə də Türkiyənin regional, həmçinin dünya siyasətindəki mövqeyinin ciddi şəkildə ziyanına ola bilər.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası və onun həyata keçirilməsi istiqamətində qarşıda duran vəzifələr barədə də fikirlərini bildiren Nazim İbrahimov, Türkiyə ictimaiyyətinin, xalqının Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiyinə, tarixi qardaşlığımıza sadıq olduğuna inandığını demiş və Azərbaycan-Türkiyə dostluğu tarixində hər iki tərəfdən görkəmli dövlət xadimlərinin göstərdiyi xidmətlərə həsr olunmuş sənədli film hazırlanmasını təklif etmişdir.

Toplantının üçüncü bölmə iclasında "Azərbaycan və Türkiyə arasında iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrin inkişafında diasporların rolu" mövzusunda çıxış edən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Canan Arıtman Türkiyədə Azərbaycanla bağlı təbliğatın gücləndirilməsinin zəruriliyini vurğulamışdır.

"Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların və türklərin ictimai-siyasi fəallığının artırılması sahəsində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları" mövzusunda məruzə edən Milli Məclisin deputatı Fazil Mustafayev bildirmişdir ki, türk və Azərbaycan diasporlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi istiqamətində təşəbbüslər Türkiyə və Azərbaycan dövlətlərinin son illərdə həyata keçirdikləri xarici siyasətin ən uğurlu cəhətlərindən sayılmalıdır.

Milli Məclisin deputatı Sabir Rüstəmxanlı çıxışında Türkiyə KİV-də antiazərbaycan kampaniyasına toxunaraq bildirmişdir ki, indiki şəraitdə həm Azərbaycan, həm də Türkiyə cəmiyyətlərində təbliğatın gücləndirilməsinə ehtiyac var.

Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısının sonunda Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinə, eləcə də hər iki ölkənin parlamentlərinə müraciət qəbul olunmuşdur.

Müraciətdə deyilir: "2009-cu il oktyabr ayının 10-da Türkiyə və Ermənistan arasında "Diplomatik münasibətlərin qurulmasına dair" və "İkitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair" protokolların imzalanması Azərbaycan və Türkiyə ictimaiyyətinin, habelə xarici ölkələrdə yaşayan yüz minlərlə azərbaycanlı və türkün ciddi narahatlığına səbəb olmuşdur. Hesab edirik ki, bu razılaşmanın mümkün nəticələri iki qardaş ölkə arasında münasibətlərə mənfi təsir etməklə yanaşı, Ermənistanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həllinə dair danışıqlarda qeyri-konstruktiv fəaliyyətini sərtləşdirəcəyinə səbəb olacaqdır".

Sənəddə daha sonra qeyd olunur ki, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğal altında qaldığı, bir milyondan çox azərbaycanlının məcburi köçkün kimi yaşadığı bir vaxtda bu protokolların imzalanması Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həllinə olan ümidləri xeyli dərəcədə azaldır. Münaqişə öz həllini tapmadan Türkiyənin Ermənistanla əlaqələri bərpa etməsi təcavüzkar tərəfə iqtisadi-siyasi



üstünlük gətirməklə mövqelərini möhkəmləndirə bilər. "Ermənistan diasporu və lobbisi uzun illərdir ki, Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasına nail olmaq məqsədi ilə nüfuzlu dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların rəsmi Ankaraya təzyiq göstərməsinə çalışır. Lakin 1993-cü ildə Türkiyə dövlətinin Ermənistanla sərhədlərin açılması üçün irəli sürdüyü əsas şərtlərdən biri Dağlıq Qarabağ probleminin həlli, Azərbaycanın işğal altındakı torpaqlarının azad edilməsi olmuşdur. Biz inanırıq ki, Türkiyə Respublikası və onun rəhbərliyi bu prinsipə, xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq əlaqələrinə yenə də sadıq qalacaqdır. Eyni zamanda, əminik ki, Türkiyə Respublikasının Prezidenti Abdullah Gülün və Baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycan xalqına verdikləri vədlər qüvvədə qalacaqdır, Türkiyə Böyük Millət Məclisi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunmayınca Ermənistanla imzalanmış protokolları təsdiqləməyəcəkdir".

Müraciətdə o da vurğulanır ki, Ermənistanla sərhədlərin açılması nəinki hər iki ölkənin, bütövlükdə türk dünyasının mənafelərini, habelə regional təhlükəsizliyi təhdid altına qoya bilər. Biz Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin "Azərbaycan-Ermənistan və Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin qurulması öz həllini eyni vaxtda tapmalıdır" fikrini tamamilə dəstəkləyirik".

Müraciət bu fikirlərlə bitir: "Biz Azərbaycan əraziləri işğaldan azad edilmədən, bir milyona yaxın soydaşımızın öz doğma torpaqlarına qayıdışı mümkün olmadan, eyni zamanda, Türkiyəyə qarşı uydurma soyqırımı və ərazi iddiaları ortadan qalxmadan Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanmış protokolların təsdiqlənməsinin qəti əleyhinə olduğumuzu bildiririk. Biz əminik ki, zəngin dövlətçilik ənənələrinə malik Türkiyə dövləti tarixin bu sınağından da üzüağ çıxacaq, qardaş və dost ölkə olan Azərbaycanın maraqlarına zidd heç bir addım atmayacaqdır".

**Xalq qəzeti.**-2009.-24 noyabr.-№ 263.-S.3.

## **Almaniyadan Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinə müraciət ünvanlanıb**

**"Ermənistanla imzalanan protokollar Azərbaycan və Türkiyə ictimaiyyətinin, xaricdə yaşayan yüz minlərlə türkün ciddi narahatlığına səbəb olub"**

### **Turqut**

Noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərindəki "İnterkontinental" otelində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK) və Azərbaycan-Türkiyə Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib.

Tədbiri AAK prezidenti Başar Kömür açaraq bildirib ki, Türkiyə ilə Ermənistan arasında bu il oktyabrın 10-da imzalanmış protokollar dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan milyonlarla türkü narahat edir: "Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğal altında olduğu, bir milyondan çox soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün kimi yaşadığı bir vaxtda bu məsələnin gündəmə çıxması bizi narahat etməyə bilməz. İnanırıq ki, Türkiyə hökumətinin münaqişə nizamlanmayınca protokolların ratifikasiya olunmayacağı barədə bəyanatları sonadək öz qüvvəsində qalacaq. Biz prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdə həyata keçirdiyi siyasətə dəstək olduğumuzu bəyanlayır və Azərbaycana, onun rəhbərinə hər zaman yanlarında olduğumuzu çatdırırıq".

### **"Azərbaycanla Türkiyənin yaxınlaşmasını istəməyən dövlətlərin olduğu aydındır"**

Milli Məclis sədrinin müavini Bahar Muradova bildirib ki, dövlətlərimizin, millətlərimizin birliyi bu gün daha ciddi şəkildə qarşımızda durur: "Azərbaycanla Türkiyənin yaxınlaşmasını, birliyini istəməyən, mənafeləri bizim birgə maraqlarımızla toqquşan dövlətlərin olduğu aydındır. Azərbaycan Türkiyə üçün Mərkəzi Asiyaya açar rolunu oynayır. Qafqazın siyasi, geosiyasi baxımdan dünyadakı mövqeyi iki ölkənin qarşılıqlı maraqlarını şərtləndirən amillərdəndir. Regionda beynəlxalq əhəmiyyətli layihələrin reallaşması Azərbaycan və Türkiyənin iştirakı olmadan mümkün deyil. İnanırıq ki, "erməni açılımı"nın baş tutması Azərbaycanla Türkiyənin əsrlərə söykənən dostluğunu, ortaqlığını pozmayacaq və biz bu gərginliyin öhdəsindən birlikdə gələ biləcəyik. İmzalanan protokollar təkcə Türkiyənin Azərbaycanla deyil, bütövlükdə qardaş ölkənin maraqlarının əleyhinə yönəlmiş bir məsələdir. Türkiyəni bu yolda hər hansı səhv addımdan çəkinməyə çağırırıq".

### **"Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bütün Türk Dünyasına qarşı yönəlib"**

Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü, CHP sədrinin müavini Yılmaz Atəş vurğulayıb ki, Türkiyənin Azərbaycana inamını itirməsi düşünülə bilməz: "Ermənistanla sərhədlərin açılması yalnız Azərbaycan torpaqlarının işğaldan azad olunduqdan sonra mümkündür. Azərbaycan Qafqazın ən böyük və strateji ölkəsi,

dünyanın isə neft və qazla ən zəngin dövlətlərindəndir. Azərbaycan Türkiyənin Orta Asiya ilə əlaqə qurmasında əvəzolunmaz tərəfdaşdır. Azərbaycan olmadan Türkiyəyə Asiyaya baxa bilməz".

Bakı Dövlət Universitetinin professoru, tarixçi alim Musa Qasımlı deyib ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi təkcə Azərbaycana deyil, Türkiyəyə və bütün Türk Dünyasına qarşı yönəlib. Ona görə də Azərbaycanla yanaşı, Türkiyənin də xarici siyasətinin prioriteti olmalıdır: "Türkiyənin Ermənistanla sərhədlərini açması iqtisadi və mənəvi cəhətdən gücləndirəcək "Türkiyənin gücləndirdiyi Ermənistan torpaqları azad etməyəcək, Dağlıq Qarabağa dair danışıqlarda mövqeyini sərtləşdirəcək, Türkiyəni Azərbaycanda və Türk Dünyasında nüfuzdan salacaq, Azərbaycan və Türkiyə arasında ixtilaf yaradacaq, Ermənistana ayaq açan türk biznesi dolayı yolla Azərbaycana və Türkiyəyə qarşı yönələcək. Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasıyla Ermənistanı uydurma soyqırımdan imtina etməyəcək, çünki "soyqırım" siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün erməniləri birləşdirən ideologiyaya çevrilib. Ermənistan yenidən Türkiyəyə qarşı əsassız iddialar irəli sürəcək. Eyni zamanda bu, Axısxa türklərinin Gürcüstanda tarixi vətənlərinə dönüşünü əngəlləyəcək".

### **"Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğalı həm də Türkiyəyə təcavüzdür"**

TBMM-in MHP-dən olan üzvü Atilla Kaya iki qardaş xalqın qırılmaz tarixi bağlarından danışib və rəsmi Ankaranı tələskən və düşünülməmiş addımlardan çəkinməyə çağırıb: "Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarına təcavüzü həm də Türkiyəyə təcavüzdür, bizim hökumət bunu anlamalı və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi çözülmədən Ermənistanla yaxınlaşmağa yönəlik heç bir addım atmamalıdır. İndiki ölkə rəhbərliyi Türkiyənin gələcək nəsillərini utandırmayacaq şəkildə hərəkət etməlidir".

TBMM-in digər üzvü Osman Kaptan bəyanlayıb ki, Türkiyə rəhbərliyi Ermənistanla münasibətləri yaxşılaşdırmağa doğru addımlar atarkən Azərbaycanla tarixi dostluğa, qardaşlığa önəm verməli, Bakıda yatan yüzlərlə türk şəhidinin ruhuna hörmət göstərməli, Azərbaycandan alınan qazın qiyməti də daxil olmaqla keçmiş və gələcəyi aid hər məqamı düşünməlidir.

Azərbaycan Prezidenti Yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının dosenti, siyasi elmlər namizədi Elman Nəsirov bildirib ki, Türkiyə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində "ciddi irəliləyiş"lərin olmayacağı təqdirdə protokolların ratifikasiyasının mümkün olmayacağını bəyanlayır: "Burada "ciddi irəliləyiş" ifadəsinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Bu iki söz birləşməsinin "siyasi yükü"nün "kütləsi" müəyyən olunmalıdır. Məsələn, Azərbaycanın heç bir halda bu şərtlə razılaşmayacağını qabaqcadan bilərək, Ermənistan Dağlıq Qarabağ ətrafındakı 7 rayonun deyil, 2 və ya 3 rayonun işğaldan azad edilməsinə rəsmi razılığını verməklə münaqişənin tənzimlənməsi prosesində "ciddi irəliləyiş" fonu yaratmış olar. Əvəzində isə beynəlxalq güclərin Türkiyəyə təzyiqləri daha da artmış olar. Nəticədə rəsmi Ankaranın ratifikasiya məsələsində tutduğu sərt mövqenin yumşalması reallığa çevrilər".

### **"Erməni soyqırımı" məsələsi gündəmə gələndə Azərbaycan hər dəfə öz səsini ucaldıb**

TBMM-nin MHP-çi millət vəkili Mətin Ərgün deyib ki, Türkiyə ictimaiyyəti, xalq düzgün məlumatlandırılırsa, hökumət sərhədlərin açılması istiqamətində addım ata bilməz.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov vurğulayıb ki, Azərbaycanın Türkiyənin regional qüvvəyə çevrilməsi məqsədilə gördüyü işlərlə qardaş ölkənin indiki rəhbərliyinin bugünkü siyasətindəki bəzi məqamlar rəsmi Bakını ciddi şəkildə narahat edir: "Azərbaycan hər zaman Türkiyənin qarşılaşdığı qondarma soyqırım məsələsini öz problemi sayıb, Azərbaycan türklərinin sayca Türkiyə türklərindən daha çox olduğu ölkələrdə "erməni soyqırımı" məsələsi gündəmə gələndə Azərbaycan diasporu hər dəfə öz səsini ucaldıb. Azərbaycanın zəiflədilməsi Türkiyənin zəiflədilməsi deməkdir. Eyni zamanda Ermənistanla sərhədləri açılması Azərbaycanım, eləcə də Türkiyənin regional, həmçinin dünya siyasətindəki mövqeyinin ciddi şəkildə ziyanına ola bilər".

TBMM-in CHP-dən olan üzvü Canan Arıtman Türkiyədə Azərbaycanla bağlı təbliğatın gücləndirilməsinin, ictimaiyyətin daha da dərinədən bilgiləndirilməsinin zəruri olduğunu vurğulayıb.

Milli Məclisinin deputatı, DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı Türkiyə mediasındakı anti-Azərbaycan kampaniyasına toxunub: "İndiki şəraitdə həm Azərbaycan, həm də Türkiyə cəmiyyətlərində təbliğatın gücləndirilməsinə ehtiyac var. Kənar qüvvələrin Türk Dünyasının güclənməsinə, türk birliyinin sarsılmasına qarşı yönəlmiş fəaliyyətinin və bu fəaliyyətin Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasını nəzərdə tutan protokolların imzalanması kimi nəticələrinin qarşısını almaq üçün çıxış yolu Türk Dövlətləri Birliyinin yaradılmasıdır".

### **"Əminik ki, TBMM Qarabağ münaqişəsi həll olunmayınca Ermənistanla imzalanmış protokolları təsdiqləməyəcək"**

Toplantının yekununda Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinə, eləcə də hər iki ölkənin parlamentlərinə müraciət qəbul olunub: "2009-cu il oktyabrın 10-da Türkiyə və Ermənistan arasında "Diplomatik münasibətlərin qurulmasına dair" və "İkitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair" protokolların imzalanması Azərbaycan və Türkiyə ictimaiyyətinin, habelə xarici ölkələrdə yaşayan yüz minlərlə türkün ciddi narahatlığına səbəb olub. Hesab edirik ki, bu razılaşmanın mümkün nəticələri iki qardaş ölkə arasında münasibətlərə mənfi təsir etməklə yanaşı, Ermənistanın Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yoluyla həlliylə bağlı danışıqlarda qeyri-konstruktiv fəaliyyətini sərtləşdirməsinə səbəb olacaq". Sənəddə qeyd olunur ki, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğal altında qaldığı, bir milyondan çox azərbaycanlının məcburi köçkün kimi yaşadığı bir vaxtda bu protokolların imzalanması Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həllinə olan ümidləri xeyli dərəcədə azaldır: "Biz inanırıq ki, Türkiyə Cümhuriyyəti və onun rəhbərliyi bu prinsipə, xalqlarımız arasında dostluq, qardaşlıq əlaqələrinə yenə də sadıq qalacaq. Eyni zamanda əminik ki, Türkiyə Cümhuriyyətinin prezidenti Abdulla Gülün və baş nazir Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycan xalqına verdikləri vədlər qüvvədə qalacaq, Türkiyə Böyük Millət Məclisi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi həll olunmayınca Ermənistanla imzalanmış protokolları təsdiqləməyəcək". Müraciətdə vurğulanır ki, Ermənistanla sərhədlərin açılması nəinki hər iki ölkənin, bütövlükdə Türk Dünyasının mənafelərini, habelə regional təhlükəsizliyi təhdid altına qoya bilər: "Biz Azərbaycan əraziləri işğaldan azad edilmədən, bir milyona yaxın soydaşımızın öz doğma torpaqlarına qayıdışı mümkün olmadan, eyni zamanda

Türkiyəyə qarşı "soyqırım" və ərazi iddiaları ortadan qalxmadan Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanmış protokolların təsdiqlənməsinin qəti əleyhinə olduğumuzu bildiririk. Biz əminik ki, zəngin dövlətçilik ənənələrinə malik Türkiyə dövləti tarixin bu sınağından da üzüağ çıxacaq, qardaş və dost ölkə olan Azərbaycanın maraqlarına zidd heç bir addım atmayacaq".

**Xalq cəbhəsi.**-2009.-24 noyabr. - № 215. - S. 4

## **Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib**

### **Zümrüd**

**Noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərində keçirilən Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK) və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının (ATDTKŞ) birgə toplantısı başa çatıb. Toplantıda Milli Məclis sədrinin müavini Bahar Muradova, Prezident Administrasiyası ictimai siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri Əli Həsənov, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DİDK) sədri Nazim İbrahimov, millət vəkilləri Sabir Rüstəmxanlı və Fazil Mustafa, Türkiyə TBMM-nin bir neçə üzvü, alimlər, ziyalılar, həmçinin Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının üzvləri, digər qonaqlar iştirak ediblər.**

**Toplantını açan AAK-nin prezidenti Başar Kömür bildirib ki, Türkiyə ilə Ermənistan arasında bu H oktyabrın 10-da imzalanan protokollar dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan milyonlarla azərbaycanlı və türkü narahat etməkdədir. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan ərazilərinin 20 faizinin işğal altında qalmaqda davam etdiyi, bir milyondan çox soydaşımızın qaçqın və məcburi köçkün kimi yaşadığı bir vaxtda bu məsələnin gündəmə çıxması təbii ki, bizi narahat etməyə bilməz. B. Kömür əlavə edib ki, Ermənistan diasporu və lobbisi uzun illərdir Türkiyə ilə sərhədlərin açılmasına nail olmaq üçün nüfuzlu dövlətlərin və beynəlxalq təşkilatların rəsmi Ankaraya təzyiqlər göstərməsinə çalışır.**

Daha sonra çıxış edən DİDK-nin sədri Nazim İbrahimov bu ilin aprel ayında AAK-ın Frankfurt şəhərində keçirilən III qurultayında qəbul edilən Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması ilə bağlı yayılan məlumatların Avropada yaşayan azərbaycanlıları ciddi şəkildə narahat etməsinə dair bəyanatı xatırladı. O bildirib ki, həmin tədbirdə diaspor təşkilatlarının bu məsələ ilə bağlı ayrıca bir toplantısının keçirilməsi ideyası irəli sürülüb. N. İbrahimovun sözlərinə görə, sonrakı müddətdə Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin normallaşmasına dair atılan addımlar narahatlığı daha da artır və diaspor təşkilatlarından Azərbaycan dövlət başçısına çoxsaylı müraciətlər ünvanlanmağa başlanıb. Onun sözlərinə görə, müraciətlərdə əsasən Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanan protokolların həm Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həllinə, həm də Azərbaycan və Türkiyə dostluğuna xələl gətirə biləcəyi vurğulanırdı.

Sonra tədbirin "Azərbaycan-Türkiyə: ortaq tarix, ortaq maraqlar və ortaq problemlər" adlı birinci paneli başlayıb. Panelin aparıcısı Milli Məclis sədrinin müavini Bahar Muradova əminliyini bildirib ki, bu toplantı Azərbaycanla Türkiyənin dostluğuna öz töhfəsini verəcək. "Dövlətlərimizin, millətlərimizin birliyi bu gün daha da ciddi şəkildə qarşımızda qurur"-deyən vitse-spiker əlavə edib ki, Azərbaycanla Türkiyənin yaxınlaşmasını, birliyini istəməyən, mənafeləri bizim birgə maraqlarımızla toqquşan dövlətlərin olduğu aydındır. B. Muradovanın sözlərinə görə, dünyadakı və həmçinin bölgədəki düngün proqnozlaşdırmaq və hadisələri idarə etmək qabiliyyətinə malik olmalıyıq.

Sonra Prezident Administrasiyası ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri Əli Həsənov Azərbaycan-Türkiyə strateji tərəfdaşlığının regionda sülhə və əməkdaşlığa təsiri" mövzusunda çıxış edib. O, müstəqilliyə qovuşduqdan sonra Azərbaycanın yürütdüyü xarici siyasətdən, reallaşdırdığı transmilli layihələrdən, bütün bu işlərə Türkiyəni cəlb etməsindən, mərhum ümummilli lider Heydər Əliyevin Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun. reallaşdırılması ilə bağlı xidmətlərindən və digər məsələlərdən geniş danışib.

Ə. Həsənov Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində Dağlıq Qarabağ, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin yeri və roluna toxunub, Türkiyənin həyata keçirdiyi müasir siyasətin bu işə təsirindən bəhs edib. Prezident Administrasiyasının şöbə müdiri xüsusən Türkiyə hökumətinin sərhəd məsələsində mövqeyindən, enerji nəqli, qaz və tranzit qiymətlərinə münasibətindən danışib. Eyni zamanda, o, Türkiyə mediasında antiazərbaycan kampaniyasına da münasibət bildirib və bu məsələlərlə bağlı Azərbaycan ictimaiyyətinin narahatlığını qeyd edib.

Sonda Əli Həsənov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri və Türkiyənin Cənubi Qafqazda yürütdüyü siyasətlə bağlı mövqeyini toplantı iştirakçılarının diqqətinə çatdırıb.

Daha sonra çıxış edən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü, CHP sədrinin müavini Yılmaz Atəş CHP sədri Dəniz Baykalın tədbir iştirakçılarına məktubunu oxuyub.

I panelin növbəti mövzusu olan "Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həlli Azərbaycan və Türkiyənin xarici siyasətində prioritet vəzifə kimi" məruzəni isə Bakı Dövlət Universitetinin professor, tarixçi alim Musa Qasimov təqdim edib. Musa Qasımlı deyib ki, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi təkcə Azərbaycana deyil, Türkiyəyə və bütün türk dünyasına qarşı yönəldiyindən Azərbaycan qədər, Türkiyənin də xarici siyasətinin prioriteti olmalıdır.

Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin sədri Tənzilə Rüstəmxanlı isə öz çıxışında bildirib ki, Qarabağın taleyi Türkiyəni hətta Azərbaycandan da çox düşündürməlidir. Onun fikrincə, işğal edilən Qarabağ tək Azərbaycanın deyil, bütövlükdə türk torpağıdır. O deyib ki, protokollar imzalandıqdan sonra Azərbaycandakı heç bir media vasitəsi, KİV orqanı bizim xalqların çoxəsrlik tarixini şübhə altına qoyacaq bir yazı belə verməyib. T. Rüstəmxanlının sözlərinə görə, bütün Türkiyə qəzetləri bu gün türk-erməni barışıqı haqqında yazır və Ermənistanla sərhəd ərazilərdə yaşayan insanlar artıq artıq bu dövlətlə ticarətdən qazanacağı gəlir bərdə düşünür.

Əli Həsənovun aparıcısı olduğu "Azərbaycan və Türkiyənin qloballaşan dünyaya inteqrasiyası: reallıqlar, problemlər və perspektivlər" adlı II paneldə Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Osman Kaptan "Azərbaycan və Türkiyə regionda həyata keçirilən global iqtisadi layihələrin mərkəzində" məruzəsini təqdim edib. O bəyan edib ki, Türkiyə rəhbərliyi Ermənistanla münasibətləri yaxşılaşdırmağa doğru addımlar atarkən Azərbaycanla tarixi dostluğa, qardaşlığa önəm verməli, Bakıda yatan yüzlərlə türk şəhidinin ruhuna hörmət göstərməli, Azərbaycandan alınan qazın qiyməti də daxil olmaqla keçmişi və gələcəyi aid hər məqamı düşünməlidir.

Milli Məclis Sədrinin müavini Bahar Muradova isə "Türkdilli Dövlətlərin Parlamentlərarası Assambleyası türkdilli ölkələr arasında əməkdaşlığın inkişafında , mühüm amil kimi" mövzusunda çıxış edib.



Daha sonra Azərbaycan Prezidenti Yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının dosenti, siyasi elmlər namizədi Elman Nəsirov "Türkiyənin Avropa Birliyinə üzvlüyü sahəsində mövcud problemlər və onların həllində Azərbaycanın rolu" mövzusunda danışıb.

Noyabrın 22-də toplantının "Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlıq müasir inkişaf səviyyəsi və perspektivləri" adlı üçüncü paneli keçirilib. Panelin aparıcısı kimi DİDK sədri Nazim İbrahimov çıxış edib.

Toplantının IM-cü panelində "Azərbaycan və Türkiyə arasında iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrin inkişafında diasporların rolu" mövzusunda çıxış edən Türkiyə Böyük Millət Məclisinin üzvü Canan Arıtman Türkiyədə Azərbaycanla bağlı təbliğatın gücləndirilməsinin, ictimaiyyətin daha da dərinlən bilgiləndirilməsinin zəruri olduğunu vurğulayıb.

Azərbaycan Milli Məclisinin deputatı, fəlsəfə elmləri namizədi Fazil Mustafanın məruzəsi isə "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların və türklərin ictimai-siyasi fəallığının artırılması sahəsində mövcud olan problemlər və onların həlli yolları" mövzusunda olub.

Toplantıda Azərbaycanı təmsil edən digər millət vəkili Sabir Rüstəmxanlı isə xüsusilə Türkiyə mediasındakı antiazərbaycan kampaniyasına toxunub. O hesab edir ki, indiki şəraitdə həm Azərbaycan, həm də Türkiyə cəmiyyətlərində təbliğatın gücləndirilməsinə ehtiyac var. Sabir Rüstəmxanlı kənar qüvvələrin türk dünyasının güclənməsinə, türk birliyinin sarsılmasına qarşı yönəlmiş fəaliyyətinin və bu fəaliyyətin Türkiyə Ermənistan sərhədlərinin açılmasını nəzərdə tutan protokolların imzalanması kimi nəticələrinin qarşısını almaq üçün çıxış yolu Türk Dövlətləri Birliyinin yaradılmasında görür.

Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısının sonunda Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinə, eləcə də hər iki ölkənin parlamentlərinə müraciət qəbul olunub. Müraciətdə deyilir: "Biz Azərbaycan əraziləri işğaldan azad edilmədən, bir milyona yaxın soydaşımızın öz doğma torpaqlarına qayıdışı mümkün olmadan, eyni zamanda Türkiyəyə qarşı soyqırım və ərazi iddiaları ortadan qalxmadan Türkiyə ilə Ermənistan arasında imzalanmış protokolların təsdiqlənməsinin qəti əleyhinə olduğumuzu bildiririk. Biz əminik ki, zəngin dövlətçilik ənənələrinə malik Türkiyə dövləti tarixin bu sınağından da üzüağ çıxacaq, qardaş və dost ölkə olan Azərbaycanın maraqlarına zidd heç bir addım atmayacaq".

## Azərbaycan Şərqi dünyaya açılan pəncərəsidir

Söhbəti yazdı Elmira Əliyeva

Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın nümayəndələri Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü ərəfəsində Bakıda Əlaqələndirmə Şurasının iclasına toplaşmışdılar. İclas iştirakçıları azərbaycançılıq və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi ideyasının həyata keçirilməsi, harada yaşayıb-yaratmasından asılı olmayaraq, hər bir soydaşımızın özünü azərbaycanlı hiss etməsi, ümumi Vətəninin Azərbaycan olduğunu unutmaması və bütün fəaliyyətini onun rifahına yönəltməsi üçün çox iş görmüş ulu öndər Heydər Əliyev haqqında sənədli filmə maraqla baxmışlar. Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Əlaqələndirmə Şurasının iclasında çıxışında dünya azərbaycanlılarının II qurultayından sonra görülmüş işlər barədə məlumat verərək demişdir ki, həmin tədbirdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tövsiyələri diasporun müasir tələblərə uyğun formalaşdırılmasına yönəldilmiş konseptual qərarların qəbul edilməsi üçün əsas olmuşdur.

**Jurnalın xahişi ilə N. İBRAHİMOV Şuranın işi barədə təəssüratlarını bölüşmüş, il ərzində görülmüş işlərə yekun vurmuşdur:**

- II qurultayın yekunları Azərbaycan diasporunun tarixindəki yeni mərhələ üçün ideoloji baza rolu oynamışdır. Müxtəlif ölkələrdən olan həmvətənlərimiz bir-biri ilə daha tez-tez görüşməyə, öz fəaliyyətlərini əlaqələndirməyə başlamışlar. Bu baxımdan azərbaycanlı ziyalıların ümumdünya forumu yada düşür. Forum göstərdi ki, mədəniyyət və incəsənətlə məşğul olan soydaşlarımız harada yaşamalarından asılı olmayaraq, Azərbaycana çox bağlıdırlar, dövlət isə diqqətini onlardan əsirgəmir.

Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində yeni ənənələrin yarandığını qeyd etmək istərdim. Ayrı-ayrı cəmiyyətlər arasındakı fikir ayrılıqlarını aradan qaldırmaq üçün zəmin yaranmışdır ki, bu da çox vacibdir. Yeni cəmiyyətlər və birliklər yaranmış, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin daha yaxşı əlaqələndirilməsinə başlanmışdır.

Bir il əvvəl ölkəmizdə Azərbaycan və Türkiyə diasporları rəhbərlərinin birinci forumu keçirilmişdi. Forumda "Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası" və Bakı Bəyannaməsi kimi mühüm sənədlər qəbul edilmişdir. Həmin sənədlərdə forumda gedən diskussiyanın yekunları əksini tapmışdır. Az sonra Prezidentimizin təşəbbüsü ilə Bakıda Türkdilli dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı keçirildi. 2008-ci ilin martında Berlində Azərbaycan və Türkiyə diaspor təşkilatlarının Əlaqələndirmə Şurasının illik iclası oldu.

Bütün bu görüş, forum və iclaslar təcrübə mübadiləsi aparmaq, ən yaxşı təcrübələrdən faydalanmaq, bütün sahələrdə, o cümlədən elm, texnika, mədəniyyət, təhsil, iqtisadiyyat, ticarət, turizm, maliyyə sahələrində yeni yollar axtarıb tapmaq məqsədi daşıyırdı.

N. İbrahimov bildirmişdir ki, Azərbaycan cəmiyyətləri yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməyə, tanınmış siyasətçilər, ictimai xadimlər, ziyalılar və ümumən ölkəmizə yaxşı münasibət bəsləyən insanlarla əlaqələr yaratmağa çalışırlar. Bütün bunlar güclü lobbı formalaşdırmaq üçün çox lazımdır.

Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların vəziyyətinin, həyat şəraitinin, fəaliyyətinin öyrənilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Məsələn, biz Dağıstandakı və Gürcüstandakı həmvətənlərimizin problemləri ilə məşğul oluruq. Məlumdur ki, Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə qurumun adı dəyişdirilərək, Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsi adlandırılmışdır. Əlbəttə, söhbət heç də təkcə qurumun adından getmir. Qarşımıza millətlərarası dinamik inteqrasiya proseslərinin, beynəlxalq siyasətdə diaspor və lobbı təşkilatlarının artan rolunun tələb etdiyi daha irimiqyaslı vəzifələr qoyulmuşdur.

Lakin artıq biz diasporun fəaliyyətindəki bəzi uğurlu addımlardan, onun təşkilati baxımdan sürətlə formalaşmasından, cəmiyyətlərin fəaliyyətini əlaqələndirəcək yeni-yeni qurumların yaradılmasından, bu qurumların başqa xalqların diasporları ilə əlaqələrinin möhkəmlənməsindən, yaşadıkları ölkənin həyatında daha fəal iştirak etmələrindən, lobbının formalaşmasından danışı bilərik.

Bununla belə, qarşıda görülməli çox iş var.

**Azərbaycan və dünya.- 2009. - №1. S. 12-17.**

## Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi və “Azərbaycançılıq” ideologiyası

### Hülya Məmmədli

Bu gün dünyada gedən proseslər, torpaqlarımızın bir hissəsinin işğal altında olması, ölkəmizə qarşı fəaliyyət göstərən erməni diasporunun mövcudluğu dünya azərbaycanlılarının birliyini zəruri edən başlıca amillərdir. Dünyanın 70-dək ölkəsində yaşayan 50 milyona qədər azərbaycanlının bir qismi XIX əsrin ilk onilliklərindən başlayaraq müxtəlif səbəblər üzündən vətəni tərk etmək məcburiyyətində qalanlardır. Çar Rusiyasının Qafqazda apardığı antimüsəlman və antitürk siyasəti, 1905-1906, 1918-ci illərdə ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdikləri qanlı qırğınlar insanları yurd-yuvasından didərgin salmağa, regionda azərbaycanlı əhalinin üstün mövqeyinin zəiflədilməsinə yönəldilmişdir. 1920-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutundan sonra mühacirətin növbəti mərhələsi başlanıb. Otuzuncu və II Dünya müharibəsindən sonrakı illərin mühacirəti repressiyalar, siyasi təqiblər, qətlərlə bağlı olub. Müstəqillik dövrünün ilk illərində sosial-iqtisadi məsələlər səbəbindən xarici ölkələrə üz tutanlar da mühacirətdə yaşayan azərbaycanlıların sırasındadır.

Son illərdə xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz yeni tarixi şəraitin tələbinə uyğun olaraq milli-mədəni yöndə təşkilatlanmağa başlayıblar. Hazırda azərbaycanlıların dünyanın 30-dan çox ölkəsində 150-dən artıq ictimai, milli-mədəni cəmiyyətləri, təşkilatları fəaliyyət göstərir. Azərbaycan diasporu Rusiya, ABŞ, Türkiyə, Almaniya, Fransa kimi ölkələrdə daha çoxsaylı və fəaldır.

Əlbəttə ki, bütün bu proseslər öz-özünə, kortəbii şəkildə baş vermir. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın bir-birilə əlaqələr yaratması, təşkilatlanması, Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılması yönündə ümummillə liderimizin rolu çox böyük olub. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1991-ci il dekabrın 16-da Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisində “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” qəbul olunan qərar Azərbaycan diasporu arasında əlaqələrin möhkəmlənməsi yolunda çox mühüm addım oldu. Bu qərarın qəbulundan başlayaraq hər il dekabrın 31-i Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd olunur.

Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin xarici ölkələrdəki azərbaycanlı icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsini nəzərdə tutan Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının keçirilməsi ilə bağlı 2001-ci il 23 may tarixli fərmanından sonra bu iş daha sistemli və ardıcıl aparılmağa başlandı.

Ulu öndərin xarici dövlətlərə səfərləri zamanı həmin ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi, onların fəaliyyətləri, problemləri ilə maraqlanması soydaşlarımızın fəaliyyətinə stimül verdi. Lakin sadəcə mənəvi dəstəklə kifayətlənməyən ümummillə lider Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci ildə verdiyi fərmanla Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş Üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Komitə xaricdə yaşayan azərbaycanlılara, onların yaratdıqları qurumlara, kütləvi informasiya vasitələrinə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində öz tarixi Vətəni ilə əlaqə yaratmaq, ana dilini, milli-mənəvi dəyərləri mənimsəmək, yaşatmaq və inkişaf etdirmək məqsədilə müxtəlifönlü təşkilatı, informasiya, maddi və mənəvi yardım göstərir.

Lakin bununla belə, dövlətimizin də diasporun güclü dəstəyinə ehtiyacı vardır. Azərbaycan həqiqətlərinin dünyanın ən müxtəlif yerlərində səsləndirilməsi, bilavasitə həm də onların fəaliyyətindən asılıdır. Son illər fəallaşmaqda olan diaspor təşkilatlarımız müxtəlif dillərdə kitablar çap edir, qəzetlər buraxır, internet saytları açır, kütləvi tədbirlər həyata keçirirlər.

Digər tərəfdən, dünya azərbaycanlılarının birliyini təmin edə biləcək ən mühüm və təsirli vasitə vahid ideologiyanın olmasıdır. Bunu çox gözəl anlayan Ulu öndər Heydər Əliyev xalqı bir ideya, bir məqsəd ətrafında birləşdirmək üçün məhz “Azərbaycançılıq” ideologiyasını seçdi. Azərbaycan dinindən, irqindən, milli mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının vətənidir. Azərbaycançılıq ideologiyası xaricdə yaşayan həmvətənlərimizin milli şüurunun inkişafında xüsusi rol oynayır. Diasporumuzun gücü onun tərkibini təşkil edən soydaşlarımızın öz ana dilini, mədəniyyətini, milli ənənələrini zaman keçdikcə hansı səviyyədə qoruyub saxlamasından çox asılıdır.

Ümummilli liderimiz öz çıxışları və fəaliyyəti ilə bu ideologiyaya sadıq qaldığını dəfələrlə sübuta yetirib. O, 25 dekabr 1997-ci ildə “Dünya azərbaycanlılarına” müraciətində də hər bir azərbaycanlının Vətən qarşısında olan borcunu ödəmək üçün üzərinə düşən vəzifələri aydın bir şəkildə göstərib: “Bu gün harada yaşamasından asılı olmayaraq Azərbaycanı özlərinin tarixi vətəni sayan bütün insanlar ölkəmizin müstəqilliyini qoruyub saxlamaq naminə dövlətçilik ideyaları ətrafında sıx birləşməli, sarsılmaz həmrəylik nümayiş etdirməlidir. Bütün azərbaycanlılara, bu və ya digər tellərlə ölkəmizlə bağlı olan hər bir şəxsə, azərbaycançılıq, vətənpərvərlik hissləri, tarixi torpağımıza, yurdumuza, mədəniyyətimizə məhəbbət aşılamaq hamımızın ümdə vəzifəsidir. Vətənimizin, respublikamızın taleyi hər bir soydaşımızın taleyi olmalıdır”.

Ulu öndər Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu işlər bu gün də layiqincə davam etdirilir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2008-ci ilin noyabr ayında Azərbaycan Respublikasının Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalaması buna sübutdur. Yalnız həmrəyliymizi, birliyimizi möhkəmləndirməklə çətinliklərin öhdəsindən gələ, Azərbaycanın xoşbəxt gələcəyini təmin edə bilərik.

**Yeni Azərbaycan.**-2009.-7 yanvar.-№.2.-S.4

## Azərbaycanın diaspor siyasəti

*"Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının dayaq və cazibə mərkəzidir, onların ümid və məhəbbətlə baxdığı müqəddəs bir yerdir. Buna görə də bütün azərbaycanlılar müstəqil dövlətimizin ətrafında daha sıx birləşmiş Azərbaycanın azad, firavan, daha da güclü, qüdrətli olması üçün mümkün olan hər şeyi etməlidirlər".*

*Heydər Əliyev*

### **Gülər Əhmədova**

Millət vəkili, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin İdarə Heyətinin üzvü

Ümummillî lider Heydər Əliyev və hazırkı dövlət başçısı İlham Əliyevin səyləri sayəsində Azərbaycanın dünyada geosiyasi əhəmiyyətinin durmadan artması, regionda öncül mövqeyə çıxması, siyasi-iqtisadi və mədəni sahələrdə uğurlar qazanması bu gün hamılıqla etiraf olunur. Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafında, səmərəli neft strategiyasının həyata keçirilməsində, ardıcıl xarici siyasət xəttinin yürüdülməsində, ölkənin davamlı inkişafının, təmin olunmasında bu liderlərin müstəsna rolu haqqında çox deyilmiş, çox yazılmışdır. Bununla belə onların siyasi quruculuq fəaliyyətinin çox mühüm bir istiqaməti – Azərbaycan millətinin diaspor təşkilatlarında birləşdirilməsi kimi böyük iş isə yetərinə tədqiq və təbliğ edilməmişdir. Halbuki hər iki liderin fəaliyyətində bu faktor müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Diaspor siyasətinin Azərbaycanın taleyüklü məsələlərinin həllində üstün rolu danılmazdır.

Cəmi 15 il əvvəl "Azərbaycan diasporu", həmçinin "Azərbaycan lobbisi" anlayışları ciddi qəbul edilmir, reallığı əks etdirmirdi. Azərbaycanın potensial diaspor ehtiyatları hər zaman sanballı çəkiyə (40 milyondan artıq) malik olsa da, bizim etnomədəni və siyasi cəhətdən diaspor təşkilatlarımız yox dərəcəsində idi.

Prezidentliyin ilk illərində Heydər Əliyevin gəldiyi qənaət diqqətəlayiqdir: "Mən xarici ölkələrə səfər edir və diasporu toplamaq istəyirəm. Mən Amerikada onu bir araya topladım. Çıxaqoda cəmi 35 nəfər gəldi. Bir neçə dəfə Parisdə, Londonda onları toplamışam. 35-40 nəfərdən artıq adam olmur. Bu diaspordurmu?"

H. Əliyev MDB dövlət başçıları arasında ilk olaraq istər dövlətlərarası münasibətlərin inkişafı baxımından, istərsə də gənc dövlətimizin üzleşdiyi bir çox problemlərin həllində diasporun olduqca böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini layiqincə qiymətləndirmişdir. O, özünəməxsus uzaqgörənliklə çoxmilyonluq Azərbaycan diasporu ilə işi dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırdı. Transsərhəd milli həmrəylik faktorunu ölkənin ictimai inkişafının ideologiyası və mədəni dayaqlarından birinə çevirməklə, diaspor resurslarından fəal şəkildə istifadə olunması üçün lazım olan hər şeyi etdi. Eyni zamanda milli özünüdərkini və azərbaycançılıq məfkurəsinin inkişafına yönəldilmiş dövlət siyasəti nəinki diaspor səylərinin əlaqələndirilməsini, həmçinin təşkilatlanmanın ilkin mərhələləri üçün səciyyəvi olan qeyri-sağlam rəqabəti, dar siyasi düşüncə meyillərinin aradan qaldırılmasını nəzərdə tuturdu.

Müstəqilliyin ilk günlərindən Ermənistanın hərbi təcavüzünə məruz qalan və informasiya blokadasında olan gənc dövlətimizin təşkilatlanmış güclü bir diasporunun olması istər gündəlik problemlərin həllində istərsə

də uzunmüddətli perspektiv layihələrin icrasında böyük əhəmiyyət kəsb edirdi. H. Əliyev hələ 1991-ci ildə Naxçıvan Ali Məclisinin sədri olarkən, 1 dekabr tarixini Dünya azərbaycanlıların həmrəylik günü elan etməklə, əslində azərbaycanlıların birləşməsi yolunda yeni bir ənənənin əsasını qoymuşdur.

Prezident olduqdan sonra H. Əliyev diaspor təşkilatlarının birləşdirilməsi problemini dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirdi. Diasporumuzun təşkilatlanması, onun ölkələr və xalqlar arasında münasibətlərdə vasitəçi ola biləcək elit təbəqəsinin formalaşması istiqamətində real addımlar atıldı.

24 dekabr 1998-ci ildə H. Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciət ünvanladı. Müraciətdə Azərbaycanın müstəqilliyinin dönməzliyini təmin etməyə çağırış səsləndirdi.

H. Əliyevin hakimiyyəti dövründə Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması işi daim diqqətdə olmuş, qısa müddətdə nəzərə çarpacaq uğurlar əldə edilmişdir. 1-ci ilin noyabr ayında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı bunun təsdiqidir. Qurultay azərbaycançılıq ideyasının gerçəkləşməsi və çoxsaylı diasporun həqiqi bir qüvvəyə çevrilməsinin əsasını qoymuş oldu. Qurultayın işində dünyanın 36 ölkəsindən 1153 nümayəndə iştirak edirdi. Qurultayda rəhbər orqanına ölkə Prezidentinin də seçildiyi Diasporla İş üzrə Xüsusi Əlaqələndirmə Şurası təsis olundu. Qurultaydan dərhal sonra H. Əliyevin fərmanı ilə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. 2002-ci ilin dekabr ayında isə "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqədar dövlət siyasəti haqqında" Qanun qəbul edildi. Dövlətin bu addımları dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması və mənəvi birləşməsi prosesini sürətləndirdi, tarixi vətənləri ilə onların əlaqələrinin genişlənməsini təmin etdi, ölkə-mizin tarixi və bugünkü reallıqlarının dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına imkan verdi.

Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi məqsədyönlü diaspor siyasəti dünya azərbaycanlılarının öz milli ləyaqətinin dərk olunması işinin güclənməsinə, müxtəlif ölkələrdəki Azərbaycan icmalarının təşkilatlanma və fəallığının yüksəlməsinə, həmvətənlərimizin tarixi vətənləri ilə əlaqələrinin möhkəmlənməsinə, Azərbaycanın lobbi təşkilatlarının formalaşmasına ciddi təsir göstərdi. 2006-cı ilin martında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı bu siyasətin uğurlarının ən bariz sübutudur. Qurultayın işində 49 ölkədən 1218 nümayəndə iştirak edirdi. Qurultayda diaspor fəaliyyətinin yeni konsepsiyasının hazırlanması, Amerika və Asiya Azərbaycanlıları Konqresinin təsis olunması, Ümumdünya Azərbaycanlıları Təşkilatının və geniş mədəni-maarif müəssisələri şəbəkəsinin yaradılması haqqında qərarlar qəbul edildi. Prezident İlham Əliyev qurultayda çıxış edərək dedi: "Dünya azərbaycanlılarının qurultayı mühüm tarixi hadisədir... Əlli milyonluq Azərbaycan xalqı öz qüvvəsini nümayiş etdirdi. Biz böyük xalqıq, böyük qüvvəyik".

Bu forum diasporun bir təsisat olaraq tanınmasına və birləşməsinə yeni təkan verdi, Azərbaycanın lobbi təşkilatlarının yaranmasında mühüm rol oynadı. 2006-cı ildə Antalyada dünyadakı Azərbaycan və türk icmalarının iclası keçirildi. Görüşdə Azərbaycan və türk lobbi təşkilatlarının əlbir fəaliyyət planı işlənib hazırlandı. Həmin günlərdə elə orada Azərbaycan ziyalılarının Ümumdünya forumu və Türkiyədəki Azərbaycan Təşkilatlarının qurultayı keçirildi.

2007-ci ildə Amerikadakı Azərbaycan təşkilatlarının qurultayı, dünya azərbaycanlıları ziyalılarının görüşü təşkil edildi. Məqsəd diaspor elitasının gücünün səfərbər olunması idi. Diaspor əlaqələrinin



intensivləşdirilməsi və Azərbaycan lobbisinin yaradılması məqsədilə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə xüsusi fəaliyyət proqramı da hazırlandı.

2008-ci ilin 6-7 iyul tarixində Almaniyada Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Qurultayı keçirildi. Qurultayda Sabir Rüstəmxanlı (Azərbaycan) və Firudin Pərvizniya (Almaniya) həmsədr, İsmayıl Ağayev, Gülər Əhmədova, Vaqif Arzumanlı, Səftər Rəhimli (Azərbaycan); Məhəmməd Müştəq (Türkiyə); Nurəddin Qərəvi, Fərəmərz Quluzadə, Hüseyn Vüsuqi, Əjdər Tağızadə, Nadir Hollenbrand, Səməd Fərtaş (Avropa); Mirəşrəf Fətiyev, Abuzər Bağırov, Rəhman Abbasov, Tahir Hacıyev (Rusiya) DAK İdarə Heyətinə üzv seçildilər. DAK İdarə Heyətinin qərarı ilə ölkə nümayəndəlikləri təsis olundu, İsmayıl Ağayev Azərbaycan, Mirəşrəf Fətiyev isə Rusiya nümayəndəliyinin sədrləri seçildilər.

DAK İdarə Heyətinin qərarı ilə Azərbaycanda və Azərbaycandan kənarında bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirilmişdir.

Qeyd olunmalıdır ki, DAK Azərbaycan nümayəndəliyi türkdilli dövlətlərin siyasətinə dəstək fondunun təşkilatçılığı ilə birgə Bişkekdə Ümummillə lider Heydər Əliyevin 85, Mircəlal Paşayevin 100 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfranslar keçirilmişdir. Həmin tədbirlərdə Azərbaycandan elm və incəsənət xadimləri, o cümlədən dünya şöhrətli yazıçı Çingiz Aytmatov və SSRİ xalq artisti, kinorejissor Polad Şəmsiyev və başqaları iştirak etmişdilər.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Azərbaycan nümayəndəliyi Səbayel bələdiyyəsi ilə birlikdə Nuru Paşanın komandanlığı ilə Qafqaz İslam Ordusunun Azərbaycanın daşnak təcavüzündən qurtulmasının 90 illiyinə həsr olunmuş elmi-praktik konfrans keçirmişdir. Bizim dəvətimizlə həmin tədbirə Türkiyədən Ənvər Paşanın nəvəsi Arzu Ənvər də təşrif buyurmuşdu. Konfransda qərara alındı ki, "Nuru Paşa" Fondu yaradılsın. Fondun əsas məqsədi Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələyə təkən verə biləcək tarixi araşdırmaların aparılması, Çanaqqala savaşında şəhid olmuş azərbaycanlıların xatirəsini əbədiləşdirmək istiqamətində bir sıra tədbirlərin görülməsi idi.

Gördüyümüz işlərdən biri də vətəndən kənarında yaşayan azərbaycanlıları və digər diaspora nümayəndələrini Quba məzarlığına dəvət edərək onları tarixin acı həqiqətləri ilə tanış etmək olub. Erməni daşnakları tarixin müxtəlif mərhələlərində azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasəti yeridib, dinc əhaliyə divan tutub, onları yaşadıkları tarixi-etnik torpaqlarından məcburi sürgün ediblər. Bu həqiqətləri geniş auditoriyaya, o cümlədən rusdilli auditoriyaya çatdırılması üçün DAK İdarə Heyətinin üzvü olaraq mənim, Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin sədri İsmayıl Ağayevin və S. Sarallının müəllifi olduğumuz "Oğurlanmış tarix, soyqırım" (rus dilində: "Украденная история, геноцид") kitabının təqdimat mərasimi təşkil edildi.

Ümummillə lider Heydər Əliyevin başlamış olduğu və Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin uğurla davam etdirdiyi diaspor siyasəti bu gün öz uğurlu bəhrələrini verməkdədir.

Təkcə onu demək kifayətdir ki, bu günə kimi 312 diaspor təşkilatı rəsmən qeydə alınmışdır. Onların institusional qeydiyyatı, səylərinin əlaqələndirilməsi və birləşməsi işi davam etməkdədir. Diaspor güclü iqtisadi, mədəni, intellektual gücə malikdir. MDB ölkələrində, Türkiyə, İran, Avropa və Amerikada olan Azərbaycan icmaları isə daha səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, indi

"azərbaycanlıların həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi və təşkilatlanması üçün, ümummilli ideyalar ətrafında onların birləşməsi üçün daha geniş imkanlar yaranmışdır".

Azərbaycan dövləti nüfuzlu iqtisadi və siyasi bir qüvvəyə çevrilmişdir. Bütün dünyada yaşayan həmvətənlərimiz üçün gözəl perspektivlər açılmışdır. Prezidentin fikrincə, biz diaspor siyasətimizdə yeni mərhələyə qədəm qoymuşuq. Bu siyasət keyfiyyətə yeni məzmun kəsb edərək, qarşımızda bu məqsədləri qoyur:

- yaşadıkları ölkələrin siyasi və iqtisadi həyatına Azərbaycan icmalarının təsirinin gücləndirilməsi;
- dünyanın aparıcı ölkələrində nüfuzlu Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması;
- dost lobbi və icmalarla fəal əməkdaşlıq yaradılması;
- Azərbaycanlıların milli-mənəvi dəyərlərinin və adət-ənənələrinin təbliği üçün müntəzəm tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- "Azərbaycanın dostları" və "Azərbaycan evi" beynəlxalq klublarının, mədəniyyət mərkəzlərinin yaradılması;
- Azərbaycanın iqtisadi və mədəni həyatında həmvətənlərimizin real iştirakının təmin olunması;
- Azərbaycan həqiqətlərinin bütün dünyaya çatdırılması və erməni təbliğatının iç üzünün ifşa olunmasında diasporun fəaliyyətinin gücləndirilməsi;
- tariximizin və mədəni irsimizin saxtalaşdırılması cəhdlərinin qarşısının alınması;
- Azərbaycanın müvafiq dövlət və təşkilatları ilə diaspor icmalarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi.

Bu vəzifələr Azərbaycanın artmaqda olan siyasi və iqtisadi imkanları və ölkənin üzləşdiyi problemlərin birlikdə aradan qaldırılması zərurətini qarşıya qoyur. Bir zaman rəqabət aparmaq iqtidarında olmaq və inkişaf etmək üçün Azərbaycan qloballaşma şəraitində nəinki qlobal siyasi və iqtisadi proseslərə fəal surətdə inteqrasiya etməli, həm də beynəlxalq birliyin nüfuzlu üzvü olmalıdır. Prezident İlham Əliyevin bu gün qarşıya qoyduğu bu geniş miqyaslı və çətin vəzifə elitamızdan öz intellektual qabiliyyətini və siyasi iradəsini bir yere cəmləməyi, bu vəzifənin həyata keçirilməsində cəmiyyətin iştirakının təmin olunması üçün milli strategiyanın işlənilib hazırlanmasını tələb edir.

Bu halda diaspor elitesinin rolu prinsipə olduqca vacibdir. Bir tərəfdən o, Azərbaycanın digər ölkələrdə praktiki həyat təcrübəsi mənimsəməsinə kömək edir, digər tərəfdən də dövlətimizin xaricdə maraqlarının qorunmasında mühüm rol oynayır. Diaspor təşkilatları Azərbaycanın, azərbaycanlıların müsbət imicinin formalaşdırılmasına, ümummilli ideyaların reallaşdırılmasına yardım etməli, cəmiyyətimizin müxtəlif qruplarının mürəkkəb beynəlxalq ünsiyyət proseslərinə cəlb olunmasına şərait yaratmalıdır.

Bir sözlə, Azərbaycan milli və dövlət maraqlarının eyni şəkildə uğurlu inkişafı dövlətlə çoxmilyonluq diasporun hərtərəfli qarşılıqlı fəaliyyətindən asılıdır. Ölkənin müasir dünyaya uğurlu siyasi və iqtisadi inteqrasiyasının əsasını bu təşkil edir. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi: "hər bir azərbaycanlı hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq, Azərbaycan dövlətinin, cəmiyyətinin problemləri ilə yaşamalıdır, onların həlli üçün mənəvi məsuliyyət hissi daşmalıdır. Eyni zamanda, Azərbaycan hökuməti də elə bir şərait yaratmalıdır ki, bütün dünya azərbaycanlıları vətənimizin artmaqda olan maddi və mənəvi dəyərlərindən, siyasi nüfuzundan

yararlana bilsinlər. Hökumətimiz bütün bunlardan onların milli və vətəndaş hüquqlarının müdafiəsi üçün istifadə etməlidir".

**Milli Məclis.**-2009.-№1.-S.62-65.

## Heydər Əliyev və azərbaycançılıq

**Nizaməddin Şəmsizadə,**

filologiya elmləri doktoru, professor

Heydər Əliyev Azərbaycan tarixinin yetişdirdiyi ən nadir simalardan biri, türk dünyasının və ümumən, sivil dünyanın qüdrətli şəxsiyyətidir. Tarixə Azərbaycan xalqının ümummillə lideri kimi daxil olmuş bu əvəzolunmaz insan liderlərə məxsus ən ali keyfiyyətlərə malik idi. Tanrı ona hər bir üstünlüyü bəxş etmişdi: yaraşlıq boy-buxun, təbəssüm və sərtliyi sintez edən sima, gələcəyi dəqiq müəyyənləşdirən, tarixin nizamını təmin edən təfəkkür, parlaq natiqlik məharəti, qüdrətli siyasi iradə, güclü dövlətçilik duyğusu, çevik idarəetmə məharəti, insanların qəlbinə yol tapmaq, xalqın qüdrətinə arxalanmaq bacarığı! Bir sözlə, Heydər Əliyev qalibiyyət əzmi ilə yaşayan və dövləti cəsarətlə idarə edən möhtəşəm bir şəxsiyyət idi. Bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev atasından əxz etdiyi nadir şəxsiyyətlərə məxsus bu keyfiyyətləri şərəflə daşıyır və böyük əzmi ilə dövlət idarəçiliyinə tətbiq edir, tarixin yeni tələblərinə uyğun olaraq təkmilləşdirib inkişaf etdirir. Azərbaycanın dünyadakı nüfuzlu, vüsətli siyasi və iqtisadi yüksəlişi sübut edir ki, İlham Əliyev qalibiyyət əzmini dövlət idarəçiliyinin sarsılmaz baş xətti kimi inadkar bir inamla qoruyub saxlayır.

Ümummillə lider Heydər Əliyev Azərbaycan üçün çox böyük tarixi nailiyyətlər, tarixi uğurlar və tükənməz dövlətçilik təcrübələri — müstəqil Azərbaycan, əbədi azadlıq qoyub getdi. Onun milli-mənəvi taleyimiz, gələcəyə doğru inkişafımız üçün yadigar qoyduğu sərvətlərdən biri də azərbaycançılıq ideologiyası idi. Akademik Ramiz Mehdiyevin sözləri ilə desək, “Azərbaycançılıq təliminin Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülən və həyata keçirilən dövlətçilik konsepsiyası ilə vəhdət halında, beynəlxalq miqyasda artıq qərarlaşmış olan başlıca ideoloji kurslarla müqayisəli şəkildə təhlil edilməsinə müasir mərhələdə böyük ehtiyac vardır”.

Heydər Əliyev müstəqillik dövrünün dövlət ideologiyasını formalaşdırarkən XX əsr ziyalılarının əsərlərində milli ideya kimi türkçülükə paralel olan azərbaycançılığı yeni tarixi şəraitdə milli dövlətçilik ideologiyası kimi sistemə saldı, ümummillə ideya, dünya azərbaycanlılarının ideologiyası, milli birlik təlimi kimi əsaslandırdı. Bu zaman iki cəhət əsas götürüldü: Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin dövlətçilik ənənələrinə tarixən düzgün yanaşıldı; Azərbaycan ziyalılarının ana dili uğrunda əsrin önlərindəki fikir mücadilələri əxz olundu.

Hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə Heydər Əliyev Azərbaycan dilini milli mənliyin baş məsələsi kimi diqqət mərkəzində saxlayıb. Hələ 1978-ci ildə, totalitar ideologiyanın təzyiqi altında Heydər Əliyev böyük cəsarət göstərərək Azərbaycan dilini dövlət dili kimi Azərbaycan SSR-in yeni Konstitusiyasına daxil etdi. Sonralar o, bu təhlükəli tarixi məqamı belə xatırlayırdı: “Yadımdadır, 1978-ci ildə biz Azərbaycanın Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili olması haqqında maddə daxil edəndə, Moskvadan bizim başımıza nə qədər oyunlar açıldı, nə qədər təzyiqlər göstərildi. Ancaq biz bu təzyiqlərə dözdük”.

Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimində dövlətçiliyimizin və ideoloji düşüncəmizin tarixi ənənələri səylə nəzərə alınır. Bununla belə, onun konsepsiyasında tarixiliklə müasirliyin nəzəri vəhdəti əsas yer tutur ki,

bu da həmin təlimin gələcəyə yönəlməsini təmin edir. Onun dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayındakı nitqi (10 noyabr 2001-ci il) azərbaycançılığın tarixi proqram sənədidir. Buradakı əsas müddəalara nəzər salaq: “Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Böyük tarixi şəxsiyyət təkcə böyük ideoloq və dövlət xadimi yox, həm də tarixin, cəmiyyətin gedişatını fəhmlə təyin edən mütəfəkkir idi. “Əsrin müqaviləsi” adı ilə tarixə daxil olmuş beynəlxalq neft sazişləri belə tarixi uzaqgörənliyin əyani nümunəsidir. “Əsrin müqaviləsi” ilə ümummilli lider həm müstəqil Azərbaycanın iqtisadi strategiyasını müəyyənləşdirdi, həm də müstəqil dövlət ideologiyası olaraq azərbaycançılığın iqtisadi təməllərini formalaşdırdı. Bununla da Heydər Əliyev azərbaycançılığı dövlətçiliyə tətbiq etdi, azərbaycançılığa əsaslanan milli dövlət yaratdı, xalqda dövlətçilik hissini formalaşdırdı. Məhz onun sayəsində xalqda dövlətə inam hissi, taxt-taca hörmət gücləndi. Mətləbdən uzaqlaşmadan deyək ki, ulu öndərin azərbaycançılıq təliminin təməlində məhz Azərbaycan dili dayanır. Azərbaycan dilini bilmədən azərbaycançı olmaq mümkün deyil.

Azərbaycançılıq ideologiyası ittihadçılığın əsas prinsiplərindən biri olaraq ünsiyyət birliyini nəzərdə tutur. Belə birlik isə ana dili, Azərbaycan dili vasitəsi ilə baş tutur. Elə buna görə də Heydər Əliyev dönə-dönə deyirdi: “Hər bir millətin dili onun üçün çox əzizdir. Bizim üçün Azərbaycan dili, ana dilimiz həddindən artıq əzizdir. Çünki çox illər ana dilimiz, Azərbaycan dili həyatımızda geniş yer ala bilməmişdir. Amma buna baxmayaraq, hər bir azərbaycanlı dilin qorunub saxlanılmasında az da olsa, çox da olsa, xidmətlərini göstərmişdir. Xüsusən bizim yazıçılarımız, ədəbiyyatşünaslarımız, şairlərimiz o ağır dövrdə Azərbaycan dilinin yaşamasında böyük xidmətlər göstərmişlər. Mən bu gün böyük iftixar hissi ilə deyə bilərəm ki, Azərbaycan dili XX əsrdə böyük inkişaf yolu keçmişdir. İndi baxın bizim dilimiz nə qədər zəngindir, nə qədər məlahətlidir, nə qədər şirindir və bütün fikirləri ifadə etməsi üçün nə qədər söz ehtiyatlarına malikdir.

Biz Azərbaycanda Azərbaycan dilinin hakim olmasını, Azərbaycan dilinin getdikcə inkişaf etməsini təmin edəcəyik”.

Göründüyü kimi, ümummilli lider “Azərbaycan dili ” sözlərini təkrar etməkdən doymur, əksinə, onu dilə gətirməkdən dərin zövq alır, milli qürur duyurdu. Bu, hər şeydən öncə onun dilimizə məhəbbətindən irəli gəlirdi. O, dünya azərbaycanlılarına üzünü tutub deyirdi ki, siz hər biriniz yaşadığınız ölkənin dilini bilməlisiniz, o ölkənin adət-ənənələrini mənimsəməli və ona hörmət etməlisiniz. Amma bununla belə harada yaşamağınızdan asılı olmayaraq Azərbaycan dilini unutmamalı, onu yaşatmalı və inkişaf etdirməlisiniz. Heydər Əliyev nəinki dilimizi sevir, həmçinin daim onun tərəqqisi üçün, bütün dünyada nüfuzunun qorunması üçün səylə çalışırdı.

Qüdrətli şəxsiyyət Azərbaycan dilinin, tarixinin ədəbiyyat və mədəniyyətinin yeni — azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərkinin metodologiya və strategiyasını formalaşdırdı. Bu baxımdan “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 iyun 2001-ci il tarixli fərmanı və “Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası

Prezidentinin 9 avqust 2001-ci il tarixli fərmanı böyük tarixi-siyasi əhəmiyyətə malik sənədlər idi. Bu tarixi sənədlər artıq yeni əsrin və üçüncü minilliyin əvvəllərində ana dili uğrunda mübarizənin dövlət səviyyəsində milli müstəqillik uğrunda mübarizənin — azərbaycançılığın tərkib hissəsi kimi əks etdirən dövlət proqramları — böyük strategiyanın təməl faktları idi.

Azərbaycan dili bu gün dərin fikirləri ən incə çalarlarından əks etdirən aydın bir şəkildə ifadə etmək qüdrətinə malik dillərdəndir. Göründüyü kimi, burada ideologiyanın tarixi-siyasi funksiyası ilə dilin rolu arasında uyğunluq öz əksini tapır. İdeologiyanın vəzifəsi gələcəyi yaratmaqdır. Prezidentin fərmanında xalqın gələcəyi həm də onun dili, zəngin dil mədəniyyəti ilə əlaqələndirilir. Burada böyük tarixilik duyğusu ilə qeyd olunur ki, “XX yüzillik Azərbaycan ədəbi dilinin ən sürətli tərəqqisi və çiçəklənməsi dövrüdür. Ədəbi dil məsələsi hələ əsrin əvvəllərindən ictimai-siyasi mübarizənin tərkib hissəsi olmuşdur”. Heydər Əliyevin milli ideologiya konsepsiyasında da XX əsrin məhz bu tarixi ənənəsi əsas yer tuturdu. Dil yalnız bir mənəviyyat problemi, filoloji fikir məsələsi deyil, azərbaycançılıq fəlsəfəsinin təməl problemi idi. O, dilin taleyinə millətin və dövlətin taleyi kimi baxır, böyük inamla belə qənaətə gəlirdi ki, “Müstəqil Azərbaycan Respublikasının gələcəyi üçün ən əsas vasitələrdən biri ana dilimizin, dövlət dilimizin inkişaf etdirilməsidir”.

Ulu öndər təkcə dövlətçiliyə, milli ideologiyaya deyil, ümumən mənəvi mədəniyyətin tarixi taleyinə dil prizmasından nəzər salırdı. Çünki dil milli-mənəvi varlığın ifadəsidir, dilin inkişafı milli şüurun dirçəlişini əks etdirir, milli-mənəvi özünüdərk ana dilinə münasibətdən başlanır. “Dil xalqın böyük sərvətidir. Ədəbi dilin tərəqqisi olmadan mənəvi mədəniyyətin tərəqqisi mümkün deyildir”. Bu sözlərdə böyük dövlət xadimi və mütəfəkkirin mənəvi mədəniyyətə — ədəbiyyata, incəsənətə münasibəti ifadə olunub. Heydər Əliyev çox gözəl bilirdi ki, Şərqi, türk-islam dünyasının, xüsusən də Azərbaycanın bütün fəlsəfi təlimləri əsasən bədii ədəbiyyata bağlı olub onun bətnindən boy atmışdır. Ona görə də azərbaycançılıq fəlsəfəsini formalaşdırarkən o, Azərbaycan ədəbiyyatına sistemli şəkildə istinad edirdi. Əvvəla, budur ki, Azərbaycanda hakimiyyətin ilk günlərindən (1969), hələ bundan əvvəl DTK-nın rəhbəri olarkən Heydər Əliyev ədəbiyyatı, mədəniyyəti, hər şeyi dövlətçiliyə tabe etməyə nail oldu. Başqa sözlə desək, Azərbaycanın tarixi taleyi ilə bağlı bütün fikirlərə dövlətçilik mənafeələrindən nəzər salmağa başladı. Dövlət rəhbərləri arasında ilk dəfə məhz ümummilli lider ədəbiyyatla cəmiyyətin münasibətlərini sahmana saldı. Yazıcının tarixi qiymətini verməyin dövlət mexanizmini hazırladı və şəxsi təcrübədə əyaniləşdirdi.

Müdrək şəxsiyyət “Kitabi-Dədə Qorqud”, M. Füzuli və “Manas” haqqında fərmanları və fikirləri ilə ədəbiyyat vasitəsilə türk birliyini yaratmağın yolunu göstərdi...

Azərbaycançılıq fəlsəfəsinin tərkib hissəsi kimi Heydər Əliyevin ədəbiyyat konsepsiyasının əsasında tarixilik və müasirliyin vəhdəti dayanır. Azərbaycan yazıçılarının VII qurultayındakı (12 iyun 1981) “Ədəbiyyatın yüksək borcu və amalı” adlı tarixi nitqində deyirdi: “Yazıçı sözü xalqın əməllərinə uyğun gəlməlidir. Gerçəkliyin bədii inikasının başlıca obyektı müasirlikdir... Azərbaycan tarixinin bir çox parlaq səhifələri bədii ədəbiyyatda layiqincə əks etdirilməmişdir... tarixi simaların obrazları yaradılan və tariximizin çox mühüm dövrləri tərənnüm olunan ədəbi əsərlər ən yüksək səviyyədə yazılmalıdır. Bunlar çox mühüm, artıq deyək ki, mürəkkəb mövzulardır. Belə mövzuların öhdəsindən yalnız yüksək istedadlı, dərin bilikli sənətkarlar

gələ bilirlər. Buna görə də tarixi mövzuda əsər yaratmağa girişməzdən əvvəl ədib öz qüvvə və imkanlarını götür-qoy etməli, böyük və ciddi hazırlıq işi aparmalıdır”.

Qüdrətli şəxsiyyət təkcə ədəbiyyatı, mədəniyyəti izah və şərh etmir, ədəbiyyata, mədəniyyətə təsir edir, onu yeni ideyalara, milli və dövlətçilik taleyi ilə bağlı istiqamətə yönəldirdi. Onun ədəbiyyat konsepsiyasında istedadla böyük önəm, ədəbiyyatın əbədiyyətinə qüdrətli inam var. Hələ 1975-ci ildə Azərbaycanda sovet ədəbiyyatı günləri münasibətilə söylədiyi nitqdə ədəbi irsi hər şeydən uca tutaraq deyirdi: “Tarixin bir-birinə qovuşduğu əsrlər bir çox xalqların oğul və qızlarını qızgın məhəbbətlə tərənnüm edən Nizami dühasının ölməz əsərlərini, Füzulinin insanpərvərlik və xeyirxahlıq dolu misralarını, Nəsiminin fəlsəfi fikirlə zəngin lirikasını, Xaqaninin məhəbbət və izzət tərənnüm edən poemalarını, Vədadi və Vaqifin xalq yaradıcılığı çeşməsindən qidalanan ölməz şeirlərini bizə gətirib çatdırmışdır. Tarix tələbkar imtahançıdır. Hökmdarlar, saray əyanları, zülmkarlar unudulub getmişlər. Azərbaycanın böyük mütəfəkkir və humanist şairləri tərəvətdən düşməyən misraları ilə bu gün də öz hikməti və insanpərvərlik ruhu ilə dünyanı heyran qoyur. Onlar xalqın azadlığı və səadəti haqqında öz dərin fikirlərini və sönməz arzularını əsrlərdən, nadanlıq, dini fanatizm, milli əsarət və ictimai ədalətsizlik zülmətindən keçirərək nəsillərə bəxş etmişlər”.

Göründüyü kimi, bu konseptual fikirdə də bədii ədəbiyyat milli istiqlalın, xalqın azadlıq və səadətinin fikir carçısı kimi dəyərləndirilir. Çünki Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyası milli istiqlal nəzəriyyəsi idi. Bu ideologiyanın formalaşmasında mədəniyyətin roluna da ilk növbədə məhz istiqlalçılıq kontekstində nəzər salırdı. Belə hesab edirik ki, mədəniyyət və ideologiya eyni məqsəddə — gələcəyi formalaşdırmaq kimi tarixi bir məqamda birləşir. Əgər təhsil ideologiyasının təbliğ funksiyasını ifadə edirsə, mədəniyyət təlqin vəzifəsini öz üzərinə götürür. Mədəniyyətin başlıca vəzifəsi xalqda vətən əxlaqı tərbiyə etməkdir. Azərbaycan kimi polietnik cəmiyyət üçün bu, xüsusilə vacibdir.

Ulu öndər öz dövlət siyasətini, ideoloji fikirlərini həyata keçirərkən, Azərbaycan xalqını özünə və dünyaya tanıtdırmaq üçün mədəniyyət amilindən bacarıqla istifadə edirdi: “Xalq bir neçə xüsusiyyətləri ilə tanınır, sayılır və dünya xalqları içərisində seçilir. Bu xüsusiyyətlərdən ən böyüyü mədəniyyətdir”. O, mədəniyyəti xalqı irəli aparan, onu tarixdə yaşadan, xalqı zənginləşdirən qüdrətli bir vasitə hesab edirdi. Xüsusilə qloballaşan dünyaya çıxış üçün mədəni inteqrasiyanın imkanları böyükdür. Cəmiyyətdə mənəvi deformasiyaları vaxtında aradan qaldırmaq, xalqın özünə və dövlətə inamını, mənəvi tarazlığı qorumaq baxımından mədəniyyətə böyük önəm verməsi Heydər Əliyevin siyasi lider kimi tarixi uzaqgörənliyi idi. Mədəniyyətə bir körpə kimi atalıq qayğısı göstərir, onu insanlığın mənəvi varlığı üçün qorumağı lazım bilirdi: “Mədəniyyət başqa aləmdir. Mədəniyyət uşaq kimidir, həmişə tumar və qayğı istəyir. O, həssasdır: əlinin tumarı, ürəyinin qayğısı azca azalan kimi, o hiss edir, küsür, inciyir. Siyasi rəhbər, dövlət xadimi bunu bilməlidir, bir an yadımdan çıxarmamalıdır”.

Türk dünyasının lideri Heydər Əliyev fenomenal yaddaşa, parlaq nitq qabiliyyətinə, dərin zəkaya malik bir şəxsiyyət idi. O, hansı sahədən danışsın, həmin sahəni qaldırır, əhəmiyyətini yüksəldir, onun tarixi dəyərini güclü məntiqlə əsaslandırır. O, neftdən danışanda deyirdi ki, Azərbaycanın tarixi taleyi üçün neftdən önəmli bir şey yoxdur, tarixdən elə danışdı ki, bu fikri tarix haqqında söyləməli olurdun. Mədəniyyətlə bağlı ulu öndərin fikirlərini oxuyanda da belə nəticəyə gəlicən ki, onun azərbaycançılıq təlimi, dövlət ideologiyası və



siyasəti üçün mədəniyyətdən vacib amil yoxdur. Bu, hər şeydən əvvəl onun mədəniyyətə, ədəbiyyata, dilə, xalqın mənəvi varlığını əks etdirən sənətə məhəbbətindən irəli gəlirdi. Məsələn, o, teatr sənəti haqqında deyirdi: “Teatr müqəddəs yerdir, tərbiyə ocağıdır. Orada çalışanlar fədakardırlar, fədaidirlər... Teatr xadimləri tamaşaçıya bir söz demək üçün, mədəni səviyyəsini yüksəltmək üçün, irəliləyişimizə mane olanlara qarşı mübarizəyə qaldırmaq üçün nə qədər çalışırlar. Heç kim bilmir ki, artist səhnəyə çıxıb rolu tamaşaçı qarşısında oynadığı vaxta kimi nə qədər həyəcan keçirir. Mən həmişə teatra yaxın və bağlı olmuşam. Bu, öteri hiss deyil, içimdən gələn bir məhəbbətdir. Teatrı çox sevirəm. Teatra məhəbbət mənim içimdədir. İncəsənətin, o cümlədən kino və teatrın təsiri və tərbiyə qüvvəsi çox böyükdür. Bu qüvvədən bacarıqla istifadə etmək həmişə vacibdir”.

Heydər Əliyev özü bu ecazkar qüvvədən, sənətin kütlə psixologiyasına təsir imkanlarından öz dövlət siyasətini həyata keçirərkən bacarıqla istifadə edirdi. Ümumiyyətlə, bir xalqı dünyada tanımaq üçün incəsənət və idmandan yaxşı vasitə yoxdur. Xüsusilə musiqi, teatr, kino və idmanın çevik növləri xalq haqqında, ölkə haqqında başqa xalqlarda çox fəal təsəvvür yaradır, müxtəlif rejimli, müxtəlif dilli millətləri və ölkələri siyasətsiz belə bir-birinə yaxınlaşdırır.

Tarixdə bir çox liderlər kino sənətindən siyasi-ideoloji məqsədlərlə, ən çevik və kütləvi təsir vasitəsi kimi istifadə etmişlər. Azərbaycan kino sənətinə münasibətində müdrik şəxsiyyətin böyük bir qayğıkeşliyi var. Sovet imperiyası çökdükdən sonra həmişə Moskvadan asılı olmuş kino sənətimiz böhrana düşmüş, iqtisadi çətinliklər ucbatından “Azərbaycanfilm” bağlanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə dayanmışdı. Belə bir dövrdə — 2000-ci il avqust ayının 18-də ümummilli lider 1898-ci il avqustun 2-də ilk kinoseansın nümayiş etdirildiyi günü Azərbaycan kinosu günü — kino işçilərinin peşə bayramı olaraq, Azərbaycan kinosu gününün təsis edilməsi haqqında sərəncam imzaladı.

Bu sərəncamla bərabər onun inamla dediyi fikirlər milli kino sənətimizi öz məcrasına qaytardı: “Kino bizim xalqımızın salnaməsidir. Azərbaycan kinosunda dəyərli əsərlər yaradılıb. Bunu heç cürə unutmaq olmaz. Kinomuzun tarixi və bu sahədə əldə etdiyimiz nailiyyətlər bizim milli sərvətimizdir. Biz bu sərvəti qoruyub saxlamalıyıq. Tariximizdir, ədəbiyyatımızdır — kinomuz. Bunlar bir-biri ilə sıx surətdə bağlıdırlar. Kinonu, kinematoqrafiyanı, kino sənətimizi yaşatmaq lazımdır. Şübhəsiz ki, bizim kino sənətinin on illərlə yaranmış böyük bir kollektivinin dağıdılmasına imkan vermək olmaz. Eyni zamanda, gərək hər birimiz bu ağır dövrə dözək. İnanıram ki, bu ağır dövrün də ömrü uzun olmayacaqdır. Biz bu dövrü keçib gedəcəyik, mən gələcəyə nikbin baxıram”.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti kimi Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasını formalaşdırarkən çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, dövlət siyasətində ehtiva olunmasına ciddi diqqət yetirirdi. Bəyanatlarından birində ölkədəki demokratiyadan sui-istifadə edənlərə müraciətlə deyirdi: “Hər xalqın öz adət-ənənəsi var, öz milli-mənəvi və dini dəyərləri var. Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, öz dini dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik. Əgər insan mənsub olduğu millətin milli-mənəvi dəyərlərini anlaya bilmirsə, yaxud onları qəsdən təhrif edirsə, əgər vəziyyət o dərəcəyə çatırsa ki, hətta Azərbaycanın dini rəhbəri təhqir olunur, onda təbiidir ki, bu bizi narahat etməlidir. ...Biz Azərbaycanda demokratiyanın bütün tələblərini tətbiq etmişik, edəcəyik də. Ancaq Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinə qarşı, Azərbaycanın milli mentalitetinə qarşı yönəldilmiş hərəkatların hamısının qarşısı alınacaqdır”.

Ümumiyyətlə, ulu öndər dinin tarixdə və cəmiyyətdəki mənəvi-safşadıcı roluna, insanlarda inam, iman və əqidə formalaşdırmaq imkanlarına xüsusi diqqət yetirir, dəyişməz ehkamlar sistemi olan dini ideologiyadakı yerini həssaslıqla təyin edir. Hələ 1993-cü ildə fəlsəfi-ictimai fikirdə belə bir qənaət formalaşmışdı ki, “Azərbaycançılıq” xalqımızın çox əzab-əziyyətlərdən sonra yaratdığı tarixi dəyərdir, real müstəqilliyə nail olmaq, vahid, bölünməz, unitar Azərbaycanı qoruyub saxlamaq vasitəsidir. Bu gün “azərbaycançılıq” milli həyatın ahəngdarlığının çoxəsrlik ənənəsi, diyarımızda yaşayan bütün millətlərin və etnik qrupların qardaşlığı, birgə fəaliyyəti və qarşılıqlı təsirinin tarixi, ümumi taleyi, Azərbaycanın bütövlüyünü qorumaq uğrunda onların birgə mübarizəsinin tarixi təcrübəsidir " (Ramiz Mehdiyev. Azərbaycan : tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi. Bakı, 2001, s. 208).

Heydər Əliyevin tarixi şəxsiyyət kimi möhtəşəmliyi bunda idi ki, o, tək-cə müstəqil Azərbaycan dövlətini deyil, həm də real tarixin özünü idarə etməli oldu. Tarixi hərəkətə gətirmək, onu idarə etməklə o, tarixdə şəxsiyyətin həlledici rol oynadığını, marksist fəlsəfənin iddia etdiyi kimi, tarixi kütlələrin deyil, liderlərin yaratdığını öz fəaliyyəti ilə əyaniləşdirməyə nail oldu. Onun azərbaycançılıq nəzəriyyəsi nadir tarixi şəxsiyyətlərə məxsus belə bir imkana istinad edir.

Ümumiyyətlə, ideologiya tarixin gedişi ilə meydana çıxaraq, həmin gedişi təsdiq edən və bu gedişin sonrakı istiqamətlərini müəyyənləşdirən, həmin prosesdə xalqın rolunu təyin edən, ona tarixi bəraət qazandıran ən parlaq və obyektiv ideyaların sistemi və məntiqi məcmusudur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının fəlsəfi təlim kimi sistemə salınması və müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinə tətbiqi dövlət idarəçiliyində zəngin təcrübəsi olan böyük şəxsiyyətin tarixi xidmətidir. Böyük nəzəri-tarixi ənənələri olsa da, azərbaycançılıq yeni siyasi dövrün ifadəsi, yeni təfəkkür mərhələsinin fəlsəfəsi kimi formalaşmışdır.

Heydər Əliyevin yeni tarixi dövrdə — 15 iyun 1993-cü ildən etibarən apardığı müstəqil Azərbaycanın dövlət siyasətinin əsasında məhz azərbaycançılıq ideologiyası dayanırdı. Müdrik şəxsiyyətin ideyalarının əzmkar davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu siyasətin tarixi rolundan bəhs edərkən demişdir: “Azərbaycan rəhbərliyinin apardığı siyasət yeganə düzgün siyasətdir. Bunu həyat da sübut etmişdir. Azərbaycan çox böhranlardan şərəflə çıxmışdır. Vətəndaş müharibəsi və cəmiyyətin parçalanması təhlükəsindən qurtarmışdır. İndi Azərbaycanda sabitlikdir, güclü iqtisadiyyat vardır, demokratikləşdirmə yolunda çox işlər görülür. Buna görə də mən qəti əminəm ki, hazırda yeridilən xətt davam etdirilməlidir... İndiki siyasət bir çox onilliklər üçün nəzərdə tutulmuş siyasət olmalıdır. Əks halda, Azərbaycan yenə də hansısa hərəmərcliyə məruz qala bilər”. Bu sətirlərdə Heydər Əliyev siyasətinə, onun ideologiyasına qüvvətli inam və İlham Əliyevin qalibiyyət əzmi ifadə olunur. Bu gün bütün dünyada azərbaycançılığın ən böyük qarantı Azərbaycanın və hər bir azərbaycanlının Prezidenti İlham Əliyevdir.

Böyük dövlət xadimi çətin tarixi-siyasi situasiyalardan asanlıqla baş çıxaran, polad kimi möhkəm siyasi iradəyə malik lider, tarixin gedişatını öncədən görməyi və istiqamətləndirməyi bacaran böyük strateq idi. O, Azərbaycan xalqı və müstəqil dövlətçiliyimiz üçün zəngin nəzəri irs və qüdrətli tarixi təcrübə, idarəçilik təcrübəsi qoyub getmişdir. Onun dərin məzmunlu tarixi irsində Azərbaycana bağlanmayan, Azərbaycanın milli

və tarixi taleyini əks etdirməyən bir fikir belə tapmaq mümkün deyil. Çünki azərbaycançılıq onun tək cə əməllərində deyil, qəlbində və zəkasında, onun içində — daxili-mənəvi varlığında, əzəmətli şəxsiyyətində idi.

Zaman keçdikcə ümummilli lider Heydər Əliyevin şəxsiyyəti daha möhtəşəm görünür, qoca tarix inadkar bir inamla onun cahanşümul əməllərini, dövlətçilik ideallarını və azərbaycançılıq nəzəriyyəsini təsbit edir.

**Xalq qəzeti.**-2009.-5 may.- № 96.-S.4.

## Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının banisidir

### Tahir Aydınoglu

Azərbaycan Sosial Rifah Partiyasının təşəbbüsü ilə Atatürk Mərkəzində ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 86-cı ildönümünə həsr olunmuş “Heydər Əliyev və azərbaycançılıq” mövzusunda konfrans keçirilmişdir. Milli Məclis deputatlarının, siyasi partiya təmsilçilərinin, QHT nümayəndələrinin, paytaxt ziyalıların və digər qonaqların iştirak etdiyi məclisdə Heydər Əliyev Fondunun yaranmasının 5 illiyi də natiqlərin diqqət mərkəzində olmuşdur.

Konfransı giriş sözü ilə açan ASRP-nin sədri, Milli Məclisin deputatı, professor Xanhüseyn Kazımlı bildirdi ki, ümummilli lider Heydər Əliyev istər sovet dövründə, istərsə də 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra mənəvi dəyərlərimizin qorunması və zənginləşdirilməsini milli varlığımızı yaşatmağın və təsdiq etməyin ən önəmli məsələsi kimi daim diqqətdə saxlamışdır. Ulu öndər respublikamız suverenlik qazandıqdan sonra Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməklə, onun güclü dövlətçilik xəttini, siyasi və iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı, Azərbaycan xalqının milli intibah və inkişafının ideya təməli olan konsepsiyayı – azərbaycançılığı da nəzəri və təcrübi yönəldə yüksək səviyyəyə qaldırmışdır.

Bu baxımdan millət atasının 2001-ci il noyabrın 10-da Dünya azərbaycanlılarının I Qurultayındakı nitqi azərbaycançılığın məramını idarə edən düstur sayıla bilər: “Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Konfransda məruzə ilə çıxış edən Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru Buludxan Xəlilov qədim dövrlərdən başlayaraq bu günümüzdə qədər xalqımızın adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini, mədəni zənginliyini özündə yaşadan və birləşdirən baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq ideyasının təşəkkül tapmasında ulu öndərin misilsiz xidmətlərindən söz açdı. O, qeyd etdi ki, Heydər Əliyev müstəqillik dövrünün dövlət ideologiyasını formalaşdırarkən azərbaycançılığı milli dövlətçilik ideologiyası kimi sistemləşdirmiş, onu ümummilli məfkurə, dünya azərbaycanlılarının ideologiyası, milli birlik təlimi kimi əsaslandırılmışdır.

Milli Məclisin deputatı Fəttah Heydərov ümummilli lider Heydər Əliyevin yaratdığı və onun ideyalarını uğurla davam etdirən Yeni Azərbaycan Partiyasının ideya-siyasi işinin təməlində azərbaycançılıq məfkurəsinin dayandığını vurğuladı. Millət vəkili bildirdi ki, gündəlik fəaliyyətində aparıcı yer tutan azərbaycançılıq müstəqillik dövrü konstitusiyamızın ruhuna hopduran ulu öndər onu dövlətçilik təliminin guşə daşına çevirmişdir.

Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin professoru, azərbaycançılıq mövzusunun fəal tədqiqatçısı Nizaməddin Şəmsizadə bildirdi ki, Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimində dövlətçiliyimizin və ideoloji düşüncəmizin tarixi ənənələri geniş nəzərə alınmış, bu konsepsiyada tarixiliklə müasirliyin nəzəri-təcrübi vəhdəti əsas yer tutmuşdur. Bu isə azərbaycançılıq məfkurəsinin gələcəyə yönəlməsini, uğurlar qazanmasını təmin edir.

Tədbirdə çıxış edən natiqlər bildirdilər ki, Heydər Əliyevin hələ sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi dövrdə respublikamızda milli özünüdərk və milli-mədəni intibahın yüksəlişi başlamışdır. Azərbaycan ədəbiyyatında, musiqisində, kinosunda, təsviri sənətdə və digər sahələrdə xalqın ruhunu, tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini təbliğ və tərənnüm edən çoxsaylı əsərlər meydana gəlmişdir. Bu proses ulu öndər tərəfindən daim təşviq edilmiş və dəstəklənmişdir. Bununla yanaşı, məclisdə Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təliminin təməlinə dayanan amillərdən birinin Azərbaycan dili olmasına təkrar-təkrar toxundu. Ulu öndərin Azərbaycan xalqını özünə və dünyaya tanıtdırmaq üçün mədəniyyət amilindən bacarıqla istifadə etməsi, onu xalqı irəli aparan, tarixdə yaşadan qüdrətli vasitə kimi dəyərləndirməsi də çıxışlarda xüsusi qeyd olundu.

Konfransda birmənalı olaraq təsdiqləndi ki, azərbaycançılığın ümummilli ideologiya halına gəlməsi, bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən məfkurəyə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsasına çevrilməsi məhz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. O, azərbaycançılığı dövlətçiliyə tətbiq etdi, bu məfkurəyə əsaslanan milli dövlət yaratdı, xalqda dövlətçilik hissini formalaşdırdı. Bu ideologiya Azərbaycan dövlətinə qarşı bir çox istiqamətlərdən yönələn təhdidlərin, ölkəmizi etnik əlamətlər əsasında parçalamaq cəhdlərinin qarşısında güclü ideoloji və siyasi siper olmuşdur.

Məruzə və çıxışlarda qeyd olundu ki, azərbaycançılığın qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi missiyasını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev böyük məsuliyyətlə və layiqincə həyata keçirir. Ölkə başçısının rəhbərliyi altında bütün sahələrdə azərbaycançılığın ümummilli ideologiya olaraq möhkəmlənməsi istiqamətində Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi strateji xəttin ardıcıl davam etdirilməsini konfrans iştirakçıları yüksək qiymətləndirdilər.

**Xalq qəzeti.-2009.-8 may.-№ 99.-S.3.**

## **Azərbaycançılıq - bizi birləşdirən dəyər**

### **AZƏRBAYCANÇILIQ VAHİD VƏ BÖLÜNMEZ VƏTƏN, BİRLİK VƏ HƏMRƏYLİK, DÜNYANI TANIMAQ VƏ DÜNYAYA ÖZ MİLLİ "MƏN"İNLƏ TANINMAQ DEMƏKDİR**

**Effektiv Təşəbbüslər Mərkəzi,**

**[www.azerbaycanli.org](http://www.azerbaycanli.org)**

İki gün öncə Azərbaycan dövlətçilik tarixinin şanlı səhifəsini - Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 91-ci ildönümünü qeyd etdi. Cümhuriyyət bayramı harada yaşamasından asılı olmayaraq bütün dünya azərbaycanlıları üçün ortaq təntənə, şərikli sevinçdir. Bu tarixin qeyd olunması həm də bizim üçün öz keçmişimizə və onun aynasında bugünümüzə baxıb müəyyən nəticələr çıxarmaq, Xalq Cümhuriyyətinin varisi olan indiki Azərbaycan Respublikasının keçib gəldiyi istiqlal yolunu təkrar gözdən keçirmək üçün bir vəsilədir.

Çünki 91 il öncə dünyaya bir müsəlman dövləti olaraq ilk cümhuriyyəti, demokratik respublikanı vermiş Azərbaycan və azərbaycanlılar üçün bu gün "biz dünyada haradayıq" sualına cavab axtarmaq vacib və zəruridir. Bu baxımdan Azərbaycanın hazırkı dünyadakı yeri, nüfuz çevrəsi barədə söz edərkən dünyanın bizi, bizim isə dünyanı necə, hansı dəyərlərlə tanıyıb qəbul etməyimiz üzərində düşünmək lazımdır.

Bu gün bütün dünyada qloballaşma prosesi gedir. Qlobal inteqrasiya dünyanın dörd yanını bir-birinə bağlayır, dünyanın o tayında baş verən olaylar (mənfi və ya müsbət) bu tayda əks-səda və fəsad doğurur.

Belə bir vəziyyətdə Azərbaycanın qarşısında duran mühüm məqsədlərdən biri qlobal inteqrasiya prosesində qabaqcıl dövlətlərlə ayaqlaşmaq və bu zaman Azərbaycan xalqının milli "Mən"ini, milli zənginliyini dünyaya layiqincə təqdim etmək, milli-mənəvi dəyərlərimizin mütərəqqi dünya dəyərlərilə üzvi sintezinə nail olmaqdır. Qeyd olunan məqsədə nail olmaq üçün başlıca şərt bu inteqrativ prosesdə ölkənin milli inkişaf yolunu təmin edəcək, xalqın bütün kəsimlərinin həmrəyliyinə əsas yarada biləcək ümummilli ideyanın mövcud olmasıdır.

Qədim dövrlərdən başlayaraq bugünümüzə qədər Azərbaycan xalqının adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini, politnik zənginliyini özündə yaşadan və birləşdirən baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq ideyası təşəkkül tapmışdır. Azərbaycan tarixən çoxmillətli ölkə, milli və dini tolerantlığın bərqərar olduğu məkan kimi tanınmış və bu üstün cəhətlər azərbaycançılıq məfkurəsinin əsasını təşkil etmişdir. Xalqımızın böyük mütəfəkkirlərinin, dövlət adamlarının, ictimai xadimlərinin fəaliyyətində bu ideya zaman-zaman özünü göstərmişdir.

Lakin birmənalı şəkildə qeyd edə bilərik ki, azərbaycançılığın ümummilli ideya halına gəlməsi, bütün dünya azərbaycanlılarını birləşdirən məfkurəyə, müstəqil Azərbaycan dövlətinin ideya əsasına çevrilməsi məhz Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir. Heydər Əliyev 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməklə, onun güclü dövlətçilik xəttini, siyasi-iqtisadi əsaslarını yaratmaqla yanaşı,

Azərbaycan xalqının milli inkişafının ideya təməli ola biləcək konsepsiyanın - azərbaycançılığın banisi olmuşdur.

### **Vahid və bölünməz Azərbaycanın ideya əsası**

Azərbaycançılıq iki təməl ideyanı - "dövlətçilik" və "vətənpərvərliyi" özündə birləşdirir. Məlumdur ki, müstəqilliyimizin ilk illərində Azərbaycanın düşdüyü dərin böhran təkcə Ermənistanın ölkəmizə qarşı hərbi təcavüzü, Qarabağdakı aqressiv erməni separatçılığı ilə bağlı deyildi. Həmin dövrdə bütövlükdə respublikada milli-etnik ixtilaf, bölücülük tendensiyası cücməkdə idi və bu, ayrı-ayrı bölgələrdə özünü göstərirdi.

Bu baxımdan Heydər Əliyevin azərbaycançılığı ümummilli ideologiya olaraq irəli sürməsi onun Azərbaycan dövlətçiliyi naminə göstərdiyi tarixi xidmətdir. Məhz azərbaycançılıq Azərbaycana qarşı bir çox istiqamətlərdən yönələn təhdidlərin, ölkəmizi etnik bölücülük əsasında parçalamaq cəhdlərinin qarşısında güclü ideoloji və siyasi siper oldu. Çünki azərbaycançılıq bizim keçmişimizdən gələn dəyər olaraq vahid Azərbaycanın ideya əsası, ölkədə bütün konfessiya və etnosların həmrəylik və anlaşma içində birgəyaşayışının tarixi təcrübəsidir.

Böyük öndər öz çıxışlarında bir vacib məqamı hər zaman diqqətə çatdırıb ki, Azərbaycanın çoxmillətli, tolerant ölkə olması bizim böyük sərvətimizdir və biz bunu qoruyub saxlamalı, dünyaya ən yüksək səviyyədə təbliğ etməliyik: "Azərbaycan əhalisinin çoxmilli tərkibi bizim sərvətimizdir, üstünlüyümüzdür. Azərbaycanın ən başlıca sərvətlərindən biri qədimlərdən bu torpaqda yaşayan, öz taleyini, öz həyatını bu torpağa bağlayan müxtəlif dinlərə etiqad edən adamlardır. Biz bunu qiymətləndiririk və saxlayacağıq. Dövlət, ölkə nə qədər çox xalqı birləşdirsə, bir o qədər zəngin olur, çünki onların hər biri ümumdünya mədəniyyətinə və sivilizasiyasına öz töhfəsini verir. Azərbaycan onun ərazisində yaşayan bütün millət və xalqların ümumi vətənidir. Azərbaycanlı sözü bizi həmişə birləşdirib".

Azərbaycançılıq ideologiyası, bir tərəfdən, Azərbaycan türklərinin ölkədəki digər etnik qruplara tolerant münasibətinin, sülh içində yaşamaq istəyinin bariz göstəricisidirsə, digər yandan, Azərbaycanın türk dünyasının ayrılmaz parçası olduğunun təsdiqidir. Odur ki, azərbaycançılığı realist milli inkişaf modeli olaraq qəbul edən Azərbaycan türk dövlətləri arasında da bəlağət və pafosdan uzaq, səmimi və qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlıqdan yana olduğunu daima nümayiş etdirir.

### **Birlik və həmrəyliyin gerçək ifadəsi**

Azərbaycanda vətəndaş sülhünü, ümumxalq vəhdətini, milli və dini tolerantlığı təmin edən ideologiya olaraq azərbaycançılığın digər tarixi missiyası dünya azərbaycanlılarının, müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinə təmin olunmasından ibarətdir. Heydər Əliyev hələ sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi zaman dövrün mövcud reallıqları çərçivəsində xaricdəki (təbii ki, ilk növbədə, SSRİ məkanında) azərbaycanlı diasporunun təşəkkül tapmasına mümkün dəstəyi göstərirdi. Ulu öndər müstəqil Azərbaycanın prezidenti olduqdan sonra bu fəaliyyəti dövlətimizin xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirdi.



Prezident xarici dövlətlərə ilk səfərlərindən başlayaraq getdiyi hər bir ölkədə yaşayan həmvətənlərimizlə - oradakı azərbaycanlı icmasının böyük və ya kiçikliyindən asılı olmayaraq - görüşlər keçirir, onların problemləri, qayğıları ilə maraqlanır, tövsiyələrini verir. Azərbaycan diasporunun yeni mərhələdə inkişaf tezislərini də məhz böyük öndərin həmin görüş və çıxışlarda söylədiyi fikirlər, müddəalar təşkil etmişdir. Özü də bu hər zaman şüarçılıqdan uzaq, reallığı əks etdirən, zərurətdən doğan fikir və müddəalar olub.

Bu baxımdan Heydər Əliyevin 2001-ci ilin noyabrında Bakıda Dünya azərbaycanlılarının I qurultayında bəyan etdiyi tezislər əslində azərbaycançılığın, Azərbaycan təəssübkeşliyinin ən lakonik ifadəsi idi: "Biz istəyirik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşı kimi, istədikləri kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Bizim hamımızı birləşdirən bu amillərdir. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək deməkdir. Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı yaşatmalıyıq".

Əminliklə qeyd etmək olar ki, bu nəcib arzu bu gün uğurla həyata keçməkdədir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında, dövlət siyasətinin bütün sahələrində olduğu kimi, azərbaycanlı diasporunun güclənməsi, azərbaycançılığın ümummillə ideologiya olaraq möhkəmlənməsi istiqamətində ardıcıl addımlar atılır.

Prezident dünya azərbaycanlılarının II qurultayında (mart 2006) bununla bağlı demişdir: "Biz hər istiqamətdə çox sürətlə, düşünülmüş proqram və konsepsiya əsasında irəliləyirik. Bu işdə Azərbaycan diasporunun böyük rolu var. Mən istəyirəm ki, həm Azərbaycanın dünyada təbliğ edilməsində, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya birliyinə çatdırılmasında, azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirakında bu rol daha da güclü olsun. Bu, bizim mövqelərimizi möhkəmləndirir. Biz 50 milyonq. Bu, dünya miqyasında böyük xalqdır. Çalışmalıyıq ki, doğma Vətənimizi möhkəmləndirək, zənginləşdirək, qüdrətli dövlətə çevirək".

### **Azərbaycanı dünyaya tanıdan milli-mənəvi irs**

Azərbaycançılıq həm də Azərbaycanın tarixinin, mədəniyyətinin dünyada təbliği deməkdir. Azərbaycanın böyük ədib və mütəfəkkirlərinin, alimlərinin, mədəni irsimizin beynəlxalq miqyasda tanınması da bu işin mühüm tərkib hissəsidir.

Əlamətdar haldır ki, bu istiqamətdə dövlət qurumları ilə yanaşı, qeyri-dövlət xəttlə də mühüm işlər görülür. Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, UNESCO və İSESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban Əliyevanın bu sahədə gördüyü işlər Azərbaycan mədəniyyətinin, tarixinin təbliğinə böyük töhfədir. Azərbaycanın zəngin mədəni irsinin beynəlxalq səviyyədə layiqincə təqdim olunması nəticə etibarilə ölkəmizin beynəlxalq nüfuzuna xidmət edir.

Dünyada qloballaşmanın yayıldığı zamanda bu prosesə öz milli-mənəvi irsi ilə qoşulmaq hər bir xalq üçün böyük önəm daşıyır. Azərbaycançılıq ideyası da məhz bu qlobal çağırışlara cavab verir.

Bu nöqteyi-nəzərdən azərbaycançılıq Azərbaycanın dünya birliyinə inteqrasiyasının ideya əsasını təşkil edir. Biz bu ideya ilə özümüzü dünyaya tanıdır, onu mütərəqqi dünya dəyərlərini (tolerantlıq, etnik müxtəliflik) özündə birləşdirən ideologiya kimi təbliğ edirik. Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşən Azərbaycan üçün bu ideologiya mədəniyyətlərarası dialoqa mühüm bir körpüdür.

Prezident İlham Əliyevin haqlı olaraq qeyd etdiyi kimi, bu gün "Azərbaycanın əsas prioritetlərindən biri milli adət-ənənələrimizin təmin olunması şərtilə dünya birliyinə inteqrasiya etməsidir". Bu inteqrasiyada Azərbaycanın öz yerini tapması, eyni zamanda, milli eyniyyətini, milli identifikasiyasını qoruyub saxlamaq müstəsna əhəmiyyət kəsb edir ki, onu da da azərbaycançılıq fəlsəfəsi təmin edir: "Azərbaycan xalqı əsrlər boyu müstəqillik həsrətində idi. Biz müxtəlif dövrlərdə başqa-başqa dövlətlərin tərkibində yaşamışıq. Amma öz milli xüsusiyyətlərimizi itirməmişik. Nəyin hesabına? Onun hesabına ki, öz ana dilimizi, mədəniyyətimizi saxlaya bilmişik, ədəbiyyatımız inkişaf edib, milli ənənələrimiz qorunub saxlanılıbdır. Budur, hər bir xalqın milli identifikasiyasını şərtləndirən əsas məsələlər".

Digər tərəfdən, tolerantlığı, polietnik zənginliyi özündə ehtiva edən azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın şovinist siyasətli, monoetnik Ermənistanla apardığı informasiya mübarizəsində güclü siyasi və təbliğati silahdır. Çünki, ifrat ksenofobiya, davakar millətçilik üzərində köklənən ermənilik ideologiyasından fərqli olaraq, azərbaycançılıq sağlam vətənpərvərlik ideologiyasıdır, onun mayasında başqa xalqlarla sülh içində yaşamaq, milli və dini dözümlülük fəlsəfəsi dayanır. Bu baxımdan dünyaya açıq, mütərəqqi ümumbəşəri dəyərlərin təcəssümü olan azərbaycançılıq özünütəcrid üzərində köklənən, qonşu xalqlara düşmənçilik, milli nifrət aşılayan ermənilik ideyasının tam əksidir.

Odur ki, azərbaycançılıq fəlsəfəsini vahid Azərbaycanın ideya əsası, dünya azərbaycanlılarını birləşdirən ortaq dəyər və Azərbaycanı dünya tanıdan milli-mənəvi irs olaraq öyrənmək və təbliğ etməklə yanaşı, onu ölkəmizin milli təhlükəsizliyinin mühüm postulatı kimi də diqqətdə saxlamaq gərəkdir. Bu baxımdan əminliklə qeyd etmək olar ki, Azərbaycanın yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyduğu, sürətlə dünyaya inteqrasiya olunduğu indiki vaxtda azərbaycançılığın milli-ideoloji plast olaraq dərinlən tədqiqi, onun dünya azərbaycanlıları arasında və bütövlükdə beynəlxalq miqyasda təbliği təkcə bugünün deyil, həm də sabahın tələbidir.

## **Diaspor siyasəti dövlətin bizim qarşımıza qoyduğu məqsədə uyğun şəkildə davam etdirilir**

### **Qurtuluş Günü ərəfəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən Türkiyənin bir neçə şəhərində elmi-siyasi konfranslar keçiriləcək**

#### **F. Hüseyinzadə**

Diaspor quruculuğu sahəsində dövlət siyasətinin məqsədi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qorumaq və inkişaf etdirmək, Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirməkdən ibarətdir. Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını cəmləmək, müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həllinə yönəlmək, daha sıx əlaqələr yaratmaq, milli birliyə nail olmaq və mütəşəkkil birgə qüvvə təşkil etmək söylərinə ciddi fikir verir. Bu gün Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi dövlətin diaspor siyasətini həyata keçirərək dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın Azərbaycanla əlaqələrini daha da möhkəmləndirir. Komitənin əsas iş istiqamətləri dünya azərbaycanlıları arasında mənəvi, siyasi birliyin və həmrəyliyin yaradılması, həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında real iştiraka cəlb etməkdir. Bu gün bu işlərin Türkiyədə, eləcə də Asiyanın Yaxın və Uzaq Şərq ölkələri və digər bölgələrdə necə həyata keçirilməsini bilmək üçün suallarımızı Komitənin şöbə müdiri Ramil Həsənov cavablandırır.

#### **-Bu gün Türkiyədə Azərbaycan diasporunun durumu hansı səviyyədədir?**

- Türkiyədəki Azərbaycan diasporu haqqında danışarkən bir şeyi qeyd edim ki, bu ölkədə müxtəlif vaxtlarda Azərbaycandan köçüb getmiş iki milyon yarımaya yaxın azəri əsilli şəxs yaşayır. Türkiyədəki Azərbaycan diaspor təşkilatları təxminən 2002-ci ildən formalaşmağa başlayıb. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin həyata keçirdiyi iş nəticəsində 2006-cı ildə Türkiyədə təxminən 18 vilayətdə formalaşmış Azərbaycan cəmiyyətləri birləşərək federasiya təsis ediblər. Beləliklə, 2006-cı ildən Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası rəsmi şəkildə fəaliyyət göstərməyə başlayıb. Həm azəri əsilli türklərin, həm də Türkiyə türklərinin Azərbaycan haqqında dolğun məlumat alması, Azərbaycan haqqında həqiqətlərin bilavasitə Türkiyə ictimaiyyətinə çatdırılması, mediada Azərbaycanla bağlı obyektiv məlumatların verilməsi və digər missiyalar Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyasının vəzifəsidir. Federasiya bu missiyanı uğurlu şəkildə həyata keçirir. Federasiyada bu gün 18-dən çox Azərbaycan diaspor cəmiyyəti birləşir. Bu da Türkiyənin xəritəsi üzrə götürsək, İqdırdan Ədirməyə qədər ərazini əhatə edir. Ümumiyyətlə, Türkiyənin bütün bölgələrində Azərbaycan cəmiyyətləri formalaşmış fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycan haqqında məlumatların verilməsi, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafı, Azərbaycanın xarici siyasəti, Dağlıq Qarabağ problemi, ümumiyyətlə, Azərbaycanın mədəniyyəti, tarixi, ədəbiyyatı ilə bağlı bütün bu tip məlumatların ötürülməsi üçün təbii ki, belə cəmiyyətlər daha aktiv fəaliyyət göstərməlidirlər və göstərirlər.

**- Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası Türkiyədə mərkəzləşmiş diaspor fəaliyyəti rolunu oynayır?**

- Bu gün biz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi olaraq Türkiyədəki 18 Azərbaycan cəmiyyəti ilə əməkdaşlıq edirik. Amma ola bilsin, bunun xaricində daha başqa cəmiyyətlər çoxdur. Türkiyə demokratik bir ölkədir və istənilən insanlar birləşib cəmiyyət yarada bilərlər. Bu Azərbaycan diaspor cəmiyyətləri də Türkiyənin müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq mərkəzləşmiş formada federasiya təşkil ediblər. Türkiyənin mövcud qanunvericiliyinə əsasən 8 cəmiyyət birləşib federasiya yarada bilərlər. Bizim federasiyada isə dediyimiz kimi 18 cəmiyyət var. Təbii ki, bu müsbət bir haldır. Federasiyanın mərkəzi Ankara şəhərində yerləşir. Federasiya bu günə qədər beynəlxalq konfrans və simpoziumlar keçirib. Bu da o deməkdir ki, federasiya öz fəaliyyətini uğurla davam etdirir.

**-Belə demək olarmı Azərbaycanın ən qocaman diaspor nümayəndələri Türkiyədə formalaşmış?**

- 1905-ci ildən etibarən ermənilərin İrəvanda, Zəngəzurda, Zəngibasarıda və digər bölgələrdə törətmiş olduğu müsibətlər nəticəsində orada yaşayan soydaşlarımızın çoxu Türkiyənin İqdir, Qars və Ərdahan bölgəsinə köç ediblər. Bəli, belə götürsək ən köhnə diaspor üzvləri Türkiyəyə gedənlər sayılırlar və hal-hazırda ən çox diaspor üzvləri də Türkiyədədir, sonra Rusiyada. Onlar Azərbaycanı ana vətənləri hesab etsələr də, amma Türkiyəni də özlərinin doğma vətənləri bilirlər. Bir şeyi də qeyd edək ki, ulu öndərimizin dediyi kimi "bir millət iki dövlət olaraq həqiqətən özlərinin doğma torpaqlarıdır. Biz özümüz də orda ayrı-seçkilik salmırıq, yəni bir millət kimi onları ayırmırıq. Bizim onsuz da məqsədimiz o deyil ki, Türkiyədəki insanları fərqli bir millət kimi təqdim edək. Əksinə odur ki, Türkiyədəkilər də bizim qardaşlarımız, eyni millətdən, eyni tarixi köklərə bağlı olduğumuz üçün məhz tarixi vətənlərindən vaxtilə köçüb getmiş oradakı həmvətənlərimiz vasitəsilə Azərbaycan haqqında doğru və obyektiv rəyin formalaşmasında müsbət mənada istifadə edək. Yəni qısaca demək mümkündürsə, buradan vaxtilə köçüb getmiş bir azərbaycanlı, Türkiyədə Azərbaycan haqqında daha doğru, daha dolğun informasiya verə bilər.

**- Bas Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı azəri diasporu Türkiyədə hansı işlər görür?**

- Azərbaycan diasporu sırf və mütəmadi olaraq Türkiyədə Dağlıq Qarabağ probleminin həllinin inkişaf prosesi ilə bağlı KİV-də bütün məlumatların çatdırılmasında bilavasitə iştirak edir. Azərbaycan Federasiyası yarandığı vaxtdan bu günə qədər Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı Türkiyədə 4 böyük konfrans keçirib. Bu konfransların hər birində təkcə azərbaycanlılar deyil, Türkiyənin özünün böyük nüfuzlu şəxsləri, QHT-lər, mətbuat və media nümayəndələri iştirak ediblər. Bir şeyi də qeyd edim ki, biz nə qədər qardaş ölkə olsa da, yaddan çıxarmamaq lazımdır ki, Türkiyədə ermənilər də yetərincə güclüdür. Ona görə də bəzən bizdə belə bir fikir formalaşır ki, Türkiyə ilə niyə işləməliyik, onsuz da Türkiyədəkilər yaxın qardaşlarımızdır. Xeyir, Türkiyə 75 milyonluq nəhəng bir ölkədir. Belə bir ölkədə bütün insanların hamısı eyni cür düşünə bilməz. Əgər biz öz dini bir, dili bir olan qardaşlarımıza Azərbaycan həqiqətlərini doğru və dürüst çatdırma bilməsək, sabah onlar da oradakı erməni lobbisinin təsir dairəsinə düşüb bizim haqqımızda fərqli bir mövqe nümayiş etdirə bilərlər. Ona görə də biz bunları əvvəlcədən sığortalamaq, münasibətlərin inkişafında kölgələr, əngəllər yaranmaması üçün məhz bu tipli Federasiyalarımız vasitəsilə ciddi işləməliyik. Bunun üçün də çalışırıq ki, bu istiqamətdə çox ciddi aktlar həyata keçirək. Məhz dediyim konfranslar bu işlərdə çox ciddi effekt verir.

**- Qarşıdan 15 iyun Qurtuluş Günü gəlir. Bununla bağlı komitə tərəfindən qardaş ölkədə hansısa tədbirin keçirilməsi planlaşdırılırmı?**

- İyun ayında komitə və federasiya tərəfindən Türkiyədə bir neçə layihələr keçiriləcək. Bunlardan biri İzmirdə Qurtuluş Günü ilə əlaqədar "Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində yeni mərhələ" adını daşıyır. Çünki burada kontekst belədir ki, 1993-cü ildə Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsindən sonra

Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində yeni bir səhifə açıldı. Burada strateji əlaqələrin inkişafı, görülən işlər, atılan və atılacaq addımlarla bağlı seminar-konfrans keçiriləcək. Bu tədbirə Azərbaycandan bir neçə nümayəndə, eləcə də Türkiyənin parlamentindən, Türkiyədəki bir neçə strateji araşdırmalar mərkəzindən nümayəndələr qatılacaqlar. Bundan başqa Ankara və Kocaeli şəhərlərində də tədbirlərimiz olacaq. Bu layihələrin hamısı Qurtuluş Günü ərəfində bir daha Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişaf perspektivlərinə dəstək məqsədilə həyata keçirilən elmi, siyasi istiqamətlidir.

**- Yaxın Şərq, Orta Asiya və ümumiyyətlə, bu istiqamətdə olan digər bölgələrdə milli diasporumuzun fəaliyyəti qanedicidir mi?**

- Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində Samir İmanovun rəhbəri olduğu "Azərbaycan" Cəmiyyəti çox aktiv fəaliyyət göstərir. Nəzərə alaq ki, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri bir turizm məkanı sayılır və ora xaricdən çox insanlar gəlir. Bizim bu cəmiyyətimizin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin yüksək yerlərində Azərbaycanla bağlı tanış layihələrinin həyata keçirməsi nəinki ərəb ictimaiyyətini, eyni zamanda xaricdən gələn qonaqları da cəlb edir. Onlar bizim həyata keçirdiyimiz layihələr vasitəsilə Azərbaycan haqqında müfəssəl məlumat toplamaq imkanı qazanırlar. Həmçinin qeyd edək ki, cəmiyyətlərin hamısına Azərbaycanı tanıdan, Azərbaycan haqqında fikir formalaşdıran, Azərbaycanın həyata keçirdiyi siyasi rakursların hamısını işıqlandıran əyani materiallar; DVD-lər, bayraqlar, açıqcalar, kitablar və s. təqdim edirik. Bundan başqa Misirdə təhsil alan tələbələrımızdən ibarət cəmiyyətimiz fəaliyyət göstərir. Bu, Misirdə qeydiyyatdan keçmiş yeganə Azərbaycan cəmiyyətidir. Onlar "Azərbaycanın neft strategiyası və Azərbaycan ərəb ölkələri münasibətləri", "Ərəb dünyası və türk dünyası münasibətləri" kimi konfranslar və seminarlar keçirərək Azərbaycan haqqında həqiqətlərin Misir ictimaiyyətinə və orada təhsil alan xarici tələbələrə çatdırılmasında mühüm rol oynayirlər.

Bundan başqa Tailand, Yaponiya, Yeni Zelandiya və Avstraliyada bizim milli diaspor cəmiyyətləri fəaliyyət göstərir. Məsələn, Avstraliyada bizim iki cəmiyyətimiz, bir radiomuz, bir qəzetimiz var. Qeyd edim ki, Avstraliyada 14 mindən çox azərbaycanlı yaşayır. Onların içərisində ən fəallıq göstərən Avstraliya Azərbaycan Cəmiyyətidir ki, onun da rəhbəri İmaməddin Qasimovdur. Avstraliya Azərbaycan Cəmiyyətinin təşəbbüsü ilə Avstraliyada fəaliyyət göstərən azəri cəmiyyətlərini, Kipr türklərini, İraq türkmanları və Türkiyə türklərini birləşdirən cəmiyyətlər bir araya gələrək konfederasiya təsis ediblər. Türk əsilli qardaşlarımızın vahid konfederativ orqanda birləşməsi Avstraliya hökuməti qarşısında milli problem və məsələlərin qabardılmasında müsbət bəhrəsini verir. Yeni Zelandiyada da həmçinin bizim iki diaspor cəmiyyətimiz fəaliyyət göstərir. Bu cəmiyyətlərimiz yaxşıdır ki, buradan təhsil almaq üçün dövlət xətti ilə gedən tələbələrin də qarşılınmasını, onların Zelandiya ictimaiyyətinə inteqrasiya olunmasını həyata keçirirlər.

Bütün bunları ümumiləşdirərək qeyd edə bilərik ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Yaxın və Uzaq Şərq, eləcə də Okeaniya ölkələri ilə bağlı siyasəti dövlətin bizim qarşımıza qoyduğu məqsəd və məramlara uyğun şəkildə davam etdirilir. Bu işin də nəticəsində qeyd etdiyim kimi həmin ölkələrdə Azərbaycan haqqında daha çox müsbət informasiyaya malikdirlər, Azərbaycanın zəngin və qüdrətli ölkə olmaq üçün həyata keçirdiyi

siyasət o ölkələrin ictimaiyyəti tərəfindən müsbət qarşılır. Bu da fəaliyyətimizin Prezident İlham Əliyevin bizim qarşımızda qoymuş olduğu məqsədəuyğun istiqamətdə getdiyinin bariz nümunəsidir.

**Paritet.**-2009.-4-5 iyun.-№. 59.-S.4.

## Heydər ƏLİYEV və Azərbaycan diasporu

**Yahya Babanlı ,**

AMEA-nın Tarix İnstitutunun Dissertantı

**Tarixin yeni mərhələsində sadalanan terminlərin funksiyasının (diaspor-lobbi) daha qabarıq şəkildə genişlənməsi yaşadığımız dövrdə beynəlxalq əlaqələrin vacib elementinə çevrildi. Dünya siyasətində inteqrasiya proseslərinin sürətləndiyi bir vaxtda diaspor və lobbi təşkilatlarının çəkisi xüsusi ilə artmağa başladı.**

**Müasir formada ortaya çıxan bütün yeniliklər, o cümlədən diasporçuluq - lobbiçilik fəaliyyəti öz xalqının, dövlətinin keşiyində durmaqla, milli maraqlarını qorumaqla bərabər, dünyada gedən qloballaşma və modernləşmə prosesində sivilizasiyalararası dialoqun dinamik inkişafının sürətlənməsində, xalqlar arasında sülhün, əmin-amanlığın yaranmasında və ortaq mədəniyyətin formalaşmasında əlaqələndirici rolunu oynamalıdır. Diasporçuluq müxtəlif dövrlərdə digər məqsədlər üçün istifadə edilmişdir.**

Lakin birmənalı söyləmək olar ki, "xalq diplomatiyası" anlamında olan bu fəaliyyət sağlam xarakterlidirsə, öz xalqının və digər xalqların firavanlığı üçün xidmət edəcəkdir. Əgər bu siyasət qeyri-düzgün inkişaf edirsə, nəticə etibarilə dövlətlərarası əlaqələrə əks təsir göstərəcək - bu da xalqlar, millətlərarası münasibətlərə anomal təsir bağışlayacaqdır.

Belə ki, düzgün olmayan strategiya milli-dini ayrı-seçkiliyin yaranmasına gətirib çıxara bilər və nəticədə etnik partlayışın amilinə çevrilər. Qeyd olunanların məntiqi nəticəsi kimi belə qərara gəlmək olar: "Hər bir dövlətin milli diaspor potensialı dünyanın müxtəlif regionlarına səpələnən, məskunlaşan soydaşlarının, həmvətənlərinin etnosiyasi təhlükəsizliyinin təminatında əsas şərtidir və ya diasporun problemi bütövlükdə xalqın - dövlətin problemdir".

Məhz Dünya Azərbaycanlılarının ümummilli lideri Heydər Əliyev dünyanın mövcud siyasi mənzərəsinə uyğun yaratdığı optimal idarəetmə üsulu ilə hər bir sahədə olduğu kimi Azərbaycan diasporunun yaranmasına da xüsusi diqqət yetirmişdir.

20-ci yüzilliyin son on illiyi SSRİ-nin süqutu ilə daha çox əlamətdar sayılır. Bununla da keçmiş ittifaq respublikalarının, eləcə də dünyanın həyatında yeni mərhələ başlanmışdır. Təbii ki, bu proseslər Azərbaycandan da yan keçməmişdir. Qədim, tarixi və zəngin dövlətçilik ənənələrinə malik olan Azərbaycan xalqı, SSRİ-nin süqutundan sonra öz müstəqilliyini elan edərək tarixə müstəqil bir dövlət kimi daxil oldu və qısa zaman kəsiyində özünü dünyada tanıdı. Bu, xalqımızın azadlıq və müstəqilliyi uğrunda apardığı prinsiplial mübarizədə qazandığı parlaq nailiyyət və tarixi qələbəsi idi.

Bu tarix Azərbaycan Respublikasında və onun hüdudlarından kənarında yaşayan milyonlarla azərbaycanlının həyatında böyük dönüş yaratmışdır. Məhz elə müstəqilliyin Azərbaycana verdiyi əsas töhfələrdən biri də xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin yaranması, genişlənməsi və möhkəmlənməsi olmuşdur. Dövlət



müstəqilliyi bərpa edildikdən sonra milli birləşmənin təminatı, dünya azərbaycanlılarının vahid milli mənafe ətrafında birləşdirilməsi dövlət quruculuğunun əsas vəzifələrindən biri kimi meydana çıxdı. Bu işə dövlət və cəmiyyət quruculuğuna keyfiyyətə yeni yanaşma tələb edirdi. Dövlət maraqları ilə milli mənafe arasında vəhdət sovet dövründən sonra ictimai şüurda inqilabi hadisə, milli təkamüldə və milli özünüdərk prosesində yeni mərhələ idi. Bunun əsas zəmini ulu öndər Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarının arasında böyük nüfuzla malik olması, milli ideologiyanın yaradıcısı kimi qəbul edilməsi ilə qoyuldu.

Milli təəssübkeşliyimizin baş memarı Heydər Əliyevin iradəsi ilə Azərbaycan Respublikası müstəqilliyimizin ilk illərində dünya azərbaycanlılarının mənafe və maraqlarının təminatçısı olduğunu rəsmən bəyan etmiş və xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla sistemli iş aparılmasına başlanmışdır.

Yaxın tarixi keçmişimizə nəzər salsaq görərik ki, Azərbaycanda dövlətçilik təfəkkürü və milli mənafe şüuru hələ 70-ci illərin əvvəllərindən keyfiyyətə yeni sosial əsasda vüsətlə inkişaf etməyə başlamışdır. Elə bu illərdə ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyi sayəsində həyatın bütün sahələrində - iqtisadi, ictimai-siyasi mədəni-mədəni və sair sferalarda uğurlar qazanmaqla respublikamızı tək SSRİ-də deyil, bütün dünyada tanıtmağa nail ola bilmişdir. O dövrdə sərt imperiya qadağalarına baxmayaraq müstəsna siyasi çeviklik və uzaqgörənlik nümayiş etdirərək xalqımız və respublikamızın yüksəlişi üçün misilsiz xidmətlər göstərən, mükəmməl siyasi-iqtisadi mexanizm quran ümummilli lider Heydər Əliyevin milli-mədəni köklərimizə bağlılığı, tariximizə dərin bələdliyi, cəsarətli təşəbbüsü və müdrikliyi, milli mənafeyimizi hər şeydən uca tutmasının nəticəsidir ki, azərbaycanlıları birləşdirəcək konseptual ideya - azərbaycançılıq məfkurəsi formalaşmağa başlamışdır.

Belə ifadə etmək olar ki, tarixin müəyyən mərhələlərində dünyanın müxtəlif regionlarına səpələnən həmvətənlərimizi vahid məqsəd ətrafında birləşdirən "azərbaycançılıq" ideologiyasının toxumları məhz bu dövrdən başlayaraq səpələnmişdir.

Bu toxumlar SSRİ-nin dağılmağa başladığı ilk illərdə cücərməyə başlamışdır. Məhz müstəqilliyimizin ilk illərində də dünyada yaşayan azərbaycanlıların birliyi və həmrəyliyi yolunda ilk addım da ulu öndərin təşəbbüsü ilə 1991-ci ilin dekabrın 16-da Naxçıvan MR AN Məclisinin sessiyasında atıldı. Bununla bağlı qərara 31 dekabrın Milli Həmrəylik günü kimi bayram edilməsini nəzərdə tutan müddəa ilə yanaşı bu günün bütün Azərbaycanda qeyd edilməsi barədə Respublika Ali sovetinə təklif verilməsinin zəruriliyini bildirən xüsusi bənd də salındı. Bu tarixi sessiyadan 9 gün sonra dekabr ayının 31-nin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi elan olunması barədə qərar verildi.

Lakin bu məsələlərin genişləndirilməsi, dünya ictimaiyyətinə çatdırılması bir qədər sonra daha miqyaslı və effektiv şəkildə oldu. Belə ki, 1993-cü ilin iyun ayının 15-də xalqın tələb və təkidilə ikinci dəfə ölkəmizdə siyasi hakimiyyətə cəlb ediləndən sonra bütün sahələrdə, o cümlədən dünyada yaşayan azərbaycanlılarla iş sahəsində mahiyyət və keyfiyyətə yeni mərhələ başlamışdır. Ulu öndər milli mənafe prioritet məsələ olduğunu dövlət rəhbəri olaraq xalqa bəyan etdi. Məsələn, ulu öndər 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü'nün təntənə ilə qeyd olunmasına sərəncam verdi. Bu da ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında birlik və həmrəyliyin yaranmasında mühüm addımlardan biri olmuşdur. Bir daha

harada yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı əmin ola bilmişdir ki, Azərbaycan Respublikası dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətəni və öz ata-baba yurdudur.

Bu dövrdə azərbaycanlıların təşkilatlanması məsələsi isə ilk növbədə ideoloji və tarixi məsələ olaraq qalırdı. Dünya azərbaycanlılarının 1-ci qurultayının keçirilməsi haqqında 2001-ci il mayın 23-də Heydər Əliyevin tarixi sərəncam imzalaması isə bu möhtəşəm məsələnin gerçəkləşməsinə istiqamətlənmişdi. Həmin il noyabrın 9-da və 10-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının 1-ci qurultayı tarixə böyük bir prosesin başlanğıcı kimi daxil oldu. Ümummilli liderin qurultaydakı nitqini "Azərbaycanlılar, harada olursan ol, hansı ölkədə yaşayırsan yaşa, ancaq Azərbaycan haqqında, Azərbaycan xalqının bu günü və gələcəyi haqqında düşünməlisən" fikri ilə başlayıb, nitqinin sonunu "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" çağırışı ilə bitirən və bu çağırışın əsas deviz olduğu 1-ci qurultay həmvətənlərimizin təşkilatlanması prosesində əhəmiyyətli dönüşə aparan müstəsna addım oldu.

Diaspor quruculuğunda mühüm sahələrdən biri də xaricdəki soydaşlarımızla bağlı dövlət siyasətinin hazırlanması və həyata keçirilməsidir. Heydər Əliyevin "Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" 2002-ci il 5 iyul tarixli fərmanı, 2003-cü il 21 fevralda qüvvəyə minən "Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" fərmanı, həmçinin eyniadlı qanunun qəbulu və digər vacib amillər bir daha sübut edir ki, Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil qaydada əlaqələndirilməsi, dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin və tərəqqisinin təminatçısı Azərbaycan dövlətidir. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi və mütəşəkkilliyi, diasporumuzun dünyada güclü mövqeyi olan düşmən erməni lobbisinə qarşı dayanıqlı və hazır olmasının təmin edilməsi, Azərbaycanın bir millət və dövlət olaraq mənafehinin dünya çapında diasporumuz tərəfindən də qorunmasının mümkünlüyü baxımından yuxarıda qeyd edilən fərmanların həlledici rolu var. Diasporumuzun formalaşması və güclənməsinə böyük önəm verən ulu öndər Heydər Əliyev rəsmi və qeyri-rəsmi xarici səfərlərdə olduğu ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşmüş, bu intensiv görüşlərdə doğma Azərbaycana məhəbbət aşılaraq, bu görüşlərdən sonra həmin ölkələrdə həmvətənlərimiz təşkilatlanmış, onlar doğma vətən Azərbaycanla sıx əlaqə yaratmağa başlamış, ayrı-ayrı ölkələrdə diaspor quruculuğu genişlənmişdir. Bütün bu tədbirlər əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş diaspor quruculuğu işinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən qətiyyətlə davam etdirildiyini təsdiqləyir.

Məhz diasporla bağlı ümummilli liderin əsasını qoyduğu məqsədyönlü siyasətin nəticəsidir ki, hazırda dünya azərbaycanlılarının birliyi və daha güclü qüvvəyə çevrilməsi yönündə dövlət siyasəti uğurla davam etdirilərək yeni müstəviyə qaldırılmışdır. 2006-cı ilin martın 16-da Bakı şəhərində keçirilmiş dünya azərbaycanlılarının ikinci qurultayı bu yeni mərhələdə qarşıda duran əsas vəzifələri müəyyən etmiş, xaricdə yaşayan azərbaycanlıların birliyi ideyasının yeni dünyanın reallıqları kontekstində həyata keçirilməsinin əsas prinsipləri göstərilməmişdir. Prezident İlham Əliyev qurultaydakı nitqində Azərbaycanın milli mənafehlərinin müdafiəsi işini xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın hər birinin qarşısında duran prioritet vəzifə kimi qiymətləndirmişdir:

"Azərbaycan xalqı böyük xalqdır. Biz 50 milyonuq. Bu, dünya miqyasında böyük xalqdır. Bizim hamımızın bir vətəni var - Azərbaycan. Çalışmalıyıq ki, doğma Vətənimizi möhkəmləndirək, zənginləşdirək, qüdrətli dövlətə çevirək."

2006-cı ilin iyununda Türkiyənin Antalya şəhərində keçirilmiş dünya azərbaycanlı ziyalıların - mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin 3-cü forumu diaspor quruculuğu işinə yeni məzmun vermişdir. Bu forumun əhəmiyyəti azərbaycanlı ziyalıların diaspor hərəkətinə daha geniş cəlb edilməsindən ibarət olmuşdur. 20-ci əsr türk dünyasının görkəmli dövlət xadimləri və siyasətçilərinin bir araya gəlməsi ümumtürk problemlərinin həllinə dair müzakirələr aparması, düşüncələri və təklifləri ilə bu işə töhfələrini vermələri sözügedən forumda cərəyan etmişdir. Qeyd edilməlidir ki, tarixi bağlılıq və əlaqələr, etnik yaxınlıq, mədəniyyət və dil ortaqlığı, eyni zamanda regionda və dünyada siyasi-strateji əməkdaşlıq əlaqələrinin mövcudluğu və türk dünyasının dahi şəxsiyyətləri M.K.Atatürkün "Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimizdir", H.Əliyevin "Biz bir millət, iki dövlət" fikirlərinə söykənən Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı bu gün Prezident İlham Əliyevin iradəsi ilə inkişaf etdirilməkdədir. Bunun bariz göstəricisi olaraq 2007-ci il martın 9-da Bakıda Azərbaycan-türk diasporunun birgə forumu keçirilmişdir. Forumda türk dövlətləri arasında strateji ortaqlığın inkişaf etdirilməsi, diaspor iş birliyi, türk tarixi, sosial-iqtisadi inkişaf, mədəniyyətlə əlaqəli faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, türk diaspor təşkilatlarının işinin yüksək hala gətirilməsi, ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan türklər arasındakı münasibətlərin inkişafı və yaşadıkları problemlərin qaldırılması kimi müzakirələr aparılmışdır.

Bundan başqa forumda türk-Azərbaycan diaspor təşkilatları ortaq fəaliyyət protokolu, dünya türklərinə müraciət, Bakı bəyannaməsi, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və ermənilərin Türkiyəyə qarşı terror və soyqırımı sayıqlamalarına qarşı bəyanat, Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarının işğalını pisləyən qərar, sözdə erməni soyqırımını qəbul edən ölkələrə etiraz bəyanatının protokolları qəbul edilmişdir.

Forumun nəticələri Türkiyə və Azərbaycan diaspor təşkilatlarının sıx əməkdaşlığına, birləşməsinə, Azərbaycan və türk xalqlarının birliyinin və milli mənafelərinin təmin edilməsinə, dövlət maraqlarının qorunmasına, tarixin sınaqlarından çıxmış dostluq tellərinin möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verəcək və taleyüklü məsələlərin (erməni məsələsi və sair) həllində mühüm rol oynayacaqdır. Bu məqamla bağlı bir məsələni də qeyd etmək lazımdır. Diasporumuzun digər bizə yaxın ölkələrin diasporları ilə strateji tərəfdaşlıq məsələsi bu gün diqqət mərkəzindədir. Bu baxımdan Azərbaycan həqiqətlərini dünyada daha ətraflı təqdim etmək, diasporumuzun güclənməsi yolunda olan maneələri daha asan dəf etmək olar. Çünki digər güclü diasporlarla bu cür tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq münasibətlərinin qurulması buna daha çox imkanlar açır.

Diaspor quruculuğu ilə bağlı məqsədyönlü siyasətin yeni və vacib çalarlarla davam etdirilməsinin daha bir göstəricisi isə qabaqcıl gənclərimizin dünyada Azərbaycan gənclərinin mütəşəkkilliyi uğrunda uğurlu təşəbbüslər göstərmələridir.

Məsələn, Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə bu yaxınlarda Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatı yaradılmışdır. Azərbaycanın Rusiyada yaşayan və çalışan vətənpərvər, qabaqcıl, intellektual gənclərinin bir araya gəldiyi adıçəkilən təşkilat artıq nəhəng ölkənin ictimai arenasında uğurlu debütü ilə diqqət çəkməkdədir. Belə ki, bu mobil təşkilat Rusiyada yaşayan gənclərimizi bir araya gətirməklə onların Rusiya cəmiyyətinə, intellektual və ziyalı ictimaiyyətinə inteqrasiyasını təmin etmək və Azərbaycan mədəniyyətini təbliğ etmək yönündə uğurlu fəaliyyət göstərir. Həmçinin Londonda Azərbaycanlı

gəncləri, tələbələri birləşdirən daha bir mütəşəkkil təşkilatın yaradılması da bu yöndə təşəbbüslərin intensivləşdiyini və artıq məqsədyönlü xarakter aldığını göstərir. Artıq xarici ölkələrdə təhsil alan və yaşayan, həmin ölkələrdə təşkilatlanmaqla Azərbaycan həqiqətlərini daha şüurlu və məqsədli şəkildə çatdıran, ölkəmizin müsbət imicinin formalaşmasına öz töhfələrini uğurla verməyə başlayan gənclərimizin sayı çoxalmaqdadır. Dövlətin gənclərimizin xaricdə təhsil alması ilə bağlı proqram reallaşdırması və dövlət hesabına xaricdə təhsil alan gənclərimizin sayının çoxalması isə bu işdə daha çox effekt əldə etməyə münbit şərait yaradır. Bu isə müəyyən mənada ali təhsilli gənclərimizin təmsil olunduğu, onların təşəbbüsü ilə yaradılmış təhsil diasporunun formalaşmağa başladığını xəbər verir.

Ümumilikdə diasporumuzun güclənməsi işinə çox güclü təkan verəcək bu proses - qabaqcıl, ali təhsilli gənclərimizin aparıcı ölkələrdə təşkilatlanması və ölkəmizi arzu olunan səviyyədə təbliğ etməsi dövlətin diasporla bağlı siyasətində artıq keyfiyyətə və mahiyyətə yeni bir mərhələnin - lobbicilik fəaliyyətinin başladığını göstərir.

Bu isə qeyd edildiyi kimi, Azərbaycan diasporunun daha əlbir və qadir olmasına hesablanıb.

Sonda belə nəticəyə gəlmək olar ki, hər bir xalqın dünyəvi özünüifadəsi üçün kifayət qədər diaspor potensialının olması zəruridir.

Bu gün dünyanın beş qitəsinə səpələnən həmvətənlərimizdən ibarət nizami diaspor kontingentinin və onların missioner təşkilatlarının əsas funksiyası ulu öndər Heydər Əliyevin milli diaspor quruculuğu ideyası və cənab İlham Əliyevin yeni məzmunlu diaspor siyasəti əsasında yaşadıkları, fəaliyyət göstərdikləri donor ölkələrin qanunları çərçivəsində milli varlığın, birliyin, etnik adət-ənənələrin daşıyıcısı olmaq və bunlarla yanaşı xalqlar arasında sosial-mədəni əlaqələrin, dövlətlərarası əməkdaşlığın inkişafına töhfə verməkdir.

**İki sahil.**-2009.-13 iyun.-№109.-S.8.

## "Diasporumuz doğru yoldadır"

### **Nazim İbrahimov: "Dünyanın bir çox ölkələri Azərbaycanın praktikasını götürərək özlərində diasporla iş üzrə müxtəlif səviyyələrdə dövlət təşkilatları yaradırlar"**

#### **Süleyman**

Azərbaycan diasporu son illər ərzində sürətli inkişaf yolu keçərək dünyanın nüfuzlu diaspor təşkilatlarından birinə çevrilib. Belə bir açıqlama ilə çıxış edən Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov artıq bir sıra ölkələrin bu sahədə Azərbaycanın təcrübəsindən bəhrələndiyini də deyib. Dövlət Komitəsinin sədri diaspora sahəsində inkişafı yanaşı müəyyən çətinliklərin də olduğunu deyib və bu sahədə görülən işlərdən danışıb. Nazim İbrahimov Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın problemlərinin həlli istiqamətində Azərbaycan dövləti və Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin həyata keçirdiyi tədbirlər barədə də məlumat verib.

**- Nazim müəllim, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin ötən 7 ildəki fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

- Ümummilli lider Heydər Əliyevin atdığı dahi, müdrik, çoxsaylı addımlardan ən önəmlisi Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması oldu. Çoxsaylı millətimiz dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnib, öz doğma ziyalılarından uzaq düşmüş yüz minlərlə, milyonlarla azərbaycanlı var. Ona görə də azərbaycanlıların dövlətimiz ətrafında sıx birləşməsi üçün çox böyük işlər görülüb. Ümummilli liderin Azərbaycana hakimiyyətə gəlişindən sonra ilk illərdən etibarən diaspora sahəsində mühüm işlər görülürdü. Bu işlər hazırda da möhtərəm prezidentimiz, cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Onun yüksək diqqəti və nəzarəti sayəsində diaspora iş son zamanlar bütün dünyada çox irəli gedib. Dünya azərbaycanlıları Azərbaycan ətrafında sıx birləşiblər. Məlum olduğu kimi, Azərbaycan son zamanlar iqtisadi inkişafına görə, dünyada birinci yeri tutur. Azərbaycanın geosiyasi məkanda öz xüsusi yeri və məkanı var. Azərbaycan lider dövlət olub, mühüm beynəlxalq, global siyasətdə iştirakçıya, həlledici səsə malik dövlətə çevrilib. Bütün bu həqiqətlərin, reallıqların dünyaya çatdırılmasında diasporumuzun mühüm, xüsusi rolu var. Onların səsinə çox böyük ehtiyacımız olduğu üçün bu işlərdə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi prezidentimizin siyasətini həyata keçirmək sahəsində müəyyən qədər işlər görə bilib. Dövlət Komitəsinin gördüyü işlər, onun əldə etdiyi hər hansı müvəffəqiyyət və ya nöqsanlar hər zaman Azərbaycan mətbuatında işıqlandırılır. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi dünyada çox az sayda malik olan təşkilatlardan biridir. Son zamanlar dünyanın bir çox ölkələri Azərbaycanın praktikasını götürərək özlərində diasporla iş üzrə müxtəlif səviyyələrdə dövlət təşkilatları yaradır və Azərbaycanın təcrübəsini öyrənirlər. Əgər diasporla olan işi müxtəlif fazalara ayırsaq və ilkin illərə nəzər salsaq, görürük ki, diaspora işi indi çox yüksək bir fazaya çatıb. Son zamanlar göstərilər, özünü tanıtmıqdan daha çox diasporumuz sakit, düzgün şəkildə öz ölkələrində Azərbaycanın haqq səsini tanıtmıqla məşğuldurlar. Onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal iştirak etməyə başlayıblar. Bu fəallıq artdıqca Azərbaycanda baş

verən proseslərin reallıqları daha çox üzə çıxır, ölkədə gedən yüksək inkişaf dünya ictimaiyyətinə çatdırılır. Nəticə də göz qabağındadır. Son dövrlər dünyada gedən proseslər, Azərbaycanın tanıtımı sahəsində gördüyümüz, eşitdiklərimiz onu deməyə əsas verir ki, diasporumuz doğru yoldadır və Azərbaycan prezidentinin onların qarşısında qoyduğu siyasət çox düzgün həyata keçirilir.

**- Azərbaycan diasporu Dağlıq Qarabağ probleminin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması istiqamətində hansı işləri görür? Bu işləri qənaətbəxş saymaq olarmı?**

- Bu cür tədbirləri günlərlə sadalamaq olar. Əvvəllər hər hansı bir diaspora təşkilatına müəyyən tədbir keçirmək üçün müəyyən istiqamətlər verilirdisə, indi diaspor təşkilatları tam formalaşmışdır. Əlbəttə ki, onların fəaliyyətində Dağlıq Qarabağ məsələsi, torpaqlarımızın işğalı, Xocalı hadisəsi prioritet məsələlərdən biridir. Bu barədə diaspor təşkilatlarına nə göstəriş vermək, nə də onları istiqamətləndirməyə ehtiyac yoxdur. Onlar hər zaman, ən yüksək səviyyələrdə bu hadisələrin baş vermə mexanizmi, Azərbaycanın haqq səsinə, haqlı olduğunu dünya ictimaiyyətinə çatdırırlar. Qaldı ki erməni diasporunun fəallığına, onlar da fəaldırlar. Əlbəttə ki, biz düşmənin fəallığını görərək özümüz daha da fəallaşmalıyıq. Son zamanlar diaspor təşkilatlarımızda bu fəallıq hiss olunur. Dünyanın başqa ölkələrində diasporumuz heç də erməni diasporundan passiv deyil. Erməni diasporunun ətrafında çox böyük güclər var. Dünyanın müxtəlif ölkələrində onlara xüsusi dəyər verirlər. Ancaq Azərbaycan diasporu da dünyanın ən güclü diasporları sırasına daxil olub.

**- Bu il Dövlət Komitəsinin fəaliyyətində hansı yeniliklər olacaq?**

- Hər hansı dövlət təşkilatının fəaliyyətində hər zaman yeniliklər, irəliləyiş olur. Fəaliyyətin, göstərilən nöqsanların aradan qaldırılması, işin daha da təkmilləşdirilməsi sahəsində hər zaman işlər görülür. Bu sahədə öncədən təcrübənin olmaması işi bir balaca çətinliyə salır. Ancaq ümumən göstərilən fəaliyyət, nəticə olaraq diasporumuzun bu günkü inkişaf səviyyəsi göstərir ki, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi bizə verilən tapşırıqları qaydasında yerinə yetirir. Çalışırıq ki, prezidentimizin ümidlərini doğruldaq.

**- Şimon Peresin Azərbaycana səfəri zamanı Azərbaycan və yəhudi diasporusunun birgə fəaliyyəti istiqamətində hansı müzakirələr aparıldı?**

- İsraildə Azərbaycanın çox böyük diasporu var. Özünü azərbaycanlı hesab edən 100 minə yaxın diasporumuz İsraildə yaşayır. Orada AZİZ deyilən təşkilat yaranıb. O, azərbaycanlıları özündə birləşdirən və İsrail dövləti tərəfindən dəstəklənən bir təşkilatdır. Bu təşkilat çox böyük işlər görür. Bəzən İsrail parlamentində qondarma erməni "soyqırımı" ilə əlaqədar məsələlər gündəmə gəlir. O ərəfədə AZİZ təşkilatı sözünü deyib və hər zaman müvəffəqiyyətə nail olub. Son zamanlar İsrail prezidentinin Azərbaycana səfər etməsi, Azərbaycan prezidentinin İsrail-Azərbaycan münasibətlərinə verdiyi yüksək önəm oradakı Azərbaycan diasporunu daha da ruhlandıracaq və onlar gələcəkdə də Azərbaycan ətrafında sıx birləşəcəklər. Dünyada olan yəhudi lobbisi və diasporunun Azərbaycan diasporuna yardımını daha da artırıcaqlar. Bu işdə bəzən bizim onların yardımına ehtiyacımız olur.

**- Xarici ölkələrdə nə qədər azərbaycanlı var?**

- Milyonlarla. Azərbaycan prezidentinin dediyi kimi biz 50 milyonluq bir xalqıq. Onun 8 milyonu Azərbaycanda yaşayırsa, yerdə qalan 42 milyonu dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayır.

**- Onların nə qədəri diasporumuz ətrafında birləşib?**

- Bu məsələni o qədər geniş şəkildə işıqlandıрмаğa ehtiyac da yoxdur. Azərbaycanlıların doğulub-böyüdükləri mühiti, şəraiti nəzərə alsaq bəzən belə problemlər olub. Bir qrup azərbaycanlı Azərbaycan təşkilatlarının sıralarında birləşə bilmir. Və yaxud müxtəlif dövlətlərin xüsusi xidmət orqanlarının və ya digər orqanlarının bu işdə fəallıqları olub ki, azərbaycanlılar həmin təşkilatlar ətrafında sıx birləşməsinlər. Bunlar hamısı bu prosesin tərkib hissəsidir. Ancaq bizi bu cür şeylər qorxutmamalı, ruhdan salmamalıdır. Bizim bu günkü gün əsas vəzifəmiz ondan ibarətdir ki, say yox, keyfiyyətə nail olaq. Hər hansı bir azərbaycanlı Azərbaycan dövləti ətrafında sıx birləşirsə, onun işinə dəstək verib həmin təşkilatların işini gücləndirməliyik. Belə getsə bütün dünyada yaşayan azərbaycanlı hər biri o təşkilatların yanına gəlib onların ətrafında sıx birləşməyi özünə borc hesab edəcək.

**- Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların problemlərin həlli istiqamətində hansı işlər görülür?**

- Gürcüstandakı Azərbaycan kəndlərinin boşalmaması məqsədilə Azərbaycanda yaşayan gürcüstanlıların ölkədən çıxarıldığı bildirilir. Bu məlumat nə dərəcədə həqiqətdəydir?

- Azərbaycandan Gürcüstan azərbaycanlılarının çıxarılması barədə faktım yoxdur və bu barədə bir şey söyləyə bilmərəm. Ancaq onu deyə bilərəm ki, Dövlət Komitəsi yaranan gündən Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların problemlərinin həlli Dövlət Komitəsinin ən prioritet məsələlərindən biri olub. Gürcüstan azərbaycanlılarının problemlərinin həlli, onların daha rahat yaşayışı, soydaşlarımızın Gürcüstan cəmiyyətinə inteqrasiyası üçün biz çox işlər görürük və bu işlərin nəticələri də var. Əlbəttə ki, Gürcüstan iqtisadi cəhətdən çox geri qalmış bir dövlətdir və orada iqtisadi problemlər var. Bu dövlətin iqtisadi problemləri azərbaycanlıların da həyatına təsir göstərmişdir. Bir tərəfdə çox sürətlə inkişaf edən Azərbaycan və onun iqtisadiyyatı, digər tərəfdə isə problemlər içərisində boğulan Gürcüstan. Bu da təkə Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar deyil, eləcə də bu ölkədə yaşayan bütün millətlər, o cümlədən gürcülərin arasında böyük narahatçılıqlara səbəb olur. Buna baxmayaraq, çalışırıq ki, Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar Azərbaycanın iqtisadi gücündən bəhrələnərək sosial problemlərin azalmasına nail olsunlar. Orada olan torpaq, təhsil, eləcə də digər problemlərin həlli üçün Azərbaycan dövləti Gürcüstan azərbaycanlıları üçün əlindən gələni edir.

**İki sahil.-2009.-7 iyul.-№.123.-S.7.**



## Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Kanadada

### “İlin adamı” seçilmişdir

Bakı, 14 oktyabr (AzərTAc). Bu yaxınlarda Torontoda Kanadanın türkdilli diasporlarının forumu keçirilmişdir. Gürcüstan, Latviya, Litva və Estoniya diasporları nümayəndələrinin, habelə Beynəlxalq Niaqara Musiqi Festivalı rəhbərlərinin də iştirak etdikləri forumda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yekdilliklə “İlin adamı” seçilmişdir.

Azərbaycan dövlətinin başçısı bu ada Yer üzündə ümumi sülhün bərqərar olması üçün böyük töhfə verən XXI əsrin görkəmli siyasi xadimi kimi layiq görülmüşdür.

AzərTAc-a bu məlumatı Şimali Amerikanın bu ölkəsində “Sivilizasiyaların dünya irsi” devizi altında fəaliyyət göstərən Beynəlxalq Heydər Əliyev Mərkəzinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Eldar Malik-Abbas göndərmişdir.

Forum iştirakçılarının Prezident İlham Əliyevə ünvanlanmış müraciətində onun çoxmilyonlu türk dünyasında şəxsiz lider olması, bütün planetdə sülhü bərqərar etmək, Cənubi Qafqaz regionunda və onun hüdudlarından kənarında siyasi vəziyyəti sabitləşdirmək səyləri vurğulanır.

Müraciətdə deyilir: “Siz Azərbaycanın qarşısında duran ən ümdə problemləri həll etmək, müasir dövrün aktual geosiyasi məsələləri müzakirə edilərkən müsbət nəticələr əldə edilməsinə kömək göstərmək, siyasi, iqtisadi və mədəni baxımdan optimal həll variantlarını operativ tapmaq bacarığınız sayəsində zəmanəmizin görkəmli dövlət və siyasi xadimləri sırasına çıxmısınız...”

Kanada forumunun iştirakçıları Azərbaycan Respublikasının rəhbərinin Azərbaycan xalqının ümummillili lideri Heydər Əliyevin gözəl ənənələrinin geniş yayılmasına yönəlmiş səmərəli fəaliyyətini vurğulayaraq xüsusi qeyd etmişlər ki, məhz bu fəaliyyət sayəsində Azərbaycan, onun paytaxtı – İslam dünyasının mədəni paytaxtı seçilmiş Bakı Şərqdə Qərb mədəniyyətinin çiçəklənən bölgəsi, Qərbdə isə qədim Şərq sivilizasiyasına xas olan ən yüksək mənəvi və mədəni dəyərlərin mərkəzi hesab edilir.

Müraciətdə daha sonra deyilir: “Dünyada Sizi tarixi “İpək Yolu” qlobal layihəsinin əsas memarlarından və ideya-siyasi baxımdan bu layihəni həyata keçirənlərdən biri hesab edirlər. Bu layihənin nəcib ideyaları Yer üzündə tərəqqi və sülh naminə sivilizasiyaların hərtərəfli inteqrasiyasına, mədəni sintezə, mənəvi cəhətdən qarşılıqlı zənginləşməyə, qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrə xidmət edir...”

Kanadanın türkdilli diasporlarının forumunda çıxış edən nümayəndələr Azərbaycan Prezidentinin mükəmməl savada, nadir erudisiyaya malik olmasını da qeyd edərək vurğulamışlar ki, bu keyfiyyətlər onun ən müxtəlif beynəlxalq tribunalardan ən müxtəlif auditoriya qarşısında nitq söyləməsinə, ölkəmiz üçün mühüm mədəni və iqtisadi layihələrə diqqəti cəlb etməsinə, hamıda həmin layihələrə maraq hissi oyatmasına kömək edir.

Kanadadakı türkdilli diasporların forumunun iştirakçıları bütün bunları rəhbər tutaraq, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi yekdilliklə “İlin adamı” seçmişlər.

## **Dünya azərbaycanlıları və virtual məkan: problemlər və həlli yolları**

**Rasim Əliquluyev,**

*AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun  
direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor*

Qloballaşan dünyada dövlətlərin xarici siyasət və diplomatiya sahəsində qazandığı nailiyyətlər bir sıra meyarlarla yanaşı, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diasporun potensial imkanları ilə ölçülür. Azərbaycan dövləti də məhz bu reallıqdan çıxış edərək müxtəlif səbəblərdən xarici dövlətlərdə yaşamağa məhkum olmuş soydaşlarımızın ana Vətənlə əlaqələrini genişləndirmək, onların milli-mənəvi birliyinə nail olmaq üçün ardıcıl və sistemli tədbirlər həyata keçirir. Son 10 ildə diaspor quruculuğu sahəsində gerçəkləşdirilən vahid dövlət siyasətinin prioritet məqsədi, eyni zamanda xaricdə yaşayan soydaşlarımızda milli özünüdərk gücləndirmək və onları milli mənafeələr naminə səfərbər etməkdir.

Bəşəriyyətin mövcudluq tarixi göstərir ki, xalqlarının taleyində mühüm rol oynamış, dayanıqlı milli inkişaf strategiyasının müəllifinə çevrilmiş böyük siyasi liderlər həm də birləşdirici keyfiyyətləri ilə əbədiyaşarlıq hüququ qazanmışlar. Bu gün siyasi baxışlarından asılı olmayaraq, hamı etiraf edir ki, məhz ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikamızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir. Xalqın təhtəlsüzüründə bütöv, milli şəxsiyyət kimi təcəssüm olunan Heydər Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyi möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi xətti özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır. Ümummilliyet lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, ümumxalq birliyinin politoloji-nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. Bu ideya möhkəm istinad dayacağına çevrilərək Azərbaycan diasporunun təşkili işini sürətləndirmiş, xaricdə fəaliyyət göstərən müxtəlif ictimai birliklərin, cəmiyyətlərin, dərnəklərin ideoloji-siyasi cəhətdən təmərküzləşməsinə stimullaşdırmışdır. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən Azərbaycanlıyam" - deyən ulu öndər yeritdiyi siyasətlə dünya azərbaycanlılarının şəksiz siyasi-mənəvi liderinə çevrilmişdir.

2003-cü ildən diaspor quruculuğu siyasətini yeni dünya nizamının gerçəkliklərinə uyğun davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev müxtəlif səbəblərdən Azərbaycanın hüdudlarından kənardə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu böyük potensialın ümummilliyet problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. Respublikanın hazırkı dinamik inkişaf mərhələsində dünya azərbaycanlılarının milli məqsədlərin reallaşdırılması ruhunda köklənməsi, qarşıda duran strateji hədəflərin dəqiq müəyyənləşdirilməsi zərurətə çevrilmişdir. Cənab İlham Əliyevin sərəncamı əsasında 2006-cı ilin martında Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi də məhz bu reallıqla şərtlənmiş, həmin möhtəşəm tədbirdə

xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problem və qaygıları, onların birliyi və təşkilatlanması sahəsində mövcud vəziyyət ətraflı təhlil olunmuşdur. Eləcə də ölkə ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, diaspor quruculuğu işinin təkmilləşdirilməsi sahəsində qarşıda duran vəzifələr müəyyənləşdirilmişdir. Mühüm qərarların qəbulu ilə yadda qalmış həmin qurultaydan sonra xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması prosesi daha geniş vüsət almış, onların ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsi yüksəlmiş, respublikanın ziyalı elitesi diaspor quruculuğu prosesinə daha fəal qoşulmuşdur. Eləcə də Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın birlik və həmrəyliyinə möhkəmlənməsi, mədəni irsin təbliği, digər xalqların diasporları ilə hərtərəfli əlaqələrin inkişafı, türk dünyasının birliyi istiqamətində fəaliyyətin intensivləşməsi baxımından mühüm nailiyyətlər əldə edilmişdir.

Diplomatiya sahəsində həlledici uğurlar qazanmış dövlətlərin təcrübəsi sübut edir ki, diaspor quruculuğu daimi fəallıq və zəhmət, sistemli elmi yanaşma tələb edən uzunmüddətli prosesdir. Elə buna görə də bu sahədə qazanılmış nailiyyətləri, qarşıda duran mühüm vəzifələri vaxtaşırı müzakirə etmək, həlledici qərarlar vermək zərurəti yaranır. Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının bu il dekabrın 18-19 - da keçirilmiş toplantısı da bu baxımdan mühüm əhəmiyyət daşıyır. Toplantıda Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayından sonrakı dövrdə həyata keçirilən tədbirlərə nəzər salınmış, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının qəbulu isə XXI əsrdə diaspor quruculuğu işinin keyfiyyətə yeni tələblər səviyyəsində qurulmasına, milli həmrəylik və birliyin təmin olunmasında virtual dünyanın sərhədsiz imkanlarından səmərəli istifadə mexanizmlərinin müəyyənləşdirilməsinə xidmət etmişdir. Diaspor İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşəbbüsü və dəstəyi ilə ölkəmizin bir qrup aliminin hazırladığı bu sənədin ali məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında siyasi-iqtisadi, sosial-mənəvi birliyin azərbaycançılıq ideologiyasına əsaslanan vahid konsepsiyanı hazırlamaqdır. Xartiya azərbaycanlıların məskunlaşdıqları ölkələrdə əsas hüquq və azadlıqlarının yerli qanunvericilik və beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində təmin edilməsinin prinsip və mexanizmlərini də müəyyən edir. Sənəddə, həmçinin xarici ölkələrdəki Azərbaycan diasporunun ayrı-ayrı regionlar üzrə fəaliyyətinin əsas istiqamətləri də əksini tapmışdır. Konseptual əhəmiyyətli sənədin birinci fəsilində "Azərbaycan" və "azərbaycanlılar" anlayışının elmi-ideoloji, fəlsəfi əsaslarına nəzər salınır. İkinci fəsildə azərbaycanlıların ana Vətən qarşısında məsuliyyətindən irəli gələn vəzifələrlə bağlı müddəalar, üçüncü fəsildə isə azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası, hüquq və azadlıqlarının qorunması, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdiyi terror və soyqırımı aktları, "erməni soyqırımı" iddialarının ifşası ilə bağlı xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə düşən vəzifələr geniş əksini tapmışdır.

Qloballaşan dünyanın kosmik sürət fazasına daxil olduğu, informasiyanın dünya bazarında ən qiymətli əmtəyə çevrildiyi hazırkı şəraitdə "virtual dünya"nın diktə etdiyi reallıqlar diaspor quruculuğu işinin keyfiyyətə yeni prinsiplər üzərində həyata keçirilməsini obyektiv zərurətə çevirir. Bu baxımdan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də qlobal informasiya cəmiyyətinin təzahürü kimi meydana çıxan virtual dünyanın tərkib hissəsi olan Virtual Azərbaycanın formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsidir.

Virtual dünya isə XXI əsrin başlanğıcında real dünya ilə həmahəng formalaşan, İnternet vasitəsilə insanları bir-birinə bağlayan, onlar arasında heç bir məhdudiyət olmadan sosial kommunikasiya mühiti yaradan, obrazlı desək, "dünyanı kiçildən" bir gerçəklikdir. Coğrafi məkan üzərində formalaşmış virtual məkan Yer kürəsinin yeni xəritəsini, siyasi-coğrafi arxitekturasını müəyyənləşdirir. Virtual dünyanın formalaşması vasitələri kimi isə ilk növbədə informasiya-kommunikasiya texnologiyaları çıxış edir.

Virtual məkan, virtual dünya reallıqları hələlik insanlar tərəfindən tam mənası ilə qavranılmasa da, irəlidə gözlənilən təzahürlər dərk olunmasa da, qarşısızalmaz proses olaraq indiyədək coğrafi məkan anlamında yanaşdığımız Vətən anlayışına yeni baxış formalaşdırır. İndiyə qədər Vətən anlayışı konkret ərazi, məkan hüdudlarında (dövlət, mahal, bölgə və s.) dərk edilirdisə, XXI əsrin yeni reallıqları artıq virtual vətən anlayışını da meydana çıxarır. Başqa sözlə, cəmiyyətin müxtəlif sferaları qloballaşdığı kimi, vətən hissi də, qüruru da qloballaşır. Zaman və məkana sığmayan virtual Vətən insanın duyğu orqanları ilə deyil, təfəkkürü, yüksək intellekti, düşüncəsi ilə dərk olunur. Bu kontekstdə vətən təkcə üzərində gəzdiyimiz, son mənəzildə baş qoyduğumuz torpaq deyildir. Vətən, eyni zamanda, əsrlərdən bu yana folklorumuzu, adət-ənənələrimizi, milli-mənəvi dəyərlərimizi, dilimizi, dinimizi, tariximizi özündə əks etdirən informasiya məkanıdır. Xalqımızın milli informasiya məkanı da məhz min illərdən bu günə gəlib çatmış zəngin, dəyərli informasiyalar əsasında formalaşmışdır.

Məlumdur ki, tarixən müxtəlif xalqlar bir coğrafi məkandan digərinə köçüb məskunlaşmağa, yaşadıkları coğrafi ərazini bu və ya digər səbəblərdən tərk etməyə məcbur olmuşlar. Lakin bir müddətdən sonra məskunlaşdıqları məkanı vətən kimi qəbul etməyə başlamışlar. Çünki həmin insanlar məskunlaşdıqları coğrafi məkana həm də milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini, bir sözlə, bu xalqa məxsus olan informasiya məkanını da gətirmiş, qərinələr boyu formalaşmış informasiya mühitində özlərini vətəndəki kimi hiss etmişlər. Başqa sözlə, tamamilə özgə, yad olan coğrafi məkan da ana Vətənin bir hissəsi olan informasiya mühitinin təsiri altında tədricən doğmalaşır, vətənə çevrilir.

Dəhşətlisi odur ki, həm coğrafi məkanı itirəsən və ya daim ondan uzaqda olasan, həm də həmin coğrafi məkanda min illərdən bəri formalaşan, vətənin üzvi bir hissəsini, elə "beynini" təşkil edən informasiya məkanı - dilini, tarixini, milli-mənəvi dəyərlərini itirmək təhlükəsi ilə üzleşəsən. Belə olduğu halda, milli varlığa, həmrəyliyə real təhlükə yaranır. Vətən övladı başqa millətlərin, xalqların içərisində "əriyib gedir", yeni gələn nəsil isə milli yaddaşını itirir.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə təmin olunması istiqamətində qarşıda duran ən mühüm vəzifələrdən biri milli informasiya məkanını qloballaşdırmaq, həmvətənlərimiz arasında ortaq informasiya mühitinə çevirmək, milli-mənəvi dəyərlərin daşıyıcısı olan informasiya resurslarına çıxışı təmin etmək və bu sahədə mövcud olan problemləri həll etməkdir. Bu istəyə biz yalnız internet mühitində Virtual Azərbaycan formalaşdırmaqla nail ola bilərik. Beləliklə, XXI əsr inanılmaz elmi-texnoloji inkişafı ilə yeni bir Azərbaycanın yaranışına bünövrə qoyur. Bu, virtual məkanda formalaşan, konkret ərazi hüdudları və sərhədlərlə məhdudlaşmayan Virtual Azərbaycandır! Qloballaşan dünyanın sərt reallıqları konkret ərazi, sərhəd, dil, din, milli-mənəvi dəyərlər əsasında formalaşan Azərbaycan dövləti ilə yanaşı, "virtual Azərbaycan"ın da yaradılmasını son dərəcə aktual məsələyə çevirir. Virtual Azərbaycan elə Virtual Vətən deməkdir. Virtual

məkanın hansı bir nöqtəsində Azərbaycan dəyərlərini, həqiqətlərini əks etdirən bir kontent-sərvət varsa, o da vətənin bir damlasıdır. Yer kürəsinin müxtəlif guşələrinə səpələnmiş azərbaycanlılar virtual informasiya məkanı ilə Ana Vətəni, qohum-əqrəbası, yaxınları ilə əlaqə saxlamalı, adət-ənənələrini, milli dəyərlərini unutmamalı, onları qorumaq və inkişaf etdirməlidir. XXI əsrdə dünya azərbaycanlıları dedikdə, təkəcə coğrafi deyil, həm də Virtual Azərbaycanın "sakinləri" olan soydaşlarımız nəzərdə tutulmalıdır. Ana Vətəndən ayrı düşmüş azərbaycanlılar məhz müasir informasiya texnologiyalarının köməyi ilə Virtual Vətən formalaşdırmalıdır.

Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların coğrafi vətənlə bağlılığının təmin edilməsi baxımından Virtual Azərbaycanın yaradılması istiqamətində əməli tədbirlər həyata keçirməyin vaxtı çatmışdır. Nəzərə almaq lazımdır ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar təkəcə coğrafi məkandan - Ana torpaqdan deyil, həm də milli informasiya məkanından kənar düşmüşlər. Qeyd etmək lazımdır ki, Virtual Vətən yaratmağa nail olmuş bir sıra xalqlar nəinki özlərini bu təhlükədən hifz etmiş, həm də təşkilatlanaraq, həmrəylik nümayiş etdirərək, dünya siyasətinə əhəmiyyətli dərəcədə nüfuz imkanları qazanmışlar. Bu baxımdan hazırda qarşımızda duran on başlıca vəzifə dünya azərbaycanlılarını məhz virtual məkan üzrə səfərbər etmək, milli-mənəvi və ideoloji dəyərlər əsasında silahlandırmaqdır. Yalnız Virtual Azərbaycan vasitəsilə formalaşacaq milli informasiya mühiti xaricdəki soydaşlarımızın vahid məram və məqsədlər ətrafında konsolidasiyasına etibarlı zəmin formalaşdırıla bilər.

Virtual dünya bütün mütərəqqi cəhətləri ilə yanaşı, qloballaşma prosesini sürətləndirərək ayrı-ayrı dövlətlər və xalqlar arasında baryerləri tədricən yox etməyə başlayır, milli özünəməxsusluğu aşınmaya məruz qoyur, qlobal dünyanın formalaşmasına yol açır. Belə bir şəraitdə Azərbaycan virtual dünyanın pozitiv imkanlarından səmərəli şəkildə bəhrələnməyə çalışmalı, milli ideya, ənənə və dəyərlər üzərində köklənmiş virtual informasiya məkanı yaratmağa nail olmalıdır. Əslində, bunu XXI əsrin ideologiyası diktə edir. Bu barədə akademik Ramiz Mehdiyev "Azərbaycan 2003-2008: reallığa çevrilən qeyri-adi zaman" əsərində haqlı olaraq yazır ki, XXI əsrdə bəşəriyyəti ağışuna almış qloballaşma dalğası xüsusən də müstəqilliyini yenicə qazanmış dövlətlər qarşısında zamanla ayaqlaşmaq, onun tələblərinə uyğun siyasət yeritmək, müasir dünya siyasətinin reallıqlarını düzgün dəyərləndirmək kimi mühüm vəzifələr müəyyənləşdirmişdir. Eyni zamanda, amerikalı filosof T.Fridmanın bu fikrini də bölüşür ki, əgər ötən əsrdə böyük dövlətlər kiçikləri udurdularsa, XXI əsrdə "sürətli" dövlətlər "ləng", "astagəl" dövlətləri "həzm edəcəklər". Bununla filosof hazırda dünya nizamında yeni geosiyasi reallıqların meydana çıxdığına, çevik xarici və daxili siyasət yeridən kiçik dövlətlərin beynəlxalq münasibətlər sistemindəki mövqeyinin əsaslı dərəcədə möhkəmləndiyinə işarə edir. Yəni "virtual dünya"da hər bir dövlətin gücü və qüdrəti onun intellektual potensiala, informasiya texnologiyalarına nə dərəcədə yiyələnməsi, informasiya resursları vasitəsilə qloballaşan dünyaya təsir imkanları ilə müəyyən olunacaqdır. Biliklərə əsaslanan iqtisadiyyat quran, virtual informasiya məkanının reallıqlarına uyğun çevik siyasət yeridən dövlətlər qloballaşan dünyanın yeni siyasi simasının müəyyənlişməsində əsas söz sahibi kimi çıxış edəcəklər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yeritdiyi siyasətin fəvqündə məhz ölkənin virtual dünyada layiqli yerinin təmin edilməsi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı yolu ilə ölkədə insan kapitalının möhkəmləndirilməsi məqsədi dayanır. Dövlət başçısı çıxışlarında daim vurğulayır ki, ölkədə həyata keçirilən yeni neft strategiyasının, sosial-iqtisadi islahatların uğurları davamlı və tarazlı inkişaf baxımından

zəruri olan zəngin intellektual resursların, insan kapitalının formalaşmasına xidmət etməlidir: "İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə nəzər salsaq görərik ki, onlarda uğurun əsas səbəbi neft-qaz deyil, bilikdir, savaddır, müasirlikdir. Bizdə isə həm bu olmalıdır, həm də əlbəttə ki, təbii ehtiyatlar da var. Bu amillərin sintezi Azərbaycanı çox qabaqcıl, müasir ölkəyə çevirəcəkdir".

XXI əsrin yeni reallıqlarını, fəlsəfəsini düzgün dərk etmədən diaspor quruculuğu sahəsində ciddi nailiyyətlər qazanmaq, demək olar ki, mümkün deyildir. Müasir informasiya əsrində dünya azərbaycanlılarının vahid məram və məqsədlər ətrafında konsolidasiyası məhz virtual dünyanın yeni reallıqlarının nəzərə alınması yolu ilə mümkün ola bilər. Deməli, hazırda dünya azərbaycanlılarının birləşdirilməsi yolunda ən mühüm addım da məhz Virtual Azərbaycanın yaradılmasıdır. Şübhəsiz, 50 milyon azərbaycanlıyı konkret məkan və zaman həddlərində bir araya gətirmək real deyil. Hazırda milli birlik və həmrəyliyin təmini baxımından vacib olan intensiv təmasların yaradılması məhz virtual informasiya məkanı vasitəsilə gerçəkləşə bilər. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 23 may 2007-ci il tarixdə imzaladığı "Azərbaycan Respublikasının milli təhlükəsizlik konsepsiyası"nda da qeyd olunduğu kimi, XXI əsrdə Azərbaycan xalqının milli maraqlarının qorunmasında, ümumən ölkənin inkişaf etdirilməsində virtual məkanın reallıqları ciddiliklə nəzərə alınmalıdır. Beləliklə, Virtual Azərbaycanın formalaşdırılması üçün bir sıra mühüm əhəmiyyət kəsb edən layihələr və tədbirlər həyata keçirilməlidir.

Hazırda dünya azərbaycanlılarının milli birliyi və mütəşəkkilliyi qarşısında ən ciddi problem onların nəinki bir-birini tanımaq imkanlarının, hətta Azərbaycan haqqında yetərinə dolğun informasiya resurslarının olmamasıdır. Mövcud problemin həlli baxımından dünya azərbaycanlıları və diaspor təşkilatları haqqında zəruri məlumatları özündə əks etdirən veb-portalın yaradılması vacib məsələlərdən biri kimi qarşımızda durur. Bu internet portalında Azərbaycan və onun dövlət rəmzləri, inzibati-ərazi vahidləri, dövlət quruluşu, hakimiyyət strukturları, ictimai-siyasi təşkilatları, bir sözlə, siyasi, iqtisadi, mədəni və intellektual sferalar üzrə bütün zəruri informasiyalar toplanmalıdır.

Məlumdur ki, virtual dünya coğrafi məkanının siyasi xəritəsinə nəzərən ölkələrin, eyni zamanda, ümumi istifadəli (.com, .org, .net və s.) domen zonalarına bölünür [1]. Hər hansı ölkəyə məxsus internet saytları məhz yüksək səviyyəli domen adlarına görə bir-birindən fərqlənir. Məsələn, Rusiya virtual məkanda ".ru", İran ".ir", Fransa ".fr", Almaniya ".de", Azərbaycan isə ".az" domen kodundan istifadə edir. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların həmin ölkələrin domen zonalarında Azərbaycan adı altında internet saytları yaratması ("www.azer-baijan.fr", "www.azerbaijan.ru", "www.azerbaijan.de" və s.) virtual məkanda Azərbaycan haqqında məlumatların tez bir zamanda əldə edilməsi və yayılması baxımından son dərəcə əhəmiyyətli ola bilər. Veb-portalda digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən diasporların internet saytları arasında birbaşa əlaqələrin olması, vahid şəbəkə əmələ gətirməsi bu informasiya resursunu dünya azərbaycanlılarının məlumat-sorğu mənbəyinə çevirəcəkdir. Bu halda, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların bir-biri haqqında lazımi informasiyanı çox asanlıqla əldə etməsi, habelə qarşılıqlı informasiya mübadiləsi kifayət qədər çevik mexanizmlər üzərində qurulacaqdır.

İkinci mühüm məsələ dünya azərbaycanlılarının gənc nəslinin təhsil problemini həll etmək məqsədilə Virtual Azərbaycan Orta Məktəbinin yaradılmasıdır. Bu gün müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın böyük



əksəriyyəti övladlarının Azərbaycan dilində təhsil almasını ürekdən arzulasa da, bu, heç də hamıya nəsiib olmur. Bir sıra dövlətlərdə azərbaycanlıların milli azlıq olaraq öz dilində məktəblər açmasına maneələr yaradılır, digər dövlətlərdə məktəblərin açılmasına icazə verilsə də, müəllim kadrların və lazımi maddi-texniki bazanın yoxluğu bu niyyəti gerçəkləşdirməyə imkan vermir. Bəzən ana dilində açılan "bazar günü məktəbləri"ndə də dərslərlərin və əyani tədris vəsaitlərinin əldə edilməsi ilə bağlı da ciddi problemlər meydana çıxır. Halbuki, hazırkı informasiya əsrində həmin problemin daha çevik, səmərəli həlli yolu Virtual Azərbaycan Orta Məktəbinin yaradılmasıdır. Bu mütərəqqi ideyanın gerçəkləşdirilməsi zamandan, məkandan, siyasi şəraitdən asılı olmadan dünyanın istənilən nöqtəsində məskunlaşmış azərbaycanlılara ana dilində yazıb-oxumaq, ölkənin ədəbiyyatı, tarixi, coğrafiyası, mədəniyyəti ilə yaxından tanış olmaq imkanı yaradar. Təhsil Nazirliyi tərəfindən nəşr olunan bütün orta məktəb dərslərlərinin, metodiki tədris vəsaitlərinin və proqramlarının elektron versiyalarının Virtual Azərbaycan Orta Məktəbinin veb-portalında yerləşdirilməsi bu problemlərin həlli baxımından çox əhəmiyyətli ola bilər. Bu layihənin reallaşdırılması, müasir dünyada geniş yayılmış distant təhsil formalarından istifadə edilməsi xaricdəki soydaşlarımızın ana dilində təhsil almasına mühüm töhfə verə bilər. Əlbəttə ki, bunun davamı olaraq Virtual Azərbaycan Ali Məktəbi layihəsini də həyata keçirmək olar.

Üçüncü əsas problem müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların müvafiq xarici dillərin güclü təsiri altında fərqli terminoloji mühitlərinin formalaşmasıdır. Dilimizin assimilyasiyadan qorunması üçün Azərbaycan terminlərini özündə toplayan xüsusi veb-portalın yaradılması da mövcud problemlərin həlli baxımından son dərəcə vacibdir. Belə olduğu halda müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar ana dilinin təmizliyini və saflığını qoruyub saxlaya biləcəklər. Məlumat üçün bildirək ki, AMEA Rəyasət Heyətinin qərarı ilə Terminologiya Komissiyası İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu ilə birgə "Azərbaycan terminləri" veb-portalının yaradılması üzərində müvafiq iş aparır. Bu portalda leksikonumuza daxil olan ümumi istifadəli terminlərlə yanaşı, müxtəlif bilik sahələrinə aid terminlər də öz əksini tapacaqdır.

Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi istiqamətində mövcud olan əsas problemlərdən biri də transliterasiya ilə bağlıdır [2]. Çünki müxtəlif ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan dilində danışsalar da, obyektiv və subyektiv səbəblərdən müxtəlif əlifbalardan istifadə edirlər. Məsələn, İranda yaşayan azərbaycanlılar bizim ölkədə nəşr olunan informasiyaları, bizlər də orada dərc olunan materialları oxuya bilmirik. Bunun da nəticəsində həm yazılı mənbələrdə - kitab, qəzet və jurnallarda, həm də elektron resurslarda - veb-saytlarda, kompakt disklərdə olan məlumatlar müxtəlif qrafikalarda olduğuna görə dünya azərbaycanlılarının bu materiallardan geniş istifadəsi çox çətinləşir. Faktiki olaraq milli informasiya məkanı bu qrafikalar (kodlar) vasitəsilə hissələrə bölünür.

Elə son əsrdə ölkəmizdə 3 qrafikadan - ərəb, kiril və latın qrafikalarından istifadə olunması indiyə qədər dərc olunmuş informasiya resurslarının - kitab, jurnal və digər yazı materiallarının təşkil etdiyi milli informasiya məkanımızı da 3 hissəyə bölür. Bunun da hansı problemlər yaratdığı hamıya məlumdur. Ona görə də bütün dünya azərbaycanlıları arasında qrafika problemini aradan qaldırmaqla ümumi informasiya mühitini yaratmaq üçün müxtəlif dillərin əlifbasında olan hərflərin qarşılıqlı çevrilməsini - konvertasiyasını həyata keçirən xüsusi proqram təminatı vasitələrinin hazırlanması aktual məsələlərdən biri kimi qarşımızda durur. Məlumdur ki, kağız üzərində olan məlumatların bir qrafikadan digərinə keçidi praktiki olaraq həddən çox çətinidir. İnformasiya



texnologiyalarının və dilçilərin bu işi həyata keçirməsi üçün ilk növbədə lazım olan bütün əlifbalar arası, iki istiqamətli çevirmə cədvəlləri milli və beynəlxalq standartlaşdırma qurumları tərəfindən təsdiq olunmalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, bu sahədə başqa millətlərin və ölkələrin böyük təcrübəsi vardır [3, s. 4].

Beləliklə, bu proqram təminatı vasitələri hazırlandıqdan sonra bütün Azərbaycan dilli elektron resurslar - veb-saytlar, elektron dərsliklər, elektron qəzet və jurnallar və s. həmin konvertasiya cədvəlləri ilə təmin olunmalıdır. Bunun da nəticəsində dünyanın istənilən ölkəsində yaşayan hər bir azərbaycanlının kompüterin ekranında yerləşdirilmiş cədvəldə bir düyməni basmaqla istədiyi qrafikani seçib lazımi məlumatı oxuyacaq, eyni zamanda, digər qrafikadan istifadə edən azərbaycanlılarla heç bir maneə olmadan elektron yazışmalar aparacaqdır. Transliterasiya probleminin həll olunacağı halda, İnternetdə Azərbaycana məxsus tarixi, coğrafi, musiqi, folklor və s. incilərin adları da müəyyən bir standart əsasında başqa dillərin qrafikalarında yazılar, virtual məkanda axtarış vaxtı bu adlarla bağlı çoxçeşidli adlar meydana gəlməz. Məsələn, Gəncə, Şuşa, Naxçıvan və s. coğrafi adlara İnternetdə ingilis dilində bir neçə variantda rast gəlinir. Təbii olaraq, bu yanlışlıqlar da virtual məkanda milli sərvətlərin identikliyinə böyük zərbə vurur, gələcəkdə problemlərin yaranacağına zəmin hazırlayır.

Virtual məkanda hər bir dövlətin gücü və qüdrəti həm də onun malik olduğu elektron informasiya resurslarının çəkisi ilə ölçülür. Təsadüfi deyildir ki, hazırda dünyanın inkişaf etmiş bir sıra dövlətləri virtual məkanda özünü qabarıq göstərən "informasiya savaşı"nda qalib gəlmək üçün sistemli və ardıcıl iş aparırlar. Hazırda milyonlarla informasiya resursunu özündə birləşdirən, 2001-ci ildən fəaliyyətə başlayan Vikipediya adlı nəhəng "internet ensiklopediya"sında yaxşı təmsil olunmaq həmin dövlətlərin siyasətində mühüm yer tutur [5]. Vikipediyanın populyarlığına görə virtual məkanda mövcud olan 170 milyon veb-sayt arasında ilk beşlikdə qərarlaşması da onun imkanlarının həddən artıq genişliyinə dəlalət edir. internet mühitində son dərəcə nəhəng şəbəkəyə malik olan bu portalda 268 dildə məqalə və audiovideo materiallar toplanmışdır. Portalda ayrı-ayrı dillərdə 12 milyona yaxın məqalə, multimedia resursları, o cümlədən ingilis dilində 2 milyon 600 min, alman dilində 837 min, fransız dilində 737 min, polyak dilində 560 min, italyan dilində 522 min, rus dilində 338 min, türk dilində 120 min kontent yerləşdirilmişdir. Bu rəqəmlər ayrı-ayrı dövlətlərin virtual dünyada nüfuz imkanlarının göstəricisi kimi maraq doğurur. Müqayisə üçün qeyd edək ki, Böyük Sovet Ensiklopediyasında 95 min, Britaniya Ensiklopediyasında 120 min məqalə yer alır. Orta hesabla bir ayda bütün dünya üzrə 275 milyon adam həmin portala müraciət edir, məlumat götürür, müxtəlif informasiyalarla maraqlanır. Ümumiyyətlə, il ərzində bu müraciətlərin sayı 48 milyarda çatır. Bunun da nəticəsində ayrı-ayrı millətlər, ölkələrlə bağlı təəssürat yaranır, müəyyən tarixi həqiqətlər haqqında fikir formalaşır.

Vikipediya Azərbaycan dilində 20 minə yaxın kontentin olması təqdirəlayiqdir [6]. Belə ki, bu göstərici ötən illə müqayisədə təxminən 6 dəfə çoxdur. Amma bununla yanaşı, Azərbaycan haqqında dolğun informasiyaların, məqalələrin, audio-video materialların Vikipediyaya daxil edilməsi yeni dövrün tələbi kimi qarşımızda durur. Unutmamalıyıq ki, Vikipediya hansı millət yaxşı təmsil olunursa, o, öz tarixini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını, incəsənətini və s. daha yaxşı təbliğ edir, virtual dünyada özünü göstərən sət rəqabətə tab gətirir. Şübhəsiz, bu prosesdə təkcə dövlət qurumları, ayrı-ayrı təşkilatlar və vətəndaşlar deyil, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan həmvətənlərimiz də yaxından iştirak etməlidirlər. Vikipediya

ölkəmiz, tarixi həqiqətlərimiz, milli-mənəvi dəyərlərimiz haqqında təkcə Azərbaycan dilində yox, həmçinin dünya xalqlarının dillərində, xüsusən də, geniş yayılmış dillərdə çoxlu kontentlər yerləşdirilməlidir. Əlbəttə ki, digər saytların yaradılması, dünya azərbaycanlılarının müxtəlif qrupları arasında on-layn forumların (gənclər, alimlər, yazıçılar və s.) keçirilməsi də məqsədəuyğun olardı.

Fikrimizcə, dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi sərvətlərə çıxışının daha da yaxşılaşdırılması baxımından İnternet-televiziyanın yaradılması aktual layihələr sırasındadır. Belə ki, bu layihə çərçivəsində milli musiqi, kino, teatr və s. incilərini özündə toplayan yeni televiziya texnologiyası heç bir məkan və zaman məhdudiyyəti olmadan Yer kürəsinin istənilən ölkələrində yaşayan hər bir azərbaycanlının xidmətində olacaqdır.

Ölkəmizdə uğurla formalaşan informasiya cəmiyyəti istiqamətində əldə olunan nailiyyətlər, həmçinin digər ölkələrdə İnternetin sürətli inkişafı bu layihələrin həyata keçirilməsi üçün real zəmin yaradır. Heç şübhəsiz, respublika Prezidenti cənab İlham Əliyevin qayğısı nəticəsində ölkəmizdə formalaşan Elektron Azərbaycan da Virtual Azərbaycanla tamamilə inteqrasiya olunaraq vahid bir orqanizmə çevriləcəkdir.

Müxtəlif səbəblərdən xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsini xarici siyasətdə prioritet istiqamətlərdən biri kimi nəzərdən keçirən dövlət başçısı İlham Əliyev ölkədəki sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mahiyyətinə uyğun olaraq diaspor quruculuğu sahəsində dövrlə səsleşən genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsini vacib sayır. Bu yöndə aparılan dövlət siyasətinin mahiyyəti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəsəkkilliyə nail olmaqdır. İnanırıq ki, dövlətin iqtisadi imkanları artdıqca dünya azərbaycanlılarının "Virtual Azərbaycan" ətrafında möhkəm birlik və həmrəyliyin təmin edilməsinə xidmət edən bütün layihələr gerçəkləşəcək, diaspor quruculuğu işi yeni keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoyacaqdır.

## İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. [www.icann.org](http://www.icann.org)
2. [www.transliteration.ru](http://www.transliteration.ru)
3. [www.cnsnb.ru](http://www.cnsnb.ru)
4. В партнерстве с армянами всего мира, //www.ra.am
5. [www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org)
6. [www.az.wikipedia.org](http://www.az.wikipedia.org)

## **Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti**

**Qənirə Paşayeva,**

*Milli Məclisin deputatı*

Qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə və çoxəsrlik dövlətçilik təcrübəsinə malik türk xalqları bəşər sivilizasiyasının inkişafında, müasir dünyada sülhün və təhlükəsizliyin qorunmasında fəal rol oynamaqdadır. Türk xalqlarının minilliklər ərzində formalaşmış zəngin mədəni irsi dünya mədəniyyət xəzinəsinə əvəzsiz töhfələr vermiş, insanlığın təkamül tarixində xüsusi yerə malik olmuşdur. Azərbaycan Şərqlə Qərbin, Avropa ilə Asiyanın kəsişdiyi, mühüm nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizlərinin keçdiyi əhəmiyyətli bir geosiyasi, geoiqtisadi və geostrateji məkanda yerləşir. Bu faktor regionda mövcud olan milli dövlətlər, regionun və dünyanın aparıcı dövlətləri arasında balanslaşdırılmış siyasət yürütməyi, kəsişən və üst-üstə düşən maraqları nəzərə almağı tələb edir. Əhəmiyyətli ərazi (məkan), geostrateji (təhlükəsizlik) və geoiqtisadi (karbohidrogen ehtiyatları və s.) üstünlüklərdən ölkənin milli maraqların çərçivəsində bəhrələnmək xarici siyasətin və milli təhlükəsizliyin əsas vəzifələrindəndir.

Son illərin müşahidələri Azərbaycan və türk diasporunun zaman getdikcə gücləndiyini, ciddi və mütəşəkkil qüvvəyə çevrildiyini təsdiqləməkdədir. Bu böyük potensialın türk dövlətləri və xalqlarının tarixi mənafələrinin, milli və iqtisadi-siyasi maraqlarının həyata keçirilməsinə cəlb olunması bütün türk dünyası üçün tələpdir. Əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan Azərbaycanın xarici siyasətinə dünyanın bütün dövlətləri ilə bərabər hüquqlu surətdə faydalı əlaqələr qurmaq, onu inkişaf etdirmək, bu əlaqələrdən AR-in beynəlxalq mövqelərini möhkəmləndirmək üçün səmərəli istifadə etmək məqsədləri daxildir. Azərbaycanda bu ağır və məsuliyyətli missiyanı ulu öndərimiz Heydər Əliyev öz çiyinlərinə götürərək hakimiyyətinin bütün dövrlərində milli-mənəvi dəyərlərimizin böyük himayədarı olmuşdur. Ulu öndərimizin çıxışlarında döən-döənə vurğuladığı məqamlardan biri də ondan ibarət idi ki, müasir dünyada qloballaşma proseslərinin nəticəsi kimi ortaya çıxan sivilizasiyalararası toqquşma və ziddiyyətlər hər bir xalqın milli kimliyinin, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması məsələsinə də çağdaş dövrün ən aktual məsələlərindən birinə çevirmişdir. Problemi aktuallaşdıran başlıca amil budur ki, total əxlaqın və çoxtərəfli inteqrasiyanın diktələri bir çox halda əsrlərin "mirasına" - milli-mənəvi ideallara, adət-ənənələrə qarşı yönəlir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin böyüklüyü rəhbər vəzifəyə gəldiyi gündən bu təhdidi düzgün qiymətləndirməsi, daim diqqət mərkəzində saxlaması və potensial təhlükə mənbəyinə çevrilməsinin qarşısını alması idi. Heydər Əliyevin öz vətəninə, xalqına, milli irs və ənənələrinə bağlılığı həmin basqıların önündə əzəmətli siperə çevrilmiş, bütövlükdə türk dünyasının genetik yaddaşını hişf edərək qorumuşdur. Heydər Əliyev hələ keçmiş sovetlər dönməində türkdilli xalqların min illərin sınağından çıxmış mədəniyyətinə, tarixinə, ənənəsinə həddən artıq bağlı olmaqla yanaşı, onların qorunması üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir (1, s. 34-38).

Bu məqsədlər içərisində ulu öndərin xüsusi diqqət verdiyi türkdilli dövlətlərlə əməkdaşlıqdır ki, bununla bağlı onun "tarixən türk dövlətləri, xalqlarımızın mentalitetinə uyğun olaraq haqq, ədalət və indiki anlarda

demokratiya kimi yüksək bəşəri təməllər üzərində bərqərar olmuşdur" fikirlərini misal göstərə bilərik. Ulu öndərin bu fikirləri türk birliyinin müasir dövrdə əməkdaşlığının Azərbaycan üçün önəmli olduğuna dair dünyaya bir mesaj olmuşdur. "Gələcək uğurlarımız üçün ortaq milli, mədəni və mənəvi dəyərlərimizin bizə bəxş etdiyi imkanları dövlətlərimizin ümumi mənafe işinə səfərbər etməli, qarşılıqlı və bərabərhüquqlu münasibətlərin etibarlı təməllər üzərində inkişafına nail olmalıyıq" — çıxışı ilə türk dünyasına müraciət edən ulu öndər türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlıq qurulması üçün mümkün bütün işlərə imza atmışdır. Biz buna Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri layihələrinə Qazaxıstanın qoşulması, tarixi "İpək yolu" -nun bərpası, çoxtərəfli şəbəkə layihələri TRASEKA və İNOGATE-nin türkdilli dövlətlərlə birgə işləməsi, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, Müstəqil Dövlətlər Birliyi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, İslam Konfransı Təşkilatı, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (EKO), Mərkəzi Asiya Regional İttifaqı, GUÖAM təşkilatları çərçivəsində iqtisadi-siyasi əməkdaşlığı, Xəzərin statusu məsələsində Qazaxıstanla ümumi mövqedə olması, Özbəkistan, Qırğızıstan və Türkmənistanla qurulan diplomatik əlaqələrin inkişaf etdirilməsi və digər işləri misal göstərə bilərik. "Özünün yeni yüksəliş dövrünü yaşayan çağdaş türk dünyası bəşər sivilizasiyasına yeni misilsiz nümunələr vermək iqtidarındadır. Bu gün öz suverenliyini əldə etmiş bir çox türk cümhuriyyətinin bu sıraya qoşulması türk dünyasının gələcəyinə işıqlı ümidlər oyadır. İqtisadi, siyasi və mədəni həyatın sıx telləri ilə birləşməyə başlamış türk xalqları yeni dünyanın mühüm amillərindən birinə çevrilməkdədir" – sözlərini əməldən işə çevirən ulu öndərin məqsədyönlü siyasəti sayəsində Mərkəzi Asiyanın türkdilli dövlətləri Azərbaycan vasitəsilə beynəlxalq aləmə çıxış imkanı əldə etmişlər (6, s. 4).

Məhz Heydər Əliyevin sayəsində XIX əsrdə türkdilli dövlətlərin nicat yolunun birlikdə, əməkdaşlıqda və qarşılıqlı hörmətdə olması türk dünyası üçün inkişaf modeli olmuşdur. Ulu öndər Azərbaycan və türk icmalarının fəaliyyət birliyini müzakirə edərkən sosial və psixoloji amillərə diqqət yetirməyin vacib olduğunu daim nəzərdə saxlamış və müasir dünyanın mürəkkəb ictimai-siyasi reallıqlarının azərbaycanlılarla türklərin vahid mövqedən çıxış etməsini zəruri hesab etmişdir.

Bununla bağlı olaraq Türkiyə Respublikasının keçmiş prezidenti Süleyman Dəmirəl türk xalqlarının birliyi ilə əlaqədar belə söyləyir: "Türk dünyası 11 milyon kvadrat kilometrdir. Yəni üç Avropa böyüklüyündəki bir sahədə türk dillərində danışan, mən türkəm, - deyən, əfsanəsi, qəhrəmanı, dili və tarixi bir olan insanların dünyasıdır. Türkcə görə türk ismini, türk adını Tanrı vermişdir. Bu, bir ulu çınardır, ulu çınarın budaqları vardır. Türkcə görə 21 qol bu çınarın budaqlarıdır. Amma hamısı eyni çınarın budaqlarıdır. Tarixin enişi və yoxuşunda bəzən bu çınarın budaqları qurumuş, amma zamanı gəldikdə yenidən yaşılalmışdır. 1990-cı illərdən sonrakı hadisələr də belələrindən biridir. Çınar yaşamışdır və hamınız bu yaşıl çınarın budaqları və yarpaqları olaraq buradasınız. Mənsub olduğumuz bu böyük cəmiyyətin harada yaşayırsa-yaşasın, hansı şərtlər içində olursa-olsun, soylu bir millət olduğu hər kəs tərəfindən qəbul edilir" (2, s. 3-4).

Azərbaycan və Türkiyəni minillikləri əhatə edən tarixi qardaşlıq bağları, etnik mənşə, ümumi dil və mədəniyyət birləşdirir. Məhz buna görə də bu birlik möhkəm təməllər üzərində qurulmuşdur. Tarixin ağır sınaqlarından çıxmış bu münasibətlər müasir dövrümüzdə də öz təsir gücünü saxlamaqdadır. Zaman özü dəfələrlə sübut etmişdir ki, heç bir qüvvə bu münasibətləri sarsıtmağa qadir deyil.

Müasir dünyada gedən qloballaşma və inteqrasiya prosesləri türk xalqları arasında birliyin və həmrəyliyin daha da möhkəmləndirilməsini tarixi zərurətə çevirmişdir. Bu baxımdan Azərbaycan, Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi və inkişafı türk dünyasının birliyi üçün xüsusi əhəmiyyət kəsb edən ciddi siyasi-ideoloji hadisə kimi qiymətləndirilməlidir (6, s. 20).

SSRİ-nin süqutundan sonra iki dövlət arasında sosial, iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrin genişlənməsi, regionda həyata keçirilən transmilli layihələrdə strateji tərəfdaş kimi çıxış etməsi, üst-üstə düşən milli maraqlar və digər amillər diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinin nə qədər mühüm önəmə malik olduğunu təsdiq etməkdədir (5, s. 125-129).

Tarix elmləri doktoru, professor Əli Həsənov "Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti" adlı monoqrafiyasında 1993-cü ilin yayından başlayaraq Türkiyə və Mərkəzi Asiyanın türk dövlətləri ilə münasibətdə ölkənin xarici siyasət kursunda ciddi dəyişikliklər edilməsini yazır və qeyd edir ki, Azərbaycanın-Türkiyə və Mərkəzi Asiyanın türk dövlətləri ilə münasibətlərində keyfiyyətcə yeni bir mərhələ başlandı. Doğrudan da, 1993-cü ildən bu günə qədər Türkiyə Azərbaycanın ən etibarlı siyasi müttəfiqi, bərabər-hüquqlu iqtisadi tərəf müqabilidir. 2 qardaş dövlətin qarşılıqlı rəsmi səfərləri zamanı hərtərəfli əməkdaşlığımızı əhatə edən bir sıra mühüm sənədlər imzalanmışdır (10, s. 222-228).

Azərbaycan və Türkiyə müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda, o cümlədən BMT, Avropa Birliyi, ATƏT və Avropa Şurasında bir-birinə lazımı dəstək verir. Rəsmi Ankara bütün beynəlxalq toplantılarda Azərbaycanın haqlı mövqeyini müdafiə edərək, Ermənistanın işğal etdiyi tarixi Azərbaycan torpaqlarını dərhal və qeyd-şərtsiz azad etməsi tələbini irəli sürür. Azərbaycan, Türkiyə və digər türkdilli dövlətlərin diaspor təşkilatları arasındakı əməkdaşlığı zəruri edən bir sıra siyasi və iqtisadi amillər mövcuddur:

- siyasi amillərin sırasına Azərbaycan və Türkiyə dövlətləri arasındakı strateji müttəfiqliyi;
- hər iki ölkənin milli inkişaf istiqamətlərinin ideya-siyasi yaxınlığını;
- onların beynəlxalq sülhün və təhlükəsizliyin təminatına yönəldilmiş söylərini aid etmək olar.

Azərbaycan və Türkiyə ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinin təkmilləşdirilməsi zərurəti, Avropaya və dünya birliyinə inteqrasiya, diasporların məskunlaşdıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirakının fəallaşdırılması zərurəti bu əməkdaşlığın ideya-siyasi əhəmiyyətini artıran əsas amillər kimi çıxış edir (9, s. 4).

Azərbaycan icmaları fəaliyyətlərinin səmərəsini artırmaq məqsədilə digər diaspor təşkilatlarıyla əlaqələrin daha da gücləndirilməsi istiqamətində fəal iş aparmaqdadır. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətində əsaslı nəticə qazanmaq üçün Avropada və ABŞ-da fəaliyyət göstərən türk icmalarının rəhbərliyi, Türkiyə Respublikasının müvafiq dövlət və hökumət strukturları və müxtəlif ölkələrdəki səfirliklərin əməkdaşları ilə bu məsələ müzakirə edilməkdədir. Müzakirələrin nəticəsi olaraq, türk və Azərbaycan icmalarının birgə fəaliyyət strategiyasının prioritet istiqamətlərini özündə ehtiva edən ilkin layihə hazırlanmışdır.

Nəzər yetirək ki, ABŞ, Almaniya və digər ölkələrdə fəaliyyət göstərən türk icmalarının rəhbərləri ilə görüşlər keçirilmiş, onların layihə ilə bağlı təklifləri öyrənilmişdir. Bu görüşlərdə türk icmalarının fəaliyyət

metodları, onların dövlətlə əlaqələri, Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət imkanları ətrafı müzakirə edilmişdir.

Hazırda həmin layihənin təkmilləşdirilməsi məqsədilə dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən türk icmalarının iş prinsipləri, onların qarşılıqlı əlaqə mexanizmləri, Türkiyə dövlətinin diaspor sahəsində siyasətinin ideoloji və maliyyə əsasları və türk icmalarının təşkilatları və digər cəhətləri tədqiq edilir.

Azərbaycan və türk icmaları arasında getdikcə inkişaf etməkdə olan əməkdaşlıq əlaqələri güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün zəmin rolunu oynamaqdadır. Müasir dünyanın reallıqlarından çıxış edərək, tam məsuliyyətlə demək olar ki, hazırkı şəraitdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, onlar arasında əməkdaşlığın inkişafı hər iki xalqın maraqlarına xidmət edir. Türkiyə ilə Azərbaycanın milli mənafehləri, dövlət maraqları, tarixin sınaqlarından çıxmış dostluq telləri iki xalqın diasporlarının sıx əməkdaşlığını, taleyüklü məsələlərin həllində birgə fəaliyyətini zərurətə çevirmişdir. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının işbirliyi iki xalqın maraqlarının dünya miqyasında etibarlı müdafiəsinə stimül verən mühüm amil kimi qiymətləndirilməyə layiqdir (7, s. 3).

Türk diasporları arasında çoxtərəfli əlaqələrin qurulması və inkişaf etdirilməsində türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının zirvə toplantıları xüsusi yer tutur. Zirvə toplantıları bu ölkələrin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlətlərin yaradılması, siyasi əlaqələrin intensivləşdirilməsi sahəsində qarşıda duran vəzifələrin həyata keçirilməsində, xalqlarımız arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində özünəməxsus rol oynayır.

Türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının I zirvə toplantısı - 1992-ci il oktyabr ayının 30-31 - də Ankara şəhərindən başlanan görüşlər dövlətlərlə yanaşı, diasporların da birləşməsində mühüm rol oynadı. Bundan başqa, türk xalqları arasında əlaqələrin inkişafı məqsədilə 1993-cü ildən etibarən Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultaylarının keçirilməsi ənənəsinin əsası qoyulmuşdur. Belə bir qurultayın keçirilməsi təşəbbüsü hələ 1992-ci ildə, "Türk milləti bölünməz, müqəddəs bir bütövdür. Hansı partiyadan olursa-olsun və ya partiyasız olsun, hər vətəndaşın rifahını, azadlığını, şərafətini qorumağı və təmin etməyi bu millətin bir fərdi olaraq namus borcu saymaqdayıq" deyən Türkiyənin Milliyyətçi Hərəkət Partiyasının lideri Alparslan Türkeş tərəfindən irəli sürülüb. O zaman qurultayın keçirilməsi təşəbbüsü Sovet İttifaqının dağılmasından sonra yeni yaradılmış müstəqil türkdilli dövlətlər arasında iqtisadi, siyasi, mədəni və ideoloji əlaqələri genişləndirmək, həmçinin bu ölkələrin Türkiyə Cümhuriyyəti ətrafında sıx birləşdirilməsinə nail olmaqdan ibarət idi.

Avrasiyanın subregional təşkilatlarından olan Türkdilli Dövlətlər Birliyi (TDB) yarandığı 1992-ci ildən indiyədək 7 belə toplantı keçirmişdir. Sonrakı toplantılar 1994-cü ildə İstanbulda, 1995-ci ildə Bışkekdə, 1996-cı ildə Daşkənddə, 1998-ci ildə Astanada, 2000-ci ildə Bakıda və 2001-ci ildə İstanbulda keçirilmişdir. TDB bölgədə Türkiyə və Azərbaycanla yanaşı, Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan və Qırğızıstan kimi türkdilli dövlətləri də özündə birləşdirir. Birliyin yaradılmasında əsas məqsəd türkdilli dövlətlər arasında həmrəyliyi möhkəmləndirmək, iqtisadiyyat, ticarət, ekologiya, elm-təhsil və mədəniyyət sahəsindəki əməkdaşlığı genişləndirmək olmuşdur. TDB-nin təsis edilməsində türk dünyasının aparıcı dövləti olan Türkiyə Cümhuriyyəti xüsusi fəallıq göstərmişdir.



Məhz Türkiyə rəhbərliyinin söyləri nəticəsində yenicə müstəqillik qazanmış türkdilli dövlətləri, xüsusən də hələ Rusiyanın təsir dairəsindən çıxmamış Mərkəzi Asiya respublikalarını birliyə cəlb etmək mümkün olmuşdur (TDB-nin ali orqanı türkdilli dövlət başçılarının zirvə toplantılarıdır). Türkiyənin fəaliyyətini ulu öndərimiz qurumun 2001-ci ildə İstanbulda keçirilmiş zirvə toplantısında belə ifadə etmişdir: "Ümumiyyətlə, 1992-ci ildən başlayaraq Türkiyə Cümhuriyyəti türkdilli xalqları yaxınlaşdırmaq baxımından öz üzərinə düşən missiyanı şərəflə yerinə yetirir. Türkdilli Dövlətlər Birliyinə qatılmış hər bir ölkə bərabərhüquqludur, ancaq Türkiyə bu birliyin daha da güclü olmasını, daha da inkişaf etməsini təmin edən ən qabaqcıl ölkədir" (4, s. 2).

Ötən 15 ildə TDB-yə daxil olan dövlətlər müxtəlif sahələrdə sıx əməkdaşlıq etməklə subregional integrasiyanın yeni modelini təmin etsələr də, mövcud geosiyasi reallıqlar türkdilli xalqlar arasında əlaqələrin daha da genişləndirilməsini diktə edir. Doğrudur, bu dövrdə türkdilli xalqlar arasında əməkdaşlıq yalnız TDB çərçivəsində məhdudlaşmamışdır - hər il Türkiyədə təşkil olunan Avrasiya zirvə toplantıları həm də türkdilli xalqlar arasında sıx integrasiyanı təmin etmişdir. Zirvə toplantıları türk xalqları arasında təşəkkül tapmış əlaqələrin və əməkdaşlığın tarixi, dil və mədəniyyət ümumiliyinə əsaslanaraq müstəqillik, suverenlik, ərazi bütövlüyünə hörmət, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq və bərabərlik prinsipləri əsasında möhkəmləndirilməsinə xidmət edir. Türk dövlət başçılarının zirvə toplantıları, eyni zamanda ölkələrimiz arasında qarşılıqlı münasibətlərin və əməkdaşlığın Avrasiyada sülh, təhlükəsizlik, sabitlik və iqtisadi tərəqqi kontekstində inkişaf etdirilməsini nəzərdə tutur.

Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev "Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri" monoqrafiyasında haqlı olaraq qeyd edir ki, bu gün qloballaşan dünyada cərəyan edən proseslərin fonunda türk dövlətləri, xüsusən Türkiyə və Azərbaycan bir qədər ehtiyatlı olmalıdırlar. Amerikaya, Avropaya bir qədər ehtiyatla yanaşmalıyıq. Çünki onlar tarixdə heç vaxt səmimi olmayıblar. Amma biz səmimi deyillər deyə, onlara düşmən kimi də baxmamalıyıq. Türklərin çox gözəl, gələcək nəsillərimizə örnək olan möhtəşəm tarix salnaməsi var. Türk dünyasını qloballaşma dövründə gözləyən proseslər və qarşımızda duran hədəflər barədə apardığı dolğun və obyektiv elmi tədqiqat işindən irəli gələrək türklərin hər zaman əmin-amanlıq, mehriban dostluq şəraitində yaşamağı istəməsini təsdiqləmək olar. Təsədüfi deyil ki, türk dünyasının böyük öndərləri Mustafa Kamal Atatürk və Heydər Əliyev yurdda və cahanda həmişə sülhün olmasını arzu ediblər. Azərbaycan və Türkiyə Heydər Əliyev və Atatürk ideyalarından kənara çıxmamalıdır (3, s. 198-200).

Türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlıq məsələsi professor Seyfəddin Qəndilovun diqqətindən kənar qalmır. Müasir dövrün siyasi hadisələri, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibətlərinin nizamlanmasında türkdilli dövlətlərin və onların diasporlarının fəaliyyəti və digər bu kimi proseslərə "Müstəqillik illərinin düşüncələri" monoqrafiyasında konseptual yanaşan alim qeyd edir ki, ulu öndərin uğurlu dövlət idarəçilik sisteminin Mərkəzi Asiyanın türkdilli dövlətlərində tətbiqi həyata keçirilsə Türk Dövlətləri Birliyinə nail olmaq olar. Bununla yanaşı, xaricdəki Azərbaycan və türk icmalarının əməkdaşlığı istiqamətində görülən tədbirlər Azərbaycanın xarici siyasətində mühüm yer tutmalıdır (8, s. 250-257).

Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, millət vəkili, AMEA-nın müxbir üzvü Nizami Cəfərov "Azərbaycanşünaslığın əsasları" kitabında göstərir ki, türk xalqları uzun müddət bir-birindən aralı düşmüş, heç bir mədəni-mənəvi ünsiyyətləri olmamış, tək-tək ziyalılar da rus dilində ünsiyyətdə olmuşlar. Professor türklərin



çox böyük ərazidə məskunlaşdıqlarından onların əlaqəsinin belə tezliklə qurulmasının hazırkı dövr üçün çətinliklərinə baxmayaraq, digər xalqlar kimi bizim də müasir mədəni idarəçilik texnologiyası, iqtisadi, mədəni-siyasi əlaqələrə yiyələnməklə bu birliyə nail olmağımızı məqbul hesab edir. Doğrudan da siyasi sərhədlərin açılması və şəffaf olması ciddi önəm daşıyır. Etnik-mədəni əlaqələrdə mədəniyyətin birliyi yalnız mədəniyyət problemi kimi qəbul olunmur, bu, ən çox siyasi dəyər daşıyır. Sərhədlərin açılması, xalqların bir-biri ilə iqtisadi-mədəni əlaqə qurması, daha çox siyasi dəyər daşıyır. Belə olduğu təqdirdə siyasi müstəviyə çıxarılmış problem, sözsüz ki, siyasi yolla da həll olunmalıdır (11).

Ötən müddət ərzində keçirilmiş qurultayların sənədlərində dünyada baş verən qlobal və regional münaqişələrlə əlaqədar Türk dünyasının tarixi, mədəni və coğrafi amillərdən qaynaqlanan səmərəli potensialından istifadə edərək sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində birgə səylərin intensivləşdirilməsinin zəruriliyi qeyd edilmişdir. Həmin sənədlərdə Türk dünyası ölkələrinin bir-birinin problemlərinə daha həssas yanaşması təqdir olunmuş və bu tendensiyanın yüksələn xətt inkişafı üçün müvafiq tədbirlərin görülməsinin vacibliyi vurğulanmışdır.

Qurultaylar zamanı münaqişə bölgələrində yaşayan türk xalqlarının problemlərinə, habelə təcavüzə məruz qalmış türkdilli dövlətlərə dəstək verilməsi məsələləri də geniş müzakirə edilmişdir. Qəbul olunmuş sənədlərdə bütün bunlarla yanaşı, türkdilli ölkələr arasında enerji, ticarət, qarşılıqlı sərmayə yatırımı sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, türk dövlətləri arasında ortaq regional əməkdaşlıq proqramlarının həyata keçirilməsi, Türkiyənin turizm sahəsindəki təcrübəsinin öyrənilməsi və tətbiqi ilə bağlı tövsiyələr də öz əksini tapmışdır.

Müasir dövrdə Azərbaycan və türk icmaları arasında əlaqələrin inkişafı məsələsi Azərbaycan Respublikasının diaspor quruculuğu sahəsində dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindəndir. Təqdirəlayiq haldır ki, Türkiyə Respublikası da Azərbaycan və türk diasporlarının birgə fəaliyyəti ideyasını dəstəkləyir. Bütün bunlar isə sözügedən ideyanın reallığa çevrilməsi istiqamətində əhəmiyyətli addımların atılmasına təkan vermişdir. Belə ki, ötən dövr ərzində türk və Azərbaycan diasporları müxtəlif ölkələrdə birgə mədəni-kütləvi tədbirlər keçirilməsinə nail olmuşlar. Belə tədbirlər Azərbaycan gerçəkliklərinin təbliğinə, xarici əlaqələrin inkişafına, soydaşlarımızın ölkəmizlə əlaqələrinin dərinləşməsinə xidmət etmişdir.

14 yanvar 2002-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Azərbaycan ilə Türkiyə arasında diplomatik əlaqələr yaradılmasının on illiyi münasibətilə Bakıdakı "Avropa" mehmanxanasında keçirilən mərasimdə çıxış edərək Türkiyənin beynəlxalq aləmdə Azərbaycana problemlərinin həllində həmişə dəstək verdiyini bildirib: "Türkiyə Cümhuriyyəti Azərbaycana yaxından yardım edir, Azərbaycanla bir yerdədir, Azərbaycanın mövqelərini həmişə dəstəkləyib və əminəm ki, bundan sonra da dəstəkləyəcəkdir"

Türkiyə Respublikasının Baş naziri Rəcəb Tayyib Ərdoğan ulu öndərin fikrini dəstəkləyərək qeyd edib: "Azərbaycanla əlaqələr bölgədəki nüfuzu və geostrateji mövqeyinə görə çoxtərəfli xarici siyasət yeritməli olan Türkiyənin xarici siyasətində hər zaman ən yüksək və xüsusi yerə malikdir. Qardaş Azərbaycandakı hadisələr Türkiyədə çox böyük maraqla və yaxından izlənilir. Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər bütün sahələrdə inkişaf edir. Azərbaycanın demokratikləşmə və iqtisadi inkişaf yolunda atdığı addımların dünyada təqdirə qarşılanması Türkiyədə də qürur doğurur."

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları XX əsrin əvvəllərində erməni daşnaqları tərəfindən azərbaycanlılara qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları barədə beynəlxalq ictimaiyyətin məlumatlandırılması istiqamətində də bir sıra tədbirlər həyata keçirmişlər. Belə ki, 2002-2009-cu illər ərzində 31 Mart azərbaycanlıların soyqırımı günü, əsrin faciəsi Xocalı soyqırımı, ermənilərin işğalçılıq siyasəti nəticəsində Azərbaycanın 20% torpaqlarının hələ də Ermənistanın nəzarətində olması və digər problemlərlə bağlı dünyanın müxtəlif ölkələrində birgə etiraz aksiyaları, elmi-praktik konfranslar, müzakirələr, foto və rəsm sərgiləri keçirilmiş, ermənilərin terrorizm və işğalçılıq siyasəti barədə beynəlxalq ictimaiyyəti məlumatlandırmaq məqsədilə təbliğat işləri aparılmışdır. Ötən müddət ərzində xarici ölkələrdə 31 Mart azərbaycanlıların soyqırımı günü və əsrin faciəsi Xocalı soyqırımı ilə bağlı müxtəlif tədbirlər təşkil olunmuş, ermənilərin əsrlərdən bəri Azərbaycan və türk xalqlarına qarşı məqsədyönlü soyqırımı siyasətinin tarixi kökləri işıqlandırılmışdır. Bununla bağlı Almaniya, Fransa, İsveç, İsveçrə, Belçika, Niderland, ABŞ, Kanada, Rumıniya, Polşa, Estoniya, Latviya, Çexiya, Moldova və digər ölkələrdə təşkil edilmiş etiraz aksiyaları, elmi konfranslar, seminarlarda türk icmalarının nümayəndələri Azərbaycan diasporuna dəstək vermişlər. Türk və Azərbaycan diasporlarının əməkdaşlığı sayəsində müxtəlif ölkələrdə birgə tədbirlər, aksiyalar həyata keçirilmişdir. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə təşkil etdiyi tədbirlərdə ermənilərin ötən əsrin əvvəllərində Anadoluda və Azərbaycanda törətdikləri cinayətləri əks etdirən müxtəlif sənədli və bədii filmlər nümayiş etdirilmiş, fotostendlər qurulmuşdur. İcmaların söyi nəticəsində bir sıra Avropa ölkələrində təşkil olunmuş tədbirlərdə həmin ölkələrin dövlət rəsmiləri, müxtəlif ölkələrin diplomatik korpuslarının nümayəndələri, soydaşlarımızın məskunlaşdığı ölkələrin ictimai-siyasi xadimləri, elm və mədəniyyət adamları iştirak etmişlər.

Azərbaycan və türk icmaları 31 Mart azərbaycanlıların soyqırımı gününün beynəlxalq aləm tərəfindən soyqırımı aktı kimi qəbul edilməsi istiqamətində söylərini daha ardıcıl şəkildə davam etdirməkdədirlər. Bu tədbirlərin keçirilməsi və materiallar cəhətdən təmin edilməsi missiyası Heydər Əliyev adına Fondun üzərinə düşmüşdür. Məhz Fondun sayəsində hazırda dünyanın əksər ölkələrinin kitabxanaları, ali məktəbləri, beynəlxalq təşkilatlar, qanunverici orqanlar və digər mühüm qurumlarda Azərbaycan həqiqətlərini əks etdirən müxtəlif dillərdə ədəbiyyatlar paylanmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi kursunun öyrənilməsinə, təbliğinə, ideyalarının həyata keçirilməsinə dəstək verən, ulu öndərin zəngin irsindən bəhrələnərək ölkəmizin sosial-siyasi, iqtisadi, mədəni tərəqqisi, dünya birliyinə inteqrasiyası, vətəndaşların maddi rifahının yaxşılaşması üçün bu iş xidmət edən genişmiqyaslı proqram və layihələr həyata keçirən Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq istiqamətində də ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyət göstərir. Fondun prezidenti, YUNESKO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın fəaliyyəti nəticəsində BMT-nin bu nüfuzlu qurumlarında və digər beynəlxalq təşkilatların ali orqanlarında Azərbaycan həqiqətləri dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmışdır.

Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, bunun üçün müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi də Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətində əsas yerlərdən birini tutan ümumi məqsəddir. Fond bir neçə ildir ki, bütün imkanlarından istifadə edərək Xocalı soyqırımının dünyada təbliği yönündə ardıcıl, məqsədyönlü və səmərəli tədbirlər həyata keçirməkdədir. Xocalı faciəsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə xarici

ölkələrdə keçirilən tədbirlərə Heydər Əliyev Fondunun verdiyi dəstək, eləcə də fondun özünün təşəbbüsü ilə görülmə işlər xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Yeri gəlmişkən, Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətlər "Qarabağ həqiqətləri" bukletlər toplusunda da yer alıb. Bu toplu "Qarabağın tarixi haqqında qısa məlumat", "Qarabağ münaqişəsinin başlanması", "Xocalı soyqırımı", "Erməni terror təşkilatlarının Azərbaycana qarşı fəaliyyəti" və "Azərbaycana qarşı erməni təcavüzünün nəticələri" bukletlərindən ibarətdir. Bukletlər toplusu Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə əzəli Azərbaycan torpağı olan Qarabağ haqqında həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdırmaq məqsədilə hazırlanmışdır. İngilis, fransız, rus, alman və macar dillərində çap olunaraq dünyanın bir çox dövlətlərində yayılan "Qarabağ həqiqətləri" bukletlər toplusu bu məqsədlə həyata keçirilmiş layihələr sırasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Xatırladaq ki, hələ 2007-ci ildə, Xocalı soyqırımının 15-ci ildönümündə dünya ictimaiyyətinin faciə ilə yaxından məlumatlandırılması məqsədilə Heydər Əliyev Fondu xüsusi layihə hazırlayaraq uğurla həyata keçirib. Fransa, Rusiya, Çin, Böyük Britaniya, Belçika, Avstriya, Almaniya, Küveyt, Rumıniya, Danimarka, Mərakeş, Çexiya, Macarıstan, Yeni Zelandiya, Hollandiya, İran, İsveç, İsveçrə, Ukrayna, Gürcüstan və digər ölkələrdə keçirilən anma mərasimlərində, konfranslarda, mitinq və piketlərdə Heydər Əliyev Fondunun göndərdiyi materiallardan geniş istifadə edilib. Layihə çərçivəsində müxtəlif ölkələrdə keçirilən mərasimlər zamanı Heydər Əliyev Fondunun ingilis, rus və türk dillərində hazırladığı "Xocalı soyqırımı" adlı sənədli film nümayiş etdirilib, həmçinin "Xocalı uşaqların gözü ilə", "Təcavüzün qurbanları" adlı foto və rəsm sərgiləri təşkil olunub. Tədbir iştirakçılarında fondun hazırladığı "Qarabağ həqiqətləri" bukletlər toplusu, nəşrlərin CD-DVD variantları da paylanılıb.

2008-ci ildə də Heydər Əliyev Fondu Xocalı faciəsinin dünyada tanıtılması işini layiqincə həyata keçirib, ölkə daxilində və xaricdə böyük işlər görüb. Qeyd edək ki, fondun ötən il gördüyü işlərin hazırlığına 2007-ci ilin dekabr ayında Mehriban xanım Əliyevanın tapşırığı ilə başlanmışdı. Faciənin ildönümü ərəfəsində dünyanın bir sıra ölkələrində Xocalı soyqırımına həsr edilmiş fotosərgilər keçirilib, müxtəlif nəşrlər nümayiş etdirilib. Təqdirəlayiq haldır ki, 2008-ci ildə sərgilərin keçirildiyi ölkələrin coğrafiyası bir qədər də genişləniş. Ötən il fevralın 27-də Heydər Əliyev Fondunun Rusiyadakı nümayəndəliyinin təşəbbüsü ilə Moskvada "Xocalı. 16 il sonra" mövzusunda elmi-praktiki konfrans da keçirilib. Konfransdakı çıxışında Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva Xocalı faciəsinin öz miqyasına və qəddarlığına görə bəşəriyyət əleyhinə ən ağır cinayətlərlə bir sırada olduğunu. Xocalı yaralarının hər bir azərbaycanlının ürəyində əbədi qalacağını bildirib. Fondun Rusiyadakı nümayəndəliyinin Moskvada Rusiya və Azərbaycan gənclərini, Rusiyanın aparıcı ali məktəblərinin tələbələrini cəlb etməklə xalqımızın tarixində faciəli səhifə olan Xocalı soyqırımının 16-cı ildönümünə həsr edilmiş belə bir kütləvi tədbir keçirməsi çox vacib və əhəmiyyətli idi.

Azərbaycan və türk icmaları uydurma "erməni soyqırımı" iddialarının ifşa edilməsi istiqamətində də öz səylərini birləşdirir, heç bir real əsası olmayan bu saxta ittihamlarla bağlı qərar və qanunlar qəbul edən ölkələrin parlamentlərinə öz etirazlarını bildirir, beynəlxalq ictimaiyyəti obyektiv məlumatlandırmağa səy göstərirlər. Son illər ərzində azərbaycanlı və türk icmaları arasında bu istiqamətdə əməkdaşlıq daha geniş vüsət almışdır. Bəzi ölkələrin üzdənirə "erməni soyqırımı" ilə bağlı qəbul etdiyi qanunvericilik aktları bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların və türklərin hiddət və etirazına səbəb olmuşdur.

2006-cı il sentyabrın 18-də Antalyada türkdilli dövlətlərin və topluluqların X Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayında çıxış edən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev demişdir: "Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri indi ən yüksək zirvədədir. Bu münasibətləri bir neçə amil şərtləndirir - tarixi köklərimiz, etnik mənsubiyyətimiz, dilimiz, mədəniyyətimiz, milli-mənəvi dəyərlərimiz, ənənələrimiz. Eyni zamanda, bu münasibətləri türk dünyasının iki görkəmli şəxsiyyətinin fikirləri, kəlamları müəyyənləşdirir. Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürk demişdi ki, Azərbaycanın sevinci Türkiyənin sevinci, Azərbaycanın kədəri Türkiyənin kədəridir. Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyev söyləyib: "Türkiyə və Azərbaycan bir millət, iki dövlətdir".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakı şəhərində 2007-ci ilin mart ayında keçirilən Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumu Türk dünyasının birliyi ideyasının inkişafı, türk xalqları arasında əlaqə və münasibətlərin möhkəmlənməsi baxımından da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Türk xalqları bu gün öz tarixlərinin ən məsuliyyətli dövrlərindən birini yaşamaqdadırlar. Bu çətin mərhələdə xalqlarımızın qarşısında duran başlıca vəzifə Türk dünyası arasında birliyin və həmrəyliyin daha möhkəm təməllər üzərində inkişafına nail olmaqdan ibarətdir. Çünki Türk dünyasının tərəqqisi bu birliyin nə dərəcədə möhkəm əsas üzərində qurulmasından çox asılıdır.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin yuxarıda qeyd edilən I Forumu Vətəndən kənarında məskunlaşmış hər bir azərbaycanlıya və türkcə belə bir tarixi fürsət vermişdir. Əsrin əvvəllərində görkəmli mütəfəkkirlərimizin irəli sürdüyü "Dildə, fikirdə, əməldə birlik" şüarı bu fürsəti layiqincə dəyərləndirməyimizin ən doğru yolunu bizlərə göstərməkdədir.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları bu Forumun onların fəaliyyətində yeni bir mərhələnin əsasını qoyacağına əmindirlər. Bu əminlik bizim xalqlarımızın tarixin sınaqlarından çıxmış çoxəsrlik qardaşlıq ənənələrinə, ortaq etnomədəni dəyərlərimizə, dövlətlərimizin ümumi siyasi və iqtisadi mənafeələrinə əsaslanır.

Türk və Azərbaycan diasporlarının əməkdaşlığı sayəsində ötən dövrdə müxtəlif ölkələrdə birgə tədbirlər, aksiyalar həyata keçirilmişdir. İsveç parlamentinin qondarma "erməni soyqırımı"nı tanımasına etiraz əlaməti olaraq, Ülkücü Türk Dərnəkləri Federasiyası və Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Sürix şəhərində birgə mitinq təşkil etmişlər. Avropa Azərbaycanlıları Mədəniyyət Mərkəzi, Belçika Atatürk Düşüncə Dərnəyi və Belçika Türk Platformunun Brüsseldə "Erməni soyqırımı iddialarına rədd!" şüarı ilə birgə icazəli yürüşü, 31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə İstanbulda mitinqin təşkili, Nyu-Yorkda hər il keçirilən ənənəvi "Türk yürüşü"ndə həmvətənlərimizin fəal iştirakı, Niderland parlamentinə seçkilərdə Azərbaycan icmalarının türk icmaları ilə birgə türk deputatlarını dəstəkləməsi ilə bağlı təbliğat kampaniyasına qoşulması buna əyani misaldır. Heydər Əliyev türk dünyasının birliyi uğrunda önəmli mübarizə aparən bir şəxsiyyət olub. Ulu öndər Türk Dövlətləri Birliyinin yaranmasının zərurətini bu cür əsaslandırır: "...Türk xalqlarının birliyi yalnız mədəni birlik, yalnız iqtisadi birlik yox, bu, həm də siyasi birlik səviyyəsində nəzərdən keçirilməlidir. Türk dünyası artıq müasir dünya üçün siyasi bir hadisədir. Yəni müasir dünyada harmoniya yaradılmasında həm türklərin öz daxilində, həm də türklərin iradəsi ilə dünyada harmoniya yaradılmasında artıq bu siyasi bir rol oynayır." Prezident İlham Əliyev bu fikirlərin həyata keçirilməsi uğrunda fəal siyasət aparır. Türkdilli Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayının 2007-ci ilin noyabr ayında Bakıda

keçirilməsi də məhz İlham Əliyevin bu ideyanın davamçısı olduğunun göstəricisidir. Həmin qurultayda Azərbaycan Prezidenti öz nitqində vurğulamışdır ki, "Bütün bu görüşlər, qurultaylar, tədbirlər bir məqsəd güdür - türk dünyası daha da mütəşəkkil olsun, bir-birilə əlaqələrini və dünyadakı mövqelərini daha da möhkəmləndirsin. Bu, bizim hamımızın marağındadır. Bizim birliyimiz nə qədər güclü olsa, hər bir ölkə öz milli maraqlarını bir o qədər uğurla müdafiə edə bilər."

Cənab İlham Əliyevin bu sahədəki xidmətlərinin yalnız ümumtürk dəyərlərinə - mədəniyyətinə, ədəbiyyatına, folkloruna, incəsənətinə yüksək qayğı, diqqət nümunəsi kimi dəyərləndirilməsi həmin fəaliyyətin gerçək miqyası üçün kifayət etmir. Görülən bu işlər, sadəcə, qayğı və diqqət nümunəsi olmaqla məhdudlaşa bilməz - bütün bunlar ulularımızdan bizə gəlib çatan müqəddəs irsin göz bəbəyi tək qorunaraq gələcək nəsillərə əmanət edilməsi, azərbaycançılıq və türkcülük məfkurəsinin, əxlaqının, baxışlar sisteminin bütün dünyada təbliği, qəbul olunması üçün həyata keçirilən məqsədyönlü strategiyanın mühüm tərkib hissəsidir.

Çağdaş nəzəriyyələrdə bəzən bu cür meyillər konservatizm tendensiyası kimi də nəzərdən keçirilir. Fəqət, cənab İlham Əliyevin siyasətçi və diplomat kimi məharəti ondadır ki, ümumtürk dəyərlərinə, tarixi keçmişimizə bu dərəcədə yüksək bağlılıq onun timsalında bəşəri tərəqqi və müasirliklə təzad yaradan konservativ yanaşma kimi sezilmir. Cənab İlham Əliyev öz siyasətində böyük ustalıqla milli və liberal dəyərlərin uğurlu dialoqunu, harmoniyasını yarada bilmişdir. Millilik Prezident İlham Əliyevin siyasi düşüncəsinin, təfəkkürünün əsas mənbəyidir. Onun öz xalqının ruhuna uyğun, bununla yanaşı, Avropa və Qərbi təmayüllü siyasəti Azərbaycanın əbədi və əzəli maraqlarından mayalanır.

Bizim milli köklərimiz, maraqlarımız, seçdiyimiz yol, məqsədlərimiz, ən nəhayət, bədxahlarımız da də eynidir. Azərbaycanı və Türkiyəni vahid bir mövqedə birləşdirən məhz bu amillərdir. Biz bədxahlarımıza çirkin niyyətlərinə çatmaq üçün heç bir şans verməməliyik. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin X Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayında söylədiyi kimi, "Biz hücumla keçməliyik". Təcrübə göstərir ki, müdafiə geriliyə, ətalətə sürükləyir. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətinin qayəsində məhz bu şüar dayanacaqdır.

Bununla türk dövlətlərinin bir-birinə yaxınlaşması sırf praqmatik və iqtisadi maraqlardan qaynaqlanır. Bu dövlətlər böyük bir məkanda sosial-iqtisadi tərəqqiyə nail ola bilərlər. Bunun üçün bütün imkanlara sahibdirlər. Türk dövlətləri nazirlərinin Bakıdakı tədbirində də bu müstəvidə müzakirələr aparılıb. Ona görədir ki, Azərbaycanı bu istiqamətdə görülən işlərin aparıcı qüvvəsi hesab etmək olar.

Türk dövlətlərinin Bakı toplantısı həm də Avropa-Qafqaz-Orta Asiya məkanında əməkdaşlığın konkret məzmun kəsb etməsi yönündə maraq doğurur. Bu məkanda problemlər kifayət qədərdir. Eyni zamanda, həmin problemləri aradan qaldırmaq üçün yetərinə potensial vardır. O cümlədən, enerji təhlükəsizliyi sahəsində Avropa ilə Uzaq Şərq arasında körpü rolunu türk dövlətləri oynaya bilər. Bu dövlətlərin zəngin enerji ehtiyatlarına malik olması ilə yanaşı, sivil siyasətləri vardır. Buradan aydındır ki, türk dövlətlərinin əməkdaşlığı dünyaya sərf edən variantdır. Bu məsələ ətrafında müzakirələrin davam edə bilməsi tamamilə mümkündür. Maraqlıdır ki, türk dövlətlərinin yaxınlaşması heç bir qonşu dövlət üçün narahatçılıq doğurmur. Görünür, burada hər kəs bu birliyin dünya üçün xeyirli ola biləcəyinə inanır.

Türk dövlətlərinin bir-biri ilə əlaqəsinin artmasında kommunikasiya faktorunun rolu böyükdür. Çünki türk dövlətləri yerləşdikləri məkana görə böyük bir ərazinin nəqliyyat dəhlizini xatırladır. Qərb Şərq arasında nəqliyyatı təmin etmək üçün bunun əhəmiyyəti çox böyükdür. Xüsusilə, Qərb üçün nəqliyyat dəhlizinin mənası ayrıcadır. "İpək yolu" adlanan layihənin həyata keçirilməsinin strateji önəmi bu cəhətə dayanır. Buna görə də türk dövlətlərinin əməkdaşlığının nəqliyyat tərəfini ciddi surətdə nəzərə almaq lazımdır. Təbii ki, burada Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsinin yerini ayrıca qeyd etmək gərəkdir. Bu layihənin reallaşması ilə türk dünyası xeyli uğur əldə etmiş olur. Bu uğuru davamlı etməyin yolu da türk dövlətlərinin birliyini yaratmaqdan keçir. Hər bir türk dövlətinin bu prosesdə özəl funksiyası vardır. Çünki bura o qədər zəngin bir məkandır ki, müxtəlif ehtiyacları ödəmək olar.

Türk dövlətlərinin birliyi modelinin demokratik tələblərə cavab verdiyini əminliklə demək olar. Çünki bu dövlətlərin hər birinin strateji inkişaf xətti demokratikləşməyə, açıq cəmiyyət yaratmağa və Qərbə inteqrasiyaya yönəlib. Bu da onların əməkdaşlığında müxtəlif problemləri və ziddiyyətləri aşmaq imkanının saxlandığını göstərir. Təbii ki, türk dövlət başçıları bunları çox yaxşı bilirlər və bəmin istiqamətdə təsirli addımlar atacaqlar. Türk birliyi, həm də təhlükəsizliyin təmini aspektində olduqca effektiv modelin hazırlanmasına imkan verir. Bu yöndə türklərin çalışmalarının davam etməsi özünün müsbət nəticələrini verəcəkdir. Keçmişdə olduğu kimi, indi də türk xalqları dünyaya əmin-amanlıq gətirməkdədirlər.

Qurultayın qətnaməsində də vurğulandığı kimi, tarixən bir-birinə qırılmaz tellərlə bağlı olan xalqlarımız çətin məqamlarda çiyin-çiyinə verərək qardaş köməyini bir-birindən əsirgəməmişlər. İki qardaş ölkənin diasporlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi ciddi uğurlara yol açaraq xüsusilə Avropa Şurası çərçivəsində Ermənistanın ciddi diplomatik uğursuzluqlara düşər olmasına gətirib çıxarıb. Dünyadakı türk diaspor təşkilatları ilə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi istiqamətində müəyyən addımlar atılmış, Azərbaycan və türk diasporlarının eyni mövqedən çıxış etməsi, bəzə aksiyalar keçirməsi təmin edilmişdir.

Türk dövlətlərinin Bakı toplantısı quruma üzv dövlətlərin mövcud əlaqələri daha geniş coğrafi arealda və qarşılıqlı faydalılıq prinsipi əsasında davam etdirmək niyyətini bir daha ortaya qoymuşdur. Bu, milli-dini yaxınlıq amili və təəssübkeşlik prinsiplərindən bir qədər də irəliyə gedərək bütövlükdə türkdilli xalqların dünya siyasətindəki tarixi yerini, təsir imkanlarını, nüfuzunu təmin etməyə yönəlmiş müqəddəs amal, məsuliyyətli və əzmkar missiyadır. Bu əməkdaşlıq türkçülük ideyalarının bəşəriyyətin xilasına xidmət etdiyini, türkdilli dövlətlərin regionda yalnız sülh, iqtisadi tərəqqi və inkişaf, habelə demokratik idealların təntənəsi naminə birləşmək niyyətini nümayiş etdirməyə yönəlmişdir.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin fəaliyyəti sayəsində Azərbaycan və türk diasporları arasında iki istiqamətdə işlər hər bir diaspor üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etməlidir.

Mədəni-kütləvi tədbirlər: müasir dövrdə azərbaycanlı və türk icmaları arasında əlaqələrin inkişafı hər iki dövlətin diaspor sahəsindəki siyasətində prioritet yer tutmaqdadır. Bu gün Azərbaycan və Türkiyənin dövlət rəhbərləri diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə xüsusi önəm verirlər. Xalqlarımızın ortaq milli maraqları və dövlətlərimizin mənafeələrinin yaxınlığı ötən müddət ərzində diaspor təşkilatlarımız arasında əməkdaşlığın qurulması və inkişafına ciddi təkan vermişdir.



Azərbaycan və Türkiyə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması: Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları ölkəmizin milli maraqlarının müdafiəsi, xalqlarımızın zəngin mədəni irsinin təbliği, Azərbaycan və Türkiyə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahələrində də fəal əməkdaşlıq etməkdədirlər. Ötən müddət ərzində diaspor təşkilatları bu istiqamətdə bir sıra mühüm addımlar almağa müvəffəq olmuşlar. Belə ki, diaspor təşkilatlarımızın mətbu orqanları ölkəmizin həyatında baş verən ən mühüm yenilikləri daim işıqlandırır, tarixi həqiqətləri üzə çıxaran məlumatların yayılmasına çalışır, Azərbaycan və türk icmalarının fəaliyyəti barədə informasiyaları dünya ictimaiyyətinə çatdırmağa səy göstərir. Bir sıra ölkələrdə türk diaspor təşkilatlarının təsis etdiyi televiziya və radio kanallarında Azərbaycandan bəhs edən proqram və verilişlər yayımlanır, qəzetlərdə Azərbaycan üçün səhifələr ayrılır.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov hesab edir ki, dünyada son dərəcə mürəkkəb proseslərin getdiyi indiki zamanda Azərbaycan və türk icmalarının fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi, onların mövcud potensialının xalqlarımızın tarixi maraqlarının qorunmasına, ölkəmizin milli mənafelərinin müdafiəsi prosesinə cəlb edilməsi, türkdilli xalqlar arasında birliyin daha da möhkəmləndirilməsi üçün mövcud ideoloji zəminin təkmilləşdirilməsi, ümumi məqsədlərin müəyyən edilməsi, ortaq problemlərimizlə bağlı dünya ictimaiyyətində obyektiv rəyin formalaşdırılması istiqamətində əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün real mexanizmlərin işlənilməsinin vaxtı gəlib çatmışdır.

Mərmərə Qrupu Strateji və Sosial Araşdırmalar Vəqfinin başqanı doktor Akkan Suver haqlı olaraq qeyd edir ki, "türk dövlətləri xalqlarının, diaspor təşkilatlarının vahid ideya və məqsədlər uğrunda mübarizə aparması, ideoloji-siyasi cəbhədə eyni mövqedən çıxış etməsi, bədnam erməni lobbisinə qarşı mütəşəkkil mübarizəyə qoşulması hazırda cənab İlham Əliyevin ən çox səy göstərdiyi məsələlərdəndir. Rəsmi Bakının tarixi, siyasi və dini baxımdan Azərbaycana yaxın olan türkdilli respublikalarla ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərin genişləndirilməsi təşəbbüsləri də bu məqsədə xidmət edir."

Müəllifin bu fikirlərin təhlili onu göstərir ki, eyni dilə soykökə, mədəniyyətə, tarixə, folklorla malik türk xalqlarını bu gün iqtisadi həyat birliyi bütövləşdirir, sarsılmaz edir, vahid bir millət halında formalaşdırır. Azərbaycan Prezidentinin türk-dilli xalqların ideya birliyinin təmin edilməsi istiqamətindəki fəaliyyətinin ən başlıca səbəblərindən biri də bu gün az qala bütün dünyanı cəfəng, iftira xarakterli təbliğatının təsiri altına salmağa çalışan, nəinki Türkiyə və Azərbaycana, bütövlükdə böyük türk dünyasına qənim kəsilən bədnam erməni lobbisinə qarşı effektiv əks-hücumun təşkili zərurəti ilə şərtlənir. Türk dövlətlərinin, xalqlarının, diaspor təşkilatlarının vahid məqsədlər uğrunda mübarizə aparması, ideoloji-siyasi cəbhədə eyni nöqtəyə vurması, çirkin erməni təbliğatına qarşı mütəşəkkil mübarizəyə qoşulması qarşıda duran başlıca məqsədlərdən biridir.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyasının tətbiqi isə azərbaycanlıların və türklərin məskunlaşdıqları ölkələrdə ictimai-siyasi həyatda iştirak səviyyəsinin yüksəldilməsi, müxtəlif ölkələrin seçkili orqanlarında və hökumət strukturlarında təmsil olunan türk və azərbaycanlı siyasi xadimlərlə əlaqələrin genişləndirilməsi, icma üzvlərinin sosial və hüquqi müdafiəsini yaxşılaşdırmaq, vətəndaşlıq məsələlərində ortaya çıxan problemləri aradan qaldırmaq məqsədilə qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin və məsləhətləşmələrin aparılması ilə bağlı vahid mexanizmin müəyyənləşdirilməsi kimi mühüm vəzifələrin yerinə yetirilməsinə xidmət edəcəkdir. Bu baxımdan, xarici ölkələrdə yaşayan hər bir azərbaycanlının və türkün üzərinə çox böyük bir tarixi



missiya düşür. Onlar xalqlarımızın ümumi mənafeləri hətta görəcəkləri işlərlə bu missiyanı həyata keçirmək gücünə malik olduqlarını sübut etməlidirlər.

### İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

- 1 Azərbaycan diasporu: böyük yolun başlanğıcı. Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 208 s.
- 2 Aydınqızı A. Ümumtürk mənbəşünaslığı / Dərs vəsaiti. Bakı: Bakı Universiteti, 2003, 131 s.
- 3 Arzumanlı V., Ağayev İ. Dünya Azərbaycanlıları Konqresi, dünən, bu gün və sabah. Bakı: Qartal, 2007, 188 s.
- 4 Cəfərov N. Azərbaycanşünaslığın əsasları. Bakı: Pedaqogika, 2005, 256 s.
5. Həsənov Ə. Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti / Dərslik. Bakı: Azərbaycan, 2005, 752 s.
6. İbrahimov N. Heydər Əliyev və diaspor quruculuğu / Heydər Əliyev xaricdəki soydaşlarımızı azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşdirən liderdir // Respublika, 12 aprel 2008
7. Qəndilov S. Müstəqillik illərinin düşüncələri / Dərs vəsaiti. Bakı: Naksuana, 2006, 501 s.
8. Qaraoğlu F. Türk millətinin tarixi, qurduğu dövlətlər və ata-babaları. Bakı: Nurlar NPM, 2007, 384
9. Mehdiyev R. Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri: keçmişin dərsləri, bu günün reallıqları və gələcəyin perspektivləri. Bakı: Azərbaycan, 2005, 464 s.
10. Türk dünyası / Müəllif: tərtib edən Q.Allahverdiyev, V.Sultanzada, Şərq Araşdırmalar Mərkəzi. Altıncı kitab. Heydər Əliyev və Şərq: Altı cildə. Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 480 s.
11. [www.diaspora.gov.az](http://www.diaspora.gov.az)

**Dirçəliş XXI əsr.-2009.-№133-134.-S.314-329.**

## Milli maraqlara xidmət edən diaspor quruculuğu

S. Elmanoğlu

### *2001-ci ilin noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı milli diaspor quruculuğunda keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcı oldu*

Dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkiliyə nail olmaq son 15 ildə ölkə iqtidarının diqqət yetirdiyi mühüm məsələlərdəndir. Odur ki, müxtəlif səbəblərdən xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsini vacib məsələ kimi nəzərdən keçirən Azərbaycan iqtidarı diaspor quruculuğu sahəsində dövrə səsleşən genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsini son dərəcə zəruri sayır.

1991-ci ilin oktyabrında canı, qanı bahasına müstəqilliyinə qovuşmuş Azərbaycanda cəmiyyətin qütbləşərək parçalanması, milli maraq və mənafeələr ətrafında səfərbər olunmaması, birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması özünü ciddi problem kimi göstərmiş, milli inkişafı əngəlləyən amilə çevrilmişdi. Bunun nəticəsi kimi də 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş sülhü və həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki siyasi konfrontasiya kəskinləşərək ağır siyasi böhrana gətirib çıxarmış, bütövlükdə ölkə parçalanmaq və müstəqil dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdi. Bu arzuolunmaz vəziyyət yalnız 1993-cü ilin yayında ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra aradan qalxmışdır. Ulu öndər müxtəlif səbəblərdən Azərbaycanın hüduqlarından kənarda yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın ümummilli problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirməyə başladı. İndi siyasi baxışlarından asılı olmayaraq hamı etiraf edir ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikanın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir.

Ulu öndər özünəməxsus uzaqgörənlik və müdrikliklə ilk gündən xarici siyasətdə strateji hədəfləri düzgün müəyyənləşdirərək demişdir ki, müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrəti yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçülür. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə hansısa ciddi nailiyyətlər qazanmaq, habelə milli məsələlərin beynəlxalq müstəvidə qaldırılmasına nail olmaq mümkün deyil. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan hakimiyyəti son 10 ildə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirməyə, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yeritməyə çalışmışdır. Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla çoxşaxəli münasibətlər qurmaq, onları ideoloji-siyasi müstəvidə silahlandırmaq və ümummilli mənafeələr naminə səfərbər etmək Azərbaycanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrilmişdir. Bu sahədə dövlət siyasətinin məqsədi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qorumaq və inkişaf etdirməkdən, Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirməkdən, habelə digər hüquqlarını reallaşdırmaqdan ibarətdir.

Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını səfərbər etmək, müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həllinə yönəltmək, daha sıx əlaqələr yaratmaq, milli birliyə nail olmaq istiqamətində ardıcıl və sistemli iş aparmışdır. 2001-ci ilin ən yaddaqalan və milli həmrəyliyimizin nümayişinin ən yüksək zirvələrindən biri noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi olmuşdur. Ümummillə lider Heydər Əliyevin 2001-ci il mayın 23-də imzaladığı sərəncama əsasən keçirilmiş bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaratmışdır.

Ümummillə lider Heydər Əliyev qurultaydakı çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı tövsiyə xarakterli fikirlərini söyləmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasətinin ifşası, bədnam erməni lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl əks-hücumun təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr olmuşdur.

Həmin qurultaydan sonra Azərbaycan diaspor hərəkatı tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoymuş, ümummillə lider Heydər Əliyev bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə" fərman imzalamışdır. Komitənin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar vermişdir. Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasında, diaspondan lobbiyə doğru inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Komitə qısa müddətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində xeyli iş görməyə müvəffəq olmuşdur.

Qürur doğuran haldır ki, ulu öndərin layiqli davamçısı - Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də diaspor və lobbə quruculuğuna mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır. Ötən 6 ildə bu yöndə ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkmiş, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirmişdir. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə hansısa ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır. Cənab İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni təkan verməklə ötən 5 ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri kimi yadda qalmışdır.

Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsində isə məqsəd hesabat dövründə diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi

bəzi problemləri, yaşadıkları ölkələrin iç siyasətinə təsir imkanlarını öyrənməkdən, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarət olmuşdur. 2006-cı il martın 16-da keçirilmiş qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri önə çəkilmişdir. Yüksək mütəşəkkillik və ruh yüksəkliyi ilə başa çatan qurultayın nəticəsi kimi Azərbaycan diasporunun fəaliyyət konsepsiyasının hazırlanması barədə qərarın qəbul edilməsi, dünya azərbaycanlılarına müraciətin, habelə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı xüsusi bəyanatın, işğal olunmuş ərazilərdə tarixi abidələrimizin, mədəni irsimizin dağıdılması ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciətlərin və digər sənədlərin qəbulu istər təbliğatı, istərsə də səmərəli əks-hücumun təşkili baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir.

Müasir dövrdə diaspor quruculuğunun konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli proses olduğunu xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. Reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ çox işlər görülməlidir. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl və qətiyyətli, məqsədyönlü və prinsipial siyasət aparması deməyə əsas verir ki, yaxın illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcəkdir.

**Azərbaycan.**-2009.-10 noyabr .-№ 251.-S.6.

## **Azərbaycançılıq milli həmrəyliyin təməl prinsipidir**

**"Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq".**

*Ümummilli lider Heydər Əliyev*

### **Nadir Azəri**

Hər bir dövlət müəyyən ideoloji prinsiplərə söykənir və həmin prinsiplər əsasında idarə olunur, Bu ideoloji prinsiplər dövlətin alt qatını təşkil edir. Yəni, ideya, ideologiya müasir və etnik rəngarəngliklə zəngin dünyada bir növ dövlətlərin öz varlıqlarını qorumaq və yaşatmaq rolunu da oynayır. Ötən əsrdə ikinci dəfə öz müstəqilliyini əldə edən Azərbaycan da sözügedən məsələdə müsbət mənada fərqlənir. Çünki Azərbaycanda milli həmrəyliyin, dövlətçiliyin təməl prinsipini təşkil edən azərbaycançılıq ideyası mövcuddur. Azərbaycançılıq ölkəmizdə yaşayan insanların hamısının ümumi bir ideyasıdır. Yəni, burada söhbət, ümumiyyətlə, uzun müddət ölkəmizdə yaşayan və Azərbaycanı öz vətəni hesab edən insanların üstünlük verdiyi prinsipdən gedir. Azərbaycançılıq bu torpağa sevgi, Azərbaycan torpağının təəssübünü çəkmək deməkdir. Azərbaycançılıq Azərbaycan xalqının mədəniyyətini sevmək, bu mədəniyyətə öz hörmətini bildirmək və həmin mədəniyyəti daim təbliğ etməkdir. Azərbaycançılıq Azərbaycanla bağlı olan müsbət nə varsa, onların hamısının bir araya toplanması deməkdir. Azərbaycançılıq, eyni zamanda, müasirlikdir. Ən nəhayət, azərbaycançılıq dünya azərbaycanlılarını öz ətrafında birləşdirən vahid ideyadır.

## **MÜSTƏQİL AZƏRBAYCAN DÖVLƏTİNİN ƏSAS İDEYASI AZƏRBAYCANÇILIQDIR**

Azərbaycançılığa müxtəlif prizmalardan qiymət verən tanınmış dövlət adamları, ictimai-siyasi xadimlərin ümumi qənaəti bundan ibarətdir ki, bu ideya dövlətin təməl prinsiplərindən birini təşkil edir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev "Azərbaycançılıq-millî ideologiyanın kamil nümunəsi" adlı məqaləsində ("Azərbaycan" qəzeti, 09.11.2007.) qeyd edir ki, azərbaycançılıq ideologiyasında vahid polietnik millətin Azərbaycan dövlətçiliyinin yaradılmasına dair maraqlarının ümumiliyi, demokratiyanın, sərbəst iqtisadiyyatın, sosial həyat şəraitinin inkişafı uğrunda mübarizəsinin məqsədləri öz əksini tapıb. Məqalədə qeyd olunur ki, Ümummilli lider Heydər Əliyev 2001-ci il noyabrın 9-da Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayında dövlətin siyasətini səciyyələndirərkən onun prioritet hissəsini nəzərə çatdırıb: **"Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycanın dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq".**

Azərbaycançılığın məzmunca mahiyyətini müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin, konfessiyaların üzvi şəkildə vəhdəti təşkil edir. Azərbaycançılıq keçmiş tarixi dövrlərin mifologiyasını, mədəni

kodlarını və rəmzlərini mənimsəyərək onlardan yeni ideyaları əsaslandırmaq və milli dövlətin inkişafının yeni vektorunu müəyyənləşdirmək üçün istifadə edir.

Akademik bu qənaətdədir ki, azərbaycançılıq ideyasının dərk olunmasının əsasında Azərbaycan millətinin tarixi, mənəvi-əxlaqi və mədəni ənənələri zəminində birlik ideyası durur və bu, nəinki indi, həm də uzaq gələcəkdə azərbaycanlıların təkə bir yox, bir çox nəsillərinə xidmət edəcək və müstəqillik və milli eyniyyət həmin nəsillər üçün layiqli h-yatın və şəxsi azadlığın ayrılmaz atributlarına çevriləcək.

## **AZƏRBAYCANÇILIĞIN MİLLİ İDEOLOGİYA HALINA GƏLMƏSİ ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN ADI İLƏ BAĞLIDIR**

Azərbaycanın milli ideologiyasının əsasının Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulduğunu deyən YAP İcra katibinin müavini, millət vəkili Mübariz Qurbanlının sözlərinə görə, Ulu öndər tərəfindən müəyyən olunmuş milli ideologiyamızın bir neçə başlıca prinsipi var. Bunların içərisində isə azərbaycançılıq önəmli yerlərdən birini tutur. Ümumiyyətlə, biz bir daha Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi prinsiplərə sistemli şəkildə yanaşmış olsaq burada azərbaycançılıq, ədalətlik, vətəncilik, milli həmrəylik və digərlərini göstərə bilirik. Lakin azərbaycançılıq burada məxsusi qeyd olunmalıdır. Çünki, Ümummilli liderimizin özünün də dəfələrlə qeyd etdiyi kimi, azərbaycançılıq bütün dünyada olan azərbaycanlıları vahid ideya ətrafında birləşdirir. Statistik rəqəmlərə əsasən yer üzündəki 50 milyona yaxın azərbaycanlıyı müəyyən bir ideya ətrafında birləşdirməyin çox böyük siyasi, ideoloji, iqtisadi, mənəvi və psixoloji əhəmiyyəti var.

M. Qurbanlı deyir ki, müstəqilliyimizin ilk illərində dünyanın başqa ərazilərində olan azərbaycanlıları hansısa bir ideya, ideoloji prinsip ətrafında birləşdirmək zərurəti vardı. Ümummilli liderimiz məhz bu zərurətdən çıxış edərək azərbaycançılıq ideyasını ortaya qoydu. Doğrudur, azərbaycançılıq ideyası XIX əsrdə Azərbaycan maarifçilərinin, XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda milli, müstəqilliyin inkişafı barədə yazan bu və ya digər dahi şəxsiyyətlərin fikirlərində irəli sürülüb. Lakin bu ideyanı sistemli şəkildə müstəqil dövlətimizin ideoloji bazasına çevirmək məhz Ümummilli liderimizin tarixi xidmətlərindən biri sayılmalıdır. Azərbaycançılıq bizi bir tərəfdən paytaxtı Bakı şəhəri olan müstəqil Azərbaycan Respublikası ətrafında birləşdirirsə, digər tərəfdən, bu ideya bütün azərbaycanlıları mənəvi tellərlə bir-birinə bağlayır. gün azərbaycançılıq Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan xalqının dünyada yerinin möhkəmləndirilməsi və ölkəmizin dünyanın sənayecə inkişaf etmiş dövlətləri sırasına çatdırılmasına xidmət edir.

## **AZƏRBAYCANÇILIQ BU GÜN DÜNYADA QƏBUL EDİLƏN MİLLİ-MƏDƏNİ FORMATLARDAN BİRİDİR**

Azərbaycançılıq heç də konkret ərazi ilə, sərhədlə, eyni zamanda, konkret dillə və tarixlə məhdudlaşmır. Bu, bəşərlə bağlıdır. Ona görə də azərbaycançılıq bu gün dünyada qəbul edilən milli-mədəni formatlardan biridir.

Millət vəkili Aydın Mirzəzadə deyir ki, müstəqil və müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin qurucusu, Ümummilli lider Heydər Əliyev çoxşaxəli siyasi fəaliyyətində daha bir tarixi missiyanı - dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin ideoloqu, təbliğatçısı və təşkilatçısı kimi çətin, ancaq vacib bir missiyanı üzərinə götürdü və onu dövlətin prioritetinə çevirdi. Ulu öndər cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə, təməl prinsipinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər gördü. Heydər Əliyevin ölkəmizdə yaşayan bütün xalqlara, milli azlıqlara azərbaycançılıq kontekstindən yanaşma tərzi də diqqət çəkən məqamlardandır. Ulu öndər Azərbaycanın etnik rəngarəngliyini dövlətimizin tarixi-siyasi nailiyyəti hesab edir, bu nailiyyətin qorunub saxlanılmasına xüsusi diqqət və qayğıyla yanaşır, dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, Azərbaycanın burada yaşayan hər kəsin doğma ata-baba yurdu, Vətəni olduğunu dönə-dönə vurğulayırdı.

### **AZƏRBAYCANÇILIĞIN ÜÇ MÜHÜM KOMPONENTİ VAR**

Milli Məclisin deputatı, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru Nizami Cəfərov hesab edir ki, azərbaycançılıq millətimizin özünü təsdiq və ifadə etməsi üçün, millətlər arasında mövcud olması üçün düşünə və həyata keçirə biləcəyi bir ideoloji sistemdir. Azərbaycançılığın üç mühüm komponenti var ki, bunlar da türkcülük, islamçılıq və müasirlikdir. Bu üç komponentin hər birində isə müxtəlif-siyasi, mənəvi və digər tərəflər var. Bunlar bir-birilə o qədər dəqiq əlaqələndirilməlidir ki, balans pozulmasın. Yəni, bu üç komponent bir-biri ilə o qədər mütənəsb və üzvi vəhdətdə olmalıdır ki, hər hansı birinin xüsusi, fəvqəladə üstünlüyü olmasın. Azərbaycançılığın bir ideologiya kimi normal inkişafı üçün ən mühüm şərt bəlkə də budur. Azərbaycançılıq, eyni zamanda, bizim üçün bir növ həyat tərzi, gəncliyimizin tərbiyəsi, xalqımızın bütövlüyü, dünyada azərbaycanlı adı ilə tanınmağımız və Azərbaycan coğrafiyasını, vətənimizi qorumaq üçün bir sistemdir. Azərbaycançılıq, eyni zamanda, ölkəmizdən kənarında yaşayan azərbaycanlıların da Azərbaycan Respublikasının ətrafında birləşmək texnologiyasıdır. Müstəqilliyimizin qorunub saxlanması və möhkəmlənməsində, azərbaycançılıq ideyasının, milli həmrəyliyin, Azərbaycanın inkişaf modelinin formalaşmasında, ölkəmizin dünyaya inteqrasiyasında Heydər Əliyev ideyaları misilsizdir. Əsas Ümummilli lider tərəfindən qoyulan azərbaycançılıq ideyasının Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla inkişaf etdirilməsinə diqqəti yönəldən Nizami Cəfərovun sözlərinə görə, Prezident İlham Əliyev dövlətin təkcə öz ərazisində yaşayanlar üçün yox, həm də bütün dünyadakı azərbaycanlılar üçün çalışmasını əsas qayəsinə çevirən liderdir.

Yeri gəlmişkən, bəziləri iddia edirlər ki, ideya, ideologiya köhnəlmiş terminlərdir. Lakin Azərbaycanın tanınmış ictimai-siyasi xadimləri bu iddianı qəbul etmirlər. Onların qənaətinə görə, hər bir dövlətin kökündə, əsasında milli tərbiyə üçün hansısa bir ideoloji bazanın olduğunu görmək mümkündür. Məsələn, millət vəkili Mübariz Qurbanlının sözlərinə görə, Qərbi Avropa dövlətləri xristian demokratiyası prinsipləri əsasında milləti tərbiyə və idarə edir. Əzəli düşmənimiz və bizə qarşı daim təxribatların həyata keçirilməsi ilə məşğul olan ermənilər erməni Qriqorian Kilsəsi ətrafında birləşiblər. Dünyadakı bütün ermənilər məhz Eçmiədzindən irəli sürülən tezislər ətrafını da bir araya gəlirlər. Türk xalqına gəlincə, qeyd etmək yerinə düşər ki, bu gün Türkiyə Cümhuriyyəti məhz Mustafa Kamal Atatürkün müəyyən etdiyi prinsiplər əsasında idarə olunur və zaman-zaman



bu prinsiplərə keyfiyyətcə yeniliklər gətirir. Bütün bunların fonunda ideyanın, ideologiyanın köhnəlməsi. barədə deyilənlərin heç bir əsasının olmadığını söyləmək mümkündür. Eyni zamanda onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, azərbaycançılıq ideologiyası Ümummilli lider Heydər Əliyevin dövlətçilik prinsiplərinin anə xəttidir. Və bu ana xətt bizim üçün əbədidir. Gələcək nəsillər də azərbaycançılıq ətrafında sıx birləşərək dövlətimizi dünyanın ən müasir ölkələri sırasına çatdıracaq və çatdırmaqdadır. Biz bu gün bölgənin lider dövlətiyik. Prezident İlham Əliyev növbəti mərhələdə Azərbaycanın sənayecə inkişaf etmiş dövlətlər sırasına çatması təklifini irəli sürür. Bu gün güclü, qüdrətli, zəngin Azərbaycan və hər bir vətəndaşın rifahı bizim ana xəttimiz, ana siyasətimizdir ki, onun bazasında dövlətçilik prinsiplərimiz, onun üst qatında isə azərbaycançılıq ideyası durur.

Son olaraq bir daha qeyd etmək yerinə düşər ki, məhz milli həmrəyliyin təməl prinsiplərini təşkil edən azərbaycançılıq Azərbaycana qarşı bir çox istiqamətlərdən yönələn təhdidlərin, ölkəmizi etnik bölücülük əsasında parçalamaq cəhdlərinin qarşısında güclü ideoloji və siyasi siper rolunu oynayır.

***"Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün"***

**Yeni Azərbaycan.-2009.-19 noyabr.-№.218.-S.7.**

## Azərbaycançılıq - milli birliyimizin məhək daşı

**“Mən həmişə fəxr etmişəm, indi də fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam!”**

### **Elman Cəfərli**

Azərbaycan. Tarixi qədimlərə gedib çıxan bu məmləkət bəşər sivilizasiyasının mərkəzlərindən biridir. Münbit və bərəkətli torpaqlara, zəngin yeraltı və yerüstü sərvətlərə malik olan vətənimiz daim yadellilərin diqqətini çəkib. Yadellilər Böyük İpək yolunun üzərində, Xəzər dənizinin sahilində yerləşən Azərbaycanı ələ keçirməyə çalışmışlar. Azərbaycan tarixi vətənimizi ələ keçirməyə, əcdadlarımızı qula, köləyə çevirməyə çalışan yadellilərə qarşı şərəfli mübarizə səhnələri ilə doludur.

Azərbaycan xalqı üç min il öncə Aratta dövlətini yaratmaqla dövlət qurmaq, təşkilatlanmaq mədəniyyətini göstərdi. Azərbaycan ərazisində hələ bizim eramızdan əvvəlki minilliklərdə Quti, Manna (Mahan), Midiya (Maday), Atropatena kimi sərhədləri Kəngər (İran) körfəzindən Qara dəniz sahillərinə, Şimali Qafqaza qədər uzanan dövlətlərin qurulması xalqımızın dövlət yaratma və idarəetmə qabiliyyətinə malik olduğunu sübut etdi. Zaman-zaman Azərbaycanı dövrün güclü imperiyaları işğal etdilər, xalqımızın ağır günlər yaşadı. Azərbaycandan ilk köç, indiki dildə desək miqrasiya da o vaxtdan başladı. VII-VIII əsrlərdə Azərbaycan yeni yaranmış ərəb xilafəti tərəfindən işğal olundu. Ərəb işğalçılarına müqavimət göstərmiş xalqımızın neçə-neçə övladı öldürüldü, vətəndən didərgin salındı. Dövrünün adlı-sanlı sənət-karları, alimləri, təbib və xəttatları xilafət şəhərlərinə aparıldı. Onlar Azərbaycan diasporunun ilk nümayəndələri idi. Dövrün böyük alimlərindən Əbülfərəc İsfahani "Kitab-əl-ağani" əsərində VII-VIII əsrlərdə Mədinədə azərbaycanlı şairlərin yaşadığını qeyd edir. Başqa bir müəllif İbn Qüteybə Əbülyəzqana istinadən yazır ki, Mədinədə məvailərdən ələ bir şair yoxdur ki, əslən azərbaycanlı olmasın. Mədinədə yaşayıb-yaratmış azərbaycanlı şairlərdən Musa Şəhabatın adı məlumdur. O, 686-687-ci illərdə İraqda vali olmuş Həməzə ibn Abdullaha həsr etdiyi iki mədh və Mədinə qazısı Əbu-bəkr ibn Əbdürrəhman barədə yazdığı həcv günümüzə qədər gəlib çıxıb. O dövrdə Şərqi müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş azərbaycanlı şairlərin əsərlərində doğma yurd həsrəti, vətən nisgili üstünlük təşkil edirdi.

\*\*\*

O dövrdə xarici işğalçılara qarşı mübarizə aparən azərbaycanlıları birləşdirən nə din, nə də başqa ideologiya deyil, məhz azərbaycançılıq idi. Ərəb işğalçılarına qarşı üst-üstə 40 ilə yaxın mübarizə aparmış xürrəmiləri birləşdirən, düşməne görünməmiş dirəniş göstərməyə sövq edən yalnız vətən eşqi, Azərbaycan sevgisi idi. Dövrün ərəb tarixçiləri bu hərəkətin liderlərindən biri, Azərbaycan xalqının böyük oğlu Babəkin ölüm səhnəsini nə qədər təhrif etməyə çalışsalar da, həqiqəti gizlədə bilməyiblər. Vətəni canından dən artıq sevən böyük azərbaycanlı Babək edam səhnəsində belə sınırmır, əqidəsindən dönmür, kəsilmiş qolu ilə üzünü boyayır ki, düşmən bənizini saralmış görməsin.

Dünya tarixşünaslığına XIII-XIV əsrlər “türk əsri” kimi düşüb. O dövrə Azərbaycan xalqı da öz töhfələrini vermişdi. Azərbaycanın tarixi sərhədlərini əhatə edən Hülakülər, Atabəylər, Qaraqoyunlular,

Ağqoyunlular dövlətləri quruldu, Azərbaycan xalqı hürriyyət əldə etdi. Xüsusilə Azərbaycan atabəyləri, Hülakülər dövründə Azərbaycan xalqı dünya elminə, mədəniyyətinə dəyərli töhfələr verdi. "Türk əsri"ndə dirçəlmiş Azərbaycan xalqı tarixdə göz qırpmı sayılan bir əsr sonra yenidən tarix səhnəsinə çıxdı. Ulu əcdadlarımızın cızdığı sərhədlər bir də xalqımızı böyük oğlu Şah İsmayıl Xətai zamanında bərpa edildi. 1501-ci ildə Azərbaycan ruhunun ölməz beşiyi Təbrizdə taxta çıxmış Şah İsmayıl qısa zaman kəsiyində Azərbaycanı birləşdirdi, Azərbaycan dilini dövlət dili elan etdi. Həməndandan başlanan sərhədlərimiz Dərbəndə qədər şimala, Tiflisə qədər şərqə uzanırdı. Üç əsr ərzində Azərbaycan xalqı bəşər tarixinə üç böyük sərkərdə, fəth bəxş etdi. Bunlar Şah İsmayıl Xətai, Dehliyə qədər əraziləri Azərbaycan Avşar dövlətinə qatmış Nadir şah və xanlıqlar dövründə parçalanmış Azərbaycanı bir daha birləşdirməyə cəhd etmiş Ağa Məhəmməd şah Qacar idi. Lakin böyük fəthlərimizin qurduğu dövlət böyük dövlətlərin müdaxilələri nəticəsində ikiye parçalandı. XIX əsrdən etibarən Rusiya imperiyası Qafqaza ayaq açdı. Azərbaycan bölündü, şimal torpaqlarımız rus imperiyasının tərkibinə keçdi. İmperiya şovinistləri uzun illər Azərbaycan xalqının milli kimliyini, tarixi keçmişini, ömrünü öz millətinin tərəqqisi-nə həsr etmiş görkəmli şəxsiyyətləri unutmamağa çalışdı.

Sovet imperiyası dövründə Azərbaycan xalqı böyük itkilər verdi. Görkəmli ziyalılarımız, xalqın zadəgan nəsilləri Stalin repressiyasının qurbanı oldu. Amansız imperiya xalqı başsız qoymaq üçün onun ziyalılarını, işıqlı, nəcib insanlarını məhv etdi, sürgünlərə yolladı. Amma xalqın taleyini düşünən ziyalılar imperiya buxovu çərçivəsində belə milli-mənəvi dəyərlərin, tarixi ənənələrin yaşadılması üçün əllərindən gələni etdilər. Ötən əsrin 70-ci illərindən isə Azərbaycan xalqının hərtərəfli inkişafı başlandı. 1969-cu ildə Azərbaycanda hakimiyyət başına Heydər Əliyev gəldi. 37-ci il repressiyasından çıxmış və 30 il özünə gələ bilməmiş Azərbaycan xalqı məhz ötən əsrin 70-ci illərində milli dirçəliş mərhələsinə qədəm qoydu. Xalqın milli özünüdərk və milli-mənəvi intibahı başlandı. Canı ilə, qanı ilə Azərbaycan xalqına bağlı olan, vətənin canından çox sevən Heydər Əliyev imperiya şovinistlərinin basqısına rəğmənlə Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinin təbliğinə, yaşadılmasına önəm verir, Azərbaycan xalqının elmi və intellektual potensial gücləndirilməsinə qayğı ilə yanaşırdı. Məhz həmin qayğı və diqqətin nəticəsində yüzlərlə azərbaycanlı gənc SSRİ-nin ən nüfuzlu ali təhsil ocaqlarına təhsil almağa göndərildi. SSRİ məkanının 50-dən çox böyük şəhərinin 170-dən artıq ali təhsil ocağında elm, iqtisadiyyat, mədəniyyət, istehsalat və digər sahələri əhatə edən və Azərbaycanda zəruri ehtiyac duyulan 250-dən çox ixtisas üzrə 15 mindən artıq mütəxəssis hazırlanmışdı. Böyük dövlət adamı müdrik uzaqgörənliklə Azərbaycan xalqının nə vaxtsa müstəqillik əldə edəcəyini duyan Heydər Əliyev bəzən karyerasını risk altına salaraq bu perspektiv üçün sağlam təməllər atır, Azərbaycan iqtisadiyyatının güclənməsinə, gələcəkdə dövləti idarə edəcək kadr potensialının, hərbi kadrların hazırlanmasına, yeni ziyalı nəslinin yaranmasına çalışırdı.

\*\*\*

1982-ci ildə ümummilli lider Moskvaya, Sovet dövlətinin rəhbərliyinə aparıldı. Böyük öndər Moskvada işləyəndə də Azərbaycanı unutmur, azərbaycanlıların milli təfəkkürünün güclənməsində mühüm rol oynayırdı. O dövrdə Heydər Əliyevin birbaşa dəstəyi, bəzən təşəbbüsü ilə ərsəyə gələn əsərlər, filmlərin əksəriyyəti azərbaycançılığı təbliğ edir, Azərbaycan tarixini sevdirmir, insanlarda vətənpərvərlik hisslərinin güclənməsinə

səbəb olurdu. Heydər Əliyevin zamanında neçə-neçə soydaşımız Azərbaycan adını şərəflə daşıyır, xarici ölkələrdə və-tənimizi tanıdır, təbliğ edirdi.

Ötən əsrin 80-ci illərinin sonunda milli münaqişələr SSRİ-nin çökməsi ilə sonuçlandı. O zaman ümummilli lider Heydər Əliyev Moskvada yaşayırdı. Azərbaycanı idarə edən rəhbərlik isə Moskvanın göstərişlərini icra edir, milli maraqları qətiyyənlə nəzərə almırdı. Xalqdan uzaq düşmüş Vəzirov, Mütəllibov rejimləri Ermənistanın Azərbaycana qarşı torpaq iddialarına, hərbi təcavüzünə qarşı xalqı toparlamaq, müqavimət göstərmək gücündə, əzmində deyildilər. Xalqın təzyiqi ilə Moskvanın əlində oyuncaq olan Vəzirov və Mütəllibov iqtidarları qısa müddətdə istefaya göndərildi. Amma tərslikdən hakimiyyətə gəlmiş qüvvələr səriştəsiz çıxdı, dövləti çətin duruma saldılar. Sovet hakimiyyətində qalma dövlət qurumları belə dağıdılmış, milli birliyə təhlükə yaranmışdı. Etnik separatçılığı qızıqsıdaran naşı siyasət dövləti uçuruma yuvarlayırdı. Artıq ölkə bölünməyə başlamış, separatçılıq təhlükəli həddə çatmışdı. Belə bir vaxtda Heydər Əliyev Azərbaycanın parçalanmasını istəyən qüvvələrin təzyiqlərinə rəğmən siyasət hakimiyyətə qayıtdı. Təcrübəli dövlət xadimi, Azərbaycan xalqının etno-psixologiyasını gözəl bilən Heydər Əliyevin ilk işi ideologiya ilə bağlı oldu. Ümummilli lider milli birliyimizin əsrlərin sınağından çıxmış təməl daşı olan azərbaycançılığı siyasət gündəliyə çıxardı, az sonra hakimiyyətin əsas ideoloji prinsipinə çevirdi. Heydər Əliyev yaxşı bilirdi ki, Azərbaycan kimi etnik tərkib baxımından zəngin, çoxmillətli bir dövlətdə millətçilik ziyanlı fəsadlara yol açar. İki böyük dövlətin qonşuluğunda yerləşən, bu dövlətlərin təsir altına salmaq istədiyi toplumu yalnız özündə vətənciliyi, xalqçılığı ehtiva edən azərbaycançılıq ideyası ilə birləşdirmək mümkün idi. 1993-cü ildə Azərbaycan dövlətini parçalanmadan qurtarmış Heydər Əliyevin uğurlarının kökündə məhz azərbaycançılıq ideyası dayanırdı. Heydər Əliyev dağılmış dövləti, zədə almış milli birliyi məhz azərbaycançılıqla bərpa etdi, möhkəmləndirdi. Xalq Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdi və ölkəni parçalamaq istəyən xarici və daxili qüvvələr zərərsizləşdirildi.

\*\*\*

Daxildə milli birliyi möhkəmləndirən Heydər Əliyev daha bir olduqca vacib işə girişdi: Bu, xaricdə yaşayan azərbaycanlıları Azərbaycan dövləti ətrafında birləşdirmək siyasəti idi. İkinci hakimiyyəti dövründə Heydər Əliyev bütün diqqətini buna yönəltdi. Böyük öndərin siyasəti illər sonra bəhrəsini verdi. O qədər də uzaq olmayan 90-cı illərin ortalarında xaricdə özünü "iranlı", "türkiyəli", "iraqlı" kimi təqdim edən azərbaycanlılar hansı millətə, hansı torpağa mənsub olduqlarını dərk etdilər. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızda vətəncilik, azərbaycançılıq hissləri gücləndi. Heydər Əliyevin bu siyasəti təsadüfi deyildi. Böyük öndər yaxşı bilirdi ki, güclü diaspora Azərbaycan dövlətinin dayacağıdır. İnsanların öz vətənini, dövlətini tanıması, sevməsi isə onların qürur mənbəyidir.

Heydər Əliyevin dövründə başlanmış işi Prezident İlham Əliyev davam etdirdi. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə dünya azərbaycanlılarının qurultayları çağırıldı, Bakıda Azərbaycan və türk diaspora təşkilatlarının birgə toplantısı təşkil olundu. Prezident seçiləndə İlham Əliyev "mən bütün azərbaycanlıların prezidenti olacağam" ifadəsini işlətməmişdi. Apardığı siyasət İlham Əliyevin 60 milyonluq bütün dünya azərbaycanlıların rəhbəri olduğunu təsdiq etdi.

Bu gün milli birliyi azərbaycançılığa söykənən Azərbaycan dövləti güclənir. qüdrətlənir. Cənubi Qafqazın ən güclü dövləti kimi xarakterizə olunan Azərbaycan Respublikası təkə iqtisadiyyatına, ordusuna görə güclü deyil. Bu gün Azərbaycan cəmiyyəti milli, dini tolerantlığa görə dünya dövlətlərinə nümunə kimi göstərilir. Azərbaycan bu uğura bəşəri dəyərləri, hər bir etnosa, etiqada saygını özündə ehtiva edən azərbaycançılığın sayəsində nail olub. Müstəqil dövlət, doğru xarici siyasət kursu, güclü iqtisadiyyatla yanaşı, ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqına ən böyük ərməğanı, mirası milli birliyimizin pozulmaz ideyası olan azərbaycançılıqdır. Biz bu ideyanı sonsuza qədər yaşatmalı, gənc nəslə sevdirməliyik.

*Prezident yanında KİV-in inkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün*

**Olaylar.**-2009.-20 noyabr.-№.207.-S.7.

## Azərbaycanlı olmağın qüruru

**İxtiyar Hüseynli**

...Çox da uzaq olmayan keçmişin söhbətidir. Yaxın tanışım Avropa ölkələrindən birinə səfəri zamanı şahidi olduğu hadisəni elə fərəhlə nəql edirdi ki, ətrafındakılar duyğusal hisslərə qapılıb təsirlənmişdilər. Yaddaşında həmişəlik iz salan həmin olay belə vaqe olmuşdu: Avropa ölkələrinin birində keçirilən mühüm toplantıda ayrı-ayrı xalqların nümayəndələri bayraqlarını böyük qürur və şərəf hissi ilə yuxarı qaldıraraq, sanki bu yolla fərqlənmək istəyirmişlər. Bu zaman görkəmindən və qiyafəsindən daha çox əcnəbiyə bənzəyən bir nəfər kənardan Azərbaycan nümayəndə heyətinə yaxınlaşaraq üçrəngli bayrağımızı almış, onu böyük fəxarət və göz yaşları içində dalğalandırmışdı. Nümayəndə heyətimizin üzvləri heyrətlə ondan hansı millətin nümayəndəsi olduğunu soruşduqda, həmin şəxs Azərbaycanca demişdi: "Mən dağ yəhudisiyəm, burada yaşadığıma baxmayın, Azərbaycanda anadan olmuşam. Demək, həm də azərbaycanlıyam, bu bayraq da mənim bayrağımdır, Azərbaycan da elə mənim vətənimdir !".

Vətənə, dövlətə və onun mövcudluq rəmzi, ali atributu olan bayrağa səmimi sevgi nümunəsi saydığım bu hadisəni hər dəfə xatırlayanda düşünürəm: ta qədim dövrlərdən saf çeşmə tək süzülüb gələn, milli kimlik meyarına çevrilən ali mənəvi keyfiyyətləri, bəşər sivilizasiyasını zənginləşdirən dəyərli mədəni irsi, özünəməxsusluğu şərtləndirən bu xalqın təmsilçisi olmağa həqiqətən də dəyər. Nədən ki, mövcudluq tarixi şərəfli mübarizə yolu ilə zəngin olan müdrik xalqımızın tarixində ona utanc gətirəcək hansısa hadisə olmayıb. Taleyin sərt üzündən əsrlər boyu müxtəlif sarsıntılara, ərazi təcavüzünə, mənəvi terrora, repressiyalara məruz qalan Azərbaycan xalqı ən çətin məqamlarda belə, milli kimliyini, şərəf və heysiyyətini qoruyub. Qloballaşan dünyanın yeni nizamı həqiqi mahiyyətindən çox-çox uzaqlaşmış "qərbləşmə", "avropalaşma" kimi kütləvi kulturoloji baxışları, kosmopolit dəyərləri zərərən kiçik millətlərə sırımğa çalışsa da, Azərbaycan xalqı bu qarşısızalmaz prosesə oturuşmuş mənəvi-əxlaqi dəyərlər sistemi ilə layiqli müqavimət gücündə olduğunu təsdiqləyib.

Bütün bunlara rəğmən, nədənsə biz bir həqiqəti etiraf etməyə özümüzə hələ ki mənəvi güc tapmırıq. Etiraf etməliyik ki, yaşadığımız təbəddülatlarla dolu cəmiyyətin sosial çətinlikləri qarşısında bəzən özümüzə - milli kimlik kartımıza çevrilmiş munis dəyərlərimizdən uzaqlaşır, haradan gəlib, haraya getdiyimizi unuduruq. Müstəqilliyi, azadlığı al qanla yoğrulmuş bu xalqın tarixən Cavanşir, Babək, Şah İsmayıl, Cavad xan misalındakı şanlı qəhrəmanlıq salnaməsinə, "Kitabi Dədə-Qorqud" eposunda parlaq təcəssümünü tapan zəngin mənəvi irsinə, yetkin mənəviyyət örnəyinə çevrilən adət-ənənələrinə belə skeptik ruhda yanaşanlar tapılır. Gəlin unutmayaq ki, mənəvi deqradasiya təzahürlərini tarixən hər bir cəmiyyət öz taleyində çətin sınaq mərhələsi kimi yaşayıb. Bunu əldə dəstəvuz edib çətin və şərəfli yol keçən azərbaycanlılarda "natamamlıq kompleksi" axtarmağa mənəvi haqqımız çatır mı?

ABŞ-ın mərhum Prezidenti Con Kennedinin bütün dövrlərin ictimai postulatına çevrilmiş bir fikri bu məqamda lap yerinə düşür: "Soruşma ki, dövlət sənin üçün nə edib, soruş ki, sən ölkə üçün nə edirsən!". Bu fikir azərbaycanlı milli düşüncəsi baxımından da kifayət qədər aktual görünür. Bəli, müstəqilliyi ilə öyündüyümüz, havasını-suyunu udduğumuz, çörəyini daddığımız, ruhi rahatlıq tapdığımız Azərbaycan adlı ümumi Vətənimiz qarşısında vətəndaşlıq borcumuz, mənəvi öhdəliyimiz var. Qürur yerimiz olan bu Vətənin rifahı, yüksəlişi, tərəqqisi, milli-mənəvi özünəməxsusluğunun qorunub saxlanması, dünya miqyasında layiqli yerinin təmini üçün nə edirik? Şübhəsiz, əsl vətəndaş əzmi ilə bu və digər məqsədlərə doğru könüllü addımlamaq hər kəsdən xalqa, dövlətə səmimi məhəbbət, daha geniş planda azərbaycançılıq məfkurəsi tələb edir.

Avropa fəlsəfi fikrinin görkəmli nümayəndəsi İmmanuel Kant yazırdı ki, milli ideologiyasız xalqın uğurlu gələcəyi ola bilməz. İdeologiya hər bir xalqın milli-mənəvi varlığının ilkin əlamətlərindən olub, onun təfəkkür, adət və inanclar sisteminin məcmusu kimi özünü göstərir. Lakin bu gün qloballaşan dünyanın qaçılmaz reallıqları fonunda mənəvi dəyərlərin fəvqünə qalxan ifrat maddiləşmiş münasibətlər xalqları kor-korana ideologiyasız cəmiyyətə sürükləyir. Bu dağıdıcı prosesə yalnız müəyyən məkan və zaman çərçivəsində - mental dəyərlər və ənənələr əsasında formalaşan, bəşəri ideallarla uzlaşan milli ideologiyalar duruş gətirə bilər. Qərinələr boyu dövlətçilik təfəkkürümüzə, ruhumuza hakim kəsilən azərbaycançılıq, bu mənada, bütün fəlsəfi-siyasi, ideoloji siqləti ilə azərbaycanlı məfkurəsini yabançı təhdidlərdən hifz edir.

Azərbaycançılığı milli ideologiyaya çevirən başlıca amil onun ictimai, sosial-iqtisadi, siyasi və mənəvi planda integrativ - birləşdirici funksiya daşmasıdır. Azərbaycanlıların dil, ərazi, dünyagörüşü, adət-ənənə, əxlaq, təsərrüfat və mədəniyyət ümumiliyində təzahür edən bu ideologiya mənəvi kateqoriya kimi ilkin rüşeymlərini, genetik qaynağını xalqın tarixi təkamül və inkişaf mərhələlərindən götürür. Bu ideologiyanın qayəsində xalqın coğrafi lokallaşması, formalaşması, tarix səhnəsinə gəlişi və əsrlər boyu formalaşan milli xarakteri dolğun təcəssümünü tapır. Fəlsəfi kateqoriya olaraq azərbaycançılıq eyni zamanda milli müştərəkliyin müxtəlif tərəflərini, milli həyatın maddi və mənəvi zənginliyini, özünəməxsusluğunu şərtləndirir.

Mifoloji folklor mətnləri hələ çox qədim zamanlarda bu coğrafi məkanda məskunlaşmış insanların təfəkküründə xeyirxah və nəcib idealların, cəmiyyəti hər cür pisliklərdən, rəzalətdən qoruyan, ümumi tərəqqi naminə təkmilləşdirən, haqsızlığın, ədalətsizliyin qarşısını alan normaların möhkəm intişar tapdığını göstərir. Bu mənada, azərbaycançılığın ideologiya kimi ilkin rüşeymlərinin təşəkkülü bizim eradan əvvəl birinci minilliyə təsadüf edir. Xalqımızın zəngin mənəviyyəti, dünyagörüşü, dövlətçilik təfəkkürü ən ümumi şəkildə müqəddəs kitablar külliyyəti olan "Avesta"-da xeyirlə şərin mübarizəsi qismində əksini tapır.

Erkən orta əsrlərdə Azərbaycanda total ictimai etiraz dalğasına çevrilən məzdəkilər, xürrəmilər, sufilər hərəkətləri isə milli ideologiyamızda tarixən möhkəm yer alan azadlıq, hürriyyət, bərabərlik kimi dəyərləri təşviq edir. Orta əsrlərdə isə milli ideologiyamızın formalaşması prosesinə həmin dövrün şair və filosoflarının yaradıcılığı da əsaslı təsir göstərir. X-XII əsrlərdə yaşamış Əfzələddin Xaqani, Nəsirəddin Tusi, Nizami Gəncəvi ilk dəfə Azərbaycan dilində poeziya nümunəsi yaradan Həsənoğlu və digər mütəfəkkirlərin əsərlərində azərbaycançılığın əsas komponentləri sayıla biləcək ədalətli şah, sosial ədalət, azadlıq, həmrəylik meyarları, habelə vətənpərvərlik, dövlətçilik hissi qabarıq duyulur. Sonrakı əsrlərdə Əbülhəsən Bəhmənyar, Xətib Təbrizi,



Qətran Təbrizi, İmadəddin Nəsimi, Məhəmməd Füzuli kimi dahilərin yaradıcılığı bəşəri ideyaların tərənnümünə, haqqın, ədalətin, humanist ideyaların ictimai şüurda möhkəmlənməsinə xidmət etməklə, azərbaycançılıq ideologiyasının ayrı-ayrı komponentlərinin inkişafında vacib rol oynayırdı. Bu dövrdə mövcud olmuş əxilər hərəkatı isə milli ideologiyamızın ana axarında yer almış siyasi, irsi, dini, etnik tolerantlığı təşviq edirdilər.

XV əsrdə I Şah İsmayılın rəhbərliyi ilə Azərbaycan torpaqlarının vahid Səfəvi dövlətində birləşdirilməsi milli ideologiya və düşüncə sisteminin formalaşmasında keyfiyyətə yeni mərhələ olmuşdur. XIX yüzillik isə azərbaycançılıq ideologiyasının sürətli inkişaf yolu keçərək yetkinləşdiyi, belə demək mümkünsə, cilalandığı dövrdür. Bu əsrdə yaşayıb-yaratmış Qasım bəy Zakir, Abasqulu Ağa Bakıxanov, Seyid Əzim Şirvani, Mirzə Şəfi Vazeh, Mirzə Fətəli Axundzadə, İsmayıl bəy Qutqaşınlı, Nəcəf bəy Vəzirov, Məhəmməd Tağı Sidqi, Həsən bəy Zərdabi və başqa görkəmli ədiblərin cəmiyyətdəki problemləri, sosial ədalətsizlikləri, haqsızlıqları, mövhumatı əks etdirən əsərləri, ümumən maarifçi missiyaları xalqın milli ideologiyasının formalaşmasında müstəsna rol oynamışdır. XX əsrin əvvəllərində isə Cəlil Məmmədquluzadə, Məhəmməd ağa Şahtaxtı, Əli bəy Hüseynzadə, Firudin bəy Köçərli, Məmməd Əmin Rəsulzadə kimi maarifpərvər ziyalılar azərbaycançılıq məfkurəsinin inkişafında mühüm rol oynamışlar. Bu dövrdə Ə. Hüseynzadənin irəli sürdüyü "Türkləşmək, müasirləşmək (Avropalaşmaq - İ.H.), islamlaşmaq" şüarı bu gün də azərbaycançılıq ideologiyasının əsas istinad meyarlarıdır.

1918-ci ilin 28 mayında istiqlaliyyətini bəyan etmiş Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 23 aylıq mövcudluq tarixi milli ideologiyanın formalaşmasında kulminasiya mərhələlərdən biri kimi dəyərləndirmək olar. Bu dövrdə xalqın vahid dövlət və ideya ətrafında səfərbər olunması, milli dövlətçilik atributlarını, dövlət strukturlarını formalaşdırması, ümumən Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi dünya miqyasında tanınması milli ideologiyanın formalaşmasında mühüm rol oynadı.

AXC-nin məlum səbəblər üzündən süqutundan sonra 70 il sovet imperiyasının tərkibində yaşamaq məcburiyyətində qalan Azərbaycan xalqının düşüncəsinə "bolşevizm", "sosializm", "kommunizm", "internasionalizm" kimi qondarma və utopik ideologiyalar sınırsa da, xalqımız azərbaycançılıq ideologiyasını tarixi yaddaşında, təhtəlsüurunda yer almış arxetiplərini dünyagörüşündə və yaşam tərzində qoruyub saxlaya bildi. Xüsusən də, ümummilli lider Heydər Əliyevin respublikaya birinci rəhbərliyi dövründə Azərbaycan dilinin, tarixinin, mədəniyyətinin inkişafı istiqamətində atılan addımlar xalqda milli özünüdərk gücləndirdi, eyni zamanda, gələcək müstəqillik üçün ideoloji təmələ çevrildi.

Ötən əsrin sonlarına doğru çoxəsrlik tarixi mücadilənin yekunu kimi dövlətçiliyini bərpa edən, azadlığa qovuşan Azərbaycan xalqının milli inkişaf yolunun və ideologiyasının formalaşması da məhz ulu öndər Heydər Əliyevin müstəqil respublikamıza rəhbərliyi dövrünə təsadüf edir. Bütün ruhu, qanı, canı ilə özünü azərbaycanlı sayan ümummilli lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görərək, ümumxalq birliyinin dərin politoloji və nəzəri əsaslarını irəli sürdü. Böyük strateq azərbaycançılığın tarixən formalaşmış ayrı-ayrı komponentlərini vahid sistem və konsepsiya halına gətirərək onu dövlət idarəçiliyinin elmi-nəzəri əsasına çevirdi. Məhz Heydər Əliyev dühasının səyi ilə azərbaycançılıq mahiyyətə real məzmun daşıyaraq praktikada realizə imkanları qazandı. 2001-ci ilin

noyabrında keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I qurulayındakı çıxışında "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" - deyən ulu öndər həmçinin vurğulayırdı ki, azərbaycançılıq ideologiyası real müstəqilliyə nail olmaq, vahid, bölünməz Azərbaycanı qoruyub saxlamaq və möhkəmləndirmək üçün vasitədir. Ümummillə lider həmçinin qeyd edirdi ki, azərbaycançılıq milli mənsubiyyəti, milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamaq, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək deməkdir.

Xalqımızın milli-mənəvi dəyərlərini həm müdafiə etməyi, həm də qoruyub saxlamağı bacaran, dövlətlə vətəndaşların mənafeyini üzvi şəkildə birləşdirən azərbaycançılıq ideologiyası ölkədə vətəndaş birliyi və vahid sosisium üçün uğurlu təməldir. Bu mənada, azərbaycançılıq millətindən asılı olmayaraq özünü azərbaycanlı sayan vətəndaşların həmrəyliyi üçün möhkəm istinad mənbəyi, ideoloji bünövrədir. Bu ideologiyanın pozitiv xarakteri həm də bütün dünyaya səpələnmiş 50 milyondan artıq azərbaycanlıni vahid ideallar naminə səfərbər etmək qüdrəti ilə müəyyən olunur.

Azərbaycançılıq ideologiyası dünya azərbaycanlılarının vahid ideya ətrafında birləşməsini şərtləndirən tarixi-siyasi amillərin təsnifatını, xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində dövlətin qarşısında duran vəzifələri, onların Azərbaycana münasibətdə üzərinə düşən mənəvi öhdəlikləri, habelə azərbaycanlı anlayışının sosial-fəlsəfi məzmununu müəyyənləşdirən konsepsiyadır. Milli-mənəvi, islami-əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərq və Qərb mədəniyyətlərinin dialoqunu, türkçülük və avropaçılıq meyillərini, tarixi təkamüldə varislik və tərəqqiçiliyi, ünsiyyət birliyini ahəngdar şəkildə ehtiva edən azərbaycançılıq ideologiyası məhz buna görə də çox müxtəlif coğrafi regionlarda, sosial-siyasi sistemlərdə, mədəni mühitlərdə formalaşmış diasporumuz üçün də cəlbedicidir.

Vahid polietnik millətin Azərbaycan dövlətçiliyinin yaradılmasına dair maraqlarının ümumiliyi, demokratiyanın, sərbəst iqtisadiyyatın, sosial həyat şəraitinin inkişafı uğrunda mübarizəsinin məqsədləri məhz azərbaycançılıq ideologiyasında real təcəssümünü tapır. Bu mənada, azərbaycançılıq milli olduğu qədər də bəşəri, universal səciyyə daşıyır. Onun ən müsbət məziyyətləri sırasında tolerantlıq komponentini xüsusi qeyd etmək lazım gəlir. Azərbaycançılıq dilindən, millətindən, irqindən, sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq bütün ölkə vətəndaşlarını ümumi Vətən naminə həmrəyliyə dəvət edir. Milli-dini mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, hər bir vətəndaşın bu torpaq üçün milli ziyəlik hissini yaşaması isə tolerantlığın bariz təzahürüdür. Əslində, dini və etnik tolerantlıq Azərbaycan xalqının qanında, canında, kökündə var. Milli ənənələrimizdə, mentalitetimizdə, habelə sosial, mənəvi və dini düşüncə laylarımızı özündə yaşadan folklorumuzda başqa dinlərə, millətlərə dözümlü münasibət özünü yaşadır.

Azərbaycançılığı şərtləndirən ən mühüm amillərdən biri də milli ənənədir. Milli düşüncə sisteminin genetik qaynağı olan azərbaycançılığın inkişaf stimulyatoru da məhz ənənədir. Ənənə uzun əsrlərin sınağından keçərək tarixi təcrübəni yığır, xalqın müdriqliyi, onun mənəvi mədəniyyəti və s. amillər bu anlayışda ifadə olunur. O, keçmişlə gələcəyi əlaqələndirir, etnokulturoloji mövcudluğu qoruyur. Bu ənənələr xalqın keçdiyi zəngin tarixi yolun mütərəqqi yaşam təcrübəsini özündə qoruyub saxlayır. Deməli, azərbaycançılıq ideologiyası həm də xalqın tarixən tapındığı mütərəqqi ənənələri gələcək nəsillərə ötürən mənəvi körpüdür.

Azərbaycançılığın gücü eyni zamanda fərdi maraq və meyilləri dövlət siyasəti ilə birləşdirmək, xalqın milli-mədəni eyniyyətini qoruyub saxlamaq imkanları ilə ölçülür.

Dövlətçilik hisslərinə malik olmadan hansısa xalq milli dövlətini inkişaf etdirə bilməz. Bu mənada, azərbaycançılıq ideologiyası nəzəriyyədən praktikaya transformasiya imkanı ilə milləti, xalqı, dövləti qəlbən sevməyi, onun naminə yorulmadan çalışmağı bütün mahiyyəti ilə təşviq edir. Xalqın milli varlığını ifadə edən rəmzlərə, adət-ənənələrə, ali mənəvi dəyərlərə yüksək sədaqət, ana dilinə məhəbbət, bəşəri ideallara hörmət azərbaycançılığın milli mahiyyətini açmaqla yanaşı, onun humanist səciyyə dəşdiyini göstərir. Azərbaycançılığın əsasında yer alan ünsiyyət birliyi isə vahid ana dilimiz vasitəsilə həyata keçirilir. Azərbaycan dili milliliyin ifadə vasitəsi olduğu üçün azərbaycançılıq ideologiyasının komponenti kimi çıxış edir.

Ümumiyyətlə, yetkin milli ideologiyaya çevrilən azərbaycançılığın hədəfə aldığı anlayışlar daha çox dövlət və dövlətçiliklə bağlı praktiki siyasi məqsədlərdir. Milli mədəniyyət, milli təfəkkür və milli mövcudluq - bunların dialektik münasibəti azərbaycançılığın fəlsəfəsini açır. Bu ideoloji təlimdə eyni zamanda xalqın tarixən milli təfəkkürünün, milli düşüncə sisteminin gərəkli ideya istiqamətləri ən mükəmməl şəkildə səfərbər olunur. Məhz bu və digər xüsusiyyətləri ilə azərbaycançılıq ideologiyası tarixən olduğu kimi, bu gün də milli mövcudluğun əsas qayəsi və təminatçısı qismində çıxış edir.

Vaxtilə böyük türk sərkərdəsi Oğuz Xaqan öz qövmünə üz tutub deyirdi: "Ey türk, titrə, özünə dön! Sən özünə dönəndə böyük olursan!". Azərbaycanlıların özünə dönüşü - milli ruhlu, müasir düşüncəli, kreativ enerjili gənc nəslin yetişdirilməsi, zəngin daxili aləmə malik azərbaycanlı obrazının bəşəri miqyasda tanıtılması üçün azərbaycançılığa sözdə deyil, real, əməli fəaliyyətdə dönüşün vaxtı çatıb.

***Məqalə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçündür.***

**Azərbaycan.-2009.-26 noyabr.-№ 265.-S.6.**

## **“Azəri” Azərbaycan icması” Azərbaycançılıq ideologiyasını yaşadır**

### **"Azəri" Azərbaycan icması" Mogilyov Vilayət İctimai Birliyinin üzvləri.**

Biz Belarusun Mogilyov şəhərində yaşayan azərbaycanlılar ana dilimizdə ünsiyyətə kəskin tələbat hiss edirik. Biz ikinci vətənimizdə nə qədər çox yaşayırsaq bir o qədər də çox yeni böyüməkdə olan nəsil özünün tarixi köklərini yaddan çıxarır. Öz kökünü yaddan çıxaran xalqın isə gələcəyi ola bilməz. Bu hisslər və istək bizi ictimai birlik yaratmağa sövq etdi. Beləliklə biz 2005-ci ilin 23 avqustunda Belarusun Mogilyov şəhərində yaşayan azərbaycanlıların ümumi toplantısında "Azəri" Azərbaycan icması" Mogilyov Vilayət İctimai Birliyini (MVİB) yaratdıq. Bu birliyin sədri isə tam səsle İlyasov İlyas Niyaz oğlu seçildi. Bu gün birliyin 41 nəfər üzvü var. Mogilyov vilayətində ümumilikdə 980 azərbaycanlı Belarus vətəndaşlığı ilə yaşayır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ 1991-ci ildə Naxçıvan Ali Məclisinin iclasında dünya azərbaycanlılarına üz tutaraq onları birliyə, həmrəyliyə səsləmişdir. Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarına müraciətində deyirdi: "Biz istərdik ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar həmin ölkələrin vətəndaşları kimi yaşasınlar. Ancaq heç vaxt öz milli köklərini, milli mənsubiyyətlərini itirməsinlər. Çünki bizi birləşdirən milli mənsubiyyətimizdir, tarixi köklərimizdir, milli-mənəvi dəyərlərimizdir. Vətəninə, millətini sevən hər bir azərbaycanlı müstəqilliyimizin dönməzliyi üçün ciddi səy göstərməli, vətənimizin, respublikamızın taleyi hər bir soydaşımızın taleyi olmalıdır". Azərbaycanlıların yaşadığı bütün ölkələrdə əks-səda verən bu çağırış azərbaycançılıq adlı kamil bir ideologiyaya çevrildi.

Ulu öndər hakimiyyətə qayıdırdan sonra xaricdə azərbaycanlıların birliyi və təşkilatlanması məsələsini dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən birinə çevirmiş, müxtəlif xarici ölkələrə çoxsaylı səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmiş, onların problem və qayğılarına daim böyük həssaslıqla yanaşmışdır. Azərbaycanın diaspor təşkilatlarına öz tövsiyələrini verən ulu öndər xarici ölkələrdəki səfirliklərimizi də diaspor quruculuğu prosesinə cəlb etmiş, həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında real iştiraka istiqamətləndirmişdir.

Diaspor təşkilatlarına öz tövsiyələrini verən ulu öndər həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında fəal olmağa çağırmışdır. Heydər Əliyev xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporunun formalaşmasının vacibliyini, lobbçilik fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir. Ulu öndər öz uzaqgörənliyi və müdrikliyi ilə xarici siyasətin strateji hədəflərini müəyyənləşdirərkən müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrətinin yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçüldüyünü nəzərə almışdır. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə hansısa ciddi nailiyyətlər qazanmaq, eyni zamanda milli məsələlərin beynəlxalq müstəviyə çıxarılmasına nail olmaq mümkün deyil. Elə bu səbəbdən də ulu öndərimizin təməlini qoyduğu siyasəti bu gün də uğurla davam etdirən Azərbaycan hakimiyyəti dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirməyə ardıcıl siyasət yeritmişdir.

Bizim icma da ilk gündən Mogilyov şəhərinin, vilayətin və respublikanın ictimai həyatında aktiv iştirak etməyə başlamışdır. Fəaliyyəti dövründə Azərbaycan icması keçirilən çoxsaylı bayramlarda yaxından iştirak

edir. Bunlardan Mogilyov şəhərinin ad günündəki iştirak çox maraqlı olur. Belə ki, bu tədbirə Mogilyovla artıq 4 ildir ki, qardaşlaşmış Sumqayıt şəhərindən qonaqlar da dəvət olunur. Həmçinin 2 ildən bir keçirilən Mogilyov vilayətinin milli mədəniyyətləri bayramında və Qrodno şəhərinin milli mədəniyyətləri beynəlxalq bayramında da yaxından iştirak edirik. İcmamız milli musiqimizi nümayiş etdirir, mətbəximizi, kitab sərgimizi də milli adətlərimizi də təbliğ edir.

Hər ayın sonuncu cümə günü "Azəri" Azərbaycan icması" MVİB-in ümumi iclasını keçiririk. Burada vacib məsələləri həll edirik. Belə iclasların birində Mogilyov şəhəri Lenin rayonunun təhsil şöbəsinin 23 nömrəli məktəbinin bazasında Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin yaradılması qərara alınmışdır. Burada müəllim Qərənfil Gülləyevanın rəhbərliyi ilə dinləyicilər Azərbaycan

dili, tarixi, ədəbiyyatı və mədəniyyətini öyrənirlər. Bu bazar günü məktəbində hazırda 15-25 nəfər təhsil alır.

Ötən il biz Azərbaycanın birinci Prezidenti, Azərbaycan xalqının böyük oğlu ümummilli lider Heydər Əliyevin ad gününü çox təntənəli olaraq qeyd etdik.

Belarusun alman — faşist işğalçılarından azad olunması günü ərəfəsində 2-ci Belarus cəbhəsində mühəndis-piyada batalyonunun komandiri olmuş, Mogilyov şəhərinin fəxri vətəndaşı, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, qvardiya polkovniki Vəzirov Aslan Fərhad oğlunun büstünü qoymaq qərarına gəldik. Belə ki, Aslan Vəzirov Mogilyov şəhərinin qəhrəmancasına müdafiə və azad edilməsində qəhrəmanlıq göstərmiş və buna görə də Mogilyov şəhərinin fəxri vətəndaşı adını almışdır.

Büstün qoyulması üçün icazə alınmasından tutmuş onun açılışına qədər çox böyük işlər görülmüşdür. Bu işləri yerinə yetirmək üçün icma sədrinin və icma üzvlərinin topladığı vəsaitlə yanaşı, iməciliklər də keçirilməklə məqsədimizə nail olmuşuq.

2009-cu ilin iyul ayının 1-də rayonun, şəhərin və vilayətin rəhbərlərinin və çoxsaylı qonaqların iştirakı ilə Vəzirov Aslan Fərhad oğlunun büstünün açılışı olmuşdur. Şəhər icra komitəsinin iclasında büstün qoyulduğu bağa Aslan Vəzirovun adının verilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir.

Bütün bayramlarda və "Azəri" Azərbaycan icması" MVİB-nin toplantılarından qabaq biz-icma üzvləri büstün önünə gələrək, çiçəklər qoyur, yad edirik.

"Azəri" Azərbaycan icması" MVİB yarandığı gündən bugünədək təntənəli surətdə bütün Azərbaycan bayramlarını qeyd edir. Öncə Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin şagirdləri tərəfindən Azərbaycan və Belarusun himnləri səslənir və bayram tədbiri başlanır. Hər il azərbaycanlılar ailəliklə Novruz bayramını Azərbaycan mahnı və rəqsləri ilə qarşılayırlar. İcma üzvləri çətin və sevincli anlarda bir-birinə dayaq dururlar.

Biz Azərbaycandan kənar da yaşasaq da qəlbimiz Azərbaycanla döyünür. Azərbaycanla Belarus arasında günbəgün artan dostluq və əməkdaşlığa sevinir və bu amallara özümüzün işimiz və nümunəvi davranışımızla xidmət edirik. Bununla həmçinin azərbaycançılıq ideologiyasına öz töhfəmizi veririk.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev dəfələrlə vurğulamışdır ki, ümummilli liderimizin irəli sürdüyü azərbaycançılıq ideologiyası milli mənsubiyyəti, milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamağa, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnməyə, hər bir insanın inkişafını

təmin etməyə yönəlmiş dünya-görüşüdür. Bu dünyagörüşünü formalaşdırmaq və inkişaf etdirmək isə hər bir azərbaycanlının borcudur.

**Respublika.-2009.-27 noyabr.-№ 260.-S.4.**

## Azərbaycançılıq milli ideologiyamızın özəyidir

### Zeynal Vəfa

Azərbaycan tarix boyu varlığı doğma yurda məhəbbət və sədaqət üstə köklənmiş, damarlarının hər birindən qan yerinə öz "Mən"inə sevgi bulaqları axan əsl qeyrətli kişilər, mərdanə oğullar məmləkəti olub. Azərbaycançılığa gəldikdə isə o, tək-tək fərdlərin deyil, bütünlükdə xalqın öz qədim soy kökünə, milli adət və ənənələrinə, yüksək mənəvi-əxlaqi dəyərlər sisteminə Vətən adlı vahid cazibə məkanında polad yumruq kimi birləşərək, monolit həmrəylik şəraitində tam sahiblik nümayiş etdirməsi, doğma məmləkətinə ulu Zərdüştümüzün dediyi kimi, "gözəgörünməz ilahi tellərlə bağlılığıdır". Bu gün azərbaycançılıq milli ideologiyamızın özəyi, onun sivil ideya modeli, Azərbaycan adlı tamın rəsmi hüquqi qanun səviyyəsində sertifikatıdır.

Fərəhlidir ki, biz bu gün dünyaya inteqrasiya prosesinə qlobal sivilizasiyanın ayrılmaz hissəsi kimi, öz milli mentalitetimizlə, dil və dinimizlə, ali əxlaqi dəyərlərimizlə, etnik şüur intibahımızla, xalqın qranit həmrəyliyi şəraitində milli ideyanı milli dövlətçilik ideologiyasına çevirməklə, bir sözlə bəşəriyyətin ayrılmaz bir parçası kimi qədəm qoymaqdayıq. Millilik və millətçilik bir-birləriylə əks qütblərdə dayanan anlayışlardır. Millilik dünya adlı bütövlüyün komponentidir. Milli özünüdərk, etnik şüurun, dil və dinin, mental və yaddaşın bir məcrada cəmləşməsi, həmçinin xalqın öz varlığını digər millətlərə, onların inanc və adətlərinə hörmət və ehtiram üstə kökləməsidir. Yalnız bu zaman millilik ülviləşir, bəşəriləşir, onun ilahi obrazı ən ali fəlsəfi zirvələrdən belə aydın görünür. Millətçiliyə gəldikdə isə o, yalnız öz içinə qapanıb qalmaqdır, bəşəri komponentdən məhrumluqdur, qanın və irqin cırlığıdır, saxtılığıdır, mənəviyyatın deformasiyaya uğraması, şovinizm, separatizm, daşnakçılıq kimi yırtıcı, dağıdıcı ideologiyaya yaxınlaşmasıdır. Öz milli "mən"indən məhrumların qloballaşma sarayının qapılarını açma bilməyəcəyi şəksizdir. Viktor Hüqonun dediyi kimi "milli olmadan bəşəri olmaq qeyri-mümkündür". Əsl azərbaycançılıq da millilikdən bəşəriyyətə start nöqtəsidir. Xalqın milli mənliliyinin yaşam pasportudur. "Mən"in dərk edilməsi bütövlükdə ölkənin, vətənin, millətin dərkidir. Millət vahid bir orqanıdır. insan bu orqanın bir cüzü. Bu cüz həmin orqanın bütün hissələrilə ayrılmaz əlaqədədir. Bu əlaqədir onu yaşadan. Azərbaycançılıq adlı milli ideologiyanın doğuluş məkanı təkə çağdaş günlərimiz deyil. O, nəhəng bir dəryadır. Əsl azərbaycançılığı öyrənmək üçün hər şeydən öncə ulu tariximizin səsçatmaz, ünyetməz dərinliklərinə baş vurmaq gərəkdir. Hələ X əsrdə Şirvanşahlar dövründə öz müstəqilliyi uğrunda yadelli qəsbkarlara və yerli irticaya qarşı qətiyyətlə mübarizə aparıb, torpaqlarımızı ilk dəfə vahid, müstəqil dövlət çərçivəsində birləşdirən Sacilər sülaləsi övladlarının qeyrət və şücaətində, məslək və əqidə birliyində axtarmaq gərəkdir əsl azərbaycançılığın kökünü. Azərbaycanın bütün ərazilərini vahid bir dövlət bayrağı altında birləşdirməklə elm və mədəniyyəti, sənətkarlıq və ticarəti ali inkişaf zirvəsinə qaldıran, xarici ölkələrlə dostluq və əməkdaşlıq əlaqələrini xeyli genişləndirən, Azərbaycan mədəniyyətinin əsl intibah dövrünə qədəm qoymasında misilsiz xidmətlər göstərən, bəşər sivilizasiyasına Xaqani, Nizami, Əcəmi kimi bənzərsiz sənət dühaları bəxş edən, xalqımızın etnik-siyasi tarixində mühüm rol oynamaqla Azərbaycanı şərqi ən qüdrətli dövlətlərdən birinə çevirən Eldəgizlər hakimiyyətinin nəhəngliyində axtarmaq gərəkdir əsl



azərbaycançılığı. Azərbaycançılıq o zaman nəzəriyyədən təcrübəyə, milli ideyadan milli şüura çevrilə bilər ki, tək-tək ziyalılar yox, bütün xalq, ölkə daxilində yaşayan bütün vətən övladları öz əməllərilə ona sahiblik nümayiş etdirlərlər. Dövlətin müstəqillik təməlinin möhkəmliyi onun millilik ruhunun artmasıdır. Hələ VI əsrdə oğuz-türk lisanında yaranmış "Dədə Qorqud" boyları, X əsrdə Bəhmənyarın doğma Azərbaycan dilində qələmə aldığı dərin məzmunlu fəlsəfi traktatlar, beşikdən məzaradək iraqi-ərəbdə yaşayıb-yaratsa da Füzulinin o zaman üçün o qədər də nüfuzlu sayılmayan Azərbaycan türkcəsində dünyaya bəxş etdiyi dahiyənə "Leyli və Məcnun" poeması xalqımızın azərbaycançılıq adlı etnik şüur intibahının təəcəssümü kimi dəyərləndirilməlidir. Ən qürur doğuran cəhət odur ki, Füzulidən sonra bütün türk şairləri əsərlərini yalnız doğma ana dillərində yaratmaq yoluna qədəm qoydular. Bütün bunlar xalqın azərbaycançılıq ideyasının öz cövhərini kənar mənbələrdən deyil, yalnız milli kökdən, milli mədəniyyətdən, milli fəlsəfədən aldığı əyani sübutdur.

Xaqaninin dövlət və dil konsepsiyası, M.F. Axundovun Azərbaycanın dar bir çərçivədən sıyrılıb Avropaya doğru istiqamətlənməsini sürətləndirmək arzusunun təəcəssümü olan latın qrafikası təlimi, Mirzə Cəlil başda olmaqla "Molla Nəsrəddin"çilərin milləti ətalət bataqlığından dartıb çıxarmaq naminə göstərdikləri ciddi vətəndaşlıq səyləri, tarix boyu Yer kürəsində alternativ olmayan dahi Sabirimizin "millət, vətən" hayqırtıları...Bütün bunlar ulu öndərimiz Heydər Əliyevin milli dövlətçilik strategiyasının ayrılmaz tərkib hissələri olub. O dahi şəxsiyyətin "Yeni yüz il və yeni min ilin qovşağında Azərbaycan xalqına müraciətində, həmçinin digər saysız-hesabsız fərmanlarında, qərar və sərəncamlarında azərbaycançılıq ideologiyasının fəlsəfi mahiyyəti, onun metodoloji-nəzəri-siyasi parametrləri çox dolğun və dəqiq şəkildə elmi təhlilini tapıb. Həmin qərarlara uyğun olaraq milliliyimizin təməli olan dövlət dilinin tətbiqi, məmləkətimizin türk dünyasına və Avropaya inteqrasiyasını sürətləndirəcək bəşəri bir qrafikaya-latın qrafikasına keçid, Şərq dünyasında ilk dəfə olaraq insana və insanlığa tükənməz məhəbbət və sədaqət konsepsiyası olan ölüm cəzasının ləğvi, dahi sənətkarlarımızın təntənəli yubiley mərasimlərinin, həmçinin repressiya və deportasiya faciələrimizin dünya miqyasında qeyd olunması, milli mədəniyyətimizin digər millətlər arasında təbliği ilə əlaqədar xarici ölkələrdə Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti günlərinin keçirilməsi və digər saysız-hesabsız tədbirlər Heydər Əliyevin öz doğma məmləkətinə və xalqına qəlbən, ruhən, qırılmaz tellərlə bağlı olduğuna, onun mənəviyyəti ilə nəfəs aldığı əyani sübutdur. Varlığı sözün əsl mənasında, Azərbaycançılıq Akademiyası olan bu qüdrətli ağıl korifeyi daim bir arzu ilə yaşayırdı: milli adət və ənənələrimizin etnik kökü, genetik fondu beynəlxalq dövriyyəyə nöqsansız buraxılsın. Azərbaycançılığın dəyəri digər dövlətçilik dəyərlərinin zirvəsində da-yansın. Çünki azərbaycançılıq əsl milli ideyadır. Milli ideya mənəvi dəyərlərin universallığıdır. Bütün etnik fərdlərin, dinlərin, etnosların, məzhəblərin bir ölkənin sərhədləri daxilində, vahid mənəvi məkanda, beynəlmilətçilik adlı ortaq milli səma altında birliyədir, vətən adlı vahid kökə bağlılığıdır, milliliyin beynəlmilətçiliyə sintezidir.

Heydər Əliyevin müqəddəs ideyalarının sədaqətli davamçısı Prezident İlham Əliyev bu günlərdə paytaxtımızda keçirilən "Dinlərarası dialoq: qarşılıqlı anlaşmadan birgə əməkdaşlığa doğru" mövzusunda beynəlxalq konfransdakı çıxışında da Azərbaycanda hökm sürən yüksək tolerantlıq mühiti barədə fərəhlə söz açmışdır. Azərbaycanı səmavi dinlərin birgəyaşayış məkanı, çoxmillətliyi ölkəmizin əvəzedilməz sərvəti hesab edən Prezident İlham Əliyev bu gün dini inancları bütün siyasi proseslərdən uca tutan milli ruhlu bir nəsil yetişdirilməsi, zəngin mənəvi aləmə malik azərbaycanlı obrazının dünyaya tam dolğunluğu ilə tanıdılması üçün

bütün bilik və bacarığını sərf etməkdə, dini konfessiyalar arasında heç bir qüvvənin sarsıda bilməyəcəyi məhəbbət və sədaqət körpüləri qurmaqdadır. Belə də olmalıdır. Çünki öz tərkibində təkə etnosları deyil, hətta məzhəbləri, dini konfessiyaları vahid mənəvi məkanda birləşdirəndə yaranır azərbaycançılıq ideyasının təkrarsızlığı, milliliyi, bəşəriyyəti. Azərbaycanın Avropa Şurasına qəbulu, NATO-nun, Avropa Birliyinin və dünyanın bir çox nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarının fəaliyyətində yaxından iştirakı, dünyanın lider dövlətləri ilə sıx əməkdaşlıq sahəsində atılan uğurlu addımlar, beynəlxalq neft və qaz kəmərlərinin çəkilişi, öz qoynunda 33 ölkəni birləşdirəcək Böyük İpək Yolunun 400 illik fasilədən sonra yenidən bərpası, Traseka layihələrinin həyata vəsiqə alması-bütün bunlar Azərbaycanın və azərbaycançılığın dünya arenasına inteqrasiyasında, dövlətimizin dövlətlər, millətimizin millətlər arasında öz layiqli yerini tutmasında mühüm rol oynamaqdadır. Uzun əsrlər boyu nə qədər rəhbərlər gəlib-gedib Azərbaycana. Ancaq onlardan heç biri xaricdə yaşayan soydaşlarımızı vahid azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdirmək üçün əməli tədbirlər görməyi xəyalına belə gətirməyib. Heydər Əliyev isə hələ 1990-cı ilin əvvəllərində Naxçıvan Muxtar Respublikasında Ali Məclisin sədri olarkən qanlı-qadalı müharibələr, iqtisadi böhranlar, siyasi və dini təqiblər üzündən doğma yurd-yuvalarını tərk edib qürbət ölkələrə pənah aparmış soydaşlarımızın yad millətlər arasında bir-birlərindən xəbərsiz, pərakəndə halda yaşama əzabına son qoymaq və onların vahid diasporlarda birləşməsinə yardımçı olmaq üçün sarsılmaz iradəsini, zəngin dövlətçilik təcrübəsini, hadisələri düzgün qiymətləndirmək və proqnozlaşdırmaq dəst-xəttini qoydu ortaya. Hər il dekabr ayının 31 -nin "Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü" kimi qeyd olunması barədə çox dəyərli bir ideya atdı ortaya. Onların özlərini idarəetmə mexanizmi rolunu oyna-yan vahid diasporlarda, dövlət vətənpərvərliyi ideyası ətrafında sıx birliyi, öz ana dillərini, milli adət və ənənələrini yad millətlər arasında belə qoruyub saxlamaları üçün bir sıra dəyərli təkliflər verdi. Bu, ulu öndərimizin siyasət şahmatında ən uğurlu gedişlərindən biri idi. Artıq 18 ildir ki, planetimizin 70 ölkəsinə səpələnmiş və vahid diasporlarda birləşmiş 50 milyona yaxın soydaşımız Dünya Azərbaycanlılarının Beynəlxalq Həmrəylik gününü təntənə ilə qeyd etməkdədirlər. Heydər Əliyevin beynəlxalq aləmdəki böyük nüfuzu, onun apardığı məqsədyönlü daxili və xarici siyasət, əcnəbi ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla vaxtaşırı görüşüb onlara faydalı məsləhətlər verməsi, uzun onilliklər boyu yad millətlər içində itib-batmış doğma qan qardaşlarımızın bir-birlərinə laqeydlik və biganəlikdən əl çəkib, dostluq və qardaşlıq yoluna qədəm qoymalarında, tənhalıq buzlarını əridib, məhəbbət tonqalları çatmalarında, vahid bir ailənin üzvləri kimi birləşib bir-birlərinə arxa, dayaq olmalarında mühüm rol oynadı. Ulu öndər Heydər Əliyevin 1997-ci ilin martında Kiyevdə, qədim Ukrayna torpağında məskunlaşmış azərbaycanlılarla görüşü zamanı dediyi: "Siz burada doğma Azərbaycan dilimizi inkişaf etdirin, hər biriniz çoxəsrlik tariximizin, zəngin mədəniyyətimizin fəal təbliğatçıları olun, xalqımızın ən gözəl mənəvi keyfiyyətlərini açıqlayın, qoy bizi daha dərinədən tanıyıb, daha tükənməz məhəbbətlə sevsinlər"- sözləri nəhayət ki, dost ölkədə yaşayıb-yaradan yarım milyon azərbaycanlıyı silkələyib qəflət yuxusundan oyatdı və çox keçmədi ki, onlar birləşib "Ukrayna - Azərbaycan konqresi"nin bünövrəsini qoydular. Vaxtilə soyköklərinə arxa çevirib özlərini fars, türk, hətta rus kimi qələmə verən bəzi soydaşlarımız belə bu gün azərbaycanlı olduqları ilə fəxr edir, müdrik bir xalqın, müqəddəs bir torpağın övladları olduqlarını bütün dünya boyu bəyan etməkdən mənəvi zövq alırlar. Fərəhli haldır ki, əcnəbi ölkələrin bir çoxunda azərbaycanlılar aradan neçə-neçə onilliklər keçsə də öz dillərini, dini etiqadlarını, adət və ənənələrini zərrə qədər unutmayıblar. Həmin

ölkələrin bir çoxunda doğma dilimizdə orta təhsil müəssisələri, ali məktəblərdə müxtəlif fakültələr, milli adət və ənənələrimizin təbliği ilə məşğul olan xüsusi dərnəklər, folklor ansambları, radio və televiziya proqramları, müxtəlif mətbu orqanlar fəaliyyət göstərməkdədir. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın əksəriyyətinin internet xətti, kompyuter və fakslarla Prezident Aparatı ilə müntəzəm əlaqə yaratmaları, milli bayramlarımızda xalqımızı məktub və teleqramlarla təbrik etmələri onların doğma Azərbaycana və onun sevimli rəhbərinə olan tükənməz sevgilərinin əyani sübutudur. Məmləkətimiz vahid bir bədəndir, Yer kürəsinə səpələnmiş azərbaycanlılarsa onun saysız-hesabsız əzaları. Bu əzaların bir-birlərinə daha möhkəm tellərlə bağlılığından başlanır əsl azərbaycançılıq.

**İki sahil.-2009.-26 noyabr.-№.223.-S.7.**

## Mən azərbaycanlıyam!

**Xalid Niyazov**

**- Ey yolçu, bir ayaq saxla, dur! Hardan gəlib, hara gedirsən? Kimlərdənsən?**

**- Azərlərdənəm. Eşitməmiş olmazsan. Tarixi başdan-başa bir qəhrəmanlıq xəzinəsi olan əsalətli bir xalqın oğluyam!**

**Yadıma cəsur hun sərkərdəsi Atillanın Roma ordusunun generalı ilə qısa mükaliməsi düşür. Şücaətinə heyran qalan romalı hərbiçi Atilladan soruşur ki, sənın əsalətin varmı? Dünyanı qılıncı qarşısında diz çökdürən gənc sərkərdənin cavabı qısa və ibrətamiz olur: - Özüm əsalətli olmasam da, əsil-nəcabətli bir xalqın övladıyam!**

"Cəmi ət-Təvarix"ın müəllifi Rəşidəddin XIV, Məhəmməd Hüseyn ibn Xələfi Təbrizi isə XVIII yüzildə Azərbaycan toponiminin etimologiyası ilə bağlı ortalıqda dolaşan ənənəvi yozumları rədd edərək bu kəlmənin mənasını öz ana dilimizin məxəzlərində axtararaq qədim türkcədə azər sözünün uca, bayqanın isə böyük, əsil-nəcabətli adam mənasını verdiyini söyləmişlər. Bu gün - Mən azərbaycanlıyam! kəlməsinin hər birimizin qürur və fəxarət ünvanına, əsil-nəcabət rəmzinə çevrilməsinin bir səbəbi də tarixin dolanbaclarından sıyrılıb gələn bu həqiqət deyilmi?!

Biz məhz azərbaycanlı olduğumuzla nə üçün fəxr etməliyik?

...Çünkü soyumuz tarixin belə xatırlamaqda çətinlik çəkdiyi qosqoca bir tərcümeyi hala malikdir. Tarixin izi ilə mədəni qatların məhvərinə aparən tədqiqatların ortaya qoyduğu dəlillərə görə, prototürk, protoazərbaycan nüvəsinin çox qədim izləri dil və mədəniyyətimizin şumer, akkad, hett, asur dil və mədəniyyətləri ilə bağlılığını ortaya qoyur.

...Çünkü miladi tarixin doqquzuncu yüz ilində Şərqi dünyasını sivri qılıncının əsirinə çevirən xilafət ordusu 22 il sərəsər Azərbaycana yenildi.

...Çünkü Azərbaycan intibahının mənbəyində dayanan Təbrizi, Xaqani, Nizami, Nəsimi, Həsənoğlu, Xətai, Qazi Bürhanəddin ... kimi fikir və söz dühaları məhz mənim xalqıma mənsub olublar, bəziləri isə şirin Azərbaycan dilində yazıb-yaradıblar.

...Çünkü azərbaycanlı sənətkarların dünya mədəni irsinin bir hissəsinə çevrilmiş əl işləri dünyanın handa bir muzeyində "vətəndaşlıq hüququ" qazanıb.

2001-ci il. Noyabrın 10-u. Bakı. Respublika sarayı. Ulu öndərin təşəbbüsü ilə toplanmış Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının son günü. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin əzəmət və qəhər qarışıq - "Qoy, çaylarınız qurumasın! Qoy, ağaclarınız kəsilməsin! Qoy, çırağımız sönməsin!" - kəlmələri salonu lərzəyə gətirdi.

Bu, Yer adlı planetin dörd bir guşəsinə səpələnmiş 50 milyonluq bir millətin mənəvi Dədə Qorqudu sayılacaq bir şəxsın, ümummillə liderin öz soydaşlarına səslənişi, alqışı idi.

Azərbaycan diasporunun təşəkkül və formalaşma tarixi VII əsrin sonu VIII əsrin əvvəllərindən başlayaraq altı mərhələni əhatə edir. Üst-üstə 12 yüz ili əhatə edən bu zaman məsafəsində bəşər sivilizasiyası xəzinəsinə misilsiz töhfələr bəxş etmiş, Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması prosesinə can və əmək qoymuş yüzlərlə fikir və söz dühasının, ictimai-siyasi xadim və sərkərdənin, sıradan soydaşımızın adını çəkmək mümkündür.

Dünyada Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması sahəsində ilk addım 1949-cu ilin fevralında Ankarada Azərbaycan Kültür Dərnəyinin yaradılması oldu. Hazırda Tomris Azərinin rəhbərlik etdiyi Amerikanın Azərbaycan Cəmiyyəti isə 1958-ci ildə atası - AXC dövründə milli təhlükəsizlik naziri işləmiş Nağı bəy Şeyxzamanlının oğlu Saleh bəy Şeyxzamanlı tərəfindən təsis edilmişdir.

Azərbaycan heç vaxt qürbətdə yaşayan övladlarını unutmamışdır. Sovet-kommunist ideologiyasının hakim olduğu dövrdə mövcud siyasi reallıqlar diaspor problemi ilə milli-ideoloji zəmində açıq və sistemli şəkildə məşğul olmağa imkan verməsə də, mədəniyyət, incəsənət, elm sahəsində ciddi iş aparılır, respublikamızın nailiyyətləri təbliğ edilir, dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə əlaqəsinə xidmət edəcək imkanlardan səmərəli istifadə olunurdu. Ötən əsrin 70-80-ci illərində Azərbaycana rəhbərlik etmiş Heydər Əliyev böyük uzaqgörənliklə bütün qətiyyət, müdriklik və cəsarətini xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, Azərbaycanın bütün dünyada tanınmasına yönəltdi.

Sonrakı illərdə iqtidarda təmsil olunmuş qüvvələr xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi diaspor və lobbı quruculuğuna diqqət yetirməmiş, soydaşlarımızın vahid Vətənlə - Azərbaycanla əlaqələrinin genişləndirilməsi, milli problemlərin həllində onların geniş potensialından istifadə kimi vacib məsələlərə olduqca etinasız münasibət bəsləmişlər.

Yalnız ulu öndər Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyununda hakimiyyətə gəldikdən sonra dünyaya səpələnmiş həmvətənlərimizlə əlaqələrin qurulması dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırıldı, vahid və öncül ideologiya elan olundu. Diaspor və lobbı quruculuğuna göstərilən xüsusi diqqət Heydər Əliyevin yüksək diplomatik və peşəkar siyasətçi keyfiyyətlərindən qaynaqlanırdı. Ümummilli liderin böyüklüyü həm də onun uzunömürlü hakimiyyəti boyu azərbaycanlı olmasını unutmamasında, xalqın milli mənlək şüurunu, özünəməlik hissini, mənəvi dəyərlərə bağlılığını gücləndirmək əzmini nümayiş etdirməsində idi. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi Vətənə bağlılığını təmin edən ideoloji istinad nöqtəsinin tapılması da ulu öndərin dövlətçilik qarşısındakı əvəzsiz xidmətləri sırasında xüsusi diqqəti çəkir.

"İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Dünyada eyni zamanda assimilyasiya prosesi də var. İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışırım - gərək yaşadıkları ölkədə, yenə deyirəm, o şəraitə mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqelər tutsunlar. Ancaq daim öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən məhz bu amillərdir - azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır " - deyən Heydər Əliyev xaricdəki soydaşlarımızın vahid ideya, məqsəd və prinsip ətrafında sıx birliyini təmin etmək üçün azərbaycançılıq ideyasını irəli sürmüş və onun ictimai şüurda möhkəm intişar tapmasına nail olmuşdur. Bu ideya möhkəm ideoloji istinad dayacağına çevrilərək son 16 ildə Azərbaycan diasporunun təşkili işini sürətləndirmiş, xaricdə fəaliyyət göstərən müxtəlif ictimai birliklərin, cəmiyyətlərin, dərnəklərin ideoloji-siyasi cəhətdən təmərküzləşməsinə stimullaşdırmışdır.

Xalqımızın milli-mənəvi birliyinin əlamətdar rəmzinə çevrilmiş 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi hər il yüksək səviyyədə qeyd olunması ulu öndərimizin necə böyük və uzaqgörən şəxsiyyət olduğunu bir daha təsdiqləyir. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi 1991-ci il dekabrın 16-da "Dünya Azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında" qərar qəbul etməklə müstəqilliyini yenidən elan etmiş Azərbaycanda milli həmrəylik ideyasının möhkəmlənməsinə əvəzsiz töhfə vermişdir.

Ulu öndərimizin təşəbbüsü ilə 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı xaricdəki soydaşlarımızın ümumi məqsəd, vahid azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsi yolunda mühüm əhəmiyyət kəsb etmiş, diaspor hərəkətinin tarixində keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Qurultayda 36 xarici dövlətdə yaşayan həmvətənlərimizin cəmləşdiyi 200-dən çox müxtəlif təşkilatdan 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmişdir.

Ümummillə lider Heydər Əliyev həmin tarixi tədbirdəki çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı fikirlərini söyləmişdir.

Qurultaydan sonra Azərbaycan diaspor hərəkəti tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu. Ulu öndər bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə" fərman imzaladı. Elə həmin ildə Milli Məclisdə qəbul olunmuş "Xaricdə yaşayan soydaşlarımıza dövlət qayğısı haqqında" qanun isə xaricdəki azərbaycanlılara dövlət qayğısının hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirdi.

2003-cü ildə xalqın mütləq əksəriyyətinin səsini qazanaraq prezident seçilmiş cənab İlham Əliyev ulu öndərimizin milli həmrəylik və birlik konsepsiyasını özünün yeni addımları ilə daha da zənginləşdirmiş, dünya azərbaycanlılarının konsolidasiya prosesinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymasını təmin etmişdir.

Ölkə başçısı siyasi fəaliyyətində hər zaman diaspor və lobbi quruculuğu işinə diqqətlə yanaşmış, bildirmişdir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini layiqincə qoruyur, ümummillə problemlərinin həllinə nail olur, öz dillərini, mədəniyyət və incəsənətlərini, tarixlərini lazımi səviyyədə təbliğ edirlər.

Dünya azərbaycanlılarının 2006-cı il martın 16-da Bakıda keçirilmiş ikinci qurultayında Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilmişdir.

Diaspor quruculuğunun çox mühüm sahələrindən biri ortaq milli-mənəvi mədəni dəyərlərə malik türkdilli xalqların konsolidasiyası məsələsidir. Azərbaycanın dövlət başçısının təşəbbüsü ilə 2007-ci il mart ayının 9-da Bakıda keçirilmiş Azərbaycan və Türkiyə diasporları rəhbərlərinin 1-ci forumu və noyabr ayının 17-dən 19-dək baş tutmuş Türk dövlət və cəmiyyətlərinin 11-ci dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı belə bir birləşməyə doğru atılmış real addımlar olmuşdur.

Prezident İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə də xüsusi diqqət ayırır, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır, azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdə yaşayan soydaşlarımızın mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparır.

Bu gün Azərbaycan diasporunun dünyanın müxtəlif ölkələrində 200-dən çox birlik, cəmiyyət və assosiasiyası fəaliyyət göstərir. YUNESKO-nun məlumatına görə, dünyada yaşayan 40 milyondan artıq azərbaycanlının 30 milyona yaxını İranda, 2,5 milyonu Türkiyədə, 2 milyonu Rusiyada, 1 milyonu ABŞ-da yaşayır. Ümumilikdə isə bu gün Avropanın, Asiyanın, Yaxın Şərqi əksər ölkələrində diasporumuzun dinamik fəaliyyətini hiss etmək olar. Cənab İlham Əliyevin 2004, 2006 və 2008-ci illərdə Xarici İşlər Nazirliyində Azərbaycanın diplomatik korpus rəhbərlərinin - səfirlərin iştirakı ilə keçirdiyi geniş müşavirələr də məhz xarici siyasət sahəsində vəzifələrin bir daha nəzərdən keçirilməsi, diplomatik fəaliyyətin dünyanın müasir reallıqları və tələblərinə uyğun qurulması məqsədindən irəli gəlmişdir.

Diaspor quruculuğu sahəsində həyata keçirilən ardıcıl və məqsədyönlü iş nəticəsində Amerika, Avropa, Asiya və Şimali Afrikanın ayrı-ayrı ölkələrində 80-dən çox yeni azərbaycanlı icması yaradılmış, bununla da xaricdəki soydaşlarımızı birləşdirən qurumların sayı 300-ü ötmüşdür.

Bu ilin oktyabr ayında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Parlament Assambleyasının yaradılması, habelə Naxçıvanda türkdilli dövlətlərin zirvə toplantısının keçirilməsi mənşəcə eyni olan bu xalqların vahid məqsədlər naminə təşkilatlanması, diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində fəaliyyətini əlaqələndirməsi baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir.

Diaspor həm də ideoloji rüpondur, ölkəmizin dünyaya açılan nəfəslidir. Soydaşlarımız Azərbaycan üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün taleyüklü məsələlərdə Prezident İlham Əliyevin yanında olduqlarını həmişə bəyan edirlər.

Qürurverici hadisədir ki, bu gün ulu öndərimiz Heydər Əliyevin xatirəsi bütün dünya azərbaycanlılarının konsolidasiya faktoruna çevrilmişdir. Ötən il onun 85 illik yubileyi ilə əlaqədar dünyanın ən müxtəlif ölkələrində Azərbaycan diaspor təşkilatları tərəfindən elmi-praktik konfranslar, simpoziumlar, sərgilər təşkil edilmiş, filmlər nümayiş etdirilmiş, yubiley mərasimləri keçirilmişdir.

"Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam "- ulu öndər Heydər Əliyevin dilindən səslənən və günü bu gün də azərbaycançılıq fəlsəfəsinin aparıcı leytmotivinə, əsas qayəsinə çevrilmiş həmin qürur dolu etiraf dünya azərbaycanlılarını vahid milli-mənəvi başlanğıcda, özgün mental dəyərlər çətiri altında bir araya gəlməyə səsləyən taleyüklü çağırışa çevrilmişdir.

***Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim etmək üçün.***

**Azərbaycan.-2009.-3 dekabr.-№ 268.-S.5.**



## MƏN AZƏRBAYCANLIYAM

**Ulu öndər Heydər Əliyev: Mən həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki,  
MƏN AZƏRBAYCANLIYAM**

### Ramil Vəlibəyov

HƏR bir dövlətin milli maraqlarının dünyanın istənilən nöqtəsində layiqincə qorunması üçün həmin ölkənin güclü ideoloji bazası və bu fundament üzərində dayanan diasporası olmalıdır. Azərbaycanın bir əsrdən çox çar Rusiyasının tərkibində qalması xalqımızın bütövlüyünü təsdiqləyən ideologiyanın, milli mənlilik şüurunun, hətta maraqlarının formalaşmasına mane olur, bunu müxtəlif surroqat ideoloji istiqamətlərə yönləndirirdi. Bu və digər amillər isə dünya azərbaycanlılarını bir hədəf ətrafında birləşdirə biləcək, xalqımızın və dövlətimizin milli maraqlarını müdafiə edəcək ideoloji konsepsiyanın işlənilib hazırlanmasına, həmçinin, diasporumuzun formalaşmasına mane olurdu. Təsadüfi deyil ki, həmin ideoloji konsepsiyanın hazırlanması kimi məsuliyyətli, tarixi və şərəfli missiyanı da həyata keçirən məhz müstəqil və müasir Azərbaycan dövlətçiliyinin qurucusu, Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev oldu.

Ümummilli lider Heydər Əliyev diasporumuzun formalaşmasının əsasını qoydu

Çoxşaxəli siyasi fəaliyyətində daha bir tarixi missiyanı - dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin ideoloqu, təbliğatçısı və təşkilatçısı kimi çətin, ancaq vacib bir missiyanı üzərinə götürən Ulu öndər Heydər Əliyev diasporumuzun formalaşmasının əsasını qoydu. Milli birlik, həmrəylik, vətəndaşlıq borcu, Azərbaycançılıq. Ümummilli lider Heydər Əliyevin diaspor siyasətinin əsasını bu prinsiplər təşkil edirdi. Onu da qeyd edək ki, dünyada yaşayan azərbaycanlıların bir-biri ilə əlaqə saxlaması Heydər Əliyevin hələ sovet Azərbaycanına rəhbərliyi zamanında diqqət mərkəzində idi...

O zaman xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələrin yaradılması üçün dostluq və mədəni əlaqələr cəmiyyətləri fəaliyyət göstərirdi. Ulu öndər Heydər Əliyev o dövrdə azərbaycanlı gəncləri ittifaqın tanınmış ali məktəblərinə təhsil almağa göndərərək də diaspor işinin təməlini qoyurdu. İllər sonra Ümummilli lider Heydər Əliyev həmin dövrü belə xatırlayırdı: “O vaxtlar azərbaycanlıları başqa yolla sovetlər ittifaqına səpələyib dayaq yaratmaq istəyirdim. İndi isə sərhədlər açılıb, azərbaycanlılar hər yerdə yaşaya bilər. Bir şərtlə ki, gərək millətini, dinini, torpağını və ana Vətənini unutmayasan”.

90-cı illərin əvvəllərindən etibarən Ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri kimi SSRİ dönəmində başladığı işi davam etdirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev ilkin addım kimi 1991-ci il dekabrın 16-da dünya azərbaycanlılarını vahid ideya ətrafında birləşdirmək məqsədində stimulu rolunu oynayacaq “Hər il dekabrın 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik gününün keçirilməsi haqqında” cəsarətli bir qərarı qəbul etdi. Xalqımızın gələcək perspektivlərinə hesablanmış sözügedən mühüm tarixi qərarı qəbul etməklə Ulu öndər xaricdə yaşayan soydaşlarımızın müstəqil dövlətçiliyimizin inkişafında, dövlət quruculuğu prosesində iştirakını təmin etmiş oldu.

### Dünya azərbaycanlılarının lideri

Təəssüflər olsun ki, müstəqil dövlətçiliyimizin ilk illərinin səriştəsiz “siyasətçi”lərin dövlət idarəçiliyi sükanı arxasında əyləşməsi dövrünə təsadüf etməsi Azərbaycanı total xaosa sürükləmişdi. İqtisadi, siyasi, mədəni sahələrdə böhranın hökm sürməsi dövləti “paslanmış” mexanizmə çevirmişdi. AXC-Müsavat hakimiyyətinin ortaya vahid ideoloji konsepsiya qoya bilməməsi nəticəsində, nəinki, dünya azərbaycanlıları dövlət quruculuğu prosesinə cəlb edilməmişdi, hətta ölkə vətəndaş müharibəsinə sürüklənmişdi. Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtmasından sonra isə bu mənfi proseslər aradan qalxdı. Həmin tarixdən etibarən, eyni zamanda, müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların vahid ideologiya, bir məqsəd ətrafında təşkilatlanması üçün əməli tədbirlər görülməyə və uzunmüddətli perspektivlərə hesablanmış siyasət yürüdülməyə başlandı...

Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələri genişləndirmək, onları ideoloji-siyasi müstəvidə silahlandırmaq və ümummillə mənafelər uğrunda səfərbər etmək Azərbaycanın xarici siyasətində əsas prioritetlərdən oldu...

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Prezidenti kimi fəaliyyət göstərdiyi ilk illərdə müstəqil dövlətimizin haqq səsinə, həqiqətlərini dünya azərbaycanlıları vasitəsilə yaymağı qarşısına məqsəd qoyan xüsusi qurumun yaradılması sahəsində ilk addım atdı, Prezidentin İcra Aparatında Dünya azərbaycanlıları və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş bölməsi yaradıldı. Bu qurum Ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında geniş fəaliyyət göstərərək, dünyada yaşayan azərbaycanlılarla əlaqə yaratdı və onların təşkilatlanması, milli birliyin möhkəmlənməsi istiqamətində böyük işlər gördü. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın Ulu öndərlə görüşlərindən sonra müxtəlif sahələrdə qəti addımlar atıldı, onların yaşadıkları dövlətin ictimai-siyasi həyatında fəallıqları artdı, Azərbaycanın taleyüklü problemləri ilə bağlı geniş fəaliyyət göstərildi.

Ümummillə lider Heydər Əliyevin hər il dünya azərbaycanlılarına göndərdiyi tarixi müraciətlərində mühüm bir cəhət kimi xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında həmrəylik və milli birlik ideyalarının möhkəmlənməsi xüsusi vurğulanırdı. Heydər Əliyev özünəməxsus uzaqgörənliklə qloballaşan, köklü transformasiya dövrünü yaşayan dünyanın tələblərini öncədən götürür və bu səbəbdən xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında möhkəm həmrəyliyi həyatı məsələ kimi ortaya qoyurdu. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında milli birlik ideyalarının gücləndirilməsi məsələsi dünya azərbaycanlılarının 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilmiş birinci qurultayında da Ümummillə lider Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdu. Qurultayda proqram xarakterli nitq söyləyən dünya azərbaycanlılarının lideri Heydər Əliyev haqlı olaraq bu tədbirin təşkil edilməsini müstəqil dövlətçiliyimizin böyük tarixi nailiyyəti hesab etdiyini bildirdi. Qurultayda geniş nitq söyləyən Ulu öndər Heydər Əliyev bütün azərbaycanlılar üçün proqram vəzifələr müəyyənləşdirdi. Azərbaycanın mühüm problemlərinin həll olunmasında xaricdə yaşayan soydaşlarımızın qüvvəsindən səmərəli istifadə olunması məsələsini prioritet kimi ortaya qoydu: “Hamımız - siz də, biz də çox iş görməliyik ki, Azərbaycanın güclü diasporu yaransın. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar iqtisadi cəhətdən daha da möhkəmlənib, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi-siyasi həyatında fəal iştirak etsinlər, o ölkələrin həyatına öz

təsirlərini göstərə bilsinlər. Beləliklə də, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycanın müstəqilliyini, onun xarici siyasətini təbliğ etməklə yanaşı, Azərbaycanın problemlərinin həll olunmasına yardım etsinlər”.

Məhz Ulu öndərin təşəbbüsü sayəsində təşəkkül tapmış diaspor hərəkatı getdikcə genişlənərək artıq öz bəhrəsini verməkdə idi. Qurultaydan sonra Azərbaycan diasporunun fəallığı xüsusilə artmışdı.

Diasporumuzun inkişafına təsir edən mühüm amillərdən biri də aidiyyəti təşkilatların işinin vahid bir mərkəzdən - Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən əlaqələndirilməsi oldu. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması nəticəsində dövlət-diaspor əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi üçün ideya-nəzəri və təşkilati şəraitin hazırlanması işi başa çatdı. Beləliklə, əsasını Milli birlik, Həmrəylik və Azərbaycançılıq prinsipləri təşkil edən diaspora siyasətilə Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının Ümummilli liderinə çevrildi.

Diaspor quruculuğu siyasətində yeni mərhələ...

Ümummilli liderin diaspor quruculuğu sahəsindəki fəaliyyətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də öz növbəsində ölkə hüdudlarından kənardə yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə, onların vahid ideologiya və məqsədlər ətrafında birləşməsinə çalışır. Prezident İlham Əliyev bildirir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edir. Dövlət başçısı 2004-cü il iyulun 27-də ölkə diplomatlarının iştirakı ilə Bakıda keçirdiyi müşavirədə diaspor quruculuğu işini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri elan etdi. 2006-cı ilin dövlət büdcəsindən diaspor quruculuğu sahəsinə 5 milyon manatın ayrılması da bu diqqət və qayğının bariz nümunəsi idi.

2006-cı ilin martında Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi ilə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması və diaspor quruculuğu siyasətində yeni mərhələnin təməli qoyuldu. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq, türkçülük ideyalarının təbliği ilə bağlı siyasətinin davamı olaraq, türkdilli xalqların birliyinin nümunəsi kimi Bakıda Azərbaycan və türk diaspor rəhbərlərinin birinci Forumu, Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq, Əməkdaşlıq qurultayı və digər tədbirlər keçirildi. Prezident İlham Əliyev dövlətin təkcə öz ərazisində yaşayanlar üçün yox, həm də bütün dünyadakı azərbaycanlılar üçün çalışmasını əsas qayəsinə çevirən liderdir. Dövlət başçısı, eyni zamanda, deyir: “Bizim gücümüz sizin fəaliyyətinizdir. Sizin gücünüz isə Azərbaycan dövlətinin güclü olmasıdır”.

Və Prezident bütün azərbaycanlıları yalnız bir məqsəd ətrafında birləşməyə çağırır. Prezident İlham Əliyev diaspora işinin daha da təkmilləşdirilməsi məqsədilə Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzaladı...

Bir sözlə, Heydər Əliyev dünyanın ən böyük, həm də ən fədakar azərbaycanlısı, bütün dünya azərbaycanlılarının lideri idi. Onun ölkənin inkişafında hər bir azərbaycanlının iştirakını istəməsi dövlət rəhbəri, vətəndaş və ən nəhayət, ziyalı mövqeyi idi. Prezident İlham Əliyev isə Ümummilli liderin bütün sahələrdə olduğu kimi, diaspora sahəsindəki arzu və istəklərini reallaşdırdı. Bu gün Azərbaycan diasporasının

formalaşması və onun dövlətimizin xaricdəki mənafelərini yüksək səviyyədə müdafiə etməsi bu siyasətin uğurlu davamına daha bir sübutdur.

Məhz aparılan bu uğurlu siyasətin nəticəsində dünyada yaşayan bütün azərbaycanlılar Azərbaycan Respublikasını özlərinin vətəni sayır və azərbaycanlı olmaları ilə fəxr edirlər.

**Yeni Azərbaycan.-2009.-11 dekabr.- №232.-S.4.**

## Gələn il Dünya Azərbaycanlı Gənclərin I Konqresi keçiriləcək

### DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ III QURULTAYININ 2012-Cİ İLDƏ KEÇİRİLMƏSİ PLANLAŞDIRILIR

**“Neçə illərdir diaspora fəaliyyətlə bağlı böyük, əhatəli işlər aparılır. Artıq bu yöndə təşkilatlanma işlərini bitmiş hesab etmək olar”. Bu fikirləri dünən Yeni Azərbaycan Partiyasının (YAP) qərargahında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov 2009-cu ilin yekunlarına həsr olunmuş mətbuat konfransında dilə gətirib.**

#### Kamil Həmzəoğlu

Onun sözlərinə görə, ümumiyyətlə, diaspora fəaliyyəti bir neçə fazadan ibarət olub: “Birinci faza formalaşma, ikinci faza təşkilatlanma olub, üçüncü faza isə praktik işlərin görülməsidir ki, artıq bu istiqamətdə işlərə başlanılıb”. N. İbrahimovun sözlərinə görə, Dövlət Komitəsi bu il xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə bir sıra tədbirlər həyata keçirib. “20 Yanvar” faciəsinin 19-cu, Xocalı soyqırımının 17-ci ildönümü, 31 Mart azərbaycanlıların soyqırımı günü ilə əlaqədar İsveç, Finlandiya, Böyük Britaniya və sair ölkələrdə müxtəlif formatlı tədbirlər təşkil edilib. N. İbrahimov bildirib ki, Praqada erməni fotoqrafı Qarik Avanesyanın “Qədim ölkə Artsax” kitabının təqdimat mərasiminin keçirilməsinə etiraz olaraq Çexiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun nümayəndələri, o cümlədən burada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr mitinq keçirib. Mitinqdə Xocalı faciəsi ilə bağlı plakatlar nümayiş etdirilib. Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz tərkib hissəsi olması barədə şüarlar səsləndirilib və Ermənistandan Azərbaycana qarşı təcavüzü dayandırılması tələb olunub. Cari ildə Litvada [www.slaptai.lt](http://www.slaptai.lt) internet saytında ermənilərin Azərbaycanın xalqına qarşı törətdiyi soyqırım və terror aktlarından bəhs edən “Erməni terroru” sənədli filmi video formasında yerləşdirilib. Mayın 3-də Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Almaniyanın Frankfurt şəhərində fəaliyyət göstərən “FYOX TÜRK” telekanalında Qarabağ münaqişəsi haqqında 2 saat yarımliq veriliş yayımlanıb. Komitə sədrinin dediyinə görə, 2009-cu ildə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi, təşkilatlanması istiqamətində işlər davam etdirilib. Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının 2008-ci ildə Bakıda keçirilən iclasında təklif edilən əlavə və düzəlişlər nəzərə alınmaqla 2009-cu ildə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası üzərində iş başa çatdırılıb. Bu il eyni zamanda, Latın Amerikasına Azərbaycanlıları Assosiasiyası (LAAA) təsis edilib. Assosiasiya həmvətənlərimizin yaşadıkları Latın Amerikasına ölkələri ilə Azərbaycanın hərtərəfli əlaqələrinin inkişafına və möhkəmləndirilməsinə xidmət etmək məqsədilə yaradılıb. Komitə sədri deyib ki, xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların hüquqi sahədə qarşılaşdıqları problemlərin həlli, onların hüquq və azadlıqlarının qorunması, ictimai-siyasi fəallığının artırılması işinə yardım göstərilməsi onların əsas fəaliyyət sahələrindən biri olub: “Xaricdəki soydaşlarımızın insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasının təmin edilməsi məqsədilə Dövlət

Komitə dünyanın müxtəlif ölkələrində hüquqi maarifləndirmə işlərinin aparılmasını davam etdirib. Komitə soydaşlarımızın daha çox yaşadığı ölkələrin miqrasiya məsələləri və əcnəbilərlə bağlı, habelə, vətəndaşlıq statusu haqqında qanunvericilik aktları barədə soydaşlarımızın məlumatlandırılması istiqamətində də müvafiq iş aparır. Hazırda Komitə “Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar nələrini bilməlidir?” hüquqi-normativ aktlar toplusunun nəşri istiqamətində iş aparır”. N. İbrahimov bildirib ki, 2009-cu ildə Komitənin fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri də Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılması olub: “Məlum olduğu kimi, 2008-ci ildə Gürcüstanda fəaliyyəti göstərən 124 Azərbaycan məktəbinin 50-də “Gürcü dili” kursları açılıb. 2009-cu ildə əlavə olaraq 34 Azərbaycan məktəbində də “Gürcü dili” kursu açılıb. Kursların fəaliyyəti Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən əlaqələndirilir. Hazırda həmin kurslar fəaliyyətini davam etdirir. Gürcüstanda məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin sayı məhdud olduğundan gələcəkdə “Gürcü dili” kurslarının sayını artırmaqla ibtidai sinif şagirdlərinin də kurslara cəlb olunması nəzərdə tutulur. Qeyd edim ki, təşəbbüs Gürcüstan hökuməti tərəfindən də dəstəklənir”.

Komitə sədrinin dediyinə görə, Gürcüstanda soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirən təşkilatların vahid birliyinin yaradılması istiqamətində müvafiq işlər aparılır və bu məqsədlə yaxın vaxtlarda Gürcüstanın azərbaycanlı gənclərinin toplantısının təşkili planlaşdırılır. Bundan başqa, azərbaycanlıları bir araya gətirmək, onlar arasında həmrəyliyi möhkəmləndirmək məqsədilə Gürcüstan azərbaycanlılarının qurultayını keçirmək barədə təklif də nəzərdən keçirilir. N. İbrahimov qeyd edib ki, bu il ərzində regionda baş vermiş bir sıra mühüm hadisələr, xüsusilə Türkiyə və Ermənistan arasında protokolların imzalanması Azərbaycan –türk diaspor təşkilatları tərəfindən ciddi narahatlıq və etirazla qarşılanıb. Bununla əlaqədar, diaspor təşkilatlarından Dövlət Komitəsinə çoxsaylı müraciətlər daxil olub. Diaspor təşkilatları birmənalı şəkildə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi həll edilmədən Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasının yolverilməz olduğunu, bu məsələdə Azərbaycanın mövqeyini dəstəklədiklərini bildiriblər: “Bu günlərdə “Freedom House” təşkilatının illik hesabatında Azərbaycanla bağlı qərəzli, qeyri-obyektiv fikirlərin yer alması, habelə təşkilatın hazırladığı xəritədə Dağlıq Qarabağın “mübahisəli ərazi” kimi göstərilməsi diaspor təşkilatlarının ciddi etirazına səbəb olub. Dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları bununla əlaqədar “Freedom House” təşkilatının ünvanına etiraz məktubları göndəriblər. ABŞ Konqresinin Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimə 8 milyon dollar məbləğində yardım ayırması da Azərbaycan diaspor təşkilatlarının narazılığına səbəb olub. Artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar bu məsələ ilə bağlı öz etirazlarını ifadə ediblər.

Bütün bunlar bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan diasporu ölkəmizin milli maraqları ilə bilavasitə bağlı olan məsələlərə daim ciddi, operativ reaksiya verir. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar doğma vətəninin milli mənafələrinə xələl gətirə bilən bütün təşəbbüs və cəhdlərə qarşı öz etiraz səslərini ucaldırlar”.

Komitə sədri nəzərə çatdırıb ki, onlar “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası”na uyğun olaraq Milli Elmlər Akademiyasının İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu ilə birlikdə “Virtual həftə sonu” məktəbinin yaradılması istiqamətində iş aparır. Layihənin məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı uşaqlara və gənclərə müasir informasiya texnologiyaları vasitəsilə Ana dilini, Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini, coğrafiyasını tədris etməkdən ibarətdir. Təbliğat, informasiya və analitik təhlil şöbəsi müvafiq tədbirlərin

görülməsinə başlayıb. Yaxın vaxtlarda layihənin hazırlanması başa çatdırılacaq və təqdimat mərasimi keçiriləcək.

N. İbrahimov həmçinin qeyd edib ki, gələn il Bakıda Dünya Azərbaycanlı Gənclərin I Konqresinin, 2012-ci ildə isə Dünya Azərbaycanlılarının III qurultayının keçirilməsi planlaşdırılır.

**525-ci qəzet.-2009.-19 dekabr.-№.235.-S.6.**



## Vətənə və dövlətçiliyə xidmət naminə həmrəylik

**Azərbaycan Respublikası dövlət müstəqilliyi qazandıqdan sonra xalqımızın ictimai-siyasi, milli-mənəvi və mədəni həyatında keyfiyyətə yeni bir tarixi mərhələ başlanmışdır. Əsrlərlə milli müstəqilliyindən məhrum edilən xalqımız bu gün öz taleyinin sahibi olmuşdur. İndi dünya birliyində öz layiqli yerini tutan Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən müstəqil daxili və xarici siyasət xətti mütərəqqi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən diqqət və rəğbətlə qarşılır.**

**Əflatun Rufiyev,**

Siyəzən Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı

XX əsrin xarakterik cəhətlərindən biri xalqların müxtəlif səbəblərə görə ayrı-ayrı ölkələrə kütləvi miqrasiyası olmuşdur. Bu proses XX əsr dünya dövlətlərinin yeni iqtisadi, ictimai-siyasi, milli siyasət xəttinə əsaslı təsir göstərmişdir. Güclü maliyyə imkanları ilə fərqlənən icmaların, lobbiciliyin varlığı iri dünya dövlətlərinin daxili siyasətində mühüm fakta çevrildiyindən dövlətlər öz milli maraqlarının müəyyənləşdirilməsi və gerçəkləşdirilməsi prosesində onların istək və arzularının nəzərə alınmasını zəruri hesab etdi.

Vaxtilə azərbaycanlılar da siyasi motivlərə, iqtisadi çətinliklərə görə (mərkəzdən siyasi və iqtisadi asılılıq) SSRİ məkanına səpələnməli olublar. Lakin indi ölkəmizdən kənarında yaşayan soydaşlarımız bilir ki, harada olmasından asılı olmayaraq onları daima müdafiə edən güclü bir dövləti var. Bu müstəqil Azərbaycan Respublikasıdır. Onun bu səviyyəyə gəlib çatması isə heç də asan başa gəlməmişdir.

80-ci illərin sonlarında SSRİ-nin dağılması milli azadlıq hərəkatının güclənməsi, demokratiyanın genişlənməsi, plüralizm və söz azadlığının bərqərar olması ilə nəticələndi. Bu hadisələr bir çox bürokratik çərçivələri dağıtsa da, hələ mövcud sərhədlər bir-birinə doğma olanları məsafədə saxlamaqda idi. Məhz ilk dəfə Naxçıvanda belə sərhədlərə qarşı “üsyən” baş verdi. 1989-cu ilin dekabr ayında Naxçıvanla İrən və Türkiyəni ayıran sərhəd istehkamları və tikanlı məfillər dağıdıldı. Mənəvi yaxınlıqdan faktiki yaxınlığa doğru atılan, mühüm tarixi hadisə olan bu addım Türkiyə və İrənla münasibətlərimizin yaxınlaşmasına, ömrü boyu bir dəfə belə görüşməmiş qohumların qovuşmasına şərait yaratdı. 1989-cu ilin dekabr ayında baş vermiş bu hadisəyə xüsusi əhəmiyyət və qiymət verən Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 16 dekabr 1991-ci ildə bu barədə xüsusi qərar qəbul edərək 31 dekabrı Dünya azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü elan etdi və Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinə də bu barədə qərar qəbul etmək tövsiyə olundu. Artıq 18 ildir ki, bu tarixi günü bütün dünya Azərbaycanlıları bayram kimi qeyd edirlər.

Həmin illərdə ulu öndər Heydər Əliyev böyük uzaqgörənliklə bildirirdi ki, “hal-hazırda qarşımızda duran ən vacib və taleyüklü vəzifələrdən biri əl-ələ verərək dünya azərbaycanlılarının hər hansı bir ölkədə və mühitdə yaşamaq, fəaliyyət göstərmək, özünün milli-mənəvi dəyərlərini qorumaq, inkişaf etdirmək, beynəlxalq aləmdə mədəni, istedadlı, qədim tarixə və demokratik dövlətə malik olan xalq kimi təmsil olunmaq hüququnu təmin etməkdir”.

Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri, hörmətli cənab Ramiz Mehdiyev özünün “Azərbaycanın inkişaf dialektikası” kitabında bu fakta münasibətini belə qələmə alır: “...Hamımızın qəlbini riqqətə gətirən, hamımızı ümidli sabaha səsləyən milli həmrəylik bayramının qeyd olunması xalqımızın heç zaman səngiməyən milli birlik və həmrəylik hisslərinin təntənəsi kimi qavranılır. Eyni zamanda bu bayram onun rəsmi şəkildə qeyd olunmasının təşəbbüskarı olan Heydər Əliyevin xalqımızı həmrəyliyə və birliyə aparan uzaqgörən siyasətinin təcəssümüdür. Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik gününün təntənə ilə qeyd edilməsi artıq xoş bir ənənəyə çevrilmişdir. Həmrəylik ideyasının bütün azərbaycanlıların qəlbində dərin kök salması, xalqımızın özünə inamını təlqin edən güclü amilə çevrilməsi bu bayramı daha da dəyərləndirir, onun milli-emosional təsir gücünü artırır”. Lakin bu bayram asan qazanılmamışdı.

Sovet imperiyası dağılmağa başlayanda Azərbaycan xalqı da öz azadlığı və suverenliyi uğrunda mübarizəyə qalxdı. Milli azadlıq hərəkatının vüsət almasından qorxan mərkəz sərt və amansız tədbirlərə əl atdı. İttifaq rəhbərliyi əksəriyyəti ermənilərdən ibarət olan sovet ordusunun hissələrini və zirehli texnikanı Bakıya yeridərək 20 Yanvar qırğını törətdi. Bundan sonra isə xalqımız erməni daşnakları və separatçıların əli ilə uzun və dağıdıcı müharibəyə cəlb edildi, Xocalı soyqırımını törədildi. Torpaqlarımızın 20 faizi işğal edildi, 20 min vətən övladı şəhid verildi, 50 min nəfər əlil oldu, bir milyondan artıq insan doğma yurdundan didərgin düşərək qaçqına və köçkünə çevrildi.

Təəssüf ki, uzun müddət informasiya blokadasında saxlanılan Azərbaycanın özü beynəlxalq aləmdə Ermənistanı blokadaya alan bir ölkə kimi tanındı, hətta ABŞ konqresi tərəfindən “Azadlığı Müdafiə Aktı”nın 907-ci maddəsinə düzəliş qəbul edilərək ölkəmizə humanitar yardımın göstərilməsi qadağan edildi.

Məhz belə bir məqamda xalqın təkidli tələbi ilə ümummillə liderimiz Heydər Əliyev yenidən hakimiyyətə qayıtdı. Qısa müddətdən sonra informasiya blokadası yarıldı və Azərbaycan haqqında əsl həqiqətlər dünya ictimaiyyətinə çatdırıldı. İndi Azərbaycan 16 il bundan əvvəlki vəziyyətlə müqayisədə nisbətən daha çox dəstəklənir, onun haqq işi dünya dövlətləri tərəfindən tanınır və müdafiə edilir.

Lakin həm ulu öndərimiz Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə, həm də onun uzaqgörən strateji siyasi kursunun layiqli davamçısı möhtərəm cənab Prezidentimiz İlham Əliyevin dövlət idarəçiliyi dövründə atəşkəs rejiminə sadıq qaldığımızı və münaqişənin dinc yolla nizama salınmasına tərəfdar olduğumuzu dəfələrlə bəyan etsək də, beynəlxalq ictimaiyyət və dünyanın aparıcı dövlətləri hələ də qəti mövqə nümayiş etdirmirlər. Bütün bunlara rəğmən Yer üzünün əksər ölkələrinə səpələnmiş Azərbaycan övladlarının qüvvəsindən istifadə etmək, onların söyləri ilə haqlarımızın müdafiəsi zərurəti meydana çıxmışdır. Əlbəttə, onların birliyi, həmrəyliyi olmadan nəyəsə nail olmaq özü də sadələhvlük olardı. Ona görə də bu sahədə işləri daha mütəşəkkil qurmaq, təşkilatlanmaq, əlaqələri möhkəmləndirmək və mövcud məlumatları soydaşlarımıza operativ şəkildə çatdırmaq üçün dahi Heydər Əliyev 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaratmış və həmin ilin dekabr ayının 27-də isə “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Əlbəttə, müvafiq dövlət orqanının yaradılması və bununla yanaşı, müvafiq qanunun qəbul edilməsi dünya azərbaycanlılarının milli birliyi və təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirmiş, soydaşlarımızın öz tarixi Vətəni ilə əlaqələrinin genişlənməsini təmin etmiş və ölkəmiz haqqında həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına geniş imkanlar açmışdır.

Məhz həmin tarixdən başlayaraq Azərbaycan Respublikasının xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələri dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir. Dünyanın bir çox aparıcı, inkişaf etmiş dövlətlərinə rəsmi və işgüzar səfərləri zamanı, eləcə də Bakıya gəlmiş Azərbaycan diasporunun görkəmli nümayəndələri ilə çoxsaylı görüşlərindən sonra ulu öndər 2001-ci il may ayının 23-də dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında mənəvi, siyasi birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin vacibliyini nəzərə alaraq, xüsusi sərəncam imzalamış və 2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakı şəhərində ilk dəfə olaraq Dünya Azərbaycanlılarının Birinci Qurultayının keçirilməsinə qərar vermişdir. Haqlı olaraq bir çox tarixçi alimlərimiz və politoloqlarımız bu qurultayı müstəqil dövlətçiliyimizin böyük tarixi nailiyyəti hesab etmişlər. Qurultayda çıxış edən böyük öndər Heydər Əliyev Azərbaycan dövlətinin keçdiyi tarixi inkişaf yolunu geniş təhlil etmiş, müstəqillik qazandıqdan sonra ölkəmizin qarşılaşdığı mühüm siyasi, iqtisadi çətinlikləri və problemlər üzərində dayanaraq, qurultay iştirakçlarına, soydaşlarımıza bu barədə ətraflı məlumat vermiş, demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesində onların da yaxından iştirak etmələrini Vətən qarşısında müqəddəs borc hesab etmişdir. Dünya azərbaycanlılarının Vətənin mənafeyi naminə gördükləri işləri yüksək qiymətləndirən dərin zəka sahibi çox mühüm bir məqama toxunaraq deyirdi: “Azərbaycan dövləti müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq, öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir”.

Danılmaz faktdır ki, Heydər Əliyev hər dəfə hər hansı bir ölkədə işgüzar səfərdə olarkən orada yaşayan azərbaycanlılarla görüşdən sonra həmin ölkədəki azərbaycanlılar arasında böyük canlanma yaranırdı. Xaricdə yaşayan həmvətənlərimiz ulu öndərimizin çıxışlarından sonra bir diaspor halında təşkilatlanmağa başlayır, vaxtilə qurduqları, lakin zəif fəaliyyət göstərən cəmiyyətlərin qayğısına qalır, onların fəallığını artırmaq istiqamətində konkret tədbirlər həyata keçirirdilər. Ona görə də qətiyyətlə demək olar ki, dünyanın bir çox ölkələrində güclü Azərbaycan diasporunun yaranması və fəaliyyəti məhz ulu öndərimizin bu sahədə apardığı məqsədyönlü siyasətin, soydaşlarımıza göstərdiyi böyük qayğı və diqqətin sayəsində mümkün olmuşdur.

Bu gün əminliklə demək olar ki, müstəqil dövlətimiz inkişaf edib möhkəmləndikcə Azərbaycanın xarici ölkələrdə fəaliyyətə başlayan səfirliklərinin sayı da artır. Bu da, şübhəsiz, həmin ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizə böyük qayğı və diqqət göstərilməsi, onların təşkilatlanması və fəaliyyətlərinin istiqamətləndirilməsi işinə çox böyük təsir göstərir. Nahaq deyil ki, ulu öndər xarici ölkələrə səfərləri zamanı həmvətənlərimizlə görüşündə təkrar-təkrar deyirdi: “Siz ölkənizdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan səfirlikləri ilə müntəzəm əlaqə saxlayın. Sizin bütün problemlərinizin həllinə Azərbaycan səfirliyi qayğı ilə yanaşacaqdır”.

Bu gün ulu öndər Heydər Əliyevin dövlətçilik və idarəçilik siyasətini onun layiqli varisi möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev çox yüksək siyasi ustalqla davam etdirir. Onun həyata keçirdiyi iqtisadi, siyasi inkişaf strategiyası Azərbaycana son illər ərzində böyük nailiyyətlər qazandırmış və bunun nəticəsində

Ölkəmiz qabaqcıl dünya ölkələrinə uğurla inteqrasiya olunmuşdur. İndi ölkəmizin iqtisadiyyatı dünyada ən yüksək sürətlə artan iqtisadiyyat kimi beynəlxalq aləmin diqqət mərkəzindədir. Hətta bütün dünyanı maliyyə böhranı bürüdüyü bir vaxtda iqtisadiyyatımızın inkişaf tempi sabit qalmış və ölkə iqtisadiyyatında heç bir problem yaranmamışdır.

Respublikamızda həyata keçirilən regional inkişaf proqramı iqtisadi inkişafın tərkib hissəsi kimi Azərbaycanın bölgələrinin inkişafının təmin edilməsində strateji rol oynamışdır. Bunun nəticəsidir ki, ötən altı ildə ölkəmizdə yeddi yüz mindən çox yeni iş yeri açılmış, əhalinin məşğulluğunun artması yeni müəssisələrin yaranması hesabına təmin olunmuşdur. Bu bir daha möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin ilk dəfə prezident seçilərkən verdiyi vədlərə necə sadıq qaldığını gerçək işlərlə əyani nümayiş etdirir.

Tarix göstərir ki, mükəmməl iqtisadi bazası olan hər bir dövlət nəinki mövcud siyasi proseslərdə iştirak edir, eyni zamanda ona təsir göstərməyə də siyasi gücü çatır. Hadisələrə bu mövqedən yanaşsaq görərik ki, iqtisadiyyatımızın inkişafı mövqələrimizin möhkəmlənməsi və gücümüzün daha da artmasına möhkəm zəmin yaratmışdır. Bu ulu öndərimiz Heydər Əliyevin vaxtilə böyük uzaqgörənliklə “əgər iqtisadiyyatımız güclü olsa, dünya arenasında mövqələrimiz də möhkəm olacaq” fikrinin parlaq təntənəsidir. Bu amil nəinki ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə dövlətimiz və millət mənafeyimiz naminə bir sıra mühüm işlərin həyata keçirilməsinə də şərait yaradır.

Dünya əhəmiyyətli iqtisadi layihələrin – “Əsrin müqaviləsi”nin, Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft və qaz kəmərlərinin çəkilməsi həm ölkədaxili inkişafımıza, həm də xarici əlaqələrimizin hərtərəfli genişlənməsinə və möhkəmlənməsinə öz müstəsna təsirini göstərmiş və bu gün də göstərməkdədir. Lakin bunlar Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun çəkilişi, Azərbaycanın beynəlxalq NABUKKO layihəsinə qoşulması və sair strateji layihələrlə davam edir. Bu layihələrin həyata keçirilməsi sayəsində ölkəmiz nəinki özünün daxili tələbatını ödəyir, eyni zamanda xarici dövlətlərlə yüksək səviyyədə münasibətlər qurmaqla dövlətçiliyi, milli maraqları və xaricdə yaşayan azərbaycanlıların mənafeyini əsas götürür.

İqtisadi inkişaf, tərəqqi, balanslaşdırılmış effektiv xarici siyasət, ölkədaxili sabitliyin qorunub saxlanması və onun dönməzliyinin təmin edilməsi möhtərəm Prezidentimizin dövlətçilik konsepsiyasının tərkib hissəsidir və bu da öz növbəsində xalqımızın və dövlətimizin gələcək inkişafına hesablanmışdır.

Möhtərəm Prezidentimiz Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayındakı çıxışında haqlı olaraq qeyd etmişdir ki, “həyata keçirdiyimiz iqtisadi layihələr dövlətimizin möhkəmlənməsinə, həm də xarici ölkələrdə səfirlərimizin açılmasına, bunun sayəsində orada yaşayan soydaşlarımızın problemlərinin həllinə də öz təsirini göstərir”. Bu amillər heç şübhəsiz təsirsiz ötürmüşür. Həqiqətən də, qurultaydan keçən müddət ərzində Azərbaycan diasporunun fəallığı xeyli artmış, soydaşlarımızın mütəşəkkilliyi və həmrəyliyi daha da güclənmişdir.

Azərbaycan diaspora təşkilatları artıq böyük bir qüvvədir. Bu gün 50 milyona yaxın dünya azərbaycanlılarının təxminən 11 milyonu hazırda öz doğma Vətəmindən uzaqda yaşayır. Dünyanın demək olar hər yerində məskunlaşmış soydaşlarımızın siyasi-iqtisadi və sosial-mədəni fəaliyyəti yaşadıkları ölkələr, oradakı şərait, mənəvi dəyərlər kimi müxtəlifdir. Ona görə də Azərbaycan diasporunun fəallığı azərbaycanlıların yayılma coğrafiyasının araşdırılmasını və soydaşlarımızın sayının dəqiqləşdirilməsini zərurətə çevirir.

Problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, azərbaycanlılar hər zaman öz milli mənsubiyyətini, adət-ənənələrini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini qayğı ilə qoruyub saxlayıb, doğma Vətənlə əlaqələrini itirməyiblər. Bu gün dünyanın müxtəlif ölkələrində diasporumuzun mövcudluğu da məhz bu amillə bağlıdır. Son statistik göstəricilərə əsasən soydaşlarımız Avropanın Türkiyə və Rusiya məkanında milyonlarla, Ukraynada, Belarusda, Almaniyada və başqa ölkələrdə yüz minlərlə göstərilir.

Dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olmaq ölkə rəhbərliyinin diqqət yetirdiyi mühüm məsələlərdəndir.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaradır və onların bütün fəaliyyət planı müntəzəm olaraq müzakirə olunur, əlaqələndirilir. Bu da onlara vahid mövqedən çıxış etməyə zəmin yaratmış olur. Ona görə də xaricdə yaşayan soydaşlarımızın fəallığı çox önəmli bir faktır.

Təcrübə göstərir ki, milli dövlət xaricdə yaşayan soydaşları ilə əlaqələrini möhkəm və müntəzəm qurduqda, onun potensial imkanlarından məqsədyönlü və səmərəli istifadə etdikdə diasporun səyini, qüvvəsini dövlət quruculuğu problemlərinin həlli istiqamətinə yönəltdikdə çox şeyə nail olmaq mümkündür. 1994-cü ildən başlayaraq diasporumuzun nümayəndələrinin respublikamızla sıx əlaqə saxlaması onun özünün də formalaşmasına, gücünün artmasına və xaricdə mütəşəkkil bir qüvvəyə çevrilməsinə səbəb olmuşdur. Bu gün Azərbaycan xalqı öz müstəqilliyinin ən şərəfli illərini yaşayır. Çünki onun qurucusu dahi Heydər Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyini əbədləşdirmək missiyasını onun layiqli davamçısı, möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev çox böyük siyasi uzaqgörənliklə davam etdirir. Bunun nəticəsidir ki, indi müstəqil Azərbaycan təkcə regionda deyil, bütün dünyada mühüm strateji bir partnyora çevrilmişdir. Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyev ötən il Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrikində bunu belə ifadə etmişdir: “Azərbaycan artıq Avropanın enerji təhlükəsizliyi üçün çox önəmli ölkəyə çevrilir və biz bundan olduqca məmnunuq. Əlbəttə ki, Azərbaycan xalqının milli maraqlarının qorunması üçün bu amildən uğurla istifadə edəcəyik”.

Özünün siyasi fəaliyyətində diaspor və lobbi quruculuğu işinə diqqətlə yanaşan cənab İlham Əliyev hələ AŞPA-da Azərbaycan nümayəndə heyətinə başçılıq edərkən mövcud problemə obyektiv münasibəti, diplomatik bacarığı və yanaşması ilə nəinki bir çox xarici ölkələrin nümayəndə heyəti rəhbərlərinin rəğbətini qazanmış, həm də AŞPA rəhbərlərinin yaxın dostuna çevrilmiş, eyni zamanda həmin rəhbərləri Azərbaycan nümayəndə heyətinin müdafiəsinə çəkməyi bacarmışdır. Ölkəyə rəhbərliyi dövründə dövlət başçısının MDB məkanında azərbaycanlıların təşkilatlanması işinə diqqəti daha da artmış və bunun nəticəsində Rusiyada Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin yeni regional şöbələri yaradılaraq soydaşlarımız arasında həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi istiqamətində ardıcıl işlər görülmüşdür. Bu iş indi də bütün sahələr üzrə yüksək səviyyədə davam etdirilir.

Yeri gəlmişkən, Rusiyadakı diasporumuzun bugünkü fəaliyyətinin güclənməsində Heydər Əliyev Fondunun, eyni zamanda onun bu ölkədəki nümayəndəliyinin gərgin əməyi də yüksək qiymətləndirilməlidir.

Azərbaycan siyasətinin diplomatik uğurlarından biri də 2005-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Konqresində Amerika-Azərbaycan işçi qrupunun yaradılmasıdır. Bu, Konqresdə Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin səslənməsi, Ermənistanın işğalçı dövlət kimi ifşa edilməsi və xalqımızın mənafeyi baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. Cənab Prezident bu ölkədə səfərdə olarkən Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin əhəmiyyətini və zəruriliyini çox sadə, lakin yüksək diplomatik məntiqlə açıqlayaraq demişdir: “Ölkənin maraqlarını təmin etmək üçün onun daxilində gedən proseslər kifayət etmir. Biz nə qədər çalışsaq, öz diplomatik səylərimizi nə qədər artırırsa da yenə diasporun köməyinə, dəstəyinə böyük ehtiyac vardır. Çünki siz burada yaşayırsınız, Amerika vətəndaşlarırsınız. Siz öz səsinizi ucaldanda yəqin ki, bu daha yaxşı eşidilir, nəinki biz hansısa məsələni qaldıranda. Ona görə gərək biz hamımız bu imkanlardan səmərəli istifadə edək. Azərbaycan nə qədər güclü olsa, yəqin ki, sizin üçün də bir o qədər yaxşı olar. Azərbaycanın dünyadakı mövqeyi, hörməti artdıqca, əlbəttə, hər bir azərbaycanlı bundan qürur hissi duyur, vətənpərvər insanlar kimi siz bununla fəxr edirsiniz. Eyni zamanda, sizin burada mövqeyiniz nə qədər möhkəm olsa, Azərbaycanın maraqları da bir o qədər təmin ediləcəkdir”. Göründüyü kimi möhtərəm Prezidentimiz daxili və xarici siyasəti uğurla aparmaqla yanaşı, buradakı azərbaycanlıların mütəşəkkilliyinə və həmrəyliyinə də böyük önəm verir, həm də bunu lobbiçilik siyasətinin əsası kimi qiymətləndirir. Həmişə olduğu kimi bu gün də Prezidentimiz xarici ölkələrə səfərlərində həmişə soydaşlarımızı Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində daha fəal olmağa çağırır, həmvətənlərimizə azərbaycançılıq ideologiyasının, onların mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparmağını tapşırır.

Dövlətimiz xarici siyasətdə prioritet istiqamətlərdən biri kimi xaricdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsini, ölkədəki sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mahiyyətinə uyğun olaraq onların bu quruculuq işinə cəlb edilməsini də əsas vəzifələrdən biri sayır. Elə aparılan dövlət siyasətinin mahiyyəti də ondan ibarətdir ki, dünya azərbaycanlılarının potensial imkanları müstəqil dövlətimizin quruculuğu prosesində yaranan problemlərin həlli naminə səfərbər edilsin, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olunsun.

Bu gün dünyanın hər yerinə səpələnmiş azərbaycanlıları iki yüzdən çox birlik, cəmiyyət və assosiasiya birləşdirir. Bütün bunları özündə birləşdirən diasporun fəaliyyəti qürurvericidir. Ona görə ki möhtərəm Prezidentimizin rəhbərliyi altında görülən işlər və onun apardığı daxili və xarici siyasət sahəsində əldə edilən uğurlar soydaşlarımızın da milli şüurunu, özünüdərkini, torpağa bağlılığını günü-gündən möhkəmləndirməkdədir.

Təbii ki, dövlətimizin başçısının böyük siyasətdə uğurlarını təmin edən şəxsi keyfiyyətləri ilə bərabər, onun fəaliyyətini stimullaşdıran faktorları da unutmamaq olmaz. Prezident cənab İlham Əliyevin təkml siyasi təlimə – Heydər Əliyevin milli dövlətçilik fəlsəfəsinə istinad etməsi və bunun Azərbaycan dövlətçiliyinin taleyində oynadığı tarixi və müstəsna rol bütün dünya azərbaycanlılarına məlumdur. Ən başlıcası isə bu təlim Azərbaycanın müstəqilliyinə təminat yaradaraq, ona əbədi və dönməz xarakter verməklə, eyni zamanda onun gələcək inkişafına, xalqın və millətin sıx birliyinə nail olunmasına geniş yol açmışdır.



Azərbaycançılığın əsas faktorlarından biri milli dövlətçilik, digəri isə milli-mənəvi dəyərlərdir. Ulu öndərimizin xaricdə yaşayan soydaşlarımıza tövsiyələrindən biri də bundan ibarət idi ki, milli dövlətçiliyimizin qorunması və inkişafı üçün, ilk növbədə, hamı milli-mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin keşiyində durmalı, milli kimliyini istənilən ölkədə yaşatmalıdır. Xalqımızın milli-mənəvi birliyinin əlamətdar rəmzinə çevrilmiş 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi günü kimi hər il yüksək səviyyədə qeyd olunması ulu öndərimizin necə böyük və müqəddəs amallar uğrunda mübarizə apardığını bir daha təsdiqləyir. Bu bayram günü ilə əlaqədar respublikamızın hər yerində olduğu kimi Siyəzən rayonunda da bir sıra işlərin görülməsilə bağlı tədbirlər planı hazırlanmışdır.

Bu gün gözü Azərbaycanda olan, xarici ölkələrdə yaşayan qardaş və bacılarımız dahi rəhbər Heydər Əliyevin milli ideologiyamızın əsasını təşkil edən azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında daha sıx birləşməli və müstəqil Azərbaycanın haqq işi uğrunda mübarizədə ümummilli lider Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Prezident cənab İlham Əliyevi dəstəkləməlidirlər. Dünya azərbaycanlıları da Vətən naminə çalışmalı və bilməlidir ki, onların arxalarında hüquq və mənafelərini daima qorumağa çalışan və hazır olan müstəqil Azərbaycan dövləti durur.

Bizi bir xalq, bir millət, bir insan olaraq bu torpaq yetişdirib. Buna görə hər birimizin canında azərbaycançılıq ruhu yaşayır. Bizi bir-birimizə bağlayan və daha sıx birləşməyə sövq edən də azərbaycançılıq ruhu, azərbaycançılıq ideyası olmalıdır. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayında soydaşlarımıza müraciətində dediyi “Kim Azərbaycanı sevirsə, kim Azərbaycanın müstəqil dövlət olmağını istəyirsə, kim Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü istəyirsə, o, bu bayraq altında, azərbaycançılıq amalı, ideyaları ətrafında birləşməlidir” fikri bu gün bizi daha çox səfərbər etməlidir.

Hazırda Azərbaycan öz tarixinin şərəfli və mürəkkəb bir dövrünü yaşayır. Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin və suverenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, o cümlədən işğal olunmuş torpaqlarımızın azad olunması, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etdirilməsi, əhəlinin sosial problemlərinin həlli, Azərbaycanın dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda görüləsi işlər hələ çoxdur. XXI əsrdə müstəqil Azərbaycanın inkişafı naminə görülməli bu əzəmətli işlərin həyata keçirilməsinin əsas ağırlığını və məsuliyyətini dərk edirik. Vətənə xidmət naminə heç bir azərbaycanlı qüvvəsini əsirgəməməlidir.

**Xalq qəzeti.**-2009.-25 dekabr.-№ 287.-S.4.



## **“Azərbaycan diasporu ölkəmizin milli maraqları ilə bağlı məsələlərə daim ciddi və operativ reaksiya verir”**

**Elbrus Cəfərov**

**Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Valeh Hacıyevlə müsahibə**

Valeh Hacıyev: “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar doğma vətənlərinin milli mənafelərinə xələl gətirə bilən bütün təşəbbüs və cəhdlərə qarşı öz etiraz səslərini ucaldırlar”

**- Valeh müəllim, yola saldıığımız 2009-cu ili Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti baxımından necə qiymətləndirərdiniz?**

- Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi 2009-cu ildə xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliği məqsədi ilə bir sıra tədbirlər həyata keçirib.

Yola saldıığımız il ərzində "20 Yanvar" faciəsinin 18-ci ildönümü, Xocalı soyqırımının 19-cu ildönümü, Xocalı soyqırımı və 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə əlaqədar İsveç, İsveçrə, Finlandiya, Norveç, Niderland Krallığı, Böyük Britaniya, Belçika, Latviya, Litva, Estoniya, Rusiya Federasiyası, Ukrayna, Belarus, Bolqarıstan, Türkiyə, Özbəkistan, Qırğızıstan, Qazaxıstan, Gürcüstan, ABŞ, Kanada, Yaponiya, Yeni Zelandiya, Avstraliya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Misir, Cənubi Koreya, Almaniya, Fransa, Çexiya, Macarıstan, Rumıniya və sair ölkələrdə müxtəlif formatlı tədbirlər təşkil edilib.

Eyni zamanda Heydər Əliyev Fondu Xocalı soyqırımının 15-ci ildönümü ilə əlaqədar xarici ölkələrdəki Azərbaycan icma və birliklərini müvafiq məlumatlar və sənədlərlə təmin edib. Fondun məqsədi Almaniya, Fransa, İsveçrə, Belçika, Çexiya, Macarıstan, Rumıniya, Rusiya, Türkiyə, Gürcüstan və digər ölkələrdə Xocalı soyqırımının növbəti ildönümünün yüksək səviyyədə qeyd olunmasına və faciənin əsl mahiyyətinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması olub.

Cari ilin mart ayının 3-də Praqada erməni fotoqrafı Qarik Avanesyanın "Qədim ölkə Artsax" kitabının təqdimat mərasiminin keçirilməsi etiraz olaraq Çexiyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diasporunun nümayəndələri, o cümlədən burada təhsil alan azərbaycanlı tələbələr mitinq təşkil ediblər. Litva Respublikasının internet saytında ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi soyqırım və terror aktlarından bəhs edən "Erməni terroru" sənədli filmi video formasında yerləşdirilib. Bundan başqa, film 31 Mart-Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə Vilyandə keçirilmiş anım mərasimində nümayiş etdirilmişdir. 2009-cu il mayın 3-də Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təşkilatçılığı ilə Almaniyanın Frankfurt şəhərində fəaliyyət göstərən "FOX TÜRK" televiziya kanalında Qarabağ münaqişəsi haqqında 2 saat yarım qısa veriliş yayımlayıb.

Eyni zamanda Avstriya Müdafiə Nazirliyinin təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə Vyanada Liberal Siyasət üçün Beynəlxalq İnstitutun "Münaqişə Menecmentliyi" layihəsi əsasında Avropada Qarabağ münaqişəsi haqqında yeni nəşr - "Qarabağ müharibəsi: Qafqaz regionunda böhran və münaqişə menecmentliyi" adlı kitab işıq üzü görüb. Həmçinin Estoniyada işıq üzü görmüş "Azərbaycanlılar" kitabının təqdimat mərasimi keçirilib. Bununla yanaşı, Almaniyadakı Azərbaycanlıların Əlaqələndirmə Mərkəzində Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə həsr olunmuş tədbir keçirib. Vyanada isə almandilli məkanda ən tanınmış tədqiqat mərkəzlərindən biri olan Ludviq Boltzman adına Müharibə Nəticələrinin Tədqiqatı İnstitutunun təşkilatçılığı ilə Azərbaycan-Ermənistan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması istiqamətində son proseslərə həsr olunmuş elmi-praktik dəyirmi masa keçirilib. Yola saldıığımız ildə həmçinin Benilüks ölkələrinin ictimaiyyətinə və siyasi dairələrə daha yaxından və ən əsası ingilis və flamand dillərində çatdırılması məqsədi ilə Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi tərəfindən "Azərbaycan İnformasiya Mərkəzi"nin yaradılıb.

**- Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında sıx birləşməsi ilə bağlı hansı tədbirlər görülüb?**

- 2009-cu ildə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi, təşkilatlanması istiqamətində işlər davam etdirilib. Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının 2008-ci il dekabrın 18-də Bakıda keçirilən iclasında qəbul olunarkən təklif edilən əlavə və düzəlişlər nəzərə alınmaqla 2009-cu ildə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası üzərində iş başa çatdırılıb. 2009-cu il yanvar ayının 12-də Almaniyada yeni diaspor təşkilatı - "Azərbaycanlı Tələbələr və Elmi İşçiləri Birliyi" təsis edilib. Bundan başqa, həmin ayda Stokholmda "Azərbaycan Federasiyası İsveç" in (AFI) XI qurultayı keçirilib. 2009-cu il aprelin 18-də isə Moskvada Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının (RAGT) təsis konfransı keçirilib. Toplantının yekununda təşkilatın nizamnaməsi səsə qoyularaq qəbul edilmiş, rəhbər orqanlara seçkilər keçirilmişdir. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva yekdilliklə Rusiyanın Azərbaycanlı Gənclər Təşkilatının sədri seçilib. 2009-cu ildə Niderland Krallığının paytaxtı Amsterdamda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin (BAK) II qurultayı da keçirilib. Cari ildə həmçinin Latın Amerikası Azərbaycanlıları Assosiasiyası (LAAA) təsis edilib. Aprel ayında Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin III Qurultayı keçirilib. 2009-cu ildə Danimarkanın Kuge şəhərində Azərbaycan və Türk Qadınlar Birliyinin təsis konfransı da baş tutub. May ayının 30-da isə Toronto şəhərində "Kanada Azərbaycan Təşkilatlar Assambleyası"nın I Qurultayı keçirilib. Eyni zamanda bu ilin noyabr ayında Avropadakı Azərbaycanlı Qadın Təşkilatları Birliyinin təşəbbüs qrupu yaradılıb. Təşəbbüs qrupu digər ölkələrdəki qadın təşkilatlarını da bu quruma cəlb edəcək, birliyin konsepsiyasını hazırlayacaq və 2010-cu ilin birinci yarısında təsis konfransı keçirəcək.

**- Valeh müəllim, xarici dövlətlərdə yaşayan soydaşlarımıza qarşı bəzən müəyyən zorakılıqlar və təzyiqlər olur, onlar çətinliklərlə üzləşirlər. Komitə bu sahədə hansı işləri görür?**

- Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların hüquqi sahədə qarşılaşdıqları problemin həlli, onların hüquq və azadlıqlarının qorunması, ictimai-siyasi fəallığının artırılması işinə yardım göstərilməsi Dövlət Komitəsinin əsas fəaliyyət sahələrindən biri olub. Komitə bu istiqamətdə hüquqi maarifləndirmə işlərinin aparılmasını davam etdirib. Məsələn, 2009-cu ildə Berlində Almaniyadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzində bu ölkəyə

emiqrant kimi gəlmiş əcnəbilərin alman cəmiyyətinə inteqrasiyası ilə bağlı tədbir keçirilib. Komitənin əməkdaşları 2009-cu ildə Avropa Parlamentinə keçiriləcək seçkilər ərəfəsində Almaniyada Türk Toplumu Almaniyanın aparıcı partiyalarından olan namizədlərlə görüşüblər. Bundan başqa, Almaniyaadakı Azərbaycanlıların Koordinasiya Mərkəzinin (KAD) təşəbbüsü ilə 2009-cu il dekabrın 10-da Berlində Beynəlxalq İnsan Hüquqları gününə həsr olunmuş "Həqiqət barışığa aparən yoldur" adlı "Unudulmuş qurbanlar - Qafqazda yəhudilər və azərbaycanlılar" mövzusunda tədbir keçirilib.

Dövlət Komitəsi soydaşlarımızın daha çox yaşadığı ölkələrin miqrasiya məsələləri və əcnəbilərlə bağlı, habelə vətəndaşlıq statusu haqqında qanunvericilik aktları barədə soydaşlarımızın məlumatlandırılması istiqamətində də müvafiq iş aparır. Hazırda "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar nələri bilməlidir?" hüquq-normativ aktlar toplusunun nəşri istiqamətində iş aparılır. Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi və azərbaycanlıların hüquqi maarifləndirilməsi məqsədi ilə Marneuli Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzində hüquq şöbəsi yaradılıb. Bu yaxınlarda fəaliyyətə başlamış Gürcüstan Ombudsmanının Marneuli nümayəndəliyi də soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması məqsədi ilə yaradılıb. Gələcəkdə azərbaycanlıların kompakt yaşadığı Dmanisi, Bolnisi, Qardabani, Qaraçöp və digər bölgələrdə də hüquq-müdafiə mərkəzlərinin yaradılması nəzərdə tutulur. Bununla yanaşı, 2009-cu ilin mart ayında Gürcüstanda Azərbaycan İş Adamları və Şirkətlərin İctimai Birliyi (AZEBI) təsis edilib.

2009-cu ildə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri də Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılması olub. Məlum olduğu kimi, 2008-ci ildə Gürcüstanda fəaliyyət göstərən 124 Azərbaycan məktəbinin 50-də "Gürcü dili" kursları açılıb. 2009-cu ildə əlavə olaraq 34 Azərbaycan məktəbində də "Gürcü dili" kursu fəaliyyətə başlayıb. Gələcəkdə "Gürcü dili" kurslarının sayını artırmaqla ibtidai sinif şagirdlərinin də kurslara cəlb olunması nəzərdə tutulur.

**- Necə hesab edirsiniz, görülmə işlər diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində öz mühüm səmərəsini verirmi?**

- Əlbəttə, bu sahədə əhəmiyyətli irəliləyişlər müşahidə olunmaqdadır. Bu gün diaspor və lobbi quruculuğunun genişlənməsi Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin siyasi və dövlət xadimləri ilə əlaqələr qurmasına, qeyri-hökumət təşkilatları, dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq yaratmasına səbəb olub. Xarici dövlətlərdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının həmin ölkələrin mühüm dövlət orqanları ilə görüşləri intensivləşib. Onlar ölkəmizin mənafeyinə zidd olan addımlara adekvat cavab verməklə mühüm işlər görürlər. Məsələn, 2009-cu il ərzində regionda baş vermiş bir sıra mühüm hadisələr, xüsusilə də Türkiyə və Ermənistan arasında "Diplomatik münasibətlərin qurulmasına" və "İkitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair" protokolların imzalanması Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları tərəfindən ciddi narahatlıq və etirazla qarşılanıb. Onu da qeyd edim ki, Dövlət Komitəsi Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının müraciətlərini nəzərə alaraq, 2009-cu ilin noyabr ayında Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısının keçirilməsi təşəbbüsünü dəstəkləyib və noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərindəki "İnterkontinental" otelində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları

Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib. Bu günlərdə "Freedom House" təşkilatının illik hesabatında Azərbaycanla bağlı qərəzli, qeyri-obyektiv fikirlərin yer alması, habelə təşkilatın hazırladığı xəritədə Dağlıq Qarabağın "mübahisəli ərazi" kimi göstərilməsi Azərbaycan diaspor təşkilatlarının ciddi etirazına səbəb olub və dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları bununla əlaqədar "Freedom House" təşkilatının ünvanına etiraz məktubları göndəriliblər. Eyni zamanda ABŞ Konqresinin Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimə 8 milyon dollar məbləğində yardım ayırması da Azərbaycan diaspor təşkilatlarının narazılığına səbəb olub. Artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar bu məsələ ilə bağlı öz etirazlarını ifadə ediblər. Bütün bunlar onu göstərir ki, Azərbaycan diasporu ölkəmizin milli maraqları ilə bilavasitə bağlı olan məsələlərə daim ciddi, operativ reaksiya verir. Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar doğma vətənlərinin milli mənafələrinə xələl gətirə bilən bütün təşəbbüs və cəhdlərə qarşı öz etiraz səsələrini ucaldırlar.

**Ülfət.**-2009.-26 dekabr.-№.44/45.-S.1,4.

## **Dünya Azərbaycanlılarının milli birliyi və həmrəyliyi**

**Günay Novruzova,**

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti*

Ötən əsrin sonlarında dünyada, eləcə də keçmiş SSRİ məkanında gedən ictimai-siyasi proseslər sovet imperiyasının tərkibinə daxil olan müxtəlif respublikalarda gizli şəkildə kiçik dərnəklər formasında fəaliyyət göstərən milli azadlıq qüvvələrinin imperiyaya qarşı açıq mübarizə müstəvisinə keçməsinə münbit şərait yaratdı. Azərbaycanda da xalqın iradəsi ilə başlanan milli-azadlıq mübarizəsi nəhayət ki, öz uğurlu bəhrəsini verdi. Doğma Azərbaycanımız XX əsrdə ikinci dəfə öz dövlət müstəqilliyinə qovuşdu. Qazanılan bu azadlıq, bu istiqlal xalqımız üçün nə qədər əziz, nə qədər şirin idisə, onun qorunub saxlanılması bir o qədər çətin və məsuliyyətli idi. Belə ki, totalitar sistem ölkəmizə bir sıra global problemlər miras qoyub getmişdi. Qarabağ problemi, ərazi bütövlüyümüzün bərpası, dağılmış planlı sovet iqtisadiyyatının müasir bazar münasibətlərinə uyğun olaraq qurulub inkişaf etdirilməsi, dünya dövlətləri ilə, beynəlxalq və regional təşkilatlarla siyasi, iqtisadi və mədəni əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması və digər bu kimi ciddi problemlər öz həllini gözləyirdi. Digər tərəfdən isə müxtəlif dövrlərdə ölkəmizdən qoparılaq digər dövlətlərin tərkibinə daxil edilmiş tarixi ərazilərimiz və eləcə də müxtəlif səbəblərdən dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində məskunlaşan soydaşlarımızla da bağlı çoxsaylı problemlər həll edilməli idi. Problemlərin qarşılıqlı şəkildə həlli daha səmərəli ola bilərdi. Bunun üçün dövlətimiz xaricdə yaşayan soydaşlarımızın problemlərini dərinlən öyrənməklə onların həlli istiqamətində qəti addımlar atmalı, xaricdə yaşayan soydaşlarımız isə öz növbəsində Azərbaycan həqiqətlərinin olduğu kimi dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında, dilimizin, mədəniyyətimizin müxtəlif ölkələrdə təbliğ olunmasında, ölkəmizin beynəlxalq nüfuzunun artmasında dövlətimizə yaxından kömək etməli idilər. Bütün bunların həyata keçməsi üçün ilk növbədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, tarixi vətəndən uzaqda yaşayan azərbaycanlılar arasında fikir, əməl birliyinin, qarşılıqlı əlaqələrin yaradılması və möhkəmləndirilməsi, siyasi baxışından, sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq Azərbaycanı özünə tarixi Vətən sayan hər bir şəxsin vahid ideya, vətənə, torpağa məhəbbət amalı uğrunda birləşərək milli birlik, həmrəylik nümayiş etdirməsi vacib şərt idi. Məhz milli birliyə, həmrəyliyə nail olmaqla ölkəmiz uğurlar, qələbələr əldə edə bilərdi. Milli birlik və həmrəylik zamanın, müasir dövrün tələbi idi. Bu gerçəkliyi düzgün qiymətləndirən ümummillə liderimiz Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın daxili, istərsə də xarici siyasət xəttində milli birliyə, həmrəyliyə olduqca mühüm əhəmiyyət verirdi. Elə dünya azərbaycanlılarının milli birliyinin, həmrəyliyinin yaradılması ideyasının əsası da ilk dəfə onun tərəfindən qoyulmuşdur.

Təcrübəli dövlət xadimi, müdrik siyasətçi olan Heydər Əliyev hələ Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədri olarkən dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik ideyasını dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırmağa nail olmuşdu. Belə ki, 1991-ci il dekabrın 16-da Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi qarşısında vəsətət qaldırıldı. Məhz ümummillə lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 31 dekabr Azərbaycan tarixinə Dünya Azərbaycanlılarının Milli Həmrəylik Günü kimi daxil olmuşdur.

Ulu öndərin 1993-cü ildə yenidən ölkə rəhbərliyinə qayıdışı xalqımızın istiqlal mübarizəsində ən mühüm hadisə idi [8, s. 295]. Belə bir çətin şəraitdə məsuliyyəti öz üzərinə götürən Heydər Əliyev xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, məskunlaşdıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməsi, doğma Vətənlə əlaqələrinin bərpa olunması və genişləndirilməsi məqsədlərinə xüsusi diqqət yetirməyə, onların mövcud problemlərinin həlli və hüquqlarının müdafiəsinin təmin edilməsi üçün özünün və dövlətimizin bütün imkanlarını səfərbər etməyə başladı [6, s. 20]. Dünyada yaşayan azərbaycanlılar arasında milli birlik və həmrəyliyin vahid ideoloji konsepsiya - "Azərbaycançılıq" ətrafında birləşdirilməsinin mümkünlüyünü əsaslandırdı [5, s. 406].

Təcrübəli və uzaqgörən bir siyasətçi olan Heydər Əliyev məhz Azərbaycançılıq ideologiyası ətrafında mütəşəkkil və çevik diasporun, güclü lobbinin yaradılmasının məqsədəuyğunluğuna qərar verdi. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamaq, eyni zamanda ümumbəşəri dəyərlərin sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafı deməkdir [4, s. 71].

Ümummilli liderimizin təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabr ayında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı Azərbaycan tarixinə uğurlu bir siyasətin başlanğıcı kimi daxil olmuşdur. I qurultayda 36 ölkədən 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 406 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmişdir. Bu qurultayda Azərbaycan Respublikası 130-dan çox dövlət və ictimai qurumlardan, elm, təhsil, mədəniyyət və digər yaradıcı təşkilatlardan, 25 siyasi partiyadan 702 nümayəndə və 844 qonaq ilə təmsil olunmuşdu [1, s. 33].

Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayının qəbul etdiyi qətnamədə deyilirdi: "Azərbaycanlıların müstəqil Azərbaycan dövləti ilə mədəni, ictimai, siyasi, iqtisadi və s. əlaqələri daha da gücləndirilsin və bu zaman nəzərə alınsın ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası dünyanın harasında məskunlaşmasından asılı olmayaraq, bütün azərbaycanlıların mənəvi dayağı, milli-mədəni maraqlarının ifadəçisidir. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunması, müstəqil respublikaya hər hansı formada - daxildən, yaxud xaricdən gözlənilən təcavüzün qarşısının alınması, onun demokratik, dünyəvi, hüquqi, milli bir dövlət olaraq inkişaf edib möhkəmlənməsi yalnız respublika vətəndaşlarının deyil, habelə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın, hər bir azərbaycanlının müqəddəs işidir" [1, s. 34]. Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi həmvətənlərimizin təşkilatlanması prosesində əhəmiyyətli dönüşə gətirib çıxaran addım olmuşdur. Bununla da diaspor hərəkətinin tarixində keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcı qoyuldu.

Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların milli birlik və həmrəylik duyğularının güclənməsi, onların Azərbaycan dövləti ətrafında sıx birləşməsi üçün kifayət qədər böyük imkanlar yarandı. Dünya azərbaycanlılarını birgə fəaliyyətə, sıx əməkdaşlığa səsləyən Heydər Əliyev bu qurultayda öz dəyərli tövsiyə və tapşırıqlarını verdi, onların qarşısında duran vəzifələri müəyyənləşdirdi. Ulu öndər qurultay iştirakçılarının nəzərinə çatdırdı ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar ilk növbədə öz milli köklərini unutmamalı, dinini, dilini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini yaşatmalı və inkişaf etdirməlidir.

Heydər Əliyev Azərbaycan icmalarının fəaliyyətini koordinasiya etmək məqsədilə xüsusi dövlət qurumunun yaradılması ideyasını irəli sürərək, bu tarixi missiyanın müvəffəqiyyətlə həyata keçirilməsini təmin etmiş oldu.

Az sonra "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Qanunun qəbul olunması isə bu istiqamətdə dövlətimizin apardığı siyasətin əsas istiqamətlərinin və hüquqi prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. 2002-ci il dekabr ayının 27-də qəbul edilmiş və ümummilli lider Heydər Əliyevin 21 fevral 2003-cü il tarixli Fərmanı ilə qüvvəyə minmiş "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu dünyanın 5 qitəsində məskunlaşmış soydaşlarımızın dövlətimizin milli maraqları ətrafında sıx birləşdirilməsini nəzərdə tutur. Bu Qanun xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətinin məqsəd və prinsiplərini, bu siyasətin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əsaslarını müəyyən edir [7].

Ümummilli liderimizin siyasi xəttini uğurla davam etdirən möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev də öz fəaliyyətində dünya azərbaycanlıları ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə, güclü Azərbaycan diasporu və lobbisinin yaradılmasına xüsusi önəm verir. İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı burada yaşayan soydaşlarımızla görüşür, onların qayğı və problemləri ilə yaxından tanış olur, bu problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində təsirli tədbirlər görürdü. Azərbaycan icmalarının təşkil etdiyi forum və tədbirlərdə iştirak edən dövlət başçımız bununla azərbaycançılıq ideyalarının uğurla davam etdiyini və inamla həyata keçirildiyini bir daha təsdiq edirdi [2]. Prezidentimizin diaspor quruculuğu sahəsində apardığı ardıcıl və məqsədyönlü siyasət öz uğurlu nəticəsini verməkdədir. Belə ki, qısa müddət ərzində Amerika, Avropa, Asiya və Şimali Afrikanın ayrı-ayrı ölkələrində yüzə yaxın yeni Azərbaycan icması yaradıldı və bununla da xarici ölkələrdəki soydaşlarımızı birləşdirən təşkilatların sayı 300-ü ötmüş oldu. Qazanılan bütün bu uğurlar Azərbaycan Respublikası və onun hüdudlarından kənarında yaşayan azərbaycanlılar arasında sosial-mədəni, ictimai-siyasi əlaqələrin möhkəmləndirilməsində, dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşmış soydaşlarımızın təşkilatlanaraq vahid güc mərkəzi kimi özünü dünyada tanıtmada mühüm rol oynadı.

Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin yeni istiqamətlərini müəyyənləşdirmək, bu fəaliyyəti daha da inkişaf etdirmək məqsədilə Prezident İlham Əliyevin Sərəncamı ilə 2006-cı il mart ayının 16-da keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayı xüsusi tarixi əhəmiyyət kəsb etdi. Dünyanın müxtəlif ölkələrindən seçilən 1231 nümayəndələri 49 ölkədən 593 nümayəndə və 388 nəfər qonağın iştirak etdiyi bu qurultay öz tarixi məzmununa və ictimai əhəmiyyətinə görə birinci qurultaydan bir çox cəhətləri ilə fərqlənirdi [3, s. 3]. Bu fərqlərdən ən əsası ölkəmizin müstəqil bir dövlət kimi keçdiyi yüksək inkişaf yolu ilə bağlı idi. İkinci qurultay diaspor quruculuğu sahəsində qarşıya çıxan problem və maneələrin həll olunması istiqamətlərini müəyyənləşdirməkdə də mühüm rol oynadı. Yaşadıqları ölkələrin ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatının müxtəlif sahələrində fəal iştirak edən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alimlərin, ziyalıların, iş adamlarının, müxtəlif ölkələrin parlament üzvlərinin, siyasi və ictimai xadimlərin, bir sözlə, Azərbaycanı sevən, onun inkişafını və tərəqqisini arzulayan insanların iştirak etdiyi bu qurultayda dərin məzmunlu və proqram xarakterli nitq söyləyən ölkə Prezidenti İlham Əliyev Azərbaycan diasporlarının fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək deyirdi: "Biz çox şadıq ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar o ölkələrin həyatında, iqtisadiyyatında çox mühüm rol oynayırlar və demək olar ki, artıq çox möhkəm mövqelərə malikdirlər." Ölkə başçısı qurultaydakı tarixi nitqində xaricdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması, diaspor



quruculuğu siyasətinin yeni mərhələsinin başlıca istiqamətlərini və bu mərhələdə qarşıda duran vəzifələri də müəyyənləşdirdi. Onun nitqindəki tövsiyə və tapşırıqlar Azərbaycan diasporunun yeni dövrdəki fəaliyyətinin ideoloji təməlini təşkil etməklə yanaşı, dünya azərbaycanlılarının birliyinin konseptual əsaslarının milli dövlətçilik ideologiyası istiqamətində formalaşmasının tarixi-siyasi əhəmiyyətini daha da dəqiqləşdirdi. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının yüksək səviyyədə təşkili, onun qəbul etdiyi qərarlar diasporumuzun yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu əminliklə söyləməyə əsas verirdi. Qurultay bir daha dünya azərbaycanlılarının Prezident İlham Əliyevin və onun təmsalında Azərbaycan dövlətinin ətrafında sıx birləşdiyini əyani olaraq sübut etmiş oldu. Qurultayda Azərbaycan və türk diasporlarının birgə fəaliyyət strategiyasının müəyyənləşdirilməsi məsələsinin müzakirəyə çıxarılması və bununla bağlı qətnaməyə xüsusi maddənin daxil edilməsi də böyük uğur kimi dəyərləndirilməlidir.

Qurultay Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində bütün dünya azərbaycanlılarının yekdil mövqedən çıxış etdiyini göstərmişdir. Son illər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması istiqamətində ölkəmizin mövqeyinin beynəlxalq qurumlar və dünyanın inkişaf etmiş ölkələri tərəfindən dəstəklənməsində Azərbaycan diasporunun da mühüm rolu vardır.

Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının nəticələri Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin başlanması üçün ideoloji baza rolunu oynadı. Qurultayın sənədlərində öz əksini tapmış təklif və tövsiyələrə uyğun olaraq, 2006-cı ildə dünyada yaşayan azərbaycanlı ziyalıların forumunun keçirilməsi onların dövlətimizlə bağlılığını, eyni zamanda Azərbaycan Prezidenti ətrafında sıx birləşdiyini bir daha təsdiqləmiş oldu.

2007-ci ilin mart ayında Bakı şəhərində keçirilmiş Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatı rəhbərlərinin I Forumu da olduqca mühüm bir hadisə idi [3, s. 57]. Forumda türkdilli xalqların diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, sosial-mədəni, ictimai-siyasi əlaqələrin dərinləşdirilməsi, mədəniyyət, iqtisadiyyat və digər sahələrlə bağlı ortaq məsələlər müzakirə edilmişdir. Forum "Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası", "Bakı Bəyannaməsi" və digər zəruri sənədləri qəbul etməsi ilə yadda qaldı.

Elə həmin il hörmətli Prezidentimizin təşəbbüsü ilə Bakıda Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayının keçirilməsi də öz siyasi əhəmiyyətinə görə olduqca önəmli bir tədbir kimi dəyərləndirilməlidir [3, s. 60].

Ümumiyyətlə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev siyasi fəaliyyətinin bütün istiqamətlərində diaspor quruculuğuna xüsusi əhəmiyyət vermişdir. Heydər Əliyevin siyasi kursunu uğurla davam etdirən dövlətimizin başçısı tərəfindən soydaşlarımızın tarixi Vətənin ümumi mənafeləri çərçivəsində həmrəyliyin təmin olunmasına, milli maraqlarımızın qorunmasında, diasporun imkanlarından səmərəli istifadə edilməsinə istiqamətlənmiş siyasət yürüdülməkdədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ölkə diplomatları ilə keçirdiyi müşavirədə onlara diaspor ilə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsini tövsiyə edərək demişdir: "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar bu və digər məsələlərdə səfirliklərə öz köməyini göstərə bilərlər. Mən demək olar ki, səfər etdiyim əksər ölkələrdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər

keçirmişəm. Biz bir tərəfdən onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar"[2].

Ölkə başçımızın təşəbbüs və səyi ilə 2008-ci il dekabrın 18-də Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının Bakıda "Azərbaycan - Şərqi dünyaya açılan qapısı" mövzusunda keçirdiyi tədbirdə də daha bir əhəmiyyətli hadisə qeydə alındı [8]. Diaspor əlaqələrinin daha da genişləndirilməsi məqsədilə keçirilən bu tədbirdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası layihəsi əsas kimi qəbul edildi. "Diaspor təşkilatlarının konstitusiyası" adlandırılan bu sənəd Azərbaycan dövlətinin və xalqın milli maraqlarının müdafiəsində dünya azərbaycanlılarının fəal iştirakını təmin etməyi qarşıya konkret bir məqsəd kimi qoyurdu. Bu sənəd həm də xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi vətənin mənafeləri naminə vahid ideya və amal ətrafında birləşmək əzmini ifadə edən, bu birliyin siyasi, fəlsəfi və mənəvi aspektlərini müəyyənləşdirən mükəmməl ideoloji bir konsepsiya idi.

Bu gün dünyada yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının qorunması, onların yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına uğurlu inteqrasiyasının təmin olunması, diasporlar arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının geniş anlamda təbliği dövlətimizin qarşısında duran mühüm vəzifələrdəndir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin və onun simasında Azərbaycan dövlətinin diaspor işinə verdiyi önəm bu sahənin nə qədər mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyinin göstəricisidir. Əminik ki, dövlətimiz bütün sahələrdə böyük nailiyyətlər əldə etdiyi kimi, bu istiqamətdə də əhəmiyyətli uğurlar əldə edəcəkdir.

#### İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan diasporu: Böyük yolun başlanğıcı. Bakı: Çarşıoğlu, 2006, 208 s.
2. Bədəlov Ə. Dünya azərbaycanlıları vahid ideya və məqsəd ətrafında sıx birləşmişlər // [www.xalqgazeti.com](http://www.xalqgazeti.com).
3. Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayından keçən dövr ərzində diaspor quruculuğu sahəsində görülmüş işlərlə bağlı məlumat. Bakı, 17-20 dekabr 2008, 164 s.
4. Əliyev Z. Dünya diasporları. Bakı: Qismət, 2005, 349 s.
5. Heydər Əliyev irsi və Azərbaycan dövlətçiliyi. Bakı: Azərbaycan, 2005, 911 s.
6. Həbibov V. Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporu. Bakı: Qartal, 1999, 263 s.
7. "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı Dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik toplusu. № 12 (65), 31 dekabr 2002, s. 1712-1976
8. Mahmudov Y. Azərbaycan tarixində Heydər Əliyev şəxsiyyəti. Bakı: Qartal, 1999, 263 s.

**ON NATIONAL UNITY AND WORLD SOLIDARITY OF THE AZERBAIJANIS.** *Gunay Novruzova*. It is historical and political research of peculiarities of development of the process of moral and ideological unity of the Azerbaijanis in the world as an important component of national ideology of "Azerbaijanism" laid by the nation-wide leader Heydar Aliyev. While mentioning the importance of state policy

on creation and broadening the work of Azerbaijan diaspora structures in organizational and political aspect, the author analyzes main directions of their activity aimed at strengthening Azerbaijan statehood and acceleration of cultural and economic integration of the Republic into world society.

**О НАЦИОНАЛЬНОМ ЕДИНСТВЕ И СОЛИДАРНОСТИ АЗЕРБАЙДЖАНЦЕВ МИРА.**

*Гюнай Новрузова.* В статье проводится историко-политическое исследование особенностей развития процесса морально-идейного единения азербайджанцев мира, как важной составной части национальной идеологии "азербайджанизма" заложенной общенациональным лидером Гейдаром Алиевым. Отмечая важность государственной политики по созданию и расширению деятельности азербайджанских диаспорских структур в организационно-политическом аспекте, автор анализирует основные направления их активности, направленные на упрочение азербайджанской государственности и ускорение культурной и экономической интеграции республики в мировое сообщество.

**Dirçəliş XXI əsr.-2009.-№139-140.–S.221-227.**

## İlham Əliyev və Azərbaycan diasporu

**Yəhya Babanlı,**

AMEA Tarix İnstitutunun Diaspor Şöbəsinin dissertantı

**Hər bir liderin liderlik keyfiyyətləri, liderlik fenomeni, xarizması və rəhbərlik etdiyi millətə, cəmiyyətə və vətənə faydalılığı, ilk növbədə onun həmin xalqın milli ənənələrinə sadiqliyi, dövlətə və onun dəyərlərinə bağlılığı, vətəndaşlara sevgisi ilə ölçülür və liderin uzaqgörənliyi zamanın tələblərindən və məkanın sərhədlərindən kənarında görünür. Bu baxımdan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan və azərbaycançılıq, milli irsin qorunması və bütün soydaşlarımız tərəfindən yaşadılması, gələcək nəsillərə ötürülməsi, dünyada milli cizgilərimizin, kimliyimizin təbliği baxımından mübarizliyi, əzmkarlığı və lider olaraq təəssübkeşliyi əsl örnekdir. Bu məqamla bağlı Prezident İlham Əliyevin ötən ilin sonlarında İtaliyaya rəsmi səfəri çərçivəsində onun üçün ayrılmış iqamətgahda bu ölkənin nüfuzlu "Rai International" telekanalının proqramına müsahibəsində dediyi maraqlı və strateji məqam diqqəti daha çox çəkir.**

Elə mövzumuza da Prezidentin məsələ ilə bağlı fikirlərini sitat gətirməklə başlayaq. Belə ki, jurnalistin "Sizin üç övladınız var. Onlar daha çox Qərbə, yoxsa Şərqlə baxırlar?" sualını Prezidentimiz belə cavablandırmışdır: "Bilirsiniz, bunu demək çətindir. Onlar Azərbaycana baxırlar. Biz öz ölkəmizdə ənənələrimizi, həyat tərzimizi, mentalitetimizi çox yüksək qiymətləndiririk. Azərbaycandakı gənc nəsil və ələlxüsus mənim uşaqlarım milli ruhda tərbiyə edirlər. Onlar üçün Vətən ən ön planda durur. Biz hərdən yüksək səviyyədə olduğunu hesab etdiyimiz Avropa dəyərlərindən danışıyıq. Lakin bizim öz dəyərlərimiz var, milli dəyərlərimiz, ulu babalarımızdan qalma dəyərlərimiz var, tariximiz, ənənələrimiz var. Buna görə də uşaqlarımın naminə, bütün cavan nəslin naminə, bütün Azərbaycan xalqının naminə ölkəmizə qayğı ilə yanaşmağı və ölkəni gücləndirmək üçün işləməyi üstün tuturam.

Buna nail olmaq üçün bizim həm Qərblə, həm də Şərqlə yaxşı münasibətlərimiz olmalıdır. Azərbaycanda hər şey məhz bu cür baş verir və bəlkə də bu, bizim uğurlu inkişafımızın səbəblərindən biridir".

Bu müsahibə Azərbaycanın qədim tarixinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, dilinə sonsuz sevginin əyani təzahürüdür. Həmçinin bu, mübaliğəsiz və şəksiz onu deməyə imkan verir ki, ölkəmizin təbliğ olunmasına, onun dünyaya tanıtılmasına bundan böyük əzmkarlıq ola bilməz. Dəfələrlə ulu əcdadlarımızdan miras qalan dəyərlərimizə hörmət və ehtiram nümayiş etdirən, ailəsi ilə birlikdə bu adət-ənənəyə nümunə olan cənab İlham Əliyev bir daha Avropa mədəniyyətinin mərkəzi sayılan qədim Romada öz mövqeyini açıq şəkildə nümayiş etdirdi və qədim və zəngin, Şərq və Qərb mədəniyyətini uğurlu, orijinal bir şəkildə təəssüm etdirən ölkəmizi təqdim etdi.

Məhz belə bir millətsevərlik bazasına əsaslanan liderlik fəaliyyəti dünya azərbaycanlılarının birliyinə və həmrəyliyinə, onların öz milli-mədəni identikliyinə dərk etmələri və qorumaları yolunda vacib faktora

çevrilmişdir. Bu baxımdan xatırlatmaq lazım gəlir ki, cənab İlham Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etməzdən öncə də Azərbaycanın ziyalı və işgüzar diasporunun yaradılmasında mühüm xidmətləri olmuşdur. Hələ Moskvada tələbəlik illərində Azərbaycan mədəniyyətinin daşıyıcısı olmuş cənab İlham Əliyev milli birliyin təbliğatçısı kimi çox böyük işlər görmüşdür.

Moskva Dövlət Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunda (MDBMİ) müəllim fəaliyyəti ilə məşğul olanda da bu məsələyə diqqət yetirmiş və burada yaşayan həmvətənlərimizlə sıx əlaqələrin qurulmasına və azərbaycanlıların təhsil almalarına imkan yaratmış, onların üzleşdiyi problemlərin həll olunmasına öz köməyini əsirgəməmişdir. Sonrakı dövrlərdə dünyanın müxtəlif ölkələrində soydaşlarımızın təhsil almasına, onların səmərəli fəaliyyətlə məşğul olmasına və milli brendlər adı altında ölkəmizin təbliğ edilməsinə diqqət yetirmişdir. Bunları uğurlu diaspor siyasəti və lobbi işinin başlanğıcı kimi dəyərləndirsək, yanılmazıq.

Məhz milli-mədəni irsin qorunması və millətin bütün dünyada yüksəlişi məsələsinə İlham Əliyevin şəxsi yanaşması, həssaslığı, Prezident kimi qayğısı və bu məsələdə ailəvi örnək olması onun qədim tarixə malik xalqımızın min illər boyu qoruyub saxladığı ənənəvi dəyərlərinə, mədəni irsinə, tarixi köklərinə bağlılığını aşılıyır. Bu bağlılıq və ləyaqətli varislik həm daxili, həm də xarici siyasət kursunda özünü açıq-aşkar şəkildə təsdiqləyir.

Məlum olduğu kimi, XXI yüzillikdə yeni meyarların, müasir tələblərin meydana çıxdığı tarixi dönəmi yaşayırıq. Zamanın tələbləri insanların yaşama tərzi, onların milli xüsusiyyətlərini, əmək vərdişlərini dəyişməyə sövq edir. Bunun başlıca səbəbi kimi açıq sərhəd siyasətinin olması, texnologiyaların sürətlə inkişaf etməsi, yenilənməsi, dövrün iqtisadi tələblərinin dəyişməsidir. Belə bir şəraitdə qlobal əməkdaşlığın inkişafımızda nə dərəcədə rolu varsa, milli vəhdət və milli mənfəət uğrunda mübarizə o dərəcədə inkişaf və qüdrətlənmə üçün təsir imkanları yaradır. Məsələn, müasir dövrdə bir sıra ölkələrdə mövcud Qərb standartı adlanan idarəetmə sistemi - kapitalizm ictimai-iqtisadi formasiyası ilə yanaşı, ənənəvi üsul-idarə metodu qorunub saxlanılmışdır. Bu, həmin ölkələrin inkişafına mühüm təsir göstərir. Misal olaraq, Böyük Britaniyada krallıq, Yaponiyada, Çində imperatorluq kimi ənənələrin keçmişə yaşatmaqla bərabər çağdaş dövrə və gələcəyə uyğunlaşdırılması müsbət tendensiya formalaşdırır. Bizdə isə ulu əcdadlarımızdan miras qalan və ümumbəşəriyyətə, sivil birgəyaşayış baxımından rəğbət göstərilən milli-mənəvi dəyərlərin toplam olaraq yaşadılmasının cəmiyyətimizə çox böyük fayda verəcəyi şəksizdir. Hazırkı durumda beynəlxalq münasibətlər sisteminin dəyişməsi belə məsələlərin gündəmə çıxmasına əsas yaradır. Qeyd edilən fikir milli ənənələrin dünyaya inteqrasiya adı altında məhv olması təhlükəsinin aradan qaldırılmasına və digər tendensiyaların qarşısının alınmasında mühüm rol oynayacaqdır. Həmçinin dünya azərbaycanlılarının məhz milli dəyər və kolorit ətrafında birləşdirilməsi üçün də bu məqam vacibdir. Çünki birmənalı şəkildə söyləmək olar ki, yalnız milli dəyərlərin qorunub saxlanması ilə milli, eləcə də bəşəri inkişafa töhfələr verilə bilər.

Odlar Yurdu-Azərbaycan qədim tarixin müasiri, milli dəyərləri özündə yaşadan, ümumbəşəri prosesin iştirakçısı olan, Şərqlə Qərbin qovuşduğu, Asiya ilə Avropanın bitişdiyi, ulu yaddaşların, dinlərin və mədəniyyətlərin birləşdiyi, qitələrarası və sivilizasiyalararası əlaqələndirici roluna malik coğrafi nöqtədə yerləşən diyardır. Bura Şərq klassikliyinin, Qərb modernizasiyasının simvoludur.

Ölkəmiz bəşəriyyətin ən qədim yaşayış məskənlərindən ol-maqla bəşəriyyətin mədəni inkişafına daim töhfələr bəxş etmişdir. Bu məmləkət özünün füsunkar təbiəti, əsrarəngiz florası və zəngin faunası ilə seçilən unikal məkandır. Müxtəlif etnosların məskunlaşması və bir-birlərinə olan dostluq, qardaşlıq münasibətləri burada olan ümumbəşəri dəyərlərə hörmət, dini dözümlülük və tolerantlığın bariz göstəricisidir. Azərbaycan tarixi-etnik məkan, azərbaycanlılar isə buranın avtohton etnosudur. Qədim insan məskənlərindən biri, dünya sivilizasiyalarının beşiyi, tarixən dinlərarası dialoqun ev sahibi olan bu müqəddəs torpaq hər birimizə yaxın və doğmadır. Azərbaycan tarixən müxtəlif hücumların müdafiəçisi olmuşdur. Bu hallar milli-mənəvi birliyi dağıtmamış, əksinə, daha da həmrəy olmağa rəvac vermişdir. Tarixən dünyanın müxtəlif ərazilərinə səpələnən soydaşlarımıza öz isti qucağını açan Azərbaycan bütün xalqlara humanist münasibəti ilə seçilmişdir. Məhz belə bir Vətəndən pərvaz olan soydaşlarımızın - diaspor nümayəndələrimizin həmrəyliyi və mütəşəkkil birliyə çevrilməsi üçün bütün imkanlar var və bu imkanlar Prezidentimizin məqsədyönlü fəaliyyəti sayəsində artıq gerçəkliyə çevrilir.

Bu gün dünyanın beş qitəsinə səpələnən 50 milyonluq azərbaycanlı fiziki "mən"i ilə yanaşı, maddi və mənəvi varlığın daşıyıcısı və təbliğatçısıdır. Hər bir millətin kimliyi onun özünəməxsusluğunda, mentalitetində əks olunur. Toplumun psixologiyası, düşüncə tərz, ailə-məişət münasibəti, bir sözlə, ümumi vərdişi ilə onun mənsubiyyəti müəyyən edilir.

Ötən əsrin sonlarında dünyanın fiziki xəritəsinin prinsipial konturlarının dəyişməsi xalqları və dövlətləri qırmızı imperiya ideologiyası altında birləşdirən keçmiş SSRİ-nin süqutu siyasi tarixdə yeni mərhələnin başlanması ilə təzahür etdi. Avropa və Asiyanın geosiyasi arealında münbit ərazilərə hakim olmaq istəyi və bu coğrafi məkanda hegemonluq arzusu postsovet məkanda kaos və anarxiyanın yaranmasına səbəb oldu. Bu, hər bir keçmiş sovet ölkəsində olduğu kimi, Azərbaycanın da ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi həyatda geriləməsinə gətirib çıxardı.

Azərbaycanın qloballaşmanın geniş vüsət aldığı bir zamanda müstəqil dövlət kimi XXI əsrə qədəm qoyması bizim qarşımıza yeni tələblər qoydu. Məhz bizdə də özünə qayıdış-keçmişimizi əks etdirən bir elementin gündəmə gətirilməsi artıq zərurətə çevrildi. Bunların içərisində ən önəmlisi milli təhlükəsizlik konsepsiyasının qəbul olunması və onun cəhətlərinin təyin edilməsi idi. Təkcə Azərbaycanda deyil, bu coğrafi məkandan kənar da yaşayan azərbaycanlılarda da milli mənlilik şüuru canlanmağa və formalaşmağa başladı. Sovet Azərbaycanının vətəndaşı, müstəqil dövlətin vətəndaşına çevrildi. Müasir Azərbaycanın dünya birliyinə suveren dövlət kimi üzv qəbul olunması dünya azərbaycanlılarının qarşısına yeni imkanlar açdı.

Gənc dövlətimizin düşünülmüş milli strategiyası əsasında ölkə ərazisinin hüdudlarından kənar da yaşayan soydaşlarımızın milli maraqlarının müdafiəsi məqsədilə qanunlar qəbul olundu. Dövlətin əsas strateji xətti müəyyənləşdirildi. Beləliklə, tarixin müxtəlif dövnlərində fərqli səbəblərdən Vətəninə tərək edərək Yer kürəsinin başqa-başqa ərazilərinə səpələnən toxumlar cücərməyə və inkişaf etməyə başladı - diasporumuzun təşkilatlanma mərhələsinə start verildi.

Diaspor strateji faktor kimi yaşadığımız dövrün vacib elementinə çevrilib. Diaspor həm də ideoloji silahdır, xaricdə milli mənəfe və dəyərlərin təmsilçisidir. Diaspor amili xalqların yaxınlaşması, anlaşması, ölkələrarası münasibətlərin qurulması və dövlətlərarası əməkdaşlığın inkişafında mühümdür. Bəşəriyyətin

təkamül prosesi ölçüsüz və zamansızdır. Lakin bu inkişafı sürətləndirən səbəblər və mövcud proseslər vardır. Bu proseslərdə inteqrasiyanın özünəməxsus yeri və rolu vardır. Məhz diaspor amili inteqrasiya ilə təmas təşkil etməklə həm milli birliyi, həm də dünyəvi təkamülü özündə əks etdirir.

Artıq mahiyyətə və keyfiyyətə yeni dövrünü yaşayan gənc, milli diasporumuz özünün mütəşəkkilliyinə və möhkəmlənməsinə qədəm qoymuşdur. Diasporun qüdrətini müəyyən etmək üçün müxtəlif ərazilərdə yaşayan və müvafiq qurumlarda təmsil olunan, birləşən həmvətənlərimizin ümumi məqsədlər və milli mənafe əsasında vəhdətinin olması bu sahədə əsas şərtlərdəndir. İlk dövəmlərdə görülən məqsədyönlü tədbirlər isə bunu deməyə əsas verir ki, ölkə sərhədlərinin hüdudlarında məskunlaşan soydaşlarımız və xaricdə fəaliyyət göstərən diaspor potensialımızın Azərbaycan həqiqətləri ilə birlikdə yaşaması və fəaliyyət göstərməsinin təməli qoyuldu. Bu milli birliyin və həmrəyliyin yolunda açılan şərəfli səhifənin əsası Naxçıvan MR Ali Məclisinin 16 dekabr 1991-ci il tarixli sessiyasında müzakirəyə qoyuldu və rəsmi şəkildə qəbul olundu (Ona görə bunu xüsusi qeyd edirik ki, hələ Heydər Əliyev Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi və SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olduğu vaxtlar bu məsələyə diqqət yetirmişdir). Bu tarixi qərarla 31 dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Birlik Günü elan olundu. Sonra bu bayramın bütün ölkədə rəsmi qeyd edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti də qərar qəbul etdi. Beləliklə, 1991-ci ildən etibarən, hamımız üçün əziz bir bayram olan 31 dekabr-dünyanın beş qitəsinə səpələnən həmvətənlərimiz tərəfin-dən fəxarət hissi ilə qeyd olunmağa başladı. Bununla da dünyada yaşayan həmvətənlərimizin həyatında yeni mərhələ başladı. O cümlədən bu addım ayrı-ayrı ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr qurmaq, onlar arasında birlik və həmrəylik yaratmaq işində mühüm rol oynayır. Bundan bir il öncə, 17 noyabr 1990-cı il tarixində Naxçıvan Ali Məclisi milli dövlət atributlarının bərpa olunması barədə qərar verdi.

Prezident İlham Əliyev ulu öndərin bütün sahələrlə yanaşı, diaspor quruculuğu işindəki müstəsna rolunu vurğulayaraq demişdir: "Dünya azərbaycanlıları, o cümlədən Avropada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, mütəşəkkil birliyinin yaranması ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Onun təşəbbüsü ilə 31 dekabr dünya azərbaycanlılarının birlik və həmrəylik günü elan edilmiş və hər il təntənəli şəkildə qeyd edilir".

Daha sonra Heydər Əliyevin zamanın tələbi və xalqın təkidi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdışı (Tarixə "Milli Qurtuluş Günü "kimi düşmüşdür) təkcə Azərbaycan çərçivəsində yaşayan azərbaycanlılara deyil, ümumilikdə, dünyada yaşayan soydaşlarımız üçün yeni ərməğan oldu. Bu qayıdış Azərbaycanın və azərbaycanlıların fundamental dəyərlərinə-qədim tarixinə, soykökünə, milli mentalitetinə, özünəməxsus mədəniyyətinə, dini mənsubiyyətinə qayıdış idi. Bu olay Naxçıvandan başlanan milli birlik və həmrəylik siyasətinin daha geniş şəkildə davam etdirilməsinə və daha da mütəşəkkil həyata keçirilməsinə imkanlar açdı. Ən başlıcası isə Azərbaycan diasporunun təyinatı, azərbaycanlılar və Azərbaycan naminə yerinə yetirməli olduğu işlər müəyyənləşdirdi. Heydər Əliyevin bütün xarici səfərlərində diaspor nümayəndələri ilə görüşü və birliyə, həmrəyliyə səsləyən konseptual çağırışları oldu. Hər görüşündə xatırlatdığı fikirlərlə həmvətənlərimizdə milli ruh yüksəkliyi yaratmaqla bərabər, özünümüdafiyyəyə inam hissi aşılayırdı. Ulu öndərin daim söylədiyi "Hər bir azərbaycanlı bilməlidir ki, onun arxasında Azərbaycan Respublikası kimi müstəqil bir dövlət durur " fikri bütün diaspor nümayəndələrində tarixi Vətəninə və özlərinə inam hissi yaratmaqla, onların hər birinin müstəqil və



doğma dövlətə malik vətəndaş olduğunu aşılaraq sər-rast bir ifadə idi. Bu sıradan ümummilli lider tərəfindən dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi və "Bakı bəyannaməsi"nin qəbul olunmasına nail olması əsas təşkilati tədbirlər olaraq dəyərləndirilir. Dünyada yaşayan azərbaycanlıları bir mərkəzdən koordinasiya etmək və vahid ideya ətrafında birləşdirmək üçün Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradıldı. Bu işlərdə ən böyük üstünlük və strateji dəqiqlik, eləcə də tarixi nailiyyəti ondan ibarətdir ki, diaspor quruculuğu prosesi dünyanın bütün qitələrində getməsinə baxmayaraq, bu sahə daim dövlətin xüsusi diqqət mərkəzində olmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyev "Mən fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" çağırışı ilə yeni "azərbaycançılıq" məfkurəsinin ətrafında vahid məqsəd ətrafında birləşməyə nail ola bildi. Ümummilli lider Azərbaycanın qarşısında dayanan strateji hədəfləri dəqiq müəyyən edərək son məqsədi belə təyin etdi: güclü, sivil, rifahlı, hüquqi, dünyəvi və demokratik Azərbaycan dövləti qurmaq, işğal altındakı torpaqları azad etmək, dövlətimizi dünya birliyinin layiqli üzvünə çevirmək, eyni zamanda azərbaycanlılara məxsus milli-mənəvi dəyərləri qoruyub saxlamaq və onu gələcək nəsillərə ötürmək. Qeyd edildiyi kimi, bu hədəflərin reallaşmasında milli-mədəni sərvətlərin qorunması prosesi əsas tədbirlər sırasında idi. Heydər Əliyev hələ 1969-82-ci illərdə bu xalqın tarixən formalaşmış milli-ictimai ideallarını gerçəyə çevirərək, dili və milli mədəniyyəti inkişaf etdirdi və onları başlıca sərvətlərimiz elan etdi. Sovet rejiminin qadağaları belə həmin tədbirlərin dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasına müsbət təsirinin qarşısını ala bilmədi və onların təsiri bütöv bir etno-mədəni areala yayıldı.

70-ci illərdə Azərbaycan EA Ədəbiyyat və Tarix institutlarında Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı və Cənubi Azərbaycan tarixi şöbələri, Yazıçılar İttifaqında Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatı üzrə katiblik yaratmaqla Cənubi Azərbaycan (dolayısı ilə dünya azərbaycanlıları) məsələsini milli məfkurə kontekstinə gətirən, milli şüurumuzu cənubluların da ehtiva olunması ilə konsentrasiya edən, bununla da milli enerjimizi düzgün istiqamətə yönəldən, dilimizi hələ 1978-ci il Konstitusiyasında dövlət dili elan edən Heydər Əliyevin bu addımları o zaman bütün dünyada yaşayan milyonlarla azərbaycanlı tərəfindən eyni şəkildə rəğbətlə qarşılanır, dili yasaqlanmış xalqın milli özünüdərkini gücləndirirdi. Bu işlər Heydər Əliyev tərəfindən müstəqillik dönəmində də davam etdirildi. Ümummilli liderimizin milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması ilə bağlı 13 avqust 2001-ci il tarixli məşhur bəyanatı, dövlət dilinin funksionallığının artırılması və onun tətbiqinin məcburi olmasını nəzərdə tutan 2 yanvar 2003-cü il tarixli fərmanı qloballaşma və inteqrasiya proseslərinin tüğyan etdiyi bir şəraitdə dünyada azərbaycanlıların milli kimliyini qorumağın platforması sayılmalıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, ümummilli liderin diaspor sahəsində yaratdığı optimal strategiyasından Prezident İlham Əliyev məharətli bir strateq olaraq yararlandı. Hazırda cənab İlham Əliyev Azərbaycan diasporunun palitrasının kifayət qədər aydınlaşdırılmasına və lobbi fəaliyyətinin yeni çalarda yönəldilməsinə nail olmuşdur. Bunun üçün konkret addımlar atılır və diaspor quruculuğu prioritet məsələ kimi daim dövlətin diqqət mərkəzindədir. Prezidentin bu sahədə həyata keçirdiyi əsas strateji addımlardan biri də dünyanın güclü və mütəşəkkil diasporları ilə Azərbaycan diasporu arasında müttəfiqlik və əməkdaşlıq münasibətlərinin yaradılmasıdır. Bu işə Prezident şəxsən böyük diqqət yetirməkdədir.

Təsadüfi deyil ki, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin təsis konfransının iştirakçılarında ünvanladığı məktubunda diaspor siyasətini əsas prioritet istiqamət saydığını

bildirmiş və bu sahənin işinin hazırkı dünyanın reallıqlarına uyğun genişləndirilməsi istiqamətində məqsəd və məramını aydın şəkildə açıqlamışdır: "Biz Azərbaycan diasporunun, icmalarının təşkilatlanması və fəaliyyətini, Vətənlə əlaqələrini keyfiyyətcə yeni mərhələyə, daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq niyyətindəyik. Azərbaycan diasporu Azərbaycanın ənənəvi dostluq münasibətləri olan xalqların və dövlətlərin icmaları ilə sıx əməkdaşlıq etməli, onların müsbət təcrübəsindən və köməyindən bəhrələnməlidirlər. Bunun üçün dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar daha sıx birləşməli, mütəşəkkil dinamik daxili strukturu olan birlik kimi çıxış etməlidirlər. Onlar həm Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərini və mütərəqqi adət-ənənələrini qoruyub saxlamalı, həm də etnik qapalılıqlardan, təmsil etdikləri ölkələrin siyasi, iqtisadi, ictimai və mədəni həyatına inteqrasiya olunmalı, fəal siyasi amilə çevrilməlidir". Prezident daha effektiv fəaliyyət üçün o cümlədən diasporlararası əlaqələrin yaradılmasını ön plana çəkmiş və geniş əraziyə və böyük potensiala malik Türkiyə diasporu ilə birgə fəaliyyət göstərmək haqqında "Bakı bəyannaməsi"nə imza atmışdır.

Beləliklə, Azərbaycan diaspor siyasəti düşünülmüş və məqsədyönlü fəaliyyəti ilə çoxtərəfli formatda davam etdirilərək dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmışdır. Bu sahəyə aid konkret addımlar atılmışdır. Məsələn, Bakı şəhərində dünya azərbaycanlılarının II qurultayı keçirilmişdir. Milli-mənlik şüuruna, özünüdərkə söykənən strategiyani yeni çalarlarla yönləndirən cənab İlham Əliyev formalaşmış diasporu güc potensialına çevirərək lobbı institutlarının yaradılması istiqamətində tapşırıq və vəzifələr qoymuşdur. Cənab İlham Əliyevin Azərbaycan diaspor siyasətinə konseptual yanaşması və lobbı fəaliyyətinin perspektiv cəhətləri barədə mövqeyi bu baxımdan xüsusilə diqqət çəkir. Prezidentin bununla bağlı mövqeyi belədir ki, Avropadakı Azərbaycan diasporu milli və dövlət maraqlarımıza aid məsələlərdə razılaşdırılmış ümumi mövqe nümayiş etdirməlidir. Burada daha vacib məqamlardan biri də budur ki, diasporumuz qarşısında siyasi dairələrdə lobbıçilik imkanlarının genişləndirilməsi və Azərbaycan naminə xarici siyasətçilərə çıxış imkanlarının təmin edilməsi işinə böyük önəm verilir.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan diasporunu dünyanın müasir tələblərinə cavab verən potensiala çevirmək, yeni mərhələdə inkişaf etdirmək və təşkilatların işinin təkmilləşdirmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Azərbaycan Respublikasının Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsi yaradılması haqqında sərəncam imzalamışdır.

Diaspora davamlı dayaq və güvənc olmaq üçün dövlətin iqtisadi qüdrətinin təmin olunması da mühüm şərtlərdən biridir. Ümummilli liderin hakimiyyətə qayıdışından bəri sabitlik və dönməz iqtisadi tərəqqiyə qədəm qoyan Azərbaycanda son illər Prezident İlham Əliyevin uğurlu inkişaf modeli ilə həyata keçirilən regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə dövlət proqramları çərçivəsində ölkədə daxili bazarın inkişafına nail olunmuşdur. Bu həm iqtisadi, həm də siyasi qələbənin göstəricisi olmaqla yanaşı, düzgün daxili və xarici siyasət kursunun əyani təzahürüdür. Belə ki, müxtəlif çeşidli məhsulların dünya bazarına çıxarılması, sahibkarlığın inkişafı, daxili bazarın güclənməsi, istehsalatın müxtəlif sahələrində əldə olunan nailiyyətlər Azərbaycanı beynəlxalq arenada daha yaxından tanıtmğa imkan verir. Azərbaycan istehsalı olan çeşidli mallar sərhədlərimizin hüdudundan kənarda milli brendlər adı altında yayılmaqdadır. Bu, iqtisadi uğur sayılmaqla yanaşı, ölkəmizin fiziki coğrafiyasının tanıtılmasında da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Davamlı iqtisadi inkişaf konsepsiyası qəbul etmiş Azərbaycanın artan imkanları, düşünülmüş daxili və xarici siyasəti, uğurlu regional və beynəlxalq əməkdaşlıq manevrləri, həyata keçirilən irimiqyaslı iqtisadi layihələr dövlətimizin beynəlxalq arenadakı müttəfiqlərinin sayının artmasına imkan yaratmışdır. Belə bir şəraitdə məntiqli olaraq diasporumuzun da inkişaf və təşkilatlanma imkanları daha sürətlə gerçəkləşməkdədir. Dünyanın bir çox dövlətlərində səfirlik və konsulluqların, əlaqələndirici təşkilatların təsis olunması da milli diasporun inkişafına təkan verən faktordur.

Bu rəsmi dövlət nümayəndəliklərimizin xarici ölkələrdə bilavasitə olaraq diaspor quruculuğunu himayə etməyə cəlb edilməsi azərbaycanlı diaspor cəmiyyətlərinin, milli icmaların yaranması işini daha da sürətləndirmişdir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, bu instansiyalar ölkələrarası gediş-gəlişi asanlaşdırmaqla xalqlar və ölkələrarası münasibətlərin qurulmasına, adət-ənənələrlə qarşılıqlı tanışlıq və transformasiyaya öz töhfəsini verir. Digər prizmadan yanaşıldıqda bu təmsilçiliklərin siyasi əhəmiyyətini də aydın şəkildə görə bilərik. Danılmazdır ki, bu təsisatlar hüquqi baxımdan soydaşlarımızın müdafiə olunmasını və himayəsini təmin edir və hərtərəfli əməkdaşlıqlar üçün yeni şərait yaradır.

Bu gün ölkə əhalisi ilə yanaşı, Vətənimizdən kənarında yaşayan soydaşlarımız Vətənin bugünü, gələcəyi üçün həmfikir, həmrəydir. Dövlətin ciddi diqqəti sayəsində əldə olunmuş bu böyük nailiyyət Azərbaycanın ata-babalarımızdan qalan irsini göz bəbəyi kimi qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək üçün ruh yüksəkliyi verir. Nəticədə, Azərbaycan məhdud çərçivədə deyil, sərhədləri aşaraq dünyanın beş qitəsində nüfuzunu gündən-günə möhkəmləndirməyə və xaricdə yaşayan övladlarının hərtərəfli qayğısına qala biləcək böyük gücə qadirdir. Bu qüdrətin sayəsində hazırda görülən əməli işlərin nəticəsində Azərbaycan diasporu çiçəklənmə dövrünü yaşayır. Elə buna görədir ki, diaspor nümayəndələrimiz məskunlaşdıqları və fəaliyyət göstərdikləri ölkələrdə rahatca genişmiqyaslı tədbirlərin təşkil olunmasına, Azərbaycan mədəniyyət günlərinin keçirilməsinə, elmi-praktik konfranslar, simpoziumlar, müxtəlif təyinatlı sərgilər təşkil edilməsinə, milli kinomuzun nümayişinə, tanınmış şəxsiyyətlərimizin, ədəbiyyat və incəsənət adamlarımızın həyat və yaradıcılıqlarından bəhs edən tədbirlərin keçirilməsinə nail olmuşlar. Bu ənənəni tədbirlər düşünülmüş plana uyğun olaraq intensiv şəkildə xarici ölkələrdə davam etdirilir. O cümlədən, lobbı institutları planlı şəkildə öz səslərini qəbul etdirməyə, milli məqsədlərimizə nail olmağa çalışırlar. Bütün bu tədbirlər Azərbaycan dövlətinin daimi himayəsi və qayğısı nəticəsində həyata keçirilməkdədir. Təsədüfi deyil ki, Prezident İlham Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarına rəsmi səfəri çərçivəsində Amerika - Azərbaycan İcması üzvləri ilə görüşündə onların vətənpərvər fəaliyyətini yüksək dəyərləndirərək demişdir: "Azərbaycan dövləti və hökuməti öz tərəfindən əlindən gələni edəcək ki, diasporun təşkilatlanması və möhkəmlənməsində səylərini göstərsin. Sizi də maraqlandıran, narahat edən məsələlər, problemlər də vaxtılı-vaxtında bizə bəlli olmalıdır. İndi həm maliyyə baxımından, həm də təsir baxımından Azərbaycanın imkanları artır. Ona görə siz Azərbaycanın bu imkanlarından da səmərəli istifadə etməlisiniz. Yəni burada çox səmərəli, davamlı və mütəmadi xarakter daşıyan əlaqə mexanizmi qurulmalıdır. Yəqin ki, bu var, amma istərdim, daha da səmərəli olsun".

## **Azərbaycan diasporu ölkəmizin həqiqətlərini dünya miqyasında uğurla təbliğ edir**

### **Əliqismət Bədəlov**

**Müsaibimiz Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovdur.**

**– Nazim müəllim, başa çatan 2009-cu ildə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz?**

– 2009-cu ildə xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın vahid ideya ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilib. Artıq Azərbaycan diasporu daha geniş və əhatəli fəaliyyət göstərir. Formalaşmış və tam təşkilatlanmış diasporumuz indi praktiki işlər görmək mərhələsindədir. Bu mərhələnin də özünəməxsus çətinlikləri və mürəkkəblikləri var. Demək olar ki, diaspor təşkilatlarımıza yetkin insanlar rəhbərlik edir, bu qurumlarda getdikcə siyasi və ideoloji cəhətdən daha hazırlıqlı insanlar cəmləşirlər. Onlar yaşadıkları ölkələrdəki siyasi proseslərə, eləcə də dünya siyasəti müstəvisində baş verənlərə Azərbaycanın maraqları baxımından reaksiya verə bilirlər. Azərbaycan diaspor təşkilatları artıq müasir iş üsulları ilə çalışmağa başlayıblar. Bu da Azərbaycanın haqq səsinin daha geniş və əhatəli duyulmasına şərait yaradır. Artıq Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlər dünya ictimaiyyətinə daha tez çatdırılır. Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılmasında diasporumuzun əvəzsiz rolu var. Bunların nəticəsində Azərbaycanı getdikcə dünyada daha çox tanıyırlar.

Bununla yanaşı soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak etməyə çalışırlar. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının artırılması işinə yardım göstərilməsi, eləcə də onların hüquqi sahədə qarşılaşdıqları problemin həlli, soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması Dövlət Komitəsinin əsas fəaliyyət sahələrindən biridir. Xaricdəki soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunmasının təmin edilməsi məqsədilə Dövlət Komitəsi dünyanın müxtəlif ölkələrində hüquqi maarifləndirmə işlərinin aparılmasını davam etdirir. Dövlət Komitəsi soydaşlarımızın daha çox yaşadığı ölkələrin miqrasiya məsələləri və əcnəbilərlə bağlı, habelə vətəndaşlıq statusu haqqında qanunvericilik aktları barədə soydaşlarımızın məlumatlandırılması istiqamətində də lazımi işlər görür. Hazırda komitə “Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar nələrə bilməlidir?” hüquqi-normativ aktlar toplusunun nəşri istiqamətində iş aparır.

Dünyanın müxtəlif ölkələrinin parlament və hökumət nümayəndələri, ictimai xadimləri, ziyalıları, mətbuat nümayəndələri, siyasi partiyaları ilə Azərbaycan diaspor təşkilatları arasında əlaqələrin qurulması, diaspor və lobbı quruculuğu sahəsində prioritet vəzifələrdəndir. Bu məqsədlə ötən müddət ərzində Azərbaycan diaspor təşkilatları fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin siyasi və dövlət xadimləri ilə əlaqələr qurub, qeyri-hökumət təşkilatları, dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq yaradılmasına çalışıblar.

Bu günlərdə Freedom House təşkilatının illik hesabatında Azərbaycanla bağlı qərəzli, qeyri-obyektiv fikirlərin yer alması, habelə təşkilatın hazırladığı xəritədə Dağlıq Qarabağın “mübahisəli ərazi” kimi göstərilməsi Azərbaycan diaspor təşkilatlarının ciddi etirazına səbəb olub. Dünyanın müxtəlif ölkələrində

fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatları bununla əlaqədar Freedom House təşkilatının ünvanına etiraz məktubları göndərirlər. ABŞ Konqresinin Dağlıq Qarabağdakı separatçı rejimə 8 milyon dollar məbləğində yardım ayırması da Azərbaycan diaspor təşkilatlarının narazılığına səbəb olub. Artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar bu məsələ ilə bağlı öz etirazlarını ifadə ediblər.

Bu gün Azərbaycan diasporunun fəaliyyət göstərdiyi ölkələrdə ictimai-siyasi fəaliyyətləri artdıqca soydaşlarımız milli və dövlətçilik maraqlarının müdafiəsi işində daha da fəal iştirak edirlər. Ümumiyyətlə, Azərbaycana qarşı müxtəlif dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən yol verilmiş ədalətsizliklərə diaspor təşkilatları dərhal kəskin etirazlarını bildirirlər.

**– Bir neçə dəfə çıxışlarınızda qeyd etmişiniz ki, diaspor quruculuğunun keyfiyyətinin yüksəldilməsi məqsədilə müxtəlif diaspor təşkilatları vahid qurumlarda birləşirlər. Bu istiqamətdə işlər davam etdirilirmi?**

– Azərbaycan icmalarının strukturunun təkmilləşdirilməsi və onların fəaliyyətinin koordinasiya edilməsi işinin keyfiyyətə yeni müstəviyə qaldırılması, müxtəlif ölkələrdə yeni Azərbaycan icmalarının təsis edilməsi, eyni ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən icmaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədilə onların vahid mərkəzdə birləşdirilməsi zəruridir.

**– Bildiyimiz kimi, Dövlət Komitəsinin məşğul olduğu əsas istiqamətlərdən biri də Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının qorunması, onların Gürcüstan cəmiyyətinə inteqrasiyası və bu yolda ortaya çıxan problemlərin həllidir. 2009-cu ildə Gürcüstandakı azərbaycanlıların problemlərinin həlli məqsədilə hansı layihələr həyata keçirilib?**

– Bəli, 2009-cu ildə Dövlət Komitəsinin fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri də Gürcüstan azərbaycanlılarının cəmiyyətə inteqrasiyası sahəsində mövcud problemlərin aradan qaldırılması olub. Bildiyiniz kimi, 2008-ci ildə Gürcüstanda fəaliyyət göstərən 124 Azərbaycan məktəbinin 50-də “Gürcü dili” kursları açılıb. 2009-cu ildə isə bu iş davam etdirilərək əlavə 34 Azərbaycan məktəbində də “Gürcü dili” kursu açılıb. Gürcüstanda məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin sayı məhdud olduğundan gələcəkdə “Gürcü dili” kurslarının sayını artırmaqla ibtidai sinif şagirdlərinin də kurslara cəlb olunması nəzərdə tutulur.

Gürcüstanda soydaşlarımızı öz ətrafında birləşdirən təşkilatların vahid birliyinin yaradılması istiqamətində müvafiq işlər aparılır və bu məqsədlə yaxın vaxtlarda Gürcüstanın azərbaycanlı gənclərinin toplantısının təşkili planlaşdırılır. Bundan başqa, azərbaycanlıları bir araya gətirmək, onlar arasında həmrəyliyi möhkəmləndirmək məqsədilə Gürcüstan azərbaycanlılarının qurultayını keçirmək barədə təklif də nəzərdən keçirilir.

Dövlət Komitəsi Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın problemlərinin həlli istiqamətində Gürcüstanın müvafiq dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq edir.

Qeyd edim ki, Heydər Əliyev Fondu da ötən müddət ərzində Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlıların cəmiyyətə inteqrasiyası, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması sahəsində bir sıra mühüm tədbirlər həyata keçirib.

**– Azərbaycan diasporu Azərbaycan həqiqətlərini dünya miqyasında səmərəli şəkildə təbliğ edə bilirmi?**

– Azərbaycan diasporu Azərbaycan həqiqətlərini dünya miqyasında öz imkanları daxilində yetərincə uğurla təbliğ edir. Ötən illər ərzində diaspor təşkilatlarımız bu sahədə olduqca böyük işlər görə biliblər. Diasporumuzun hələ gənc, digər xalqların diasporları ilə müqayisədə daha az təcrübəyə malik olmasına baxmayaraq, soydaşlarımızın fəaliyyətinin ölkəmizin problemləri ilə bağlı dünya ictimaiyyətində obyektiv rəyin formalaşdırılmasında vacib rolu var. Məsələn, İslam Konfransı Təşkilatına (İKT) üzv qurum olan Dialoq və Əməkdaşlıq uğrunda İslam Konfransı Gənclər Forumunun Mədəniyyətlərəarası Dialoq üzrə Baş Koordinatoru Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə “Xocalıya ədalət” beynəlxalq məlumat və təşviqat kampaniyası elan edilib. Bu kampaniya çərçivəsində dünyanın bir çox ölkəsində keçirilən Xocalı soyqırımını ilə bağlı həqiqətləri yaymaq məqsədilə etiraz aksiyaları, elmi-praktik konfranslar və digər tədbirlərdə Azərbaycan diaspor təşkilatları da fəal şəkildə iştirak edirlər.

– **Nazim müəllim, siz erməni lobbisini necə rəqib sayırsınız?**

– Məncə, erməni diasporunun işini o qədər də şişirtmək lazım deyil. Sadəcə olaraq onların haqqında mif yaradılıb. Biz Azərbaycan diasporunu pisləməklə onun gücünü azaldırıq. Bu gün Azərbaycan diasporu güclüdür. Bütün diaspor təşkilatları gücləri çatdığı qədər, bəzən isə bundan da artıq işlər görürlər. Digər tərəfdən, rəqib nə qədər güclü olsa da, yaddan çıxarmaq lazım deyil ki, haqq həmişə nahaqqa qalib gəlir. Bizim işimiz haqq işi olduğundan diasporumuz 100 illik tarixi olan erməni diasporuna güc gəlir. Artıq dünyanın əksər ictimai institutları Azərbaycan torpaqlarının işğal olunması, Ermənistanın işğalçı dövlət olması faktını qəbul edir.

– **Azərbaycan diasporu xalqımızın zəngin tarixi irsini və mədəniyyətini dünyada təbliğ etmək istiqamətində nə kimi işlər görüb?**

– Ötən il ərzində Dövlət Komitəsinin dəstəyi ilə diaspor təşkilatlarımız mədəni irsimizin təbliği sahəsində də bir sıra tədbirlər həyata keçiriblər. Bildiyiniz kimi, dünyanın müxtəlif ölkələrində diaspor təşkilatlarımızın təşəbbüsü ilə açılmış onlarla “Azərbaycan evi” fəaliyyət göstərir. Burada məqsəd Azərbaycan mədəniyyətinin və tarixinin mərkəzləşdirilmiş şəkildə təbliğinə nail olmaqdır. “Azərbaycan evi”ndə xalqımızın mədəni irsi, tarixi ənənələri, ictimai-siyasi və mədəni həyatı ilə bağlı kitablar, klassik ədəbiyyatımızın ən sanballı nümunələri, qiymətli incəsənət əsərləri və digər eksponatlar nümayiş etdirilir. Bundan başqa, Azərbaycan mədəniyyətini dünyanın müxtəlif ölkələrində təbliğ etmək məqsədilə icma və birliklərin dəstəyi ilə mədəniyyət və incəsənət ustalarının konsert proqramları təşkil olunur.

Bu il Rusiyanın Ulyanovsk şəhərindəki mərkəzi meydanlardan birinə ulu öndər Heydər Əliyevin adının verilməsi də xalqımızın tarixi irsini və mədəniyyətini dünyada təbliğ etmək istiqamətində uğurlu addım sayıla bilər. Ulyanovsk şəhərində ümummillə lider Heydər Əliyevin abidəsinin ucaldılması, Heydər Əliyev muzeyinin yaradılması və ulu öndərin adının həmin meydana verilməsi barədə qərar məhz ÜAK Ulyanovsk regional bölməsinin vilayət və şəhər rəhbərliyinə müraciətindən sonra qəbul edilib. Ulyanovskdakı diasporumuz bu istiqamətdə görülən işlərdə də fəal iştirak edib.

– **Xarici ölkələrdə təhsil alan və yaşayan azərbaycanlı gənclərin diaspor hərəkətində fəallığının artırılması məqsədilə hansı addımlar atılır?**



– Gənclər Azərbaycan diasporunun ən fəal hissəsidir və biz onların fəaliyyətinə böyük ümidlər bəsləyirik. Gənclərlə iş bizim fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərindən birini təşkil edir. Xarici ölkələrdə təhsil alan və yaşayan azərbaycanlı gənclər də dövlətin yaxın dəstəyi və yardımını sayəsində təhsil aldıkları ölkələrdə müxtəlif dərnəklər və ictimai birliklər yaradır, Vətənimizin problemləri barəsində dünya ictimaiyyətində obyektiv təsəvvürlərin formalaşdırılması prosesində fəal iştirak edirlər. Gələn il bizim keçirməyi nəzərdə tutduğumuz əsas tədbirlərdən biri də Dünya Azərbaycanlı Gənclərinin I Konqresidir. Konqres Bakı şəhərində təşkil olunacaq. Biz gənclərin diaspor hərəkətindəki aktivliyindən daha da səmərəli istifadə etməliyik. Bakıda belə bir konqresin keçirilməsi də bu zərurətdən irəli gəlir.

– **Necə hesab edirsiniz, görülən işlər diaspor və lobbi quruculuğu sahəsində öz səmərəsini verirmi?**

– Bu sahədə əhəmiyyətli irəliləyişlər müşahidə olunmaqdadır. Bu gün diaspor və lobbi quruculuğunun genişlənməsi Azərbaycanın diaspor təşkilatlarının fəaliyyət göstərdiyi ölkələrin siyasi və dövlət xadimləri ilə əlaqələr qurmasına, qeyri-hökumət təşkilatları, dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq yaratmasına səbəb olub. Xarici dövlətlərdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının həmin ölkələrin mühüm dövlət orqanları ilə görüşləri intensivləşib. Onlar ölkəmizin mənafeyinə zidd olan addımlara adekvat cavab verməklə mühüm işlər görürlər. Məsələn, 2009-cu il ərzində regionda baş vermiş bir sıra mühüm hadisələr, xüsusilə də Türkiyə və Ermənistan arasında “Diplomatik münasibətlərin qurulmasına” və “İkitərəfli əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə dair” protokolların imzalanması Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları tərəfindən ciddi narahatlıq və etirazla qarşılanıb. Onu da qeyd edim ki, Dövlət Komitəsi Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının müraciətlərini nəzərə alaraq, 2009-cu ilin noyabr ayında Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısının keçirilməsi təşəbbüsünü dəstəkləyib və noyabrın 21-22-də Almaniyanın Frankfurt şəhərində Avropa Azərbaycanlıları Konqresi və Azərbaycan-Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının birgə toplantısı keçirilib.

Ümumiyyətlə, xaricdə yaşayan azərbaycanlılar doğma vətənlərinin milli mənafeələrinə xələl gətirə bilən bütün təşəbbüs və cəhdlərə qarşı öz etiraz səslərini ucaldırlar.

– **Diaspor təşkilatları Azərbaycan dövlətinin diaspor quruculuğuna ayırdığı daimi diqqət və qayğıni hər zaman hiss edirlər. Dövlətin və Prezident İlham Əliyevin bu sahəyə yüksək səviyyədə diqqət göstərməsi diasporumuzun həyatında necə əksini tapır?**

– Dünyada azərbaycançılıq ideyasını əsasını qoyan və bu ideologiyayı yorulmadan təbliğ edərək Azərbaycan diasporunu azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında birləşdirən ulu öndər Heydər Əliyevin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev də diaspor quruculuğuna ən mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır. Ötən 6 ildə bu yöndə ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkib, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirib. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə hansısa ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulayıb. Cənab İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni təkan verməklə ötən 5 ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri kimi yadda qalıb. Azərbaycan



diasporunun vəziyyəti, inkişafı və dünyada real gücə, söz sahibinə çevrilməsi dövlət başçısının daim diqqətindədir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi Prezident İlham Əliyevin tövsiyələri əsasında diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırım aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi sahəsində müntəzəm tədbirlər həyata keçirir. Təbii ki, müasir dövrdə diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli prosesdir və xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi istiqamətində hələ çox işlər görməyə ehtiyac var. Prezident İlham Əliyevin bu sahədə ardıcıl, məqsədyönlü və prinsipial siyasət aparması nəticəsində qarşıdakı illərdə Azərbaycan diasporu daha da güclənəcək, ölkənin taleyüklü problemlərinin həllində daha yaxından iştirak edəcək.

**– 2010-cu ildə Dövlət Komitəsinin qarşısında hansı əsas vəzifələr durur?**

– Gələn il çox mühüm hadisələr gözlənilir. İndiyədək əldə olunan təcrübə diaspor təşkilatlarımızın daha yetkin və nəzərəcarpacaq fəaliyyət göstərməsinə imkan verir. Diasporumuzun gördüyü işlər yaşadıkları ölkələrin siyasi həyatına təsir edəcək səviyyəyə yüksəlir. Bu da öz növbəsində Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin qarşısında mühüm vəzifələr qoyur. Yəni biz diaspor təşkilatlarımıza daha çox yardım etməli, dövlətimizin apardığı xarici və daxili siyasətin məramını onlara daha ətraflı izah etməliyik. Qeyd edim ki, Azərbaycan demokratikləşmə istiqamətində nə qədər addımlar atsa da, bəzi beynəlxalq təşkilatlar, bəzi dairələr ölkəmizə ikili standartlarla yanaşırlar. Bu realıq tələb edir ki, gələn il Azərbaycan diaspor təşkilatları var gücləri ilə işləsinlər. Azərbaycan dövləti bu məsələlərdə diaspor təşkilatlarının yanında olacaq.

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi “Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası”na uyğun olaraq Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu ilə birlikdə “Virtual həftə sonu” məktəbinin yaradılması istiqamətində iş aparır. Layihənin məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı uşaqlara və gənclərə müasir informasiya texnologiyaları vasitəsilə ana dilini, Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini, coğrafiyasını tədris etməkdən ibarətdir. Yaxın vaxtlarda layihənin hazırlanması başa çatdırılacaq və təqdimat mərasimi keçiriləcək.

## **Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi Heydər Əliyevin ən böyük arzularından biri idi**

### **31 Dekabr Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günüdür**

**Dilqəm Quliyev,**

Azərbaycan Dövlət Bədən Tərbiyəsi və İdman Akademiyasının prorektoru, professor

**Azərbaycan xalqı 18-ci ildir ki, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü böyük qürur hissi ilə qeyd edir. Bu əziz günün tarixinə bir qədər ətraflı diqqət yetirək. 1988-ci il noyabrın 17-də tələbələrin təşəbbüsü ilə başlanan mitinq tezliklə xalq hərəkətinə çevrildi. Ana torpağımıza uzanan xain əllər geri çəkilmək bilmir, bəd əməllərin və məkrə yoğrulmuş çirkin niyyətlərin, yersiz iradların və amansız ittihamların ardı-arası kəsilmirdi.**

1988-ci ilin əvvəllərində Ermənistanda yaşayan azərbaycanlılara, sözün əsl mənasında, divan tutulurdu. Qışın oğlan çağında ayaqyalın, başıaçıq meşələrə, dağlara qovulan, qar uçqunları altında qalan körpələrimizin, qız-gəlinlərimizin ah-naləsi eşidilmirdi...

...Mərkəzdəki Azərbaycana düşmən qrupların və daxildəki satqınların səyi nəticəsində azərbaycanlıların Qarabağdakı dədə-baba torpaqlarından köçürülməsi də həyata keçirildi, xalq hərəkəti içərisində təfriqə salındı. Nəticədə Azərbaycanın tarixi ərazisi olan Qarabağ itirildi. Bunun ardınca tarixi cinayət – 90-cı ilin Qanlı Yanvar qırğını baş verdi. Rus ordusunun Qorbaçovun başçılığı ilə Bakıda törətdiyi dəhşətli hadisəni bütün dünyaya bəyan etmək üçün Heydər Əliyev Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinə gəldi. Xarici jurnalistlərin qarşısında Heydər Əliyev SSRİ tarixində ilk dəfə olaraq o dövrdə Sov.İKP Mərkəzi Komitəsinin Baş katibi Mixail Qorbaçovu Azərbaycan xalqının qətində ittiham etdi. Bu çıxışdan sonra isə Heydər Əliyev xalqının ağır və faciəli günlərində Vətənə dönməyi qərarlaşdırdı. Dağılmaqda olan imperiya Heydər Əliyevin şəxsiyyətinə və bu dahi insanın siyasi baxışlarına yaxşı bələd olduğu üçün onun öz doğma Vətəninə dönməsinə böyük maneələr törətməyə başladı. Amma bu dahi siyasətçi bütün maneələri dəf edərək Bakıya dönməyə müvəffəq oldu. Bu dövrdə öz çirkin əməllərini həyata keçirmək istəyənlər Heydər Əliyevin Bakıda siyasi fəaliyyətinə maneələr yaradır və onun ölkəni tərk etməsini istəyirdilər.

İyulun 22-də Heydər Əliyev doğma diyarı Naxçıvana gəldi. Həmin gün axşamüstü şəhərin baş meydanına toplaşan 80 min nəfərlik ümumxalq izdihamı onu böyük sevinclə salamladı.

Beləliklə, ömrünün bundan sonrakı dövrünü xalqı ilə birgə keçirməyi arzulayan ulu öndər Naxçıvanda yaşamağa başladı. 1990-cı ilin sentyabrında Azərbaycan SSR və Naxçıvan MSSR xalq deputatı seçildi. Elə həmin vaxtdan Heydər Əliyevin siyasi fəaliyyətə qayıdışının birinci mərhələsi başladı.

Həmin il noyabrın 17-də Naxçıvan MSSR Ali Sovetinin birinci sessiyası məhz Heydər Əliyevin sədrliyi ilə öz işinə başlayaraq xalqımız üçün taleyüklü, son dərəcə əhəmiyyətli qərarlar qəbul etdi. Muxtar respublika əhalisi, həmçinin Azərbaycan xalqı tərəfindən böyük sevinc və alqışla qarşılanan bu qərarlar o zamankı respublika rəhbərliyini, necə deyərlər, şoka salmış, SSRİ məkanında böyük əks-səda yaratmışdı.

Bu qərarlara əsasən, keçmiş Sovet İttifaqı tarixində ilk dəfə məhz Naxçıvanda muxtar respublikanın adından “sovet”, ”sosialist” sözləri çıxarıldı, MR Ali Soveti həmin gündən Ali Məclis adlandırıldı, ay-ulduzlu, üçrəngli bayrağımız 70 illik fasilədən sonra ilk dəfə yenidən parlament səviyyəsində qaldırılaraq muxtar respublikanın dövlət bayrağı kimi qəbul edildi.

O zaman Naxçıvan Muxtar Respublikası ağır vəziyyətdə idi, blokada şəraitində yaşayırdı. Ermənistanla 300 kilometrlik sərhəd boyu erməni silahlı qüvvələri SSRİ müdafiə nazirinin birinci müavini, ordu generalı Varennikovun başçılıq etdiyi rus qoşunları ilə birlikdə Naxçıvana qarşı işğalçılıq müharibəsi aparırdılar. Respublika rəhbərliyi və mərkəzi hakimiyyət Naxçıvanın təhlükəsizliyinə laqeyidlik göstərir, daşnakların təcavüzünə qarşı tədbirlər görmürdülər. Həmin dövrdə — 1989-cu il dekabr ayının 31-də Naxçıvan əhalisi və ziyalıları “sərhəd hərəkəti”na başladılar. Əhali Arazın o tayında yaşayan qohum-əqrəbası və soydaşları ilə görüşmək məqsədilə sərhəd dayaqlarını söküb dağıtdı. Mərkəzin ən sərt tədbirlərinə baxmayaraq, naxçıvanlıların cəsarəti və dəmir iradəsi ilə 1989-cu ilin dekabr ayının 31-də bütün sərhədlər açıldı, insanlar görüşdülər. 70 il ”dəmir pərdələr” arxasında totalitar rejimdə yaşayan insanlar, nəhayət ki, bir-birinə qovuşdu, həsrətə son qoyuldu, yaxın qohumlar ünsiyyət yarada bildilər. Bu hadisə Azərbaycan milli tarixində ən böyük hadisə idi. Bu hadisələr zəminində dünya azərbaycanlıları ilə əlaqələrin genişləndirilməsi üçün Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 1991-ci il dekabr ayının 16-da hər il dekabr ayının 31-nin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü kimi qeyd edilməsi haqqında qərar verdi və onun rəsmiləşdirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetinə qanunvericilik təşəbbüsü ilə müraciət göndərdi. Çox təəssüf ki, bu qərar Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qəbul edildiyi üçün o vaxtkı rəhbərliyin xalqın taleyinə göstərdiyi biganəlik üzündən kağız üzərində qaldı. Xalqın yekdil təkidi ilə Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra onun xüsusi səyləri nəticəsində dünya azərbaycanlılarını yaxınlaşdırmaq istiqamətində yeni mərhələ başlandı.

1991-ci il sentyabrın 3-də isə Naxçıvanda Ali Məclisin növbəti sessiyası keçirilən gün binanın qarşısında toplaşan minlərlə insanın və deputatların böyük əksəriyyətinin təkidi ilə Heydər Əliyev MR Ali Məclisinin sədri seçildi. Həmin gündən siyasi fəaliyyətə qayıdışın ikinci mərhələsi başlandı.

1991-93-cü illər ərzində muxtar respublikada böyük işlər görüldü. İri təyyarələri qəbul edə bilməsi üçün Naxçıvan aeroportunun yeni uçuş zolağı inşa edildi, İrana sadələşdirilmiş keçid təşkil olundu, Naxçıvanı Türkiyə ilə birləşdirən “Ümid körpüsü” salındı, muxtar respublikanın müdafiəsini və təhlükəsizliyini təmin edən “Qars müqaviləsi” təzələndi, Türkiyə və İrandan elektrik enerjisi, müxtəlif ərzaq məhsulları alındı, nizami ordu quruculuğu həyata keçirildi. Bu illər ərzində Naxçıvan düşmən əhatəsində mətinliklə dayandı, döyüşdü, yaşadı, inkişaf etdi.

Bütün bunlar isə o illərdə Naxçıvanı gözlənilən fəlakətlərdən qorumaq missiyasını yerinə yetirən qeyrətli vətəndaşın, müdrik rəhbərin titanik fəaliyyəti, böyük səyləri və şəxsi nüfuzu hesabına əldə edilirdi.

Həmin dövrdə respublikada hərc-mərclik baş alıb gedirdi, torpaqlar işğal olunurdu, təsərrüfat, sənaye dağılmışdı. Ölkə, demək olar ki, parçalanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə idi. Belə bir şəraitdə Azərbaycanın ziyalıları Naxçıvan Ali Məclisinin sədri, dünya şöhrətli, zəngin həyat təcrübəsinə malik Heydər Əliyevə müraciət etdilər: — Ulu öndər bir siyasi partiya yaratsın və bu siyasi partiyanın rəhbərliyini öz üzərinə götürsün. Beləliklə, 1994-

cü il oktyabrın 24-də Heydər Əliyev ziyalıların çağırışına, müraciətinə öz müsbət cavabını verdi. Həmin ilin 21 noyabrında Yeni Azərbaycan Partiyası blokada şəraitində olan Naxçıvan şəhərində öz təsis konfransına yığıldı...

Partiyanın ilk sənədlərində möhtərəm Heydər Əliyevin belə bir müdrik kəlamı həkk olunmuşdu: “Yeni, müstəqil Azərbaycan uğrunda!” Bunun ardınca belə bir ifadə də vardı: “Yeni Azərbaycan Partiyası dünənin, bu günün, gələcəyin partiyasıdır”. Onu da qeyd etmək istərdim ki, Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) tarixi zərurətdən yarandı. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin başçılıq etdiyi YAP seçkilərdə böyük üstünlük qazanmaqla xalq arasında nə qədər böyük nüfuza malik olduğunu sübut etdi. Yeni qəbul edilmiş Konstitusiyada insan hüquqları ilə bağlı və demokratiyanın inkişafına stimül verən mühüm müddəalar öz əksini tapdı. Hakimiyyət bölgüsü prinsipi təsbit edildi. Ali qanunverici, ali icraedici və ali nəzarətedici hakimiyyət olmaqla demokratik idarəetmənin əsası olan üç hakimiyyət qolu yaradıldı. Bunun nəticəsidir ki, hazırda respublikamızda qırxdan çox siyasi partiya fəaliyyət göstərir. Cəmiyyətdə tutduğu mövqeyinə, siyasi nüfuzuna, yüksək intellektual səviyyəli kadr potensialına görə bu nəhəng partiya digər partiyalardan əsaslı surətdə fərqlənir.

...Ölkə rəhbərliyinə qayıdışının ilk günlərindən Heydər Əliyev zəkası və gərgin əməyi itirilmiş torpaqlarımızı geri qaytarmaq, ərazi bütövlüyümüzü təmin edib xalqımız üçün əmin-amanlığa və firavanlığa nail olmaq qayəsinə xidmət etmişdir.

Bütün bunları əldə etmək üçün Azərbaycana qüdrətli Milli Ordu, bunun üçün də güclü iqtisadiyyat lazım idi. Güclü iqtisadiyyatı əldə etmək üçün isə döyüş əməliyyatlarının dayandırılmasına, ölkənin nəfəs almasına, xalqın dinc quruculuğa qayıtmasına ehtiyac var idi... Ulu öndərimiz bu çətin işi reallaşdırdı...

Dövrə də dünya azərbaycanlılarını yaxınlaşdırmaq, onların birliyini və həmrəyliyini təmin etmək üçün ümummilli lider Heydər Əliyev dövlət səviyyəsində təsirli tədbirlərin görülməsini vacib vəzifə sayırdı. Bu vəzifəni reallaşdırmaq məqsədilə 2001-ci il mayın 21-də Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının birinci qurultayının keçirilməsi haqqında fərman imzalayan ümummilli liderimiz elə həmin ilin 9-10 noyabrında bu tədbirin həyata keçirilməsinə nail oldu. O, yalnız rəmzi birlik gününü təyin etmədi, real birlik istiqamətində də ilk addımları reallaşdırdı.

Qurultayda iştirak etmək üçün dünyanın hər yerindən ölkəmizə gələn həmvətənlərimiz arasında idmançılar və idman xadimləri də az deyildi. Qurultayın gedişində fəaliyyət göstərən “Gənclik və idman” bölməsi öz işini MOK-un yeni inzibati binasında davam etdirdi. ABŞ, Almaniya, Danimarka, Latviya, Rusiya, Belarus, Ukrayna, Gürcüstan və eləcə də ölkəmizin tanınmış idman xadimləri bu tədbirdə iştirak edirdilər.

XX əsrin 70-ci illərinin əvvəllərindən başlayan milli dirçəliş, iqtisadiyyat, mədəniyyət, elm, təhsil və idmanın inkişafı, mənəvi mühitin sağlamlaşdırılması bütövlükdə milli özünüdərkə təkan verdi. 1970-1980-ci illərdə Heydər Əliyev böyük qətiyyət və cəsarətlə xalqın tarixi yaddaşının qorunmasına, mədəniyyətinin tərəqqisinə, Azərbaycanın bütün dünyada tanınmasına çalışırdı. Həmin dövrün mövcud siyasi reallıqları diaspor problemi ilə milli ideoloji zəmində açıq və sistemli şəkildə məşğul olmağa imkan verməsə də, mədəniyyət, incəsənət, idman, elm sahəsində ciddi iş aparılır, Azərbaycanın nailiyyətləri təbliğ edilir, dünya azərbaycanlılarının Vətənlə əlaqəsinə xidmət edəcək hər bir imkandan istifadə edilirdi.

Heydər Əliyev böyük qürur və təəssübkeşliklə milli mənləyin prioritet məsələ olduğunu dövlət başçısı kimi bütün xalqa bəyan etdi: “Biz gərək milli mənləyimizi həmişə yüksəkdə saxlayaq. Mənim üçün hər şeydən

üstün mənim milli mənlidir. Milli mənlirim həmişə məni bütün çətin vəziyyətlərdən çıxarıb. Milli mənlirimə görə, istədiyim yolla gedə bilmişəm, istədiyimə nail ola bilmişəm və xalqıma xidmət edə bilmişəm. Ona görə milli mənlirimizi gərək itirməyək...”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev təməli ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan milli həmrəylik ideyalarının bu gün də Azərbaycan dövləti üçün öz aktuallığını saxladığını nümayiş etdirir. Dövlətimizin başçısı çıxışlarının birində demişdir:

“Bu gün Azərbaycan diasporu böyük iqtisadi, mədəni, intellektual qüvvəyə malikdir. Yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında onların təsiri getdikcə daha artıq hiss olunur. Məmnunluq hissi ilə qeyd edirəm ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrində, Avropada, Amerikada Azərbaycan icmaları və cəmiyyətləri əvvəlki dövrlərlə müqayisədə xeyli səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Lakin o da xüsusi vurğulanmalıdır ki, onların geniş imkanları, istifadə olunmamış potensialı vardır və bu potensialdan milli maraqlar naminə maksimum yararlanmaq lazımdır.

Hazırda azərbaycanlıların həmrəyliyinin və mütəşəkkilliyinin güclənməsi, ümummilli ideyalar ətrafında birləşməsi üçün daha geniş imkanlar yaranmışdır. Azərbaycan dövləti nüfuzlu iqtisadi və siyasi gücə çevrilmiş, bütün dünyada yaşayan soydaşlarımız qarşısında parlaq perspektivlər açılmışdır. İndi biz dünya azərbaycanlılarının ümumbəşəri və milli-mədəni hüquqlarının, beynəlxalq konvensiyalarda təsbit edilmiş insan haqlarının qorunmasını təmin etmək üçün daha təsirli vasitələrə malikik. Azərbaycanın siyasi rəhbərliyi dünya azərbaycanlılarının Vətənimizə və xalqımıza mənsubluq hissini gücləndirmək, onların ölkəmizin iqtisadi, mədəni həyatında hərtərəfli iştirakını təmin etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görəcəkdir”.

Bütün bu nailiyyətlərin əsasında ümummilli lider Heydər Əliyevin formalaşdırdığı siyasi kurs dayanır. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev ümummilli liderimizin müdrik siyasi kursunu layiqincə davam etdirərək, Azərbaycanın dünyanın yüksək inkişaf etmiş ölkələri sırasına çıxması naminə qeyri-adi fədakarlıq nümunələri göstərir.

**Xalq qəzeti.**-2009.-31 dekabr.-№ 292.-S.8.